

ॐ

महाभारत की कथा.

पद्य रूप में

प्रथम खण्ड

पृष्ठ १

श्रीमद्भगवद्गीता

अध्याय १

श्रीकृष्णार्जुनसंवादनम्

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૧૭૮૮૮ વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ મેરુ (૭૫૧૨૭૫૫) ૩-૫૧

વિષય ડ-૧૪

અહારે પર્વ.

શ્રી.

મહાભારતની કથા.

સ્થાપક
વ્યાસ
દુરગાશંકર આદીત્યરામ.
મુકામ નાર.

છપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર.

બુકસેલર સાકરલાલ બુલાખીદાસ.

શ્રી-ગંગા આમદાવાદ.

૧૯૦૭

આવૃત્તિ
૪ થી

કીંમત રૂ. ૪-૦-૦

પ્રા
૨૦૦૦.

સંવત ૧૯૮૦.

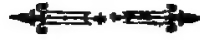
સને ૧૯૨૪.

ગુજરાત વિધાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ
ગુજરાતી કૉપીરાઈટ-સંગ્રહ
૧૧૭૮૮

આ પુસ્તક સને ૧૮૬૭ ના ૨૫ મા એક્ટ મુજબ રજીસ્ટર કરાવેલું છે.

અમદાવાદ શાહપુર વનમાળીવાંકાની પોળમાં હરિભાઈ દલપતરામે
પોતાના “ ગાંધીદય ” ગ્રંથમાં છાપી.

અનુક્રમણિકા.

વિષયનું નામ.	પાનું.
૧ આદી પર્વ...	૧
વડવેધન ...	૫૧
નીર્જળા એકાદશી ...	૫૪
હેડંબા આખ્યાન ...	૭૦
મચ્છવેદ ...	૮૫
સુભદ્રાહરણ ...	૧૨૯
૨ સભા પર્વ ...	૧૫૫
દુતવિદ્યા ...	૧૭૬
૩ વન પર્વ ...	૧૮૪
સુરેખાહરણ ...	૧૮૫
૪ વૈરાટ પર્વ ...	૨૨૫
૫ ઉદ્યોગ પર્વ...	૨૫૮
૬ ભીષ્મ પર્વ...	૨૮૬
૭ દ્રોણ પર્વ ...	૩૦૩
ચક્રાવે ...	૩૦૭
૮ કર્ણ પર્વ ...	૩૬૦
૯ શલ્ય પર્વ ...	૩૭૨
૧૦ ગદા પર્વ ...	૩૭૫
૧૧ સ્ત્રી પર્વ ...	૩૮૬
૧૨ શાંતી પર્વ...	૩૯૦
૧૩ અનુશાસન પર્વ ...	૪૦૮
૧૪ અશ્વમેધ પર્વ ...	૪૧૦
સુધનવા પર્વ ...	૪૨૮
ચંદ્રહાસ આખ્યાન ...	૪૬૫
૧૫ વ્યાસાશ્રમ પર્વ ...	૫૦૪
૧૬ મુશળ પર્વ ...	૫૧૦
૧૭ પાન પર્વ ...	૫૩૬
૧૮ સ્વર્ગારોહણ પર્વ ...	૫૪૮

ઘરમાં રાખવા લાયક ખાસ ચુંટી કાઢેલાં ધાર્મિક પુસ્તકો.

ગીરધરજીત રામાયણ (મહોદી)	૩-૪-૦
તુળસીજીત રામાયણ ... સત્રીક	૬-૦-૦
શ્રીમદ્ ભાગવત લાપાંતર	૬-૦-૦
માહભારત (વલ્લભજીત રાગ રાજાણીમાં)	૬-૦-૦
માહભારત ... વાર્તામાં	૫-૦-૦
ભક્તમાળા (નાભા ચવામીજીત)	૨-૦-૦
શીવપુરાણ (મહોદ્ ગુજરાતીમાં)	૪-૦-૦
શીવપુરાણ (મૃત્યોતરખંડ આગળાંધીમાં)	૧-૦-૦
આત્મપુરાણ (ગુજરાતીમાં)	૨-૦-૦
અમર ચરિત્ર (ભાગ ૧ થી) ખીલ્લ દરેક ભાગની કીમત	૨-૦-૦

૧ થી ભાગ મુદ્રણ છે.

કાવ્ય દોહન (મહોદ્)	૧-૪-૦
જ્ઞાનધર આખ્યાન	૧-૦-૦
આખ્યાન (મહોદ્)	૦-૬-૦
મમ મતિ (ચંદ્રી પાદ) રેશમાં પુસ્તકો	૧-૪-૦
શ્રીમદ્ ભાગવત ગીતા (રેશમાં પુસ્તકો)	૦-૧૨-૦
અંખીકા કાવ્ય (માતાજીના ગરબાનો ગ્રંથ)	૧-૦-૦
પ્રીતમવાણી	૦-૧૨-૦
છાંદમદ્દન પ્રીતનમાળા	૦-૧૨-૦
હીરાજીના પદ	૦-૬-૦
પ્રભુ ભક્તિના કાવ્યો	૦-૬-૦

એ શિવાય દરેક જાનનાં પુસ્તકો મળશે. ચોપડીઓની કીમત ઉપરાંત ટપાલ ખર્ચ વધારે આવશે. વધુ માહિતી માટે ત્રીજે લખો.

બુકસેલર સાકરલાલ બુલાખીદાસ.

રીઝીરાડ—અમદાવાદ.

આદિપર્વ.

॥ શ્રી ગણેશાય નમઃ ॥ અથ દુરગાશંકર કૃત ભારથ
આદિ પર્વ કથા પ્રારભ્યતે ॥ કડવું ॥ ૧ ॥ મંગળાચરણ ॥
રાગ સામેરી ॥ ગૌવરી સુતનું સ્મરણ કરીને પ્રેમેલાગુ પાય;
ગુરુ શંકરની મેહેર વડે આ પુસ્તક પુરું થાય. ૧ મહાકાળી
મા બુદ્ધિએ આપે તેમાં મુજને આજ; સિંધુ જેવા અંથ
રચ્યાનું આરંભ્યું મેં કાજ. ૨ પાંડવ પાંચે દેવ કહાવે શંકરનો
અવતાર; તેમની લીલાને વર્ણવતાં પ્રામે નહિ કોઈ પાર. ૩
અલ્પ બુદ્ધિએ આદર કીધો ગુણ ગાવા અલીરામ; તે પુર-
ણ કરવાને કાજે ઇશ્વરી તારી હામ. ૪ મહાભારત ઉપરથી
લેઈ સાર સાર નિરધાર; પ્રાકૃત ભાષા માંહી રચું છું પદ
થકી વિસ્તાર. ૫ પ્રભુના ગુણ પ્રાકૃત ભાષામાં લખેલા પણ
સંભળાય; જ્યમ ધી શુદ્રતાણા ધરનું પણ બ્રાહ્મણથી ખવા-
ય. ૬ પ્રભુનાં પદને પ્રાકૃત સમજે તે તો નરકે જાય; તે માટે
શ્રીતા સંભળાવી શ્રીહરીની લીલાય. ૭ પાંડવ લીલા કેરાં
ધર્મ તો અષ્ટાદશ નિરધાર; સવા લક્ષ તો શ્લોક તેના જેનો
વ્યાસે કર્યો વિસ્તાર. ૮ તેમાં જ્ઞાનરૂપી ગંગાજી ગીતાજી કહે-
વાય; શાન્તી પર્વની કથા મુણતાં પરમાત્મા ઓળખાય. ૯
મહાભારતની કથા વિષે ઘણું મહાત્મ્ય રહ્યું નિરધાર; એક
શ્લોક પણ શ્રવણ થાય તો સફળ થશે અવતાર. ૧૦ જ્યમ
જ્યમ વાર્તા આગળ ચાલે ત્યમ ત્યમ ઉપજે પ્રેમ; મનના
મેલ મટે છે સર્વ જ્ઞાન થાય છે તેમ. ૧૧ ભારથ કેરી કથા

સુણીને કરશે જે શંકાય; તેને ઉલટું પ્રાશ્નિત એસે શ્રવણ
 તણું ફળ જાય. ૧૨ તે માટે શ્રોતાજન સર્વે રાખીને વિશ્વાસ;
 વ્યાસ વચનને સાચું માની સેવો શ્રી અવિનાશ. ૧૩ એક
 વખત પારાશરના સુત વ્યાસ મુનિ મહારાજ; જન્મેજયની
 પાસે આવ્યા હકીકત કહેવા કાળ. ૧૪ તેમને જોઈને ભુપે
 આપ્યું આસન તો નિરધાર; પ્રેમ કરીને પુજા કીધી પ્રાહ્મ-
 ણીની તે વાર. ૧૫ ત્યાર પછી ત્યાં કહેવા લાગ્યો ગદગદ કંઠે
 રાય; અહો મુનિવર કેમ પધાર્યા તેનો કહો મહિમાય. ૧૬
 વ્યાસ કહે તુજ ભાવિ પદાર્થ ભાસ્યું મુજને સત્ય; આજથકી
 ખટ માસે પડશે તુજને તો વિપત્ય. ૧૭ અષ્ટાદશ પ્રાહ્મણીની
 થાશે તુજ હાથે હત્યાય; તે પાપે કરી વ્યાધિ થાશે રક્તપિત્ત
 ક્ષય કાય. ૧૮ એવું સુણીને રાજા કંપ્યો લાગ્યો મુનિને
 પાય; ત્યાર પછી કહેવાને લાગ્યો કર જોડી મહાકાય. ૧૯ શી
 રીતે એ હત્યા થાશે પ્રાહ્મણીની નિરધાર; તે સર્વે વિસ્તારી
 કહેને પારાશર કુમાર. ૨૦ ત્યારે મુનિ કહે છંદે મહિને આ-
 જથકી રાજનં; વાજી લેઈ વેચવાને આવશે સોદાગરનો
 તનં ૨૧ તે તુરીને દેખી તારૂં મનડું તો લોભાશે; તેને વેચાતો
 રાખીશ તું તેથી સંકટ થાશે. ૨૨ તે માટે તેને ના બાં-
 ધિશ ફેગટ આપે તોય; લેવો તો વળી સ્વાર થવું નહીં
 સત્ય કહું છું સોય, ભુલથકી આરૂઠ થઈ તો જોવું નહીં
 વન માંય; વનમાં જઈને ધર્મ વિચારી જીવ ન હણવો ત્યાંય.
 ૨૪ પણ તુજને ભાવિ ભુલવશે સાંભળ મારી વાત; પ્રાણ
 ગયે કરવી નહીં ક્યારે ભુંડણ કેરી ધાત. ૨૫ તે ભુંડણનો
 નાશ કરીશ તો થાશે નારી તેહ; વળી તેની સાથે વરવાથી

પડશે તારો દેહ. ૨૬ લગ્ન કરું તો વશ નવ થાવું આપવું
 નહીં વચન; વચન આપું તો તેની જોડે કરવો નહીં જગન.
 ૨૭ યજ્ઞ કરું તો ધરડા બ્રાહ્મણ ભેગા કરજો રાય; જ્વાની-
 આનુ વરણ કરું તો શાન્ત થવું સહાય. ૨૮ હયના લીંગને
 હોમતી વખતે આપશે સ્ત્રીને તેહ; તેથી; તે સજવન થાશે
 તેમાં નહીં સદેહ. ૨૯ તે દેખીને બ્રાહ્મણ હસશે મગ્ન થશે
 મન માંય; એટલે અબળા ઉડી જશે આકાશે વળી ત્યાંય.
 ૩૦ તે વખતે અવનીપતિ તુજને ઉડશે અંતર જ્વાળ; સં-
 પુટ લેઈ બ્રાહ્મણને મારીશ ક્રોધથકી તે કાળ. ૩૧ તે તો ચક્ર
 થકને કરશે બ્રાહ્મણનો સંહાર; અટાદશ હત્યાઓ થાશે તે
 વેળા નીરધાર. ૩૨ તે પાપે કરી નિશ્ચે થાશે સંપત્તીનો ના-
 શ; રક્તપિત્તનો રોગ પીડશે દીલ રહેશે ઉદાશ. ૩૩ તે માટે
 તુજને ચેતાવ્યો પ્રથમથકી મેં રાય; પણ ભાવી ભુલવશે તુ-
 જને થવા કાળ તે થાય. ૩૪ માટે માફું સ્મરણ કરજો દુઃખ
 વિષે નીરધાર; તે વખતે હું આવી પહોંચીશ તપ મુકી આ-
 દાર ૩૫ એવું કહીને વ્યાસ પધાર્યા રેવાકાંઠે સાર; ત્યાર પ-
 છી ત્યાં શું નીપજ્યું તેનો કરું વિસ્તાર. ૩૬ ॥ વલણ ॥
 વ્યાસ ગયા તપ કારણે, વળતા વિત્યા ખટ માસરે; દુરગો
 કહે પછે આવીયો, સોદાગર નૃપ પાસરેરેરે. ॥ ઇતિ શ્રી પાંડવ
 ચરિત્રે કવિ દુરગાશંકર વિરચિતે મહાભાર્થાતરંગત આદિ-
 પર્વાણિ વ્યાસેન જન્મેજયસ્ય ભવિષ્ય કથનો નામ પ્રથ-
 મો ધ્યાયઃ ॥ ૧ ॥

કડવું ૨ જી.

॥ રાગ માફ ॥ આવ્યો અશ્વનો વેપારી ત્યાંય, હસ્તિ-

નાપુર નયની માંહ; લાઁયો પંચકલ્યાણી કેકાણ, તે તો સુંદરી
 છે નિરવાણ. ૧ તેને જોયા ભુપતિએ જ્યારે, મન મોહ
 પામ્યું તેણિવારે; પછી રાજ્યે વિચાર કીધો, એક અશ્વ
 વેચાતો કીધો. ૨ આપ્યું વેપારીને ઘણું ધન, ભુલ્યો ભુપ-
 તિ વ્યાસ વચન; અશ્વ કીધો પછી વિત્યો માસ, ખેડો ખારમો
 રાહુ પ્રકાશ. ૩ કર્યો રાજ્યે ત્યારે વિચાર, ચઢું અશ્વ
 ઉપર આ વાર; એવું વિચારી ભુપતિ મન, થયો આરૂઢ
 ક્ષત્રીનો તંન. ૪ મારી એડી ઘોડાને તો જ્યારે, ઉડ્યો અશ્વ
 આકાશે તે વારે; ત્રણ દીવસ ને ત્રણ રાત, ભમ્યો અશ્વ આ-
 કાશે સાક્ષાત. ૫ પછી ઉતર્યો વનની માંય, નથી વૃક્ષ પશુ
 કોઈ ત્યાંય; મહા દારૂણ મેદાન તેહ, તપ્તવેળુથી દાઝે છે દેહ.
 ૬ એવા વનમાં પરિક્ષત બાળ, ઘણો ભુખ્યો થયો તે કાળ;
 આનુભાનુ જોયું તેણિવાર, નથી પક્ષી કે ઢોર તે ઠાર. ૭
 એક ભુંડણ દીઠી તે ઠાંમ, તેને મારવાને ઘાડી હામ; બાણ
 મંત્ર ભણી મુક્યું જ્યારે, થઈ ભુંડણ ભામિની ત્યારે. ૮ જેના
 રૂપ તણો નહીં પાર, ધર્યા અંગ વિષે શણગાર; મોહ મન-
 મથને ઉપજાવે, એવી રાના એ રૂપાળી કહાવે. ૯ તેને
 જોઈ પરીક્ષત તંન, બોલ્યો હાસ્ય કરીને વચન; અહો સુંદરી
 સાંભળો વાત, કોની પુત્રી તમે તો સાક્ષાત. ૧૦ થયો
 કેમ પશુ તણો દેહ, કહો વિસ્તારી સઘળું તેહ; ત્યારે સુંદરી
 કહે મુણો રાય, કહું પુર્વ તણી હું કથાય. ૧૧ સૌભરિ રૂપિ
 મહારા તાત, નાનપણે મુઠ મારિ માત; થઈ મોટી હું તો
 વળી જ્યારે, કહું તાતને વાક્ય તે વારે. ૧૨ મુને પરણાવોને
 મારા તાત, પીંડે પીંડને કામ સાક્ષાત; એવું સાંભળી

૧૨ એ આપ, દીધો ક્રોધ કરિ મને આપ. ૧૩ અરે દીકરી
 ૧૪ લાજ, કર્યું અયુક્ત ભાષણ આજ; માટે થાશે પશુ
 ૧૫ દેહ, દુષ્ટ ભુંડણીનો જન્મ તેહ. ૧૬ આજથી વર્ષ નવા-
 ૧૭ જશે, ત્યારે આપ તારો તો મુકાશે; જ્યારે જન્મેજ્ય
 ૧૮ શે બાણ, ત્યારે ગતિ થાશે નિરવાણ. ૧૯ ત્યારે ભુપતિ
 ૨૦ તેણે કામ, જન્મેજ્ય તો મહાઈ નામ; માટે ચાકો તમે
 ૨૧ રે સંગ, કડં પટરાણી આણિ ઉમંગ. ૨૨ એવું મુણીને
 ૨૩ રિ તેહ, કહે રાજને કરવા સ્નેહ; આપો વચન જે મને
 ૨૪ , તો તો તમાઈ ઇચ્છિત થાય. ૨૫ ત્યારે તેમ કરી ભુપે
 ૨૬ , બેસાડી અશ્વ ઉપર નાર; આવ્યો સત્તર પોતાને ઘેર,
 ૨૭ કામ ક્રિડા ખુશીભેર. ૨૮ એક દીવસ કહે પેટી નાર,
 ૨૯ ॥ સ્વામી તમે નીરધાર; કરો યજ્ઞ તમે મારી સાથ, આપું
 ૩૦ ધણાં મારે હાથ. ૩૧ એવું મુણી પરીક્ષિત બાળ,
 ૩૨ તેડાવીયા તેણે કાળ; તે તો ધરંડા વપુથકી સાર, ત્યારે
 ૩૩ કી તેને જોઈ નાર. ૩૪ અરે સાંભળોને મારા સ્વામી,
 ૩૫ વીપ્ર જોઈ બેઠ પામી; આપણ બેને જીવાનીનું જોર, માટે
 ૩૬ મે નહીં ધરંડાગોર. ૩૭ ત્યારે રાજાએ કરી વીચાર, તેડયા
 ૩૮ પાનીઆ વિપ્ર સાર; પછી યજ્ઞનો આરંભ કીધો, મોટા
 ૩૯ ૫૫ ત્યાં બાંધી દીધો. ૪૦ પુણીહુતી સમો થયો જ્યારે, અ-
 ૪૧ કું અંગ હોમીયું ત્યારે; હતું લીંગ કેકાણનું જોહ, આપ્યું
 ૪૨ સ્ત્રીના હાથમાં તેહ. ૪૩ લાગ્યું હાલવા લીંગ તે કાર, ત્યારે
 ૪૪ મ હસ્યાડો અપાર; થયો કામનિને ઘણો ક્રોધ, ઉડી આ-
 ૪૫ ણે આણી-વીરોધ. ૪૬ એવું જોઈ પરીક્ષિત તન, ઘણો
 ૪૭ પામ્યો વળી મન; માર્યું સંપુટ વીપ્રને જ્યારે, વાગ્યું

ચક્ર થઈને તે વારે. ૨૫ મુવા અષ્ટાદશ વીપ્ર બાળ, એકી દ્વારણ
હત્યા તે કાળ. તેથી અગ્નિ ક્રોધો અભીરામ, બાળ્યા નૃપના
મેહેલ તમામ. ૨૬ થયો અંગમાં રોગ તે ઠાર, રક્ત પિત્ત
તણો નીરધાર; ત્યારે રાજ્યે કરી-વીચાર, સંભાર્યો મચ્છ-
ગંધા કુમાર. ૨૭ થયું વ્યાસને ધ્યાનમાં જાણ, ઉઠ્યા તે
સમે ત્યાં નીરવાણ; આવ્યા હસ્તિનાપુરમાં સાર, હતો જ્યાં
પરિક્ષીત કુમાર. ૨૮ કહ્યું ભુપને વ્યાસે વચન, ધીક ધીક
તને તો રાજન; માહાર કહેવું માન્યું નહીં દુષ્ટ, તારા
ઉપર થયા હરી રૂષ્ટ. ૨૯ ત્યારે રાજ કહે સાંભળો તાત, મને
ભુલાવ્યો હૈવે સાક્ષાત; મારે મટાડો મારી હત્યાય, જે તે
રીતે કંઈ કરી ઉપાય. ૩૦ ત્યારે વ્યાસ કહે સર્વેથી, તારો
ઉપાય જક્તમાં નથી; મારું કહેવું ના માને તું સત્ય, એવી
દુષ્ટ બુદ્ધિ તારી મત્ય. ૩૧ એવું સુણીને બોલ્યો રાજન,
સત્ય માનીશ હવે વચન; કહે વ્યાસ ત્યારે અહ્યારાય; સુણ
ભારથ કેરી કથાય. ૩૨ પર્વ અષ્ટાદશ તેનાં કહાવે, પર્વે પર્વે
હત્યા એક જાવે; તારા વૃદ્ધો તણાં છે વખાણ, એ તો દેવ
હતા નિરવાણ. ૩૩ મહા અટપટાં તેમનાં કૃત્ય, સર્વે માનવાં
તાહરે સત્ય; જે પર્વ તો જુઠું મનાય, તેવી તે એક હત્યા
ન જાય. ૩૪. પછી વ્યાસજીએ તેણે ઠાર, જેવા પરિક્ષા ભુપ-
ની સાર; કહી દ્રોણ પર્વની વાત, ભીમ યુદ્ધ તણિ તો સાક્ષા-
ત. ૩૫ લડ્યા ભગદત્તને ભીમ જ્યારે, નવતેરું કર્યું યુદ્ધ
ત્યારે; ઝાલી કુંજરને ઉંચા નાંખ્યા, એવી રીતે અતિ બળ
દાખ્યા. ૩૬ તેનાં ખોખાં કઈક પ્રકાશ, હજુ સુધી ભમે છે
આકાશ; એવી સાંભળી વારતા જ્યારે, શીશ ધુણાવ્યું રા-

જન્મે ત્યારે. ૩૭ બોલ્યા તે સમે વ્યાસ વચન, કેમ માથું
ધુણાવ્યું રાજન; કહે ભુપતી ઓ રૂપીરાય, મુને મોટી થઈ
છે શંકાય. ૩૮ તથુ પેઢી થઈ નીરધાર, વિત્યાં દોડસો વર્ષ
આ વાર; હજીસુધી બોખાં છે આકાશ, કેમ આવે એવો
વિશ્વાસ. ૩૯ ત્યારે વ્યાસે રોક્યો વાયુદેવ, ધરી સમાધિને
તતખેવ; પડ્યાં એટલે બોખાં તમામ, જ્યાં ભુપતીએ તેણે
કામ. ૪૦ પછી લાગ્યો મુનીને પાય, ભુલ માફ કરો રૂપી-
રાય; ત્યારે વ્યાસ કહે સાંભળ ભુપ, એક હત્યા રહેશે દુઃખ-
રૂપ. ૪૧ વણા કાલાવાલા કર્યા જ્યારે, વ્યાસે હત્યા વેચી
આપી ત્યારે; આપી બ્રાહ્મણોને નિરધાર, તલતલપુર તમા-
મને સાર. ૪૨ વિમે તપ કરીને કાઠી તેહ, થયા શુદ્ધ મટયો
કૃષ્ણ દેહ; હવે વૈશંપાયન નામે જેહ, હતો વ્યાસનો શિષ્યજ
તેહ. ૪૩ તેને વ્યાસે કરી આજ્ઞાય, જન્મેજયને સુણાવો
કથાય; એવી આજ્ઞા કરી તતકાળ, ગયાં મચ્છગંધા કેરાબાળ.
૪૪ ॥ વલણ ॥ વૈશંપાયન બોલીઆ, આણી અતિ કરુણા-
યરે; દુર્ગેા કે એ તો કહે, ભારથનો મહિમાયરેરેરે. ॥ ઇતિ
શ્રી પાંડવ ચરિત્રે કવિ દુકગાશંકર વિરચિતે મહાભાર્ત-
તરંગત આદીપર્વણિ જન્મેજયસ્ય હત્યા પ્રાપ્તા નામ
દ્વીતિયો વ્યાય.

કડવું ૩ જી.

॥ રાગ સામેરી ॥ વૈશંપાયન એણીપેરે બોલ્યા સુણ
સતવાદી રાય; વિસ્તારી સંભળાવું તુજને આદીપર્વ મહિ-
માય. ૧ કોશળ દેશ તણો એક રાજા હસ્તસેન ભુપાળ;
તેને ઘેર પ્રજા કાંઈ નહોતી બાળકી કે બળી બાળ. ૨ તેથી

તે તપ કરવા આલ્યો વનવિષે નિર્ધાર; તે વખતે પાળેલો
 પોપટ સાથે લીધો સાર. ૩ વન વિષે આવિને તેણે ધરવા
 માંડયું ધ્યાન; રાત્રિ દિવસ દુઃખ વેઠે એ તો પુત્ર થવા નીલા-
 ન. ૪ એવામાં તેની પત્નિ તો રજસ્વળા થઈ ઘેર; ત્યારે
 તેણે મન વિચાર્યું શી કેરું હવે પેર. ૫ તે વેળા એક હાસી
 સુંદર પોતાની નિરધાર; તેને બોલાવી રાણીએ સર્વે કહ્યો
 વિચાર. ૬ એટલે તે હાસીએ લીધું સમજી કેરૂં રૂપ; ત્યારે
 તેની કોટે બાંધ્યો પત્ર લખી અનુપ. ૭ તે કાળે હાસી તો
 ઉડી આકાશે નિરવાણ; વળતી તેણે હસ્તસેનને આવી
 કીધું જાણ. ૮ પત્ર વાંચીને તે રાજાએ કીધો મન વિચાર;
 નય ધણું છેટું છે માટે જાતાં થાશે વાર. ૯ તે કારણ હું
 વિર્ય કાઢીને પોત્યાડું ઘેર આજ; તેથી અબળા ગર્ભ ધારશે
 થાશે રૂડું કાજ. ૧૦ એમ વિચારી રાજાએ તો પડીઓ કીધો
 એક; તેમાં મુક્યું વીર્ય પોતાનું જતન કરી વીશેક. ૧૧
 વળતી પેલી સમજીને તો સોંપ્યો પડીઓસાર; તે તો અંચુમાં
 લઈ ઉડી આકાશે નિરધાર. ૧૨ એક ક્ષણમાં આવી એ તો
 સરીતા વચ્ચે રાય; ત્યારે શકરો બાજ આવીયો ઇશ્વરની
 ઇચ્છાય. ૧૩ તેણે પડીઓ પાડી નંખાવ્યો ગંગાજીમાં સાર;
 તેથી વિર્ય ગળ્યું માછલીએ ક્ષણું નવ લાગી વાર. ૧૪
 હરી ઇચ્છથી તે માછલીને ગર્ભ રહ્યો નીરવાણ; તેતો પુરા
 માસે પાક્યો વાતજ એહ પ્રમાણ. ૧૫ એવામાં એક દિમ્બર
 તેણે નાંખી નદીમાં જાણ; ત્યાર પછી પેલી માછલીને ચીરી
 ત્યાં તતકાળ. ૧૬ એટલે તેના ઉદરમાંથી પુત્રી નીકળી એક;
 તેને લઈ પત્નિને સોંપી પ્રસન્ન થઈ વિશેક. ૧૭ વળતી તેનું

નામ પાડીયું ઢીમ્મરે તે કાર; મચ્છગંધા મહા રૂપે રૂડી
 શક્તિનો અવતાર. ૧૮ દીન દીન મોટી થાય એ તો ઢીમ્મર
 કરે ઘેર; ત્યાર પછી પ્રભુની ઇચ્છાએ વર્ષ વીતીયાં તેર ૧૯
 વળતી તે મચ્છગંધા પોતે નાચ ચલાવે સાર; ઉતાડે લોકોને
 તેણી જાએ સામે પાર. ૨૦ એવામાં પારસાર રૂપી વશિષ્ઠ
 કરે તાંન; તેતો તપ ઇશ્વરનું કરે છે પાતાળે રાજન. ૨૧ તેની
 દ્રષ્ટી આગળ ક્રીડો પશુએ તો વીહાર; ત્યારે મુનીને કામ
 વ્યાપીયા રૂવે રૂવે નીરધાર. ૨૨ તેથી તપ મુકીને આવ્યા
 નદી કાંઠે મુનિરાય; એટલે મચ્છગંધાને દીડી દ્રષ્ટીથી
 તદ્દાય. ૨૩ વળતી મરકરી કરીને બોલ્યા મુનીવર નો વચન
 ન; અરે પ્રિયા મુજ સાથે વર તું પ્રિતી આણીમન. ૨૪ એવું
 સાંભળી મચ્છગંધા તો બોલી તેણે કાર; અહો મુની આવુ
 શું બોલો જ્ઞાન તણ નિરધાર. ૨૫ હું તો છું મચ્છીની
 દીકરી નીચ કુળ મુનીરાય; તમે ધણું તપસ્વી બ્રાહ્મણ મુયં
 જેવી પ્રભુતાય. ૨૬ તે માટે મુજ સાથે રમતાં થાશે તપનો
 નાશ; વળી જગમાં અપડીતિ પામશે તે તો દુષ્ટ પ્રકાશ.
 ૨૭ તેવી રીતે કાયા મારી મચ્છ જેવી ગંધાય; તેમજ તરણી
 અસ્ત થયા વીણ વૈભવ કેમ ભોગવાય. ૨૮ વળી વપુએ
 બહુ વૃદ્ધ તમે છો હું તો નાની બાળ; તે માટે તમને
 નહીં વડ સત્ય કહું આ કાળ. ૨૯ ત્યારે મુનીએ અંજડી
 ભરીને જળ છાંટ્યું રાજન; તેથી મચ્છગંધાનું થયું સફળી
 જેવું તાંન. ૩૦ અંજ થકી એક યોજન મુધી નીકળે સારી
 વાસ; તેવું રૂપ ધણું રઢીઆણું ચંદ્રવદન પ્રકાશ. ૩૧ ત્યાર
 પછે વિધાને બેરે વરસાવી ધુમ્મર; તેથી સંધ્યા જેવું ભાસ્વું

એવી તપની મેર. ૩૨ મુનીવર પણ જવાન થયા ત્યાં સુણ
જન્મેજય રાય; સોળ વર્ષની ઉમ્મર જેની સોના જેવી કાય.
૩૩ વળતી ત્યાં પારાશર મુનીયે પ્રિતી આણી મન; સંઝ
કર્યો તે સ્ત્રીની સાથે ખોયું તપનું ધનન. ૩૪ મચ્છગંધાને
ગર્ભ રહ્યો પછી આનંદમાં દીન જાય; ખાનપાન ખુબ સુખ
ભોગવે ગંગા કાંઠે રાય. ૩૫ એવામાં મુનિવરને ઉપજ્યું
અંતર માંહી જ્ઞાન; ત્યારે ચિંત્યા કરવા લાગ્યા ઝાઝી તેણે
સ્થાન. ૩૬ વળતી મચ્છગંધાને કહે છે ગદગદ થઈ માહા-
રાજ; અરે પ્રિયા હું વનમાં જાઉં છું તપ કરવાને આજ. ૩૭
એટલે અખળા કહેવા લાગી સાંભળો મારા નાથ; આવું કર-
વું તું તો મારો શીઠ ગ્રહ્યોતો હાથ. ૩૮ ત્યારે તે સુંદરીને
કહે છે મુનીવર તો વચન; હવેથી દિમ્બરના ઘરમાં કરશે
નહીં ભોજન. ૩૯ પુત્ર તમારો પ્રગટ થશે તે ઇશ્વરનો અવ-
તાર; તેનું કહેવું કરજ્યો નિશ્ચે તજીને અન્ય વિચાર. ૪૦
ત્યાં સુધી તમને સાચવશે ઇંદ્રાદિક સૌ દેવ; એવું કહીને
આહ્યા ત્યાંથી પારાશર તતખેવ. ૪૧ ત્યાર પછી નવ માસ
વિતીયા જેતાં જેતાં સાર; એટલે અવિનાશી અવતરીયા
પુત્ર રૂપે નિરધાર. ૪૨ ॥ વલણ ॥ વ્યાસ મુની એ તો થયા
વિદ્યાનો ભંડારરે; દુર્ગો કહે શ્રોતા સુણો, કહું તેનો વિસ્તા-
રરેરેરે. ॥ ઇતિ શ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવિ દુર્ગાશંકર વીરચીતે
માહાભાર્થાતર ગત આદિપર્વણી વ્યાસોત્પત્તિ કથનો નામ
ત્રતીયો ધ્યાયઃ ॥

કડવું ૪ થું.

॥ રાગ માઝ ॥ વૈશમપાયન બોહ્યા વચન; સુણો સત્ય

વાદી નૃપ તંન; મચ્છગંધાએ પ્રસંગે બાળ, તેની ક્રાન્તિ છે
 રૂડિ રશાળ. ૧ માથે બાબરી ભુરી જણાય, તેણું ભાળ ત્રિ-
 શાળ શોભાય; જોતજોતામાં બાળક એહ. વંધ્યો દેહ થકી
 વળી તેહર જાણે સાત વરસનો તંન, એણું ભાશ્યું માતા-
 નેજ મંન; ત્યારે વિરમય થઇ તે નાર, કહેવા લાગી તનુ-
 જને સાર. ૩ અહો પુત્ર સુણો તમે વાત, આત્રો સંઘાતે
 મારી સાક્ષાત; સુણી વ્યાસજી બોલ્યા વચન, અતિ ઉત્સાહ
 આણીને મંન ૪ અરે માતા કહ્યું માનો મારું, તેથી ઇશ્વર
 કરશે મારું; પ્રથ્વીપતિ જે સંતનું રાય, તેતો શિવનો અંશ
 કહેવાય. ૫ તેને વરો તમે આણીવાર, તજી મનથી સર્વ વિ-
 ચાર; હું તો જાણશ વનની માંય, તપ કરીશ પ્રમુનું ત્યાંય
 ૬ મારા પિતા પારાશર જેહ, કાપુલ ખાતા હશે તેહ; તોએ
 તમને દેખીને માત, મોહ પામ્યા ત્વરાથી સાક્ષાત. ૭
 તો તો સંસારમાં રહી જન, કરે ખટરસકેરાં ભોજન; તેની
 ઈંદ્રિયો કેમ જીતાય, માટે વનમાં જવાનો હું માય. ૮ મારા
 જેણું પડે કંઈ કામ, ત્યારે સંભાળજો તેણે કામ; તેથી આ-
 વીશ હું તેણે ઠાર, તેમાં અસત્ય નહીં લગાર. ૯ સુણી પુત્રનાં
 એવાં વચન, મચ્છગંધાએ કીધું રૂદન; હવે વ્યાસ મુની
 પછી રાય, ગયા રેવાકાંઠે મહા કાય. ૧૦ પછી મચ્છગંધા
 ત્યાંથી સાર, આવી હિમ્મરને દરબાર; ત્યારે પ્રેમ આણી
 અતિ મન, બોલ્યા પારથી ત્યાંતો વચન. ૧૧ અહો પુત્રી
 સુણો તમે વાત, કીં દાડનાં કયાં હતાં સાક્ષાત; તારા
 દેહની દુર્ગંધી જેહ, કોણે નાશ કરી વળી તેહ. ૧૨ સુણી
 મચ્છગંધા બોલી ત્યાંય, હું તો ભુલી પડી વન માંય; એવામાં

એક બ્રાહ્મણે સાર, એકું પાણી રેડયું નિરધાર. ૧૩ તેતો પડયું મારાપર તાત, તેથી દુર્ગધી મટી સાક્ષાત; એવાં પુત્રીનાં સુણી વચન, થયો દિમ્બર પોતે પ્રસંન. ૧૪ પછી મચ્છગંધાને પ્રકાશ, આપ્યો રહેવાને જુદો નિવાસ; સ્ત્રીધુસમાન જોઈતું જોઈ, સર્વે પોંચાડયું જુદુંજ તેહ. ૧૫ તે દહાડાથી સાંભળ તું રાય, મચ્છગંધા જુદુ રાંધી ખાય; રહીએટલેથી એ કયા, વ્યાસ જન્મતણો મહિમાય. ૧૬ હવે ભિસ્પોત્પત્તિ કેરી વાત, કહું વિસ્તારી તુંને સાક્ષાત; કોઈ કાળે પશુપતિ દેવ, આવ્યા બારણેથી તતખેવ. ૧૭ ત્યારે બેઠા ગૌરી-કેરી પાસ, કરવા વાર્તા આણી ઉઘાસ; એવું દેખી ગંગાજી તે કામ, બોલી મરડમાં અભિરામ. ૧૮ વાડી પત્નિ તણી આણીવાર, પુછી ખમર પહેલીજ સાર; મુને વીસારી મેલી આ કાળ, એવા નીર્હય થયા દયાળ. ૧૯ સુણી શંકરને ચઢી રીસ, શ્રાપ દિધો ગંગાને તે દીશ; અહો નારી સુણો આણીવાર, પડો પ્રથ્વી ત્રિશે નીરધાર. ૨૦ ચંદ્ર વંશમાં સંતનું ભુપ, તે તો નિશ્ચય મારૂ સ્વરૂપ; તેને વરો તમે અપ્રાપ્યાય, તેથી સતિપણું નહીં જાય. ૨૧ એવામાં શિવનાં સણી વચન. કયું ગંગાએ ત્યાં તો રૂઢન; પછી કેહેવા લાગ્યાં તેણે કાર, મારૂં વાક્ય સુણો ભરથાર. ૨૨ તમે વિના કાગુ ન રહેવાય, તો તો જન્મારો કેમ ત્યાં જાય; ત્યારે શંકર બોલ્યા વચન, તજે તારણી ચિંત્યાજ મન. ૨૩ કહું માને જ્યાં સુધી એ રાય, રહેજે ત્યાં સુધી તમે પ્રિયાય; મારો શ્રાપ મટે નહીં સાર, મારો પડવું પડશે નીરધાર. ૨૪ એવી રીતે ગંગાને તે કાળ, થયો શિવનો શ્રાપ વિશાળ; એવામાં

વસુ નામના દેવ, ગયા વશિષ્ઠને ઘેર એવ. ૨૫ ત્યારે
 રાજી થયા મુની જન, કરાવ્યું પ્રીતિ આણી ભોજન; ગાય
 નંદીની કેરું જે દુધ, પાચુ અઠે જાગાને વિશુદ્ધ. ૨૬ લાગ્યું
 મધુર તેનો અપાર, આળ્યો અમૃતનો ઓડકાર; તેને સમે
 વસુએ રાજન, ગાય ચોરી લેવી ધારી મન. ૨૭ પછી રાત્રિ
 પડી જેહ વારે, સુરભી લેઈ ચાલ્યા તેણીવારે; થયું તે તો
 વશિષ્ઠને જાણ, ત્યારે શ્રાપ દીધો નિરવાણ. ૨૮ અરે દુષ્ટો
 મુણો તમે વાત, કરી ચોરી ધેનુની સાક્ષાત; મારે પ્રથ્વીમાં
 પડો આ વાર, ધરો મનુષ્યનો અવતાર. ૨૯ ગાય છોડનારો
 વસુ જેહ, રહેશે ઘણા કાળ સુધી નેહ; બીજા આવશે વેહેલા
 આ કામ, એવું બોલ્યા મુની અભિરામ. ૩૦ પછી ચાલ્યા
 ત્યાંથી વસુદેવ, આળ્યો કેલાશમાં તતખેવ; તેહ કાળે
 વળી તેણે સ્થાન, મંગા કરવા બેઠાં હતાં સ્નાન. ૩૧ તેની
 નય હતી સૌ કાય, તે તો દીડી વસુએ તજાય, ત્યારે ગંગાજી
 બોલ્યાં વચન, અલ્યા મુણો વસૂદીના તન. ૩૨ મારી
 નમ્ર દીડી તમે કાય, મારે થાશેજ મારી પ્રજાય; એવું મુંઝી
 વસુ પામ્યા ખેદ, આળ્યો મુદ્રામમાં નિર્વેદ. ૩૩ પછી ગંગા
 ધરી શણગાર આળ્યાં પ્રથ્વી વિશે નિરધાર; હસ્તીનાપુર
 નયની પાસ, હનો સુંદીર જાગ પ્રકાશ. ૩૪ તેમાં વીણા લેઈ
 કરમાંચ. ગાન કરવા લાગ્યાં શુભ ત્યાંચ; આળ્યા તે સમે
 સંતનુ ભુપ, જેનું સુંદર ગોર સ્વરૂપ. ૩૫ તેણે દીડાં ગંગા-
 જીને જ્યારે, તેથી મોહ પામ્યા તેણીવારે. ॥ વલણ ॥ વળતા
 વાંણી ઓચર્યા, સંતનુ તેણે ધરેરે; દુર્ગો કહે તે તો કહે
 ગંગાને નિરધારેરે. ॥ ઇ.ત શ્રી પાંડવ ચરિતરે કવિ દુરમા-

શંકર વીરચીતે મહાભારતમાંતરગત આદિપર્વણી ગંગા તથા
વસુ શ્રાપ પ્રાપ્તો નામ ચતુર્થોઽધ્યાયઃ ॥ ૪ ॥

કડવું ૫ મું.

॥ રાગ સામેરી ॥ વૈશમયાન એણિ પેરે બોલ્યા સુણ
સતવાદી રાય, ત્યાર પછી રાજ્યે પુછ્યું તેનો કહુ મહિમાય; ૧
સંતનુ કે' છે સાંભળ અખળા કયમ આવી આ ઠાર; તાર
રૂપ જોઈ હું મોહ્યો મોટે થા મુજ નાર. ૨ તે વખતે ગંગાજી
બોલ્યાં સાંભળોને રાજય; ગંગા એવું નામ માયરૂ આવી
હું વરવાય. ૩ પણ મારો એક ટેક આકરો મોટે આપો વેણ;
જેથી કોઈ દીન કલેશ ન થાયે બેસે નહી વળી કે'ણ. ૪
મારૂં કેવું જ્યાંસુધી કરશે તમે તો રાજત્ન; ત્યાંસુધી હું તો
રેવાની તમારે સદ્ગત. ૫ વળતી હું કૈલાશે જઈશ સત્ય કહું
ભુપાળ; તે મોટે બે કેતા હો તો આવું આણે કાળ. ૬ શંતનુ
કે બહુ સારૂ અખળા આત્રોને હવે ઘેર, તમારૂં કેહેવું હું મા-
નીશ નિત્યે આનંદ ભેર ૭ એવું કહી ગંગાને તેડી નૃપ આવ્ય
પુરમાંય; ત્યારપછી ખુબ સુખ ભેગતે પત્નિ સાથે ત્યાંય
૮ એવામાં તો અષ્ટવસુએ શ્રાપ વિચારી સાર; રાજને
ત્યાં ગંગાજીથી લીધો છે અવતાર. ૯ પ્રથમ પુત્ર પ્રસવ્યો
તે વખતે ગંગા બોલ્યાં ત્યાંય; અરે ભુપતી આને નાંખો જુમ-
નામની માંહ. ૧૦ ત્યારે તે પ્રમાણે કીધું રાજ્યે નીરધાર;
રૂમાલે વીંટીને નાખ્યો પુત્ર નદીમાં સાર. ૧૧ એવા એવા
સાત પુત્રને નાંખ્યા નદીમાં રાય; વળતી આઠમો ગર્ભ
અવતર્યો ગાંગેવજી મહાકાય. ૧૨ તે વખતે પુરના લોકે સહિ
આવ્યા ભુપતી પાસ; તે તો સર્વે કહેવા લાગ્યા ઠપકે

દેઈ પ્રકાશ. ૧૩ અરે સંતનું આ શું કરો છો અનુક્ર આ વેળા-
 ય; સ્ત્રીનું કહેવું સાચુ માની પુત્રને કેમ મરાય. ૧૪ વ્રદ્ધ
 અવસ્થા છેક તમારી ક્ષીણ થઈ સડિ કાય, તે માટે મનમાં
 વિચારો પાળશે કોણ પ્રજાય. ૧૫ તેથી આ સુતને જીવોડો
 જાવા દો એ નાર; જેણે કરીને વંશ ન જાએ મુક્તિ પામે
 સાર. ૧૬ એવું સર્વનું વાક્ય મુણીને સંતનુંએ તે કાળ;
 ગંગાજીને આજ્ઞા આપી જીવોડ્યો એ બાળ. ૧૭ જાતી વેળા
 ગંગા કહે છે રાજાને વચન; મારે નામે નામ પાડજ્યો પુત્ર
 તણું રાજન. ૧૮ પરાક્રમે એ પુરો થાશે ભણશે બહુ વિદ્યા-
 ય; તેવી રીતે કોઈ પ્રાણિથી યુદ્ધે ન જીતાય. ૧૯ એવું કહી
 ગંગાજી આજ્ઞા કૈલાસે તતકાળ; વળતી રાજાએ ઉછેર્યો ધાવ
 રાખીને બાળ. ૨૦ એવી રીતે સાત વર્ષનો પુત્ર થયો જે
 વારે; એટલે રાજાએ તો દીધુ ઉપવિત તેણી વારે, ૨૧ ત્યાર
 પછી ગાંગેવ તો ભણિયા ધનુર વેદ વિદ્યાય; ધર્મ શાસ્ત્રને
 ઉપનીશદ વળી શીખ્યા સર્વ કળાય. ૨૨ સારી પેઠે સમ-
 જણ આવી ગાંગેવને જે વાર; ત્યારે પોતે કરવા લાગ્યા
 અંતરમાં વીચાર. ૨૩ મારે માટે વ્રદ્ધપણામાં તાતે તજી
 અબળાય; તે કારણ તેમને પરણાવું બોલીને કન્યાય.
 ૨૪ ॥ વલણ ॥ એવો મનમુખો કરી, ગંગા સુત મહા
 કાયરે; દુરગો કહે તેણે સમે, કન્યા લેવા જાયરેરેરે. ૨૫ ॥
 ઇતિ શ્રી પાંડવ ચરિતરે કવિ દુરગાશંકર વિરચિતે મહાભા-
 થીતરગત આદિ પર્વાણિ ભીષ્મોત્પત્તિ કથનો નામ પંચમો
 અધ્યાયઃ ॥ ૫ ॥

કડણું ૬ હું.

॥ રાગ માઝ ॥ બોલ્યા વૈશમપાયન વચન, સુણો સત્ય-
વાદિ નૃપ તંન; પછી અશ્વે ચઢાં નિરધાર આલ્યા નમ્રથી
ગંગા કુમાર. ૧ તે તો જોતા જોતા બહુ દેશ, આવ્યા
ગંગાને તીરે નરેશ; દીઠી મચ્છગંધા તેણે ધાર, જેના રૂપતણો
નહીં પાર. ૨ તેને કહેવા લાગ્યા નૃપ તંન, સુણો મુંઢરી
માઝ વચન; પ્રથ્વીપતિ જે શંતનુ રાય, તેની સાથે વરો આ
વેળાય. ૩ થશે તે થકી ઉત્તમ કાજ, માટે કહ્યું કરો તમે
આજ; સુણિ મચ્છગંધા કહે રાય, હું તો તમને પરણું આ
વેળાય. ૪ નહીં વરૂ તમ તાતને ભુપ, કારણ કે એ તો વ્રહ્
સ્વરૂપ; થાય તે થકી પુત્ર પ્રકાશ, તેનો કહેવાય ગદીના
દાસ. ૫ એવાં સુણી સતીનાં વચન, પછી કહેવા લાગ્યા
ગંગા તંન; અરે નારી સુણો તમે વાત, નહીં કરું હું રાજ્ય
સાક્ષાત. ૬ તેની રીને વરૂં જે કન્યાય, તે તો મુજ શીર ઝોટી
હત્યાય, ત્યારે મચ્છગંધા તેણીવાર, આવ્યાં હસ્તીનાપુરમાં
સાર. ૭ વર્યાં શંતનુને પછી એહ; તજી મનથી સર્વ
સંદેહ; થોડા દીવસમાં નેણે ધાર. થયા ઉભય તેને કુમાર. ૮
તેનાં ભુપતીએ તેણે ધામ, પાડ્યાં ગોરને પુછાને નામ; ચીત્ર
વીર્ય મોટાની સંજ્ઞાય, વીચીત્રવીર્ય નાનો કહેવાય. ૯ થયા
દીવસે દીવસે મોટા એહ, સપ્ત વર્ષનાઅર્ધક નહ; ત્યારે
શંતનુએ આણી પ્યાર; કર્યો ઉપવીત કરો સંસ્કાર. ૧૦
વળતી વિત્યા પછી એક માસ, મરણ પામીયા ભુપ પ્રકાશ;
તેણે સમે ભિખે પાળી ટેક, કર્યો ચિત્રને રાજ્યાભિશેક. ૧૧
પછી તાતતણી જે ક્રિયાય, તેણે આચરી પોતે તદાય; જ-

માડયું આખું નત્ર તે સ્થાન; આપ્યાં વિપ્રોનં અત્યંત દાન. ૧૨ એવામાં કાશી નત્રનો રાય, કાશીરાજ નામે મહા કાય; તેને પુત્રીઓ ત્રણજ સાર, જેના રૂપ તણે નહીં પાર. ૧૩ અંબા અંબીકા અંબાલી કાય, એવાં તેહનાં નામ કહેવાય; તેનો પ્રેમથપ્તિ ભુપે સાર, રચ્યો સ્વયંવર નિરધાર. ૧૪ તેમાં તેડીઆ ક્ષત્રીના તંન, એક ગાંગેવ વિના રાજનં; ત્યારે નારદજી મુનિ દેવ, આવ્યા લિખ્મ પાસે તતખેવ. ૧૫ તે તો કહેવાને લાગ્યા વચનં, અહો સાંભળો શંતનું તન; કાશી-નત્રપતીએ આ વાર, રચ્યો સ્વયંવર નિરધાર. ૧૬ તેમાં તમારા વીના ભુપાળ, તેડ્યા સમસ્ત ક્ષત્રીના બાળ; સુણી અંગેવને ચડી સીસ, ઉઠી ઉભા થયા તેણે દીશ. ૧૭ વળતી લેછ પોતાની સેન્યાય, જયા કાશી વિશે મહા કાય; તેણે સમે વિચારીને મન, સૈને ભાગોળે રાખ્યા રાજનં. ૧૮ પેઠા એકલા પુરની માંય, કાઈ જાણે નહીં એમ ત્યાંય; પછી ધીરેધીરે નીરધાર, આવ્યા મંડપ પાસેજ સાર. ૧૯ હિઠા તે સમે ક્ષત્રીના બાળ, દેશ બોતેર કેરા ભુપાળ; બેઠા સિંહાસને સઉ વિર, રાખી અત્યંત હૈયામાં ધિર. ૨૦ તેની પાછળ ઢાંકીને દેહ, મુમ ઉભા મંગાસુત એહ; એવામાં ત્યાં રાજની કન્યાય, આવી ત્રણે સભામાં તદાય. ૨૧ તેને દેખીને ગંગાના બાળ, ઉઠી ઉભા થયા તતકાળ; જેમ મજેંદ્રને જોઈ હરી, મારે થેકડો ઉછળ્યો ભરી. ૨૨ તેવી રીતે નદિ કેરા તંન, આવ્યા કન્યાની પાસે રાજનં; પછી બાથ ભરી મહા કાય, ઉચકી લીધિ ત્રણે કન્યાય. ૨૩ આલ્યા સર્વે જોતાં પછી સાર, જેના બળતણે નહીં પાર; તેણે સમે આવેલા જે ભુપ, તે તો કોયે ભરાયા અનુપ. ૨૪ પછી સર્વે મળીને તેણે કાર,

યુદ્ધ કરવાનો ક્રીધો વીચાર; નાહા આયુદ્ધ લેધને જોહ, જેના
પર્વત જેવા છે દેહ. ૨૫ આવ્યા નગ્નની ભાગોળે જ્યારે, દિહા
ભિખ્મને ઉભેલા ત્યારે; જેનાં લોચન છે અતી લાલ, વળી
દેહ ધણો વિકાળ. ૨૬ ॥ વલણ ॥ એ રીતે બીસ્મે હરી,
ભુપ તણી કન્યાયરે; દુર્ગો કહે પછે શું થયું, તેનો કહું
મહીમાયરેરેરે. ॥ ઇતીશ્રી પાંડવચરીત્રે કવી દુર્ગાશંકર વીર-
ચીતે મહાભાર્થાતર ગત આદી પર્વણી બીસ્મસેન કાશીરા-
જ્યસ્ય કન્યાહર્ણકતા નામ પઠેઠા ધ્યાયઃ ॥ ૧ ॥

કડવું ૭ મું.

॥ રાગ સામેરી ॥ વૈશમપાયન એણીપેર જોલ્યા, મુણ
જન્મેજય રાય; ત્યાર પછી સંગ્રામ થયો ત્યાં, તેનો કહું મહી-
માય. ૧ સર્વે ભુપે બીસ્મખીતાને, આંતર્યા તેણે ધાર; વળતી
તેને એકે કાળે; મારવા માંડ્યો માર. ૨ તે વખતે મંગા
સુતે પણ, ધર્યા ધનુશ ને બાણ; મેઘની પેઠે વ્રણી ક્રીધિ,
સાયકની નિર્વાણ. ૩ એવી રીતે ચાર ઘટીકા, યુદ્ધ થયું
જે વારે; એટલે સર્વે ભુપતી નાહા, ત્રાસ પામીને ત્યારે. ૪ તે
કાળે ત્રણે કન્યાને, લેઈ મંગા તંન; હસ્તીનાપુર માંહી આવ્યા
ઉતાવળા રાજન. ૫ ત્યાર પછી અંબા અંબીકા, નામે જે ક-
ન્યાય; તેનો નીજ બંધવની સાથે, પરણાવી તદ્દાય. ૬ ચીત્ર-
વિર્યનું અંબા સાથે, લગ્ન કર્યું તે ધર; તેવી રીતે વિચીત્ર
વિર્યને અંબીકાનું સાર. ૭ ત્રીજી કન્યા અંબાલીકા સૌથી
મોટી જોહ; તેને બીસ્મે કાઢી મુકી તેમાં નહીં સંદેહ. ૮ તે
કન્યાનું શલ્યના ઉપર હતું મુળથી મન; તેથી તેની પાસે
મદ્ર પ્રમદ્ર થમ્ર નૃપ તન. ૯ તેણે પણ વરવાની ના કહિ

દિલમાં થઈ ઉદ્દાર; કારણ કે ગંગા સુત કેરો મનમાં મોટો
 ત્રાસ. ૧૦ ત્યારે તે કન્યા તો આવી ફરશુરામની પાસ; વળતી
 મુખથી કહેવા લાગી નાંખીને નિશ્વાસ. ૧૧ અહો વિમ
 દુઃખ ભાગો મારું કૃપા કરી આ વાર; જેથી મુજને શાન્તિ-
 થાયે શોક મોટો નીરધાર. ૧૨ સ્વયંવરથી હર્ષ કરીને લાગ્યા
 ગંગા તન; હવે મુજને કાઢી મુકી દયા તજીને મન. ૧૩
 તે મોટો શીખામણ દેધ સમજવો મહારાજ. કેમ જે મારી
 સાથે એ તો લગ્ન કરે વળી આજ. ૧૪ એવું સાંભળી જમ-
 હગ્ની સુત તરત થયા તૈયાર; બીજમખીતાની પાસે આવ્યા
 કણુ નવ લાગી વાર. ૧૫ વળતી તેને કહેવા લાગ્યા કોધ
 કરી મુનિરાય; અરે મુરખ કેમ કાઢી મુકી આણેલી કન્યાય.
 ૧૬ મોટો એની સાથે વર તું નિશ્ચે આણીવાર; નીકર તુજને
 દોષ લાગશે બળશે સુકત સાર. ૧૭ ત્યારે કર જેડીને
 કહે છે મુનિને બીજમખીતાય; અરે ગુરૂ મેં કરી પ્રતીજ્ઞા પર-
 દ્યાની અબળાય. ૧૮ તે મોટો એ કન્યાને હું નથી વરવાનો
 આજ; કારણ કે નિજ ધર્મ છોડતાં જુગમાં જાયે લાજ.
 ૧૯ તે વખતે ફરશીધરને તો લાગી નખશીખ જ્વાળ; વળતી
 પોતે કહેવા લાગ્યા ગાંગેવને તતકાળ. ૨૦ અરે દુષ્ટ તે
 શિષ્ય થઈને લોપી મુજ આજ્ઞાય, તે મોટો લડ મારી સાથે
 કરું તુજને શિક્ષાય. ૨૧ ત્યારે ગંગા સુત તતક્ષણ ધર્યું
 ધનુષ ને બાણ; વળતી મુનીની સાથે કીધું યુદ્ધ ઘણું નિર્વાણ.
 ૨૨ તેમાં જમહગ્ની સુત હાર્યા બેઠાવો બહુ દેહ; એટલે
 યુદ્ધ તજીને દિધો શ્રાપ ભયંકર તેહ. ૨૩ અલ્યા મુરખ શંત-
 નુના દીકરા સાંભળ મારી વાત; જ્યારે ત્યારે વ્યંઢળ હાથે
 થાશે તારી ઘાત. ૨૪ એવું કહીને મુનીવર ત્યાંથી ગયા

મુકામે સાર; ત્યારે પેલી કન્યાએ તો કીધો મન વિચાર. ૨૫ હવે જીવીને શું કરવું મરવું આહરી મન; કારણ કે નિધણીયું રેહેવું તેથી શ્રેષ્ઠ પતન. ૨૬ એવું સમજી ગંગા કાંડે આવી એ અબળાય; ત્યાર પછી ચીતા ખડકીને દગ્ધ કરી નીજ કાય. ૨૭ ॥ વલણ ॥ એવીરિતે લિખ્મને શ્રાપ થયો તે ઠારે; દુર્ગો કહે એનો વળી, દૈવગતી નિરધારેરેરે. ॥ ઇતિ શ્રી પાંડવ ચરિતરે કવિ દુરગાશંકર વીરચીતે મહા ભાર્યાતર ગત આદીપર્વણી લિખ્મસ્ય ક્ષુરભેષુ શ્રાપહસ્તો નામ સપ્તમો અધ્યાય ॥ ૭ ॥

કડવું ૮ મું.

॥ રામ સામેરી ॥ વૈશમપાયન એણીપેરે બોલ્યા મુણ સતવાદી રાય, ત્યાર પછી ત્યાં શું નીપજ્યું તેનો કહું મહી-ભાય. ૧ મચ્છગંધાની આજ્ઞા પાળે ગંગાજીનાં બેળા; જ્ઞાન જોષિનિ કથા સુણાવે, સેવા કરે ત્રિકાળ. ૨ અલખ મુકામે એ બે રે'છે ગાંગેવ મચ્છગંધાય, વેદતાણાં ઉપનિષદની ત્યાં નિત્ય કરે કથાય. ૩ એવામાં કોઈ પાપી પુરૂષે ચલાવી ખોટી વાત, મચ્છગંધાને નિત્ય ભોગવે ભિસ્મ પિતા સાક્ષાત. ૪ ચિત્ર વિચિત્રને જાણ થયું તે આળ ઉઠતું જોહ; ભાવીએ ભુલાવ્યા તેમને પ્રગટ્યો મન સંદેહ. ૫ મધરાતે માતાને મંદિર સંતાયા બે વિર, ગાંગેવની ચરચા જોવાને મુનિવર કહે મતિ ધીર. ૬ એટલામાં ત્યાં ગાંગેવ ઉઠ્યા જગ્યાં નિજ માતાય, સૌચ વિધિ દાતણ કરીને પછી કીધી સ્નાન કીયા. ૭ ત્યારપછી ગાંગેવ લેઈ બેઠા પુસ્તક તો નિરધાર, મચ્છગંધાને શ્રવણ કરાવે જ્ઞાન કથાનો સાર. ૮ ચિત્ર વિચિત્રે

તે તો દીકું પરતાયા મનમાં, ત્યાંથીકાં તેનો આલી આલ્યા
 રાજભુવન છે જ્યાંય. ૯ ત્યાર પછી તે બેઉ ભાઈ પામ્યા
 અતિ પરિતાપ, મિથ્યા હેર માનુ કીધું બેકું તેનું પાપ.
 ૧૦ તે કારણ ગાંગેવને પુછ્યું પ્રાતઃકાળે સાર, મોટા
 ભાઈ અમને બતાવો ઉત્તર એક આ વાર. ૧૧ કોઈ પ્રાણી-
 એ હેર કીધું માતાનું નિરધાર, તેનું પાપ મોટું શી રીતે તેનો
 કહો વિસ્તાર. ૧૨ એવું સુણીને ગાંગેવ બોલ્યા ધર્મશા
 સ્ત્રનો ન્યાય, પીપળના લાકડામાં પેસી દબ્બજ કરવી કાય.
 ૧૩ ત્યારપછી તે ચિત્ર વિચિત્રે તેવું કીધું કામ, વનમાં જ-
 ધને વિધિ પ્રમાણે બળી મુવા છે કામ. ૧૪ ભિખ્મ પિતાને
 બાળુ થઈ તે બ્રાત મુવાની વાત, ત્યારે બેઠ થયા બહુ મનમાં
 કરતા આંસુપાત. ૧૫ મચ્છમંધા અંગા અંગિકા રૂઠન
 કરે તે કાર, તેવી રીતે લોક રડે સૌ વરત્યો હાહાકાર. ૧૬
 ગાંગેવતો મચ્છમંધાને કહે સાંભળો મારી માત; માદી ઉપર
 હું નહિ બેસુ પ્રાણુ ગયે સાક્ષાત. ૧૭ ત્યારે તે મચ્છમંધા
 બોલી રાજ્ય જશે નિરધાર, તે મોટું મુજ પ્રથમ પુત્રનું
 સ્મરણ કરું આ વાર. ૧૮ પારાશરથી પુત્ર થયો તે વ્યાસ
 મુની છે નામ, તેનું હું તો સ્મરણ કરીશ કે આવશે આણે
 કામ. ૧૯ ભિખ્મ પિતા કહે માતા મારી મુખે બોલાવો એહ,
 તેનું કહેવું આપણુ કરીએ, જે બતલાવે તેહ. ૨૦ તે વેળાએ
 મચ્છમંધાએ સ્મરણ કર્યું નિરધાર, એટલે ત્યાં તો આવી
 પોહોઆ પારાશર કુમાર. ૨૧ વ્યાસમુનિ કહે માતા મારી
 કેમ બોલાવ્યો આજ, કૃપા કરીને કહેને મુજને મુજ
 સરખું કંઈ કાજ. ૨૨ મચ્છમંધાએ વાત કહી સૌ પુત્ર
 મુવાની સાર, વંશ ગયો શંતનું રાજનો શું કરવું આવાર.

૨૩ વ્યાસ કહે એકાંત જગાએ બેસું હું માતાય, નગ્ન થઇને
 આવે ત્યારે અંબા અંબીકાય. ૨૪ મુજ દ્રષ્ટિથી ગર્ભજ
 રહેશે અબળાને નીરધાર, તે થકી પુત્ર થશે તેજશ્વી અતિ
 બળિયા આ વાર. ૨૫ ત્યાર પછી સ્ત્રીઓને આપી માતાએ
 આજ્ઞાય, નીકળવા તૈયાર થઇ તે વ્યાસની પાસે જાય. ૨૬
 અંબા આંખો મીચી આવી વ્યાસની પાસે સાર, અંબિકા
 અંદન ચર્ચિને નીકળી ગઇ નિરધાર. ૨૭ ત્યારપછી એક દાસી
 આવી રાજકુંવરની રાખ, રામ રામ કરતિ તે નીકળી
 શ્રીહરી તેના સાખ. ૨૮ ગાંગેવે મુનીવરને પુછ્યું પ્રશ્ન વિ-
 ચારી મન, કેવા કુંવર બળવંત થાશે તેતો કહો રૂશી તંન
 ૨૯ વ્યાસ કહે અંબાનો દિકરો અંધ થશે નિરવાણ, અંબિ-
 કાનો પંડ રોગીઓ પણ બહુ બળીઓ જાણ. ૩૦ દાસીનો
 મુત ભક્ત થશે ત્યમ ગુણ ગોવિંદના ગાશે, એવી રીતે ત્રણ
 ત્રીયાને એક એક દીકરો થાશે. ૩૧ તે સ્ત્રીઓને ગર્ભ
 રહ્યો ત્યાં વ્યાસ થયા વિદાય, ત્યારપછી ગાંગેવે ક્રીધિ બ્રાત
 તણિ ક્રિયાય. ૩૨ એમ કરતાં નવ મહીના ચિત્યા પ્રસવ
 થયા કુમાર, ભીસ્મપિતાએ ગુરુ તેડાવી ક્રીધો સહુ સંસ્કર.
 ૩૩ કૃપાચાર્ય મહારાજે પાડ્યાં નામ તેનાં નિરધાર, પાંડ
 રોગીનું પાંડું એવું નામ ધર્યું તે ધર. ૩૪ અંધ તણું ધૃત-
 રાષ્ટ્ર ધરાવ્યું તે વેળાએ નામ, દાસી મુતનું વિદુર કહીને
 ગોર ગયા અભિરામ. ૩૫ એવી રીતે ત્રયણે બાળક દીન
 દિન મોટા થાય; બાળક ભેગા રમવા જાયે અંધ પાંડું મહા
 કાય. ૩૬ ॥ વલણ ॥ ત્યાર પછી વિદ્યા ભણ્યા શીખ્યા સર્વ
 કળાયરે, દુર્ગો કહે પછી પરણીયા તેનો કહું મહીમાયરેરે.
 ૩૭ ॥ ઈતી શ્રી પાંડવ ચરીતરે કવિ દુરમાશંકર વિરચીતે

મહા ભાર્યાતર ગત આહિ પર્વણિ ધૃતરાષ્ટ્ર પાંડુ ઉત્પત્તિ
કથનો નામ અષ્ટમો અધ્યાય. ॥ ૮ ॥

કડવું ૯ મં.

॥ રાગ માઝ ॥ ધૃતરાષ્ટ્ર ને પાંડુ રાજન, થયા દાશહ
વર્ષના તન; ત્યારે લિસ્મપિતાએ તે વાર, કર્યો પરણાવા કેરો
વિચાર. ૧ દેશ ગંધાર કેરો ભુપાળ, નામ ગંધર્વ તેનું વિ-
શિાળ; તેને ગંધારી નામે કુમારી, વીશ કન્યા કહેવાય એ
નારી. ૨ તેનો વિવાહ કરે જેની સાથ, તેવો તે મરણ પામે
છે નાથ; માટે પરણે નહીં કે રાજન, રહી કુવારી કન્યા સ-
હન. ૩ તેને તેડીને ગંધર્વ રાય, નીકળ્યા તિર્થ યાત્રા કરવાય;
ફરતા ફરતા તે આવ્યા નરેશ; જ્યાં છે કારમો કંટાળ દેશ.
૪ કુંતીભોજ તે દેશનો રાય, મહા સત્યવાદી તે કહેવાય; તેણે
ગંધર્વને દીક્ષા જ્યારે, તેડી લાવ્યા પોતે ઘર ત્યારે. ૫
ગાંધારીને લેઈને તે રાય, રહ્યા ભુપતીને ત્યાં તદાય; કુંતી-
ભોજ ને કુંતા કુમારી, એ તો મહાલક્ષ્મી જેવી છે નારી. ૬
સુરસેન યાદવની બાળ, વસુદેવની બેન વિશાળ; કુંતીભો-
જને સુરસેન રાય, મામાફાઈના એ તો કહેવાય. ૭ નોતી
કુંતીભોજને પ્રજાય, તેથી ચિંતા કરે ધણી રાય; ત્યારે સુર-
સેને પોતાની બાળ, આપી કુંતા તેને તતકાળ. ૮ તેને કુંતી-
ભોજે તો ઉછેરી, ગુણ સાગર લાવણું લેહેરી; ગાંધારીને
કુંતાજીને ત્યાંય, થયો સ્નેહ ઘણો માંયમાંય. ૯ એવામાં
આવ્યા દુર્વાસા ગોર, જેનું તપતણું ધણું જર; તેને કુંતાજી
લાગીયાં પાય, હાથ જોડીને બોલ્યાં તદાય. ૧૦ ગુને આપોને
વરદાન એવું, મન ગમતો પતી મળે તેવું; ત્યારે બોલ્યા
મુની મહારાજ, નાહીધોધને આવ્ય તં આજ. ૧૧ સુણી

ગાંધારીએ એહ વાત, ત્યારે વિચાર્યું તેણે સાક્ષાત; જઈ
 કુંતાજના હુતો પેહેલી, વર માગી આવું વેહેલી વેહેલી.
 ૧૨ એવું વિચારી ગાંધારી નાર, આવી આધું ઓઢી
 નિરધાર; પછી મુનીને કહે છે વચન, કરો કૃપા હવે દિજ
 તન. ૧૩ ત્યારે મુનીવર કહે મુણ નાર, મળશે છત્રપતિ ભર-
 થાર; તેથી મર્લ રહેશે તને સાર, શત પુત્ર થશે શિરદાર.
 ૧૪ ત્યારે ગાંધારી કહે રૂપીરાય, શત પુત્ર શી રીતે પમાય;
 અશ્વ આયુષ્ય ને પ્રજા ધણી, માટે કહે ઉત્પત્તી તે તણી.
 ૧૫ ત્યારે વિમ્બ કહે જન્મશે ઈડ, નાળીયેર જેવું તે પ્રચંડ;
 ધૃત પાત્રમાં મુકવું તેહ, તેથી ક્રુદ્ધશે જરૂર એહ. ૧૬ થાશે
 જ્વજ્વ જેવા કુમાર, કાળે કરીને વધશે સ્માર; પછી ગાંધારી
 મુકામે ગઈ, ત્યારે કુંતા આવી ઉભી રહી. ૧૭ કહે મુનીને
 કીધું મેં સ્નાન, વર આપો હવે ભગવાન; ત્યારે દુર્વાસા
 ઝેપ્યા અપાર, અતિ લોભ થયો તને નાર. ૧૮ સામઠા પુત્ર
 સો લેઈ ગઈ, તોએ તૂમ હજુ નવ થઈ; ત્યારે કુંતા કહે મુની-
 સજ, એ તો ગાંધારીનું હશે કાજ. ૧૯ આધુ ઓઢીને
 છેતરી મઈ, સત્ય વાત હતી તે મેં કહી; ત્યારે ધ્યાનમાં જેવું
 મુનીશ, ચઢી ગાંધારી ઉપર રીસ. ૨૦ પછી કુંતાને કહે
 મુનીરાય, તને મંત્ર આપું આ વેળાય; તેહ મંત્ર જપીશ
 જે વાર, તેથી દેવ થશે વશ સાર. ૨૧ એવું કહી આપ્યા
 પાંચ મંત્ર, પુજા પાઠનો બતાવ્યો તંત્ર; પછી બોલ્યા ત્યાં
 તો રૂપીરાય, જ્યારે લગ્ન સમો તારો થાય. ૨૨ ત્યારે જપજો
 મંત્ર તું નાર, તેથી દેવ થશે ભરથાર; તારા પુત્ર થશે બળ-
 વાન, જેને સહાય સહા ભગવાન. ૨૩ યશ કિર્તિવાળા વિશાળ,
 ગાંધારીની પ્રજા કેરા બાળ; એવું વરદાન આપી તે

ક્રમ, ગયા દુર્વાસા પોતે મુકામ. ૨૪ હવે ગાંધર્વ રાજ તે વાર,
 થયા ઘેર જવાને તૈયાર; પુત્રી ગાંધારીને તેડી સાથ, આવ્યા
 નગ્ર વિશે ભુમી નાથ. ૨૫ એટલામાં ગાંગેવનો દાસ,
 આવ્યો ગાંધર્વ રાજની પાસ; તેણે કહ્યું રાજનું વચન,
 આપો પુત્રી તમારી રાજન. ૨૬ માગે ગાંગેવજી મહારાજ,
 ધૃતરાષ્ટ્રને પરણાવા કાજ; એવું સુણીને ત્યાંતો ભુપાળ, આપી
 ગાંધારીને તતકાળ. ૨૭ આલ્યો આકર લેઈને ત્યાંય, આવ્યો
 હસ્તિનાપુરની માંય; પછી વિચાર્યું ગાંગેવ રાય, વીશ
 કન્યા પતિ શત ખાય. ૨૮ માટે મંગાવ્યા ઘેટા તે ઠાર, તેની
 બેડે કર્યો વિવા સાર; એક ઘેટાતણો નાશ થાય, ત્યારે
 બીજનો કરે વિવાય. ૨૯ એવી રીતે મુવા પશુ સેય, વિશ
 કન્યા તણું મુખ જાય; પછી ધૃતરાષ્ટ્રને પરણાવ્યા, તેને શ્રી
 હરીએ તો બચાવ્યા. ૩૦ કહે કેટલા અજ્ઞાની વાત, વર્ષો
 નંદી ગાંધારીની સાથ; એ તો કલ્પિત જુઠી કથાય, નથી કોઈ
 પુરાણમાં રાય. ૩૧ હવે કર્ણની કિલ્પત્તી જોહ, કહું વિસ્તારી
 તુજને તેહ; કુંતા મંત્ર પામ્યા પછી સાર, વિત્યા ચોમા-
 સાના માસ ચાર. ૩૨ ત્યારે કુંતાએ કીધો વિચાર, ખરો
 ખોટો તપાસું આ વાર; એવું ધારીને મનની માંય, ગઈ બામ
 હતો વળી ત્યાંય. ૩૩ તેમાં મંત્ર જપ્યો જોણીવાર, ત્યારે
 આવીયા સુર્ય તે ઠાર; કહે છે કુંતાને આપ વિહાર, તારો
 સ્વામી થયો હું તો સાર. ૩૪ સુણી કેહેવા લાગી એ તો
 બાળ, મારો પિતા હણે તતકાળ; નથી પરણાવી મુજને નાથ,
 કેમ સંગ થાયે તમ સાથ. ૩૫ ત્યારે સુર્ય કહે સાંભળો
 નાર, શીઠ મંત્ર જપ્યો આણીવાર; માફ દર્શન ખાલી નહીં
 બચ, થશે પુત્ર તણી તો પ્રજાય. ૩૬ સુણી કુંતા બની ગયાં

ખોત, જાણ્યું આ સમે આવીયું મોત; ત્યારે સુર્ય કેહે સાંભ-
 જો નારી, રહેજે બે ઘડી હૈયાં વિચારી. ૩૭ થશે કાનમાં
 ચેળ અપાર, તેથી મેલ નીકળશે સાર; તેહ મેલથી થાશે
 પ્રજાય, કણું પુત્ર મારો મહા કાય. ૩૮ તેને મુકી જતિ રહેજે
 તુંચ, એની રક્ષા કરીશજ હુંચ; એવું કહીને ગયા સુર્ય દેવ,
 બેઠાં બાગમાં કુંતાજી એવ. ૩૯ આવી કાનમાં ચેળ તે વાર,
 મેલ નીકળ્યા ઝાઝો તે ઠાર; તેને ભેગો કરી મુક્યો જ્યારે,
 થયો પુત્ર તેમાં થકી ત્યારે. ૪૦ તેને રૂમાલે વીંટીને નાર,
 મુકી ઘેર આવી નીરધાર; પછી ભુપના સેવક જેહ, આવ્યા
 બાગ વિશે વળી તેહ. ૪૧ તેણે દિઠો સુવાડેલો બાળ, અતી
 સુંદર નેત્ર વિશાળ; તેને લઈ ગયા રાજની પાસ, સોંપ્યા
 ભુપતિને તે પ્રકાશ. ૪૨ જોયો કુંતીભોજે પુત્ર જ્યારે;
 મોકલી દીધો દિઠીમાં ત્યારે; સોંપ્યા ગાંગેવને તે કુમાર, સેવ-
 કાએ ત્યાંતો નિરધાર. ૪૩ દીઠો ગાંગેવે સુંદીર તન; ત્યારે
 વિચાર્યું તેમણે મન; આતો દેવાંશી દેહ વિશાળ, કાંઈ
 ભુપતી કેરોજ બાળ. ૪૪ પછી દાશીને સોંપ્યા કુમાર, કણું
 નામ પાડ્યું નિરધાર; હવે કુંતિભોજ જેહ રાય, તેણે કર્યો
 કુંતાનો વિવાય. ૪૫ પાંડુ રાજની સંગાથે સાર, લીધું લગ્ન
 ભુપે તેણીવાર; ગયા ગાંગેવજી લેઈ જાન, પુત્ર પરણાવીયો
 તેણે સ્થાન. ૪૬ આપી પેહેરામણી ઘણી રાય, વર કન્યાને
 કીધાં વિદાય; આવ્યા નગ્રમાં સરવે જન, ઘણું ખુશી થયા
 ગંગાતન. ૪૭ એવી રીતે પછી તેણીવાર, પરણ્યા વિદુર
 દાશી કુમાર; પછી ભિખમીતાએ તે ઠાર; સોંપ્યા પાંડુને સૌ
 અધિકાર. ૪૮ પાંડુ રાજ ઘણા ગુણવાન, પાળે પ્રજાને પિતા
 સમાન; એક દોષ તેમાં છે નરેશ, જાણ્યો મોટે હમેશ.

૪૯ પાંડુ રાજ પછી નીરધાર, દેશ જીતવા નીકળ્યા
 સાર; આવ્યા મારવાડ દેશમાં જ્યારે; શલ્ય રાજાએ રાખીયા
 ત્યારે. ૫૦ હતી ભગની પોતાની જોડ, નામ માદ્રી રૂદ્ર જેનું
 તેહ; તેતો પરણાવી પાંડુની સંગ, શલ્ય રાજાએ આણી
 ઉમંગ. ૫૧ પછી વિચિત્રવિર્ય કુમાર, આવ્યા નમ્ર વિષે તેણી-
 વાર; રાજ્યભોગને રામા વિલાસ, ભોગવે ભુપ આણી હિલાસ.
 ૫૨ ॥ વલણ ॥ અગયા કરતાં રાયને; શ્રાપ થશે નીરધારે;
 દુર્ગે કહે તેતો કહે, મુનીવર તેણીવારેરેરે. ॥ ૫૩ ॥
 ઇતિશ્રી પાંડવચરીતરે કવિ દુરગાશંકર વિરચિતે મહાભાર્ત-
 તર ગત આદિપર્વણી ધૃતરાષ્ટ્ર પાંડુ વિવાહ તથા કર્ણોત્પત્તી
 કથનો નામ નવમો ધ્યાયઃ ॥ ૯ ॥

કડવું ૧૦ મું.

॥ રાગ સામેરી ॥ પાંડુ રાજ અગયા કરવા નીકળે વનની
 માંય, અગ કેશરીને મારે તેતો આણુ ચઢાવી ત્યાંય. ૧
 તે વનમાં તપ કરવા બેઠો બ્રાહ્મણનો કુમાર, બાળપણમાં
 મેલી આવ્યો પરણેલી નીજ નાર. ૨ પતીને પગલે તેતો
 આવી સુંદરી વનમાં સાર, છોટે બેસી રૂઢન કરે બહુ ત્રિલા-
 પથી તે વાર. ૩ ત્યારે તે વન કેરાં પક્ષી રોયાં તેણે ઠામ,
 બ્રાહ્મણને પછી કહેવા લાગ્યાં વાચા થઈ અભીરામ. ૪ અરે
 વિપ્ર તું આ શું કરે છે ધર્મથી ઉલટી વાત, પ્રજા વિના
 પરહરી તેં અસ્ત્રિ વણસમજે સાક્ષાત પ આશ્રમ ભેદથી ઉલટું
 કરશે શુભ જાણી સાધન, તોતો પ્રભુ તારે નહીં તેને
 થાશે નર્ક પતન. ૬ લગ્ન થયા પછી બે બાળક સુધી ભોગ-
 વવો સંસાર, ત્યારપછી વનમાં જઈ વસવું વાનપ્રસ્થ થઈ
 સાર ॥ ૭ પ્રહસ્થનો એ ધર્મ કહ્યો છે સૃતિ સ્મૃતિમાં નિર-

ધાર, તેથી ઉલ્લેખે જે નર ચાલે તે જાણે જન્મદાર. ૮ પ્રજા
 થયા વિના જે તજવી પરણેલી અબળાય. તેનો રતુ ખાણી
 જતામાં ખેસે દિજ હત્યાય. ૯ રતુએ રતુએ હત્યા ખેસે પુત્ર્ય
 બળે નિરધાર, માટે દીજને પશુ પક્ષી કહે જાણે કરો
 સંસાર. ૧૦ એવી વાત મુણી તે વખતે ઉપજ્યું દીજને
 જ્ઞાન, અબળાની પાસે આવીને બોલ્યો તેણે સ્થાન. ૧૧ અરે
 પ્રિયા છાનાં રહો હાલે સંકટ સરવે કાપુ, પાછો તો હું
 નહીં આવું પણ પ્રજા નિશ્ચે આપું. ૧૨ આ વેળા દીનકર
 દેખે છે માટે કરો ઉપાય, તમે ગ્રગલીનું રૂપ ધરો હું ગ્રગ
 થાજી અબળાય. ૧૩ એવું કહીને પશુ થયાં બેઉ સંગ કર્યો
 નિરધાર, એટલામાં ત્યાં આવી પહોંચ્યા પાંડુ રાજા સાર. ૧૪
 છોટી તે ગ્રગને દેખી માર્યું તિક્ષણ બાણ, આવીને વાગ્યું
 તે બેઉને પ્રથ્વી પડ્યાં નીરવાણ. ૧૫ બ્રહ્મણને બ્રહ્મણી
 બેઉ પડીયાં અચેત થઈ તે ડાર, પાંડુ રાજા એવું દેખી
 પસ્તાયા અપાર. ૧૬ ત્યાર પછી તે પાસે આવ્યા લાગ્યા
 બેઉને પાય, ભુલથકી મેં માર્યા તમને નથી હવે ઉપાય. ૧૭
 તે વખતે બ્રહ્મણીએ દીધો ભુપતિને તો શ્રાપ, અબળાનો
 જે સંગ કરીશ તો અત્યું થાશે આપ. ૧૮ આશા મારી
 ભંગ કરી તેં લીધા બેઉના પ્રાણ, તેમાટે તુજને દુઃખ પડશે
 નકં વિશે નિરવાણ. ૧૯ એવું કેહેતામાં તો મુકયો દ્વંપતીએ
 ત્યાં દેહ, વિમાનમાં બેસીને ચાલ્યાં સ્વર્ગભુવનમાં તેહ. ૨૦
 રાજાએ તેમની ત્યાં કીધી દાહક્રિયા નિરધાર, ત્યારપછી મુકામે
 આવ્યા અંબીકા કુમાર. ૨૧ કુંતાજીને વાત કહી તે શ્રાપ
 તણી સાક્ષાત, માદ્રીને પણ જાણ થયું તે કરતી આંસુપાત. ૨૨
 પાંડુએ ગાંગેવને પુછ્યું કરજોડી નિરધાર, બ્રહ્મ-

હત્યા મુકાએ શાંથી તે કહે તમે આવાર. ૨૩ ગાંગેવ કહે
 સરવે તિરથનાં કરવું જોઈએ સ્નાન, ત્યાર પછી માળા લઈ
 બળવા રાત દિવસ ભગવાન. ૨૪ પાંડુએ તે વાક્ય સુણીને
 સોંપ્યું ભાઈને રાજ, ઘેર આવી તૈયાર થયા તે તિરથ કરવા
 કાજ. ૨૫ તે વેળા કુંતાને માદ્રી બોલ્યાં પત્નીની સાથ,
 અમને તો સંગાને તેડા સેવા માટે નાથ. ૨૬ પતિની સાથે
 પતિ શોભે શાસ્ત્ર તણે એ ન્યાય, માટે મુકીને જસો તે
 તો અતિ અન્યાય. ૨૭ એવું સુણીને પાંડવ રાજ પ્રસન થયા
 મનમાં, અબળાને સંગાથે તેડી ચાલ્યા વનમાં ત્યાંય. ૨૮
 સો સેવક સંગાથે રાખ્યા દશ ગાડાં ભરી ધને, વળતી ભીસ્મ-
 પીતાને વંદી ચાલ્યા સતિના તન. ૨૯ વૈશંપાયન એણિ-
 પેરે બોલ્યા સુણુ જન્મેજય રાય, પાંડુએ જે તિર્થ કર્યાં વળી
 તેનો કહું મહીમાય. ૩૦ વિશ્વનાથને કેહારેશ્વર નાગેશ્વર
 મહાદેવ, ઉજ્યેણુને અયોધ્યા મથુરાં કાશીપુરી સુર સેવ્ય.
 ૩૧ પ્રાગરાજને પંચવટી વળી ગૌતમી ગંગા સાર, સિંધુને
 કાવેરી કૃષ્ણા જુમનાંજી નીરધાર. ૩૨ સરસ્વતિને તાપી
 રેવા વૈતરણી નિરવાણુ, ગયા ગોમતી સરજ્યુ ક્ષીપ્રા
 સાબરમતી શુલપાણુ. ૩૩ મધુવનને વ્રંદાવન તેવું નૈમીશા
 રણ્ય નીરધાર, મુળ પીઠ ત્રીકુટાચળ કુંગર વિંધ્યાચળ ગિરી-
 સાર. ૩૪ માનસરોવર ગિંદુ પંચા મચ્છ તિરથ બળવાન;
 નીલાચળ વાશી પુરૂષોત્તમ આદી પુરૂષનું સ્થાન. ૩૫ અ-
 બિકા મહાકાળી હરસીંધ હીંગળાજ માતાય, સીધેશ્વરને
 પ્રભાસપાટણુ ગોકર્ણેશ્વર રાય. ૩૬ હરીદ્વારને મુળ માંધાતા
 સેતુબંધ મહારાજ, બ્રહ્મકુંડને અગ્નિકુંડ વળી ચંદ્રકુંડ ગીરી-
 રાજ. ૩૭ એવી રીતે તિર્થ કરીને ભુપતિ તેણીવાર, કાલ-

કુટ પર્વતની પાસે આવી પોહોઝ્યા સાર. ૩૮ ત્યાં આવીને
 આશ્રમ બાંધ્યો પર્ણકુટી રાજન; ને ડેકાણે બ્રાહ્મણ રહે બહુ
 મુનીવર કેરા તન. ૩૯ વાનપ્રસ્થ આશ્રમને પાળે પાંડુ
 રાજ ત્યાંય; માદ્રીને કુંતાજી રહે છે પતિની આજ્ઞામાંય. ૪૦
 તે દીનથી પાંડુ તો વશીઆ વન વિશે નિરધાર; ત્યારપછી
 શું નીપજ્યું પુરમાં તેનો કહું વીસ્તાર. ૪૧ ગાંગેવે ધૃતરા-
 ષ્ટ્રને સોંપ્યો રાજ્યતણો અધીકાર, વીદુરને દીવાન બનાવી
 ચલાવ્યો વ્યવહાર. ૪૨ ગાંધારીને ગર્ભ રહ્યો તે દીન દીન
 મોટો થાય, કળીયુગે પ્રવેશ કર્યો મહી પ્રભુની એ ઇચ્છાય.
 ૪૩ ॥ વલણ ॥ પુરણ માસ થયા વળી પ્રસવ સમો નીરધારે.
 દુરગો કહે કૌરવ થયા તેનો કહું વીસ્તારરેરેરે. ૪૪ ઇતિ
 શ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વીરચીતે મહા ભારથાંતર
 ગત આદી પર્વણી પાંડુના વનવાસ કૃતો નામ દશમો
 ધ્યાયઃ ॥ ૧૦ ॥

કડવું ૧૧ મું.

॥ રાગ ભાર ॥ પુરા માસ થયા વળી જ્યારે, સતી ગાંધા-
 રીને તેણવારે; એક અવતર્યું ઈંડિ વિશાળ; દીકું મુંદરીએ
 તતકાળ. ૧ ત્યારે સાંભર્યું તેને રાજન, રૂપી દુરવાસા કેર
 વચન; ધૃત પાત્ર મંગાવી તે ઠાર; મુકયું ઈંડિ તેમાં નીરધાર.
 ૨ ઝાઝે દીવશે ફાટ્યુંજ તેહ; તેમાં દેખાયો પુત્રોનો દેહ; જવ
 જેવડા પુત્રો તમામ, ગણ્યા ગાંધારીએ તેણે ડામ. ૩ થયા
 એક સત નીરધાર, મુક્યા જુદા જુદા તેને સાર; શત પુત્રમાં
 એક વિશાળ, બીજા કનિષ્ઠ છે સૌ બાળ. ૪ પુત્ર અવ-
 તરયા કેરીજ વાત, જાણી અંધ પિતાએ સાક્ષાત; ત્યારે વિદુ-
 રને પુછ્યું રાગ; થશે કેવી તેની પ્રભુતાય. ૫ એવું સાંભળી

ભક્ત વિદુર; બોલ્યા સ્નેહ થકી ભરપુર; મોટા પુત્ર
 તમારો રાજન; અતિ પાપી થશે ભ્રષ્ટ મન. ૬ કળીયુગે લીધો
 અવતાર; ધર્મ બુરાડવા આણી વાર; તેને ઉઠેરશે તમે
 રાય; તેથી નવાણુનો નાશ થાય. ૭ તેને મારતાં તો આંણે
 ધમ, જીવે નવાણું પુત્ર તમામ; એવી સાંભળી વાણી જે
 વારે, થયો ભુપતીને ક્રોધ ત્યારે. ૮ અલ્યા બોલ્યો શું મુખ
 વચન, કેમ મસય પાટવી તન; પછી વિદુરજીએ તે વાત,
 બંધ રાખી ત્યાં થકી સાક્ષાત. ૯ તેડ્યા ગોરને રાજાએ સાર,
 નામ પાડવાને નીરધાર; આવ્યા કૃપાચાર્ય ગોર ત્યાંય,
 પોથી પંચાંગ લઈ સભા માંય. ૧૦ તેને ભુપતી કહે અભી-
 રામ, પાડો પુત્ર તમામનાં નામ; ત્યારે ગોરે તપાસ્યું તે
 ધાર, મીન લગ્ન હતું તેણીવાર. ૧૧ તેથી વીચારી મનની
 માંય, દહા ઉપર કહ્યાં બધાં ત્યાંય; જેષ્ટ પુત્ર તણું તેણે ધમ,
 પાડ્યું દુર્યોધન એવું નામ. ૧૨ પછી ગોર ગયા નીજ
 ઘેર, ત્યારે નીપજી શી ત્યાંતો પેર; કાળે કરીને પુત્રો સૌ તેહ,
 વંધ્યા વપુ થકી વળી એહ. ૧૩ ત્યારે ગાંધારીએ નીર-
 ધાર, જ્ઞાત તેડાવ્યો પોતાનો સાર; નામ શકુની તેનું કહાવે,
 પુછે તેને તો અવળું બતાવે. ૧૪ રાખ્યો તે દીનથી તેને
 ત્યાંય, ખાનખાન કરે ઘરમાંય; હવે ધૃતરાષ્ટ્રે કીધો વીચાર.
 જ્ઞાતને મોકલું સમાચાર. ૧૫ પછી પત્ર લખીને પ્રકાશ,
 મોકલ્યો દુત પાંડુની પાસ; વાંચ્યો પાંડુએ પત્ર જે વારે, વણો
 હર્ષ થયો છેજ ત્યારે. ૧૬ પણ સંભાળી દીઝનો શ્રાપ,
 પામ્યા અંતરમાં પરીતાપ; ચાલી નેત્રથી આંસુની ધાર, ગદ
 ગદ થયા તેણીવાર. ૧૭ ત્યારે કુંતાજી કહે ભરધાર, કેમ
 શોક કરોછો અપાર; સુણી પાંડુરાજ કહે નાર, મારો એજે

ગયા અવતાર. ૧૮ થયો જકતમાં વાંઝીઓ નારી, નથી પુત્ર
 વિના ગતિ મારી; કહેછે પુરાણમાં ન્યાય એવો, વાંઝીઓ
 નર આંડાળ જેવો. ૧૯ તેનું મુખ જોતાં થાય કલેશ, રહે અમ-
 ઝળ વળી વેશ; પુરવે કાઢી જોણે હત્યાય, તેનો આ જન્મે
 વાંઝીઓ થાય. ૨૦ દેવી પીત્રીને મનુષ્ય ગણ, એવાં સૌને
 માથે ત્રણ રણ; પુત્રનું મુખ જ્યારે દેખાય, ત્યારે તે રણથી
 તો છુટાય. ૨૧ માટે ઉદ્ધવેગ થાય આ વાર, ગયો વંશ છતાં
 બેઉ નાર; મુને શ્રાપ તણો મય જેહ, ભોગ ભોગવતાં પડે
 દેહ. ૨૨ તેથી દુખી હુતો અબળાય, નથી સુજંતો કાંઈ
 ઉપાય; ત્યારે કુંતાજી કહે ભરથાર, એક ઉપાય છે આણીવાર
 ૨૩ મુને નાનપણમાં સ્વતંત્ર, આપ્યા દુર્વાસાએ પાંચ મંત્ર;
 જપ્યો એક તેમાંથી પ્રકાશ, હજુ ચાર રહ્યા મારી પાસ.
 ૨૪ એહ મંત્રનો એવો મહિમાય, તર્ત દેવ મારે વસ થાય;
 આપે પુત્ર તેતો તતકાળ, ઘણો તેજસ્વી થાય તે બાળ. ૨૫
 તમે આપો આ વેળાં આજ્ઞાય, તોનો ઉત્પન્ન કરૂં પ્રજાય;
 એવી રીતે કહ્યું સ્ત્રીએ જ્યારે, ઘણા રાજ થયા ભુપ ત્યારે;
 ૩૬ બોલ્યાં કુંતાની સાથે વચન, ધર્મશાસ્ત્ર વિચારી મન;
 આવી આપદા હોયજ જેને, માનવું માહારૂં વાક્યજ તેને
 ૨૭ ઉંચ કુળથી લેવી પ્રજાય, શુભ કાળ તપાસી તદ્વાય;
 ગર્ભ રહ્યા પછી અબળાય, તેહ પુર્યનો સંગ ન થાય. ૨૮
 આવી આપદા વીના જે નાર, કરે અન્ય તણો સંગ સાર;
 તેના વ્યભીચારમાં ગણાશે, તેથી અંતે મતિ ખોટી થાશે.
 ૨૯ આવીરીતે સુણો અબળાય, થયા પુરવે અનેક રાજય
 માટે મંત્રથકી તમે નાર, કરો ઉત્પન્ન પ્રજા આવાર. ૩૦
 ॥ વલણુ ॥ કુંતા એવું સાંભળી મંત્ર જપે તે વારરે; દુર્ગો

માતા સુણે કહું તે વીરતારરેરે. ॥ ૩૧ ॥ ઇતી શ્રી
ચરીતરે કવિ દુરગાશંકર વિરચીતે મહા ભાર્યાતર
બાદી પર્વણી કૌરવોત્પત્તી કથનો નામ એકાદશો
॥ ૧૧ ॥

કડવું ૧૨ મું.

। રાગ સોરઠ ॥ નાહી ધોધને કુંતાજીએ, મંત્ર જાપ્યો
।ર; એટલે યમ રાજા આવીને ઉભા તેણે ઠાર. ૧ કુંતા-
સંગ કર્યો કે પુત્ર થયો તતકાળ; અતી સુંદર તે
। કાન્તિ તેજસ્વી વિશાળ. ૨ ત્યાર પછી ફરી મંત્ર
કે આળ્યો સુરનો રાય; તેણે પણ સુત તેવો આપ્યો
૨ મહા કાય. ૩ તેવી રીતે વાયુ કેરૂં જ્ઞાન ધરયું જે
એટલે તેણે આવી આપ્યો પુત્રજ સુંદર ત્યારે. ૪ તેવો
। શરીરે ભારે રૂપ પુષ્ટ નીરધાર; કુંતાજીના બોળા-
ઉછળી પડીયો બહાર. ૫ મુખ ફાડીને રૂઠન કરે છે
સ્વરથી તેહ; મુઠીઓ ભરીને ધુળ ઉછાળે આજેઠે
જેહ. ૬ ગીરી શીખરના જેવું માથું ઢુંકા ઢુંકા કેશ;
જા જેવી બે આંખો બે મુખ ગુફાનો દેશ. ૭ વ્રજ જેવા
કર તેના સ્થંભ જેવા પગ સાર; એવા સુતને જોઈને
। કુંતાજી તે ઠાર. ૮ તે વખતે નારદજી આવ્યા બ્રહ્મા-
ધર; કુંતાજીને ધીરજ આપી સમજાવી નીરધાર. ૯
જી કહે કુંતા તારા ભાગ્ય તણા નહીં પાર; પુત્ર ધણા
॥ વર થાશે સતવાદી શીરહાર. ૧૦ ત્યાર પછી માદ્રી
।વી કુંતાજીની પાસ; કર જોડીને કહેવા લાગી નાંખીને
સ. ૧૧ અરે બેન મુજને પણ આપો એક મંત્ર
।ર; સરખું છે અદ્રષ્ટ આપણું તેનો કરો વિચાર. ૧૨

એવું સુણીને કુંતાજીએ આપ્યો તેને મંત્ર, જપ કરવાની રીત બતાવી પાઠ પુજનો તંત્ર. ૧૩ માદ્રીએ તે મંત્ર જપ્યો કે આવ્યા છે એ દેવ; અશ્વનિકુમાર પધારયા પ્રસંન થયા તત-ખેવ. ૧૪ તે ખેએ દીકરા આપ્યા માદ્રીને નીરધાર; ત્રીકા-ળદર્શિત તે રૂપાળા લક્ષણવંતા સાર. ૧૫ ત્યાર પછી એ પાંચે સુતનાં પાડ્યાં મુનીએ નામ; જ્યેષ્ઠ પુત્રનું નામ ધરાવ્યું ધર્મ એવું અભીરામ. ૧૬ તે થકી નાનો તંન હતો જે ઈંદ્રતણા કુમાર; તેનું અર્જુન એવું પાડ્યું નામ વળી નીર-ધાર. ૧૭ તે ખેડિનાથી નાનો જે છે વાયુનો સુત એહ; તેને ભીમ કહી બોલાવ્યો મુનીએ આણી સ્નેહ. ૧૮ માદ્રીના સુત વૈદ તણા છે તેજસ્વી ગુણવાન; સહદેવને નિકુળ ઠરા-વ્યાં તેનાં તો અભીધાન. ૧૯ એવી રીતે પાંચે સુતનાં નામ કહી નીરધાર; સ્વર્ગલોકની માંય પધારયા બ્રહ્માના કુમાર. ૨૦ કુંતાજી બાળકને લેઈ આવ્યાં આશ્રમ માંય; પાંડુ રાજા પ્રસંન થયા બહુ પુત્રને દેખી ત્યાંય. ૨૧ દિવસે દિવસે તે તો બાળક વૃદ્ધિ પામે રાય; પાંચ વર્ષના પુત્ર થયા તે સર્વે રમવા જાય. ૨૨ આઘા જઈને ધુળ તણું એક નગ્ર બનાવે સાર; તેમાં ખાનાં કરીને કહ્યે ધામ બધાં નીરધાર. ૨૩ ધર્મ કુંવરને ભુપતી માની પાળે સૌ આજ્ઞાય; અર્જુનજી દીવાન બને છે ભીમ સિપાઈ થાય. ૨૪ સેહેદેવ ને નિકુળ એ ખેડિ ત્યાંથી નાશી જાય; ભીમ તેને પકડી લાવે છે ધર્મ કરે શિક્ષાય. ૨૫ ત્યાર પછી તે પાંચે ભાઈ આવે જમવા ઘેર; એટલે માતા બેસાડીને પુછે સડિને પેર. ૨૬ દીકરા મારા તમને પુછું ન્યાયતણી એક વાત; જુહું બોલવું કે ના બોલવું તે તો કે સાક્ષાત. ૨૭ ધર્મરાય કેહે પ્રાણ ગયે પણ જુહું નવ

બોલાય; અર્જુન કેહે કોઈનો જીવ બચતાં બોલવું એ તો
 ન્યાય. ૨૮ બીમસેન કેહે માતા મારી સત્ય કહું છું વાત; સ્વા-
 રથમાં સો ફેરા બોલીએ જુદું તો સાક્ષાત. ૨૯ સહદેવ કેહેછે
 સર્વો વિચારી વહવું પ્રીય વચન; નિકુળ કેહે મિથ્યા બોલી
 પણ રાજ રાખવું મન. ૩૦ કુંતાજીએ સૌની વાણી સાંભ-
 ળીને નીરધાર, પોતાના મન મધે ક્રીધિ પરીક્ષા તે ઠાર. ૩૧
 બીમસેનને ગણ્યો પ્રપંચી માતાએ મન માંય; ત્યાર પછી
 શિખામણ દીધી કુંતાજીએ ત્યાંય. ૩૨ પછી સર્વે ભાઈ એકઠા
 થઈને ફળપુલ લેવા જાય; બીમસેન સૌને બીવરાવે તેનો
 કહું મહીમાય. ૩૩ અજગર એક ઉપાડી લીધો હાથ
 વિશે નીરધાર; ત્યાર પછી એક વ્રક્ષ તળે જઈ બેઠો વાયુ
 કુમાર. ૩૪ વળતી મન વિચાર કરે છે એટલે આવ્યો વાઘ;
 તેને બીમે પકડી લીધો સાયવીને વળી લાગ. ૩૫ તેના
 ઉપર બેઠો પોતે વાયુનો કુમાર; અજગર કેરો કર્યો કોયડો
 સમરથ ગુણ ભંડાર. ૩૬ એવી રીતે ચાલી આવ્યો બ્રાતની
 પાસે વીર; તેને બેઠને સર્વે બીન્યા મુક્રી મનની ધિર;
 ૩૭ બીમસેન કેહે 'દ્યો કરડાવું બ્રાત તમોને આજ; એવું
 કહી અજગર દેખાડે બીવરાવાને કાજ. ૩૮ ત્યારે તે ચારે
 જણ લાગ્યા બીમસેનને પાય; ભાઈ અમને તું કરડાવીશ
 તો રડશે માત પીતાય. ૩૯ બીમ કેહે હું કહું તે કરવું સત્ય
 વળી સાક્ષાત; આજ તમોને ત્રાસ દેખાડ્યો તે જાણે નહીં
 માત. ૪૦ માતાજી વેહેંચીને આપે સૌને સરખું જેહ;
 છાતું માતું મુજને આપવું તમારે વળી તેહ. ૪૧ વાયુકુંવર
 કેહે નહીં માનો તો ક્ષણે કરું શિક્ષાય; આ એર તમને કરડાવું
 તેથી અત્યુ થાય. ૪૨ ત્યાર પછી તે સર્વે આવ્યા માતા

કેરી પાસ; કૃળપુલનો હગલો ત્યાં ક્રીધો આણીને ઉદ્ધાર
 ૪૩ કુંતાજીએ સૌને સરખાં વેચી આખ્યાં સાર; ભીમસે
 લઈ ભાગ પોતાનો ત્યાંથી આવ્યો બહાર. ૪૪ તેની પું
 આરે ભાઈઓ આવ્યા તેણીવાર; કૃળ સર્વે ભીમસેનને આખ
 બુખ્યા રહી તે ઠાર. ૪૫ માતાએ તે વાતજ બાણી ને
 થયાં છે લાલ; ભીમસેનને ઠપકો દિધો ક્રોધ કરી તે કાળ
 ૪૬ વાયુ સુત કહે માતા મારી નથી મારો અન્યાય; મુજ
 એ પરાણે આપે હું તો કહું છું નાય. ૪૭ ખોટું હોય તે
 પુછો તેમને સોગન દેઈ આ વાર; એમ કહીને આંખો કાઠે
 ભાઈના સામી સાર. ૪૮ ચારે જણુ વિચાર કરે કે જો કહીશુ
 એ વાત; તો તો વનમાં કરડાવીને કરશે આપણી ધાત
 ૪૯ પણ માતાજી સમજ્યાં મનમાં સ્વામીને કહી વાત; પાંડ
 મન પસ્તાવા લાગ્યા સાંભળીને સાક્ષાત. ૫૦ ધર્મરાય તે
 માહિ કરીને બેસે આશ્રમ માંય; અર્જુનજી નીશાનજ તા
 ધનુષ્ય બનાવી ત્યાંય. ૫૧ ભીમસેન કસરત ખુબ કરીને
 મગદળીયા ઉપાડે; તેવી રીતે સહદેવ પોતે મહુરત વરતી કાઢે
 ૧૨ નિકુળ તો માળાઓ ગુંથે પુષ્પતંજી તે ઠાર; ત્યાં
 પછી તે કંઠે ધાલે શોભાનો નહીં પાર. ૫૩ એવી રીતે પાંડવ
 કરતા બાળલીલા રાજન; હવે હસ્તિનાપુર તણી કહું
 વાત વિચારી મન. ૫૪ ॥ વસણુ ॥ દ્વાદશ વર્ષતણુ થયો.
 દુર્યોધન તે વારરે; દુર્ગો કહે પછી પરણીઓ ભાનુમતિ એક
 નારરેરેરે. ૫૫ ઇતી શ્રી પાંડવ ચરીતરે કવિ દુરગાશંકર
 વિરચીતે મહાભાર્થાતર ગત આદિપર્વણી પાંડવોત્પત્તિ તથા
 પાંડવ બાળલીલા વર્ણનો નામ દ્વાદશે ॥ વ્યાયઃ ॥ ૧૨ ॥

કડવું ૧૩ મું.

॥ રાગ ભારૂ ॥ બોલ્યા મુનિવર ત્યાં તો વચન, તું તો
 સુષુ, જન્મેજય રાજન; પરણ્યો દુર્યોધન તેણીવાર, ઘેર
 આવી ભાનુમતી નાર ૧ ધૃતરાષ્ટ્રે પછી નીરધાર, સોંપ્યો
 સોજ્ય તણો અધિકાર; થયો ભુપતિ દુર્યોધન, ત્યારે વિચાર્યું
 તેણે મન. ૨ સ્થાપિયો મંત્રી શકુનીજ દુષ્ટ, કર્યા વિદુરને
 પદ બ્રહ્મ; દુઃશાસન નામે પોતાને ભ્રાત, કર્યો સેનાપતિ તે
 સાક્ષાત. ૩ સુર્ય કુંવરને મિત્ર ધારી, આપી પ્રેમ કરી ફેજ-
 દારી; કશી વાતની કરવા સહલાય, ચારે આંડાળ એકઠા થાય.
 ૪ રહી એટલે એતો કથાય, કહું પાંડવનો મહિમાય;
 એક દિવસનો સમાજેગ, થયો પાંડુને કામનો રોગ. ૫ કુંતા
 જળ ભરવા ગયાં જ્યારે, કહું માદ્રીને વચન તે વારે; રહેજે
 મુકામમાં મહારી બેહેન, નથી આજ પતીને તો એન. ૬ એવું
 કહી કુંતાજી તે વાર, ચાલ્યાં ઉતાવળાં નીરધાર; પછી
 માદ્રી આવી પતિ પાસ, બેઠી સનમુખ આણો ઉલ્લાસ.
 ૭ તેના રૂપ તણો નહી પાર, બેઠ મોહ પામ્યા નૃપ સાર;
 ઉઠ્યા ઝાલવાને શુદ્ધ મધ, ત્યારે ચિંતા ચતુરાને થઈ;
 ૮ બાલ્યો ભુપતિએ કર જ્યારે, બોલી તારણી વચન ત્યારે;
 અરે સ્વામી નથી ભોગ સારો, આપ બ્રાહ્મણનો તે વિચારો.
 ૯ થશે આ સમે તમારો કાળ, અમે રહીશું અંતરિયાળ;
 તોય માન્યું નહીં તેણીવાર, થયું બ્યાકુળ મન અપાર. ૧૦
 ભોગ ભોગવતાં એહ રાય, પડ્યા મુરછીત થઈ મહાકાય;
 થયો માદ્રીને શોક તે વાર, કરે રૂદન ત્યાં નીરધાર. ૧૧ એવે
 આવીયાં કુંતા તે ઠાર, બાલ્યો વિધન તણો તો પ્રકાર; બેઠાં
 સ્વામીની પાસે સુંદરી, કરે રૂદન આંસુડાં ભરી. ૧૨ એટલે

આવ્યા પુત્ર તમામ, દીકી માતાને રડતી તે કામ; ભીમ-
 સેને પુછ્યું પછી સાર, કેમ માતા રડે આણીવાર. ૧૩ બોલ્યાં
 સાંભળી કુંતાજી વાણ, તારા પીતા તો તજે છે પ્રાણ;
 ત્યારે ભીમને બ્રાત તમામ, બેડા પીતાને વીંટી તે કામ. ૧૪
 પાંડુરાજનો મુંઝાય પ્રાણ નથી નીકળનો નીરવાણ; પછી
 બોલીયો વાયુ કુમાર, કેમ મુઝાયોછે પીતા સાર. ૧૫
 ત્યારે પાંડુ કહે સાંભળ તંન, મારૂં માન્ય તું એક વચન; મોટા
 ભાઈ તારો ધર્મ જેહ, તને કહે તે કરવું એહ. ૧૬ તેની
 સેવા કરવી નીરધાર, આપ કાલ તેનો આણીવાર; ભીમે
 કાલ આપ્યો જણીવારે, નીકળ્યો પ્રાણ પાંડુનો ત્યારે. ૧૭
 પછી ધર્મ કહે નિરધાર, ડાળી બાંધી પીતાને લ્યો સાર; ત્યારે
 ભીમ કહે સુણેજીવાત, લેઈશ હાથ વિશે હું તો તાત. ૧૮
 એમ કહી ધાલ્યા બેડે હાથ, લીધા ઉચકીને નર નાથ; કહ્યું
 સર્વને ભીમે તે વાર, ધીમે ધીમે આવો નીરધાર. ૧૯ લેઈ
 પીતાને વાયુ સંતાન, આવી ઉભો જ્યાં છે શમશાન; હેડા
 સુવાડી તાતને તેહ; કાઢ વિણી લાવ્યો પુષ્ટ દેહ. ૨૦ એવે
 આવ્યા ત્યાં સરવે બ્રાત, ચીતા બનાવી દીધી સાક્ષાત; સુવા-
 ડ્યા તાતને તેની માંય, ધર્મે અગ્નિ મુક્યો પછી ત્યાંય. ૨૧
 કૃત્ય શાસ્ત્ર પ્રમાણે સૌ ક્રીધું, વિધિથી દેન પીતાનું દિધું;
 તેણે સમે માદ્રિ રાણી જેહ, થઈ સતી પતી પુંડે એહ. કહે
 આ ઠેકાણે ઘણા વ્યાસ કરું તે સત્રણું હું પ્રકાશ. ૨૨ પાંડુ
 રાજનું કાળજી જેહ, કર્યું સહદેવે ભક્ષણું તેહ; તેને છોત-
 રવા આવ્યા ઇશ, વિપ્ર રૂપ ધરી જીગદિશ. ૨૩ એતો ગાલ
 કથા છે તમામ, નથી વર્ણવિયું કોઈ કામ; નર માંસ કરે ભક્ષ
 જેહ, રહે નર્કના કુંડમાં તેહ. ૨૪ ઘણા જ્ઞાની સહદેવ કહે-

વાય, કે માંસ પીતા કેમ તણું ખાય; કેટલા કહે છે સુધ્યું
 સાક્ષાત્, પણ મીઠ્યા એ સધળી વાત. ૨૫ દેન પીતાનું દેઠ
 તે ઠાર, આવ્યા આશ્રમ વિશે કુમાર; પછી ત્યાં હતા જે મુનિ-
 રાંય, તેને કહેવાને લાગ્યાં કુંતાય. ૨૬ તમે સાંભળો મુની
 મહારાજ, આલો અમારી સંગાથે આજ; હસ્તિનાપુર નગ્ર
 છે જેહ, મુળ મુકામ અમારો તેહ. ૨૭ સુણી વાડો કુંતા-
 જની સાર, થયા વિગ્ર સંગાથે તૈયાર; થોડી મુદતમાં તેણે
 ઠામ આવ્યાં નગ્રની માંય તમામ. ૨૮ હતી કચેરી જ્યાં નીર-
 ધાર આવ્યા વિગ્ર તેડી તેણે ઠાર; ખેઠા હતા જ્યાં ગંગાના
 બાળ, સોંપ્યા પુત્ર તેને તતકાળ. ૨૯ પછી બ્રાહ્મણો આવ્યાતા
 જેહ, મયા પોતાને મુકામે તેહ; કોઇ ઠેકાણે એવી કથાય, કહે
 ઋષિ તું સાંભળ રાય. ૩૦ આવ્યા પાંડવ વનમાંથી સાર
 રહ્યા ભાગોળે તે નીરધાર; જોયું સેહેદેવે મહુરત ત્યાંય, કાલે
 પેસાશે નગ્રની માંય. ૩૧ પછી ભીમ બોલ્યો પરમાણુ,
 ફળ પુલ લાવું નિરવાણુ; એવું કહિને કુંતા કુમાર, આવ્યો
 બાગ વિષે નરધાર. ૩૨ એતો દુર્યોધન કેસો બાગ, તેમાં તે
 પેઠો સાચવી લાગ; મુળ સુદ્ધાં ઉપાડ્યાં છે વ્રક્ષ, તે પછાડ્યાં
 હેઠાં પ્રત્યક્ષ. ૩૩ તેવું જોઇને માળી, તે ઠાર, આવ્યો ટુંકારા
 કરતો અપાર; તેને ભીમસેને ઝાલ્યો ત્યાંય, પછી ઘાલ્યો
 બગલની માંય. ૩૪ ચાંપ્યું સ્વલ્પ તેનું ત્યાં તો અંગ,
 થયાં ગાત્ર તેથી સઉ ભંગ; પછી જીવતો મેલ્યો રાજન,
 આવ્યો તે તો જ્યાં દુર્યોધન. ૩૫ કહ્યો બાગ તણો સમા-
 ચાર, ત્યારે સ્તબ્ધ થયો દુષ્ટ સાર; કરી આજ્ઞા મલ્લને
 ત્યાંય, લાવો બાંધી એને સલા માંય. ૩૬ ચાલ્યા સામઠા
 સો મલ્લ તેહ, જેના વ્રક્ષ જેવા મોટા દેહ; આવી કીધો તેણે

સિંહનાદ, સુણ્યો કુંતા સુતે તેનો સાદઃ પછી તતપ્ર થઈ
 તે ડામ, કર્યો મલની સાથે સંગ્રામ; દાવ પેચ થકી દોટ
 કાઢે, એક હડકોટે હેડળ પાડે. ૩૮ પછી ખેઠો છાતીપર વીર,
 સુત કુંતા તણો રણધીર; મારે ઢીકા તાણી નીરવાણ,
 એવી રીતે લીધા તેના પ્રાણ. ૩૯ માર્યા મલને ભીમેજ
 જ્યારે, ત્રાસ પામ્યો દુર્યોધન ત્યારે; કહ્યું ગાંગેવને તે તમામ,
 એક જાડીએ આવ્યો આ ડામ. ૪૦ તેણે મલને માર્યા
 આજ; કર્યું બાગ બગાડ્યાનું કાજ; સુણી ગાંગેવ કહે તત-
 કાળ, હશે ક્ષત્રી તણો કોઈ બાળ. ૪૧ હવે મલને મારી
 તે ધર, આવ્યો મુકામે વાયુ કુમાર; આપ્યાં ફળ પુલ સર્વે
 તેહ, કહી હકીકત બની જોહ. ૪૨ સુણી માતાએ ઇપકે દીધો,
 પછી ફળપુલ અહાર કીધો; બીજે દીવસે પાંચે કુમાર,
 થયા શેહેરમાં જવા તૈયાર. ૪૩ માતા કુંતા આગળ ચાલી
 ત્યાંય, એવી રીતે આવ્યા સભામાંય; કર્યું ભીષ્મને કુંતાએ
 જાણ, થયું વનમાં જ નીરવાણ, ૪૪ પાંડુ રાજ તણો થયો
 નાશ; કહ્યું વિસ્તારીને પ્રકાશ; ત્યારે ગાંગેવે વિચારી મન,
 પાસે ખોલાવ્યો દુર્યોધન. ૪૫ કહી તેહને વિસ્તારી વાત,
 આતો પાંચે જણા તારા વ્રાત; કુંતા સતી તારી કાકી
 થાય, પાંડુ રાજ તણી અબળાય. ૪૬ સુણી દુષ્ટ થયો ઉદાશ,
 લેશે ભાગ જાણે મારી પાસ; પછી વીચારી મનમાં વ્રાત,
 ખોલ્યો દાદાની સાથે સાક્ષાત. ૪૭ મારા કાકાને વિમનો સાર,
 હતો શ્રાપ વળી નિરધાર; ભોગ ભોગવતાં જાયે પ્રાણ,
 કેમ પુત્ર થયા નીરવાણ. ૪૮ કાકી કપટ કરીને આવી, સાથે
 ભુતડાં સાધીને લાવી; તેને ભરાત શીરીતે મનાય, ભાગ રા-
 જ્યમાં કેમ અપાય. ૪૯ ત્યારે કુંતાજીએ તેણે ધર, સ્મર્યું

કર્યું પ્રભુનું અપાર; હરી હૃદયથી એવો ત્યાં આગ્યા
નારહ સલાની માંય. ૫૦ તેણે સાક્ષી પુત્રી નીરધાર, થયા
મંત્રથી એનો કુમાર; પાંડુ જાનન પાળી વચન, કર્યા પુત્ર
કુંતાએ ઉત્પન્ન. ૫૧ એકું સાંમજ્યું વાક્ય જે વારે, ખેઠ
પામ્યો ઘણો દુષ્ટ ત્યારે; પછી વીચારીને તેણે ઠામ, આપ્યો
રહેવાને જીનો મુકામ. ૫૨ તેમાં પ્રેત વસે છે અપાર, નથી
રહેવાતું કોઈથી સાર; મધ્ય રાત્રી જ્યારે ત્યાંનો જાય, ખાડિ
ખાડિ એવો શબ્દ થાય. ૫૩ ગયાં કુતા રહેવા તેણે ઠામ,
તેડી પુત્ર પોતાના તમામ; સાથે આવી અનુચરે ત્યાંય, પો-
ચાડ્યાં જીર્ણમેલની માંય. ૫૪ વલણુ ॥ જીના મેહેત્ર વિષે
રહ્યા, પાંડવ પાંચે બ્રાતરે; દુર્ગો કહે પછી ભીમને, ભુત મળ્યાં
સાક્ષાતરે. ૫૫ ઇતી શ્રી પાંડવ ચરિત્રે કવિ દુરગાશંકર વિર-
ચિતે માહાભારથાંતર ગત આદીપર્વણી પાંડુ નરુ તથા પાંડવ
હસ્તિનાપુર આગતો નામ ત્રયોદશોડ્યાય

કડવું ૧૪ મું.

॥ રાગ આશાવરી ॥ રાત પડી ત્યારે સર્વે સુતાં મેહેલ
વિષે નિરધાર, ભીમસેન એક જાગતો છે એનો સાતપે મા-
ળેરે સાર. ૧ મધ્ય રાત્રી જતાં સર્વે આવીયાં પ્રેત ભેગાં થઈ
તેહ, ત્રિકાળ રૂપ કરી બીવરાગ તેણે વધાર્યો દેહ. ૨ આ-
વીને તેમણે શબ્દ કર્યો વળી ખાડિ ખાડિ એવો જ્યારે, ભીમ-
સેને મનમાં વિચારીયું ચેટક છે આણીવારે. ૩ વીરજ
રાખીને બોલ્યો પછી ત્યાં તો કુંતા તણેરે કુમાર, ભાઈ તમે
સૌ ખાઓ મુને જીથી ત્રપ્ત થશે આણીવાર. ૪ પણ દેહ
મારો તો કઠીણ છે તેથી ખાતાં નહીં કાંવે જરાય, માટે બધાં
મળી ગઢડો મૂજને જે થની દીલ થવાય. ૪ પછી તે પ્રેત

બધાં પાસે આવી ને રાજ. થઈને તમામ, લીમનિ ઉપર ચ-
 ઢીને ગદ્ડે કુદી કુદી તેણે ડામ. ૧ કુંતા કુંવરનો થાક મિટયો
 ત્યારે બોલ્યા વિચારી વચન, હવે ઘણું અંગ ઢીલું થયું
 માટે ઉતરોને પ્રેત જન. ૭ બે બાબુએ બેશી ખાવા માંડે
 મુને વાર ન કરે. લગાર, એકથી અનેક તૃપ્ત થશે મારો
 ભાગ્યતણો નહીં પાર ૮ પછી બે બાબુએ પ્રેત બેઠાં ત્યારે
 લીમ ઉડ્યા નીરધાર, ક્રોધ કરી તેને ઘાલીયાં બાથમાં પ્રેત
 તમામ ને ડાર. ૯ બેર કરી તેને દાખ્યાં તે વખતે દીવ્ય
 થયો તેનો દેહ, ઉદ્ધાર પામ્યાં તે લીમના સ્પર્શથી અવગતી
 પામ્યાં ત્યાં જોહ. ૧૦ અજ્ઞાની લોકો કહે છે ઘણા બાંધ્યું તો-
 રણુ સુતોનું ત્યાંય, પણ પ્રેતનું અંગ આવે નહીં વળા કોઈ
 તણા કરમાંય. ૧૧ અરૂંધી છે તોયે સ્વરૂંધી ભાસે છે મ-
 નુષ્ય તુલ્ય જણાય, વાસના સૂકી એ તૃપ્ત થશે માટે ઉદ્ધાર
 પામ્યાં એ ન્યાય. ૧૨ પ્રાતસકાળે ઉડ્યાં પછી સરવે જ્ઞાતને
 કુંતાજી માત, રાત તણી જોહ વાત બની તે લીમે કરી ત્યાં
 પ્રખ્યાત. ૧૩ સાંભળીને સઉ આશ્ચર્ય પામીયાં લીમને કહે
 ધનધન. ત્યારપછી ત્યાં શું નીપન્યું તે તું સાંભળનેરે રાજન.
 ૧૪ ધર્મ તો પાડો પુત્ર કરે નેમ લીમ અખાડામાં જાય;
 અર્જુનને અતિ વિદ્યા ભણ્યા તણી ચિંતા તો મનમાં થાય.
 ૧૫ સેહેદેવ શ્રી હરીને બજો ભાવથી કરે ઉપાસના સાર,
 નીકુળ તો વરણાગી કરે નીત્ય નવા પેહેરી શણગાર. ૧૬
 અર્જુન એકલો જાય કચેરીમાં દુર્યોધન કરી પાસ, ત્યારે એ-
 ને મંત્ર પુત્ર કહે સઉ તે થકી થાય ઉદ્ધાર. ૧૭ દુર્યોધન દુષ્ટ
 કામ કરાવે છે અરજુન પાસે અપાર, તોપણ પારથ નીત્ય
 આવે ગુણ શીખવા માટે ને ડાર. ૧૮ મંત્ર પુત્ર એવું મેહેણું

મુણી થયો દુર્બળ દેહ તમામ, માતાએ પુણ્ય તે વખતે
 પુત્રને કેમ મુકાયો તું આમ. ૧૯ અરબુન કહે કહુ કારણ
 માવડી પણ મુજને એક ત્રાસ; ભીમસેન જ્યારે વાત જાણે
 ત્યારે કૌરવનો કરે નાશ. ૨૦ તે વખતે એહ બારણે ઉભો
 નો મોટે સંતાયો તે ઠાર, અરબુનનું કહેવું સરવે સાંભળ્યું
 ઇશ્વર ઇચ્છાથી સાર. ૨૧ વીજ્ય વાત કરી રહ્યો વળતી
 ભીમ આવ્યો ઘરમાંય, ત્યાર પછી સૌ જમવા બેઠા પાંચે
 ભાઈ મળી ત્યાંય. ૨૨ જમીને અરબુન આલ્યો કચેરીમાં
 તેની પુઠે ભીમ જાય, તે ચારતા નથી માલમ પાર્થને સત્ય
 કહું તુને રાય. ૨૩ કોટની પાછળ સંતાયો વળતી વાયુ
 કુંવર રણધીર, અરબુન તો આવ્યો કચેરીમાં ત્યારે બોલ્યો
 દુર્યોધન વીર. ૨૪ મંત્ર પુત્ર કેમ મોડો આવ્યો એવું કહી
 ખોળ્યો અપાર, એટલે કિછળીને પડ્યો કોટથી વાયુ તણો
 મુત સાર. ૨૫ ભીમ કહે અલ્યા દુર્યોધન તારી જોને તપાશીને
 કરણી, અંધ તણો મુત તું તો અલ્યા તારી મા તો પશુ વેરે
 પરણી. ૨૬ એવું મુણ્યું સત જાતે એ વખતે ઉપજી અતર
 રીસ, સોયે મળીને મારવા માંડ્યો ભીમને તો તેણે દીશ.
 ૨૭ ભીમસેને તેને બાથમાં ઘાલીઆ સોને એકે ફેરે સાર,
 પછી તેને પૃથ્વીમાં પછાડ્યા ઉપર મારીઓ માર. ૨૮
 અરબુન વચમાં આડો પડ્યો અને મુકાવ્યા જીવતા નેહ,
 ત્યાર પછી ભીમ નાશી આવ્યો ઘેર વીઠાળ છે જોનો દેહ.
 ૨૯ કચેરીના કામદાર હતા તેણે સો માછને ધીરધાર,
 ડોળીમાં ઘાલીને મોકલીયા ધૃતરાષ્ટ્ર તણે દરબાર. ૩૦
 તેણે સમે ઝઠ જાણ્યું માંધારીયે ભીમ તણું કૃત્ય સાર,
 ત્યાર પછી પુત્રને ભણી હજાર વાગેલામાં તેણે ઠાર. ૩૧

ત્રીસ દીવસ તે ખાટલે રહ્યા ને પીડા પામ્યા ઘણી રાય. સાંધા ભાગેજા તે સાજા થયા પછી પાપી કચેરીમાં જાય. ૩૨ તે દીનથી ત્રાસ ભીમનો તેહને અંતર માંહી અપાર, માટે દુર્યોધને મામાને પુછ્યો મારવા કેનો પ્રકાર. ૩૩ શકુનિ કેહે સુણ ભાણા મારા જ્યારે આવશે સમય એહ, તે વખતે તુજને હું ચેતાવીશ નથી જરાય સંદેહ. ૩૪ ॥ વલણ ॥ ત્યાર પછી તે સો જણા મગયા કરવા જાયરે, દુર્ગો કેહે ગુરૂ ત્યાં માળ્યા તેનો કહું મહિમાયરેરે. ૪૫ ઇતિ શ્રી પાંડવ ચરિત્રે કવી દુરગાશંકર વિરચિને મહાભાર્ગ્યોત્તર ગત આદીપર્વણી પ્રેતોદ્ધાર તથા ભીમ દુર્યોધન સંવાદ વર્ણનો નામ અતુર્દશો ડહાણ સંપૂર્ણ.

કડવું ૧૫ મું.

॥ રાગ મારૂની દેશી ॥ હવે કૌરવ સર્વે જોહ, ગયા મગયા માટેજ તેહ; મહા દારૂણ વનમાં રાય, લાગી તે તે સર્વે ને તૃષાય. ૧ ત્યારે જોળવા માંડયુંજ વારી, કંઠ સુકાયા પાણી પોકારી; એવે આવ્યો ત્યાં કુવો વિશાળ, તેમાં જોયું તપાશી તે કાળ. ૨ ત્યારે દીહું નહીં તેમાં નીર, ગદ્ય તે સમે સર્વેની ધીર; દુર્યોધનના ચરણનું જોહ, હતું ઉપાન સુંદર તેહ. ૩ પડયું કુપ વિશે નિરધાર, સાથે રૂમાલ હતો તે સાર; તેને કાઢવા માટે બહાર, ગણો શ્રમ કરે જે કુમાર. ૪ એવામાં ભારદ્વાજના બાળ, આવ્યા દ્રોણ મુનિ તતકાળ; તેણે પુત્રોને પુછ્યું કાર, કેમ ગ્લાની પામ્યા નિરધાર. ૫ કોના કુંવર ને કાનું નામ, કહો વિસ્તારીને આણે ઠામ; ત્યારે કૌરવ કેહે રૂપિરાય, ધૃતરાષ્ટ્ર અમારા પિતાય. ૬ હસ્તિના પુરમાંહી નિવાસ, તેહ નયના ભુપ પ્રકાશ; આવ્યા મગયા

આ ઠાર, લાગી તૃષા તેમાં નિરધાર. ૭ જોતાં કુપ વિષે
 સ્થાન, પડ્યું વસ્ત્ર ને એક ઉપાન; તેને કાઢવા માટે
 ઝાળ, ઘણો શ્રમ કર્યો અમે આજ. ૮ પણ નિકળે નહીં
 ય, પાણી વીના તો પ્રાણ મુઝાય; ત્યારે દ્રોણ કહે સુણો
 , લાવો દર્ભ તમે તત્કાળ. ૯ એવું સાંભળી કૌરવ
 લાવ્યા દર્ભ સળી બળવન; દ્રોણે મંત્ર ભણી મુકી
 , પડી એટલે કુપની માંય. ૧૦ તેથી પ્રગટ્યું તોય
 ર, ઉભરાયો કુવો નીરધાર; તર્યું ઉપાનને વસ્ત્ર તેહ,
 ૧ પાણીનો પ્રસાદ જેહ. ૧૧ એવું જોઈને આશ્ચર્ય રાય,
 ૧ કૌરવ મુનીને પાય; ધાર્યું દુર્યોધન મન સાથ, આવી
 આવે જ્યારે હાથ. ૧૨ ત્યારે પાંડવનો નાશ થાય,
 તેડી જાઉં દીજ રાય; એવું ધારીને ગાંધારી તન,
 ૧ દ્રોણની સાથે વચન. ૧૩ ચાલો વિપ્ર તમે મુજ ઘેર,
 ૧ બધી વિધાની પેર; દ્રોણ કહે સુણો ભુપ કુમાર,
 રાજનો મિત્ર હું સાર. ૧૪ ઘણી વિધા શિષ્યો એહ
 મારા તાત ૧ શિષ્ય કહેવાય; તેણે અવગણના મારી
 બોલ્યો તુચ્છ ઘણું ગર્વ ધરી. ૧૫ માટે રીસાઈને
 ૧ આજ, કોઈ ક્ષત્રીને કાજ; તમોને કરું હું હુંશિ-
 એક વચન આપો આ વાર. ૧૬ જીતવો એહ દ્રુપદ
 રાજ્ય લેઈને કરવી શિક્ષાય, અરધું રાજ આપે મુને
 , હોવો એહ ભુપને ત્યારે. ૧૭ સુણી વિપ્રનાં એવાં
 , કર્યું કબુલ કૌરવ તન; પછી દ્રોણને તેડી તે બાળ,
 ૧ નમ્ર વિશે તત્કાળ. ૧૮ મળ્યા ભીષ્મને દ્રોણ
 ૧, કપાચાર્ય આવ્યા તેણે દીશ; એ તો દ્રોણના સસરા
 મળ્યા જામાત્ર ને તે તદાય. ૧૯ રહ્યા તે દીનથી દ્રોણ

ત્યાંય, હસ્તિનાપુર નયની માંય; પછી ગાંગેવે તો પ્રેમ લાવી,
 એક નિશાળ મોટી કરાવી. ૨૦ સાડ મહુરત પુછી તે
 વાર, મુઠ્યા ભણવા માટે કુમાર; એકસોને છ રાજકુમાર,
 જ્ય ભણવા માટેજ સાર. ૨૧ તેમાં કર્ણ છે દાસીના તન,
 ઘણો અપળ ને સ્થિર મન; કહે આ ઠેકાણે મુરખ પ્રાણી,
 શાસ્ત્ર શીખ્યા વીના ખોટી વાણી. ૨૨ વિદ્યા શીખવા સાડ
 વિશાળ, જ્ય એકલા કૌરવ બાળ; પાંદુ પુત્રમાં અરજીન
 એક જતો શીખવા વિદ્યા વિવેક. ૨૩ તે તો છોટા એસે જોડા
 પાસ, થતો કૌરવ કેરોજ દાસ; એ તો સઘળી કલ્પીત વાત,
 શઠ લોકનાં મપ્પાં સાક્ષાત. ૨૪ કૌંવ પાંડવ ભેગા ભણે કં,
 દ્રોણ ગુરૂની સેવા કરે છે; પાંચે પાંડવ ભણવા જ્ય, એવી
 ભારથ વિષે કથાય. ૨૫ વ્યાસ મુનીનાં વાક્ય પ્રમાણ, તેમાં
 ભેદ નથી નીરવાણ; હવે સર્વે બાળકમાં સાર, ભણે કર્ણને
 ઈંદ્ર કુમાર. ૨૬ દુર્યોધનને ભણાવા કાજ, ઘણો શ્રમ કરે ગુરૂ
 રાજ; પણ જ્ઞાન તેને નવ થાય, પુછે તે વેળાએ ભુલી જ્ય.
 ૨૭ પછી દ્રોણે વિચારીયું મન, કર્ણ કહેવાય દાસીનો તન;
 શીખે વિદ્યા સંપુર્ણ એહ, ત્યારે નડે રાજનેજ તેહ. ૨૮
 માટે કરણને આપી રજ્ય, કહી વિદ્યા ભણાવાની નાય; ત્યારે
 સુર્યનો કુંવર ત્યાંય, ગયો કોંકણ દેશની માંય ૨૯ લીધું
 બ્રાહ્મણ કેરું સ્વરૂપ, ધરી રૂદ્રાક્ષ કંઠે અનુપ; આવ્યો ફરસુ-
 રામ કેરી પાસ, નમ્યો તેહને આણી ઉલ્લાશ. ૩૦ પુછ્યું
 ફરશુરામે તેણિવાર, કોના પુત્ર તમે નીરધાર; કેમ આવીયા
 મારે મુકામ, કહો તે સઘળુ આણે કામ. ૩૧ ત્યારે કર્ણ કહે
 સાંભળો દેવ, આવ્યો અભ્યાસ કારણ એવ; હું તો બ્રાહ્મણ
 કેરો કુમાર, આપો ત્રિદા તમે આણીવાર. ૩૨ રહ્યો તે

ઠેકાણે કણું રાય, હવે કહું કૌરવની કથાય; જય ભણવાને
 માટે તમામ, પાછા આવે પોતાને મુકામ. ૩૩ રસ્તામાં રમે
 રમત જોહ, આમલી પીંપળી નામે તેહ; પાંચે પાંડવમાં અર-
 જુન, જય રમવા સારૂ રાજનં. ૩૪ બને બાગ વિશે એ
 બનાવ. આપે અરજુનને સડિ દાવ; કરે ઘોડી તેને તતકાળ,
 ચઢે ઉપર કૌરવ બાળ. ૩૫ પછી પુષ્પનો દડો ઉછળે, જય
 અરજુન લેવા તે કાળે; આવતાં સોરા કૌરવ બાળ, ચઢે વ્રજ-
 ની ટાચે વિશાળ. ૩૬ કુંતા કુંવરને સૌ નડે, વારે વારે ઘોડી
 થયું પડે; લાગે અરજુનને ઘણું માહું, પડયું પીઠની ઉપર
 પાહું. ૩૭ તે નો પાકયું મણું નીરધાર. તેથી પ્રગટી પીઠ
 અપાર; આવે અરજુન તો ઘેર જ્યારે, પાહું વસ્ત્રથી ઢાંકે છે
 ત્યારે. ૩૮ જણ્યું કુંતાજીએ વળી તેહ, દીઠો પુત્રનો પાકેલો
 દેહ; ત્યારે પુછીયું કુંતાએ ત્યાંય, કેમ પાહું પડયું દેહ માંય.
 ૩૯ સુણી અરજુન કહે મારી માત, કહું વિસ્તારી તુજને
 વાત; જાણે નહિ તે વાયુ કુમાર, હું તો જાઉં રમવા સાર;
 ૪૦ આપે કૌરવો મુજને દાવ, પછી ઘોડી કરે આણી ભાવ;
 મારો દાવ નથી લેતું કોય, પડયું પાહું ધસારાથી સોય. ૪૧
 સુણી ભીમમેને એહ વાત, છાનોમાનો સંતાઈ સાક્ષાત;
 પછી ભીમે વિચારીયું મન, જાઉં જય જ્યારે અરજુન. ૪૨
 વળતી બીજે દીવશે પેલા બાળ, ગયા ભણુવા માટે નીશાળ;
 એતો આવતે ફેરે રાજનં, ચાલ્યા બામમાં હરખીને મનં.
 ૪૩ તેની પુંડળ વાયુ કુમાર, ગયા છાનોમાનો નીરધાર;
 બેઠો સંતાઈને એહ વીર, કિલ્લા ઉપર રાખીને ધીર. ૪૪
 ॥ વલણ ॥ બીગ તણા કિલ્લા વિશે, બેઠો વાયુ કુમારે;
 દુર્ગે કહે પછી ત્યાં થયું, યુદ્ધ તેને નિરધારેરેરે. ૪૫ ॥ ઇતિ

શ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવિ દુરગાશંકર વીરચીતે મહાભાર્તાતર
ગત આદીપર્વણી દ્રોણ મુની હરિતનાપુર આગતો નામ પંચ-
દશેઃ અધ્યાયઃ ॥ ૧૫ ॥

કડવું ૧૬ સું.

॥ રાગ સામેરી ॥ વૈશંપાયન એણીપેર બોલ્યા મુણ
જન્મેજયરાય, વિસ્તારી તુજને સંભળાવું ભીમ તણે મહિ-
માય. ૧ આગ તણે કારે તાણું દેઠ પેઠા સરવે વીર, ત્યાર પછી
રમવાને લાગ્યા સર્વે તે રણ ધીર. ૨ અરજુન અશ્વ થઈને
ઉભો ચડીઓ દુરયોધન, દડો ઉછળી ઉતર્યો હેઠો ગાંધા-
રીનો તંન. ૩ ત્યારપછી તે સર્વે ચઢીયા વ્રજ ઉપર નિર-
વાણ, અરજુન દોડા દોડ કરે છે આજુ બાજુ સાર. ૪ વાયુ
સુત તે વેળા પડીયો ઉછળી બાગની માંય, કૌરવ તેને જોઈને
કંપ્યા સ્તબ્ધ થયા સૌ ત્યાંય. ૫ ભીમ કહે અરજુનને ભાઈ
આપુ તારો કાવ, કૌરવને તો ખુબ રમાડું પોંચે મનનો
લાવ. ૬ એવું કહીને બાથ ભીડાવી વ્રજ વિશે નીરધાર,
પછી ઢઢાળી પાડ્યા હેઠા સૌને તેણે કાર. ૭ પાકાં ફળવત
પડીયા હેઠા કૌરવ કેરા બાળ, ત્યારપછી ભીમે ત્યાં ઝાલ્યા
સૌને એકે કાળ. ૮ ગડદા પાટુ ઢીકો ભારી ભાગી નાંખ્યા
દેહ, સર્વેને હેઠા સુવાડી ચાલ્યો ત્યાંથી તેહ. ૯ કા તણું
તાણું તોડીને નિકળ્યો એતો બહાર, માતાને આવીને નમીયો
ક્ષણું ન લાગી વાર. ૧૦ તેની પુઠે પારથ આવ્યો તેણે
કહી સૌ વાત, માતાએ ઠપકો ત્યાં દીધો વાયુજને સાક્ષાત.
૧૧ આગ વિષે ઘાયલ થઈ સુતા ગાંધારીના બાળ, તેની
બખર આવીને કહી કોઈએ રાજને તતકાળે ૧૨ ડોળીમાં
ઘાટી ધતરાષ્ટ્રે આણ્યા તેને ઘેર. ત્યારપછી ઓસડ

ત્યાં ક્રીધું એવી નીપજ પેર. ૧૩ ગાંધારી ધૃતરાષ્ટ્ર વિચારે
 શો કરવો ઉપાય, ભીમસેન કુંવરને હણશે કોઈ દહાડો કરી
 ધાય. ૧૪ ત્યાર પછી તે સોયે કૌરવ નિશ્ચે થયા હુંશિઆર,
 નિશાળે ભણવાને જાયે આણી હર્ષ અપાર. ૧૫ એવી રીતે
 ભણતાં વિત્યું વર્ષ એક જે વારે, દ્રોણ મુનિ કેહે આપો
 પરિક્ષા સફળ થશે સૌ ત્યારે ૧૬ નગ્ર બારણે જાવું ભાઈ
 જ્યાં વડનું હોય વ્રક્ષ, તેની નીચે સભા કરીને બેસવું તો
 પ્રત્યક્ષ. ૧૭ કાચો કુંભ ભરી વારીથી ઉછાળવો નિરવાણ,
 ત્યાર પછી મંત્રીને મુકવું અર્ધ ચંદ્રનું બાણ. ૧૮ તે બાણે
 વડનાં તો વિધવાં પત્ર બધાં તે કામ, કુંભ હેઠો આવે તેટ-
 લામાં કરવું તે તો કામ. ૧૯ દુર્યોધન કેહે માફ ગુરૂજી આપું
 પરીક્ષા સાર, દીન શુદ્ધિ સારી હોય ત્યારે જોઈએ તેણે
 ઠાર. ૨૦ દ્રોણ કેહે દિન ચાર પછી શુભ મહુરત છે રાજનં
 ત્યાર પછી મુકામે આવ્યા કુરૂ પાંડુના તંન. ૨૧ હવે કર્ણ
 ભણ્યો વિદ્યા સંપુર્ણ ફરશુરામની પાસં, એટલે ચિંતા થઈ
 વિષ્ણુને આલ્યા શ્રી અવિનાશ. ૨૨ તે વખતે ફરશુરામ
 સુતા કરણના ખોળા માંય, જાંઘ કોચી જુગદીશે તેની ભ્રમર
 થઈને ત્યાંય. ૨૩ એટલામાં ફરશુરામ જાગ્યા જોયું શોણીત
 સાર, કરણરાયને પુછ્યું તેમણે કોધ કરી તે ઠાર. ૨૪
 બોલ અલ્યા વિઘર્ષિ સાચું કોનો તું તો તંન, ક્ષત્રી કે બ્રાહ્મ-
 ણની જાતિ કે છું બીજે જન. ૨૫ આટલું રૂધિર નિકળતાં
 મુઘી વિપ્ર સહે નહીં દુઃખ, માટે કોઈ ક્ષત્રીનો બાળક
 નિશ્ચે તું વિમુખ. ૨૬ કરણ કેહે મહારાજ ભારો ક્ષમા કરો
 અન્યાય, સુર્ય તણો હું પુત્ર કહાવું કુંતા મારી માય. ૨૭
 ફરશુરામ કેહે છેતરી ભણીયો વિદ્યા તું મતિ પાપ, તે આટે

તુજને હું દેઉં આજ ભયંકર શ્રાપ. ૨૮ અરજીત હાથે પ્રત્યુ
 થાશે સુખમાં અંતરીયાળ, વિદ્યા તુજને સફળ થશે પ્રણ નડશે
 શ્રાપ વિસાળ. ૨૯ શ્રાપ મુનીનો માથે ચઢાવી ચાલ્યો
 સુર્યકુમાર, મારગ વચ્ચે તેને મળીયો ભીલ એક નીરધાર.
 ૩૦ તે તો બાણ તણી અજભાવે મંત્ર ભણી વિદ્યાય,
 સુર્ય કુંવર તે જોવા ઉભો વિદ્યાની સ્વનાય. ૩૧ જોવા મંત્ર
 ભણે તે વખતે તેણું થાય કામ, અગ્નિને વારી વરસાવે દેવ તેના
 તે કામ. ૩૨ તેને જોઈને કરણે પુછ્યું સાંભળને કિરાત, કિયા
 ગુરૂની પાસે શીખ્યો વિદ્યા આ સાક્ષાત. ૩૩ ભીલ કહે
 હું દ્રોણની પાસે શીખ્યો સર્વ કળાય, તેમની વિદ્યાના પ્રતાપે
 જે ધારું તે થાય, ૩૪ કરણ પછી મુકામે આવ્યો હસ્તિના-
 પુરમાંય, ભીલ તણી જે વાત હતી તે કહિ દ્રોણને ત્યાંય.
 ૩૫ દ્રોણ કહે હું નથી ઓળખતો એ ભીલનો કુમાર,
 કરણ કહે ચાલો મુજ સંગે દેખાડું આ વાર. ૩૬ દ્રોણ ગુરૂને
 કરણ તો આવ્યા કીરાત કેરી પાસ, પછી તેને કહે કર તું હાવે
 વિદ્યા પ્રકાશ. ૩૭ તે વેળાએ બાણ ચઢાવી મુક્યા ભીલે
 ત્યાંય, ધારેલું નિશાનજ તોડ્યું વાળ્યું જઈ તે માંય. ૩૮
 દ્રોણ ગુરૂ રાજ થઈ બોલ્યા જોઈ તેની પ્રભુતાય, અલ્યા
 તને આ કોણે શીખવ્યું ક્રીયા ગુરૂ કહેવાય. ૩૯ ભીલ
 કહે તમ પાસે ભણીઓ તમે ગુરૂ મહારાજ, કેવી રીતે
 શીખ્યો વિદ્યા તે કહુ તમને આજ. ૪૦ જે વખતે ભણાવતા
 તમે કુરૂ પાંડુના તંન, તે વખતે છોટા બેશી હું ધારી જોતો
 મંન. ૪૧ ઘેર આવીને અજભાવું તે મંત્ર ભણીને બાણ,
 તે પ્રભાણે નીપજે તેણું સત્ય કહું નિરવાણ. ૪૨ દ્રોણ
 ગુરૂ કહે ધન્ય તને બાઈ સાંભળ મારી વાત, આપ મુને

દક્ષણા હાવે માગું તે સાક્ષાત. ૪૩ બીલ્લ કહે માગો તે આપું સત્ય કહું નીરવાણુ, સ્વર્ગં વ્રત્યુ પાતાળ જીતિને લાવું તેહ પ્રમાણુ. ૪૪ દ્રોણુ ગુરુ કહે જન્મણા કરનો અગુઠો છે જેહ; કાષીને આપોઆ વખતે માગું છું હું તેહ. ૪૫ તે વખતે રાજ થઈ આપ્યો અંગુઠો ભીલ રાય; ધનુષ્ય ઝલાયું ત્યાર થકી નહીં અફળ થઈ વિધાય. ૪૬ પછી ગુરુને કરણુ પધાર્યા નય વિશે રાજન; એટલામાં તો આવી પોહોઆ પરીક્ષાનો દીન. ૪૭ પ્રાતસ કાળે કૌરવ પાંડવ ગયા ગુરુની પાસ, નાના વિધનાં આયુધ ધરીયાં આણીને ઉક્ષાસ. ૪૮ ભીષ્મ પિતાને કૃપાચાર્ય ધૃતરાષ્ટ્ર વિદુર મહાકાય, નય તણા શ્રીમતોને દીજ ભીલ વણા રાજય. ૪૯ તે સર્વે તૈયાર થયા ત્યાં આનંદ અંગ ન માય; દ્રોણુ ગુરુ સર્વેને તેડી વડની પાસે જાય. ૫૦ ॥ વલણુ ॥ કૌરવને પાંડવ તણી જોવાને વિધાયરે; દુર્ગા કહે પછી તે સમે સર્વે જોવા જાયરેરેરે. ૫૧ ॥ ઇતિ શ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવિ દુરગાશંકર વિરચીત મહાભાર્થાતર ગત આદીપર્વણી કર્ણુ વિદ્યા પ્રાપ્તો નામ પોડશે ॥ અધ્યાયઃ ॥ ૧૬ ॥

કડવું ૧૭ મું.

॥ રાગ ભાર ॥ બેઠા દ્રોણુ ગુરુ વડ હેઠ, આનુગ્રાનુ શોભે ભુપ શ્રેષ્ઠ; વિમ્ર વાણીઆને શુદ્ર જેહ, બેઠા સર્વે સભા વિશે તેહ. ૧ કર્ણુ લંગવત્ત ને શલ્ય રાય, આઠ્યા તે પણુ ત્યાં જોવાય; હવે દ્રોણુ તો જોલ્યા વચન ઉઠ આ વેળા દુર્યોધન. ૨ એણું મુણીને ગાંધારી જાળ, ઉઠ્યો આસનથી તતકાળ; અણ્યું મડપ લેઈ આપ, કુંભ ઉજાળીઓ ભરી આપ. ૩ મંત્ર ભુલ્લી ગયો નિરવાણુ, મેલ્યું અણ માપથી

એણે બાણ; શર ઉંચો ગયો છે આકાશ, પડ્યો હેઠળ કુંભ પ્રકાશ. ૪ વડ વૃક્ષ તણું એકે પત્ર, નવ વિધાયું તે થકી તત્ર; પડ્યો ઝંખવાણો દુર્યોધન, આવી બેઠો પોતાને આસન. ૫ એવી રીતે ઉઠ્યા શત ભ્રાત, બેઠા બેઠ પામીને સાક્ષાત; પછી દરોણને ચઢીયો કાળ, બોલ્યા ગદ ગદ થઈ મુની બાળ. ૬ અરેરે કર્યું આ શુંજ લાઇ, મારી મહેનત તો એળે ખોઇ; જોતાં નગની સરવે સભાય, મારી વગોવી સર્વે વિધાય. ૭ ધિક્ક ધિક્ક મારો અવતાર, ધિક્ક ધિક્ક તમોને કુમાર; જેવું અંધને દર્પણ સાર, તેવી શંઢને પદ્મણી નાર. ૮ ખરને વિષે સાકર જેમ, ઉંટને કદળી ફળ તેમ; જેવો ગીગાને કમળ નિવાસ, તેવો ભુંડને અત્તર વાસ. ૯ વળી ગર્હભને જેવિ ગંગ, તેવું આભ્રણ મર્કટ અંગ; પશુને જેવી સુખ સજ્યાય, શઠ આગળ જ્ઞાન કથાય. ૧૦ મણી મુરખ આગળ જેવો, દુષ્ટને મંત્ર ગુપ્ત જે કેવો; એ તો સર્વે નિષ્ફળ થાય, નથી લાભ તેમાં તો જરાય. ૧૧ તેવી રીતે ગુરૂ કહે છે આજ, ગદ તમને લણાવતાં લાજ; એવાં સાંભળી મર્મ વચન, ઉઠ્યો અર્જુન કુંતાનો તન. ૧૨ લાગ્યો આવી ગુરૂજને પાય, ઝાલ્યું સાયક આપ તદાય; વેગ વાયુનો તે સમે ન્યાળ્યો, કાચો કુંભ ભરીને ઉછાળ્યો. ૧૩ પછી મંત્ર ભણી મુકયું બાણ, જેને સાદ્ય છે પુરૂષ પુરાણ; જેમ જેમ ઉંચો શર જાય, તેમ તેમ બીજાં બાણ થાય. ૧૪ અતિ અર્જુન કેરો વિવેક, તેનું બાણ ચાલ્યું પહેલું એક; તેતો બત્રીસ લક્ષણો છેય, તેનાં બાણજ ચાલીયાં બેય. ૧૫ એની કાયા દીસે કૃષ્ણ વર્ણ, તેનાં બાણ થયાં છેજ ત્રણ; જેનો ઉન્નવળ છે યશ સાર, તેનાં બાણ થયાં છેજ ચાર. ૧૬ જેને આવે

ની આંચ, તેનાં બાણ થયાં છેજ પાંચ; જેને જીતે
 ન કાય તેનાં બાણ થયાં છેજ છોય. ૧૭ એ તો શુદ્ધ
 શી જાત, તેનાં બાણ થયાં છે ત્યાં સાત; જેનો ભક્તિ
 છો ઠાઠ, તેનાં બાણ થયાં છે ત્યાં આઠ. ૧૮ નથી
 થી પ્રભુ લવ, તેનાં બાણ થયાં છેજ નવ; જેને
 સહુ વશ, તેનાં બાણ થયાં છેજ દશ. ૧૯ એવી
 યાં નીરધાર, વીશ ત્રીશ ને ચાલીસ સાર; પચ્ચાસ
 સીત્તેર થાયે, એંશી નેવું ને સો બની જાયે. ૨૦
 તના એક હજાર, વધ્યાં તે થકી લક્ષ તે ઠાર; કોટી
 જેને અસંખ્ય બાણ, થયાં તે સમે ત્યાં નિરવાણ. ૨૧
 પાંદડાં સંઘાતે સર્વ, મટયો તે સમે દુષ્ટનો ગર્વ;
 પેઠું ભાથામાં જેવારે, કુંભ હેઠો પડ્યો છેજ ત્યારે. ૨૨
 રીતે જોતાં સઉ જન, કર્યું અર્જુને પ્રક્ષ વેધન; ધણા
 થયા મુનીનાથ, આંખો વિજય રૂદીઆ સાથ. ૨૩
 ણે દીધી ત્યાં આશીશ, જય પામીશ તું મારા શિષ્ય;
 પાસે વિદ્યા છેજ જેહ, થશે સર્વ સફળ તને તેહ.
 વું અર્જુનનું જોઈ માન, શોક પામ્યા કુરના સંતાન;
 લોકે તો તેણીવાર, વખાણ્યો ધણો કુંતા કુમાર. ૨૪
 કેરી સભા તેણે ઠામ, આવ્યા પોત પોતાને મુકામ;
 કોરવ પોતાને ઘેર, વધ્યું પાંડવો ઉપર ઝેર. ૨૫
 યુ ॥ વડ વેધન પુરૂં થયું પોહોંચ્યા મનના કોડરે; દુર્ગો
 ઉ બોલજે જય જય શ્રી રણછોડરે. છતીશ્રી પાંડવ
 કવી દુરગાશંકર વિરચીતે મહાભારથાંતર ગત
 વર્ણી અરજુનેન પ્રક્ષ વેધન કૃતો નામ સમદશો અ-
 મંપુર્ણ. ૧૭

કડવું ૧૮ મું.

॥ રાગ દેશાખ ॥ વૈશંપાયન કહે જન્મેજય સાંભળ
 મારી વાત; જેષ્ટ માસમાં વ્રત આવ્યું એક એકાદશી સા-
 ક્ષાત. ૧ અજવાળી એકાદશી તેતો નિર્જળા કેવાય; તેનું વ્રત
 કરે જે પ્રાણી તેતો મોક્ષે જાય. ૨ કુંતાજી કે નીજ પુત્રોને
 સાંભળો મારા તંન; આજ કરો એકાદશી સરવે ખાવું નહીં
 કંઈ અંન. ૩ ભીમસેન કહે માતા મારી મારાથી નહિ થાય;
 એક દીવસ અપવાસ કરું તો મૃત્યુ તેથી પમાય. ૪ કુંતા
 કે સો લાંબણ કરતાં મનુષ્ય મરે નહિ સાર; તે માટે વ્રત કર-
 વું ભાઈ જેથી રીજે કીરતાર. ૫ એકાદશીને દાહાડે જે કોઈ
 પ્રાણી અંનજ ખાય; તેને નર્ક તણી ગતી થારો વ્યાસે કહી
 એ કથાય. ૬ ભીમ કહે હું નથી કરવાનો વ્રત આવું આ
 માય; મારા પેટમાં અગતી જળરો ભુખ્યું ના રહેવાય. ૭
 કુંતાજી કહે કરી આપીશ હું લાડુ તુજને કાલ; માટે કહું
 માનું તો દીકરા જાણે તેં કરી ન્યાલ. ૮ ભીમ કહે એક ફેરો
 ખાઈને કરવું મારે વ્રત; કાલે તો લાડુ જમવાના એટલી તેમાં
 શર્ત. ૯ કુંતા કહે બહુ સારૂ દીકરા શક્તિ પ્રમાણે થાય;
 ઉઠીને પછી આધણ મુક્યું ભીમ ગયો નાવાય. ૧૦ તે તો
 વનમાં ચાલી આવ્યો સરજી નદીને તીર; તેમાં જળ ઢીંચણ
 સમાણું નાચ પેઠો વીર. ૧૧ વાયુ સુત વિચાર કરે કે
 થોડું જળ નદી માંય, અંગ પુરું પલળે નહીં તેથી સુતે
 વચ્ચે ત્યાંય. ૧૨ નદીને કાંઠે દેવળ છે એક શંકરનું તે દાર,
 ઓંકારેશ્વર નામ તેનું શુભ શોભાનો નહીં પાર. ૧૩ નદીનું
 જળ ઉલ્લાસ્યું ત્યાંતો પેહું દેવળ માંય; તે વેળા પાર્વતી યો-
 લ્યાં કહેછે શીવને ત્યાંય. ૧૪ અરે પતી આ જળ પેહું કયમ

નથી એમાસુ આજ, દેવળ તુટી પડશે આપણું થાશે કુટું
 કાજ. ૧૫-શંકર કહે એક ભક્ત છે મારો આવ્યો નહાવા
 તેહ; છે મુતો સરીતાની વચ્ચે જડો તેનો દેહ. ૧૬ તેથી જળ
 ઉભરાયું અબળા કરીએ એક ઉપાય; હું તો વાધ બનું આ
 વખતે તુંતો થાજે માય. ૧૭ તેની આગળ ઉભી રહેજો ગૌ
 રૂપે તું નાર, તુજને હણવા માટે આવીશ હું તો તેણે ઠાર.
 ૧૮ તે વેળાએ ઉઠશે એતો મુકાવાને કાજ, એટલે જળ
 સરીતામાં વહેશે નિશ્ચય નારી આજ. ૧૯ એવી રીતે મન-
 મુખો કરી બન્યાં વાધ ને ગાય, વાયુ મુતની પાસે આવ્યાં ગૌ
 રૂપે ખાતાય. ૨૦ તેની પુઠળ શંકર આવ્યા વાધ બની તે
 વાર, ગૌના ઉપર ચઢીયા તેતો તક્ષપ મારી તે ઠાર. ૨૧
 તેને બેઠું કુંતા મુત ઉઠ્યો ક્રોધ કરી રાજન, વાધની પાસે
 આવી ઉભો રક્ત થયાં લોચન. ૨૨ એટલે શાર્દૂલ કુહ્યે
 ત્યાંથી બેઠો ભીમને શીપ, નખ ભરવીને અંગ ઉઝરડ્યું
 ભીમ તણું તે દીશ. ૨૩ શ્રાણીતની ધારા ત્યાં ચાલી કાપ્યો
 કુંતા બાળ, પગ ઝાલ્યા તે વાધ તણા વળી ફેરવીયો તત્કાળ.
 ૨૪ પછાડવા જાયે તે વખતે પ્રમટ્યા શંકર દેવ, માગ્ય
 માગ્ય એમ કહેવા લાગ્યા મુખ થકી તતખેવ. ૨૫ ભીમસેન
 કહે આપો મુજને બળ ઝાડું શીવરાય, વાગેલું અંગ બને
 વજરનું વાગે નહીં વળી ધાય. ૨૬ દેખું એટલું ભક્ષ કરું
 પણ નડે નહીં મહારાજ, પ્રસન થયા હોતો પરમેશ્વર આપો
 એટલું આજ. ૨૭ શંકર કહે અસ્તુ જા થાશે ત્રણ તને
 વરદાન, એણું કહીને તર્ત થયા ત્યાં શીવજી અંતરધ્યાન.
 ૨૮ વાયુ મુત મુકામે આવ્યો ક્રુધા નડી નીરધાર, કુંતાજી
 સમજાવે તેને જ્ઞાન કહિ તે ઠાર. ૨૯ એવામાં તો રાત પડી

ત્યાં મુણ જન્મેજય રાય, ત્યારે દુર્યોધને પુછ્યો શકુનીને
 ઉપાય. ૩૦ મામા ભીમનું મૃત્યુ કરવું તે શી રીતે થાય, કૃપા
 કરી બતલાવો મુજને શત્રુનો ભય ભય. ૩૧ શકુની કહે ઓ
 ભાણેજ મારા કાલે કરો વીચાર, વીષ ઘાલીને લાડુ કરાવો
 સો મણનો નીરધાર. ૩૨ ભીમ ઘણો ખાધાનો લોભી તેથી
 એ લોભારો, વીખવાળો લાડુ ખવરાવો તેથી મૃત્યુ થારો. ૩૩
 પછી તેને નાંખીશું નિશ્ચે જીમનાંજીની માંય, તેથી મચ્છ
 મગર ખાઈ જશે અંગ વિદ્યારી ત્યાંય. ૩૪ એવો મનમુખો
 કરી સુતા શકુની દુર્યોધન, પ્રાતસકાળ થયો તે વખતે ઉઠ્યા
 સરવેજન. ૩૫ વાયુ સુતે વૃત કીધું છે મારે ઉઠ્યો વહેલો
 કુંતાજીને કહેવા લાગ્યો ચુલે આધણ મેલો. ૩૬ એવામાં
 કૌરવે પડાવ્યો ઉજાણીનો સાદ, ભીમસેને તે શ્રવણ કર્યો કે
 ઉપજ્યો મન આહ્વાહ. ૩૭ દુર્યોધને રસોઈ કરાવી વાડીમાં
 નીરધાર, વીખ લાડુનો ઢગલો માર્યો જીદો તેણે ઠાર. ૩૮
 કૌરવ સર્વે જમ્યા પ્રથમથી પછી મોકલ્યો એક જન, તેની
 જોડે ભીમને કહાવ્યો સંદેશો રાજન. ૩૯ તે દુતે આવીને
 કહી ત્યાં કુંતા સુતને વાત, તમને તો જમવા તેડે છે દુર્યોધન
 સાક્ષાત. ૪૦ ભીમસેન રણીઆત થયો ત્યાં ચીતમાં ચતુરસુ-
 જાણ, મનમાં જાણ્યું બીન્યો પાપી મુજથી તો નીરવાણ. ૪૧
 તે મારે ભાઈબંધી કરવા તેડ્યો જમવા રાય, મારે મોઢક
 જઈને ખાઉ થનાર હોય તે થાય. ૪૨ એમ વીચારી આવ્યો તે
 તો બાગ વીશે બળવાન, દુર્યોધને દીધું ત્યારે ઝાઝું આહરમાન. ૪૩
 પછી વીખના લાડુનો ઢગલો દરશાવ્યો તે વાર, ભીમ
 સેન જમવાને બેઠા આણી હર્ષ અપાર. ૪૪ એકે ફેરે દસ
 લાડુ તે મુકે મોઢામાંય, એવી રીતે સો મણ લાડુ જમીયો

ત્યાંય. ૪૫ એટલે વિર્ષ ચઢ્યું ત્યાં ભારી લેહેરથી
 ચો, શુદ્ધ સાનને ભાનજ ભુલ્યો પ્રથ્વી ઉપર પડીયો.
 । વેળા સૌ કૌરવ તેમણે ઉચક્યો તેને સાર, પછી ભુમ-
 નાંખી દીધો ક્ષણું નવ લાગી વાર. ૪૭ શરીર ધણું
 સ્ત્રીમ કેડું તેથી ગયો પાતાળ, એટલે કુંતાએ રાંધીને
 વ્યા સૌ બાળ. ૪૮ ભીમસેન આવ્યો નહીં ત્યારે રૂદન
 પાતાય, ભુખ થકી કંઈ ભુલો પડીયો હવે વલે શી થાય
 મારે ભાઈ ખોળવાને નિકળ્યા જોયાં વનને ગામ, પણ
 ભીમસેન જડ્યો નહી ત્યારે મુકી હામ. ૫૦ આંખ્યો-
 આંસુ ચાલે આવ્યા તે તો ઘેર, માતાને કેહે ભીમ
 । નહીં દેવે કીધો કેહેર. ૫૧ ॥ વલણ ॥ કુંતા એકું
 ખી પડીયાં ખાઈને લેહેરરે, દુર્ગો કહે પછી ભીમની જળ
 ઈશી પેરરેરેરે. પર ઇતિશ્રી પાંડવ ચરિત્રે માહાભાર-
 ગત આદીપર્વણી એકાદશી વ્રત તથા વીખ લાડુ
 નામ અષ્ટદશો અધ્યાય. ૧૮

કડવું ૧૯ મું.

। રાગ ભાર્ગવ ॥ ઉતર્યો ભીમતો પાતાળ માંય, પડ્યો
 જોવો થઈ ત્યાંય; એવે આવ્યા છે નાગ તે ઠાર, દીકો
 । કુંતા કુમાર. ૧ ચુશી લીધું ચઢેલુંજ ઝેર, ત્યારે વળી
 ભીજ લેહેર; ઉઠી બેઠો થયો પુટ અંગ, દીકા તે સમે
 ભુજંગ. ૨ પુછ્યું નાગ લોકે નીરધાર, ભાઈ કેમ
 યા આણે ઠાર; સુણી ભીમ કેહે સાંભળો દેવ, કહું વી-
 ને તતખેવ. ૩ મારા કાકા તણા શતતંન, જ્યેષ્ઠ પુત્ર
 શંકન; તેણે લાડુ જમાડ્યોજ આજ, હશે તેમાં કપટ-
 કાજ. ૪ જમવા બેઠો તો ત્યાં હું ખચીત, વાત એટ-

લી મુને વીદીત; પછી નાગ લોકેએ પ્રકાશ, લીધો પોતાના
રાજની પાસ. ૫ વાસુકી નામે નાગ છે જેહ, સર્વ સર્પ
તણે ભુપ એહ; તેને સોંપીયો કુંતા કુમાર, ત્યારે પુછ્યો
તેણે સૌ પ્રકાર. ૬ કહી રાજની પાસેજ પેર, દીધું દુષ્ટાએ
તેહને ઝેર; હમે ચુશી લીધું તે તમામ, ત્યારે ઉગ્યો તે આણે
ઠામ. ૭ પછી બોલીયો ભીમ તે વાર, પાંડુરાજ તણે હું
કુમાર; મારા કાકાના કુમારે ત્યાંય, નાંખ્યો ઝેર દેહ નદી
માંય. ૮ માટે કૃપા કરી મહારાજ, મોકલો મુજને ઘેર આજ;
ત્યારે વાસુકી નાગે તે વાર, પુત્રી પરણાવી પોતાની સાર.
૯ રાખી દ્વાદશ દીવસ રાય, પછી ભીમને કીધો વીદાય;
નાગ લોક ધરી નર તંન, મુકવા આવ્યા તેને રાજનં. ૧૦
આવ્યો નગ્રની ભાગોળે જ્યારે, ગયા નાગ પાછા તેણિવારે;
હવે ભીમનું પુતળું કરી, ધર્મ રાજએ કીધા આચરી. ૧૧
હતું બારમું ભીમનું ત્યાંય, આવે પરગામી નગ્રની માંય;
બેઠા શ્રાધમાં ધર્મ ભુપાળ, આવ્યા એટલે દીન હયાળ. ૧૨
ઘણા જાહન લેધને સાથ, આવ્યા રડવાને રઘુનાથ; કરી કુક-
વાને બેઠા ધ્રુવ, આપે ધીરજ સૌને તે દિશ. ૧૩ પીંડ વેહે-
રવા માંડ્યો જે વારે, બોલ્યા શ્રી હરી વાક્ય તો ત્યારે; કરો
એક ઘડી હજુ વાર, પછી વેહેરજો પીંડને સાર; ૧૪ હવે
ભાગોળે વાયું કુમાર, પુછે છાનો માનો નિરધાર; ત્યારે
લોક કહે તતકાળ, મુખ્યો છે ભીમ કુંતાનો બાળ. ૧૫ તેનું
બારમું તો વળી આજ, અમે જઈએ જમવા કાજ; થયો
પ્રસન્ન વાયુ કુમાર, જાણ્યું મળશે ચોક્કસ ત્યાર. ૧૬
તંબુ તાણી રહે ચોકીદાર, તેનો તંબુ લીધો નિરધાર;
ઓઢ્યો મોંઢે માથે ભીમે તેહ, ચાલ્યા નગ્ર વીશે પુષ્ટ દેહ.

૧૭ મેલી પોક ઘણો પ્રેમ ભાઈ, કેછો ચો મારા દુર્યોધન ભાઈ;
 આળ્યો રડતો રડતો નીજદાર, બેઠા દીકા ત્યાં કુરુ કુમાર.
 ૧૮ ચઢી તે સમે ભીમને રીસ, બાણે મારી નાંખુ આણે દીસ;
 ઓળખ્યો ભીમને કૌરવે જ્યારે, નાક દોટ મુકી સઉ ત્યારે.
 ૧૯ આળ્યો ભીમ ત્યાંતો ચડી ચોટ, ઝાલી દુર્યોધન કેરી
 કોટ; મહા યુદ્ધ થયું તેણે કાર, કરે એકએકને પ્રહાર. ૨૦
 પગની આંટી નાંખી હેઠા પાડે, સામા સામી ખભા બે અથ-
 ડાવે; પછી ભીમ ઘણું બળ દાખ્યો, અંધ કુંવરને હેઠા નાંખ્યો.
 ૨૧ તેના ઉપર બેઠોજ વીર, મારે ઢીકા તાણી રણધીર;
 કરે કાલાવાલા અંધ તાંન. આપું જે માગે તેહ વચન. ૨૨
 પણ માને નહી પુષ્ટ કાય, ત્યારે અરબુન મુકાવા જાય; કહી
 અરબુને ભીમને વાત, એતો આખર આપણો ભ્રાત. ૨૩ તેને
 મારતાં અપયશ થાય, ગોત્રધાતિ તો પ્રાણી કેવાય; ભીમ
 કહે ઉતરું હુંતો જ્યારે, અડધું રાજ લખી આપે ત્યારે. ૨૪
 કર્યું દુર્યોધને તે કબુલ, લખ્યું પત્ર વીશે અનુકુળ; ત્યારે
 ઉતર્યો કુંતા કુમાર, મુક્યો જીવતો દુષ્ટને સાર. ૨૫ પછી
 ચાલ્યો ત્યાંથી મહાકાય; આવિ કુંતાજીને લાગ્યો પાય; મુક્યો
 મુસ્તકે માતાએ હાથ; કહ્યું રક્ષા કરો રધુનાથ. ૨૬ મળ્યો
 મોટા ભાઈને તે કાર, કહ્યો પાતાળનો સમાચાર; પછી
 કૃષ્ણને કીધો પ્રણામ, પુછી કુશળતા તેણે ડામ. ૨૭ વીત્યો
 વળતી ત્યાં એક માસ, ગયા પાંચે ભાઈ કાકા પાસ; કહ્યું
 ધૃતરાષ્ટ્રને તેણે કાર, સુણો કાકા તમે આણીવાર. ૨૮ તમારા
 પુત્રે અધરીત ક્રીધું, ભીમસેનને તો ઝેર દીધું; માટે ભાગ
 આપો આણે ડામ, છોડે રાખો અમારો મુકામ. ૨૯ સુણી
 ધર્મનાં એવાં વચન, બોલ્યા ચીત રાજા કેરા તાંન; જાઓ

ભાઈ તમે આજ સાર, કાલે કરીશ તેનો વિચાર. ૩૦ પછી
 આવ્યા ઠેકાણે તે બ્રાત, રવી આથમ્યો ને પડી રાત; ત્યારે
 ધૂતરાળે તેડ્યો તે ઠાર, મીત્ર પોતાતણો નીરધાર. ૩૧ નામ
 વૈરોચન તેનું કાવે, આવ્યો અથ પાસે અતી ભાવે; તેને
 કે ચીત્ર રાજનો તંન, સુણો ભાઈ તમે તો વચન. ૩૨
 બાંધો ઈંદ્રપ્રસ્થ વીશે મેહેલ, એ તો કાર્ય તમારે છે સેહેલ;
 કાલે જવા ત્યાં તતખર થાજે, જોઈએ તે સધળું લેઈ જાજે.
 ૩૩ સુડી મીત્ર કે સાડ રાજન, પછી આવીને કીધું શયન;
 થયો એવામાં પ્રાતસકાળ, જાગ્યું નય બધું તતકાળ. ૩૪
 ત્યારે તૈયાર થઈને સાર, ચાલ્યો વૈરોચન નીરધાર, આવ્યો
 નગની ભાગોળે એહ, લેઈ સાધન પોતાનાં તેહ. ૩૫ જાણી
 દુર્યોધન એહ વાત, મળ્યો મારગમાં તે સાક્ષાત; કહ્યું વૈરો-
 ચનને તે વાર, થયા ક્યાં તમે કાકા તૈયાર. ૩૬ સુણી બોલ્યો
 તેતો અભીરામ, જાઉં બાંધવા જુદો મુકામ; પાંડવોને
 માટે વસવાય, મોકલે છે તમારા પીતાય. ૩૭ ત્યારે દુર્યોધન
 બોલ્યો વાણ, સુણો કાકા ચતુરસુભણ; રચજે ધર લાખનાં
 એહ, રાજ પુરજે અંદર તેહ. ૩૮ અગ્નિ અડકાડતાં લાહ
 થાય, જેથી પાંડવ તો બળી જાય; એવું નહીં કરો જે આણે
 દીશ, તો તો છેદીસ તમારું શીશ. ૩૯ વૈરોચન કહે સાડ
 રાજન, બનાવીશ હું લાખાણુવન; પછી વૈરોચન તેણી-
 વાર, આવ્યો વિદુરજી તણે દાર. ૪૦ કહી વિસ્તારીને સડિ
 વાત, દુર્યોધન તણી તો સાક્ષાત; બોલ્યા વીદુર આણી ઉ-
 મંગ, રાખજે એક મોટી સળંગ. ૪૧ જ્યારે લાહ ભોવનમાં
 થાશે, ત્યારે પાંડવો ત્યાં થઈ જશે; એવું સાંભળીને તત-
 કાળ, ચાલ્યો મંત્રી અસુરનો બાળ. ૪૨ ॥ વલણ ॥ વૈરોચન

એવું સુણી આવ્યો ત્યાંથી સારરે, દુર્ગો કહે તેતો રચે લાખા
ગ્રહ નીરધારરેરેરે, ૪૩ ઇતિશ્રી પાંડવચરીત્રે કવિ દુરગાશંકર
વિરચિતે મહાભાર્થાતર ગત આદીપર્વણી ભીમ પાતાળાત
ગ્રહેઆગતો નામ એકોનવીશો અધ્યાયઃ ॥ ૧૯ ॥

કડવું ૨૦ મું.

॥ રાગ સોરઠ ॥ વૈરોચન તો આવ્યો ત્યાંથી વગે તેણી
વાર; ઇંદ્રપ્રસ્તમાં આવ્યો તે તો એક દિવસમાં સાર. ૧
મુંદર મેહેલ બનાવા માંડ્યા લાખવડે નીરધાર; તેમાં રાજ
પુરીને મુક્યાં બાખાં તેણે ઠાર. ૨ એવી રીતે મેહેલ કરીને
ચિત્ર છબી ચોટાડી; લીલી પીળી રાતી ભુરી લીટી તેમાં
કાડી. ૩ છન્ન જળીઆં મેડી બારી તાકાં ગુપ્ત મુકામ; જેવું
જેઘએ જે ઠેકાણે તેવું કર્યું તે ઠામ. ૪ રસોઈખાનું બાગ
બંગલા હોજ કર્યાં તે ઠાર; જે જોજનમાં બાંધે કચેરી
શોભાનો નહીં પાર. ૫ હાંડી ને તખતાની હાર્યો ઝમરખ
બાંધ્યાં ત્યાંય; અલૌકીક આભાસ તેહનો મુખ દેખાયે માંય.
૧ હાથીખાનાં ને ગૌશાળા ઘોડાર્યો નીરધાર; શીવ વિષ્ણુનાં
મંદીર કીધાં દરશન કરવા સાર. ૭ એવી રીતે મેહેલ
રચીને આવ્યો વૈરોચન; અંધ ભુપને ખખર કહી તે વિસ્તારી
રાજન. ૮ આ ઠેકાણે કેટલાં કહેછે અજ્ઞાની દીજ બાળ;
ઇંદ્રપ્રસ્તથી છેટે બાંધ્યું લાખાગ્રહ વીરાળ. ૭ તે સર્વે મીઠ્યા
બોલે છે શાસ્ત્ર રહિત અન્યાય; ઇંદ્રપ્રસ્તમાં મેહેલ બાંધીયા
એતો સત્ય કથાય. ૮ ધૃતરાષ્ટ્રે પાંડવને કીધી આજ્ઞા તેણી-
વાર; રાજ્ય તણો વિભાગ કરીને સોંપ્યો સૌ અધીકાર.
૯ શુભ મહુરતમાં પાંડવ નીકળ્યા મળીયા સૌને તેહ;
લીખપિતાને પાયે લાખ્યા નીચે નમાવી દેહ. ૧૦ ગોર ગુરને

નમીયા તે તો આણી ગ્રેમ અપાર; ત્યાર પછી તે આલી
 આવ્યા વિદુરને દરબાર, તેમની આજ્ઞા લેધને નીકળ્યા નગ્ર
 થકી તે બાર; વિદુરજી વળાવા આવ્યા ભાગોળે તે વાર. ૧૨
 નીકળતી વેળાએ વિદુરે સેહેદેવને કહી વાત, સળંગમાં થઈ
 નીકળી જાયે અગ્નિ થયે સાક્ષાત. ૧૩ એટલે દુરયોધન
 ત્યાં આવ્યો સાથે થયો તૈયાર; ભાઈ અમને ગમે નહીં માટે
 આવીશું તે ધર. ૨૪ થોડા દીન ભેગા રહી પાછા આવીશું
 નીજ ઘેર; એણે મોઢે મીઠું બોલે અંતરમાં અતિ ઝેર. ૧૫
 ધર્મરાય રળીયાત થયા બહુ આલ્યાં સર્વે સંગ, ઇંદ્રપ્રસ્થમાં
 વસીયા આવી આણી અતિ ઉમંગ. ૧૬ મેહેલની આગળ
 ખડકી તેમાં બીલની રહી એક નાર; તે તો વૃદ્ધ અને વિ-
 ધવા છે પુત્ર પાંચ નિરધાર. ૧૭ એવામાં એક માસ રહીને
 દુષ્ટ થયો તૈયાર; પાંચે ભાઈ વળાવા આવ્યા ભાગોળે તે
 વાર. ૧૮ છોટા જઈ પાપી સંતાયો પાંડવ આવ્યા ઘેર;
 ત્યાર પછી ત્યાં રાંત પડી એટલે શી નીપજી પેર. ૧૯
 પાંચે ભાઈ ને કુંતા માતા મુતાં સમરી રામ; એટલે ધારણ
 પડીયું તેમને ઉઘ્યાં તેણે ધમ. ૨૦ દુર્યોધન આવ્યો
 મધરાતે મુણ જન્મેજય રાય; ચારે પાસથી અગ્નિ મુકયો
 એટલે લાગી લાલ. ૨૧ બેર કરીને જોળ નીકળે તનખા
 ઉડે ત્યાંય; તે વખતે કુંતા ને પાંડવ જાણ્યાં ઘરની માંય.
 ૨૨ નીકળવાનો લાગ મળ્યો નહીં મલરાયાં અતી
 મન; તે વખતે કુંતાએ લજ્યા નારાયણ નર તંન. ૨૩
 ॥ વલણ ॥ માળા લધને માનુની ભજતાં શ્રી ભગવાનરે;
 દુર્ગો કહે તે તો કહું વિસ્તારી આ સ્થાનરેરેરે. ૨૪ ઇતિશ્રી
 પાંડવ ચરીત્રે કવિ દુર્યાશંકર વિરચીતે મહાભારતઅંતર અત

આદી પર્વણી લાક્ષગ્રહ વર્ણનોનામ વીસતિતમોઅધ્યાયઃ૨૦

કડવું ૨૧ મું.

॥ રાગ મહાર ॥ કુંતાજી તે વખતે શ્રી હરીની સ્તુતી
 કરતાં, થર થર કંપે કાયા આંખોમાં આંસુ ભરતાં; દાવા-
 નળને દેખી દીલમાં તો ઝાઝુ ડરતાં, કુંતાજી પોકારે હે
 બહારે ધાળે વિહારે. ૧ ॥ ટેક ॥ ભુધરજી આ વખતે ભાગે
 છે ઘરસુત્ર, લાખાગ્રહમાં મારા બળે છે પાંચે પુત્ર; વંશ રા-
 ખવા ધોયું તે સુતનું તો મળમુત્ર. કુંતાજી ૨ નથી કર્યો
 મેં અન્યા ચોરી કે કોઈની ચાડી, નથી તોડાવી પ્રીતી કોઈ
 પ્રાણીને લડાડી; તેમ કથાની વચે નથી આડી વાતો કાડી
 કુંતાજી ૩ નથી કોઈને ચડાવ્યું અણુઘટનું માથે આળ,
 નથી વહોડયાં તેવાં પય પીતાં નાનાં આળ; તેવી રીતે શ્રીજી
 નથી ભાગ્યુ વૈવેશાળ. કુંતાજી ૪ નથી નીંદા મેં ક્રીધી
 અપકીરતી કોઈની થાવા, સ્વારથમાં નથી ખાધા સમ ખોટા
 દોષ છુપાવા; ત્યેમ દગો નથી ક્રીધો પરપંચે દામ કમાવા.
 કુંતાજી ૫ પતિવ્રતા વ્રત પાળ્યું નબળી દ્રષ્ટે નથી બેયું,
 પુન્ય પર્વમાં ક્રીધું નથી ટાંકણું એળે ખોયું; તેણું તીરથ
 વિશે નથી નબળું લુંગડું ધોયું. કુંતાજી ૬ ગીરીધર મરડા
 ગામી આ વેળા વેહેલા આવો, બાનાનું બદ્ધ વિચારી અમ
 ઉપર કરૂણા લાવો; આ અગ્નિમાં બળતાં છોગાળાજી છો-
 ડાવો. કુંતાજી ૭ ગ્રાહ થકી ગજ તાર્યો સેવકની લગ્ન
 રાખી, મહા પાપી સવણ માર્યો માનુષી લીલા દાખી; તેમ
 શેષ થઈને શ્રીજી આ ઉર્વિ માથે રાખી. કુંતાજી ૮ બળ-
 ધરની જીત્યા ત્રીયા તેના થઈ સ્વામી, શ્રાપ સહયો તમે તેનો

મહાભારત તે બહુ નામી; પણ દેવ તણું દુઃખ કાપ્યું
 એવા છો અંતરજામી. કુંતાજી ૯ હિરણ્યકશ્યપ મારી
 પ્રહ્લાદ તણે કર આલ્યો, સવરીનાં ફળ ખાધાં મહા મંગળ
 મોક્ષજ આલ્યો; તેવી રીતે તમે શંકરનો શતરૂ આજ્યો.
 કુંતાજી ૧૦ અન્નમેળની અરજી શામળીયાજી શીકારી,
 સુતને નામે શ્રીજી પીડા તો તેની ઉગારી, ત્યેમ વેદ શુદ્ધ
 કીધા વળી સંખાસુર સંહારી. કુંતાજી ૧૧ કૃષ્ણ થઈને
 હમણાં ભોમીનો ભાર ઉતાર્યો, કળી રૂપ પોતાનો મામો
 તેને તો નિશ્ચે માર્યો; ત્યમ બાળપણમાં વિષ્ણુ ગિરી ગોર-
 ધન તો ધાર્યો. કુંતાજી ૧૨ એમ તાકત તણું દુઃખ
 ભાગ્યાં કેહેતાં તે પાર ન આવે, તે માટે ત્રીકમ મારા કેમ
 વાર કરોછો હાવે; આ વખતે નહી આવો તો હમને કોણ
 બચાવે. કુંતાજી ૧૩ એવી અરજી સુણી શ્રીહરીએ કરૂણા
 કીધી, સહેદવને પુછવાની બુદ્ધિ તે વેળા દીધી; દુર્ગો કહે એમ
 દુખમાં શામળીએ શોધજ લીધી. કુંતાજી ૧૪ ॥ વલણ ॥
 કુંતાને પરમેશ્વરે આપી બુદ્ધિ અપારરે, દુર્ગો કહે પછી
 પુછીયું સહેદવને તે ધરરેરેરે, ૧૫ ધૃતિ શ્રી પાંડવ ચરિત્રે
 કવિ દુરગાશંકર વિરચિતે મહાભાર્થાતર ગત આદીપર્વણી
 લાક્ષાગ્રહ મધ્યે કુંતા સ્તુતી કૃતો નામ દ્વાર્વીશો અ. ॥ ૨૨ ॥
 કડવું ૨૩ મું.

॥ રાગ મારૂ ॥ પુછ્યું કુંતાએ ધીરજ ધારી, સહેદવને
 ત્યાં તો વિચારી; અલ્યા સહેદવ સાંભળ વાત, પ્રશ્ન જોને
 આ વેળા સાક્ષાત. ૧ અહીંથી નીકળવાનો ઉપાય, તે તો
 તું પ્રશ્ન જોઈને બતાવ; ત્યારે સહેદવ કહે સુણ માત, પેલી
 સળંગ દિસે પ્રખ્યાત. ૨ તેના ઉપર ઢાંક્યો પાપાણ, તેને

પ્રાને નીરવાણુ; તેમાં થઈને નીશ્ચે જવાય, બાણું એટલો
 ઉપાય. ૩ ત્યારે કુંતા કહે મારા તંન, કેમ કહેતો નો
 મા વચન; સુણી સહદેવ બોલ્યો વાચાય, પુછ્યા વિના
 તો કહેવાય. ૪ પછી ભીમ ઉઠ્યો તેણીવાર, મારી લાત
 નીરધાર; ભાગી છાટ પાપાણુનિ જ્યારે, દીડી સળંગ
 ની ત્યારે. ૫ ચાલ્યા ત્યાં થકી સરવે શ્રાત, તેની
 જ કુંતાજી માત; ધાયો પુઠળ આગ્રિ તે વારે, ત્રાસ
 ાં કુંતાજી તો ત્યારે. ૬ બોલ્યો ભીમ તે વેળા વચન,
 સાંભળને હુતાશન; એક માતાના શત કુમાર, એવા
 ૭ ત્રણસેં સાર. ૭ તેનું આપીશ હું બળીદાન, માટે
 બ તું આણે સ્થાન; એવું સાંભળીને દીજ તંન વળ્યો
 પછી હુતાશન. ૮ નીકળ્યા બારણે પાંડુ તંન, ત્યારે
 તો બોલ્યા વચન; રહેવું દુષ્ટથી આપણે દુર, બહુ
 ને માટે જરૂર. ૯ પછી ભીમસેને તો સાક્ષાત, ખભે
 પ્રિયાં કુંતા માત; શ્રાત બેને બગલમાં ધાલ્યા, બેને હા-
 લેધને ચાલ્યા. ૧૦ પછી દોટ મુકી રણધીર, આવ્યો
 નદી કેરે તીર; હતો નાવીક એક તે ઠાર, તેણે ઉતા-
 નદી પાર. ૧૧ પછી છયે જણાં ચાલ્યાં ત્યાંય, મહાદા-
 નંનની માંય; વાગે ચર્ણુમાં કાંઠા અપાર, તપે તાપથી
 તે ઠાર. ૧૨ એવી રીતે કુંતાને કુંમાર, આવ્યાં હેડંબા
 ાં સાર; ઘણાં ફળ પુલ છે તેણે ઠામ, કીધો પાંડવોએ
 મુકામ. ૧૩ રહી એટલે એતો કથાય, કહુ કૌરવોનો મહી-
 પછી અંધ તણો તો કુમાર, આવ્યો લાખા ગ્રહ
 સાર. ૧૪ હતાં બીલ્લનાં હાડકાં જોહ, દીઠાં દુષ્ટે રાખો-
 તેહ; બાણું મ્રત્યું પામ્યા પાંડુ તંન, પછી આવ્યો

પોતાને સહન. ૧૫ બેઠો સભા ભરી જળવાન, કણું કણુંને
 કૃત્ય નિહાન; કાઢ્યું શર તણું આજ મુજ, સમે સાચવીયો
 અનુકુળ. ૧૬ ત્યારે કણું વલો વાણી મર્મ, અલ્યા એમાં
 શું કીધું સુકર્મ; જાત પોતા તણા તે પ્રબળ્યા, દુષ્ટ દગો
 કરીને તેં બાળ્યા. ૧૭ એવી કણુંની સાંભળી વાણી, બોલ્યા
 દુર્યોધન ક્રોધ આણી; અલ્યા કરણ તું હાશી કુમાર, મુને મેં-
 છુ દીધું આણીવાર. ૧૮ માટે સત્ય કહું તુને હુંય, મારા
 સંન્યમાં રહીશ ન તુંય; એણું સાંભળી સુર્ય કુમાર, મયો
 તપ કરવા નિરધાર. ૧૯ કીધું આદિત્યનું તપ ભાસી, અણું
 અંગુઠે દેહજ ધારી; વિત્યા એવી રીતે મારા ચર, ત્યારે સુર્ય
 અભ્યા તેણે ધર. ૨૦ થયા પ્રસન્ન કશ્વપ તંન, માગ મામ
 તું પુત્ર વચ્ચન. ત્યારે કણું કહે રવિરાય, મારી દેખાડો તમે
 માતાય. ૨૧ મારા તાત કીયા નીરવાણ, તેણું આજ કરો
 એજળખાણ; હાસી પુત્ર એણું લોક કહે છે, તેથી ઉદ્ધવેમમાં
 જીવ રહે છે. ૨૨ એવી કણુંની સાંભળી વાણી, બોલ્યા આ-
 દિત્ય પુરુષ પુરાણી; અલ્યા સાંભળને અભિપ્રાય, તારી માતા
 તે કુંતા કહેવાય. ૨૩ હતી કુંવારી એ સર્વો જ્યારે,
 મારો મંત્ર જધ્યો એણે ત્યારે; કર્યો તેની સાથે મેં વિહાર,
 થયો તે થકી તું નિરધાર. ૨૪ માટે લેને આ ચુંદડી એક,
 રાખી મુકજે કરી વિવેક, કુર પાંડુ તણી જોહ માર, તેને
 આઢાડજે તું કુમાર. ૨૫ નવ દાઝે તેના થકી જોહ, તારી જ
 લુવી જનુની તેહ; ત્યારે કણું કહે સુણો તાત, મુને શ્રાપ થયો
 છે સાક્ષાત. ૨૬ થાય શુદ્ધ વિશે મારો કાળ, માટે આ-
 યુદ્ધ આપો વિશાળ; સુણી સુર્યે આપી શક્તિ એક, પાંચ
 બાણ કહીને વિવેક. ૨૭ જેના ઉપર મુકે એ બાણ, તેના

જ નિકળે પ્રાણ; પછી આખો મણી તેણે ઠાર,
 ૧ સોનું ઝરે સવા ભાર. ૨૮ એવી રીતે કરી શુભ કામ,
 યો કરણ પોતાને મુકામ; બાંધું નમ્ર બુદ્ધ તેણી વાર,
 પુરી નામે નીરધાર. ૨૯ રહ્યો દુર્યોધન થકી દુર,
 ૧ ધર્મ ધન મહાશુર; બાણી પાપીએ વાત જ્યારે,
 ૧ ધર્મ ધન પોતે ત્યારે. ૩૦ હવે બેઠિતું બેવાને સત્ય,
 ૧ વિમ જદુપત્ય; આવ્યા દુર્યોધન કેરે દ્વાર, દીધી
 ૧૧ શી તે નિરધાર. ૩૧ પછી બ્રુપતિને કહે ધરા, આપો
 ની મુને આ દીશ; એક વર્ષ પછી નિરધાર, પાછી આ-
 બ્રુપ કુમાર. ૩૨ ત્યારે દુષ્ટ કહે માહારાજ, બીજું મા-
 ૧ આપું હું આજ, પણ બુવાની તો ન અપાય, નથી
 ૧ ધર્મ ધનય. ૩૩ એવું કહીને દુષ્ટ તે ધાર, છોડી
 ધન નિરધાર; ચાલ્યા એટલે સુંદીર શ્યામ, આવ્યા
 ૧ પાસે અલિરામ. ૩૪ માગી જવાની આવીને ત્યાંય,
 બહુ નામી આસન માંય; ત્યારે કરણ થયો રાજીયાત,
 ૧ જવાની ત્યાં તે સાક્ષાત. ૩૫ લીધું વ્રદ પણું વળી
 ૧, થયા પ્રસન્ન હૃદય ત્યારે; કલું કરણને શ્રી કીરત્તાર,
 ૧ તું સમો કોઈ હાતાર. ૩૬ તારી ધર્મ ધનને છે ધન્ય,
 પોણેએ નહી કોઈ અન્ય; તારો રહેજો અવિચળ ટેક,
 ૧ કિર્તિ કળા ને વિવેક. ૩૭ એવું કહીને દીન દયાળ,
 ૧ આપી જવાની તે કાળ; ગયા આશીશ દેધ સુરેશ,
 ૧ કાન કરે છે હમેશ. ૩૮ સોનું આપે એ તો સવા ભાર,
 ને ઘેર તેડીજ સાર, એવો રાખીઓ નિશ્ચળ ટેક, જેનો
 માં બાંધો વિવેક. ૩૯ ૫ વણ ૫ દુર્યોધન આવી
 ૧ કરણ રામને સારે, દુર્યો કહે તે તો વળી વણું આણે

ઠારેરેરે, ૪૬ ઇતી શ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવિ દુરગાશંકર વીર-
ચીતે મહાભારથાંતર ગત આદીપર્વણી કર્ણુ વરદાન પ્રાપ્તો
નામ ત્રયોવીંશતિતમો અધ્યાય. ૨૩

કડવું ૨૪ મું.

॥ રાગ સામેરી ॥ દુર્યોધન રાજની પત્નિ ભાનુમતી
રાજન; તેણે વશ કરવા સ્વામીને વાત વીચારી મન. ૧
કોઈ બ્રાહ્મણની પાસે તેણે મંત્ર કરાવ્યો સાર; અષ્ટગંધનું
ચંદન કીધું મંત્ર ભણી તે વાર. ૨ તે ચંદન લેઈ ભતાં
પડીયું નાગને માથે ત્યાંય; એટલે વશ થઈને તે આવે રાત
પડયે ધરમાંય. ૩ પાંચ સર્પ સંગાતે લાવે મુણ જનમેજય
રાય; દુર્યોધન રાજને અંગે તે સઘળા વિંટાય. ૪ વાસુકી
મનુષ્ય થઈને પોઠે સજ્યા માંય; ભાનુમતીને ભોગવે તે તો
દેખે ભુપતી ત્યાંય. ૫ અંધ કુંવરને નાગ કહે કોઈ ન જાણે
આ વાત; ભય પામી વીદીત કરીશ તો ડંશ કરું સાક્ષાત. ૬
એવી રીતે વાસુકી તો આવે ને વળી જાય; દુર્યોધનને ભય
બહુ તેનો કોઈને નવ કેહેવાય. ૭ કુષ્ટ તણો તો દેહ સુકાયો
ભાવે નહિ વળી અંન; ત્યારપછી તેણે તેડાવ્યો ભાસ્કર કેરો
તંન. ૮ એટલે સુર્ય કુંવર તો આવ્યો હસ્તીનાપુરની માંય;
દુર્યોધન સામો જઈ મળીયો પ્રેમ કરીને ત્યાંય. ૯ ભુપતિ કેરો
દેહ જોઈને જોડ્યો સુર્ય કુમાર; અરે મીત્ર શું કષ્ટ પડ્યું
તે મુજને કહો આ વાર. ૧૦ દુર્યોધન કે મીત્ર માહારા એ તો
નવ કેવાય; ત્રીજું માણસ કોઈ જાણે તો મૃત્યુ મારું થાય. ૧૧
કર્ણુ કહે ચિંતા છોડીને સાચી કહે તું વાત; તારો જે શતરૂ
હોય તેની યુદ્ધ વીશે કરું ધાત. ૧૨ દુર્યોધન કે મુજ વિન-
તાએ કૃત્ય કર્યું આ દીશ, ચંદન એક બનાવ્યું તે તો પડ્યું

મને શીશ. ૧૩ તે નીત્યે મારે ઘેર આવે ધરે મનુષ્યની કાય,
 ત્રી બીજા સરપો જે આવે તે મુજને વીંટાય. ૧૪ ત્યાર
 ત્રી તે પત્તમ ભોગવે ભામની સાથે ભોગ; તે કોઈને કહે-
 ય નહીં એ પ્રમટ્યો મુજને રોગ. ૧૫ કર્ણ કહે ચિંતા
 ડી દે સત્ય કહું છું રાય; તારા ધરમાં સતૈને હું આજ કરું
 ક્ષાય. ૧૬ સાંજ પડી કે સુર્ય કુંવર તો સંતાયો નીરધાર;
 દ્વે ત્યાં વાસુકી આવ્યો વેગ થકી તે ઠાર. ૧૭ તેને જોઈને
 છી પુત્રે તરત ચઢાવ્યું બાણ; મંત્ર લણીને મુક્યું નિશ્ચે
 મ ઉપર નીરવાણ. ૧૮ વાસુકીને બાંધી લીધો વરણ
 મથી સાર; ત્યારપછી પાસે આવીને બોલ્યો સુર્ય કુમાર.
 અરે દુષ્ટ તું કેમ આવે છે કરવાને વ્યભીચાર; આજ
 જીવતો નવ મુકું ઠેર હણું આ વાર. ૨૦ નાગ કહે નથી
 જ મારો સત્ય કહું રાજન; ભાનુમતીએ વશ કરવાનું
 કું છે ચંદન. ૨૧ તે મારા માથાપર પડીયું તેથી આવું
 મ; માટે લોહી નાંખો મુજ મસ્તક સ્વચ્છ કરી મહાકાય.
 જંત્ર લખેલો બાળી મુકો સ્ત્રી પાસે છે જોઈ; બાકીનું
 કન ઢોળી લો હોય વધેડું તેહ. ૨૩ ફરી થકી જો દેખો
 મને ભુપતી આણે ઠાર; તે વેળા ફરે તે કરજો શીક્ષા મુ-
 ને સાર. ૨૪ ત્યાર પછી કર્ણે લોહી નાંખ્યું નાગ ઉપરથી
 મ; વાસુકી તે દીન થકી ત્યાં થયો આવતો બંધ. ૨૫ દુર-
 ધન જોઈ કર્ણ તણું બળ પ્રસન્ન થયો મન માંય; શત ગામે
 રપાવમાં આપ્યાં રાખ્યો પાસે ત્યાંય. ૨૬ કરણ પુરીથી
 બોલ્યો ત્યાં કર્ણ તણે પરીવાર; ત્યાર પછી શું પાંડવ
 તેનો કહું વીસ્તાર. ૨૭ ॥ વલણ ॥ હેડબાના વનમાં
 ત્રીયા પાંડુ તંનરે; દુર્ગે કે તે માનતા માતા કેરું વચનરેરેરે.

૨૮ ઇતીશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વીરચીતે મહા
ભારથાંતર ગત આદીપર્વણી કરણ દુર્યોધનસ્ય સમાગમે
નામ ચતુરવીંશો અધ્યાય. ૨૪

કડવું ૨૫ મું.

॥ રાગ મા૩ ॥ યોલ્યા વૈશંપાયન વચનં, તું તો સાંભ-
ળનેરે રાજનં; રહે એ વનમાં એક નાર, નામ હેડંબા તેતું
છે સાર. ૧ તેતો રાક્ષસ કેરી કુમારી, બળ રૂપ કળા તેમાં
ભારી; બાંધ્યો હીંચકો વનની માંચ, બેસે હવા ખાવા તેની
માંચ. ૨ એતો હીંચકો ઉંચો અપાર, તેની શોભા તણો નહી
પાર; કોઇ થોડ્યો તે ઠેકાણે આવે, તેની પાસે હીંચકો ન'ખાવે.
૩ હાલે નહી બે હીંચકો સાર, ત્યારે કેદમાં નાંખે તે નાર;
એવી રીતે કર્યા કેદ ભુપ, તે તો એક હજાર અનુપ. ૪ હવે
રૂપ પુલ લેવાને કાળ, ચાલ્યો ભીમસેન મહારાજ; આવ્યો
હીંચકા પાસે તે જ્યારે, દીઠો હેડંબાએ તેને ત્યારે. ૫ બેઠ
ભીમસેને પણ નાર, જેના રૂપ તણો નહી પાર; યોલ્યા હેડં-
બા ત્યાં તો વચનં, નાંખો હીંચકો મુને રાજનં. ૬ નહી હાલે
બે હીંચકો રાય, તેતો કેદ નાંખુ મહાકાય; સુણી સક્ષસી
કેરાં વચનં, કોઇ પામ્યો કુંતા કેરો તનં. ૭ મારી થાપોટ
ભીમેજ જ્યાંચ, ગયો-હીંચકો આકાશ માંચ; એક પોહોરે હેડો
પડ્યો સાર, તેની સંગાથે હેડંબા નાર. ૮ ભાગ્યું હેડંબાનું
જ્યારે અંગ, ત્યારે યોલ્યા તે આણી ઉમંગ; કેના પુત્ર તમે
છો રાજનં, કેમ નિકળીયા વળી વન. ૯ કોણુ જ્ઞાતિ અને ક્રીયો
કામ, કહો વર્ણવી તે અભીરામ; ત્યારે ભીમ કે સાંભળ નાર,
શુદ્ધ ક્ષત્રી તણો હું કુમાર. ૧૦ હસ્તીનાપુર મારો મુકામ,
ભીમસેન એવું માઈ નામ; સુણી હેડંબાએ એવી વાણુ,

ઘરે મોહ પામી નીરવાણ. ૧૧ બ્યાપ્યો કામને બ્યાકુળ થઇ,
 ય બેઠીને ઉભી રહી; પછી મુખથી બોલી વચન, વરો
 જને તમે રાજન. ૧૨ હજી હું તો છું કુવારી નાથ, હેત
 મણીને અલો હાથ; ભીમસેને તો કર્યો વીચાર, નથી માતા-
 ને આજ્ઞા આ વાર. ૧૩ સુંદરીનું સ્વરૂપ છે સાર, મોટે ગુપ્ત
 તે વર વાર; એવે આવ્યા ત્યાં નારદ રૂપી; તેણે મંત્ર
 કયા થઇ ખુશી. ૧૪ હસ્ત મેળાપ કરી તેહ, ગયા સ્વર્ગ
 શે દીવ્ય દેહ; પછી ભીમ તણો કર અલી માનુની મેહેલ-
 લેલ આલી. ૧૫ રાંધી રસોઇ ત્યાં નીરધાર, પાંચ મણ-
 કીધો કંસાર; ભીમ કે' એટલે નહી થાય, મોટે રાંધો ફરી
 બળાય. ૧૬ એવું કહીને કુંતા કુમાર, આવ્યો કેદબાના
 હી સાર; અણુ ભરડે છે કેદી તમામ, મોટા મોટા ભુખતી
 ન. ૧૭ તેને બેઠી મુક્યા નીરધાર, ખાધી દાળ ચણાની
 વાર; પછી આવીયો નારીની ખાસ, કરયું બોજન આણી
 લાસ. ૧૮ અલ્યો જમીને ભુવતીનો હાથ, કરયો મંભેમ
 તેમી સાથ; ત્યારે સાંભર્યા ખાતને માત, હશે ભુખ્યાં
 મુએ સાક્ષાત. ૧૯ કહ્યું કામનીને તેણીવાર, હું એ
 કેછું મુકામે નાર; ક્યા આપીને આવીશ હુંય, કશી ચિંતા
 નહી તુંય. ૨૦ એવું કહી કુંતાજનો બાળ, આવ્યો
 અમમાં તલકાળ; સર્વે ભુએછે ભીમની વાટ, કરે અંતર
 હી ઉચાટ. ૨૧ એવામાં દીઠો ભીમને જ્યારે, બોલ્યાં
 મણ તે સમે ત્યારે; અલ્યા લાગી ક્યાં આવડી વાર, કેમ
 પ્ર આવ્યો નીરધાર. ૨૨ ભીમ કે પડ્યો ભુલો હું માત,
 લતાં ચાલતાં પડી રાત; હસ્યા સહદેવ બેશી તઢાય, વણ
 યા વિના ન કેહેવાય. ૨૩ ખાધાં ફળ મુલ સરવે ત્યાંય,

પછી સુતાં પરણકુટી માંય; છાનો માનો એવી રીતે રાય,
 ભીમ નીત્ય નારી પાસે જાય. ૨૪ રહયો ગર્ભ હેડંબાને સાર,
 થયો તે થકી ત્યાંતો કુમાર; મહા તેજસ્વી છે તેની કાય,
 રૂઢ પુષ્ટ શરીરે જણાય. ૨૫ મોઢું માથુંને પેટ વિશાળ, ભુરી
 બાબરીને સ્વેલ બાળ; ઢુંકા ઢુંકા છે હસ્તને પાય, કૃષ્ણ
 વરણ દીસે બધી કાય. ૨૬ મુખ ફાડીને રડયો તે જ્યારે,
 ત્રાસ્યાં વનતાં પક્ષીજ ત્યારે; ધ્રુજ થરથર આખી ધરાય,
 ગળ્યા આસુરી ગર્ભ તદ્વાય. ૨૭ એવા પુત્રનું દેખી વહન,
 થઇ હેડંબા અતી પ્રસન્ન; વ્રજોદર પણ તેણે કાર, ઘણો ખુશી
 થયો નીરધાર. ૨૮ એમ કરતાં વીત્યો એક માસ, ભીમ
 ભોગવે સુખ વિલાસ; રાત્રે છાનોમાનો આવે ત્યાંય, દીવસે
 રહેછે મુકામની માંય. ૨૯ પછી હેડંબાનો સુત જેહ, થયો
 દોડે દોડે મોટો એહ; ત્યારે નારદે આવી તે કામ; પાડ્યું ગદ્ય-
 રગચ્છ એવું નામ. ૩૦ એતો ભીમના કરતાં રાજન, થયો
 શત ઘણો બળવન્ન; શીખ્યો રાક્ષસી માયા અપાર, વળી
 યુદ્ધકળા નીરધાર. ૩૧ સુણી વારતા આ શ્રોતા જન, નવ
 આણવી શંકાજ મન; રાક્ષસી કેરી જેહ પ્રજાય, એતો સત્વર
 શીખે કળાય. ૩૨ એવામાં એહ વનની માંય, થયુ કૌતક તો
 વળી ત્યાંય; હેડંબા રાક્ષસી કેરો ભ્રાત, હેડંબા સુર નામે
 પ્રખ્યાત. ૩૩ રહે માખણીયા ગીરી માથે, હસ લાખ દૈત્ય
 તેની સાથે; તેની કુળદેવી કેવાય જેહ, છત્રેસ્વરી નામે છેજ
 તેહ. ૩૪ તેણે સ્વપ્ન આપ્યું નિરધાર, હેડંબાસુરને તેણી
 વાર; આપ્ય શેવક મુજને ભોગ, ટાળુ તર્ત તારૂં દુખ રોગ.
 ૩૫ બત્રીશ લક્ષણો હોય જે જન, તેનું કરવું છે મારે ભો-
 જન; હેડંબાના વન વિશે તેહ, આવ્યા પુરૂષ એવા દીર્ઘ દેહ.

૩૧ તેને લાવીને આપ્યું તું આજ, થશે તે થકી તાહરું કાજ;
એણું સ્વપ્ન વિચારીને સાર, થયો હેડંબાસુર તૈયાર. ૩૭
આવ્યો વન વિશે તે સાક્ષાત, સુધ રહ્યા જ્યાં સરવે ખાત;
એક ભીમ નથી તેણે ઠાર, હરી ઇચ્છા એતો નીરધાર. ૩૮
વલણુ ॥ હરણુ કરીને લેઈ જશે પાંચેને મહાકાયરે; દુર્ગો કે' તે
તો કહ્યું અદ્ભુત એહ કથાયરેરેરે. ૩૯ ઇતીશ્રી પાંડવ ચરીત્રે
કવિ દુરગાશંકર વીરચીતે મહાભારથાંતર ગત આદી પ-
ર્વણી હેડંબા વીવાહ તથા ગોરગચ્છ ઉત્પત્તી કથનો નામ
પંચવીશમો અધ્યાય. ૨૫

કડકું ૨૧ મું.

॥ રાગ સોરઠ ॥ હેડંબાસુર આવી પોહોચ્યો મધરાતે
મહાકાય; છાંતો માનો ઉભો એતો જીવાને ચરચાય. ૧ પ-
છી આશ્રમની હેઠળ ઘાહ્યું ત્રીશુળ તો બળવાન; અવનીને
ઉકાંચી કાઢ્યું ઠગડું તેણે સ્થાન. ૨ આશ્રમ સુઢાં માંથે મુ-
ક્યું ઠગડું હૈયે ત્યાંય; પાંચે જણનું હરણુ કરીને આવ્યો પ-
ર્વતમાં. ૩ દેવીના દેવળમાં મુક્યાં સરવેને તે વાર; દ્વાર
વાશીને તાણું દીધું જલન કરી નીરધાર. ૪ દેવળ પુઠે રક્ષા
કરવા મુક્યા ચોદા ત્યાંય; ત્યાર પછી દાનવ તો આવ્યો
પોતાના ઘરમાં. ૫ ધારણુ મટીયું તે વેળાએ જાગ્યા ચારે
ખાત; ડોશી પણ જાગ્યાં તે વખતે દેવળમાં સાક્ષાત. ૬ એ-
ક એકના મુખ સામું જીવે ધર્મ નીકુળ સેહેદેવ; કુંતાણ
ને અરજીન રડતાં ચોધારે તતખેવ. ૭ સેહેદેવ સૌને ધીર-
જ આપે સમજાવીને જ્ઞાન; દુઃખ સુખ એ ધર્મ દેહનો છો-
ડાવશે ભગવાન. ૮ એટલેથી એ કથા રહીને ઉગ્યો દીનક-
ર જ્યારે; ભીમસેન ઉઠીને આગ્યો આશ્રમ વિષે ત્યારે. ૯

તે વખતે માતાને ભાઈ દિઠાં નહિ તે ઠાર; અંતરમાં તો ચિં-
 તા પ્રગટી મુઠ્ઠી થઈ તે વાર. ૧૦ શાતા આવી ત્યારે આવ્યો
 હેડંબાની પાસ; ગદગદ કઠે કહેવા લાગ્યો નાંખીને નિઃશ્વા-
 સ. ૧૧ અરે પ્રિયા આ ઠેકાણેથી થઈ મા ભાઈની ચોરી;
 દાનવ કોઈ ખાઈ જશે એમને ઢુટી આયુષ્ય દોરી. ૧૨ ગ-
 ટોરગચ્છ બોલ્યો તે વખતે સાંભળો મારા તાત; મારો મા-
 મો હેડંબાસુર ચોરી ગયો સાક્ષાત. ૧૩ કુળદેવીની આગળ
 હજુશે તેને તો વળી ત્યાંય; તે માટે ચાલો મુજ સંગે દિન
 આથમતાં માંય. ૧૪ એવું સુતનું વાક્ય સુણીને ભીમ થયો
 તૈયાર; હેડંબાને લેઈ સંગાથે ચાલ્યા બેઉ જણ સાર. ૧૫
 માંખણીયા પર્વતની પાસે આવ્યો વાયુ તંન; તે પર્વત બે
 જોજન ઉંચો સુંવાળો રાજન. ૧૬ હાથ મુકતાં લપશી જ-
 ચે તે પર કેમ ટકાય; ભીમ કહે ઓ દિકરા મારા શો કરવો
 ઉપાય. ૧૭ ગટોરગચ્છ કહે માતા મારી રૂપ પ્રકાશે આજ;
 માથાની લટ મુક છુટી તેથી થાયે કાજ. ૧૮ તે વખતે હેડં-
 બાએ તો ખુબ વધાર્યો દેહ; પર્વત જોટલી ઉંચી થઈને છો-
 ડી છે લટ તેહ. ૧૯ પ્રથ્વી મુઘી લાંબા તેના કેશ હેઠા રાખા-
 ય; તેને ઝાઝી ચઢીઓ ઉંચો ગટોરગચ્છ મહાકાય. ૨૦ પ-
 ર્વત ઉપર બેશી બોલ્યો પુત્ર એ તો પરમાણુ, હું આવ્યો તે
 રીતે આવો પીતા તમે નીરવાણુ. ૨૧ ભીમસેન ચઢ્યો તે
 રીતે ક્ષણું નવ લાગી વાર; પીતા પુત્ર એમ એકઠા થઈને બે-
 ઠા તેણે ઠાર. ૨૨ ગટોરગચ્છ કહે તાત માયરા જાઓ દેવળ
 માંય; કુંતાજીને કાકા મારા મળશે તમને ત્યાંય. ૨૩ મુજ
 માતાનો ચોટલો ઝાલી બેસું હું પીતાય; કારણ કે અહીંથી
 જાયે એહતો શી રીતે ઉતરાય. ૨૪ ત્યાર પછી એકલો ભી-

મ આલ્યો દેવળ કેરી પાસ; કોટ કુદીને પડીયો તેમાં મહા
 બળીયો પ્રકાશ. ૨૫ તે ઠેકાણે જઈ જ્યેનું તો દીકું વિપરી-
 ત કામ; પાંચે જણને કેદ કરેલાં દીડાં તેણે કામ. ૨૬ કુંતા-
 જ ત્યાં ભીમને દેખી બોલ્યાં તુખથી વાણ; અરે પુત્ર શું
 કરવા આવ્યો ખોવાને અહીં પ્રાણ. ૨૭ ભીમસેન કહે મા-
 તા મારી ધીરજ રાખો મન; હેડંબાસુર લાવ્યો તમને તેનું
 કરું છેદન. ૨૮ એમ કહિને દેવળ કેરું શિખર હતું વળી જો-
 હ; વાયુ પુત્રે ઉખાડીને હેડળ મુક્યું તેહ. ૨૯ પછી પેઠા દે-
 વળની અંદર કુંતાજનો બાળ; દેવીને દાખીને સુતો લાંબો
 થઈ તતકાળ. ૩૦ દ્વારે પગ અડકાડી મુક્યા ઉઘડે નહી તે
 કાજ; સુતો સુતો વાટ જુએછે હૈત તણી મહારાજ. ૩૧ એ
 ટલે હેડંબાસુર આવ્યો પાપી તેણે ઠાર; જોર કરી ઉઘાડવા
 લાગ્યો દેવળ કેરાં દ્વાર. ૩૨ તેતો ઉઘડ્યાં નહી તે વખતે દૈ-
 ત્ય કરે ચિંતાય; કુળદેવીનો કોપ થયો કયમ આતે શું કેહે-
 વાય. ૩૩ કાલાવાલા કરવા લાગ્યો દેવીને જોવારે; તે વખતે
 કુંતા સુત બોલ્યો ક્રોધ કરીને ત્યારે. ૩૪ અરે દુષ્ટ
 કયમ વાર કરજું બળીદાનની આજ; હું કહું તેટલું લાવ
 અત્યારે થાશે તેથી કાજ. ૩૫ સોમણ દુધ ઉકાળેલું વળી
 સોમણ મોઢક સાર; બે કળશીના લાવ બાકળા ઉછાવળા
 આ ઠાર. ૩૬ તે સર્વેના ભરી ટોપલા નાંખો ડેરામાંય; ત્યા-
 રપછી માણસને લાવો; પ્રસન્ન કરીને આંય. ૩૭ એવું સુ-
 ણી હેડંબાસુર આલ્યો લેવા તેહ; ઘેર આવી તૈયાર કરા-
 વ્યું દેવીએ કહ્યું જેહ. ૩૮ પછી પોતાનો સાથ તેડીને દૈ-
 ત્યતણો કુમાર; વાજતે ગાજતે આવ્યો તેતો દેવીને હર-
 બાર. ૩૯ મોઢકના તો ભરી ટોપલા નાંખ્યા દેવળમાંય; બી

મસેન મોઢામાં મડે પોશે પોશે ત્યાંય. ૪૦ ત્યારપછીથી દુધ
જ રેડયુ હૈત્યોએ જ્યારે; કુંતાસુતે મુખ ફાડીને પીધું સ-
ર્વે ત્યારે. ૪૧ ત્રપ્ત થઇને કેહેવા લાગ્યો કુંતાનો કુમાર; ઉ-
ચુ જોઇ ઉછાળો હાવે વાલ ચણા આવાર. ૪૨ તે પ્રમાણે
અસુરે કીધું પ્રસન્ન થવા માતાય; એટલે દ્વાર ઉઘાડ્યાં ભી-
મે પ્રગટ થયો મહાકાય. ૪૩ ॥ વલણ ॥ દેવળમાંથી નીક-
ળ્યો વેગે વાયુકુમારે; દુર્ગો કહે પછી ઓળખ્યો હૈત્યે તે-
ણીવારેરેરે. ૪૪ ઇતિશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવિ દુરગાશંકર
વિરચીતે મહાભારથાંતર ગત આદી પર્વણી ભીમસેન છત્રે
શ્વરી સ્થાને પ્રસીદ્ધો નામ પડવીશો અધ્યાય ૨૧

કડવું ૨૭ મું.

॥ રાગ મારૂ ॥ ઓળખ્યો ભીમને હૈત્યે જ્યારે, સિંહ-
નાહ કર્યો વળી ત્યારે; થયા અસુર ભેગા તમામ, કરવા માં-
ડ્યો તેણે સંગરામ. ૧ મારવા માંડ્યો સર્વે માર, ત્યારે ભી-
મે કર્યો ત્યાં વીચાર; પેલું શીખર ડેરાનું જોહ; લીધુ ક્રોધ કરી
વળી તેહ. ૨ મારે તે થકી કુંતા કુમાર, કીધો હૈતલણો તો
સંહાર; કેટલાકના ઝાડીને પાય, ચીરી નાંખી ઉશેટ તહા-
ય. ૩ ઘાટે બગલમાં દશ વીશ, દાખી નાંખે તેને આણી
રીસ; એવી રીતે ભીમે કર્યું જ્યારે, બોલ્યો હેડંબાસુર તો
ત્યારે, ૪ અલ્યા જાડીઆ જો મારા હાથ, કર ચુદ્ધ તું મારી
સંગાથ; એવું સાંભળી કુંતા કુમાર, બાઝ્યો હૈત્યની સાથે
તેવાર. ૫ મલ્લ ચુદ્ધ કરે બળવાન, દાવ પેચ થકી તેણે
સ્થાન; મારે તાણીને બે જણ ઢીક, ભાગે હાડકું ને આવે હી
ક. ૬ હેડંબાસુર દૈવત દાખ્યો, ભીમસેનને હેઠળ નાંખ્યો;
પછી બેઠો છાતીપર સાર, મારે ગાલમાં ગોઠા અપાર. ૭

જોયું અસુરે જેવારે, ઉઠ્યો ભીમ અચાનક ત્યારે પછી
 યા ફરીથી તે ઠાર, મારે હૈત્યને કુંતાકુમાર. ૮ પણ
 રતો નથી એહ, વજ્રથી વશભો જેનો દેહ; નથી સેહે
 ભીમથી માર, દેહ ઢીસો થયો નીરધાર. ૯ ત્યારે છાનો
 વાયુ બાળ, આવ્યો હેડંબા પાસે તે કાળ; પુછ્યું
 અસુરનું જ્યારે, બોલી હેડંબા રાક્ષસી ત્યારે. ૧૦
 સ્વામી કહું અનુકુળ, આપ્યું શંકરે એને ત્રીશુળ;
 રાખે છે તે મહાકાય, તેથી મોત એનું નીસ્ત્રે થાય.
 એવું સુણિને વાયુકુમાર, આવ્યો સંગ્રામમાં નિરધાર;
 હૈત્યનું કાઢવા મુળ, થોડા જળવી લીધું ત્રીશુળ. ૧૨
 યો હૈત્યને હેઠો તે વાર, બેડા ઉપર વાયુકુમાર; ઘોચી
 ત્રીશુળ ગળામાંય, મારી ઢીકા અપારજ ત્યાંય. ૧૩
 નિકળ્યો હૈત્યનો પ્રાણ, ઝીલ્યો ભીમસેન નીરવાણ; હતા
 જે રાક્ષસ ત્યાંય, તેને માર્યા ભીમે રણમાંય. ૧૪
 હેડંબાસુરની નાર, નામ કપીલા છે તેનું સાર; તેને
 થયું મર્ણુ જ્યારે, આવી રણભુમીમાં તેહ ત્યારે. ૧૫
 કંથની પાસે તે નારી, કરે વીલાપ કંથ પોકારી; હવે
 તે તેણીવાર, આવ્યો બ્રાતની પાસેજ સાર. ૧૬ કહ્યો
 તણો સમાચાર, વધ હેડંબનો નીરધાર, સુણી સૌને
 ત્યાં ઉદ્ધાસ, પછી આવ્યાં ગોટારમચ્છ પાસ. ૧૭ દીકું
 માનું રૂપ ત્યાંય ત્યારે સ્તબ્ધ થયાં મનમાંય; એવે આ-
 ત્યાં નારદદેવ, જેને કલેશ કરાવ્યાંની ટેવ. ૧૮ તેણે
 યું બોળખાણ, હેડંબા નારીનું નીરવાણ; પરણ્યો
 માનો ભીમ જેહ, કહ્યું ધર્મ કુંતાજીને તેહ. ૧૯ સુણી
 થયાં ડોશી ત્યાંય, કુંવર બેસાડ્યો બોળામાંય; દીધિ

આશીશ અત્યંત સાર, કર માથે મુકયો નીરધાર. ૨૦ ગોર-
ગચ્છે પછી તેણીવાર, સૌને ઉતાર્યા હેડળ સાર; છેલ્લો ઉત-
ર્યો ભીમકુમાર, થયો તે સમે જ્યજ્યકાર. ૧૧ ત્યારે હેડ-
ળાએ કામ કીધું, રૂપ પેતાનું સમેટી લીધું; થઈ દીવ્ય હ-
તી તેવી નાર, ત્યારે હરખ્યાં માતા તેણીવાર. ૨૨ પછી આ-
લીયાં તે અભીરામ, આવ્યાં પોત પોતાને મુકામ; ખાન
ખાન કરી ખુશી થાય, નીત્ય આનંદમાં દીન જાય. ૨૩ હવે
હેડળાસુરની નાર, આવી પીયરમાં નીરધાર; હતા કખીરા
પોતાના બ્રાત, તેની પાસે કર્યા આંસુપાત. ૨૪ કહ્યું કખી-
લાએ તેને સાર, ભાઈ તમને તો છે ધિક્કાર; તમ જેવા છતાં
રે ભરાત, માર્યો કંથ મનુષ્યે સાક્ષાત. ૨૫ રહે હેડળા વનમાં
એહ, અતી સુંદર છે તેનો દેહ; પાંચ બ્રાતને એક માતાય,
બ્રહ્મ ડોશી થકી ઓળખાય. ૨૬ એવું સાંભળ્યું કખીરે જ્યા-
રે, ઘણા ક્રોધે ભરાયા તેવારે; શત બ્રાત કખીરા કેહેવાય,
તેને શંકર કેરી કપાય. ૨૭ હરણ કરવાનો કરી વીચાર, થયો
એક કખીરો તૈયાર; ચાલ્યો વાયુ વેગે એતો વીર, રાખી
હૈયામાં અત્યંત ધીર. ૨૮ ॥ વલણ ॥ કખીરો રાતે આવીયો,
હેડળા વનમાંયરે; દુરગો કેહે પછી મુકીયું ધારણ તેણે ત્યાં-
યરેરેરે. ઇતીશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વીરચીતે
મહા ભારથાંતર ગત આદી પર્વણી હેડળવધો નામ સપ્ત-
વીંસો અધ્યાય. ૨૭

કડવું ૨૮ મું.

॥ રાગ સામેરી ॥ વૈશંપાયન એણીપેરે બોલ્યા મુણ
જન્મેજય રાય; વીસ્તારી તુજને સંભળાવું કખીરાનો મહી-
માય. ૧ મહા બળવંતો કખીરો તેણે તોડ્યો મુછનો

વાળ; તે વાળે પાંચેને બાંધ્યાં તાણીને તતકાળ. ૨ સૈનો
 એકઠો ભારો બાંધી મુકયો માથે સાર; ત્યાર પછી તે લેધને
 ચાલ્યો નગ્ર વિશે નિરધાર. ૩ કરણાટક નામે છે તેનું નગ્ર
 વળી રાજન; તેમાં તર્ત કબીરો આવ્યો લેધને કુંતાતન.
 ૪ કાળા ગ્રહમાં ભારો મુકયો મગ્ન થઇ મનમાંય; ત્યાર
 પછીતો સાંકળ વાશી તાણું માર્યું ત્યાંય. ૫ એટલેથી એ કથા
 રહીને ઉગ્યો દીનકર દેવ; તે વખતે વાયુસુત જાગ્યો ઝખ-
 કીને તતખેવ. ૬ પોતાના આશ્રમમાં આવ્યો વેગ થકી સા-
 ક્ષાત; તે વખતે દીકાં નહી તેણે ખાતને કુંતામાત. ૭ એણું
 દેખી આવ્યો પાંછો હેડંબાની પાસ; ઉભેથી તે પડીઓ હેઠો
 નાંખીને નિઃશ્વાસ. ૮ પ્રકોઠર વિનતાને કહે છે સાંભળને
 અખળાય; ખાત ચારને માલ માયરી તેતો નવ દેખાય.
 ૯ કોણ ગયું ચોરી આ વખતે તેમને આણીવાર; તે સઘળું
 વિસ્તારી કહેને આ વખતે મુજ નાર, ૧૦ હેડંબા કહે હું
 શું જાણું પાંડુરાયના તન; મારું કહેણું કાંન ધર્યું નહી તેથી
 થાય વિધન. ૧૧ ભીમસેનતો રડવા બેઠો ચાલ્યું નેત્રે નીર;
 મોટારગચ્છ તો ધીરજ આપે લક્ષણવંતો વીર. ૧૨ તહપી
 શોક શમ્યો નહી ત્યારે મનમાં કર્યો વિચાર; એકલા જીવીને
 શું કરણું બળી મરણું આવાર. ૧૩ કાષ્ઠ લાવીને ચિતા
 બનાવી બળવાને રાજન; તે વખતે ત્યાં રડવા લાગ્યો
 હેડંબાનો તન. ૧૪ મોટારગચ્છ રાક્ષસી માયાએ નાનો મોટો
 થાય; હેડંબાના સામું બેતો આંસુ ચાલ્યાં જાય. ૧૫ ત્યાર
 પછી તે કહેવા લાગ્યો સાંભળને તું માય; તાતની સાથે
 હું બળવાનો થનાર હોય તે થાય. ૧૬ તે વખતે હેડંબા
 ત્રાસી બોલી ભીમની સાથ, બળશો નહી તમને બતલાવું

ચોર તમારો નાથ. ૧૭ કરણાટકપુર મધ્યે રહે છે, મારા ભા-
 ધના સાળા; તેતો બહુ બળીઆ વરસો ભાઈ દુષ્ટ કુકરમી
 કાળા. ૧૮ ભોભાઈ મારી કપીલા તેણે રૂઢન કર્યું તે ઠાર; તે
 માટે કબીરો લેધ ગયો બ્રાત તમારા સાર. ૧૯ મારા ભા-
 ધને માર્યો પણ એમને જીવતો જો આજ; તોતો હું તમને
 વખાણું બળવંતા મહારાજ. ૨૦ કશા થકી નથી મોત એ-
 મનું વામે નહી વળી ધાય; શંકરનો હાથે શીર ભારે કોઠથી
 નવ જીતાય. ૨૧ વાવ્ય એક છે તે ભાગોળે તેમાં જો ના-
 ખાય તોતો મૃત્યુ પામે સર્વે એટલો છે ઉપાય. ૨૨ ભીમ-
 સેન કહે કપટ કરીશું તાત તંન બેડિ ત્યાંય; જો તે રીતે
 નાંખી દેઈશું સડિને વાવની માંય. ૨૩ ત્યાર પછી તૈયાર
 થયા ત્યાં ગટોરમચ્છને ભીમ; કામ કર્યા વિના નવ આવડું
 લીધું એડું નીમ. ૨૪ મારગ મધ્યે ભીમે પુછી સુતને તો
 સ્ફલાય; શી રીતે વશ થાશે એતો પુરમાં કયમ પેસાય. ૨૫
 ગટોરમચ્છ કહે તાત માયરા તમે બનો શીવરાય; પારવતીનું
 રૂપ ધરું હું તેથી કારજ થાય. ૨૬ આપણને દેખીને એતો
 તેડી જશે ઘેર; ત્યાં રહિને ઉપાય કરીશું શત્રુ હણ્યાની પેર.
 ૨૭ ॥ વલણ ॥ મનસુબો કરી આવીયા પિતા પુત્ર મહાકા-
 ચરે; દુર્ગા કહે તેતો પછી શીવ પારવતી થાયરેરેરે ૨૮
 ઇતિશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવિ દુરગાશંકર વિરચીતે મહાભાર-
 થાંતર ગ્રંથ આદીપર્વણી અસુરેણ કુંતા પુત્રસ્ય હર્ષ કૃતો
 નામ અષ્ટવીંશો અધ્યાય. ૨૯

કડવું ૨૬ મું.

॥ રાગ માઝ ॥ ગટોરમચ્છને વાયુ કુઆર, આવ્યા નમ
 સમીપ તે વાર; બેઠા પ્રજા તળે બેડિ વીર, કરે વાતો પિતા પુત્ર

ત્રધીર. ૧ એવે જાતુંતું પોઠીયું એક, તેને જાણ્યું કરીને વિ-
વેક; પછી ભીમે ધર્યું શીવ રૂપ; કહ્યું વિસ્તારીને તે અનુપ.
૨. બાંધી વડવૈયોની જટા સારી, કર્યું તિલક ત્રીરેખા ભારી;
ધાલી રૂદ્રાક્ષની ગળામાંય, ધર્યું સર્પનું ઉપવિત ત્યાંય. ૩ બાંધ્યો
મુંજ તણો હાડબંધ, જોળી ભરવી છે વળી સ્કંધ; વસ્ત્ર
ફાડીને વાળ્યો લંગોટ, રાખ્યું કાચકું માગવા લોટ. ૪ મ-
મચર્મ એઢી લીધું અંગ, ચોળી વિલુંતી આણી ઉમંગ;
રાખ્યો ભાંગને ગાંજે તો પાસ, જાણ્યો ચીપીઓ મોટા પ્ર-
કાશ. ૫ ધાલી હસ્તી તણી રૂંઢમાળ, ધર્યું ડાખને ડમરૂ વિ-
શાળ; એવી રીતે કુંતાનો કુમાર, બન્યો મહાદેવજી તેણી
વાર. ૬ થયો પારવણી ભીમ તન, ચાર ચંદ્રના જેવું વહન;
એઢી ચુંઢી રાતી અપાર, મેંશ નેત્ર વિશે આંજી સાર.
૭ ચોઢ્યો ચાંહલો સુંદીર ભાળ, વાળ્યો અંબોડો ઓળીને
વાળ; પેહેરી કંચુકી ચીતચોર, ચોઢી ધાધરે કસુંબી કોર.
૮ ધર્યા એવી રીતે શણગાર, તેની શોભા તણો નહી પાર;
પછી પોઠીયા ઉપર ત્યાંય, બેસે પાંડુ તણો સુત જ્યાંહ. ૯
બોલ્યો ગોટારમચ્છ તદ્વાય, બેજે પોઠીયું બેશી ના જાય; ત્યા-
રે ભીમ કહે મારા તન, મુને માલમ છે તેહ મન. ૧૦ પછી
ભીમના બોળાની માંય, બેઠો ગોટારમચ્છજ ત્યાંય; હાંકયું
પોઠીયું તો વળીજેહ, આવ્યા નગ્નની ભાગોળે તેહ. ૧૧ ત્યા-
રે ઉતર્યા ત્યાં નીરધાર, બાંધ્યું પોઠીયું વાયુ કુમાર; કર્યો
પ્રક્ષની નીચે મુકામ ધુણી ધીકાવી દીધી તે કામ. ૧૨ એવી
રીતે રહિ તેણે ઠાર, તપ કરવા માંડ્યું અપાર; જાણી કળી-
સએ એહ વાત, આવ્યા ભાગોળે બોળો નાથ. ૧૩ તેનું
દર્શન કરવા તે કામ, થયા એકઠા જાત તમામ; લેઈ પુંજ-

પો ને બીલી પત્ર, આબ્યા કબીરા ભાગોળે તત્ર. ૧૪ બેયા
 કૃત્રિમ શંકર દેવ, ત્યારે પાયે લાબ્યા તતખેવ; મેદારમચ્છની
 માયા પ્રચુર, તેમાં ભુલા પડ્યા તે અસુર. ૧૫ ઘણી
 સ્તુતિ કરી લેધ નામ, ત્યારે ભીમ બોલ્યો તેણે કામ; બ-
 ચ્યા હોવેગા તુમેરા કલ્યાણ, જલો કષ્ટ સખી નીરવાણ.
 ૧૬ સચ્યા દેખકે તુમેરા ભાવ, આયે મિલનકું અબ જાવ;
 ત્યારે કબીરા કહે મહારાજ, અમ ઘેર મધારેને આજ. ૧૭
 મુણી ભીમ કહે અબ જાઓ, બાજતે બાજતે ફીર આવો;
 આબ્યા એટલે કબીરા ઘેર, ચઢાવી સવારી ખુશી ભેર. ૧૮
 વાગે ત્રંબાણુને સરણાધ; ચાલે આગળ તો શત બાઈ; આ-
 બ્યા એવી રીતે ભીમ પાસ, પછી બોલ્યા કબીરા પ્રકાશ.
 ૧૯ બેસે પાલખીમાં મહારાજ, કરો સેવકનું શુભ કાજ;
 ત્યારે ભીમ ને હેડંબા બાળ, બેઠા પાલખીમાં તતકાળ. ૨૦
 ખમા ખમા બોલે છડીદાર, કબીરા તો થયા ચોખદાર; એ-
 વી રીતે-આબ્યા નમ્રમાંય, વધાવે નારીસો સૌ ત્યાંય. ૨૧
 બોળા પાથરીને લાગે પાય, કેહે છે જય જય શંકર રાય;
 હવે કર્યારે મેહેલની માંય, પાથરી ગાદી મુંઢર ત્યાંય. ૨૨
 પછી તેડી લાબ્યા પ્રેમ આણી, બેસાડ્યા બેઠિને શિવ જા-
 ણી; પુત્ર પિતાની કળા અપાર, તેથી બોળખાયા નહીં સા-
 ર. ૨૩ થયા વશ કબીરા જેવારે, બોલ્યા કુંતા તણો મુત
 ત્યારે; અલ્યા સાંભળો સેવક જન, મોક્ષ પામવાનો કલેહન.
 ૨૪ આપું મંત્ર તમોને હું જેહ, ગોખી રાખો લસે આજ
 તેહ; નમ્ર ભાગોળે વાવનીમાંહ, જપનો થઈ એકલા ત્યાંય,
 ૨૫ આવશે એટલે ત્યા વિમાન, તેમાં બેસાડસે ભગવાન;
 આંખ્યો માચીને જપવો એહ, તણ વાર ફરી ફરી તેહ. ૨૬

જેહ ઉઘાડશે નેત્ર ત્યાંય, પડ્યા રહેસે તે પ્રત્યીતી માંહ; થ-
 શે મોક્ષ તો નીચે તમારે, માટે માનો આ બોધ અમારો.
 ૨૭ મુણી ભીમનાં એવાં વચન, થયા કબીરા સર્વે પ્રસન્ન;
 બોલ્યા હાથ જોડી નીરવાણુ, કાલે કરો અમારૂં કલ્યાણુ. ૨૮
 ત્યારે ભીમે મુકયા શિર હાથ, કહ્યું કાલે હું આવીશ સાથ;
 પડી રાત્રીને સુતા તમામ, જાગે બેઉ જણા તેને સ્થાન. ૨૯
 થયો પ્રાતસકાળ જે વારે, ઉઠ્યા વેલા અમુરતો ત્યારે; નાહી
 ઘોઘને થયા તૈયાર, મોક્ષ પામવાને નીરધાર. ૩૦ લીધો ભી-
 મને તેણે સંજાથ, ચાલ્યા સોચે જણા આલી હાથ; આબ્યા
 વાવને તોડે તમામ, ઉભા હારો થંધ તેણે કામ. ૩૧ ભીમ કે
 મીચો નેત્ર આવાર, જપો મંત્ર તમે નિરધાર; સોરખડોર-
 થી પામી પ્રાસ, નવ જોડું તમારે પ્રકાશ. ૩૨ એવી રીતે
 કહ્યું ભીમે જ્યારે, મીચ્યાં નેત્ર કબીરાચે ત્યારે; પછી ભીમે
 કર્યા લાંબા હાથ, એકહર તણી ભરી બાથ. ૩૩ નાંખ્યા
 વાવમાં તેને તે કાર, બીજી હાર લીધી નીરધાર; થયો પા-
 ભીમાં થીખડો જ્યારે, એક કબીરે જોયુ તે વારે. ૩૪ દીકું વિ-
 પ્રીત તે તેણે કામ, કહ્યું નાસજો લાઈ તમામ; પછી દિલ્લી
 વીરો આબ્યો એહ, રહ્યો મલ્લ થઇનેજ તેહ. ૩૫ હવે ભી-
 મસેને પછી ત્યાંય, નાંખ્યા નવાણુ વાવની માંય; હતું શંક-
 ર કેરૂં વચન, માટે દુષ્ટ થયા તે પતન. ૩૬ ॥ વલણુ ॥ કુંતા
 સુત પછી ચાલીયા આણીને ઉલ્લાસરે, દુર્ગો કેતે આવીયો વે-
 જે સુતની પાસેરેરે. ૩૭ ધર્મીશ્રી પાંડવચરીત્રે કાવ દુરમાશ-
 કર વિરવીતે મહાભારતમાંતર અત આદીપર્વણી ભામેન ક-
 બીસ હતો નામ એકનર્વીસે અધ્યાય. ૨૯.

કડવું ૩૦ મું.

॥ રાગ સામેરી ॥ ભીમસેન સુત પ્રત્યેકે છે સાંભળ મા-
રા તન; સર્વે શત્રુને તો કીધા વાવ વિશે પતન. ૧ ત્યાર પ-
છી કબીરાની ભગિની કચીલા નામે સાર; તેને દોટ મુકીને
ઝાલી બાળકે નીરધાર. ૨ તે વખતે કુંતા સુત બોલ્યો સાં-
ભળ મારા બાળ; સ્ત્રી હત્યા કરવી નહી ક્યારે મુકી દે આ-
કાળ. ૬ કેટલા કેછે મારી નાંખી તે તો ખોટી વાત; ત્યાર પ-
છી તાણું તો તોડ્યું કોટડીનું સાક્ષાત. ૪ ભીમે ભારો દીઠો
ત્યાંતો બ્રાત માતનો એક; સર્વને એકઠાં બાંધ્યાં છે પાપી-
એ તો છેક. ૫ વાયુ પુત્રે તોડી નાંખ્યો વાળ મુછનો જ્યારે;
બંધન છુટ્યું પાંચે જણુનું, મહ્યાં ભીમને ત્યારે. ૬ કુંતાજી-
એ આસીસ દીધી બેડિ જણુને નિરવાણુ; ધન્યધન્ય એ દી-
કરા મારા, ડિગાર્યા તમે પ્રાણુ. ૭ ત્યારપછી ચાલ્યા સૌ ત્યાં-
થી મુણ જન્મેજયરાય; એક ઘડીમાં આવ્યા તે તો જ્યાં છે
હેડંબાય. ૮ તે ઠેકાણે આવીને પછી બોલ્યા ધર્મ વચન અ-
રે ભાઈ અહીં રહેવાથી તો થાય ઘણાં વિધન. ૯ મોટે આ-
પણુ ચાલો સર્વે જઈએ બીજે ઠામ; બેશી રહેવું ચોગ્ય ન-
થી અહીં કરવાં છે બહુ કામ. ૧૦ એમ વિચારી હેડંબાને
સોંપ્યો તેનો બાળ; તેને કેહે ચિંતા નવ રાખીશ પુત્ર થશે
પ્રતીપાળ. ૧૧ હાલ તમે અહીં રહેજો, નારી બાળક સુદ્ધાં
સાર; કોઈ વખતે બોલાવી લેઈશું અમ પાસે નીરધાર. ૧૨
એવું કહીને ચાલ્યા ત્યાંથી પાંચ બ્રાતને માત; એક ચઢા ન-
ગરીમાં આવ્યાં બે માસે સાક્ષાત. ૧૩ ભાગોળે ડિભાં રહી
તેમણે બહલી નાંખ્યો વેશ; કાપડી કેરૂં રૂપ ધરીને કીધો પ-
છી પ્રવેશ. ૧૪ બ્રાહ્મણોને ઘેર આવી ઉતરયાં છએ જણુની-

રધાર; તે દ્વીજના ધરમાં બે માણસ ડોશી ને કુમાર. ૧૫ ત્યાં રહીને વેપાર કર્યો પછી પાંડુ પુત્રે જેહ; વૈશંપાયન કેહે જન્મેજ્ય સાંભળને તું તેહ. ૧૬ ધર્મરાયના કરની વીંટી મેલી ધરેણે ત્યાંય; તેનું તો પછી કાપડ આણ્યું રેશમી સૌ રે-
જાય. ૧૭ બે પોટલીઓ બાંધી ભુદી બોલ્યા ધર્મ વચન; વે-
ચવાને માટે તમે જાઓ ભીમ અને અરબુન. ૧૮ એક વ-
સુનો સવા કરીને આપી દેવો માલ; એણે એક તસુ નવ
આપવું ઠગો કરી આ કાળ. ૧૯ ભીમસેન કેહે જેવો થોલ
ભાઈ સમયવાત અનુસાર; એમ કહી ગજ ગાંસડી લેઈને બે
ઉ થયા તૈયાર. ૨૦ કુંતા સુત નગરીમાં નીકળ્યો માલ ખપાવા
કાજ; વણીક તણી ખડકીમાં પેઠો બળવંતો મહારાજ. ૨૧
પાંચ પચીસ ત્રીયા થઈ ભેળી બોલ્યો તે ઠાર; ગાંસડી હે-
ઠી મુકી બેઠો કુંતાનો કુમાર. ૨૨ ભાત ભાતના રેબ કાઢ્યા
શોભીતા અપાર; તોયફીટને કોર મોળીયાં બાંટ સાલસાસાર.
તેને દેખી ત્રીયાઓનું મન લોભાયું જ્યારે; વાયુ સુત કે,
વિનતાઓને હાસ્ય કરી તે વારે. ૨૪ કિંમત આપો પ્રથમ
અમારી પછી દ્યોને આ માલ; એવું સાંભળી અબળાઓ તો
મુલ લાવી તે કાળ. સ્વ પૈસા ગજવામાં મુકીને ભીમે કર્યો
ઉપાય; માલ બધો ખુંચાવી લીધો જળરાઈથી રાય. ૨૬ ત્યાર
પછી તેની આંખોમાં નાંખી ધુળ અપાર; ચતુરાને છેત-
રી ચાલ્યો એમ વાયુનો કુમાર. ૨૭ એવી રીતે કૃત્ય કરીને
આવ્યો નીજ મુકામ; તે વખતે અરબુન પણ આવ્યો, મા-
લ વેચી અલીરામ. ૨૮ બેઉ જણને પેસાડી પુછ્યું ધર્મે
તેણીવાર; કેટલો માલ ખપાવ્યો ભાઈ તે તો કહો નીરધાર.
૨૯ અરબુને તો પૈસા મુક્યા માલ રહ્યો નથી પાસ; તેવી

રીતે ભીમે સોંપ્યો માલને દ્રવ્ય પ્રકાશ. ૩૦ તેને જોઈને ધ
 મેં કીધો અંતરમાં વિચાર; હજો કરીને પૈસા લાવ્યો યુષ્ઠ
 દેહ આવાર. ૩૧ ત્યારપછી યુધિષ્ઠિર જોડ્યા ન્યાય વચન પ્રમા-
 ણ; માલ ખપ્યા વીણ પૈસા કયાંથી લાવ્યો તું નીરવાણ. ૩૨
 ભીમસેન કહે એક વસ્તુ ઉપજ્યું એટલું મુલ; સત્ય વ-
 ચન હું કહું છું તમને નથી મારામાં ભુલ. ૩૩ તે વખતે
 કુંતાએ દીધો ભીમને ઠપકો ત્યાંય; આપણને અહીં રહેવા
 નહીં દે ભુપતી પુરની માંય. ૩૪ એટલામાં રાજાનો ચાકર
 આવ્યો દીજને દ્વાર; તેતો કેહે તૈયાર કરો એક માણસ આ-
 જીવાર. ૩૫ વારો આજ તમારો આવ્યો મોટે તતપર થા-
 એ; સાંજ પડે રાક્ષસને સાડ એક આશામી આવો. ૩૬
 એવું સાંભળી દીજની ડોશી રડવા લાગી ત્યાંય; છાતીને
 મણું કુટે છે ખેદ કરે મનમાંય. ૩૭ એવામાં મુત આવ્યો
 તેનો તેણે જાણી વાત; તે પણ ત્યાં રડવાને ખેડો, કરતો આં-
 સુપાત. ૩૮ તે બેજણનું રૂઠન સુણીને ક'પ્યાં કુંતા મન; ત્યાર
 પછી કેહેવાને લાગ્યાં બ્રાહ્મણીને વચન. ૩૯ અરે બે-
 ન શું દુઃખ તમારે, સાચુ કહો આવાર; અમથી બનશે એ-
 ટલી તેમાં મદદ કરીશું સાર. ૪૦ ત્યારે પેડી ડોશી કહે-
 છે કુંતાને વચન; અતી સંકટ આવ્યું અમારે, જાશે દેહ પ-
 તન. ૪૧ બકરાક્ષસ નામે એક પાપીદૈત્ય વ્રણો બળવાન; એક
 દિવસના યોગ વિષે તે આવ્યો આણે સ્થાન. ૪૨ પાં-
 ચ પચીસ માણસને માર્યા તેણે આણે દાર; તે વખતે અમા-
 રા ભુપે કરી આપો કરાર. ૪૩ શકટ ભરીને મોદક મોટા
 દશ મણુ પચ પરમાણુ; બે કળશીના તેલ બાકળા એક
 મનુષ્ય નિર્વાણ. ૪૪ એટલું એને આપવું નિત્યે સાંજ પ-

ડે હમેશ; તેમાં જો કદી ચુક થાય તો ઉજડ કરે આદેશ. ૪૫
 રાજ્યે વારા ખાંધ્યા છે માણસના નીરધાર; તે પ્રમાણે
 તે તો યાશે, સાંજ પડે તૈયાર. ૪૬ પાંચ પુત્ર મારા તમ જેવા
 તેમાં રહ્યો આ એક; ચાર પુત્ર પાપીએ હણીયા, બુલમ
 કરીને છેક. ૪૭ એણું સાંભળી કુંતાજી કેહે છાનાં રહો સુત
 માત; પાંચ પુત્ર મારા તેમાંથી એક જશે સાક્ષાત. ૪૮
 એવી રીતે ધીરજ આપી, કુંતાએ તે ઠાર; પછી પુત્રોને બો-
 લાવીને વાત કહી નીરધાર. ૪૯ ભીમસેન કેહે હું નહી જાઉં
 મરવા સાર માત; ફાવે તેને મોકલજ્યો ત્યાં સત્ય કહું છું વા-
 ત. ૫૦ કુંતાજી વિચાર કરો, કે બીજા બાળક રાંક; ભીમ ધ-
 ણો તોફાની જેથી વળિયો આડો આંક. ૫૧ બકરાક્ષસ
 બહુ બળિયો, એતો કોઇથી નવ જીતાય; માટે ભીમને મોક-
 લવાનો કરવો કંઈક ઉપાય. ૫૨ ત્યાર પછી કુંતાએ કાઢી
 સઉના સુણતાં વાત; રાક્ષસ પાસે જશે તેને જમવાનું
 સાક્ષાત. ૫૩ સાંભળતામાં સહેકવ બોલ્યો હું જવાનો આ-
 જ; સબ્ય સાયવીને નીકુળ કહે છે હમે કરીશું કામ. ૫૪
 ત્યારે ભીમ કહે તે વખતે હું જવાનો માય; લાડુ ખાઈ
 ત્રમ થઇશ ત્યાં થનાર હોય તે થાય. ૫૫ કુંતાજી કેહે તું જ-
 ને ભાઈ મારી છે આજ્ઞાય; બત્રીસ મણનો લાડુ છે તે તુજ
 વિના કોણ ખાય. ૫૬ ॥ વલણ ॥ જવાનો નિશ્ચે કર્યો ભીમે
 તેણી વારરે; દુર્ગા કહે પછી શું થયું તેનો કહું વિસ્તારરેરેરેઃ
 ઇતિશ્ચા પાંડવ ચરીત્રે કવિ દુરમાશંકર વીરચીતે મહાભાર-
 થાંતર ગત આદીપર્વણી પાંડવ એક ચક્રાવર્તી પ્રત્યે આગતો
 નામ ત્રીશો અર્ધયાય. ૩૦

કડવું ૩૧ મું.

॥ રાગ મા૩ ॥ બોલ્યા વૈશમપાય વચન, સુણો સત્ય
વાદી નૃપ તન; રવી અસ્ત પામ્યો જોણીવાર, આવ્યો સી-
પાઇ તેડવા સાર. ૧ ત્યારે વીમને કહે વાયુ બાળ, જાઓ
સંગાથે તમે આકાળ; પુઠે આણું છું હું નિરધાર, લેશ માત્ર
ન ડરવું તે ઠાર. ૨ એવી ભીમની સાંભળી વાણી, ચાલ્યો
વીમ ઘણો પ્રેમ આણી; ભર્યું સકટ માંહી ભોજન, હાકવા
બેઠો દિવનો તન. ૩ સાથે ચાલે છે સીપાઇ ચાર, એવી
રીતે આવ્યો નગ્ર બાહાર; ગાડુ નીકળ્યુ બારણે જ્યારે,
વાસ્યો દરવાજો સીપાઇયે ત્યારે. ૪ પછી વીમનો બાળક
જેહ, આવ્યો દૈત્યને બંગલે તેહ; નથી દૈત્ય તે વેળાએ
ત્યાંય, મૂયો ચારો ચરવા વનમાંહ. ૫ બેઠો ગાડુ છોડી વીમ
બાળ, એવે ભીમ આવ્યો તતકાળ; તેણે બેલ ખરેખરો
કીધો, વીમને કોડે ઉચકી લીધો. ૬ કોટ કુદીને કુંતા કુમારે,
મુકયો વીમને નગ્રમાં ત્યારે; પછી પુષ્ટ વપુ તેણે ઠામ, આવ્યો
રાક્ષસ કેરે મુકામ. ૭ પેઠો બંગલા માંહી રાજન, દીકું ઈંદ્રના
જેવું સહન; જેની શોભા તણો નહી પર, ગાદી તકીઓ
પડ્યો તેણે ઠાર. ૮ એવી દીઠી શોભા જોણીવારે, કર્યું રમણ
ભમણ ત્યારે; પછી લાડુને દુધ તમામ, સર્વે ભક્ષ કર્યું તેણે
ઠામ. ૯ વળતી વીચારીને મનમાંય, ભરી શકટમાં વેળુ
ત્યાંય; તેના ઉપર ઢાંકીને રાય, સુતો બંગલામાં મહાકાય.
૧૦ આવ્યો હેવામાં રાક્ષસ તેહ, જેનો પ્રક્ષ જેવો મોટો દેહ;
પેઠો અંદર પાપી જે વાર, દીકો સુતેલો ભીમ તે ઠાર. ૧૧
તેને રાક્ષસ કહે સર્વથી, અલ્યા કેમ દીવા કર્યા નથી; એવું
કહીને રાક્ષસે સાર, મારી ભીમને લાત તે ઠાર. ૧૨ ત્યારે

ખેડો થયો વાયુ બાળ, ચઢ્યો અંતરમાં અતી કાળ; પેસો રા-
 ક્ષસ તો તેણીવાર, આવ્યો ગાડાં પાસે નીરધાર. ૧૩ જ્યે
 તપાશી તેમાં જે વારે; દીઠી ધુળ ભરેલીજ ત્યારે; તેણે સમે
 ગાળ્યો દુરમતી, કર્યા ભીમને ઢૂંકારા અતી. ૧૪ બાઝ્યો
 એટલે વાયુકુમાર, કર્યો હૈત્યને મુષ્ટિ પ્રહાર; હેવુ જોઈને આ-
 શ્ચર્ય સાર, માર્યો રાક્ષસે ભીમને માર. ૧૫ સામાસામી વઢે
 ખેડે વીર, મારે ઢિકા તાણી રણધીર; તીષ્ટ તીષ્ટ હેવું મુખે
 ભાખે, આંટી પાડીને હેઠળ નાંખે. ૧૬ ખેસે છાતી ઉપર મા-
 હાકાય, ઉઘામો મારીને ખેડા થાય; હેવી રીતે ખેડીને તે ધમ,
 થયો દાડણુ મોટા સંગ્રામ. ૧૭ પછી ભીમ ઘણું મન માહા-
 દ્યો, એક ટાંટીઓ હૈત્યનો ઝાલ્યો; બીજા પગ ઉપર મુકી
 પાય, ચીરી નાખ્યો પાપીને તદાય. ૧૮ માર્યો હેવી રીતે હૈત્ય
 જ્યારે, વાગ્યાં દેવનાં દુઢભી ત્યારે; કુંતા પુત્રે પછી તેણે
 સ્થાન, કાપ્યાં હૈત્યનાં નાકને કાન. ૧૯ તેનાં ફરચાડીયાં ખે-
 હુ જોહ, મુક્યાં દરવાજે અડકાડી તેહ; કુદિ કોટને કુંતા કુમાર,
 આવ્યો નગ્ર વિશે નીરધાર. ૨૦ લાગ્યો માતાને આવી ત્યાં
 પાય, વધ હૈત્યનો વણુવ્યો રાય; મુણિ ધર્મ ખોલ્યા અભીરા-
 મ, હાવે રેહેવું નહી આણે ધમ. ૨૧ પછી વીમને ખોલાવી
 સાર, લીધી જવાની રજ તે ધર તેહ વિમનું વધવાને માન,
 સોંપ્યાં હૈત્યનાં નાકને કાન. ૨૨ ચાલ્યા ત્યાં થકી પાંડુ કુમાર,
 ત્યારે રાત્રી હતી ઘડી ચાર; નીકળ્યા તેતો નગ્રની બાર, ચ-
 ઢ્યા વમ્મને મારગે સાર. ૨૩ હવે વાંણું વાયું જોણીવારે, જા-
 ગ્યા સીપાઈ સર્વે ત્યારે; ઉઘાડ્યો તેણે દરવાજો જ્યાંય, પ-
 ડ્યું એટલે કરક ત્યાંય. ૨૪ તેને જોઈ તે સર્વે સીપાઈ, આ-
 વ્યા રાજને કહેવા વધાઈ; માર્યો હૈત્ય હમે મહારાજ, ચા-
 લો દેખાડીએ તે આજ. ૨૫ સુણી રાજએ વીચાર કીધો,

પછી તેહને ઉત્તર દીધો; મીથ્યા શીઠ પુત્રો મીયાં ભાઈ, આ-
જ સુધી કયાં ગઈ પ્રભુતાઈ. ૨૬ થયુ સઘળુ ઉજડ ગામ,
ત્યારે કેમ કર્યું નહી કામ; માટે મીથ્યા તમારૂ વચન, માર-
નારો બીજો કોઈ જન, ૨૭ સત્ય હોયતો નીશાની લાવો, ના-
ક કાન તેનાં બતલાવો; સુણી બોલીયા તેતો સિપાઈ, ગયાં
યુદ્ધમાં એતો બોવાઈ. ૨૮ પછી રાજાએ આણી ઉલ્લાસ,
વારીદારને કીધો તપાસ; પેલા વીરને બોલાવી રાય, તેને
પુછી બધી વારતાય. ૨૯ ત્યારે વીરે કહી સાચી વાત, આ-
પી નીશાની પેલી સાક્ષાત; બેઈ ભુપને ઉપજ્યો ભાવ, આ-
ખ્યો બ્રાહ્મણને શીરપાવ. ૩૦ દીધી આશીશ વીરે તે ઠામ,
પછી આવ્યો પોતાને મુકામ; થયો તે સમે જયજયકાર, આ-
લે વનમાં પાંડુકુમાર. ૩૧ ॥ વલણ ॥ પાંડવ પંથે ચાલતા સમ-
રી શ્રી અવીનાશરે દુર્ગો કહે તે આવીયા પંખા સરોવર પા-
સેરેરેરે; ઇતીશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુર્ગાશંકર વીરચીતે મ
હાભારથાંતર ગત આદિ પર્વણી બકાસુર વધોમમ એકત્રી-
સમો અર્ચ્યાય. ૩૧

કડવું ૩૨ મું.

॥ રાગ સામેરી ॥ વૈશમપાયન એણીપેર બોલ્યા મુણ
સતવાદી રાય; પંખા સરોવર પાસે આવ્યા પાંડુ સુત મહા
કાય. ૧ એટલે વ્રક્ષ તણે આવીને આશ્રમ કીધો સાર; વા-
યુસુત જળ ભરવા ચાલ્યો ત્યારપછી નીરધાર, ૨ તે ઠેકાણે
ગંધવ રહેછે અંગારક રાજાન; તેણે વ્રકોદરની કીધી કાયા
તો બંધન. ૬ માર મારવા માંડ્યો ત્યારે ભીમે કર્યો પોકાર;
ધાળે અર્જુન એણું કહીને રૂદન કરયું તે ઠાર; અરજુન તે શ-
બ્દ સુણીને કીધો મન વિચાર; દર્ભશાળી મંત્રીને મુકી ગં-

ધ્રુવ ઉપર સાર. ૫ જાણ થઈને ચાલી તે તો વાયુ વેગે રા-
ય; અંગારકને બાંધ્યો તેથી મંત્રનો એ મહીમાય. ૬ વળી
તે અરજીન ચાલી આવ્યો વાયુસુતની પાસ; નીજ બંધવને
છોડ્યો પોતે આણીને ઉઠ્ઠાસ. ૭ ત્યારપછી તે ખેડે ભાઈ
મગ્ન થયા મનમાં; ગંધવને તાડન કરી લાવ્યા ધર્મની પા-
સે ત્યાં. ૮ કાલાવાલા કરવા લાગ્યો ગંધવ તેણીવારે; યુ-
ધીષ્ઠિરને દયા ઉપજી અંતરમાં તો ત્યારે. ૯ તે સમે ધર્મે
છોડાવ્યો તેને તો રાજન્ન; તેથી તે પાંડવના ઉપર થયો અ-
તી પ્રસન્ન. ૧૦ ત્યારે તેણે આપી તત્ક્ષણ અરજીનને વિધાય;
તેથી સ્વદેહ જઈ સ્વર્ગમાં પાછું તો અવાય. ૧૧ ગાંજી-
વ ચાપને અક્ષય ભાથો અધિમંત્ર વળી જોઈ; ગાંધવે એ સ-
ર્વે આપ્યું પ્રસન્ન થઈને તેહ. ૧૨ વળતી પાંડવ ચાલ્યા ત્યાં-
થી કુંતાના કુમાર; ધૌમ્યૃશીને આશ્રમે આવ્યા એક દી-
સમાં સાર. ૧૩ છોટી તે આશ્રમ દીઠો અતી સુંદીર શો-
ભાય; વ્રક્ષવેલી નવ પલ્લવ ખીલી શીત સમીર તો વાય.
૧૪ મધુરા સ્વરથી પક્ષી બોલે થાય વેદનો ધોશ; એવું
સ્થળ દેખીને પામ્યા પાંડવ મન સંતોષ. ૧૫ ત્યાર પછી
આશ્રમમાં આવ્યા માતા સાથે તેહ; મુનીવરને તો પાથે ન-
મીયા આણી ઝાઝો સ્નેહ. ૧૬ તેને દેખી મુનિએ પુછ્યું કો-
ના છો કુમાર; નાત જાતને દેશ કીયો તે સત્ય કહો આ વા-
ર. ૧૭ એવું મુનીનું વાક્ય મુણીને બોલ્યો ભીમ વચન્ન;
બ્રાહ્મણ કેરા પુત્ર હમે સઉ નિકળ્યા દુઃખથી વન્ન. ૧૮ સંગા
થે આ ડોશી છે તે સર્વેની માતાય; તમ સરખા મુનીવરની
હમે ઇચ્છીએ શોવાય. ૧૯ સર્વેને અહીં રહેવા કેરો મન-
માં છે બિચાર; તે માટે આજ્ઞા આપો તો રહીએ આણે ઠા-

૨. ૨૦ ધૌમ્યરૂપી કેહે રહો ખુશીથી સર્વે આણે કામ; ત્યાર પછી ત્યાં પાંડવ રહીને કરતા કેવું કામ. ૨૧ ધર્મરાય તો જ્ઞાન પુછે છે અર્જુન કરે અભ્યાસ; ભીમસેન લુગડાં ધોધ લાવે સૌનો થઇને દાસ. ૨૨ સહદેવ ગૌતમરાવા જાએ નીકુળ ગુપ્તે હાર; એવી રીતે આજ્ઞા પાળે મુનીવરની તે ઠાર. ૨૩ એટલેથી એ કથા રહી તું સુણ જનમેજયરાય; દ્રૌપદીની ઉત્પત્તિ કેરો કહ્યું હવે મહીમાય. ૨૪ એક સમે ઇશ્વર પાર્વતી બેઠાં આનંદમાં; કામધેનુ તે વખતે આવી ફરતી ફરતી ત્યાં. ૨૫ તેની પુઠાળ પાંચ વ્રજાલ તો દોડે છે નીરધાર; એવું દેખી પાર્વતી તો બોલ્યાં તેણીવાર. ૨૬ અહો પતી આશ્ચર્ય દેખાડું જુઓ તમે શીવરાય; પાંચપતી લઇને નાસેછે વેદતણી માતાય. ૨૭ શંકર કેહે છાનાં રહેો નારી સુરભી પામે રોશ; પશુ જાતિને પાંચ પતિનો નથી શાસ્ત્ર માં દોશ. ૨૮ સુરભીયે તે વાત સાંભળી એટલે આવી પાશ; ક્રોધ કરી ગૌરીને કહે છે ઉત્તર તેહ પ્રકાશ. ૨૯ શંકર જેવો સ્વામી પામ્યાં માટે થયો મહ નાર; નીર્ભય થઇને નીંદા કીવી વણ સમજ્યે આવાર. ૩૦ માટે તમને શ્રાપ દેઉં છું તે ખાલી નવ જાશે; પ્રથ્વીમાં અવતરશે તમે પાંચ પતી ત્યાં થાશે. ૩૧ એવું કહી સુરભી સંચરીયાં થયો સતીને શ્રાપ; તેથી ત્યાં ગૌરીને પ્રગટ્યો અંતરમાં પરીતાપ. ૩૨ ત્યારે રૂદ્ર કેહે રામાને ક્લેશ તજે આવાર; દ્રુપદ રાજાને ત્યાં લેજે યજ્ઞ થકી અવતાર. ૩૩ પાંચ રૂપ લેઈ હું પણ આવીશ પ્રથ્વીમાં નીરધાર; મચ્છવેદમાં તુજને પરણીશ જીતી ભુવ કુમાર. ૩૪ એવું સુણી પાર્વતીનું મન થયું પ્રસન્ન; ત્યાર પછી દ્રુપદ ઘેર પ્રગટ્યાં તેતો કહ્યું રાજન્ન. ૩૫ પ્રથ્વી

માં પાંચાળ દેશનો દ્રુપદ નામે રાય; તેને પુત્ર હતો શીખં-
 ડા તેતો વ્યંડળકાય. ૩૫ તેથી ભુપતિને મન ચાલે હંમેશાં
 ચિંતાય; એક દિવસ પુછવાને ચાલ્યા બ્રાહ્મણને તે રાય. ૩૭
 ચ્યવનરૂશીને આવી પુછી દ્રુપદે તો વાત; પ્રજા થાય એવું
 બતલાવો વ્રત ઉત્તમ સાક્ષાત. ૩૮ ત્યારે મુનીવર કહે છે
 તું તો સાંભળને ભુપાળ; પુત્ર પામવા માટે કરો યજ્ઞ તમે
 આ કાળ. ૩૯ એવું સાંભળી દ્રુપદ આવ્યા પોતાને હરબાર;
 બ્રાહ્મણને બોલાવી ક્રીધો યજ્ઞ તણો વિચાર ત્યારે જનમેજયે
 પુછી મુનીવરને તો વાત; જ્યેષ્ઠ પુત્ર કયમ વ્યંડળ થયો ભુપ-
 તિનો સાક્ષાત. ૪૧ એટલે વૈશમપાયન બોલ્યા સાંભળ ભુપકુ-
 માર; દ્રુપદ પતિને પુત્રી આવી પેહેલે બોળે સાર. ૪૨ તે સ
 મે રાણીએ ત્યાંતો ગુપ્તજ રાખી વાત; પુત્ર થયો એવું કહે
 વરાબ્યું સભા વિષે સાક્ષાત. ૪૩ રાજાએ દીકરો જાણીને વે
 હેંચી સાકર સાર; ત્યાર પછી તે પાંચ વરસની દીક-
 રી થઇ નીરધાર. ૪૪ તેનો કોઇ રાજાની પુત્રી સાથે કયો
 વિવાય; લગ્ન સમે પરણાવી પુત્રી કન્યા સાથે રાય. ૪૫ એમ
 કરતાં પરણેલી કન્યા સાસરે આવી જ્યારે; સ્વામીને તપા-
 સી જતાં અબળા દીઠી ત્યારે. ૪૬ વળતી તે કન્યાએ કી-
 ધી પીયેરમાં જઇ વાત; તેથી તેના તાતે તેડાવ્યો જમાઇ-
 ને સાક્ષાત. ૪૭ ત્યારે દ્રુપદની પુત્રીએ ક્રીધો મન વિચાર;
 મુજને અબળા દેખી કરશે સસરો તો સંહાર. ૪૮ માટે વ-
 નમાં જઇને પાડું નીશ્વે મારો દેહ; એવું સમજી અશ્વે બેસી
 ચાલી સુંદરી તેહ. ૪૯ મહાવનમાં આવીને તેણે વ્રક્ષની
 હેઠળ રાય; રૂઢન કર્યું વિલાપ કરી કે રોયાં પક્ષી તણાય. ૫૦
 તે વાતે વડ ઉપર રહે છે યજ્ઞ એક રાજન્ન; તે તો પાસે

આવી બોલ્યો ધિરે રહી વચન્ન. ૫૧ અરે બેન તમે કેમ
 રડા છો દુઃખ તથી કહો વાત; હરી કપાથી ભાગુ તાર સં-
 કટ તો સાક્ષાત. પર ત્યારે તે અબળાએ કહ્યો મુળ થકી વિ-
 સ્તાર; તેને સાંભળી યક્ષરાજને ઉપજી કરૂણા સાર. ૫૩ અ-
 બળાને કહે પુરૂષપણું હું આપું માઈ જોડ; સાસરે જઈને
 આવ્યા પુઠે આપજો પાછું તેહ. ૫૪ એમ કહીને યક્ષે આ-
 પ્યું પુરૂષપણું તે ઠાર; અબળાનું સ્ત્રી રૂપ હતું તે લીધું
 પોતે સાર. ૫૫ તેને લઈને દ્રુપદ મુતા તો સાસરે આવી રા-
 ય; ત્યારે તેનો સસરો સાસુ અંતરમાં હરખાય. ૫૬ અ-
 બળા ત્યાંય એક માસ રહીને આવી પોતાને ઠામ; ત્યારે યક્ષે
 માગ્યું પાછું પુરૂષપણું અભીરામ. ૫૭ તે સમે દરૂપદીની પુ-
 ત્રી વાંકુ બોલી સાર; પુરૂષપણું પાછું નવ આપ્યું યુદ્ધ ક-
 યું તે ઠાર. ૫૮ વળતી તે યક્ષે ત્યાં દીધો શ્રાપ ભયંકર રાય;
 હજો ક્યો તે માટે થાશે વ્યંઢળ તારી કાય. ૫૯ તેવો તે શી-
 ખંડી થયો સુણ જનમેજય રાય; માટે ભુપતિના મન માંહે
 રહેતીતી ચિંતાય. ૬૦ ત્યાર પછી દરૂપદ રાજાએ કરવા માં-
 ડ્યો યાગ; તેમાં વિષ્ર ઘણા તેડાવ્યા મુનીવર તો મહા ભા-
 ગ. ૬૧ યજ્ઞ કુંડ કરવાને માટે ભુપતિએ તે વાર; સૌનાનું
 લાંગુળ ઝાલીને પ્રથ્વી ખેડી સાર. ૬૨ તેમાંથી પારવતી
 પ્રગટ્યાં પુત્રી રૂપે ત્યાંય; તેને જોઈ રાજાને રાણી મગ્ન થયાં
 મન માંય. ૬૩ તે પુત્રીનું નામ પાડ્યું વીગ્રાએ તે ઠાર;
 યજ્ઞ થકી પ્રગટ્યાં તે માટે યાજ્ઞસેની નીરધાર. ૬૪ દરૂપ-
 દની પુત્રી તે માટે દરૂપદી તો કહેવાય; તેવી રીતે પાંચાળી
 પણ તેની છે અભીધાય. ૬૫ વળતી ભુપતિએ તો કીધો
 યજ્ઞ પુરો રાજન; તેથી થોડે દહાડે થયો રાણીને એક તંન.

૬૬ દ્રૌપદીનાથી નાનો એનો ભુપતીનો કુમાર; નામ તેનું રાજ્યે પાડ્યુ દ્રષ્ટ્યુમ્નજ સાર. ૬૭ થોડે દીવશે દ્રૌપદી થયાં કન્યા રૂપે રાય; ત્યારે રાજને મન પ્રગટી વીવાહની ચીંતય. ૬૮ ॥ વલણ ॥ વળતી વસુધાનો પતિ પરણાવે કન્યાયરે દુર્ગો કહે શ્રોતા મુણો તેનો કહ્યુ મહિમાયરેરેરે; ઇતિશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવિ દુરગાશંકર વિરચીતે મહાભારથાંતર ગત આદી પર્વણી દ્રૌપદી ઉત્પત્તિ કથનો નામ બત્રીસો અધ્યાય. ૩૨ કડવું ૩૩ મું.

॥ રાગ માઝ ॥ બોલ્યા વૈશમપાય વચન, તું તો સાંભળ ભુપતી તન; પુત્રી મોટી થઇ નીરધાર, ત્યારે દ્રુપદે વીચાર્યું સાર. ૧ આળ્યા હેવામાં વ્યાસ તે ધાર, તેને ભુપે કર્યો નમસ્કાર; પછી પુત્રી વીવાહની પેર, ત્યારે બોલ્યા મુની ખુશી ભેર. ૨ મચ્છવેધ રચો તમે રાય; જીતે તેનેજ આપો કન્યાય; હેલું કહિને વિપ્ર કુમાર, ગયા રેત્રાકાંઠે નીરધાર. ૩ ત્યારે ભુપતિએ તેણે સ્થાન, ધર્યું વિશ્વકર્મા કેરૂં ધ્યાન; આળ્યા એટલે દેવના ધર, જેની કળા તણા નહિ પાર. ૪ આળ્યુ રાજ્યે તેને આસન, કર્યું કરજેડીને સ્તવન; પછી સ્વયંવર કેરી વાત, કહી વીસ્તારીને તે સાક્ષાત. ૫ ત્યારે વિશ્વકર્મા કહે રાય, રચુ અઠભુત હું રચનાય; પછી દેવના ધરે તે વાર, રચ્યો મંડપ ત્યાં નીરધાર. ૬ કર્યો ચારજો જનમાં તેહ; સ્થલ સ્ફટિકના મુકયા જેહ; મંચે ચાંદનીઓ બાંધી ત્યાંય, હિરા રત્ન જડયાં તેની માંય. ૭ કંજ કનકનાં લટકાવ્યાં, હાંડી ઝમર સર્વે સોહાવ્યાં; ચોઢી તખ્તાઓની ત્યાંતો ધાર, કાઢી ચીત્ર છબી નીરધાર. રચ્યાં સિંહાસન સર્વ આઠ, નાંના મોટી ભુદા ભુદા ઘાટ; મથાળે લખી ભુ-

પનાં નામ, હારે હારે મુકયાં તે તમામ. ૯ હેવી રીતે મંડપ થ
 યો જ્યારે, મચ્છવેહ રચ્યો પછી ત્યારે; સ્થંભ યોજન ઉં-
 ચો પ્રમાણ, વણો સુંવાળો તે નીરવાણ. ૧૦ મધ્ય ભાગ વી-
 શે સુણરાય, આંધી સુંદીર એક તુલાય; સ્થંભને માથે છી-
 દ્રજ પાડી; એક માછલી તેમાં ઘેસાડી. ૧૧ મુળ ભાગમાં
 કુંડળ કીધો, તેતો પાણી થકી ભરી દીધો; હેવી રીતે રચી
 મચ્છવેહ ગયા ત્રિશ્વ કર્મો નીર્વેહ. ૧૨ કર્તુ ભુપતીએ પણ
 જેહ, કહુ વિસ્તારીને હવે તેહ; હોય ક્ષત્રી તણો કુમાર,
 કરે મચ્છવેહ તેતો સાર. ૧૩ ઝાલી ચાપને સુંદીર બાણ,
 ચઢે સ્થંભ ઉપર નીરવાંણ ૧૪ ઉભો રહે તે ત્રાજવા માંય,
 જીવે મચ્છને દ્રષ્ટીથી ત્યાંય; પછી સાયક મુકીને તેહ, વીધે મ-
 ઘ્યેથી મચ્છનો દેહ. ૧૫ એવી રીતે કરે જેહ કામ, તેને
 આપવી કંન્યા આ કામ; એવો નીમ લેઈ અવનીશ, તેડ્યા
 ગોર પોતાના તે દીસ. ૧૬ તેની પાસે લખાવીયા પત્ર, તે-
 ડ્યા રાજપુત્રો સર્વત્ર; હસ્તીનાપુર કેસે જે રાય, છત્રપતિ
 રાજ એ કેહેવાય. ૧૭ તેને પત્ર પેહેલો મોકલાવ્યો, પછી
 ક્ષત્રીનો સાથ તેડાવ્યો; બંધે વીપ્ર તદ્દાય, તેડાવ્યા ત્યાં
 મોઠા મુનીરાય. ૧૮ ધૌમ્ય મુની તપસ્વી છે જેહ, થાય ભુ-
 પના ભાઈબંધ તેહ; તેને રાજ્યે તેડાવ્યા સાર, ઘણા પ્રેમ
 થકી નીરધાર. ૧૯ ધૌમ્યને પોહ્યાવ્યો પત્ર જે વારે; વાંચ્યો
 ઉકેલીને તેણે ત્યારે; પછી જાવાને થયા તૈયાર; દેશ પાંચાળ
 માં નીરધાર. ૨૦ કહેછે પાંડવને મુનીનાથ, ચાલો કાપડી
 હમારી સાથ; અતી શોભા થશે તેણે કાર, આવશે ક્ષીજ ક્ષત્રી
 અપાર. ૨૧ તેનાં દર્શનથી દુઃખ જાશે, ભાઈ કહ્યાણુ ત-
 માર થાશે; સુણી પાંડવ મનમાં મહાદયા, ધૌમ્ય રૂશીની સં-

આથે આલ્યા. ૨૨ આવ્યા ત્રણ દીવસમાં ત્યાંય દરૂપહ રાજના નગની માંય. ૨૩ પછી પાંડુ રાજના કુમાર, પડયા ભાગોળથી બુદ્ધા સાર; ગયા પ્રજાપતી કેરે ઘેર, કર્યો મુકામ ત્યાં ખુશી ભેર. ૨૪ હાવે ધૌમ્યને જાણ્યા જે વારે, આવ્યા ભુપતી સામા તે વારે; મળ્યા મુનીને ભુપતી ત્યાંય, પછી તેડી ગયા પુરમાંય. ૨૫ હાવે આવીયા ભુપતી જેહ, કહુ વીસ્તારીને સહિ તેહ; શીશુપાળને શલ્ય ભુપાળ, સોમહત્ત ભુશર્મા કરાળ. ૨૬ ભુરીશ્રવા ને ભગહત્ત ભુપ શ્રૂત કિર્તિયુયુત્સુ વિરૂપ; રૂકમકેતુ ચીત્રાંગહ જેહ, ચંદ્રસેનને વૈરાટ તેહ. ૨૭ હત્ત વઢને શાલ્વ નરેશ, આંવ્યા જાહવ સાથે સુરેશ; બળભદ્રને સાત્યકી વીર, કંતવર્મા મહારણધીર. ૨૮ જરાસંધને બેદ્રથ રાય યૌવનાશ્વ વીકર્ણુ કેહેવાય; હેવીરીતે આવે જેજે રાય, તેના સામા તો દ્રુપદ જાય. ૨૯ આપે ઉતરવા ને સહન; પછી પોચાડેછે ત્રણ અંન; ત્રણ ભીડ થઈ પુરમાંય, હૈયેહૈયુ દળાય છે ત્યાંય. ૩૦ હાવે હસ્તીનાપુરમાં સાર કર્યો દુર્યોધને તો વિચાર; કર્ણ શકુની ને નીજ બ્રાત, તેને બોલ્યાવ્યા પાસે સાક્ષાત. ૩૧ કહું તેહને તો પછી કાજ, જાણું શી રીતે આપણે આજ; સુણી ત્રણે જણ બોલ્યા વાણ, જાણું જન લેઈ નીરવાણ. ૩૨ પીઠી ચોળાવી થાઓ તૈયાર, ભીજા ભુપતિના નથી ભાર; ત્યારે બોલ્યો દુર્યોધન રાય, કહાપી મચ્છવેહ ન થાય. ૩૩ જાય તે સમે આપણી લાજ, માટે જાણું નથી આજ; એવું સુણીને સુર્ય કુંભાર, બોલ્યો ગર્વ આણી તેણે હાર. ૩૪ મચ્છવેહ કરી મારા મિત્ર, તને અપાણુ કન્યા વિચિત્ર; તેમાં વાર કરું તેણે હાર, તે તો પ્રથ્વીતાણું પાપ સાર. ૩૫ એવી પ્રતીજ્ઞા ક-

રી તે ઠામ, કર્ણ ગયો પોતાને મુકામ; ત્યારે શકુની દુસ્તા-
શન જોહ, ગયા તે પણ ત્યાં થકી એહ. ૩૬ ॥ વલણ ॥ ક-
ર્ણનું કહેવું સાંભળી, હરજ્યો કૌરવ નાથરે; દુર્ગો કહે પ-
છી સંચરે, મીઠળ બાંધી હાથરેરેરે. ૩૭ ॥ ઇતિશ્રી પાંડવ
ચરિત્રે કવિ દુરગાશંકર વીરચીતે મહાભાર્થાતર ગત આદી-
પર્વણી દૃષ્ટપદપુર્યો સર્વ ભુપતિ આગતો નામ તેત્રીસમો અ.
કડવું ૩૪ મું.

॥ રાગ સામેરી ॥ વૈશમપાયન એણીપેર બોલ્યા મુણ
જન્મેજય રાય; વિસ્તારી તુજને સંભળાવું મચ્છવેદ મ-
હિમાય. ૧ દુર્યોધને ગોરને તેડી કીધો કુળ વેહેવાર; ગણપતી
પુત્ર ને પ્રહશાંતિ કરાવ્યું નીરધાર. ૨ ત્યાર પછી પીઠી
બોળાવી મીઠળ બાંધ્યું હાથ; એવી રીતે ઠાઠ કરીને
આલ્યો કૌરવ નાથ. ૩ છત્રીસે વાળું ત્યાં વાગે, ગાંધ્રવીઓ
તો ગાય; ગાંધારી તો મોડ મુકીને પુત્રની પુઠે પળાય. ૪
ભાગોળે આવીને ભુપે તેડ્યા ગુરૂ દાદાય; કપાચાર્યને પણ
બોલાવ્યા હૈયે હરખ ન માય. ૫ ત્યારે તે સતીયા ત્યાં આ-
વ્યા અંધ કુંવરની પાસ; એટલે પાપી કહેવા લાગ્યો સર્વે-
ને પ્રકાશ. ૬ દૃષ્ટદે આપણને તેડ્યા મચ્છવેદમાં સાર; તેમાં
જીતે તેને આપે કન્યા તેણીવાર. ૭ મારા વીના કોણ કરે
એ ભરિ મોટું કામ; તે માટે તમે સાથે ચાલો જન વિશે
આ ઠામ. ૮ એવું સાંભળી ત્રણે સતીયા વિસ્મય પામ્યા
મન; ત્યાર પછી તે કહેવા લાગ્યા પાપીને વચન. ૯ જન
રીતે કેમ જઈએ આપણ વીચારો મન માંય; મચ્છવેદ નવ
થાય ત્યારે, ઇજત જાયે ત્યાંય. ૧૦ તે વખતે શકુની કહે છે
સાંભળ ભાણેજ વાત; વ્રજ મનુષ્ય તો વીકળ જેવા બી-

હીકણ બહુ સાક્ષાત. ૧૧ તેની ત્યાં અગત્ય નથી કંઈ છોને
રહેતા ઘેર; સૈન્ય સકળને સાથે લેઈ આસો ખુશીભર. ૧૨
ત્યારે તે વ્રધે તો આવ્યા પોતાને મુકામ; અંધ કુંવર સૌ
સાથને લેઈ ચાલ્યો તેણે ધામ, ૧૩ હળ વાદળના જેવું આ-
લ્યું અક્ષૌણી સાત; રથ પાલખી ને અસ્ત્રે બેઠા ક્ષત્રી તો
સાક્ષાત. ૧૪ હાથી ઉપર બેઠા ભુપતી શ્રીકૃષ્ણ લેઈ કર માં-
ય; ઈંદ્રના જેવી ચાલી સ્વારી મેઘ ઘટા ચઢી ત્યાંય. ૧૫
એટલેથી એ કથા રહી તું સુણ જન્મેજય રાય; ખાતાકાળે
વહેલા ઉઠ્યા દ્રૌપદીના પીતાય. ૧૬ નીત્ય કર્મ પરવારી આ-
વ્યા મંડપમાં મહારાજ; તે વખતે ત્યાં તો તેડાવ્યો ક્ષત્રી-
નો સમાજ. ૧૭ પોતપોતાનું નામ તપાસી આસને બેઠા
રાય; એક બાહુએ બ્રાહ્મણ બેઠા શીશ્યનો લેઈ સમુદાય. ૧૮
તે સમે પાંડવ તો આવ્યા પાંચે સભની માંય; છાનામાના
બ્રાહ્મણ બેઠા બેઠા પોતે ત્યાંય. ૧૯ નય લોક ત્યાં જેવા
આવ્યા સ્વયંવર તો સાર; પ્રદેશી લોકો પધાર્યા વર્ણ બધી
તે ઠાર. ૨૦ ॥ વલણ ॥ વર્ણ બધી ભેગી થઈ, જેવાને ની
રધારસે દુર્ગે કહે શ્રોતા સુણે; કહુ તેનો વિસ્તારરેરેરે. ૨૧
॥ ઇતીશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વીરચીતે મહા-
ભાર્ગ્યતર ગત આદિપર્વણી સ્વપુરાત દુર્યોધન નીશ્રીતો નામ
ચોત્રીસમો અધ્યાય; ॥ ૩૪ ॥

કડવું ૩૫ મું.

॥ રાગ મા૩ ॥ બોલ્યા વૈશમપાયન વાણ, સુણો ભુપ
ચતુર સુભણ; આવી વર્ણ અષ્ટાદશ જેહ, કહું વિસ્તારી સ-
વળી તેહ. ૧ મોટા મોટા મુનીદિવ રૂપ, તેવા ક્ષત્રી તો સર્વ
અનુપ; ત્રિશ્ર નાણીયાને પાટીદાર, સોની સાળવી દરજી

સુતાર. ૩ ભાટ ચારણ ને ભાવસાર, ધાંચી મોચી કદોધ
 લવાર; કોળી કાછીયા હોળ હળમ, ભાંડ ભવૈયા ભરડા
 તમામ. ૬ સૈદ્ધવૈહ સાધુ ખમાર, વાદી રોવડા ગાંધિજ સાર;
 ઢાળી ધોળી ને ગંધર્વ જેહ, મહારાષ્ટ્રને પુરવી તેહ. ૪
 હલવાડી ચીમારા રખારી, જડીયા કડીયા અક્રીડીયા સ્વારી;
 ભાડભુંજને ગોલાની જાત, ખરાદિને તંબોળી સાક્ષાત; મ્લે-
 ચ્છ માળીને આહીર સાર, પારસીને રાવળ નીરધાર. ૫
 બામચા ને બજાણીયા જન્ન, નીચ જાતી તે હોરા યજન્ન;
 એવી રીતે તો વર્ણ અઢાર, આવી જોવાને માટે તે ઠાર. ૬
 વાગે વાજાંત્ર ત્યાં તો રસાળ, બોલે યાચક યશ વિશાળ;
 હાલે દ્રુપદ રાજ કુમારી, સજે શણગાર અંગ સમારી. ૭
 ક્રીધિ આરચા કુંભકુંભ કેરી, રત્ન જડિત કંચુકી પેરી; આ-
 ઢી ચુંદડી કસળી કોર, ચોઢ્યાં ચણિએ ચોફેર બોર. ૮
 વાળ્યો કેશનો અંબોડો ત્યાંય, સીંચ્યું પુલેલ ધુપેલ માંય;
 કાને ઝાલને ઝુમણું શોભે, નેત્ર અંજનથી અગ થોભે. ૯
 રંજ્યા હશન તે રાતા ચોળ, ભર્યો મુખખની માંય તંબોળ;
 નાકે વાળી વેસરની સાર, કંઠે તુશીને કાવળ હાર. ૧૦ હાથે
 ચુડિને બેરખી બાંધી, તેમાં ધુધરી નાંજુક નોંધી; પગે
 સાંકળાં કહ્યાં શોભાય, પુલ નેપુરનો નાહ થાય. ૧૧ એવી
 રીતે સજ્યા શણગાર, જેના રૂપ તણે નહીં પાર; રતીરંભાને
 ઈંદ્રાણી જેહ, કે ગર્વ એનો જોતાં દેહ. ૧૨ મોહ પામે
 જેઠ મહાદેવ, ચળે ચિત્ત વળી તતખેવ; ઝાલી હાથ વિશે
 વરમાળા, બેઠી ઝરૂખે જોવાને બાળા. ૨૩ હાલે દ્રુપદ
 સભાની માંય, જુવે કૌરવની વાટ ત્યાંય; આવ્યો તે સમે
 અંધકુમાર, જાન લેધને ભાગોળે સાર. ૧૪ તેણે આણીને

દીક્ષમાં ઉક્તિસ, કેહેવરાવ્યો સદિશે પ્રકાશ; ત્યારે તેડવા
આવ્યા તે રાય, વાજતે ગાજતે ત્યાં તદાય. ૧૫ તેડી સભા-
માં આવ્યા જેવારે, ક'પ્યા ક્ષત્રી તમામ તો ત્યારે. ॥ વિશ્રા-
મ ॥ દોહરો ॥ દુર્યોધનને દેખીને પામ્યા ક્ષત્રી ત્રાસ; દુર્ગો કહે
પરણ્યા તણી મુકી મનથી આશ. ॥ રાગ ટાહી ॥ વાગી
વાગી સ્વયંવરમાં હાક દુર્યોધન આવીયોરે; જેથી નય ચ-
ઢયુ આખુ આક બેડે બન લાવીયોરે. ટેક. જેને જેઠ ઝાં-
ખા થયા લુપ દુર્યોધન આવીયોરે; અતી સુંદર ગૌર સ્વરૂ-
પ બેડે બન લાવીયોરે. ૧૮ જેને માથે મુગટ રવો તુલ્ય દુ-
ર્યોધન આવિયોરે; તેમાં મોતિના તોરા અમુલ્ય બેડે બન
લાવિયોરે. ૧૯ જેને કાને કુંડળ શોભે સાર દુર્યોધન આવિ-
યોરે; કંઠે મોતિને હીરાના હાર બેડે બન લાવીયોરે. ૨૦
હાથે પોંચીને વેઠ વિશાળ દુર્યોધન આવીયોરે; કંકુ કેયુર
શોભે રસાળ બેડે બન લાવિયોરે. ૨૧ ધયુ^૧ ખાંધે ધનુશને બા-
ણ દુર્યોધન આવિયોરે; જેની દ્રષ્ટી શનિશ્વર બાણ બેડે બન
લાવિયોરે. ૨૨ જરતારી બમો પેહેરીયો અંગ દુર્યોધન આ-
વિયોરે; ઓઢી શાલ અનોપમ રંગ બન બેડે લાવિયોરે.
૨૩ રતો રેશમી છે મુરવાળ દુર્યોધન આવિયોરે; કેડે કં-
દોરાનો સારો તાળ બેડે બન લાવિયોરે. ૨૪ પગે તોડો
સોનાનો શોભાય દુર્યોધન આવીયોરે; ચારે પાસ તો આમર
થાય બેડે બન લાવિયોરે. ૨૫ ખમા ખમા બોલે ચોપદાર
દુર્યોધન આવિયોરે; જશ જાય છે જન્યક સાર બેડે બન
લાવિયોરે. ૨૬ આબુ બાબુ છે નવાંણુ બાત દુર્યોધન આ-
વિયોરે; મામો રાકુની સાથે સાક્ષાત બેડે બન લાવિયોરે.
૨૭ કણુ જેવો બાંજાવળી પાસ દુર્યોધન આવિયોરે; આથે

પાનનાં ખીડાં ખવાસ જોડે જન લાવિયોરે. ૨૮ એવે કાઠે
આવ્યો સભામાંય દુર્યોધન આવિયોરે; ખેડા સીંહાસને જ-
ઈ ત્યાંય જોડે જન લાવિયોરે. ૨૯ ત્યારે ખોલ્યો દરૂપદનો
ભાટ દુર્યોધને આવિયોરે; ઉઠો ક્ષત્રી મચ્છવેધ માટ જોડે જન
લાવિયોરે. ૩૦ એવું સાંભળી દમઘોશ તન્ન દુર્યોધન
આવિયોરે; ઉઠ્યો આસનથી બળવંત જોડે જન લાવિયો-
રે. ૩૧ ॥ વલણ ॥ ધનુષખાણ ધારણ કરી શીશુપાળ ભુપા-
ળરે; દુર્ગો કહે તે આવિયો સ્થંભ સમીપ તતકાળરે. ઇતિ-
શ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવિ દુરગાશંકર વિરચિતે મહાભારથાંત-
ર ગત આદીપર્વણિ દુરયોધન સભાપ્રતિ આગતો નામ પાં-
ત્રીસો અધ્યાય. ૩૫

કડવું ૩૬ મું.

॥ રાગ સામેરી ॥ વૈશમપાયન એણિપેર ખોલ્યા મુણ
સતવાદીરાય; શીશુપાળ ચઢવાને ઉઠ્યો જોતાં સર્વ સભાય.
૧ મહાબળીઓ એ રાજ કાવે પરાક્રમી નીરવાણ; કચ્છ
ભીડીને કેડકશી વળી ધરયું ધનુષને ખાણ. ૨ સ્થંભે બાથ બી-
ડાવી ચઢીઓ વેગે ચાલ્યો જાય; તેને દેખી ત્રીકમને તો ચિં-
તા ઝાઝી થાય. ૩ એથે ભાગે ચઢીયો ત્યારે જોયું અશરણા
શર્ણુ; શીશુપાળ રાજનું કીધું સામ્રથ સર્વે હર્ણુ. ૪ તે વખ-
તે દમઘોશ તણા મુત લેંચકી લડયડીઓ; હાથ વછુટ્યો
હિંમત તુટી પ્રથ્વી ઉપર પડીયો. ૫ વપુ વીધે વાગ્યું બ-
હું તેને પામ્યો મન લજાય; નિયું જોઈ આસનપર ખેડો
ગ્લાની પામી રાય. ૬ ત્યારંપછી તૈયાર થયો ત્યાં દંત વઠ ર-
ણ ધીર; ગર્વ ધરીને ચઢીયો એ તો જાણે રણમલ વીર. ૭
વાયુ વેગે ચઢી એતો પોહોમ્યો અર્ધે ભાગ; તે સમે શ્રી હ-

રીએ સાધ્યો છાંનોમાનો લાગ ૮ પગ બેઉ આકર્ષ ૩ ક-
 રીયા દૃષ્ટિથી જુગદીશ; તેથી યોધો પડીયો હેઠો ભાગ્યું
 તેનું શીશ. ૯ એટલે ત્યાં જરાસંધ ઉઠ્યો મગધદેશનો રા-
 ય; શંકરનો એ ભક્ત કહાવે મહાબળીઓ કેહેવાય. ૧૦
 તે પણ તેવી રીતે ચઢીયો સ્થંભ ઉપર રાજન્ન; પોણે ભા-
 ગે પોહોચ્યો ત્યારે જોયું જુગજીવન્ન. ૧૧ તે સમે તે ભુપતિ પ-
 ડીયો સુણજનમેજયરાય; કીંકરે ઉચકી બેસાડ્યો કચ્ચર
 થઈ સઉ કાય. ૧૨ એવું દેખી આવ્યો પાસે શલ્યભુપતી
 ત્યાંય; કેડ કશીને ઝાલ્યું તેણે ધનુષ બાંણ કરમાંય. ૧૩ શી-
 તેર મણની ઘંટા જેનાં કાંન વિશે શોભાય; દૃષ્ટદેવનું સ્મ-
 રણ કરીને ચઢીઓ તેતો રાય. ૧૪ તુળા સુધી પોહોંચ્યો
 તે વખતે ક્રીધો મન વિચાર, દરૂપદની પુત્રી હું પરણિશ
 ભાગ્યતણો નહીં પાર. ૧૫ સર્વે ભુપતી જેતા માફ કાર્ય
 સફળ તો થાશે; આ હાથે આ મોઢું માફ કાઢે કંસાર ખાશે.
 એવું કહેતાં હાથ વછુટ્યો પડીયો પ્રથ્વી માંય; ત્યારપછી
 દુર્યોધન ઉઠ્યો કરી ગર્જના ત્યાંય. ૧૭ સર્વેના સાંભળતાં
 બોલ્યો અભીમાની રાજન; શું જોઈને ઉઠ્યાતા તમે કા-
 હર ક્ષત્રી તન. ૧૮ લાખેણી લજ્જા બોધ બેઠા જીવતને
 ધીકકાર; છત્રપતિ વીના કોણ પરણે કન્યા આણીવાર. ૧૯
 જીવો આજ ઝપટો મારો પુરૂષારથ દેખાડું; મંત્ર ભણીને
 બાંણ ચઢાવું માછલી હેઠી પાડું. ॥ વિશ્રામ દોહરો ॥
 એવું કહીને આવીયો સ્થંભની પાસે રાય; દુર્ગો કહે શ્રીતા
 સુણો તેનો કહું મહિમાય. ૨૧ ॥ રાગ માફ ॥ સ્થંભે
 ચઢ્યો દુર્યોધન રાય, જેવો પક્ષી આકાશમાં જાય; જેના બ-
 ણ તણો નહીં પાર, ઝાલ્યાં ત્રાંજવાં ઉછળી સાર. ૨૨ મુ

કયા ગોઠવીને તેમાં પાય, પછી ચઢાવ્યું ચાપ તઢાય; એક
 ત્રાજવામાં તેણે કાળ, ભાર મુકીયો દીન દયાળ. ૨૩ ખાણ
 મુકવા ભય જે વારે, નમ્યું ત્રાજવું નીચુંજ ત્યારે; પડ્યો
 એટલે પાપી તે ઠાર, ખાણ ખાલી ગયું નીરધાર. ૨૪ વા-
 ગ્યું અત્યંત અંગની માંય, હસ્યા ભુપતી સરવે ત્યાંય; ઉ-
 ઠ્યો હળવે હળવે અંધ તંન, લાજ પામીને ખેડો આસન. ૨૫
 પછી કર્ણને કેહે તતકાળ, મુને આપેલું વચન પાળ; ત્યારે
 કરણ કેહે સુણ રાય, તને અપાવું હું તો કન્યાય. ૨૬ એવું
 કહિને સુર્ય કમાર, ઉઠવાનો કરે છે વિચાર; ત્યારે શ્રીહરી-
 ને થયો ખેદ, નિશ્ચે કરશે એ મચ્છવેધ. ૨૭ એવું વિચારી-
 ને મનમાંય, સંભાર્યો રૂશી નારદ ત્યાંય; આવ્યા એટલે મુ-
 ની તે સ્થાન; તેને શ્રીહરીએ કરી સાન. ૨૮ પછી પરમેષ્ઠી
 કેરા કુમાર, ગયા દ્રૌપદિ હતાં તે ઠાર; તેમને દિકા સતિએ
 જે વારે, કર્યો પ્રણામ પ્રેમથી ત્યારે બોલ્યા નારદજી તે-
 જીવાર, ખાઈ એળે ગયો અવતાર; ગણી અદ્રષ્ટમાં દીસે ખા-
 મી, દાશી પુત્ર થશે તમ સ્વામી. ૩૦ મચ્છવેધ કરે કરણ રા-
 ય, માટે ત્યાં જઈને કહો નાય; એવાં સુણી મુનીનાં વચન,
 પ્રેયો સભા વિશે એક જન, તેની બેડે કહાવ્યું તે ઠાર, દાશી
 પુત્રને નહીં વડે સાર; પરાંણે પરણાવે જે તાત, તો
 તો પ્રાણ તણી કરેં ધાત. ૩૨ એવો સાંભળ્યો સદેસો
 બ્યારે, મન ભંગ થયો કરણ ત્યારે; કરમાયું કમળ જેવું મુ-
 ખ, લાગ્યું મર્મ વચનનું દુઃખ. ૩૩ પછી દ્રુપદને ચઢ્યો
 કાળ બોલ્યા દોધ કરી નૃપ બાળ; નથી આ સમે પાંડુના
 તન્ન માફ પાળત એહ વચનન. ૩૪ લાખાગ્રહમાં બળ્યા
 પછી તેહ, નથી ક્ષત્રી કોઈ શુદ્ધ દેહ; થયા કાયર સહિ શ-

અ ધારી; રહી કુંવારીજ કન્યા મારી. ૩૫ ॥ વલણ ॥ ત્યાર
પછી સઉ ક્ષત્રીને. મર્મ વચન કહે જોહરે; દુરગો કહે શ્રોતા
સુણો વીસ્તારી કહું એહરેરેરે. ઇતીશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવિ
દુરગાશંકર વિરચીતે મહાભારતમાંતર ગત આદી પર્વણી
દુરયોધન માનભગો નામ ક્ષત્રીસો અધ્યાય, ૩૬

કડવું ૩૭ મું.

॥ સમ ધવળસીંધુ ॥ ઝાઘ ઉઠો ઉઠો રાય મચ્છવેંધી
વરો કન્યાય; મારું લીધેલું પણ જાય, તેથી લાગું સર્વેને
પાય; ઝાઘ ઉઠો ઉઠો રાય મચ્છવેંધી વરો કન્યાય ॥ ૧ ॥
શુસને સંભવું તેથી મૃત્યુ હોય તો સાર; ડાહ્યાને દોલત
કાચાથી પુરૂષારથ છે પ્યારું. ઝાઘ ઉઠો. ૧ મણી જેવો મનુષ્ય
ઢેલ પામી યશ નવ લીધો રૂઝે; ત્યમ ત્યાગી થઈ પ્રભુ નવ
ભણ્યા, પશુનાથી તે ભુંડો. ઝાઘ ઉઠો. ૨ કડાં ઉતારી
કાઠી મુકો હાથે પેસે ચુડી; જરૂરીના જામા ઉતારી ઓઠ-
ણી ઓઠો રૂડી. ઝાઘ ઉઠો. ૩ નાકે નીરમળ વાળી બાસો
નેત્રમાં આંબે મેંશ; ખૈ ખૈને ફાગટ શીઘ્ર પુલ્યા જ્યમ ઓ-
માસે ભેંસ. ઝાઘ ઉઠો. ૪ ક્ષત્રીનો બાળક થૈ જે ઝાઘ કાલ-
ર પોતે થારો; તેના માત પીતા બગડેલાં નીરવે એવું જ-
ણારો. ઝાઘ ઉઠો. ૫ પુત્રી મારી લગ્ન વીના રહી લાજ મ-
ઈ અવાર; જાત છુપાવી બેશી રહે તેને શીર હત્યા ચાર.
ઝાઘ ઉઠો. ૬ એવાં વાક્ય સુણીને ઝાપ્યા બળદેવજી તે વા-
રો; હળ મુશળ ઝાડીને ઉડ્યા હણવા સાર ત્યારે. ઝાઘ ઉ-
ઠો. ૭ મન મધ્યે તેમણે વિચાર્યું દેવત મારું દાખું; દરપદ
તણી નમરી આ વખતે સાગરમાં જઈ નાંખું. ઝાઘ
ઉઠો. ૮ એવું દેખી અંતર માંહી કન્યા કમળા સ્વામી;

હાથ જોડીને કેહેવા લાગ્યા બળદેવને બહુ નામી. કોઈ ઉ-
 ઠો. ૯ મોટા ભાઈ તમે કોઈ તજીને વાક્ય સુણોને મારું;
 આપણે એ કન્યા નથી લેવી જીલમ કરો શા સારૂ. કોઈ
 ઉઠો. ૧૦ પાંચાળી પારવતી છે તે પાંડુ સુતને વરસે; પેલા
 ગુપ્ત બેઠા પાંચે ભાઈ હમણાં મચ્છવેદ કરશે. કોઈ ઉઠો. ૧૧
 ત્યાર પછી હરપદ તો આવ્યા બ્રહ્મ સભામાં ભાઈ; કર જોડી
 બ્રાહ્મણને કહે આંખોમાં આંસુ લાઈ. કોઈ ઉઠો. ૧૨
 બ્રાહ્મણમાં કોઈ બળીઓ હો તો ઉઠોને આ વાર; નહિ તો
 મારા પ્રાણ તજીશ હું સત્ય કહું નીરધાર. કોઈ ઉઠો. ૧૩
 ॥ વીશ્રામ દોહરો ॥ ભીમસેન પછી બોલીયો મોટા ભાઈ-
 ની સાથ; અરજીનને આજ્ઞા કરો ધરે ધનુષ હવે હાથ. ૧૪
 ॥ રાગ મારૂ ॥ બોલ્યા તે સમે ધર્મ કુમાર; કહું અરજીનને
 નીરધાર; ઉઠો મચ્છવેદ કરો બ્રાત, નમી ધૌમ્ય મુનીને સા-
 ક્ષાત. ૧૫ એવાં ધર્મનાં સુણી વચ્ચન, ઉઠ્યો સવ્ય સાચી
 બળવન્ન; મુનીવરને લાગ્યો તે પાય, લીધી તેમની ત્યાં આ-
 જ્ઞાય. ૧૬ પછી ચાલીયો ત્યાંથી પ્રકાશ આવ્યો ઉતાવળો
 સ્થંભ પાસ; વસ્ત્ર મેલાંને દુર્ભાગકાય, પંચકેશમાં જીવો જ-
 ણાય. ૧૭ દેહ કંઈને કરી વીશેરા, શુદ્ધ દેખાય કાપડી વે-
 શ; એવો પાંડુ રાજનો કુંભાર, ચઢ્યો બાથ ભીડી સ્થંભે
 સાર. ૧૮ તળે ઉભો વ્રકોદર વીર, કહે અર્જુનને મતીધીર;
 બ્રાત થાકું કદી આણીવાર, ત્યારે પડજે તું નીરધાર ૧૯ તને
 ઉછાળું અંતરીઆળ, નાંખુ ત્રાજવામાં તતકાળ; સુણી
 ભીમનાં એવાં વચ્ચન, પામ્યા આશ્ચર્ય સર્વે રાજન્ન.
 ૨૦ કહે મામાને ગાંધારીબાળ, આતો ભીમ જોવો વીકરા-
 ણ; કદી જીવતા હશે એ સાર, ત્યારે શું કરીશું નીરધાર.

૨૧ સુણી શકુની બોલ્યો વચનન રાખ્ય ધીરજ લાણેજ મં-
 નઃ હશે જે કદી પાંડુનાબાળ, ત્યારે યુદ્ધ કરીશું આકાળ.
 ૨૨ સર્વે ભેગા ક્ષત્રીરાજ, કન્યા ખુંચાવી લેઈશું આજ;
 હવે અર્જુને તો તેણીવાર, જાણ્યાં ઉછળી ત્રાજવાં સાર.
 ૨૩ મુક્યા ગોઠવીને તેમાં પાય, ઉભો સ્થીર થઈ મહાકાય;
 આવ્યા આકાશે દેવતા ત્યાંય, બેઠા સર્વે વીમાનની માંય.
 ૨૪ ઈંદ્રે દીકો અર્જુનનો વેશ, વસ્ત્ર મડીનને પંચકેશ; ત્યારે
 બેઠા પામ્યો મનમાંય, પછી આવીયો પાસેજ ત્યારે. ૨૫
 ક્ષૌર કરાવીને નીરધાર, આપ્યા પુત્ર જાણી શણગાર; પેહ
 યાં પારથે તે ત્રતકાળ, તેથી શોભવા લાગ્યો ભુપાળ. ૨૬ પ-
 છી રાજી થઈ નીરવાંણ, જાણ્યું હાથમાં ચાપને બાંણ; જે
 તું તેજસ્વી જાજી સ્વરૂપ, જોઈ જાંખા થાયે સર્વે ભુપ. ૨૭
 જેના મીત્ર સહા ભગવાન ઝેંડે હાથમાં બળ સમાન; મોહ
 પામે જોઈ નરનાર એતો ઇશ્વરનો અવતાર. ૨૮ દીકો
 દ્રૌપદીએ તેને જ્યારે, ચીત્ત ચોટી ગયુંછેજ ત્યારે; રૂપ જો-
 ઈ લાગી રહ ત્યાંય, પછી વીચારયું મન માંહ. ૨૯ મચ્છ એ-
 ના થકી જે વીધાય, ત્યારે સ્વામી એ મારો થાય; માટે શ્રી-
 હરીની આંણીવાર, હુંતો સ્તુતી કરું નિરધાર. ૩૦ ॥ વલ-
 ણ ॥ એણું ધારી મન્નમાં પાંચાળી ભજે ઇશરે; દુરગો કેહે
 એ સ્તુતી કરે કરજેડી તે દીશ્વરેરે. ઇતીશ્રી પાંડવ ચરીત્રે
 કવી દુરગાશંકર વીરચીતે મહાભારથાંતર ગત આદી પર્વણી
 અરજુન સ્થંભોપરીસ્થીતો નામ સાડત્રીસો અધ્યાય. ॥ ૩૭ ॥

કડવું ૩૮ મું.

॥ છંદ ભુજંગી ॥ નમો નીર્ગુણું સચ્ચિદાનંદ રૂપં, ન-
 મો વીસ્વકર્તા ત્રીલોકસ્વભુપં ॥ અજસાધિતં સર્વં વ્યાપી

વીધાતા, નમો ઈંદ્રિયાતિત આનંદ દાતા. ૧ નીળનંદરૂપં મુ
 નીસીદ્ધધેયં, અભયનામનીત્યં કવીવેદગેયં લલીતારમાસ
 ધિક્કાસેવ્યમાનં, સદ્ગુણશુદ્ધં સ્વરૂપસ્પધ્યાનં. ૨ ધર્મો દે-
 હ તે સંતને શ્રેયકારી, હ્યોઝો ભક્તને કષ્ટમાંથી ઉગારી;
 કોટી કામઈંદુ વપુ ભેઈ લાજે, અલૌકીકશ્રંગાર અંગે બીરા
 જે. ૩ નીળશ્રીરને ગાનકરવા મુરારી, લીલાત્રીગુણી જ-
 કતમાં કીધી ભારી; ભીમક પુત્રી ભર્તા ભુવન ભુવવીરં, પ્ર-
 ભુત કામ કરતા ધરાનાથધીરં. ૪ અહ્યો મચ્છને ભેદવા
 જે આ ભુવ, તેને દેખીને હું થઈ તદ્રૂપ ચતુર કામની
 કંથ શુ સેજ આહ જેવો મોર નરસાદથી રાજી થાય. ૫ જે-
 ને દેખીને ચીત રાજી ન થાય, તેવા પુરૂષ સાથે જનમ કેમ
 જાય; કાયરકંથ પામે જગતમાં જે નાર, તેનો તો જશે વ્ય-
 થ આ અવતાર. ૬ અભાગી અને મુરખો જે મળે છે, ત્યા-
 રે રોજ અંતર ઉંડુ બળે છે; નથી જે પ્રિયાના ધણીમાંહી ઢં-
 ગ, તેવી તે ફરે નીત્ય ઉઘાડે અંગ. ૭ મળે સ્વામી શુરો
 અને ગુણવાન, તેનો ધન્ય સંસાર શોભાય માન; બરોબર
 કદી હોય જે નરનાર, ત્યારે તેહના ભાગ્યનો નહીપાર. ૮ તે
 મારે તમે શ્રીહરી કરજો સાદ્ય, મહામચ્છનો ભેદ આના-
 થી થાય; પીતાએ ઘણું આદર્યું મોટું કામ, તે મારે તમે-
 ને કહું ધનશામ. ૯ હેવિ અરજી સુણી થયા રાજી રૂશિ, મુ-
 ક્યું પાર્થમાં બળ તેણેજ દિશ; તેને નવ્ય જાણે કોઈ પ્રાણી
 ત્યાંય, કળા એમ કેશવની જક્તમાંય. ૧૦ ॥ વિશ્રામ દોહરો ॥
 દ્રૌપદીએ સ્તુતિ કરી શ્રીહરી કેરી જેહ; દુર્ગો કે તેને સુણે
 મુક્તિ પામે તેહ. ૧૧ ॥ રાગ ધોળ ॥ બોલ્યા બોલ્યા વૈશમ-
 પાય વચનરે, સાંભળ સાંભળ સતવાદી રાજનરે; મુક્યુ મુ-

ક્યુ અરબુને તે સમે ખાણુરે, આલ્યું એ તો વાયુવેગે નીર્વા-
ણુરે. ૧૨ અર્ધે યોજન ઉંચી છે માછલી તેહરે, સુક્ષ્મ જે
નો જમર જેવડો દેહરે; વાયુ વાયે ચોત્રફ ફરતી જણાયરે
તેતો ક્ષીયા પ્રકારે કરી વિધાયરે. ૧૩ પેલુ ખાણુ આકાશ મા-
રગે ચઢીયુરે, મચ્છતણા દેહ વીશે જઈ નડીયુરે; વીંધ્યા તેના
ત્રણ ભાગ તેણે ઠારરે, ત્યારે થયો સભામાં જયજયકારરે.
૧૪ દેવતાએ પુરુષ પ્રદિ કરી સારરે, દુંદુભીનો નાદ થયો
નીરધારરે, પડયુ મચ્છ તે સમે આવીને હેહુરે, પછે આવી
ખાણુ ભાષામાંલ્ય પેહુરે. ૧૫ ઉતયો વળતિ સ્થભેથી અર-
બુન સમરે, આવી લાગ્યો ધૌમ્ય રૂશી કરે પાયરે; એટલે
આવ્યાં દ્રોણદી ત્યાં તતકાળરે, અરબુન કેરી કોટે ધાત્રી વર-
માળરે. ૧૬ ॥ વસણુ ॥ ધૌમ્ય મુનીએ ઓળખ્યા પાંડવને
તે ઠારરે; દુર્ગો કે' ત્યારે કયો પસ્તૈને પોકારરેરેરે. ॥ ઇતી
શ્રી પાંડવચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વિરચીતે મહાભારથાંત-
રગત આદીપર્વણી અરબુનેન મચ્છભેદ કતો નામ અડત્રીસો
અધ્યાય. ૩૮

કડબું ૩૯ મું.

॥ રાગ ગરબી ॥ હુતો જઈ પડું સાગરમાંયરે વિષ ખા-
ધને મરે; હેવો પસ્તાવો કરે મુનિ ત્યાંયરે હવે હું તો શું ક-
રે. ॥ ટેક ॥ આજશુને ઘેર ગંગા પધારયાં ત્યારે આજસુ ન-
વ તો નાયેરે; તેવી રીતે આજ મારે થયું ત્યેમ અવસર એળે
ગમાયેરે, હવે હુતો શું કરે. ૧ અકરમીને તો ઈંદીરા કે' અ-
લ્યા સિલક કંડ તારે પાલરે, ત્યારે અભાગીયો કે' ઉભાં ર-
હો હું તો ધોમને આપું કયાળરે ॥ હવે હું તો શું કરે. ૨
શાકુટને જ્યારે સંત મલ્યા ત્યારે સાંભરયું ઘર કેર કાંમરે;

સંત પુરૂષ તો આહી ગયા તારે હાથ ધર્યા તેણે ઠામરે ॥ હ-
 વે હું તો શું કરે. ૩ દરીદ્રીને હાથે દ્રવ્ય આવ્યું ત્યારે પ્રગ-
 ટ્યો પીંડમાં રોગરે; ખાનપાન કશુ રૂચે નહીં તેથી ભોગવાયે
 નહીં ભોગરે ॥ હવે હું તો શું કરે. ૪ સતવાદી પાસે શેવા ક-
 રાવી કયમ રીઝસે ભગવાનરે; માહા પુરૂષોને મેં નવ ઓ-
 ળખ્યા બાળ્યુ મારૂ તપ ધ્યાનરે. ॥ હવે હું તો શું કરે. ૫ ન-
 નશા દે પામી સંત ન સેવ્યા તેનો બાળ્યો અવતારરે, નીર્ભય
 થઈ જેણે નીંહા કીધી તેના જીવતને ધિકારરે ॥ હવે હું તો
 શું કરે. ॥ ૬ સત સંગીનો જેને સંગ ન રૂચે વાદ કરે તેની
 સાથરે, તેને તો પશુ જેવો શાસ્ત્ર કહે ત્યમ અવગતી પામે
 અનાથરે હવે હું તો શું કરે ૭ ॥ હેવી રીતે અતિ પસ્તા-
 વો કીધો ધૌમ્ય મુનીએ તે ઠાર રે, ત્યાર પછી મહ્યા ધર્મ
 રાજીને કે કવી દુરગારામરે હવે તો શું કરે. ૮ વિશ્રામ દો-
 હરો ॥ ત્યાર પછી સૌ ક્ષત્રીએ ઓળખ્યા પાંડુબાળ, એટલે
 દુટયા મારવા કૌરવ એકે કાળ. ૯ ॥ રાગ સામેરી ॥ વૈશમ-
 પાયન એણીપેર બોલ્યા સુણ સતવાદી રાય, ત્યારપછી અ-
 રજુનને ઘેરી કરે શસ્ત્રથી ધાય. ૧૦ એટલે વાયુ પુત્રે વિચા-
 રયું યુદ્ધ ઘણુ અહીં થાશે. એવામાં કોઈ પાપી પ્રાણી કન્યા
 તો લેઈ જશે. ૧૧ તે માટે માતાને જઈને સોંપુ આ વેળાય,
 વળતી આવી સર્વેનૃપને કરું હું તો શીક્ષાય. એણું અંત-
 રમાં સમજીને આવ્યો દ્રૌપદી પાસ, કન્યાને કેડે બેસાડી
 આલ્યો તર્ત પ્રકાશ. ૧૩ સહદેવ તેની આગળ આલ્યા ત્વરા
 થકી રાજન, તેણે કુંતામાને કહ્યું આવીને વચન. ૧૪
 માતાજી અમે વસ્તુ લાવ્યા વીજય કરીને આજ, કામ અલૌ-
 કીક કીધું ત્યાં તો હરીએ રાખી લાજ, ૧૫ કુંતા

કે સઉ વેચી લેજો સરખી પાંચે બ્રાત, કોઈનું દીલ દુભે
 નહી એકું કરકું શુભ સાક્ષાત. ૧૬ એટલે સહદેવ કેહેવા
 લાગ્યો આ શું બોલ્યાં માય, હમે તો કન્યા એક લા-
 બ્યા શી રીતે વહેચાય. ૧૬ માતા કેહે મુજ વેણ ફરે નહી
 પશ્ચીમ ઉગ્યે સુર્ય, તે માટે પાંચે જણુ વરજો જીવતીને જર-
 ૨. ૧૯ એવામાં ત્રકોદર આવ્યો કન્યા લેધને સાર, તેતો મા-
 તાપાસે મુકી ચાલ્યો તેણીવાર. ૧૯ મંડપમધ્યે આવી કી
 ધો સીંહનાદરાજન, વળતી સ્થંભ ઉપાડ્યો પેસો કોધ આ
 આણીને મન, ૨૦ માથા પાછળ ફેરવી તેને મારે છે બળવાન
 એકે ફેરે પાંચ પચીમને પાડે તેણે સ્થાન. ૨૧ હેલું દેખી
 નાહો ત્યાંથી દુર્યોધન ભુપાળ, ભીમતણો ભય પ્રગટ્યો
 ભારે પડી પેટમાં ફાળ. ૨૨ બીજા સરવેરાજા નાહા પામીમન-
 માં ત્રાસ. વાગેલું તે પ્રથ્વી પડીયા લાંબા થઈ પ્રકાશ; ૨૩ એ
 વી રીતે જીત્યો સઉને કુંતાનો કુમાર, ત્યાર પછે મુકામે આવ્યા
 પાંચે ભઈ નીરધાર. ૨૪ વળતી દ્રુપદે વીચાર્યું કર પરીક્ષા આ
 જ, કાપડી હોય તો કન્યા દેતાં જાય જગતમાં લાજ. ૨૫
 એકું ધારી પાંચ ઓરડા ખાલી કરાવ્યા ત્યાંય; એકેકી વ-
 સ્તુ તો મુકી એકેકાની માંય. ૨૬ ગાદી તકીયો ધનુષ બાંણુ
 ને મોટી એક ગદાય; પ્રુસ્તકને શણગાર અંગના મુક્યા સ
 વે રાય. ૨૭ ત્યારપછી પાંડવને તેડ્યા ભુપે ધરની માંય;
 ઉભા થઈને આસન આપ્યું બોલ્યા વળતી ત્યાંય. ૨૮ પાં-
 ચે જણુને દ્રુપદ કેહે છે સાંભળો ક્ષત્રી બાળ; એકે એકે જા-
 ઓ તમે ઓરડામાં આકાળ. ૨૯ જુદી જુદી પાંચે વસ્તુ મુકી
 તેણે ધર; તેમાંથી સૌ સૌને ગમતી લાગ્યો આણીવાર. ૩૦ ભુ-
 પતી કેરૂ વચન સુણીને ઉઠ્યા તેતો વીર; ઓરડાની અંદર

જ્ય ઉભા રાખી મનમાં ધીર ૩૧ ધર્મે લીધો ગાદી તકી-
ઓ અરજીને તો આપ; વાયુ પુત્રે ગદા ઉપાડી જેનો ખુબ
પ્રતાપ. ૩૨ સહદેવે તો પુસ્તક લીધું નિકુળે શણગાર; એ-
વી રીતે વસ્તુ લેઈ આવ્યા સભામાં સાર. ૩૩ તેને હેઠળ
મુકી બેઠા પાંડુ કેરા તન્ન; ત્યારે વેમ મટયો રાજનો લીધું
તર્ત લગન. ૩૪ ॥ વલણ ॥ અરજીને આંદો કરે ભુવતી
જેણીવારે, દુરગો કહે તેણે સમે બોલ્યો વાયુ કુમારેરેરે.
ધત્તી શ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વીરચીતે મહાભા-
રથાંતરે ગત આદી પર્વણી ધોમ્બેન બેઠકતો નામ એકાન્ત-
આવારીસો અધ્યાય. ॥ ૩૯ ॥

કડવું ૪૦ મું.

॥ વૈશમપાયન બોલ્યા વળતી સુણ સતવાદી રાય, ॥ ભુ-
વતીને તો કે'વા લાગ્યો વાયુ પુત્ર તણય. ૧ અહો રાયજી ત-
મે સાંભળો! વચન કહું તે આજ, હમને પાંચેને પરણવો
કન્યા તો માહારાજ. ૨ સહદેવે વધામણી કહી સ્થાનકમાં
જે વારે, તે વખતે બોલ્યાં અમારી માતા વણ વીચારે. ૩
સર્વે બાઈ વેંચી લેજ્યો વસ્તુ એ નીરધાર, તે માટે પાંચેને
આપો, કન્યા આણીવાર. ૪ હેવું સાંભળી દ્રુપદ રાજ પા-
મ્યા મન પરીતાપ, પાંચેને કન્યા દેતાં તો બેશે મુજને પા-
પ. ૫ અરે પ્રભુ હાવે શું કરવું પાડુ મારો દેહ, એમ વીચા-
રી ઘરમાં આવ્યા સોડાતુર થઈ તેહ. ૬ હેવામાં હસીની ઇ-
ચ્છાએ આવી પહોંચ્યા વ્યાસ, તેને દેખી રાજ નમીઆ
વળતી બેઠા પાસ. ૭ ગદગદ કંઠે કેહેવા લાગ્યા દ્રુપદ તેણી-
વાર, અહો મુની અતી સંકટમાંથી છોડાવો નીરધાર. ૮ મ-
ચ્છભેદ અરજીને કીધો સભા વીશે તો આજ, પણ માફ કી-

ઘેલું રાખ્યું ક્રીધું ઉત્તમ કાજ. ૯ હાવે તે વાંકુ બોલે છે તે-
 નો કહુ વીસ્તાર, પાંચે ભાઈને કન્યા આપો એવું કહે છે
 સાર. ૧૦ એક પુરૂષને પાંચ પ્રેમદા તદાપી તે શોભાય,
 પણ એક સ્ત્રીને પાંચ પતી તે દેખીતો અન્યાય. ૧૧
 એવું સુણી વ્યાસ વધા ત્યાં પુરવે થએલી વાત, અરૂંધતી
 એકલીને પરણ્યા સપ્ત રૂપી સાક્ષાત, ૧૨ તે માટે ભુપતી
 તમે આપો પાંચને કન્યાય, તેનો દોશ નથી કાંઈ તમને ઇ-
 શ્વરની ઇચ્છાય. ૧૩ તમારી પુત્રી છે તેતો પારવતીનું રૂપ,
 પાંડવને પીનાકી જાણો પાંચે એક સ્વરૂપ. ૧૪ હેવું સુણી ભુ-
 પતી કેરો શોક મટયો તતકાળ, પાંડવને રહેવાને માટે આપ્યો
 સુંદર મહેલ વીશાળ. ૧૫ લગ્ન પેહેલાં દીનત્રણ રહ્યા કે બે
 સાડયા ગણેશ, કુળની રીત પ્રમાણે ક્રીધી પુનઃ તો નરેશ.
 ૧૬ બ્રાહ્મણને ભોજન કરાવ્યું આપ્યાં દાન અપાર, વળતી
 લગ્નતણે દીન આવ્યો તેનો કહુ વીસ્તાર. ૧૭ ॥વીશ્રામ ॥
 દોહરો ॥ પાંડવને પીઠી ચઢી દુઃહસી ગાજે ત્યાંય, દુર્ગો કે શોભા
 ધણી વરઘોડાની માંય. ॥ રાગ ઘોળ ગોડલીનો ॥ જુવે જુ-
 વે ત્યાં નયના લોક પાંડવ ઘોડલે ચઢ્યા, જેની શોભા તણે
 નહી પાર; પાંડવ ઘોડલે ચઢ્યા. ॥ ટેક ॥ પાંડવ પાંચે શોભ-
 તા માથે મુકયા ખુપ, અલંકાર સર્વે ધર્યાંરે જેનાં કામના જે
 વાં સ્વરૂપ, પાંડવ ઘોડલે ચઢ્યા. ૧ તીખા તોરંગ નાયતા મ-
 દજર ડોલે તોય, રથ પાલખી મેના ધણારે બેઠા ક્ષત્રીના, આ
 ણક માંય, પાંડવ ઘોડલે ચઢ્યા. ૨ વાળં વીવીધ વાગતાં મા-
 નુની મંગળ ગાય, જાયક જન જશ બોલતારે એ તો આપે
 ધણી ઉપમાય, પાંડવ ઘોડલે ચઢ્યા. ૩ ગગને બેવા આવી
 આવી બુધ લેઈ વીમાન, તે તો પુષ્પે વધાવતારે કરે

ગાંધવીઓ સહુ ગાન, પાંડવ ઘોડલે ચઢ્યા. ૪ નીરખે નમ્ર-
ની નારીયો નાંખે અખીલ ગુલાલ, હરખીને લે ચોવારણાં-
રે ઘણું જીવો કુંતાજીના બાળ, પાંડવ ઘોડલે ચઢ્યા. ૫ શ્રી
હરી ચાલે સાથમાં જાહવનેલેઈ સંગ, તેને દેખી દેવતારે ઘ-
ણા દેછે પાંડવને તો રંગ. પાંડવ ઘોડલે ચઢ્યા. ૬ હેવી રીતે
આવીયા તોરણ આગળ સાર, બાજઠ ઉપર ઉભા રહ્યારે
જેઈ મોહ પામ્યાં નરનાર, પાંડવ ઘોડલે ચઢ્યા. ૭ રાણી
આવ્યાં પોંખવા રાંમણ દીવો હાથ, માંયે મોંડ રળીયામણો
રે ઘણી ગાનારી ગોરીઓ સાથ, પાંડવ ઘોડલે ચઢ્યા. ૮ ધુશ-
ળ મુશળ લેઈ પોંખતાં શરીયો સંપુટને ત્રાક, પીંડીપીડી ઉછા-
ળીનેરે તાંણ્યાં પાંચે જણનાં નાક. પાંડવ ઘોડલે ચઢ્યા. ૯
વળતિ વરતો આવીઆ મુંદિર મંડપમાંય, એટલે આજ્ઞા
ત્યાં કરીરે સર્વેને જમવાની ત્યાંય પાંડવ ઘોડલે ચઢ્યા. ૧૦
|| વલણ || જમવા બેઠી જન ત્યાં નીકળ્યાં ભોજન જેહરે
દુર્ગે કે' શ્રોતા મુણે વીસ્તારી કહું એહરેરેરે || ધૃતીશ્રી પાંડ-
વ ચરીત્રે કવી દુરમાશંકર વીરચીતે મહાભારથાંતર ગત
આદિ પર્વણી વરઘોડો વર્ણનો નામ ચત્વારીશે અધ્યાય. ૪૦

કડવું ૪૧ મું.

|| રાગ મા૩ || છાયા મેવાડાની મુનીવર બોલીયોરે,
સાંભળને તું ભુપતિ; બાજઠ નાંખીયારે, રાજ્યએ ત્યાંતે અ-
તી. ૧ થાળી હેમનીરે, વાડકીઓ રૂપા તણી; જળપાત્રની-
રે, ચીત્ર વીચીત્ર શોભા ઘણી. ૨ ભોજન નીકળ્યાંરે, બેઠે-
લી પંકતીના જન્નમાં; જમતાં ઉપજેરે પ્રીતીને સ્વાદ આ-
નન્નમાં. ૩ પુરણ પોળીનેરે, બુંદીના લાડુ ત્યાં વળી; ઘેબર
ધારીઓરે, સુત્રફણી જલેબી કળી. ૪ મોહનડારનેરે મગસ

મોતિ ચુર છે; અમ્રતપાકનેરે; હલવો તેતો ભરપુર છે. ૫ પે-
 ડા બરફીનેરે, મગદળ કોપરાપાક છે; ગુંદરપાકનેરે; સુખડી
 સ્વાદ અથાક છે. ૬ બાસુદી પુરીરે, શીખંડને સંજેરીયો;
 ચમપાકનેરે, માલપુડા કચોરીયો. ૭ કેળાં રોટલીરે, દહીમાં
 બોળેલાં વડાં ખરાં; શીરો શેવછેરે, લાવશીને દળ દહીય-
 રાં. ૮ કુરકેસરીરે, તેની જોડે કઢયું દુધ છે; દાળ ભાતનેરે,
 વાલ વટાણા વીશુદ્ધ છે. ૯ કઢી તકનીરે, તેમાં મશાલો નાં-
 ખ્યો થણો; ચણા મઠ તળ્યારે, સ્વાદ અત્થાકીક તે તણો.
 ૧૦ મુળા મોગરીરે, શાક બધાં સુધરીયાં; કોળાં તુરી-
 યારે, તેલને હીંગે વધારીયાં. ૧૧ વાલોર વંકડીરે; કકોડાં
 ને ચોળાફરી; ભીંડા ડોડકારે, ગીતોડાંને ગલકુ વળી. ૧૨
 પર્વર ખાપડીરે, તડબુચુ તેતો રસાળ છે, સુરણ રતાળુરે,
 બટાકાનો સારો તાલ છે. ૧૩ મઠો મેવાનોરે, રાયતુ રધ નાં-
 ખી કર્યું; ભાજી તમામરે ભજીયાંથી મનકુ હર્યું. ૧૪ દુધીકા-
 રેતારે, વંત્યાકમાં નાંખી વડી; પાપડ અથાળુરે, કાચલી તો
 ઝો ફાંકડી. ૧૫ જાન જમવારે, બેઠી બધી તેણે સમે; પ્રભુ
 પીરસેરે; જેને જમત આખું નમે. ૧૬ એમ સૌ જમ્યુરે, ચી
 તમાં આનંદ વાપીએ; વળતી દરપદેરે, મુખવાસ સર્વને
 આપીયો. ૧૭ પછી આવીયોરે મંડપમાં સર્વે વળી; જેવા
 તે સમેરે, મેઢનીતો ઝાઝી મળી, ૧૮ ભણે બ્રાહ્મણોરે, અ-
 ટકના હોકાશન; ગીત ગાયછેરે, રામાયો રાગ સુધારીને. ૧૯
 પછી પધરાવીરે, ભુપતિએ કંન્યા તદ્દા; વર્તેમંગળરે, તેણે સ
 ને તો સર્વદા. ૨૦ ॥ વિશ્રામ ॥ દોહરો ॥ મંગળ વરતે તે
 નમે ભુપતિ આપે દાન, દુર્ગો કહે તેતો લહે કુંતાના સંતા-
 ન. ૨૨ ॥ રાગ ધોળ ॥ ત્યાંતો પેલું મંગળ વરતાય. હરેકે

ત્યાં તો શાંશાં તે દાંન અપાય, શોભા ધણેરીરે; ત્યાંતો ગાયે
નાં દાન અપાય, હરેકે સર્વે માનુની મંગળ ગાય, શોભા ધ-
ણેરીરે. ૧ આપે દાંનતો દરૂપદ રાજન, હરેકે દાંન લેછે કુંતા
કેરા તાંન, શોભા ધણેરીરે; ત્યાંતો ગોત્રનો ઉચ્ચાર થાય, હ-
રેકે માગે બ્રાહ્મણતો દક્ષણાય, શોભા ધણેરીરે. ૨ ત્યાંતો બી-
જી મંગળ વરતાય, હરેકે ત્યાંતો દાશીનાં દાંન અપાય, શો-
ભા ધણેરીરે; ત્યાંતો ફરેછે વરને કંન્યાય, હરેકે ત્યાં હસ્ત મે-
ળાય થાય, શોભા ધણેરીરે. ૩ ત્યાંતો દેવતાની પુજા થા-
ય, હરેકે ત્યાંતો અગ્નીની સાક્ષી અપાય, શોભા ધણેરીરે; દાં-
ન આપે છે દ્રુપદ ભુષાળ, હરેકે દાંન લેછે કુંતાણના બાળ,
શોભા ધણેરીરે. ૪ ત્યાંતો ત્રીજી મંગળ વરતાય, હરેકે ત્યારે
ભોમીનાં દાંન અપાય, શોભા ધણેરીરે; બોલે જન્યક યશવી-
શાળ, હરેકે વાગે વાજાં વીવીધ રસાળ, શોભા ધણેરીરે. ૫
ત્યાંતો દાપાં તમામ ચુકવાય, હરેકે સાંભાસાંભી આપીને રા-
જ થાય, શોભા ધણેરીરે; આપ્યા આપ્યા હાથીને તોખાર,
હરેકે આપ્યા કુંચી સહીત ભંડાર, શોભા ધણેરીરે. ૬ ત્યાંતો
ચોથું મંગળ વરતાય, હરેકે ત્યારે કંન્યાનું દાંન અપાય, શો-
ભા ધણેરીરે. ત્યાંતો સોભાગ્યવતી કહે સાર, હરેકે એતો
માગે શ્રીકૃષ્ણ સઉ નાર, શોભા ધણેરીરે. ૭ ત્યાંતો આનંદ ઓ-
ચ્છવ થાય, હરેકે ભુવે ધ્રુવતારો વર કંન્યાય, શોભા ધણેરીરે;
ત્યાંતો ગોત્રજ પુજવા જાય, હરેકે રમે એકી બેકી વળી રા-
ય, શોભા ધણેરીરે. ૮ ॥ વલંભુ ॥ વર કંન્યા પરણી ઉઠ્યાં
વરત્યા મંગળચારરે, દુર્ગો કહે ચાંલ્યા તણે સમે થયો નીર-
ધારરેરેરે; ઇતીશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવિ દુર્ગાશંકર વીરચીતે મહા-
ભારથાતર ગત આદી પર્વણી વર કંન્યા પરણનો નામ એ-
કચત્વારીશો અક્યાય. ૪૧

કડવું ૪૨ મું.

॥ રાગ સામેરી ॥ વૈશમપાયન એણી પેર બોલ્યા સાંભ-
ળ ભુપ કુમાર; વર કન્યા પરણીને ઉઠ્યાં વરત્યો જ્યજ્ય
કાર. ૧ પાંચ દીવસ પાંડવને રાખ્યા ત્યાર પછી રાજન; મ-
ન ગમતાં સર્વેને કરાવ્યાં ભુપતીએ ભોજન. ૨ છઠે દીવસે
પાંડુ કેરા પુત્ર થયા તૈયાર; તે વખતે પેરાંમણી આપી રા-
જ્યે નીરધાર. ૩ દ્રૌપદીને વળાવ્યાં સાથે મનમાં આંણી
પ્રેમ; વળતી ભાગોળ સુધી આવ્યાં રાંણી રાજ તેમ. ૪ ઈ-
દ્રપ્રસ્તને મારગે આલ્યા પાંડવ જોણીવાર; એટલે ભુપતિ પા-
છા વળીયા લેઈ સઘળો પરીવાર. ૫ ત્યારપછી મારગમાં
નીપજ્યું પાંડવને વીધન; તે સર્વે વિસ્તારી કહું સાંભળ ભુ-
પતિ તન. ૬ રાજ સર્વે ભેગા થઈને બેઠા મારગ માંચ; દુ-
યોધનને કહ્યું શકુની તે પણ છે વળી ત્યાંચ. ૭ તે ઠેકાણે
આવી પોંચ્યા પાંડુના કુમાર; તેને જોઈને રાજ્યે તો તર્ત
મહાં હથીયાર. ૮ ભીષ્મે ભીષ્ થઈ લડતા માહારથી તેણે
ઠાંમ; સાંભાસાંભી યુદ્ધ થયું ત્યાં દારણ રણ સંગ્રામ. ૯ સુર્ય
કુંવરના સામે અરબુન મુકે જોજો બાંણ; તેનેતો છેદી નાં-
ખે છે મહા બળીઓ નીરવાણ. ૧૦ ત્યારે કુંતા પુત્રે માર્યા
સાયક એક હજાર; તેથી કહ્યું તણી સેન્યાનો કીધો ત્યાં સં-
હાર. ૧૧ હેવું સુર્ય કુંવરે ત્રીશુળ એક નીવેધ્યું; તેણે
જોઈને સવ્ય સાચીનું રહ્ય ત્વરાથી ભેદ્યું. ૧૨ બેઉમાં કોઈ
પાછા નથી હઠતા વીધાએ ભરપુર; સરખે સરખા ઉતર્યા
એતો યુદ્ધ વિશે અતિશુર. ૧૩ હેવામાં ભીમે ઉપા-
ડ્યાં વ્રક્ષ પાંચ વીસાળ, તેને માથા પાછળ ફેરવી માર્યા
ત્યાં તતકાળ, ૧૪ એકે ફેરે પાંચ પચીસને પો-

ચાડે યમ દ્વાર, હેવી રીતે સૌને પમાડ્યા વાયુ પુત્રે હાર, ૧૫
 તે વખતે અરબુને દાખ્યું બળ ઝીઝુ રાજન, સુર્ય કુંવરને
 મુરછા કીધી ક્રોધ આણીને મન. ૧૬ બે બાંણે શુસરમા પા-
 ડ્યો રથથી હેઠો રાય, સાત બાણ મુકીને વીંધ્યો જરા સં-
 ધ મહા કાય. ૧૭ ત્રણ બાણથી કર્યો ગાભરો શીશુપાળ,
 ભુપાળ, પંદર બાંણે પાડ્યો હેઠો શલ્યને તેણે કાળ, ૧૮ હેલું
 દેખી અંધતણા સુત નાહા બીહીને મન, તેની પુઠળ નાહો
 પોતે વાયુ કેરો તન. ૧૯ જોર કરીને ઝાલ્યા ભીમે ઘાલ્યા બા-
 થની માંચ, ધર્મની પાશે લાવ્યો વળતી તાડન કરતો ત્યાંચ.
 ૨૦ ત્યારે યુધિષ્ઠિરને ઉપજી અંતરમાં કંઠણાય; કૌરવને છો-
 ડાવ્યા ત્યાંથી કરી કાલાવાલા. ૨૧ વાયુ પુત્રે વસ્ત્ર કાઢી
 લેઈ કીધા નખ સ્વરૂપ, વળતી તેને મુકી દીધા સર્વેને સુ-
 ભુ ભુપ, ૨૨ તેતો છાનામાના આવ્યા રાત પડ્યે પુર પાસ,
 ગુપ્ત જગ્યાએ સંતાયા પછી નાંખીને નિશ્વાસ, ૨૩ સરવે
 સુતુ ત્યારે કીધો પેસવાનો વિચાર, દરવાજે આવીને ઉભા
 અંધતણા કુંમાર. ૨૪ વળતી તેણે પેસવા માંડ્યું દરવાજા-
 માં જ્યારે, એટલે ત્યાં શીપાઈએ ખાળ્યા તરકર જાણી ત્યા-
 રે. ૨૫ મારમારવા માંડ્યો જ્યારે પાપીને તે ઠાર, તે વખ
 તે શીપાઈને કેછે દુરિયોધન નિર્ધાર. ૨૬ અરે ભાઈ હું ભુપ
 તમારો જવા દોને ઘેર, પાંડવથી હારીને આવ્યા નીપજી હે-
 વી પેર. ૨૭ શીપાઈએ ઓળખીને આખ્યાં વસ્ત્ર પેરવા
 ત્યાંચ, તેને પેહેરી સોએ ભાઈ આવ્યા ધરની માંચ. ૨૮ તે સ
 મે ભાનુમતી બોલી દુરિયોધનની નાર, અહોપતી ક્યાં મેલી
 મારી સોકય તમે આવાર. ૨૯ હેલું વાક્ય સુણીને લાજ્યો
 અંધતણો કુમાર, હેવામાં ત્યાં આવી પોહોંચ્યા શકુની સુ-

યં કુમાર. ૩૦ પાંડવ પાંચાળી લેઈ આવ્યા ઈંદ્રપ્રસ્તની માં-
ય, બીજા રાજા સરવે ગયા પોત પોતાને ત્યાં. ૩૧ અર્ધ
ભાગ પોતાનો લીધો પાંડવે રાજન, ત્યારે ધણો પાંચો
ત્યાં પાપી દુરયોધન. ૩૨ વારે અડધુ રાજ્ય કરેછે પાંડુના
કુમાર તેથી માગ્યા મે વરસે છે સડિને સુખ અપાર. ૩૩
હેવામાં બહુ હાડે આવ્યા મળવાને મોહન, તેને દેખી સરવે
હરજ્યા પાંડવ પોતે મન. ૩૪ સામા સામી પુછી વળતી કુ-
શળતા તે ઠાર, ત્યાર પછી શ્રી કૃષ્ણ રહ્યા ત્યાં ત્રણ માસ
નિરધાર. ૩૫ તે સમે શ્રી હરીને પુછી યુધીષ્ઠિરે વાત, એક
પત્નીને પાંચે પરણ્યા સત્ય થકી સાક્ષાત. ૩૬ હાવે એ કોને
ત્યાં રહે તે તો કોહો કીરતાર, કોના ધરતું કામ કરે વળી કેમ
ચાલે વેહેવાર. ૩૭ ત્યારે કૃષ્ણે વારા બાંધ્યા સુણ જનમેજય
રાય, બોહોતેર બોહોતેર દીન રહે તે સડિને ત્યાં અબળાય.
૩૮ એકને ત્યાંથી દ્રૌપદી જાએ બીજાને ત્યાં જ્યારે, અગ્ની-
માં પેશીને નીકળે તેણીવારે. ૩૯ ॥ વલણ ॥ હેવી રી-
તેબાંધીઆ વારા સતીના પાંચરે. દુરગો કે' તેને ભજ્યે ટળ-
શે જમની આંચરેરેરે. ॥ ઇતીશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગા-
શંકર વીરચીતે માહાભારથાંતરગત આદીપર્વણી પાંડવ
ઈંદ્રસ્તે આગતો નામ દ્વીચત્વારીસો અધ્યાય. ॥ ૪૨ ॥

કડવું ૪૩ મું.

॥ રાગ આશાવરી ॥ વૈશમપાયન એણી પેર બોલ્યા
સુણ સતવાદીરે રાય; પાંચાળીએ બાંધ્યો પાટો પ્રભુને તે-
નો કહુ મહીમાય. ૧ એક દીવસના યોગ વીશે ગયા ઉ-
જાણી કરવા રાજનન; તેની જોડે સડિ સાથ ગયો વળી હ-
યાણુ દેવકી તન્ન. ૨ તે બાગમાં સાંઠો છોલતાં બેઠી છોય

પ્રભુનેજ સાર; જમણા હાથની આંગળીમાંથી નીકળી શો-
 ણીત ધાર. ૩ તેને દેખી સતી દ્રૌપદીએ ક્રીધો મન્ન વીશે
 તો વિચાર; ચીર ફાડી પછી પાટોરે બાંધ્યો પ્રભુને તો ની-
 રધાર. ૪ બેઠાં બેઠાં તેના બહુ નમીએ ગણ્યા ત્રાગડા તો
 વળી જોહ; નવસેને નવાણું સંજ્યા થઈ તેની તેમાં નહીંરે
 સદેહ. ૫ ત્યાર પછી સર્વે ઘેર આવીને નીંદ્રા ક્રીધી તેણે ઠાર;
 એકલા ઇશ્વર જાગે તેમાં એ તો વીશ્વના સરજન હાર. ૬
 તે સમે ભીમને કૃષ્ણે જગાડીઓ વારતા કહેવા પ્રકાશ; વ્ર-
 કોહર સાવચેત થયો ત્યારે બોલ્યા શ્રી અવીનાશ. ૭ અહો
 ભીમ સુણ વાત કહું એક તુજને તો આણીવાર; તારા ધ-
 રમાં છે તારૂણી તે તો કાળી તણો અવતાર. ૮ અપ્પર જો-
 ગણી એતો કહાવે બ્રહ્માંડને ખાઈ જાય; તે માટે મુળ થકી
 કરવો તેનો આપણે તો ઉપાય. ૯ કાલે સવારે તું રીસાજો
 ફેગટ જમતી વખતે રાય; મનાવે તે વખતે એક માગવું
 વચન ત્યાંતો તદ્દાય. ૧૦ ભીમ કહે કેમ માનું હું તો વળી
 સાચું એતો મહારાજ; તે માટે નીશાની તેની બતાવો ની-
 શ્ચય થવાને આજ. ૧૧ કૃષ્ણ કહે જળ ભરવા જાએ રાત્રી
 વીશે તુજ નાર; તે સમે તું તેની પુઠળ જાજે છાંનોમાંનો
 નીરધાર. ૧૨ સરીતાના ત્રઠ ઉપર સુંદર વ્રક્ષ છે એક વીશા-
 ન; તે તો ધણું મુળ થકીજ પોતું વીતી ગયા બહુ કાળ.
 ૧૩ તેમાં જઈને તું સંતાઈ રહેજો ભુપતી કેરા કુમાર; તે
 વખતે સતી તે પર ચઢીને ઊરાડશે વ્રક્ષ સાર. ૧૪ ક્ષીપ્રા ન-
 દીકરે કાંઠે તો એક છે ગંધર્વ નામે મસાંણ. ૧૫ તે ઠેકાંણેએ
 ઉતરશે વળી વ્રક્ષ મુઘાં નીરવાણ. ૧૫ જોગણીઓ સઉ
 પ્રથમથી આવી બેઠી હશે ત્યાં રાજન્ન; તે ઠેકાણે તારી તા-

રૂણી જાશે બહલી બીજું તન્ન. ૧૬ તેને દેખી તેહ જોગણી-
 ઓ દેશે ઉભી થઈનેજ માંન; ત્યારે સૌ ગરબા ગાશે
 પુંદરી ફરી તે સ્થાન. ૧૭ તે સમે તું વ્રક્ષમાં થકી નીકળી
 નદિ વીશે ઉભો રહેજે; વળતી તુંને શીખવાડું હું તેવું વ-
 ચન માગી લેજે. ૧૮ તારા ખપ્પરમાં આવે નહીં કદી પાં-
 ડવને કીરતાર; એવું વચનમાં માગજે તુંતો ધીરજ રાખી
 તે ઠાર. ૧૯ તે વખતે તને લે એવું કેહેશે કોઈ થકી તો સા-
 ક્ષાત; એટલે નીકળશે તેના મુખ થકી અગ્નીની જ્વાળા
 અગાધ. ૨૦ તે માટે વચન માગીને મારવી દુબકી જળમાં
 રાય; નીકર બળીને ભસ્મ થશે એવી કાળી તણી પ્રભુતા-
 ય, ૨૧ ત્યારપછી બેઉ મુઠ ગયા ત્યાં તો ભીમ હરી ખુ-
 શી ભેર; પ્રાતસકાળ થયો તે વખતે નીપજી ત્યાં શી પેર.
 ૨૨ જમતી વખતે રીસાઈને બેઠો વાયુતણો તો કુમાર; દ્રૌ-
 પદી કેહે ઉઠો સ્વામી મારા કયેમ કરો હાવે વાર. ૨૩
 તોપણ ભીમ ઉઠ્યો નહીં તે સમે દ્રૌપદી તો લાગ્યાં પાય; ક-
 રજેડીને કેહે કયમ રીસાયા કંથ તમે આ વેળાય. ૨૪ ભીમ
 કેહે એક વચન આપો ભાંભીની મુજને આજ; તે તો કોઈ
 વખતે હું માગીસ પડશે જ્યારે કાજ. ૨૫ એવું સુણી સ-
 તીએ પછી આપ્યું વચન તો તેણે ઠાર; ત્યારપછી જમ-
 વાને ઉઠ્યો કુંતાતણો તો કુમાર. ૨૬ રાત્રી પડી ત્યારે સ-
 વે સુતુ નમરતણી તો પ્રજાય; છાંનોમાંનો ભીમ મુઠ રહ્યો
 પણ જાગતો છે એ તો રાય. ૨૭ એટલે દ્રૌપદી નીકળ્યાં
 ત્યાંથકી બેડું લઈ નીરધાર; તેની પુઠે પુઠે ચાલીઓ એતો
 વ્રકોહર તેણીવાર. ૨૮ દ્રૌપદીના પેહેલો વ્રક્ષ વિશે જઈ સં-
 તાયો તે બળવાન; એટલે પાંચાળી આવી પોહોંચ્યાં ત્યાં

બેડું લઈ તેણે સ્થાન. ૨૯ વળતિ સતિ વ્રક્ષ ઉપર ચઢીને
 ઉડીયાં તેણે આકાશ, મશાણમાં આવી ઉતરીયાં એતો ક્ષી-
 મા નહી કેરી પાસ. ૩૦ તે વખતે નીજ રૂપ પ્રકાસ્યું કાળી-
 એ ત્યાંતો કરાળ; તેને જોઈ ભીમ તો ભય પામ્યો કુંતાજી
 કેસે બાળ. ૩૧ જોગણીઓ સહુ ઉઠી ઉભી થઈ લાગી કા-
 બીકાને પાય; વળતી ગરબો ચાલતો કીધો તે વખતે સુણ
 સય. ૩૨ એટલે વાયુતણે સુત નીકળ્યો વ્રક્ષ થકી પછી
 બહાર; સરીતાની મધ્યે આવીને ઉભો બીહીતો બીહીતો તે-
 ò હાર. ૩૩ ત્યારપછી તેણે શક્તિ પાસે માગ્યું લીધેલું પે-
 લું વચનન, તારા ખપ્પરમાં આવે નહીં કદી કૃષ્ણને કુંતા-
 ના તાંત. ૩૪ એકું સુણી મહાકાળી કહે અધ્યા લેને તુંતો
 નીરધાર; તે વખતે મુખમાં થકી નીકળી જવાળા અગ્ની ત-
 ણી સાર. ૩૫ ત્યારે વાયુસુત કુબકી મારીને સંતાયો જળ-
 માંય; જવાળા મટી એટલે નીકળ્યો તેહ સરીતા થકીજ ત્યાં
 ય. ૩૬ વ્રક્ષના પોલાણમાં પાછો પેઠો તે પાંડુ રાજ તણો બા-
 બ; એટલે ગરબો પુરી આવ્યાં દ્રૌપદી તો તતકાળ. ૩૭
 વ્રક્ષના ઉપર બેસી તે આવીયાં પાછાં પોતાને મુકામ; ત્યા-
 રપછી જળ ભરીને ચાલ્યાં નય વિશે અભીસમ. ૩૮ ભીમ-
 સેન પણ વ્રક્ષથી નીકળ્યો આવ્યો પોતાનેજ ઘેર; તે દીનથી
 હરપતીને ન બીજે લીલા કરે ખુશી બેર. ૩૯ જક્રાપતિ
 પછી તતખર થયાને ધર્મની લીધી રજાય; ત્રણ દિવસમાં
 આવી પોહોંચ્યા તેતો દારીકાંમાં જદુરાય; એટલે પાંડ-
 વે એકઠા થઈને કીધો ત્યાં એક ઠરાવ; તેમાં ઘણા સમ આ-
 કસ ખાધા ઇશ્વનો એ બનાવ. ૪૧ જેના મુકામમાં પાંચા-
 બી સંચરે રહેવાને મારે રાજન, તેની આજ્ઞા વીના ત્યાં ન-

બ જાણું ઉઘાડી તેનું સહન. ૪૨ જાણે અજાણેથી જે કોઈ
જાશે આજ્ઞા વીના તેણે ધર; તેને માથે પ્રહારહત્યાનું પ્રાશ્ની-
ત એસસે તર્તજ સાર. ૪૩ તે માટે દાહરા વર્ષ સુધી રહે વ-
ન્ન બીશે અભીરામ; તમામ તીર્થમાં સ્નાન કરે ત્યારે પાછું
અવાય આ ધમ. ૪૪ એવી પાંચે મળી પ્રતીજ્ઞા કરી કઠીણ
ઝાઝી કેહેવાય; ત્યારપછી સૌ મુકામે આવ્યા પોતપોતાને
તદાય. ૪૫ ॥ વલણ ॥ એટલામાં પ્રાહ્ણણ તણી આવી
ત્યાં ફરીયાદરે, દુર્ગે કહે અર્જુન ઉડ્યો સાંભળી તેનો સાદ-
રે. ઇતીશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વિરચીતે મહા-
ભારથાંતર ગત આદી પર્વણી કૃષ્ણેન ભીમસ્ય દરૂપધામુળ
સ્વરૂપ દર્શિતો નામ ત્રયચત્વારીસો અધ્યાય. ॥ ૪૩ ॥

કડણું ૪૪ મું.

॥ રાગ મા૩ ॥ બોલ્યા વૈશમપાયન વાંણ સુણો ભુપતી
ચતુર સુજાણ; નૈમીશારણ્યના વાશી જેહ, આવ્યા વીપ્ર
તમામજ તેહ. ૧ તેને અરજુને પુછ્યો પ્રકાર; કયેમ આ-
વ્યા મુનિ આણે ધર; ત્યારે વીપ્ર કહે સુણો રાય, હમારા
દુષ્ટનો મહીમાય. ૨ એક રાક્ષસ પિડે અપાર, માયો હર્ણ
કરે નીરધાર; તેનો વધ કરે દુષ્ટ એહ, નથી જોવાતું અમો-
થી તેહ. ૩ માટે ચાલો તમે મહારાજ, કેસે પરમારથ જા-
ણિ કાજ; ત્યારે અરજુન સુણો દેવ, લાણું આયુધ હું
ત્રતખેવ. ૪ રહે ત્યાં સુધી ઊભા આ ધર, તણ ચીતધી ચિં-
તા બીચાર; હેણું વિપ્રને કહી વચન; ચાલ્યો ઉતાવળો ઉદ્ધિ-
તન. ૫ હતાં આયુદ્ધ ભીમને ત્યાંય, તેથી આવ્યો સેના ધ-
ર માંય; તેણે રામે પતિ પ્રિયા સાર, હતાં એકાન્તમાં નિર-
ધાર. ૬ પુછ્યા વિના પેડો અરજુન, બીધાં આયુદ્ધ અદ-

રી મન; થયો બ્રાહ્મણ સાથે તૈયાર, આવ્યો નૈમીશારણ્ય-
માં સાર. ૭ થયું હૈત્યને જાણુ તે જ્યારે, આવ્યો ઉતાવળો
તેણીવારે; મેલ્યું તે સમે અર્જુને બાંણુ, દીધા તે થકી પાપી-
ના પ્રાણુ. ૮ ત્યારે વીંપે મળીને તેણે ઠાંમ, દીધી આશીશતો
અભીરાંમ; પછી ચાલીઓ પારથ સાર, આવ્યો નય્ર વીશે
નીરધાર ૯ ત્યારે વ્રકોદરે તેણીવાર, કહ્યો પ્રતીજ્ઞા કેરો પ્ર-
કાર; પુછ્યા વિના પેઠા માહારે ત્યાંય, માટે જાઓ ભાઈ વ-
નમાય ૧૦ હેલું સાંભળીને અરજીન, થયો ચિંતાતુર અતિ
મન; વન વીશે જવા તેણીવાર, થયો તતખર ઈંદ્ર કુમાર.
૧૧ બ્રાત માતને વંદિને તેહ, નીકળ્યો નય્રથી નરદેહ; આ-
વે તીરથ જોજો મુકાંમ, કરે ત્યાં ત્યાં પોતે વિશ્રામ. ૧૨ હે-
વી રીતે બધે ફરતે સાર, વીત્યાં વરસતો અગીયાર; વર્ષ
બારમું બેઠું જોવો, આવ્યો સીંધુ કાંઠે તેણીવારે. ૧૩ ત્ર-
બાવટી પુરી પાસે રાય, મહીસાગર સંગમ થાય; અંગીરા
રૂશી કેરો મુકાંમ, અતી સુંદર શોભા તે ઠાંમ. ૧૪ તેની
પાસે આવ્યો કુંતા બાળ, નમ્યો મુનીવરને ત્રતકાળ; દીધું
મુનીએ આદરમાંન, રહ્યો સવ્ય સાચી તેણે સ્થાન. ૧૫
જ્ઞાન ગોષ્ઠી કરેછે હમેશ, પુછે વેદાંત શાસ્ત્રનો દેશ; ગયો એ-
ક સમે નાવા કાજ, મહીસંગમમાં મહારાજ. ૧૬ પેઠો પાં-
ણિ વીશે એતો જ્યારે, આવી ઉભયમગરી ત્યારે; ઝાલ્યા
ચર્ણ તેના જળમાંય, પછી ખેંચવા લાગીએ ત્યાંય. ૧૭ પડી
પારથને ત્યારે ફાળ; પગ ઉપાડ્યો અંતળીઆળ; દીઠી મ-
ગરી નજરે જ્યારે; તેને ચીરીને ઉશેટી ત્યારે. ૧૮ તેવી રી-
તે બીજીનો તે ઠાર; કર્યો સવ્ય સાચીએ સંહાર; સ્પર્શ અર-
જીનનો થતાં સાર, થઈ મગરીઓ બેડિ નાર. ૧૫ લાગી પા-

રથને તે તો પાય, સ્વામી કરોને કપાય ત્યારે અરજીને
 પુછી ત્યાં વાત, કેની પુત્રી તમે તો સાક્ષાત. ૨૦ કેમ પામ્યાં
 આ જળચર દેહ, કહો વીસ્તારી સંધનું તેહ; ત્યારે સુંદરી-
 એ બોલી વાણુ. સુણો ભુપતી વાક્ય પ્રમાણ. ૨૧ હમે અ-
 પ્પર જાતી કેવૈયે, ઈંદ્ર રાજાનિ પાસેજ રહીયે થયો તે-
 હનો અમને શ્રાપ, છુટ્યાં આજ તમારે પ્રતાપ. ૨૨ ઉલુપી
 ને ચીત્રાંગદા સાર; હેવાં નામ વળી નીરધાર; બેઠાં તમારૂં
 રૂપ રાજનં, થયું વ્યાકુળ હમારૂં મન. ૨૩ માટે અમારી
 સંગાથે આજ, કરો વીશય ભોગનું કાજ; હેવાં સુણી સ્ત્રિ-
 એનાં વચનં મોહ પામીયો ત્યાં અરજીન. ૨૪ ભુલ્યો ભા-
 ન પોતે નર નાથ, કર્યો સંગ તે સુંદરી સાથ; રહ્યો ગર્ભ
 તે સ્ત્રિયોને રાય, એનો ઇશ્વર કેરી ઇચ્છાય. ૧૫ આવ્યો
 આશ્રમે અરજીન જ્યારે, બોલ્યા અંગીરા રૂપી તે વારે; અ-
 લ્યા ક્ષત્રીના બાળક સાર, લાગી આવડી ત્યાં કયમ વાર.
 ૨૬ સુણી બ્રાહ્મણ કેરૂં વચનન, લાજ પામ્યો ધણો અરજીન;
 પછી આલ્યો ત્યાં થકી રાય, અંગીરાની લેધને રાજય. ૨૭
 થોડે દાહડે રૂંટો રૂંટો એહ, આવ્યો પ્રભાસમાં નરદેહ; હવું
 તે સમે મહોદ્ધા પર્વ, આવ્યા નાહવાને ભુપતી સર્વ. ૨૮
 લેધ જાહવનો પરીવાર, આવ્યા કૃષ્ણ પણ તેણે ઠાર; ત્યારે
 યોગી રૂપે ત્યાં પારથ, બેઠો આસન વાળી સમર્થ, ૨૯ બેયું
 શ્રીહરીએ તે સ્વરૂપ, ત્યારે હસ્યા ત્રીભુવન ભુપ; છાંના માં-
 ના મળ્યા જગતાત, પછી વચન કહ્યું સાક્ષાત. ૩૦ અમે દા-
 રકાં પોંચીએ જ્યારે. આવજો તું તો પુઠળ ત્યારે; લેધ સંન્યા-
 સી કેરાજ વેસ, કરજો નમ્ર વીરો ઉપદેશ. ૩૧ બળદેવ તેડે તે-
 ને ઘેર, ત્યારે કરજો તું એક પેર; બેન સુભદ્રા અમારી જોહ,

તેને લઈ જજે નરદેહ. ૩૨ તેમાં ભીતી ન ધરેશ તુંય, અં-
 ત્યે ઉગારી લેઈશ હુંય; હેલું કહીને દીન દયાળ, આવ્યા દા-
 રીકાંમાં તતકાળ. તેની પુંડળ કુંતાનો તંન, આવ્યો થો-
 ડે દોડે અરજીન; બળદેવના બાગની માંય, કર્યો મુકામ
 આવીને ત્યાંય. ૩૪ હતો આંધળો માળી તે ડાર, તેને પાસે
 તેડયો નીરધાર; પછી ભુપતી લેઈને ત્યાંય, ઘાલી માળી
 તણા નેત્ર માંય; ૩૫ તેથી મુઝીયુ તેને પ્રકાશ, થયો અંધ
 પણા કેરો નાશ; તેથી માળી નમ્યો તેણે સ્થાન, જાણ્યા
 અરજીનને ભગવાન. ૩૬ આવ્યા નગ્રમાં તે નીરવાંણ, કર્યો
 સંન્યાસી કેરાં વખાંણ; જાણી બળદેવજીએ તે વાત, ત્યારે
 તેડવા આહ્યા સાક્ષાત. ૩૭ દીઠા દુરથી સંન્યાસી જ્યારે, ડં-
 ડવત કર્યો તેણીવારે; જોઈ તજને રેવતી ધરા, થયા વિસ્મય
 તો તેણે દીશ. ૩૮ ॥ વલણ ॥ ત્યાર પછી કરજેડીને સ્તુ-
 તી કરે બળરાંભરે, દુર્ગો કહે નેતો કહુ શ્રોતાજન અભીરાં-
 મરેરેરે; ઇતી શ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવિ દુર્ગાશંકર વીરચીતે મ-
 હાભારથાંતર ગત આદીપર્વણી અરજીન વન વાસન દારી-
 કાંમતી આગનો નાંમ ચતુશ્ચત્વારીસો અધ્યાય. ૪૪

કડકું ૪૫ મું.

॥ રાગ સામેરી ॥ વૈશમપાયન એણીપેર બોહ્યા મુણ
 સતવાદી રાય; સંન્યાસીને બળદેવ કહે જે કરજેડી વાચા-
 ય. ૧ મહારાજ પુર માંહી પધારો સડિને કરો પાવન; હેલું
 સાંભળી તેની સાથે આહ્યો કુતા તંન. ૨ વાજતે ગાજતે આ-
 વી પોચ્યા નગ્ર વીશે નીરધાર; ધર્મશાળામાં અરજીન ઉતર્યો
 મનમાં આણી પ્યાર. ૩ નરનારી સડિ નગ્ર તણાં ત્યાં આવે છે
 હમેશ; સંન્યાસી તો કથા કરીને આપે છે ઉપદેશ. ૪ હેવા-

માં બળદેવે દીધુ નોતર તેણે ધર; ત્યાર પછે મુકામે આ-
 વ્યા શેષ તણે અવતાર. ૫ સુભદ્રાને આવિ કહિ તે તો સ-
 ઘળી પેર; બીક્ષા લેવા સાર આવશે ડંડી આપડે ઘેર. ૬ તે
 માટે રસોઈ કરે તમે ભગની મારી આજ; જે થકી પુન્ય
 થશે આપણને ત્રમ થશે મહારાજ. ૭ એવામાં શ્રી કૃષ્ણ પ-
 ધાર્યા બળદેવને દરબાર; સંન્યાસીના નીમંત્રણનો સાંભળ્યો
 સર્વ પ્રકાર. ૮ એટલે ક્રોધ કરી તે કહે છે બળદેવ ને ભગવા-
 ન; મોટા ભાઈ તમને શું કહીએ છોક ભુલો છો ભાંન. ૯
 પરવતનીને ત્યાગી તેનો શો કરવો વીશ્વાસ, તેને તો તમે
 ઘેર બોલાવો આણિને ઉદ્ધાસ. ૧૦ તેમાંથી કોઈ હહાડો થા-
 શો આપડી ખોટી વાત; એક કહીને કૃષ્ણ ગયા પછી રીસેને
 સાક્ષાત. ૧૧ ત્યાર પછી શંકરશણુ આવ્યા અરબુન પાસે
 સાર; તેને જમવા તેડી લાવ્યા પોતાને દરબાર. ૧૨ આસ-
 ન આપી બેસાડ્યા પછી ડંડીને ઘરમાંય; એવામાં એક અ-
 નુચર આવ્યો તેડવા તેમને ત્યાંય. ૧૩ અનુચર કે તમને તે
 ડેછે ઉગ્રસેન ભુખાળ; તે માટે બળદેવ પધારો મુજ સાથે ત-
 તકાળ. ૧૪ ત્યારે સુભદ્રાને કહીને સંપેણ મહાકાય; ઉગ્રસે-
 નની પાસે આવ્યા અનુચર સાથે રાય. ૧૫ સુભદ્રાએ પી-
 રસ્યુ વળતી અરબુનને નીરધાર; ત્યારે ત્યાં જમવાને બેઠા
 કુંતાનો કુંમાર. ૧૬ અરબુન કેરી આકતિ નીરખી સુભદ્રા-
 એ જ્યારે, તેથી બહુ વ્યાકુળ થઈ મનમાં મોહ થકી તે વારે.
 ૧૭ ॥ વિશ્રામ દોહરો ॥ નજરે નજર ભેગી થઈ એટલે હસી-
 યાં તેહ, દુરગો કહે શ્રીતા સુણો વિસ્તારી કહુ એહ. ૧૮ ॥ રા-
 મ મહાર ॥ કુંતાસુતની કાન્તી શ્રીહરિની બેને બેઈ; નર એ-
 ના જેવો તો નથી જુગમાં બીજો કોઈ; તેથી એ તો તત્ક્ષણ

મુખડું દેખીને મોહિ, સંન્યાસીને જોઈરેરે હો મોહ પામ્યાં
 માનુનીરે ટેક. ૧૯ અલખ ઉપાશી એવો જ્યમ આલ થકી
 ઉતરીયો, રશીક પુરૂષ આનંદી ગુણ લક્ષણ કેરો દરીઓઃ
 તેવો ભુપતી ભારે ચતુરાના ચીત્તમાં ઠરીયો, સંન્યાસી. ૨૦
 ડંડ કમંડળ શોભે વળી ભગવું લુગડું ધાર્યું, વાવ ચર્મથી ખાં-
 ધી પુસ્તક બગલમાં માર્યું; તેમ મુની થઈ બેઠો શ્રી હરીનું
 વેણ વીચાર્યું. સંન્યાસી. ૨૧ યોગ સમાધી જાણે વળી આ-
 ત્માને ઉપાસે, પ્રેત ભુતને પાપી તેતો જેનાથી ત્રાસે; એવું
 દીકે દુખડું ઝાંણીનું પણ નાસે. સંન્યા. ૨૨ તત્વ દરખીને
 ત્યાગી વૈરાગ્ય મોજમાં માણે, બ્રમર ગુફાનો ભોગી પરમાત્મા-
 ને પ્રમાણે; તેવી વાતો છાંની વણ કીધે સર્વે જાણે. સંન્યા. ૨૩.
 અંબુ ઉપર ચાસે અગ્રી અડક્યે નવ દાજે, એમ વેદ કળા
 ને વીધા તે અંતરમાં વીરાજે; શુરવીર સમ દરખી શત્રુના સાં-
 મો ગાજે. સંન્યા. ૨૪ અશુભ કર્મનો ત્યાગી નવ જાણે કોઈ-
 નો કળીયો, મુસ્તક મેરૂનું મરડે મહાદેવ સરીખો બળીઓ
 નોળી કરમનો કર્તા નથી એવો કોઈ સાંભળીયો. સંન્યા. ૨૫
 મુખડુ ઈંદુના જેવું ને આંખો બેઉ અણીયાળી, નાસા નીર-
 મળ શોભે શુક પક્ષીથી રૂપાળી; વાંકી બ્રહ્મટી તેવી તે ભા-
 રે ભુરકી વાળી, સંન્યા. ૨૬ રહ્ય વણું રઢીઆણુ સ્તન ભાસે
 નહિ વળી જ્યાંહી, ઉઘર પોરણી જેવું ત્રિવલ્લી રેખા છે ત્યાં-
 હી, એવો સુંદર ખોડો તે નીર્મળ નાભીમાંહિ સંન્યા. ૨૭ હરત
 હાથણિ કેરી સુંઠા ડંડ જેવા સારા, ચર્ણકમળ બહુ કોમળ
 નખ નીચે જાણે તારા; તેમ કટી સીંહ સરખી અવયવતો સર્વે
 ન્યારા, સંન્યાસીને જોઈરેરે હો મોહ પામ્યાં માનુનીરે. ૨૮
 ॥ વલણ ॥ એવા અરજુનને જોઈ અબળા હરખી મનરે દુ-

ગો કહે તેણે સમે બોલ્યાં તતં વચનરેરેરે. ઇતી શ્રી પાંડવ ચ-
રીત્રે કવી દુરભાશંકર વીરચીતે મહાભારથાંતર ગત આદિ
પર્વણીસંન્યાસી સ્વરૂપવર્ણનોનામ પંચચત્વારીશો અધ્યાય.

કડવું ૪૧ મું.

॥ રાગ માઝ ॥ વૈશમપાયન કહે સુભરાય, સુભદ્રા હર્ણનો
મહિમાય; બોલ્યાં સુંદરી ત્યાંતો વચન, સુણો સંન્યાસી પ્રા-
ણજીવન. ૧ માઝ ચીત ચોટયું તમ માંય, માટે આવું તમે
જાણો ત્યાંય; મારા બ્રાત તણો રથ જોહ, નામે હીદોળીઓ
શુભ તેહ. ૨ તેમાં બેશીને કરીયે પ્રયાણ, કોઈ જાણે નહી
નીરવાણ, હેવો કરીને મન વીચાર, બેઠાં બે જાણુ રથમાં
સાર. ૩ હાંક્યો વાયુ વેગે રથ રાય, આવ્યા બળદેવ ઘેર ત-
હામ; પેઠા ચોરડામાં જોણીવારે, દીકુ વિપ્રીત કામજ ત્યારે.
૪ સંન્યાસીને ભગીનિ તો જોહ, નવ દિઠાં મુકામમાં તેહ; ત્યા-
રે મનમાં ક્રીધા વિચાર, થયું કપટ તો આણીવાર. ૫ અતી
અન્યાય તે આજ થયો, સંન્યાસી બેનને લેઈ ગયો; માટે
માઝ એ ડંડીને ઠેર, લાણું સુભદ્રા બેનને ઘેર. ૬ હેવો ક્રોધ
થી કરી વીચાર, તેડ્યા જાહવ સો તેણે ડાર; આવ્યા તે સ-
મે કૃષ્ણ કૃપાળ, બોલ્યા બ્રાતની સાથે દયાળ. ૭ અરે ભાઈ ક-
હું તું મેં જોહ; થયુ હૈવ કૃપાએજ તેહ; બેઠું કલંક કુળમાં
માહું, જોઈ પીઠના ઉપર પાહું. ૮ ચાલો તેહનો કરીએ સં-
હાર, હેલું કહી થયા કૃષ્ણ તૈયાર; ધર્યા આયુદ્ધ ચોદાએ સ-
ર્વ, બેઠા વાહને તણને ગર્વ. ૯ વાગે ત્રાંબાળુ ત્યાંતો રસાળ,
આણું જાહવ હળ તતકાળ; થોડી વાર વિશે નીરધાર. ઝા-
લી પાડ્યાં તેને તેણિવાર. ૧૦ દીકુ હળ તે અરજીને જ્યા-
રે, રથ ઉભો રાખ્યો તેણીવારે; ધરયું આદીત્ય કેરું ધ્યાન,

ત્યારે મુર્ય આઠ્યા તેણે સ્થાન. ૧૧ આપ્યું તેમણે ધનુશ
 બાણ, પછી પધારીયા નીરવાણ; વળતિ વિજયે કરી વિ-
 ચાર, ઉતર્યા હેઠાં મુભદ્રા નાર. ૧૨ હતું વ્રક્ષ ત્યાં એક વી-
 શાળ, તેની તળે મુક્યાં તતકાળ; તેણે સમે પછી અરજીનઃ
 ઉભો આપ ધરીને રાજનં. ૧૩ આવી એવામાં સેન્યા ત-
 મામ, થયો તેહની સાથે સંગ્રામ; મુકે જાહવ બાણ અચાર,
 તેને છેદેછે કુંતા કુમાર. ૧૪ પોહોયે એકલો સર્વને વીર,
 ઘણી રાખે છે હૈયામાં ધીર; એક ઘટીકામાં નીરધાર; પાછા
 હઠાવ્યા જાહવ સાર. ૧૫ ત્યારે બળદેવને ચઢી રીસ, હળ-
 મુશળ ઝાલ્યું તે દીશ; દીઠું દામોદરે તેહ જ્યારે, આવી
 હાથ જોડ્યા તેણીવારે. ૧૬ કહે બળદેવને જગતાત, મારી
 વાત મુણો તમે જ્ઞાત; આ તો અરજીન કુંતાનો બાળ, એ-
 ને ઓળખ્યો મેં આણેકાળ. ૧૭ તેને મારતાં બેશેજ પાપ;
 ભુવો વીચારીને તમે આપ; તાત તણો એ ભાણેજ થાય,
 માટે પ્રાણ થકી ન હણાય. ૧૮ બેનને ધેર લાવતાં આજ,
 જાય જગતમાં વળી લાજ; હર્ણ કરેલી કન્યાને સાર, નહીં
 વરે ક્ષત્રીનો કુમાર. ૧૯ માટે યુદ્ધ રહેવા દેઢ બંધ, બાંધો
 એહની સાથે સબંધ; ધર્મ શાસ્ત્ર વિષે એવો ન્યાય, કન્યાદા-
 ન ભાણેજને થાય. ૨૦ એવાં કૃષ્ણનાં મુણી વચન, થયા
 શિતળ રોહિણી તન; યુદ્ધ પડતું મુકી ખુશી ભેર, આઠ્યા
 અરજીન સહીત ધેર. ૨૦ તેડ્યા આચાર્યને તેણે ઠાર, લગ્ન
 જોવરાવ્યું નીરધાર; પછી ધર્મના ઉપર રાય, લખી કંકાત-
 રી તો તહાય. ૨૧ આપી બ્રાહ્મણને શુભ એહ, તેને લેઈ
 આલ્યો વિપ્ર તેહ; આલ્યો ઉતાવળો એતો ત્યાંય, આઠ્યા
 ઈંદ્રપ્રસ્થપુરમાંય. ૨૨ રાજ સભામાં આવી તત્ર, આ-

પ્યો ધર્મના હાથમાં પત્ર, કહ્યો બનેલો સર્વ પ્રકાર, ત્યારે
રાજ થયા નૃપસાર. ૨૩ ઉઠી ઉભા થયા તેણે સ્થાન, વ-
ળતી ભેગી કરી સૌ જનન; આલ્યા વિપ્રની સંગાથે રાય, તે
હી પુરની સર્વ પ્રજાય. ૨૪ ત્રણ દિવસે થઈને તેહ, આળ્યા
દ્વારીકાંમાં સત્ય દેહ; ભાગોળે ઉભા રહી રાજન, બોલાવી
લીધો ત્યાં અરબુન. ૨૫ વળતી બળદેવજીએ તે ઠાર, કર્યું
સામૈયું નીરધાર; સાંભાસામી મળ્યા સૌ ત્યાંય, પછી તેહી
લાળ્યા પુર માંય. ૨૬ આપ્યો જનીવાસાનો મુકામ, મુક્યા
શેવકને તેણે ઠામ; રાજ થઈને રાહિણી તન, ભાત્યભાત્ય-
નાં કીધાં ભોજન. ૨૭ જન જમવા બેઠી જે વારે, પ્રભુ પી-
રસવા રહ્યા ત્યારે; જમી ઉઠ્યા પછી તેણે ઠાર, વર કંન્યા
વર્ધા નીરધાર. ૨૮ કુળાચાર પ્રમાણે તે સ્થાન, દીધું બળ-
દેવે કંન્યાનું દાન; આપી પેહેરામણી વળી જેહ, કહું વિ-
સ્તારીને હવે તેહ. ૨૯ હાથી શણગારેલા શત સાત, ત્રણ
સહસ્ર અશ્વ સાક્ષાત; ૨૫ બારસે સુંદીર સાર, દાશી ત્રણ
સેં મોહોર હજાર. ૩૦ આપી એટલું દ્રવ્ય તદ્દાય, લાગ્યા
બેઉ ભાઈ ત્યાંતો પાય; પછી બોલીયા શ્રી જુગદીશ, સુણો
ધર્મ તમે અવનિશ. ૩૧ આપ્યો સુતરનો તાર જેહ, કરો
અંગીકાર તમે તેહ; પછી પાંચ દિવસ તે ઠાર, રાખ્યા પાં-
ડવને નીરધાર. ૩૨ છઠે દાહાડે યુધિષ્ઠિર રાય, થયા ત્યાં થ-
કી પોતે વિદાય; સુભદ્રાને વળાવી સંગાથ, ધણું રાજ થ-
યા વિશ્વનાથ. ૩૩ ॥ વલણ ॥ અરબુન પરણી આવીયા,
દ્વાદશ વરશે ધેરરે, દુર્ગે કહે પછે શું થયું, તેતો કહું ખુ-
શીભેરરેરેરે ॥ ઇતિશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વી-
રચીતે મહાભારથાંતરગત આદી પર્વણી સુભદ્રા હર્ણ ક-

થીતો નામ પરચત્વારીશેઁ અધ્યાયઃ ૪૬

કડવું ૪૭ મું.

॥ રાગ સામેરી ॥ વૈશમપાયન એણીપેર બોલ્યા મુ-
ણુ જનમેજય રાય; અમીમન્યુની ઉત્પત્તિનો કહુ હવે મહિ-
માય. ૧ સુભદ્રા દશ માસ રહ્યાં પછી ઈંદ્રપ્રસ્તની માંય; તે-
ને તો વળી પતિ ઇચ્છાએ ગર્ભ રહ્યો છે ત્યાંય. ૨ ત્યાર પ-
છી પ્રભુ તેડી લાવ્યા દ્વારામતીમાં સાર; આનંદમાં દીન
જાએ તેના શોક રહિત નીરધાર. ૩ હાવે તો એક દૈત્ય રહેછે
પાતાળે રાજ્યનત; તેનો સુમાળીનો દીકરો નામે અધલોચન.
૪ એક દિવસ તે રમવા ગયો તો ગેડીડો ગુણવાન; ત્યાંનો એ-
ક ડોશીને વાગ્યું રમતાં તેણે સ્થાન. ૫ ત્યારે તે ડોશીએ
દીધું મેણું તેણે ઠાર; અધ્યા દુષ્ટ જગવર હોતો તુજ શતરૂને
માર. ૬ એવું સાંભળી અધલોચન કે સાંભળો ડોશી માત;
મારો વેરવી કીધો છે તે બતલાવો સાક્ષાત. ૭ એટલે ડોશી
કહેવા લાગી સાંભળને તુ જાણ; દ્વારમતીના પતીએ કીધો
તુજ પીતાનો કાળ. ૮ વસુદેવ જાહવ કેરો દીકરો કષ્ણુ એવું
છે નામ, તેને જ્યારે માડ ત્યારે સાચી તારી હામ. ૯ એવું સાં-
ભળી અધલોચન તો તર્ત થયો તૈયાર; વનમાં જઈ તપ કરવા
માંડ્યું શંકરનું તે વાર. ૧૦ ઝાઝે દીવસે પ્રસન્ન થયા પછી પા-
રવતીના ઇશ; વળતી તેનો કેવા લાગ્યા કૃપા કરી તે દીશ.
૧૧ માગ માગ એમ કેવા લાગ્યા શંકર મુખથી જ્યારે; એ-
ટલે અધલોચન તો બોલ્યો સ્તવન કરી તે વારે. ૧૨ અહો
શીવ માગુ તમ પાશે કષ્ણુને માડ ઠેર; ઈંદ્રદીકનો નાશ ક-
રૂ વળી કોને હેવી પેર. ૧૩ ત્યારે શીવ કહે બહરીવ્રક્ષની પે-
દી કર નીરધાર; તેમાં કષ્ણુને ધાલી દેધ વાશી દેજે સાર.

૧૪ મુજ વાણી મીઠ્યા નહીં થાયે કહુછુ સત્ય પ્રકાશ; એ પે-
 ટીમાં જેને ધાલુ તેનો થાયે નાશ. ૧૫ એવું કહી અંતર-
 ધ્યાન પામ્યા શિવજી આનંદભેર; ત્યાર પછી ઐતોચન આ-
 વ્યો પોતા કેરે ઘેર. ૧૬ વળતી તે પાપીએ કરાવી પેટી
 શુભ તૈયાર; તેને માથે મુકી આવ્યો મત્યુલોકમાં સાર. ૧૭
 અંતરજ્ઞમીએ તે જાણી રાક્ષસ કેરી વાત; તે સમે બહુ
 નામી બનીઆ બ્રાહ્મણ તો સાક્ષાત. ૧૮ મારગ વચ્ચે બેઠા
 આવી ટીપણું કાઢી ધરા; એટલે ત્યાં ઐતોચન આવ્યો પે-
 ટી જેને શીશ. ૧૯ તેને પ્રભુએ પુછવા માંડ્યું ક્યાં ચા-
 લ્યા રાજન; ક્રીયા નગર વીશે વસોછો કોનાછો વળી
 તન. ૨૦ એવું સાંભળી ઐતોચન કહે સુમાળી મુજ તાત;
 પાતાળે નીવાસ માહરો દાનવ કેરી જાત. ૨૧ કૃષ્ણ કહે સુ-
 માળી કેરો કહોને સમાચાર; જીવે છે કે નાશ થયો તે વ-
 ર્ણવો આણેઠાર. ૨૨ ત્યારે દ્વૈત્ય કહે મુજ પીતા પામ્યા સ્વ-
 ર્ગ નીવાસ; ત્રણ વરસ તેને તો થયાં ઉપર વીત્યો માસ. ૨૪
 એવું સાંભળી પ્રભુએ મુકી તાણીને ત્યાં પોક; પાપીને છે-
 તરવા માટે છખીતો પામ્યા શોક. ૨૫ ઓ મારા જજમાન
 કહીને રૂઠન કરે ચોધાર, એટલે ઐતોચને પુછ્યું પ્રભુને તે-
 છે ઠાર. ૨૬ મારા તાતની સાથે તમારે આવો ક્યાંથી સ્ને-
 હ; તે સંશય ટળવાને માટે વિસ્તારી કહો એહ. ૨૭ કૃષ્ણ
 કહે કુળ ગૌર તમારો થાઉં હું રાજન; તેતો તાત તમારો
 જાણે મુજ ઉપર બહુ મન. ૨૮ ત્યારે ઐતોચનને આવ્યો
 બ્રાહ્મણનો વિશ્વાસ; એટલે પેટી હેઠી મુકી બેઠો પ્રભુની
 પાસ. ૨૯ પુરૂષોત્તમે પેટી દેખી પુછ્યું તેને ત્યાંય; અરે
 બાધ આને લેધને ગમન કરોછો ક્યાંય. ૩૦ ત્યારે તે ઐ-

લોચન કહેછે સાંભળો મારા ગોર; આ પેટીમાં ઘાલી હણ-
 વો નટવર નંદકીશોર. ૩૧ કૃષ્ણ કહે હું મહુરત આપું તે-
 થી થાશે કામ; હમણાં વેળા માઠી માટે કરો જરા વિશ્રામ.
 ૩૨ વળી તુજને હું ચેતાવું છું સાંભળ મારી વાત; આ પે-
 ટી વિશે કેમ મારો નંદકુંવર સાક્ષાત. ૩૩ હૈત્ય કહે પેશી
 દેખાડું તમને હું મહારાજ; એમ કહી પેટીમાં પેડો મેળે મ-
 રવા કાજ. ૩૪ હૈવગતીથી પેડો એ તો પાપી પેટી માંય;
 એટલે હરીએ ઢાંકણું વાસી તાણુ માર્યું ત્યાંય, વામ દેવના
 વચન થકી થઇ પેટી વજ્રસમાન, અકળાઇને મહી મ્રત્યુ પા-
 મ્યો પાપી તેણે સ્થાન; ત્યારપછી તે પેટી લેઇ કેશવ આ-
 વ્યા ઘેર, સુભદ્રાને સોંપીને પછી બોલ્યા આનંદભેર; બેની
 આ પેટી કોઈ કાળે ઉઘાડવી નહિ સાર, એવું કહીને કુંચી
 સોંપી આલ્યા વીશ્વાધાર, કૃષ્ણ તણી સ્ત્રીઓએ જાણી તેતો
 સઘળી વાત; ત્યારે તે સુંદરીઓ આવી બેન કને સાક્ષાત;
 રૂક્મણી કે છે નણુંદ તમારા બંધવ લાવ્યા જેહ, તે વસ્તુ
 બતલાવો હમને, ટળવાને સદેહ, એવું સાંભળી સુભદ્રાએ પે-
 ટી બતાવી સાર, ત્યારે તે અબળાઓ કે'છે ઉઘાડો આ વા-
 ર; સુભદ્રા કે ભાભી ભઇએ તેની કહી છે નાય, તે માટે જે
 ઉઘાડુ તો સંકટ પેદા થાય; ત્યારે તે સ્ત્રીઓ રીસાઈ બોલી
 મર્મ વચન, તેથી સુભદ્રાને લાગ્યું માહુ ઝાઝુ મન ૪૩ વેહે-
 લાં વેહેલાં ઘરમાં જઈને કુંચી લાવ્યાં તેહ, ત્યારપછી પે-
 ટી ઉઘાડી ક્રોધ કરીને એહ. ૪૪ તે સમે રાક્ષસનો નીકળ્યો
 પેટીમાંથી પ્રાણ, તેતો સુભદ્રાના મુખમાં પેસી ગયો નીરવા-
 ણ. ૪૫ સવ્ય સાચીથી ગર્વ રહ્યો તો સુભદ્રાને જેહ, તેની
 મધ્યે પ્રભુ ઇચ્છાએ પેડો પાપી તેહ. ૪૬ કૃષ્ણ તણી સ્ત્રી-

ચોથે દીઠું કરંક પેટી માંહ, એટલે ભય પામીને નાહી ભા-
મનીયો સહુ ત્યાંય. ૪૭ હાવે ગર્ભ સુભદ્રા કેરો દૈત્ય રૂપ છે
જેહ, શુકલપક્ષના શશી પ્રભાણે વ્રદ્ધી પામે તેહ. ૪૮ પુરા
માસ થયા તે વખતે સુભદ્રા કષ્ટાય, એકોચન પાપી દુખ દે છે
પ્રસંવ ક્યમે નવ થાય. ૪૯ ત્યારે કૃષ્ણે કેહેવા માંડી ચક્રાવ્યુ-
હ કથાય, તેને સુણતાં સુભદ્રાને આવી ગઈ નીંદ્રાય. ૫૦ છે-
લા કોડા કેરી રચના કે'વા માંડી જ્યારે એટલે ત્યાં હોકરો
દીધો દૈત્યે તેણીવારે. ૫૧ શ્રી હરીએ તેને ઓળખીઓ સાં-
ભળી તેનો સાહ, ત્યારે કેહેણું બંધ રાખીને કીધો ત્યાં સીંહ
નાહ. ૫૨ વળતિ તે પાપી અવતરીઓ વરત્યો જ્યજ્યકાર,
કૃષ્ણ વીના સરવેને ઉપજ્યો આનંદ અપરંખપાર ૫૩
॥ વલણ ॥ સુભદ્રાને સુત અવતરીઓ પોંચી મનની આશરે,
દુરગો કેહે ત્યાં વેંહેચતા સાકર શ્રી અવીનાશરેરેરે. ॥ ઇતી
શ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વીરચીતે મહાભારથાં-
તર ગત આદી પર્વણી અભિમન્યુ ઉત્પત્તી કથનો નામ સ-
પ્તચત્વાર્શિશા અધ્યાય. ૪૭

કડણું ૪૮ મું.

॥ રાગ સામેરી ॥ વૈશમપાયન એણીપેરે બોલ્યા સુણ
સત્યવાદી રાય; ઈંદ્રપ્રસ્તમાં ખબર મોકલી શ્રી હરીએ ત-
દાય. ૧ ત્યારે પછી અભીમન્યુ તે તો વ્રદ્ધી પામે સાર; એ-
વી રીતે વીત્યા વળતી માસ બાર તે ધાર. ૨ એટલે કુંતા-
જીએ કીધી વાયુજને આજ્ઞાય; સુભદ્રાને તેડવા જા તું નીશ્ચે
આ વેળાય. ૩ આ સમે વ્રકોહર તેતો તરત થયો તૈયાર; જ્ય-
મંગળ હાથી શણગાર્યો શોભાનો નહીં પાર. ૪ તેના ઉપર
બેસી આલ્યો દ્વારામતીમાં રાય; ત્રણ દીવસમાં પહોંચ્યો

તેતો ભીમસેન મહાકાય. ૫ શ્યામ શમીર સુત મળીયા ત્યારે વરત્યો જયજયકાર; ત્યાર પછી કુશળતા પુછી સામા સામી સાર. ૬ જન્મવાને ઉઠાડયા વળતી ભીમસેનને ત્યાંય; તેતો નહીં બાજપર બેઠા રાય રસોડા માંય. ૭ જોટલું પીરશે કંબુની નારી તેટલું તેતો ખાય; ઉઠ બેશ કરી અબળા થાક્યાં ભીમ કહે નહીં નાય. ૮ રસોઈ સર્વે ખુટી ત્યારે વીરમય પાખ્યાં નાર; હરીના સામું બેયું ત્યારે સમજ્યા સરજન હાર. ૯ ત્યારે ભીમને કંબુ કહેછે સાંભળોને ભુપાળ પ્રભુતા સૌ સ્ત્રીઓએ જાણી ક્ષમા કરો આ કાળ. ૧૦ એટલે હાસ્ય કરીને ધોયા ભીમે તો કર સાર; વળતી હરીએ બીડું આપ્યું પાન તણું નીરધાર. ૧૧ એવી રીતે ભીમ રહ્યા ત્યાં સુણ જનમેજય રાય; ત્યારે બેનને મોકલવાની કરી પ્રભુએ ઇચ્છાય. ૧૨ ભાણેજને ભગીની તેને કર્યા નવીન શણગાર, રત્ન મણીના શોભે તેતો કર્મતનો નહીં પાર. ૧૩ વળતી ભીમની સાથે મોકલ્યાં બેનને તેણે હીશ; વળાવીને પાછા આવ્યા પુર મધ્યે જગહીશ. ૧૪ ભીમસેન તેડીને આવ્યો ઈંદ્રપ્રસ્થની માંય; સુલદ્રા તો પાયે લાગ્યાં કુંતાજીને ત્યાંય. ૧૫ પુત્ર પોતાનો આપ્યો વળતી ડોશીને તે ધર; કુંતાએ જોળામાં લેઈ ચુંબન કીધું સાર. ૧૬ ધર્મરાય પણ પુત્ર બેઠને રાજ થયા મન માંય; ત્યાર પછી ગુરૂને તેડાવી નામ પડાવ્યું ત્યાંય. ૧૭ જન્મકાળનું લગ્ન તપાસ્યુ ગુરૂએ તેણે કામ; તે પ્રમાણે પુત્રનું પાડ્યું અભીમન્યુ તો નામ. ૧૮ પછી પાંડવને યુદ્ધ થયું અતી કંબુ જોડે નિરધાર; તેમાં જાણી બેઠને હાર્યા વીશ્વતણા કીરતાર. ૧૯ એણે સાંભળી જનમેજય કહે વાક્ય સુણો મહારાજ, પાંડવે શ્રી

હરીનિ સાથે યુદ્ધ કર્યું શે કાળ. ૨૦ ॥ અર્ધ વીશ્રામ ॥ ત્યારે મુનીવર બોલીયા, સાંભળને ભુપાળ; પાંડવને પ્રભુ કેમ લડ્યા તે તો કહું આ કાળ. ૨૧ ॥ રાગ માઝ ॥ એક સમે દુરવાસા મુનીશ, બેઠા સમાધીમાં તેણે દીશ; તેને વીતિયાં વરસ હબ્બર, દેહ કશ થયો નીરધાર. ૨૨ તેણે સમે ઇન્દ્રિયો તમામ, મુરતિમાન થઈ અભીરામ; બાહાર નીકળીને બોલી ત્યાંય, મુની નહીં રહીએ તમ માંય. ૨૩ ત્યારે બોલીયા ત્યાં રૂંધીરાજ, કહો જવાનું કારણ આજ; સુણી ઇન્દ્રીઓ બોલી પ્રમુખ, નવ દીકું તમારામાં સુખ. ૨૪ અતી કષ્ટ થો છો રૂંધીરાય, માટે આપો અમોને રજાય; એવી ઇન્દ્રીઓની સુણિ વાણિ, બોલ્યા દુરવાસા તો પ્રેમ આણી. ૨૫ તમે કહો તે ઠેકાણે જાઉં, મોઢે માગો તે સુખ અપાવું; ત્યારે ઇન્દ્રીઓ કહે રૂંધીરાય, આલો ઇન્દ્રને ત્યાં આ વેળાય. ૨૬ બેસો ઇન્દ્રાસને તમે જ્યારે, અમે ત્રપ્ત થઈએ તે વારે; એવું સાંભળીને તતકાળ, ચાલ્યા સ્વર્ગમાં અત્રીના બાળ. ૨૭ હતિ સુરપતિ કેરી સભાય, ઉભા ત્યાં જઈને રૂંધીરાય; દીકા પુરંદરે રૂંધી જ્યારે, દીધું આહરમાન તે વારે. ૨૮ પછી ઇન્દ્ર કહે મુનીરાજ, કેમ કૃપા કરી તમે આજ; એવું સુણી બોલ્યા દીજ બાળ, આપો ઇન્દ્રાસન આણેકાળ. ૨૯ થશે ઇન્દ્રીઓ ત્રપ્ત અમારી, ત્યારે સોંપીશું ગાદી તમારી; ત્યારે ઇન્દ્ર થઈને પ્રસન્ન, આપ્યું વિપ્રને રાજ્ય આસન, ૩૦ બેઠા દુરવાસા આસને જ્યારે, નૃત્ય થવા લાગ્યું તેણીવારે, ઉરવશી નામે અપ્પરા જેહ, તેણે દીકા મુની પ્રદ દેહ. ૩૧ તેણી મર્વ કરી નીરધાર, જેવી તેવી નાચી તેણે ઠાર; ત્યારે ક્રોધે ભરાયા મુનીશ, દીધો શ્રાપ તેને તેણે દીશ. ૩૨ સુણ

ઉર્વશી તું મારી વાત, મુને મુરખ જાણ્યો સાક્ષાત; માટે
અશ્વની થાજે તું નાર, મૃત્યુલોક વીશે નિરધાર. ૩૩ એવો
શ્રાપ દીધો વીમે જ્યારે, આવ્યો ઈંદ્ર તે ઠેકાણે ત્યારે; તેણે
કાલાવાલા કર્યા અતિ, ત્યારે બોલ્યા મુની મહામતી. ૩૪ ફ-
રી નૃત્ય કરાવોને રાય, જેથી ઈંદ્રિયો ત્રપ્તજ થાય, ત્યારે
અનુગ્રહ કરું હું, સત્ય માનજે સુરપતી તું. ૩૨ પછી
ઈંદ્રના કહેવાથી ત્યાં, નાચી ઉર્વશી આનંદ માંય, સ્વર
ગાતાં તાણ્યો શુદ્ધ મન, થયા તે સમે વિપ્ર પ્રસન્ન. ૩૬
બોલ્યા દુર્વાશા આણી ઉમંગ, ધન્ય તારૂણી તુજને રંગ; પ-
ડો પ્રથ્વી વીશે હાલ નાર, ધરો અશ્વનીનો અવતાર. ૩૭
સુર્ય અસ્ત થશે જેણીવારે થશે નારી નિરંતર ત્યારે; વ-
જ સાડાતણ ભેગાં થાશે, ત્યારે શ્રાપ તમારો મુકાશે. ૩૮
કાશી નગ કેરો જેહ ભુપ, મોહ પામશે જોઇ સ્વરૂપ; તેને
ધેર જજો તમે નાર, થશે તે થકી અંતે ઉદ્ધાર. ૩૯ એવું
કહીને દુર્વાશા દેવ, આવ્યા આશ્રમમાં તતખેવ; વળતી ઉ-
ર્વશી અપ્પરા જેહ, પડી અશ્વની થઇને તેહ. ૪૦ કાશીરાજ-
ના નગની પાસ; ક્યો ગંગાની તીરે નીવાસ. ॥ વલણ ॥
કાશી નગ તણો પતી, ગુણ નીધી ડાંગવ રાયરે; દુર્ગો કહે
તેનો કહું વિસ્તારી મહીમાયરેરે. ૪૨ ॥ ઇતીશ્રી પાંડવ
ચરીત્રે કવિ દુરગાશંકર વિરચીને મહાભારથાંતર ગત આદી
પર્વણી ઉર્વશી શ્રાપ પ્રાપ્તો નામ અષ્ટચત્વારીશો અધ્યાય.

કડવું ૪૯ મું.

॥ રાગ સામેરી ॥ વૈશમપાયન એણીપેર બોલ્યા મુણ
સતવાદી રાય, ડાંગવ રાજ કેરો અસ્વો નદી કિનારે જાય. ૧
ત્યાં પેલી અશ્વનિ દેખીને પાશે પુઠળ સાર, ત્યારે તે ઉર્વશી

જાએ છેડી તો નીરધાર. ૨ અશ્વ ઘણા દોડી થાકે પણ આવે નહી તે હાથ, હેવામાં તો સુર્ય આથમે કસ્યપ સુત સાક્ષાત. ૩ તે સમે ઘોડી નો થાએ સોળ વર્ષની નાર, ત્યાંથી અશ્વ વળે છે પાછા તજી વળણા ને વાર. ૪ વીરહથકી સુકાયા તેતો ચંદી વળુ નવ ખાય, હેવું દેખી રક્ષકને તો પુછે ડાંગવ રાય. ૫ અશ્વ આપણ કેમ સુકાયા કહોને સાચી વાત, ત્યારે તે સેવકે કહી હકીકત નો સાક્ષાત. ૬ તેને સાંભળી જોવા આલ્યા ડાંગવસેન રાજન, પાંચ પચીસ સેવકને લીધા સંગાથે નૃપતન્ન. ૭ વન્ન વિશે આવ્યા તે વખતે દીડી અશ્વની તેહ તેને જોઈ રેવંત પળાયા તેમાં નહી સંદેહ. ૮ રાત પડી તે વખતે થઈ અસ્વની સુંદીર નાર, ત્યારે તેની પાસે આવ્યા ભુપતી તો નીરધાર. ૯ ઉર્વશી કેરો દેહ દેખીને મોહ પામ્યા રાજન, વળતી વીનતા સાથે જોડ્યા પ્રેમ થકી વચન. ૧૦ અરે પ્રિયા આત્મા આ વખતે પ્રસન્ન થઈ મુજ ઘેર ખાનપાન ખુબ સુખ ભોગવો રાખુ રૂડી પેર. ૧૦ હેવું સાંભળી સુંહરી જોડી ભુપતી કેરી સાથ, વચન એક આપીને વળતી જાત્રો હેતે હાથ. ૧૧ તે સમે રાજ કે' સુંહરી સાંભળો મોઢે માપ, તું કહે તે હું નવ પાળુ તો પ્રથ્વી કેરૂં પાપ. ૧૨ અમળા કે તમ પાસે માગે મુજને કોઈ રાજન, તહથી નવ કોઈને આપવી માગુ એહ વચન. ૧૩ ભુપતી કે' કોઈ કાળે ન આપું જ્યાં સુધી જીવું હુંય, મારો દેહ પડ્યા પછી કરજે મનગમતું વળી તુય. ૧૪ એવી રીતે કહી તે સ્ત્રીને ડાંગવ લાવ્યા ઘેર, વળતી તેની જોડે કરતા ભુપતી લીલા લેહેર. ૧૫ એવામાં નારદે ક્રીધો અંતરમાં વિચાર, દારામતીમાં આવી પોચ્યા બ્રહ્માના કુમાર. ૧૬ શ્રી હરીએ નારદ-

ને દેખી આપ્યું ત્યાં આસન; ભલે પધાર્યા બ્રહ્મકુંવર એ-
મ બોલ્યા હરી વચન. ૧૭ ત્યારે નારદજી કહે કરો ઉર્વશી
ના ઉદ્ધાર, વજ્ર એકઠાં થાયે એવી કળા રચો કૃષ્ણતાર. ૧૮
એવું કહીને મુનીવર ચાલ્યા વીદીત કરીને ત્યાંય, ત્યાર પ-
છી ત્રીકુમ તો આવ્યા રાજ સભાની માંય. ૧૯ જાહવના સાં-
ભળતાં બોલ્યા બહુ નામી વચન, ચરે ભાઈ ડાંગવ રાજને
મળીયું એક રતન. ૨૦ દીવસે દીવસે અશ્વની થાયે રાતે
રાતે નાર, ડાંગવ તેને ભોગવે નીત્યે વળી થાયે અસ્વાર.
૨૧ તે વસ્તુ તેને શોભે નહી અણુઘટતી છે વાત, માટે સ-
ર્વ કેતા હોતો પત્ર લખુ સાક્ષાત. ૨૨ સાંભળી સર્વે જાહવ બો-
લ્યા એના શાહે ભાર, અશ્વની નવ આપે તો તેને મારવો તેણે
હાર. ૨૩ એવી સૌની મરજી લેઈને હરીએ લખીયો પત્ર; તે-
કાગળ કીંકરને આપી મોકલીયો પછી તત્ર. ૨૪ અનુચર તેને
લેઈ ચાલ્યો મન વીશે તે માલ્યો; કાશી નગર વીશે
આવીને પત્ર રાચને ચાલ્યો. ૨૫ તેને ઉડેલીને વાંચ્યો રા-
જએ જે વારે; તે વખતે બહુ ચીંતા પ્રગટી અંતરમાં વી-
ચારે. ૨૬ દ્વારામતીથી પત્ર લખ્યો છે લખીતંજ જાહવરા-
ય; ડાંગવ અશ્વની આપી જાયો, જેથી રેફે શોભાય. ૨૭
નીકર લડવા માટે થાયો તરત તમે તૈયાર; તેમાં વાર મળુ
નવ કરશે કાશી રાજકુમાર. ૨૮ ॥ વલણુ ॥ એવું વાંચી-
ને થઈ, ભુષતીને ચીંતાયરે; દુર્ગા કહે ડાંગવ પછી શરણે
રહેવા જાયરે. ૨૯ ઇતિ શ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર
વરચીતે મહાભારથાંતર ગત આદી પર્વણી ડાંગવોપરી ક-
ણ્ણેન પત્ર લીખીતો નામ એકોન પંચાશતમો અધ્યાયઃ

કડવું ૫૦ મું.

॥ રાગ ભારૂ ॥ વૈશમપાયન કહે સુણ રાય, શરણે ર-
હેવાને ડાંગવ જાય, સોંપ્યો પુત્રને સડિ અન્નીકાર, થયો ઘો-
ડી ઉપર અસ્વાર. ૧ ગયો પાતાળ વીશે લુપાળ, શેશના-
ગ પાસે તતકાળ, કહ્યું શરણે રાખો મહારાજ, નાહો કૃષ્ણ
થકી હુંતો આજ. ૨ સુણી શેશ કહે અલ્યા રાય, કૃષ્ણનો
ચોર કાણે રખાય, એને આધીન છે દેવ સહુ, તને રાખીને
હું ક્યાં રહું. ૩ ત્યારે ડાંગવ થઈ નીરાશ, ગયો કાળીનાગ
કેરી પાસ, તેને કહે સુણો અહીં રાય; રાખો શરણે મુને આ
વેળાય. ૪ જય કૃષ્ણનો પ્રગટ્યો મન, હુંતો સત્ય કહુછું વ-
ચન, સુણી કાળીનાગ બોલ્યા વાણ, મારૂ ગળુ નહી નીર-
વાણ; હતો નાનો એ કૃષ્ણ તે જ્યારે, મારા ઉપર નાચ્યો તે
વારે; થયાં ગાત્ર તે કહાડાનાં જાંગ, તેથી શીથીજ છે બધું અંગ,
૬ એવું સુણીને તતબર થયો, ક્ષીરા સીંધુને શરણે ગયો, સુ-
ણી રાજની સીંધુએ વાત, ત્યારે ત્રાસીને બોલ્યો સાક્ષાત,
અલ્યા અજ્ઞાની ડાંગવ રાય, લાગ્યા શ્રી હરીને તું તો પાય,
મુને વલોવીને લીધાં રત્ન, તેની આગે શું તારૂં પ્રયત્ન. ૮
એવાં સુણી સીંધુનાં વચન્ન આવ્યો ઈંદ્રની પાસે રાજન્ન,
કહ્યો ઈંદ્રને સૌ સમાચાર, ત્યારે બોલ્યો અદીતી કુમાર. ૯
નવ રખાય તુને મેં રાય, કોટી કલ્પે ન કૃષ્ણ છતાય, જ્યા-
રે નાંખા હતા કીસ્તાર, ત્યારે ત્રણ કરીતી મેં સાર. ૧૦ તે-
ણે સખે કાપ્યા ત્રીજરાજ, તોલ્યો આંગળીએ ગીરીરાજ,
માસે કિલ્લો મર્વ તે કાર, માટે અશ્વત્થી આપો આ વાર.
૧૧ એવો ઈંદ્રનો જોઈ અણીપાય, આવ્યો હસ્તિનાપુરમાં
રાય, પછી રાજ સલા માંહી ગયો, જોઈ શોભાને વીરમય

થયો. ૧૨ માની રાજા દુર્યોધન જેહ, તેને આવીને નમીઓ
 તેહ; પછી ડાંગેવ કે' મહારાજ, રાખો શર્ણુ તમે મુને આજ.
 ૧૩ મારી કેડે પડયા યદુરાય, તેથી શર્ણુ ન કોએ રખાય, સુ-
 ણી દુર્યોધને ધાર્યું મન્ન, વાટે જાતુ આ લેવુ વીચન્ત. ૧૪ મા
 ટે મોકલું પાંડવ પાસ, વઢશે અરજીનને અવીનાશ, તેથી પાં-
 ડવનો નાશ થાય, ટાઢે પાણીએ લુખસ જાય. ૧૬ એવું ધા-
 રીને અધનો તન્ન, બોલ્યો ડાંગવ સાથે વચન, મારે સગપ-
 ણુ કૃષ્ણનુ થાય મારે શી રીતે યુદ્ધ કરાય. ૧૬ એક બતા-
 વું તુને ઉપાય, કરશે પાંડવ તાહરી સાય; ધર્મ રાજા છે દ-
 યાણુ દેહ, તેથી રાખશે તુજને એહ. ૧૭ એવાં દુષ્ટનાં સુ-
 ણી વચન્ન, આવ્યો ધર્મના પાસે રાજન્ન; કહી વીસ્તારી સ-
 વળી પેર, થયુ કૃષ્ણ સંધાતે જે વેર. ૧૮ સુણી ધર્મ બોલ્યા
 અભીરામ, નથી રાખ્યાની હમારી હામ; કોટી બ્રહ્માંડ કરો
 એ રાય, તેને ઉભી શી રીતે રે'વાય. ૧૯ એવાં ધર્મનાં સુ-
 ણી વચન્ન, કરયું ડાંગવે ઝાઝું રૂદન્ન; પછી આવ્યો નદી કાં-
 ઠે સાર, બળી મર્વાનો કીધો વીચાર. ૨૦ કાષ્ટ ચીતા બના-
 વીને ત્યાંય, કર્યું સ્નાન સરીતાની માંય; એવે આવ્યાં સુલ-
 દ્રા તે ઠાર, દીઠો બળતો ભુપ કુમાર. ૨૧ ત્યારે મોકલી દાશી
 તદ્દાય, પાસે બોલાવ્યો ડાંગવરાય, તેને પુછી સુલદ્રાએ વા-
 ત, કેમ રાજા કરો આપવાત. ૨૧ સુણી ડાંગવે કહી સડિ પે
 ર, અશ્વની મારે મરૂ હું ડેર; ત્યારે સુલદ્રા બોલ્યાં સાક્ષાત,
 અલ્યા ડાંગવ તુ મારો બ્રાત. ૨૨ તને રાખ્યો મેં આજથી
 શર્ણુ, હાવે નાશી ગયું તુજ મર્ણુ; એવું કહીને સુલદ્રા નાર,
 તેડી ડાંગવને અલ્યાં સાર. ૨૩ આવ્યાં ભીમ તણે ઘેર એહ,
 મલ્યાં દ્રૌપદીને આણી સ્નેહ, કહી ડાંગવ રાખ્યાની વાત,

કર્ચો હતો વળી જોહ ધાત. ૨૪ માટે ભીમને કે' તમે આજ,
રાખે ડાંગવ ભુપતી લાજ; સુણી દ્રૌપદીએ તેણે ઠાર, કહ્યો
વાયુજને સમાચાર. ૨૫ ત્યારે ભીમ આવ્યા તેણે ઠામ, કે'છે
સુભદ્રાને રાખી હામ, રાખ્યો ડાંગવને મેંતો શર્ણુ, હાવે ઉ-
ગરયું એહનું મર્ણુ. ૨૬ જાવો સુખે તમે વહુ ઘેર, મારે માથે
શ્રી કૃષ્ણનું વેર; તમે રાખી ક્ષત્રી કેરી લાજ, માટે કરવું મા-
રે એ કાજ. ૨૭ એવી રીતે આણીને ઉલ્લાસ, રાખ્યો ડાંગ-
વને ભીમે પાસ; ગયાં સુભદ્રા પોતાને ઘેર; જાણી જાહવે તે
સઉ પેર. ૨૮ ત્યારે એકઠા થયા તમામ, કૃષ્ણ સાત્વકીને બ-
ળરામ; પછી કે'વરાવવાનો વીચાર, કર્યો તમામે તેણેજ ઠાર.
૨૯ ॥ વલણ ॥ જાણુ થયું જગદીશને ભીમે રાખ્યો રાયરે,
દુગેા કે' પછી મોકલે મનમથને જદુરાયરેરેરે. ॥ ઇતીશ્રી પાં-
ડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વીરચીતે મહામારથાંતર ગત
આદી પર્વણી ભીમેન ડાંગવ રક્ષીતો નામ પંચાશતમે અ-
ધ્યાય. ૫૦

કડવું ૫૧ મું.

॥ રાગ સામેરી ॥ વૈશમપાયન એણીપેર બોલ્યા સુણ
સતવાદી રાય, વીસ્તારી સંભળાવું હાવે પાવન પુન્ય કથા-
ય. ૧ શ્રી કૃષ્ણે સભામાં તેડ્યો પુત્ર પોતાનો કામ, તેણે આ-
વી તતક્ષણ કીધો પીતાનો પ્રણામ. ૨ ત્યારે પ્રભુ કે' પુત્ર પર્વ-
રો પાંડવ કેરી પાસ, ત્યાં જઇને સમજાવો તેને આણીને ઉ-
લ્લાસ. ૩ કેજે ચૈર હમારો તેને શરણે રાખ્યો આજ, તેને મો-
કલો મારી સાથે જો ઇચ્છો તમ લાજ. ૪ એવું કહીને વે'લા
આવો પ્રહુમન આ ઠાર, ત્યાર પછી સંગ્રામને માટે તર્ત થ-
વું તૈયાર. ૫ તે વખતે પ્રહુમન આલ્યા ઋષિ કરવા સાર, ઈ-

દ્રમસ્તમાં આવી પોંચ્યો રૂક્ષમણિનો કુમાર. ૬ પ્રથમ એ તો આવી પોંચ્યો વાયુસુતની પાસ, ત્યારપછી સદેશો કીધો શ્રી હરીનો પ્રકાશ. ૭ તેને સાંભળી વાયુસુતને લાગી નખશી-ખ જવાળ, લાલચોળ આંખ્યો થઈ બેઠે જાણે કોંઈ કા-ળ. ૮ વ્રકોદર કે'છે એ મુરખ ક્યમ આવ્યો આ કામ, ના-શી જતરે અહીંથી નીકર થાશે ખોટું કામ. ૯ મારા આગળ સ-કુરુષણને શામળીએ કોણ માત્ર, એવું સાંભળી પ્રધુમનનાં ધુજ્યાં થરથર ગાત્ર. ૧૦ ત્યારે ત્યાંથી આવ્યો નાશી ધર્મની પાસે તન્ન, તેને દેખી યુધીષ્ઠીર કે' આવો પ્રધુમન. ૧૧ કંઈ તણી કુશળતા પુછી ભુપતીએ તે વારે, સાંભળીને પ્રધુમન બોલ્યો ગદગદ કંઠે ત્યારે. ૧૨ અરે રાય શું હાસ્ય કરો છો શાંની કુશળતાય, ભીમે ચોર હમારો રાખ્યો ભુપતી ડાંગવ રાય. ૧૩ તેને કે'વા સાર ગયો હું ત્યારે કોંઈ તેહ, મુજને હ-ણવા માટે લીધી ધોર ગદા તો એહ. ૧૪ ત્યાંથી નાસીને હું આવ્યો તમ પાસે રાજન્ન, માટે ચોર હમારો આપો કાવ્યું જગજીવન્ન. ૧૫ એવું સાંભળી કુંતા પ્રત્યે ધર્મ વધા નિર્વા-ણ, ભીમસેનને સમજાવો તો રીઝે સારંગપ્રાણ. ૧૬ એટલે કુંતાજીએ મોકલ્યો નીકુળને નીરધાર, તે તો કે'વા મા-ટે આવ્યો ભીમ તણે દરબાર. ૧૭ છેટેથી વાયુજનો દી-ઠો નીકુળે તો દેહ, લાલચોળ આંખ્યો છે જેની રોશ ભરેલી જેહ. ૧૮ એવું દેખી બીતો બીતો નીકુળ આ-વ્યો પાસ, ભીમે સામું બેયું ત્યારે તનમાં પડીઓ ત્રાસ. ૧૯ નીકુળે વીચારયું મનમાં ભીમની જુદી વાત, કુંતાને સદે-શો કે'તાં કરશે મારી ધાત. ૨૦ એવું સમજી ભીમસેનને નીકુળ કહે શાખાશ, ક્ષત્રીવટ રાખી આ વખતે દુભાવ્યા

શ્રી અવીનાશ. ૨૧ ડાંગવને નવ આપવો હવે જ્યાં મુધી
 ઘટમાં પ્રાણ, જુદા વિશે જાહવને હણવા લાજ તણ નીરવા-
 ણ. ૨૨ ત્યારે વાયુનો સુત બોલ્યો આવો મારા બ્રાત, એટ-
 લે નીકુળ જાહને બેઠો નીર્ભયથી સાક્ષાત. ૨૩ ત્યાર પછી સ-
 હદેવ તો આવ્યા સમજાવા તે દિશ, ૩૫ ભયાનક દેખી ભા-
 ધનું તાન્યું તેણે શીશ. ૨૪ સહદેવ કહે ભાઈ સાડ કીધું
 રાખ્યો ડાંગવરાય, હવે જાહવથી ડરીએ તો કુળમાં
 ખાંપણ થાય. ૨૫ સાંભળીને વાયુ સુત બોલ્યો બેસો તમે સ-
 હદેવ, જાહવને જીતું હું પળમાં શંકરની કરી સેવ. ૨૬ એ-
 વામાં કુંતાજી આવ્યાં વાયુજને કે'વાય, તેને દેખી વહેલાં
 વહેલાં દ્રૌપદીએ વિસ્તાર, મુબદ્રા ડાંગવનેલાવ્યાં તે સઘળું ની-
 રધાર. ૨૮ ત્યારે તો કુંતાજી આવ્યાં બીમસેનની પાસ;
 તેને દેખી વાયુનો સુત નમીયો તર્ત પ્રકાશ. ૨૯ કુંતા કહે
 છે દીકરા મારા કુળનો રાખ્યો ટેક, હવે કૃષ્ણ થકી ડરીએ
 તો હાંસી થાય છેક. ૩૦ બીમસેન કે' માતાજી તમ પ્ર-
 તાપે નીરધાર, રણમાં સૌને હાર પમાડું જીતુ નંદકુમાર. ૩૧
 એટલે માતાજી ત્યાં બેઠાં પુત્રતણા ગુણ ગાય, પ્રહયુમન અ-
 કળાયો ત્યારે આતે શું કહેવાય. ૩૨ ત્રણે જણ પાછાં નવ
 આવ્યાં લાગી ઝાઝીવાર, માટે આજ્ઞા આપો હવે ધર્મ તમે
 આવાર. ૩૩ એવામાં ત્યાં અરજીન આવ્યા તેણે જાણી પે-
 ર, તેને ધર્મ કહે તમે જાણો બીમસેનને ધેર. ૩૪ કૃષ્ણની
 સાથે કરવો પડશે સગા થઈ સંગ્રામ, માટે જઈ સમજવો એ-
 ને આપણું એ નહીં કામ. ૩૫ અરજીન કે' એતો નહિ માને
 આદરી બેઠો મર્ણુ, ડાંગવને આપે ક્યમ હવે જોણે રાખ્યો
 શર્ણુ. ૩૬ મારૂં કહ્યું એ નવ માને તો પ્રગટે મુજને રીસ,

કૃષ્ણ તણી નીંદા ખોલે તો છેદી નાખું શીશ. ૩૭ ત્યારે ધર્મ કહે આ વખતે નથી બીજો ઉપાય, માટે શાન્તી રાખી ને ભાઈ સમજવો એ ન્યાય. ૩૮ એવું સાંભળી અરજીન આખ્યા ભીમ તણે દરબાર, તે તો કુંતાએ જાણ્યું કે ઉઠીને આવ્યાં ખાર. ૩૯ અરજીનને દેખીને ખોલ્યાં માતાજી સાક્ષાત, ભીમતણે નથી દોશજ રાયે; સાંભળ મારી વાત. ૪૦ ગંગાતીરે બળતોતો એ દુઃખથી ડાંગવરાય, તે વખતે તારી તરીયા ત્યાં ગદ્ગદ હતી નાવાય. ૪૧ તેણે બળતો દેખી ઉગાર્યો, આપ્યું જીવતહાન; ત્યાર બહી લાવીને સોંપ્યો નૃપને આણે સ્થાન. ૪૨ હવે તેને કાઠી મુકતાં લાજે કુળ નીરંધાર, તુજપત્નિ કુંવરને લેઈ બળી મરે આચાર. ૪૩ કુંતાજીનાં વચન સુણીને વિજય થયા રળીઆત, ભીમસેનને મળીઆ આવી પ્રેમથડી સાક્ષાત. ૪૪ અરજીન કહેછે વીરવ્રકોદર રાખી કુળની લાજ, માટે ધર્મની પાસે ચાલો આપણુ સર્વે આજ. ૪૫ તે વખતે ચારે ભાઈ ચાલ્યા નીશ્ચય કરીને મન, આવીને યુધીષ્ઠીર પ્રત્યે ખોલ્યા સત્ય વચન. ૪૬ મોટા ભાઈ ડાંગવને રાખો શણે આણીવાર, કુળની લજ્જા છોડી દેતાં સાડ નહિ નીરંધાર. ૪૭ તે વખતે કુંતાજી ખોલ્યાં સાંભળ પાટવી તન્ન, ડાંગવને પાછો તેણે તો માને માડ મન્ન. ૪૭ એવું વાક્ય સુણી માતાનું ખોલ્યા ધર્મકુમાર; આજ થકી શરણે રાખ્યો મેં ડાંગવને નીરંધાર. ૪૮ તે વખતે પ્રહયુમન ઉડ્યો ક્રોધ કરી બળવાન; દ્વારામતીમાં આવ્યો તે તો જ્યાં બળદેવ ભગવાન. ૪૯ ॥ વલણ ॥ વાત કહી પાંડવ તણી વર્ણવી તેણે ઠારરે, દુર્ગે કહે તે સાંભળી કોપ્યા જગદાધાર રેરેરે, ૫૦ ॥ ઇતી શ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વીર-

ચીતે મહાભારથાંતર ગત આદિ પર્વણી પ્રહયુમનેન વણીક-
તો નામ એક પંચાશતમોઅધ્યાયઃ ૫૧

કડવું પર મું.

॥ રાગ મારૂ ॥ બોલ્યા વૈશમપાયન વાણ, મુણે ભુવ
ચતુર મુખાણ; કહેવું કામનું સાંભળી ઇશ, તેડ્યા જાદવો-
ને જુગદીશ. ૧ કતવર્માને સાત્વકી જેહ, આવ્યા અકુરજ
વળી તેહ, કયો તે સવળાએ પ્રણામ; બેઠા આસને ત્યાં અ-
ભીરામ. ૨ ત્યારે બળદેવ કે' મુણે સર્વ, થયો પાંડવને અ-
તી ગર્વ; માટે થાઓને તમે તૈયાર, કોટી છપ્પન સાથે આ-
વાર. ૩ કરવો તેહની સાથે સંગ્રામ, મુકી મરજાદને તેણે ઠા-
મ; લોપી આપણી એમણે લાજ, માટે સંખંબી શાના એ
આજ. ૪ એવી બળદેવની મુણી વાત, થયો સાત્યકી ઉ-
ભો સાક્ષાત; કરયું સૈન્ય બધું સાવધાન, ધર્યો આયુદ્ધ ત્યાં
તો નીહાન. ૫ રહી એટલેથી એ કથાય, હવે પાંડવ એક-
ઠા થાય; કયો પાંચે મળીને વિચાર, કેમ જીતાશે નંદકુમાર.
૬ અક ચતુરભુજનું જેહ, નવ પાછુ ફરે વળી તેહ; નેને હ-
ઠાવાને અનુકુળ, જેઠાએ શંકર કેરૂ ત્રીશુળ. ૭ ત્યારે ભીમ
તો બોલ્યો વચ્ચન, કરૂં કપાળીને હું પ્રસન્ન; એવું કહીને
વાયુકુમાર, ગયો શીવને પુજવા સાર. ૮ પેઠો દેવળમાં રણ-
ધીર, બેઠો આસન વાળી ત્યાં વીર, કરે મુખ થકી સ્તુતી
એહ, વશ રાખીને ઇંદ્રીયો દેહ. ૯ જયજય પીનાકી સુરેશ,
જયજય જટીલ જોગેશ; ધર્યો મુસ્તક ઉપર ગંગ, રાખ્યાં
પારવતી અરધંગ. ૧૦ અરધ અંદ્ર શોભે જેને શીશ, તમે
કેવાવો ઇશના ઇશ; વાઘાંબર દીસે વીકરાળ, તણુ લોક
તણા પ્રતીપાળ. ૧૧ તમ પ્રતાપે ઘાલી મેં હામ, કરવો કૃષ્ણ

સાથે સંગ્રામ; ક્ષત્રી ધર્મ તણી રાખો લાજ; ભયભંજન છો મ-
 હારાજ. ૧૨ એવી સ્તુતી સુણી તતકાળ, થયા પ્રસન્ન ત્યાં
 પશુપાળ, માગમાગને સેવક તું, આપુ આ સમે તુજને હું. ૧૩
 ત્યારે ભીમ કહે મહારાજ, આપો ત્રીશુળ તમારું આજ;
 જીતી યુદ્ધમાં કૃષ્ણને ધરા, પાછું આપીશ હું જગદીશ. ૧૪
 ત્યારે શંકરે આણીને હેત, આપ્યું ત્રીશુળ મંત્ર સમેત; પછી
 પાંડુ તણો સુતસાર આવ્યો નગ્ર વીશે નીરધાર. ૧૫ કહા-
 વ્યું દ્રુપદ રાજાને ત્યારે આવજો સૈન્ય લેઈ આવારે; એમ ધ-
 ટે ત્યાં લખીને પત્ર, તેડ્યા મારથી સારથી તત્ર. ૧૬ એ-
 વી રીતે થઈને તૈયાર, ખેડા પાંડુ રાજાના કુમાર; હવે દ્વા-
 રીકાં થકી તદ્વાય, આલ્યા ફેજ લેઈ ચદુરાય. ૧૭
 ગાજે ગૌમુખ ત્રંખાળું ત્યાંય, ચળકે આયુદ્ધ હાથની માંય,
 મોટા માતંગની ચાલે હાર, રથ રેવંતનો નહિ પાર. ૧૮ સીં-
 હ નાહ કરે ઘણા શુર, દળ ચાલેછે સાગર પુર; પહરજ થ-
 કી નીરવાણ, થયો આકાશે ધુંધળો ભાંણ. ૧૯ એવી રીતે
 વળી તેણે દીશ, આવ્યા ઇદ્રપ્રસ્ત પાસે ધરા; કર્યો મેદાન
 વીશે મુકામ, તંબુ ચોઢી દીધા તેણે ડામ. ૨૦ પછી ધર્મને
 જાણવા માટ, મોકલ્યો મધુસૂદને ભાટ; ગયો ધર્મની સભા-
 માં તેહ, કહ્યો કૃષ્ણનો સદેશો એહ. ૨૧ જેવું શ્રી હરીએ
 કાવ્યું સાર, તેવું સર્વ કહ્યું નીરધાર, થયું પાંડવને ત્યારે
 જાણ; આવ્યા યુદ્ધ માટે રમા પ્રાણ. ૨૨ વળતી યુધિષ્ઠીરે
 તેણિવાર; કાવ્યું કૌરવને નીરધાર; ગયો કીંકર દુષ્ટની
 પાસ; કહ્યો સદેશો ત્યાં તો પ્રકાશ. ૨૩ એવામાં ભાટ ધ-
 ર્મનો જેહ, આવ્યા દુર્યોધન પાસે તેહ; ખેડિ જણા તણો
 સમાચાર, સુણ્યો સંગાથે કૌરવે સાર. ૨૪ ત્યારે ખો-

હ્યો દુરયોધન રાય, અમારે છે ખેડિ સરખાય; માટે યુદ્ધમાં
હારે જે સુર, તેની સાથ કરીશું જરૂર. ૨૪ એવો ઉત્ત-
ર સુણી પ્રકાશ, ચાલ્યા ખેડિ જણા કેરા દાસ; પોત
પોતાના ભુપને સાર, કહ્યો કૌરવનો સમાચાર. ૨૬
પછી પાંડવ લેઈ સેનાય, આવ્યા મેદાનમાં લડવા રાય, કર્યો
પાંચે જણે સીંહનાદ, ઉઠ્યા જાહવ સુણી તે સાદ. ૨૭ સામા
સામી ઉભી ફેજ ત્યાંય, માફ રાગ આલાપે તે માંય; થયા
માહારથી ભીરૂ તે કામ, કહ્યું વિસ્તારી તેહનાં નામ. ૨૮
સાત્વકીને યુધિષ્ઠિર રાય, કૃષ્ણ સામા કીરીટી કેહેવાય; બળ-
દેવને વાયુકમાર, સહદેવ સામા કામ સાર. ૨૯ અનીરૂદ્ધને
દ્રુપદ તંન, કતવર્મા નીકુળ બળવન્ન એમ ભીરૂ થઈ તેણે
કાર, યુદ્ધ કરવા લાગ્યા અપાર. ૩૦ ॥ વલણ ॥ દારૂણ યુદ્ધ
તે તો કરે ઉછળે બાણ ગદ્દાયરે; દુરગો કેહે તે તો જીવે ગગને
સુરપતિ રાયરેરેરે. ॥ ઇતીશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર
વીરચીતે મહાભારથાંતર ગત આદી પર્વણી શ્રી કૃષ્ણ ઈંદ્ર
સૈન્ય સહિત પ્રસ્તે આગતા નામ ક્ષીપંચાશતમો અધ્યાય. પર
કડવું ૫૩ મું.

॥ રાગ સામેરી ॥ વૈશમપાયન એણીપેર બોલ્યા સુ-
ણ જનમેજય રાય, અરજીનને નારાયણ કે છે કરોધ કરી મા-
હાકાય. ૧ સવ્યસાચી તું સઘળે જીતુ યુદ્ધ વિશે નીરધાર, પ-
ણ આ વખતે મુજને હડાડું તોતો ધન્ય અપાર. ૨ એવું વા-
ક્ય સુણીને બોલ્યો અરજીન હરીની સાથ, તમારી ઈચ્છા
પ્રમાણે થાશે વૈકુંઠનાથ. ૩ ત્યાર પછી અરજીને મુક્યાં સા-
યક પાંચ તદાય, તેતો વાયુ વેગે જઈને લાગ્યાં પ્રભુને પા-
ય, ૪ એટલે હરીએ મંત્ર ભણીને બાણ મુક્યું તે દિશ, તે-

છે જઈ મધનના મનને દેખી ત્યાં આગીશ. ૫ વળતી બે-
 ઉ કોપે ચઢીયા અરજીને ભગવાન, સામામામી આયુધ
 મુકે મંત્ર ભણીને સ્થાન. ૬ અરજીને ઇશ્વરના ઉપર મુક્યું
 અગ્નિખાણ, તે થકી વન્હી પ્રગટયો દળમાં: થઈ અતિ પુમ
 રાણ. ૭ તે દેખી ત્રીકમે મુક્યું વરણાસ્ત્ર તતમેવ, અગ્નિને હોલ
 વીચો વળતી વરસાવી જળદેવ, ફરી અરજીને બાણ મુ-
 ક્યું અર્ધ ચંદ્ર પ્રખ્યાત, તેનો જઈ વીકલને વાગ્યું ભાલ વી-
 શે સાક્ષાત. ૮ ત્યારે ત્યાં ત્રીકમે મુકી શક્તી એક વીકરાળ,
 તેણે જોર કરીને ભેદ્યુ પારથકેડ ભાળ ૧૦ એવું કળણનું કલ્ય
 જોઈને કોપ્યો ઈંદ્ર કુમાર, વર્ધગામીની વીધા કરીને મુક્યાં
 બાણ અપાર. ૧૧ એક ત્યાં એક થઈને વાગે પ્રભુને તે-
 હ; તોપણ ક્ષોભ જરા નવ પામે માયા માનુશ દેહ. ૧૨ પ્ર-
 ભુએ પણ તે વખતે કીધો સેન્યાનો સહાર, કુંતા સુતને ક-
 ર્યો ગાભરો રણમાં તેણીવાર. ૧૩ એવું બળ ઇશ્વરનું દેખી
 બોલ્યો પારથવાણ, હાવે મારા હાથ દેખાડું તમને પુરૂષ પુરા-
 ણ. ૧૪ બાણરૂપી પુરુષોની પુજા માની લેજો ઇશ, એવું
 કહીને ભાલો મુક્યો પ્રભુ ઉપર તે દીસ. ૧૫ કેશવે તે કાપી
 નાંખ્યો ક્ષણ નવ લાગી વાર, એવી રીતે નર નારાયણ વ-
 ઢતા અપરંમપાર. ૧૬ બળદેવને ભીમસેન વઢે છે મુકીને
 મરજદ; એક એકને મેણાં મારે કાઢી મોટો સાદ. ૧૭ શંકર
 શણ કે વ્રથા પુષ્ટ તું સાંભળને વચન, મારા હળના માર થકી
 તો પડશે તારૂં તન. ૧૮ ભીમ કહે શીદ ફેગટ પુલે ગર્વ ક-
 રી બળવીર, ગદા ઘાતને ખને એવું નથી તારૂં શરીર. ૧૯
 તે સમે બળદેવે લીધું હળમુશળ પ્રચંડ, કરોધ કરી માર્યું
 તે કાળે કરકડીયું બ્રહ્માંડ. ૨૦ વાયુ સુતને વાગ્યું તે તો મુર-

છા પામ્યો વીર, તીમીર આવ્યાં નેત્ર વીશેરે શીથીજ થ-
યું શરીર. ૨૧ એક થડીએ શાતા આવી ત્યારે ઉઠ્યો રાય,
બળદેવને હણવાને માટે મુકી તરત ગદાય. ૨૨ તે તો જઈને
માગી તનમાં શંકરશણને જ્યારે એટલે લોચન લાલ કરી
ફરી ઉગામ્યું હળ ત્યારે. ૨૩ એવું દેખી ભીમસેનને ઉપજી
અહકી રીસ, હળના ઉપર ગદા પછાડી કટકા કીધા વીશ.
૨૪ તેવી રીને ધરમરાયને વઢે સાત્વકી વીર, બન્યો જણ બ-
હુ બળીયા કાવે ઈંદ્ર સમા રણધીર. રંપ બાણ તણી બહુ પ્ર-
છી કરતા મેઘ તણી જ્યમ ધાર, કોટીક યોદ્ધા મત્યુ પામ્યા
તે થકી તેણીવાર. ૨૬ કતવર્મા જે નીકુળ તે પણ કોપ્યા તે-
ણે દિશ, એક એકનાં શિર કાપી નાંખે આણી અહકી રીશ.
૨૭ સહદેવને પ્રહયુમન કેરાં શાં કરૂં વખાણ, બાણ તણી પ્ર-
છીએ છાયો આકાશે તો ભાણ. ૨૮ હારણ યુદ્ધ થયું તે વે-
ળા મુખે કહ્યું નવ જય; શોણિનની નો સરીતા ચાલી મુસ્ત-
ક માંહી તણાય. ૨૯ કાગ સીયાણા ગરધવ તે તો કરે માંસ-
નો હાર, પ્રેત રૂધીરનું ખાન કરે છે શ્વાન રડે નીરધાર. ૩૦ તે
સમે ત્યાં પારથ બોલ્યો સાંભળો શ્રી જુગદીશ, મીત્ર તમે
છો માટે ઝાઝી નથી લાવનો રીસ. ૩૧ નીકર દેહ બહલાવું
નીશ્વે આ વખતે ભગવાન, એવું તહી પારથે મુક્યું બાણજ
તેણે સ્થાન. ૩૨ ત્યારે કેશવ કોપે ચઢીયા પ્રલયકાળસમ તે-
હ, પાંડવ ઉપર મુકી દિધું ચક્ર સુહરશન જેહ. ૩૩ તેને આ-
વતું દેખી ભીમે સમર્થા શંકરદેવ, મંત્ર ભણીને મુક્યું સામુ
ત્રીશુળતો તતખેવ. ૩૪ ચક્રના ઉપર આણ્યું તે તો વેગ થ-
કી વિશાળ, ત્યારપછી તે વઢવા લાગ્યા વરત્યો પ્રલેકાળ,
૩૫ વઢતાં વઢતાં ચઢીયાં એતો આકાશે નીરવાણ, તેમાંથી

અગ્ની ઝરે છે વડવાનળ સમ જાણ. ૩૬ ધરતી સઘળી ધ-
રૂણ ત્યારે ખળભળ્યાં પાતાળ, શેશ સળક્યો મેરૂ હાલ્યો
ડોલ્યા હશ દીગપાળ. ૩૭ એવું દેખી સરવે પ્રાણી વીરમ-
ય પામ્યા મન, દેવ કહે હવે શું કરવું કોપ્યા જુગજીવન.
૩૮ ચક્ર ત્રીશુળ બે વજ્ર ખરોખર નથી હઠવાના એહ, ત્રણ
લોકનો અંત આવીયો તેમાં નહી સદેહ. ૩૯ એવું ધારી દે-
વ મળ્યા સહ શીવ બ્રહ્માદીક સાર, કરજોડી કેશવની તે તો
સ્તુતી કરતા નીરધાર. ૪૦ ॥ વલણ ॥ આકાશે રહીને કહે
કેશવને મહિ દેવરે, દુર્ગાના સ્વામી કરો ક્ષમા હવે તતખેવ-
રેરેરે. ઇતીશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વીરચીતે મહા-
ભારથાંતર ગત આદી પર્વણી કૃષ્ણ પાંડવયો યુદ્ધવર્ણનો ના-
મ ત્રી પંચાશતમો અધ્યાય. ૫૩

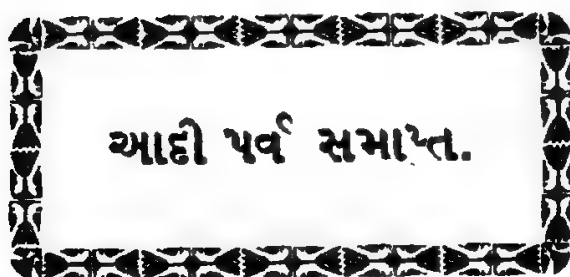
કડવું ૫૪ મું.

॥ રાગ મા૩ ॥ બોલ્યા વૈશમપાયન વાંણ સુણો ભુપ
ચતુર સુજાણ; કરી ત્રીહરે સ્તુતી જેવારે, થયા પ્રસન્ન પ્રભુ-
જ ત્યારે. ૧ કહે દેવને દેવકી તન્ન, તમે ધીરજ રાખોને મ-
ન્ન; હાવે કડંછું એનો ઉપાય, જેથી સર્વને શાંતી પમાય.
૨ એવું કહીને કેશવે સાર, સંભાર્યા અંજનીના કુમાર; આ
વ્યા એટલે ત્યાં હનુમાન; નમ્યા શ્રીહરીને તે નીહાન. ૩ પ-
છી કૃષ્ણને કહે મહાવીર, કેમ બોલાવ્યો રયામ શરીર;
રાજચંદ્રની કૃપાથી આજ, કહો તેણું કડં છું તો કાજ. ૪
ત્યારે કૃષ્ણ કહે વાયુકુમાર, વછોડો ચક્ર ત્રીશુળ સાર; એ-
વું સુણીને અંજની તન્ન, ઉડ્યો હોકારો કરી ગગન્ન. ૫
જેનો દેહ ઘણો વિકરાળ, ફાળ ઉપર મારે છે ફાળ; રાંમ
રાંમ જપે મન માંય, ઝાલ્યાં ઉછળી આયુદ્ધ ત્યાંય. ૬ પ-

છી ઉતર્યો હેઠળ વીર, બોલ્યો કળ્પ સાથે મનીધીર; મહા-
રાજ મુણે એક વાત, પડતું મુકુંડું હું તો સાક્ષાત. ૭ ત્યા
રે ફાટશે પ્રથ્વી આ કાળ, ત્રણે વજ્ર જઈશું પાતાળ; માટે
ધરનારો લાવોને આજ, જેથી થાય ઘણું રૂડું કાજ. ૮
એકું મુણીને સુંદિર શ્યામ, આઠ્યા અરજીન પાસે તે કામ;
ત્યારે અરજીન બોલ્યો તે દીશ, રાક્ષ વિના આઠ્યા ક્યમ
કરા. ૯ મુણી કળ્પ વધા તેણે કાર, યુદ્ધ બંધ થયું આણી
વાર; કહું તેહનો તુને પ્રકાર; મુણ એક ચીતે આણીવા-
ર. ૧૦ ધોડી પાંડવ પાસે છે જેહ, ઉર્વશી નામે અપ્પરા એ-
હ; તેને દુર્વાશાએ દીધો શ્રાપ, પડી પ્રથ્વીમાં તે થકી આ-
પ. ૧૧ વજ્ર સાડાતણ ભેગાં થાય, ત્યારે શ્રાપ થકી એ મુ-
કાય; તેને માટે કયો છે સંગ્રામ, ત્રણ વજ્ર મળ્યાં આણે કા-
મ. ૧૨ ચક્ર ત્રીશુળને હનુમાન; એનો તણે અતી બળવા-
ન; પડતાં પ્રથ્વી વીશે નીરધાર, થાય દુનીયા કેરો સહાર.
૧૩ માટે ભીમનો અડધો દેહ, અડધું વજ્ર ગણાય છે તેહ;
તેને કહો તમે આણીવાર, ઝીંતે આવતાં વજ્ર એ સાર. ૧૪
ત્યારે અરજીને આણી ઉદ્ધાસ, ભીમસેનને બોલાવ્યો પા-
સ; આપી આજ્ઞા તેને રાજન્ન, ઝીંતે આવતો અંજની ત-
ન્ન. ૧૫ મુણી અર્જુનનો અભીપ્રાય, ઉભો નીચો નમી પુ-
ષ્ટકાય; પછી વાંનરને કહે વાત, પડ મારા ઉપર તું ભ્રાત.
૧૬ એટલે કરી ગર્જના અતી, પડ્યો ભીમ ત્રિપર મહામતિ
મળ્યાં વજ્ર સાડાતણ જ્યારે. છુટ્યો ઉર્વશીને શ્રાપ ત્યારે.
૧૭ મટી અશ્વત્થીને થઈ નાર, પ્રમુ કૃપાએ પામી ઉદ્ધાર;
નમી કળ્પને કાંમીની તેહ, ગઈ સ્વર્ગે બની દીવ્ય દેહ. ૧૮
તેણે સમે ત્યાં ડાંગવરાય, લાગ્યો શ્રીહરીને આવી પાય; ૫-

છી જાહવને તેડી ત્યાંય, આવ્યા પાંડવ નગની માંય. ૧૯
 થયો તે સમે જયજયકાર, વાગ્યાં દેવનાં દુંદુભી સાર; આ-
 દી પર્વતણી આ કથાય, કૃષ્ણ પાંડવ કેરી લીલાય. ૨૦ તેને
 સાંભળે ભાવથી જોહ, ફરી પામે નહીં તે તો દેહ; બ્રહ્મ હત્યા-
 દિ પાતક જાય, તેમાં સંશય નહીં જરાય. ૨૧ ॥ વલણ ॥
 આલ પર્વ પુરં થયું પ્રભુએ રાખ્યો ટેકરે, દુર્ગો કહે તેને ભ-
 જો દ્રઢતા રાખી એકરેરે. ઇતી શ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુર-
 આશંકર વીરચીત્રે મહાભારથાંતર ગત આદિ પર્વણી કૃષ્ણેન
 ઉર્વશ્યાઃઉદ્ધારકતો નામ ચતુઃપંચાસતમો અધ્યાય. ૫૪

॥ આલપર્વ સંપૂર્ણ. ॥

સભા પર્વ.

અથ સભા પર્વ પ્રારંભ્યને ॥ શ્રીગણેશાયન નમઃ શ્રી શા-
રદાય નમઃ ॥ રાગ સામેરી ॥ વૈશમપાયન એણીપેરે બો-
લ્યા સાંભળ ભુપ કુમાર; વીસ્તારી તુજને સંભળાણું સભા
પર્વ નીરધાર. ૧ સભા પર્વનો મહીમા મોટો પાવન પુન્ય
કથાય; ભાવ કરીને જે સાંભળશે તેનાં પ્રાશ્નીત જાય. ૨ દ્વા-
રામતિમાં કેશવ આવ્યા સેન્યા લઈને સંગ; પાંડવ લીલા લ-
હેર કરે પછી આણીને ઉમંગ. ૩ એક દીવસના યોગ વી-
શે તો યુધીષ્ઠીર ભુપાળ; સભા કરીને બેઠા પોતે કુંતાજી
ના બાળ. ૪ એટલામાં ત્યાં નારદ આવ્યા બ્રહ્માના કુમાર;
તેને દેખી આસન આપ્યું યુધીષ્ઠીરે સાર. ૫ ત્યાર પછી મુ-
નીવરને પુછ્યું કરજેડી રાજન; અહો મુનીવર કેમ પશ્ચા-
ર્યા બોલો સત્ય વચન. ૬ નારદ કહે નરનાથ તમારા પીતા
નર્કની માંય; તેણે એક સદેશો કાઢાવ્યો મયો હતો હું ત્યાં
ય. ૭ પાટવી પુત્ર છે ધર્મ માણસો તેને કહેજે વાત; મુજને
છેડાવાને માટે યજ્ઞ કરે સાક્ષાત. ૮ એણું વાક્ય સુણીને કે-
હે છે મુનીવરને ભુપાળ; કેવી રીતે યજ્ઞ કરવો તે સત્ય કહે
આ કાળ. ૯ નારદ કહે છે નરપતિ એ તો રાજસુયજ્ઞ કે-
હેવાય; તેમાં શી શી વસ્તુ જોઈએ તેનો મુણ મહીમાય. ૧૦
કષ્ણચંદ્રને જીતી લાવના પ્રથમ પોતાને ઘેર; ત્યાર પછી
બીજા કારજની જનશે સારી પેર. ૧૧ વળતી લંકા નગરી-
માંથી કંચન લાવણું સાર; તે ઠેકાણે ચોટી ફરે છે અંજની-

ના કુમાર. ૧૨ જરાસંધને ઘેર પડયા છે બંધીખાને રાય; તેને જઈ છોડાવો ત્યારે સફળ કાર્ય તો થાય; વળી ખાતાળે પન્નગ જીતી કરવું મોટું કામ, મણી મંડપ અતી સુંદર તે તો લાવવો આણે કામ. ૧૩ તેવી રીતે વરુણ પાસેથી કામ ધેનુ બે આવે; તો તો વીધ વીધ કેરાં ભોજન તરત એતો નીપજાવે. ૧૪ એવાં મુનીનાં વાક્ય મુણીને ભુપે કયો વીચાર; આ તો સર્વે કામ કઠીણ છે શુ કરવું આ વાર. ૧૬ નારહજી અંતરધ્યાન પામ્યા સભા થકી જે વારે; એટલે સર્વે જ્ઞાતને તેડયા યુધીષ્ઠિરે ત્યારે. ૧૭ સવ્યસાચી ને સમીર કુંવર વળી નીકુળ ને સહદેવ; ચારે ભાઈ ઉતાવળા આવ્યા સભા વીશે તતખેવ. ૧૮ તે સર્વેને તાત તથું દુઃખ કીધું ધર્મે પ્રકાશ; માટે યજ્ઞ કરીને આપણ આપીએ સ્વર્ગ નીવાસ. ૧૯ કૃષ્ણ માર્ગતી જરાસંધ ને નાગ લોક નીરધાર; એ ચારે જીતવા પહેલા વળતી બીજે વીચાર. ૨૦ એટલે સહદેવ બોલી ઉઠ્યો સાંભળો મારા જ્ઞાત; કૃષ્ણચંદ્રને જીતવા મારે યુદ્ધ વીશે સાક્ષાત. ૨૧ અરબુન કેહે કપીવરને જીતી લાવીશ દ્રવ્ય અપાર; ત્યારે લીમ કહે છોડાવીશ રાજ્યો નીરધાર. ૨૨ નીકુળ કેહે હું મંડપ લેવા પરવરૂં પાતાળ; એવાં વાક્ય મુણીને હરખ્યા યુધીષ્ઠિર ભુપાળ. ૨૩ ધર્મ કહે ધેનુને માટે ધ્યાન ધરીશ હું જ્ઞાત; એટલે જળપતી આપી જશે સુરભી તો સાક્ષાત. ૨૪ એવી રીતે પાંચે ભાઈએ વેંચી લીધાં કામ; ત્યાર પછી ત્યાં કહેવા લાગ્યા યુધીષ્ઠિર અભીરામ. ૨૫ પહેલા પરમેશ્વરને જીતી લાવવા આપણે ઘેર; વળતી બીજા કાર્યતણી તો કરવી સુંદર પેર. ૨૬ તે માટે સહદેવને આપી જાવાની આજ્ઞાય; ત્યાર પછી

મુકામે ગયા સર્વે તે વેળાય. ૨૭ સહદેવ ટીપણું કાઢી જુએ
મહુરત તો હંમેશ; પણ સારો દાહડો નવ આવે તેથી પામે
કલેશ. ૨૮ ઘણા દીવસ વીત્યા એમ કરતાં ધર્મે જાણી પેર;
ત્યારે કરોધ કરીને આવ્યા સહદેવ કેરે ઘેર. ૨૯ યુધીષ્ઠીર
કહે સહદેવ તુજનેશું કહું આણીવાર, પીતા નર્કનાં દુઃખ પામે
તું મહુરત ખોળે સાર. ૩૦ તે માટે તૈયાર થઈને વહેલા
જાઓ આજ; જે ને રીને તાત તણું તો કરવું આપણે કા-
જ. ૩૧ તે વખતે સહદેવે તપાસ્યું ટીપણું તેણીવાર; સન-
મુખ જોગણીનું ઘર આવ્યું પશ્વીમમાં નીરધાર. ૩૨ તદ્દપી
ધર્મ તણા કહેવાથી તરત થયા તૈયાર; રથમાં જોશી આહ્યા
ત્યાંથી માદ્રીના કુમાર. ૩૩ ॥ વલણ ॥ જગપતીને જીત-
વા આહ્યા સહદેવ ત્યાંયરે; દુર્ગા કહે તેને મળી જોગણી મા-
રગ માંયરેરેરે. ૩૪ ॥ ઇતી શ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશ-
કર વીરચીને મહાભારતમાંતર ગત સભા પર્વણી નારદેન ધર્મ-
સ્ય યજ્ઞોપદેશ હતો નામ પ્રથમો અધ્યાય. ॥ ૧ ॥

કડવું ૨ જુ.^૧

॥ રામ માફ ॥ વૈશમપાયન કહે શુભ રાય, સહદેવ ત-
ણો મહીમાય; મહાવનમા આચીયો તેહ, સુત માદ્રી તણો વ-
ળી જેહ. ૧ આચી યોગીણીઓ તેણે કાંમ, પછી કહેવા લા-
ગી તે તમામ; અહ્યા જોશી તું સાંભળ વાણ, કેમ ભુલ્યો
તું આજ અજાણ. ૨ તોડી મર્યાદા અમારી રાય, કૃષ્ણચંદ્ર-
ને જીવતા જાય; માટે માનો કહું ક્ષત્રીરાજ, કરો યુદ્ધ તમે
વળી આજ. ૩ મુણી સહદેવ જોહ્યા વચન, કરી વીચાર
પોતાને મન; અરે માત શું જોડો અન્યાય, સ્ત્રીઓ સર્ગા-
યે કેમ લડાય. ૪ તમને જીતે નથી જરા વાફ, હાર પામ્યા-

થી મરણું સાડું, બેડે વાને નથી લાભ લેશ. માટે કરવો ધ-
 ટે નહીં કલેશ. ૫ ત્યારે જોગણીએ તેણીવાર, માર મારવા
 માંડ્યો અપાર; એવું દેખીને સહદેવ વીર, કોપ્યો કામની
 ઉપર ધીર. ૬ બાણ મુકવા માંડ્યાં અપાર, જાણે ચોમાસે
 મેઘની ધાર; વાગે જોગણીને આત્રી નેહ, તેથી શ્રવે છે રૂ-
 ધીર દેહ. ૭ રક્ત બીંદુ પડે જિરનીમાંય, થાય એટલી યોગ
 ણી ત્યાંય; કોટી કામનીઓ થઈ સાર, મારે સહદેવને ઘણો
 માર. ૮ ત્યારે સહદેવે કીધો ઉપાય; અગ્નીબાણ મુક્યું મ-
 હાકાય; વસ્ત્ર જોગણી કેરાં જેહ, બાળી ભસ્મ કર્યાં સહુ તે-
 હ. ૯ થઈ નગ્ન તે નારીઓ જ્યારે યુદ્ધ બંધ કર્યું તેણી
 વારે; ઉંધુ ઘાડી બેઠો રથમાંય, ત્યારે દેવીઓએ પુછ્યું
 ત્યાંય, અલ્યા કેમ તમ્ને તે સંગ્રામ, થયો કાયર શું
 આણે હામ; સુણી બોડીઓ સહદેવ ભુપ, બાઈ તમે છે ન-
 ગ્ન સ્વરૂપ. ૧૧ માટે નીચું જોયું મેં સાક્ષાત, ફરી વસ્ત્ર પે-
 હેરી આવો માત; એવાં વીરનાં સુણી વચન, જોયુ જોગ-
 ણીઓએ રાજન. ૧૨ નગ્ન દીડી પોતાતણી કાય. ત્યારે
 વીરમય મનમાં થાય; સહદેવ તણું જાણ્યું કામ, તેથી પ્ર-
 સન્ન થઈ તે હાંમ, ૧૩ પછી બોડીઓ તે તેણે સ્થાન, મા-
 ગ પુત્ર તુંતો વરદાન; ત્યારે સહદેવ કેહે સુણો માય, આ-
 પો તમારી મુને વિધાય. ૧૪ રક્તબિંદુ શ્રવે યુદ્ધ માંય, થા-
 ય એટલા સહદેવ ત્યાંય; આપો મુજને એ વરદાન, જેથી
 છતું જઈ ભગવાન. ૧૫ ત્યારે યોગણી કેહે સુણુ ભુપ, થ-
 શે યુદ્ધમાં ઝાઝાં સ્વરૂપ; આપી એવી રીતે વરદાન, થઈ
 યોગણી અંતરબ્યાન. ૧૬ પછી પાંદુરાજનો કુમાર, આ-
 બ્યો દારીકામાં નિરધાર; ભાગોળે ઉભો રહીને રાય કર્યા

એક તે સમે ઉપાય. ૧૭ દુત મોકલ્યો નયની માંય, કાહા-
વ્યો કૃષ્ણને સદેશો ત્યાંય; સામા આવી લાગો સઉ પાય,
નિકર નિકળજે લડવાય. ૧૮ એવી રીતે કાહાવ્યું રાજન,
આવ્યો દુત જ્યાં જુગજીવન; કહી કૃષ્ણને તેણેજ વાત, ત્યારે
ખુશી થયા જગતાત. ૧૯ પછી આવીયા સભાની માંય, કર-
યું જાણ તમામને ત્યાંય; મુણી જાવને ચડી રીશ, બોલ્યો
સાત્વકો તો તેણે દીશ. ૨૦ આપણે આશરે પાંડુ બાળ, પા-
મ્યા જગતમાં કિર્તિ વિશાળ; વાઘ્યો તે થકી ગર્વ અપાર,
નથી મણત કોઈને લગાર. ૨૧ નડે પોતાના થઈ એહ, સ-
ર્પ શત્રુની માફક તેહ; માટે કરવું યુદ્ધ આચાર, નવ રાખ-
વી કયા લગાર. ૨૨ એવો નિશ્ચય કરી તમામ, થયા તૈયા-
ર સઉ તે કામ; પેયો અખતર પાખર સાર, ગ્રહ્યાં હાથ વિ-
શે હથિયાર. ૨૩ ચઢ્યા વાહન માથેજ વીર, સીંહનાદ કરે
રણધીર; એવી રીતે લઈ હળ અતિ, આવ્યા સહદેવ સામા
શ્રીપતિ. ૨૪ બેઠું આવતી સેના અપાર, કર્યો સહદેવે આ-
પ ટંકાર; એવે આવી પોહ્યાંમ્યા ધનશ્યામ, કહ્યું સહદેવ-
ને તેણે કામ. ૨૫ અહ્યા બેસી શું આવ્યો વિચારી. બુલ્યો
મહુરત જતાં તું ભારી; અમારી બેડે લડતાં પ્રવ્રશ, નવ
રાખીશ જીવ્યાની આશ. ૨૬ ત્યારે બોલીયો માદ્રીનો તન,
મુણો વારતા જુગજીવન; મુરો હોય છે જે કોઈ પ્રાણી, ન-
થી બોલતા તે ગર્વ વાણી. ૨૭ વગર બોલ્યા વહે રણમાંય,
ઓળખાણ ન કાઢેજ ત્યાંય; એવું કહીને મર્મ વચન, મુ-
ક્યું સાચક આહરી મન. ૨૮ વાગ્યું શ્રીકૃષ્ણને આવી તેહ,
પેહું ભાથામાં બેઠીને દેહ; ત્યારે કૃષ્ણે મુક્યું અગનાન, સા-
મું સહદેવે મુક્યું મેધાન. ૨૯ તેના ઉપર દામોદરે સાર, અ-

નીલાસ્ર મુકયું નીરધાર; ત્યારે સહદેવે વિચારી ત્યાંય, પ
 વંતાસ્ર મુકયું રણમાંય. ૩૦ એવું દેખી કોપ્યા યદુબાળ, વ
 જબાણ મુકયું વિકરાળ; એમ યુદ્ધ વિશે તેણે સ્થાન, ઉ
 તર્યા બેઠિ જણ સમાન. ૩૧ ત્યારે જાહેવ મળી તમામ, અ
 પત યુદ્ધ કર્યું તેણે ઠામ; કોપ્યા બળદેવ તે પણ ત્યાંય
 મારે મુશળ મુસ્તક માંય. ૩૨ સહદેવ ઉપર તદ્દાય, પડે એ
 કે કાળે કોટી ધાય; શ્રવે હેહથી શોણિતધાર, રક્તખીંદુ પ
 ડે છે અપાર. ૩૩ થયા તેટલા સહદેવ ત્યાંય કોટી સત્તાવ
 ન રણમાંય; મારે મામટા તેટલાં બાણ, વાળ્યો જાહેવનો સં
 ધરાણ. ત્યારે બળદેવને કહે શ્યામ, સુણો બ્રાત તમે અ
 ભીરામ; વધ્યા જાહેવથી સહદેવ, કંઈ કારણ છે સત્યમેવ
 ઉપ હવે શી રીતે એતો જતાય, માટે લાગીએ એહને પા
 ય; પછી યુદ્ધ રહેવા દેઈ સાર, ગયા સહદેવ સાંમા મોરાવ
 ૩૪ ॥ વલણ ॥ કરબેડી કેશવ કહે સહદેવને નિરધારે; હુ
 ઝે કહે તેનો કરું શ્રોતાજન વિસ્તારરેરે. ૩૫ ધત્તીશ્રી પ
 ડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વિચીતે મહાભારથાંતર ગ
 સભાપર્વણી સહદેવ કંણસ્ય વિજીતો નામ દ્વિતીયે અ
 ધ્યાય. ૨ ॥

કડવું ૩ જી.

॥ રાગ સામેરી ॥ વૈશમપાયન એણીપેર બોલ્યા મુ
 જનમેજય રાય; સેવકનો મહિમા વધવાને શ્રીહરી લાગ
 પાય, ૧ કંણુ કહે માદ્રીના દીકરા તુજને તો શાખાશ; ૨
 હાર્યો ને તું તો જીત્યો માટે પુર આશ. ૨ માગ માગ મુખ
 થી આ વખતે આપું હું વરદાન; એવું સુણી સહદેવ બે
 હ્યા હાસ્ય કરી તે સ્થાન. ૩ તમને હું પ્રસન્ન થયોહું હે

ક્રીનાંદન આજ; તે માટે જે ઇચ્છા હોય તે માગોને મહારા-
જ. ૪ કૃષ્ણ કહે પહેલો હું માગું તુંજ પાસે રાજનં; ત્યાર
પછી તું માગી લેજે પાંડુ કેરા તંન. વળતી સહદેવ પાસે
માગે જગપતી જદુરાય; આજ પછી કરવી નહીં રણમાં
વધવાની વિધાય. ૬ સાંભળીને સહદેવ બોલીયા બહુ
સાડું જુગદીશ; હવે હું માગું તે આપો કૃપા કરીને ઇશ. ૭
પાંડુના સુત પાંચેમાંથી એકનું બ્રત્યુ થાય; તે વખતે મરહું
તમારે માગું એ જદુરાય. ૮ કૃષ્ણ કહે ધન્ય ધન્ય તુંને ભા-
ઈ ચાલે હવે ધેર, મુજને તેંતો બાંધી લીધો ખરે ખરો ખુ-
શભેર. ૯ એમ કહીને તેડી લાવ્યા નમ્ર વિશે નિરધાર; ત્ર-
ણ દિવસે રાખી સંગાયે કૃષ્ણ થયા તૈયાર. ૧૦ ઈંદ્રપ્રસ્થમાં
સહદેવ આવ્યા પ્રભુને લેઈને સંગ; સર્વને શ્રીકૃષ્ણ મળ્યા
ત્યાં ગ્યાણીને ઉમંગ. ૧૧ યુધિષ્ઠિરે ક્રીધી વળતી યજ્ઞકાર્ય-
ની વાત; તે સાંભળીને પ્રસન્ન થયા ત્યાં પુરૂષોત્તમ સાક્ષાત.
૧૨ એવામાં અગ્નિ આવ્યો ત્યાં બ્રાહ્મણને ધરી દેહ; પીંડ
રોગીને પીળો વપુએ પ્રદ સરીળો તેહ. ૧૩ પાંડવ ને શ્રી
કૃષ્ણને નમીયો અગ્નિ તેણીવાર; વળતી આશીષ દેઈને
પોતે કહેવા લાગ્યો સાર. ૧૪ કર જાડી કૃશાનું કહે છે ઉગા-
રો રાજનં કૃપા કરી આ રોગ મટાડો માગું એહ વચન.
૧૫ દ્વાપરયુગમાં મરૂતરાયે ક્રીધા યજ્ઞ અપાર; હસ્તી મુંઢ
પ્રમાણે હોમી મારામાં ધૃત ધાર. ૧૬ મારાથી તે ખાઈ ન
શકાયું તેથી બમડી કાય; તેને મટવા માટે હુંતો જાણું એ-
ક ઉપાય. ૧૭ ઈંદ્રતણું વન ખાંડવ તેમાં ઔષધીઓ અ-
પાર; તે સર્વેનો ભક્ષ કરું તો વ્યાધી મટે આવાર. ૧૮ પણ
તે સુરપતિ કેસે મુજને ભય લાગે છે મન્ન, માટે મુજ સંગા

થે આવો પાંડુ કેરા તન્ન. ૧૯ એવાં વાક્ય સુણીને અરજીન તર્ત થયા તૈયાર; શ્રીહરીને સંગાથે લેઈ આઠ્યા તેણીવાર. ૨૦ ખાંડવ વનમાં આવી આપી અગ્નીને આજ્ઞાય; ત્યારે તે-ણે બાળવા માંડી ઔષધી સર્વે રાય. ૨૧ ઈંદ્રતણા સેવકે જા-ણી જ્યારે તેનો વાત; ત્યારે તે પુરહુતના આગળ પ્રસીદ્ધ કરયું સાક્ષાત. ૨૨ એટલે સુરપતિ કોપે ચડીઓ મેઘ બો-લાવ્યા બાર; તેને કેહે અગ્નિના ઉપર વરસો મુસળધાર. ૨૩ તે વખતે સર્વે મેઘ ચઢીયા ચમકે છે ચપળાય; ધોર ગ-ર્જના થાય કારમી વાયુ ભયાનક વાય. ૨૪ એવું દેખી અ-રજીને ત્યાં મુક્યાં સાયક ચાર, તેનાં અગણિત બાણ થઈ-ને ગુંથાયાં નીરધાર. ૨૫ દ્વાદશ યોજન કેરો બનીયો ખુ-પડો ઉંચો ત્યાંય; મુશળ ધારે મેઘ પડે પણ બીંદુ ગરે ન-હીં માંય ૨૬ અગ્નીએ વન સર્વે બાળ્યું હેવામાં તે કામ; મેઘતણું બળ કંઈ નવ આઠ્યું આવ્યા પછી મુકામ. ૨૭ મયનાંમા એક હૈત્ય રહેતો તો ખાંડવ વનમાં સાર; તેવો તે મહીં બળવા લાગ્યો ત્યારે કર્યો પોકાર. ૨૮ તેનો શ-બ્દ સુણીને અરજીને કાઠ્યો તેને બાહાર; ત્યારે તેનો કેહે-વા લાગ્યો હૈત્ય તણો કુમાર. ૨૯ આહો ભુપતી મુજને આવડે ચીત્રતણી કિંજાય; જળ ઠેકાણે સ્થળ દેખાડું સ્થ-ળમાં જળ જણાય. ૩૦ મુજને બળતો રાખ્યો તેથી કર્-તમને ઉપકાર; સભા એક રચી આપું મોટી શોભાનો ન-હીં પાર. ૩૧ એવામાં વાસવ ત્યાં આવ્યો લાગ્યો બેઉને પાય; મુખથી કેહે અપરાધ માયરો ક્ષમા કરો ચદુરાય. ૩૨ પુરહુતને નરનારાયણ બેઉ મળીયા તેણે કાર; વળતી ઈંદ્ર મુકામે આવ્યો દેવતણો સરહાર. ૩૩ વીશ્વનરનો શો-

ગ હણાયો થયો વપુએ લાલ; તેથી તેણે બે વસ્તુઓ આ-
પી ત્યાં તતકાળ. ૩૪ અભંગરથને અખુટ ભાથો આપી
લાગ્યો પાય; ત્યાર પછી નીજ ઘેર પધાર્યા અરજીનને જહુ-
રાય. ૩૫ ॥ વલણુ ॥ એવી રીતે કાપીયું અંજની કેરું દુઃખ
રે; દુરગો કહે તેને ભજે તેથી થાય સુખરેરેરે. ૩૬ ઇતી શ્રી
પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વીરચીતે મહાભારથાંતર
ગત સભા પર્વણી કૃષ્ણ અરજીનને જાત વેદસ્ય અર્ચુર્ણ ના-
શ કંતો નામ ત્રીયો અધ્યાય. ॥ ૩ ॥

કડવું ૪ થું.

॥ રાગ સામેરી ॥ વૈશમપાયન એણીપેરે બોલ્યા સુ-
ણ સત્યવાદી રાય; વળતી મયનાંમે રચી આપી પાંડવને
સમાય. ૧ તેમાં ચીત્ર અલૌકિક કાઢ્યું શોભાનો નહી પા-
ર; પાણી કેરા હોજ બનાવ્યા પુષ્પ ઝાડ તે કાર. ૨ વળતી
સોનું લેવા માટે વીજ્ય થયા તૈયાર; તેની જોડે ચાલ્યા બે-
ઉ જીમ અને કીરતાર. ૩ સીંધુ કેરે કાંઠે આવ્યા ત્રણે જ-
ણ બળવાન; ત્યારે અરજીન પ્રત્યે બોલ્યા પોતે શ્રી ભગવા-
ન. ૪ નારાયણ કહે સવ્ય સાચી હવે શો કરવો ઉપાય સો
યોજનનો સીંધુ આવ્યો તે શી રીતે તરાય. ૫ અટલે અ-
રજીન કહેવા લાગ્યો ધીરજ રાખો ઇશ; બાણતણો સેતુ બાં-
ધીને જઈશું શ્રી જગદીશ. ૬ એવું કહીને ચાંપ તાણીયું
કીધો ત્યાં ટંકાર; તેનો શબ્દ સુણીને આવ્યા અંજનીના
કુમાર. ૭ વાયુપુત્રે પુછ્યું આવી ક્યાં જાઓછો રાય;
આ ઠેકાણે કેમ ઉભા છો તેનો કહો મહીમાય. ૮ ત્યારે પાં-
ડુ પુત્ર કહેછે સાંભળો અંજની બાળ; લંકામાં સોનું લે-
વાને જવું છે આ કાળ. ૯ બાણતણો સેતુ બાંધીને આવી-

શું તે ઠાર; જેવી રીતે રાઘવ પામ્યા અર્થુવ કેરો પાર.
 ૧૦ એવાં વચન સુણીને બોલ્યો કપીવર આણી રીસ; તા-
 રો સેતુ તોડી નાંખું ક્ષણમાં આણે દિશ. ૧૧ અરજીન કહે
 ત્રણ ફેરા તોડું જે તું મારો પાજ; તો તો મારે બળી મરણું
 અહીં ચીતા બનાવી આજ. ૧૩ વાયુસુત કહે ત્રણ ફેરા આ
 સેતુ નવ તોડાય; ત્યારે તારો દાસ થઈને સાચડું નીત્ય ઘ-
 બાય. ૧૩ એવી રીતે હરીના સુણતાં ક્રીધી પ્રતીજ્ઞા વીર;
 વળતી વીજયે બાણ ચઢાવ્યું રાખી મનમાં ધીર. ૧૪ ગુરૂ-
 તું સ્મરણ કરીને મુકયું સાયક તે નીરવાણ; તેના મંત્ર
 પ્રતાપે બનીયાં અસંખ્ય કોટી બાણ. ૧૫ તેથી ત્યાં સેતુ
 બંધાઈ સંપુરણ રાજન્ન; એટલે તેના ઉપર કુદ્યા અંજની
 કેરા તન્ન. ૧૬ સાયક સહુ વીખરાયાં તેથી તુટ્યો સેતુ સા-
 ર; ત્યારે બીજે ફેરે બાંધી સેતુ ત્યાં નીરધાર. ૧૭ તે પણ ક-
 પીએ તોડી નાંખી એક ક્ષણની માંય; ત્યારે કેશવ કશ્વપ
 બનીયા સાગર જળમાં ત્યાંય. ૧૮ ત્રીજે ફેરે કુંતા પુત્રે બાં-
 ઘ્યો જ્યારે પાજ, એટલે તેની નીચે આઠ્યા અવીનાશી વ્રજ
 રાજ. ૧૯ કપીવર કુદાકુદ કરે પણ નવ હાલે જરાય; ત્યારે
 પર્વત ઉપર ચઢીયા કોંઈ કરી મહાકાય. ૨૦ ત્યાંથી હોકા-
 રો કરી પડીયા સેતુ ઉપર વીર; તદ્દપી તે નવ તુટી ત્યારે મુ-
 ક્રી મનની ધીર. ૨૧ ગર્વ મટ્યો માણી કેરો આવી લાગ્યા
 પાય; કરબોડીને સ્તુતી ક્રીધી નરહરીની તદ્દાય. ૨૨ પછી
 ત્રણેને તેડી લાઠ્યા લંકામાં નીરધાર; વીભીષણને મળી-
 યા ત્યારે વરત્યા જયજયકાર. ૨૩ મદોહરી તેણે સમે લા-
 ગ્યાં લક્ષ્મીવરને પાયે; ભાવ કરીને ક્રીધી વળતી ઇશ્વરની
 પુબાય. ૩૪ ભાતભાતની રસોઈ બનાવી કરાવ્યું બેજન;

વળતી આગમાં ફરવા નીકળ્યા લીમને અંજની તન્ન. ૩૫
 વાડીમાં જઈ ફળ ફુલ ખાધાં સણુ જનમેજયરાય; તે ઠેકા-
 લે લીમે દીઠું સરોવર એક તદ્દાય. ૩૬ તેમાં નાહાવા સાડ
 પડીઓ કુંતાનો કુમાર; મધ્યે જતાં બુડવા માંડ્યો થાક્યો
 અપરમપાર. ૩૭ ત્યારે બુમો પાડી બોલ્યો વાયુ કેરો ત-
 ન્ન; કાઢ કાઢ ઓ માડતી મુંજને થાશે દેહ પતન્ય. ૩૮ એવું
 સાંભળી અંજની પુત્રે પુચ્છ વધારયું સાર; તેણે વળગી
 બાહાર નીકળ્યો કુંતાનો કુમાર. ૩૯ વળતી માડતિને કહે
 છે પાંડુ કેરા બાળ; ઘણાં ઘણાં નવાણુ જેયાં પણ સરોવર
 આ વીરાળ. ૪૦ એવું સાંભળી હશીને બોલ્યો વજ્ર દેહી
 તે ધાર, લીમને કહે છે ને હોય સરોવર; ખોટું જળ નીર-
 ધાર. ૪૧ કુંલકરણના મુસ્તક કેરી ખોપરી આ કહેવાય; તે-
 માં ચોમાસાનું પાણી આવી ભરાયું રાય. ૪૨ એવું સાંભ-
 લી લીમ કહે તું સાંભળ અંજની તન્ન; મુખથી તું મીઠ્યા
 બોલે છે માને નહીં મુજ મન્ન. ૪૩ ત્યારે માડતીએ વધા-
 રયું ફરીથી પુચ્છ તે ધાર, ખોપરી પાછળ વીંટાળી તે ડિંધી
 પાડી સાર. ૪૪ તેથી જળનો રેલો ચાલ્યો નદીના જેવો
 ત્યાંય; ખોપરી દેખી કુંતાનો સુત સ્તબ્ધ થયો મનમાંય. ૪૫
 વળતી ત્યાં વ્રજોદર બોલ્યો સાંભય વાંનર વાત; તારા જેવો
 બળીયો તો મેં નવ દીઠો સાક્ષાત. ૪૬ એવું સાંભળી અં-
 જની સુત કહે નથી તુજને ઓળખાણુ, તું તો મારો ભ્રાત
 થાય છે સત્ય કહું નીરવાણુ. ૪૭ વાયુ કેરા મંત્રથી પ્રગ-
 ટ્યા તુંને હું બે વીર, તે માટે આપણુ ભાઈ થઈએ સત્ય ક-
 હું રણધીર. ૪૮ કુંલકરણની ખોપરી દેખી લીમે કીધો કયા
 સ, આનામાં બળ કેટલું હશે કેવડો દેહ પ્રકાશ. ૪૯ એવું

સમજી અંતર વીશે થયો ગર્વનો નાશ, વળતી બેડિ જણુ
 આવ્યા ત્યાંથી કૃષ્ણ કીરીટી પાસ. ૪૦ વીઘીણણે આપ્યું
 ત્યારે સોનું તેણે ઠાર; તેને લેઈ નરહરીને ભીમ તર્ત થયા
 તૈયાર. ૪૧ માણીએ પોંચાડયા પછી ઈંદ્રપ્રસ્થની માંય;
 એવી રીતે વિજય કરીને અરજીન આવ્યા ત્યાંય. ૪૨ તે-
 ને ઘોડા હાહાડા વીત્યા પછી રાજન, ભીમસેન તૈયાર
 થયો પછી હીંમત રાખી મન. ૪૩ તેથી જોડે ચાલ્યા બેડિ
 અરજીનને જદ્દરાય; મગધ દેશમાં આવ્યા તેતો ત્રયણે જણુ
 માહાકાય. ૪૪ ભાગોળેથી ધરીયાં ત્રયણે બ્રાહ્મણ કેરાં રૂપ;
 જરાસંધને ઘેર પધાર્યો કળા કરી અનુપ. ૪૫ તે વખતે પુ-
 ન્નમાં હતો જરાસંધ ભુપાળ; ત્રયણે જણુ ત્યાં બેઠા આવી
 આશીશ દેઈ ત્રતકાળ. ૪૬ ત્યારે તેના સામુ જોઈ બોલ્યો
 ભુપ સુબળ, શી ઇચ્છા છે વીમ તમારે તેતો કહો નીરવા-
 ભ. ૪૭ એવું સાંભળી કૃષ્ણ બોલીયા જેની ઝાઝી બુદ્ધ; ભુ-
 પતી અમને ત્રયણે જણુને આપોને તમો યુદ્ધ. ૪૮ ત્યારે જ-
 રાસંધે કીધો અંતરમાં વીચાર; આતો કોઈ કપટી દીસે છે
 ક્ષત્રીના કુમાર. ૪૯ તોપણ બ્રાહ્મણ થઈને માગ્યું માટે કર
 સંત્રામ; એવું મન વીશે વિચારી બોલ્યો તેણે ઠામ. ૫૦
 અવિનાશીને કેહે છે એતો ઓળખીઆ મહારાજ વસુદે-
 વના પુત્ર તમે છો નથી તમને કાંઈ લાજ. ૫૧ સત્તર ફેરા
 હારી નાકા મારાથી ભુગદીશ; તે માટે તમ સાથે હુંતો નથી
 લડવાનો ઇશ. ૫૨ વળી આ અરજીન ઇચ્છા રાખે યુદ્ધ ત-
 હી મુજ સાથ; પણ એનાથી નવ ખમાયે રણમાં મારા હા-
 થ ૫૩ એક પોર લેડે મુજ સાથે એવો વાયુ તંન; તેની સા-
 થે યુદ્ધ કરીશ હું સત્ય કહું વચન. ૫૪ એવી રીતે કહીને

ઉઠ્યો લડવાને નીરધાર; એંસી મણુની ગદા ગ્રહીને નીકળ્યો
પુરથી બહાર. ૫૫ પોત પોતાની હદ આંકીને ઉભા બે બ-
ળવાન; મેરૂને મંદરાચળ જેવા દીસે તેણે સ્થાન. ૫૬ ॥ વલ-
ણ ॥ લોહતણી સાંકળ વડે પછી અંધાયા કાયરે દુર્ગો કે દારૂણ
વઢે તેનો કહુ મહીમાયરેરેરે. ૫૭ ઇતી શ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી
દુરગાશંકર વિરચીતે મહાભારથાંતર ગત સભાપર્વણી ભી-
મેન જરાસંધ યુદ્ધેન આગતો નામ ચતુર્થો અધ્યાય. ॥ ૪ ॥

કડવું ૫મું.

॥ રાગ મા૩ ॥ વૈશમપાયન કહે સુણુરાય, જરાસંધ
તણો મહિમાય; ભીમસેન તણા અંગ માંય, મારે ઉછળીને
ગદા ત્યાંય. ૧ વાયુપુત્ર વળી તેણે દીશ, મારે ગદાઓ આણીને
રીસ; સામાસામી ગદા અથડાય, ત્યારે તેમાંથી અગ્નિ જ-
રાય. ૨ પડયા પૃથ્વીમાં ખાડા તે હામ, વઢે એવી રીતે રા-
ખી હામ; જરાસંધની વાગે ગદાય, તેથી ભીમનું અંગ પી-
ડાય. ૩ ભીમસેન તણી ગદા જેહ, વાગે પુલ બરાબર તેહ
વઢતાં ચાર ધડી થઇ જ્યારે, તોડી સાંકળ ભીમેજ ત્યારે. ૪
નાસવાનો જ્યાં કર્યો વિચાર, ત્યારે પાસે આવ્યા કીરતાર;
આપી ધીરજ ત્યાં દીનાનાથ, દેહ ઉપર ફેરવ્યો હાર્ય. ૫ થઇ
તે થકી સાવધ કાય, બળ આપીયું ઝાઝું તદાય; ત્યારે હોકા-
રો કરી તે ધર, ઢૂંટ્યો લડવા વાયુકુમાર, ૬ અત્યુ આહરીને
પછી મન્ન, કર્યું દારૂણ યુદ્ધ રાજન્ન; લડે રાત્રીને દિવસ
શોય, નથી પામતા વીશ્રામ કોય. ૭ વિત્યા છવીસ દિવસ
જ્યારે, પૃથ્વી કંપ થયો તેણી વારે જરાસંધને મારતાં મા-
ર, ભાગી ભીમની ગદાઓ ચાર. ૮ તોય લેખવતો નથી એ-
હ, જેનો વજ્રથી વસમો દેહ; ગભરાયો તેથી વાયુ તન્ન, તેણે

નાસવાનું ધારયું મન્ન. ત્યારે પ્રભુએ આવી તે પાસ,
કહ્યું કાનમાં સત્ય પ્રકાશ; હવે છોડશો નહીં તમે ટેક, એ-
નું આયુષ્ય છે દીન એક. ૧૦ કાલનો દીન વિતશે જ્યારે,
બતાવીશ હું ઉપાય ત્યારે, માટે ધીરજ રાખીને મન્ન, કરો
શત્રુતણું તો છેહન ૧૧ ત્યારે ભીમને હિંમત આવી, બા-
ઝયો યુદ્ધ વિશે ગદ્ગદા લાવી; કરે ક્રોધ કરીને પ્રહાર, જરા-
સંધના ઉપર સાર. ૧૨ એવો કરતાં ધોર સંગ્રામ, થયા દિ-
વસ પુરા તે ધમ; સત્તાવીશમે દિવસ રાય, જ્યેષ્ઠ કૃષ્ણ સા-
મું પુષ્ટકાય. ૧૩ ત્યારે શ્રીહરીએ કરી સાંન, ચીરી દેખા-
ડ્યો પોતે સ્થાન; તેને દેખીને કુંતાકુમાર, થોલ સાચ-
વી ઉભો તે ધર. ૧૪ આવ્યો મારવા ભુપતી જ્યારે, બેઉ
અર્ધું ઝાલ્યા તેના ત્યારે; ચીરી નાંખ્યો પછી નિરધાર, ત્યા-
રે વરત્યો જયજયકાર. ૧૫ તેનાં ફરચાડીયાં લેઈ ત્યાંય, નાં-
ખ્યા ઉછાળીને દીશા માંય; તેને એક ક્ષણું થઈ જ્યારે, આ-
વી ભેગાં થયાં તેણી વારે. ૧૬ થયો સાવધ દેહ તહાય, ત્યારે
ઉઠ્યો જરાસંધરાય; તેને જોઈને વાયુનો તન્ન; બોલ્યો ક-
ષ્ણુની સાથે વચન્ન. ૧૭ સુણો વાત તમે જુગદીશ, નથી જા-
વાનો હું આણે દીશ; સુણી કૃષ્ણ કહે તેને ધમ, ચીરી નાં-
ખી કરો એક કામ. ૧૮ બનાવો વેણુના શીવરાય, જેને સા-
ચવો પહોર સવાય, તેથી આવશે તેનો અંત, એવું બ-
તાવીયું ભગવંત. ૧૯ ત્યારે ભીમ ધણો બળ દાખ્યો, ફરી
રાજને ત્યાં ચીરી નાંખ્યો; કર્યો માટી તણા પંચસ્કંધ, ત્યા-
રે મૃત્યુ પામ્યો જરાસંધ. ૨૦ આવી એટલે જેની નાર, કર્યો
વિલાપ ઝાઝો તે ધર; તેને શ્રીહરીએ કરયું જ્ઞાન, શોક
સમાવીયો ભગવાન. ૨૧ પછી પુત્ર હતો તેનો સાર, સહદેવ

નામે નિરધાર; તેની પાસે પ્રભુએ તે ઠાર, કરાવ્યો દાહ કે-
 રાં સંસ્કાર. ૨૨ પછી સોમીયું તેહને રજ, કરયું એવી સી-
 તે શુભ ઢાળ; હતા કેદખાનામાં જે ભુપ, તેને છોડાવ્યા સ્થા-
 ન સ્વરૂપ. ૨૩ તેનાં ક્ષેત્ર કરાવી તે ઠાર; આપ્યા પેહેરવાને
 અલંકાર; વળતી જમાડી સૈને તદ્દાય; કર્યા વાહન સાથે વિ-
 દાય. ૨૪ પછી ત્રણે જણા તેણી વાર, આપ્યા ત્યાં થકી તો
 નિરધાર; આપ્યા ઈંદ્રપ્રસ્થ પુરમાંય, મળ્યા ધર્મરાજનેજ ત્યાં-
 ય. ૨૫ ન વલણ ન જરાસંધને છતીને આપ્યો વાયુ તનરે,
 દુર્ગો કહે તેણે સમે નીકુળ વિચારે મનરેરે. ૨૬ કૃતિ શ્રી
 પાંડવ ચરિત્રે કવી દુરગાશંકર વિરચિતે મહાભારથાંતરગત
 સભાપર્વછી સીમેન જરાસંધ વીછતો નામ પંચમે અધ્યાય.

કડવું ૧૬.

૧ સજ માફ નૈશમયાયન એણીપેરે બોલ્યા મુગ્ધ સ-
 તવાદી શય; વળતી મણીમંડપ લેવાને નિકુળ તતપર થા-
 ય. ૨ તે વર્ણતે ભગવંને લખીયો પત્રજ તેણી વાર; બ-
 પ્રીક કેડું નામજ લખીયું મથાળે નીરધાર. ૩ ધર્મ સીમડું
 લખીતંત્ર કરીને નિકુળને આપ્યો એહ તેણે લેઈને કાશે
 બાંધ્યો પત્રજ સુંદર તેહ. ૪ વળતી માદ્રીનો શ્રુત નીકળ્યો
 નમ્ર થકી તતકાળ; વાયુ ધેગે રથમાં બેસી પરવરીએ પા-
 તાળ. ૫ નામ લેઈકની પાસે આવી બોલ્યો મુખ વાણ;
 મણી મંડપ આપો તમારો નહીં તો બોલો પ્રાણ. ૬ પાંડુ-
 રાથને આતમજ હું છું નીકુળ માફ નામ સજસું નામે ય-
 જ કરવો હો સત્ય કહું આ ઠામ. ૭ ત્યારે નામ હસીને બો-
 લ્યા સાંભળ બાળક વાત; જે જીવ્યાનો ખપ કડું તો ના-
 શી ન સમસાત. ૮ એટલે નીકુળ કાપે ચઢીયો કર્યો ધનુષ્ય

ટંકાર; નાગની ઉપર મુકવા માંડ્યાં સાયક તિવ્ર અ-
 પાર. ૮ એવું દેખી પન્નગને તો પ્રગટ્યો ઝાઝો કાળ; ની-
 કુળજીતા ઉપર નાંખી ભારે વીશની જ્વાળ. ૯ ઝેર ચઢ્યું
 હળાહળ તેથી પડીયો કુંતા તત્ત; પ્રાણ વાયુ બ્રહ્માંડે ચઢી
 યો કરમાયું વહન્ન. ૧૦ તે ઠેકાણે રમતો રમતો આવ્યો
 બધીકબાળ; તેણે માદ્રી સુતને દીઠો સુતેલો તતકાળ. ૧૧
 પાસે આવી જોવા લાગ્યો ભીમતણો કુંમાર; અરે પ્રભુ આ
 કોણ હશે એમ કરતો મન્ન વીચાર. ૧૨ એવામાં કોશે બાં-
 ઘેલો દીઠો સુંદીર પત્ર; તેને લેઈ બધીકે વાંચ્યો મુળથકી
 સરવત્ર. ૧૩ નામ પોતાનું નીકળ્યું ત્યારે આવ્યો માતાની
 પાસ; પત્ર વીશે જે વાત હતી તે કીધી સર્વે પ્રકાશ. ૧૪ ભી-
 મ ધર્મનું નામ સુણ્યું કે નાગણી થઈ રળીયાત; વળતી પુ-
 ત્રને તેડી આવી ઉતાવળી સાક્ષાત. ૧૫ પોતાના દીયેરને
 ઓળખ્યો ત્યાંતો આનંદભેર; ત્યારે નાગણીએ તો સર્વે ચુશી
 લીધું ઝેર. ૧૬ એટલે નીકુળ જાગી ઉઠ્યા ચેતન આવ્યું
 સાર; તે વખતે ઉભેલાં દીઠાં કામનીને કુંમાર. ૧૭ તે
 સમે ત્યાં નાગણી કેહે છે સાંભળો દીયેર વાત; ભીમસેનની
 અબળા હું છું પુત્ર તેનો આ સાક્ષાત. ૧૭ વાયુસુતને વીષ
 ખવરાવી નાંખ્યા જળમાં જ્યારે; તે સમે એ અહીં આવ્યાતા
 સત્ય કહું આવારે. ૧૮ ત્યારે મારા તાતે મુજને પરણા-
 વી રાજન્ન; તે માટે આલો મુંજ સાથે પાંડુરાયના તન્ન. ૨૦
 નાગતણો જે રાજ તેતો મારો છે પીતાય; મણિ મંડપ
 અપાવું તેને કહીને આ વેળાય. ૨૧ એવું કહી નીકુળને તે
 ડી નાગણી આવી ઘેર; ત્યાર પછી પીતાને કહી વીસ્તારી સ-
 હુ પેર. ૨૨ એટલે વાસુકીએ આપ્યો મણિમંડપ તે ઠાર, તેને

લેઈ ચાલ્યો ત્યાંથી માદ્રીનો કુમાર. ૨૩ ધર્મરાયને આવી
 નમીયો એક ક્ષણમાં તેહ; વળતી મણીમુખ આગળ મુક્યો
 આણેલો તો જેહ. ૨૪ તે સમે યુધીષ્ઠીર હરખ્યા વરત્યો જય
 જયકાર; ત્યારપછી ભુપતિએ ક્રીધું વરૂણ ઉપાસન સાર. ૨૫
 તેથી ત્યાં તતકાળ થયા વળી જળના દેવ પ્રસન્ન; કામધેનુ
 લેઈ આપવા આવ્યા કશ્વપ કેરા તન્ન. ૨૬ પાંચે કાર્ય થયાં
 એ રીતે સુણ જનમેજયરાય; વળતી ચારે બાંધવ પોતે દીશા
 જીતવા જાય. ૨૭ દક્ષીણ દીશા વિશે ચાલ્યા નીકુળજી
 બળવાન; ઉત્તરમાં સહદેવ સંચર્યા ત્વરાથકી તે સ્થાન. ૨૮
 પુર્વ દીશાને જીતવા મોટે ચાલ્યો ઇંદ્રકુમાર; પશ્ચિમ માંહી
 તર્ત પ્રવર્ચો વ્રજોદર તેવાર. ૨૯ જ્યાં જ્યાં જાય ત્યાં તો લા-
 ગે ભુપતિ સર્વે પાય; ઘટે તેવિ ભેટ આપીને ત્યાંથી કરે વી-
 દાય. ૩૦ એવી રીતે પાંડુ પુત્રે જીત્યા દેશ તમામ; વળતિ
 તેતો આવી પોહોઝ્યા પોતાને મુકામ. ૩૧ ॥ વલણ ॥ ત્યાર-
 પછી તતખર થયા જીવાને કીરતારરે; દુર્ગો કેહે તેણે સમે
 બોલ્યા ધર્મકુમારરેરે. ૩૨. ઇતીશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુર-
 ગાશંકર વીરચીતે મહાભારથાંતરગત સભા પર્વણી નીકુળે
 ન મંડપઆનીતો નામ પઞ્ચે અધ્યાય. ॥ ૬ ॥

કડવું ૭ મું.

॥ રાગ મા૩ ॥ વૈશમપાયન કેહે સુણુરાય, કહું યજ્ઞ ત-
 ણો મહીમાય; કૃષ્ણ તતખર થયા જે વારે, બોલ્યા ધર્મરાજ
 તેણીવારે. ૧ વેહેલા આવજો વીઠલનાથ, તેડી બહવનો સૌ
 સાથ; પછી ચાલીયા દીનહયાળ, આવ્યા દ્વારીકામાં જગપાળ.
 ૨ હવે યુધીષ્ઠીરે તેણે કાર, તેડાવ્યા વીમ મુની અપાર;
 અત્રી ચ્યવનને ભારદ્વાજ, કાગ ભુશંડી કણ્વ મહારાજ. ૩

પૈલ પાસશર અને વ્યાસ, ઉદાલકને શ્રંગી પ્રકાશ; જમદ-
 ઝનીને અંગીરાદેવ, વૌમ્ય નારદ સુમંતુ એવ. ૪ વીશ્વામીત્ર
 અને ફરસુરામ, વળી વશીષ્ઠ આવ્યા તે કામ; પછી ધર્મ-
 રાજાએજ ત્યાંય, લખી પત્રીઓ રજવાડા માંય. ૫ દેશ બો-
 હોતેરમાંહી તદાય, દુત મોકલ્યા તેડવા રાય; ધૃતરાષ્ટ્ર કરા
 બેઠા બાળ, તેને તેડાવીયા તતકાળ. ૬ ગુરુ દાદાને આચાર્ય
 બેઠા, પ્રેમ આણીને તેડાવ્યા તેહ; ત્યારે બ્રાહ્મણોએ તેણે
 ધર, કુંડ મંડપ કીધા તૈયાર. ૭ કીધા સ્થાપનદેવ તે માંય,
 પુજા ચાલુ કરી પછી ત્યાંય; આવ્યા એવામાં ત્યાં કીરતાર,
 તેણી જન્મવનો પરીવાર. ૮ દેશ દેશ તણા જે ભુપાળ, આવ્યા
 તે પણ ત્યાં તતકાળ; સ્વયંભુને શંભુ આદી દેવ તે પણ
 આવી પોહોમ્યા તતખેવ. ૯ વળતી ધર્મે આણીને ઉલ્લાસ,
 સૌને સોંપીયાં કામ પ્રકાશ; તેનો સુણોને શ્રોતા પ્રકાર, કહું
 વીસ્તારીને નીરધાર, ૧૦ ધર્મરાયને દ્રોપદી બેઠા, રથાં
 દેવપુત્રનમાં તેહ; ત્યમ અરજુનજી મોટે માપે, આવે તેને
 ઉત્તરાજ આપે. ૧૧ કર્ણ બતાવે દાન પ્રકાર, બેઠો આપવા
 અંધકુમાર; એક મહોર કહે કર્ણ જોને, દશ આપે દુર્યાધન
 તેને. ૧૨ એના હાથમાંછે પન્નસાર, મોટે ખુટે નહી તેણે ધર;
 ને ભીમ દ્રવ્યનો ઢગલો કરે, ત્યમ ચોકી નીકુળજી ફરે. ૧૩
 સહદેવ કરાવે અહાર, કાઠે પતરાળાં વંદકુમાર; થયો ચાલ
 તો યજ્ઞ તે ધર, હોમે આહુતિ વીમ અપાર. ૧૪ પુર્ણાહુ-
 તીસમો થયો જ્યારે, કહે ધર્મને આચાર્ય ત્યારે; કરો કૃષ્ણની
 પેહેલી પુજાય, જેથી યજ્ઞ તો સંજળ થાય. ૧૫ ત્યારે ધર્મ
 આવ્યા સભા માંય, લેઈ સંપુટ કંકુનું ત્યાંય; જરાસંધ
 તણો પુત્ર બેઠા, નામે સહદેવ ડાહયો છે તેહ. ૧૬ તેને પુછી

યુધીષ્ઠીરે વાત, દેવ આગ્યા અહીં સર્વે સાક્ષાત; તેમાં
ત્રણ દેવ મોટા કહેવાય, જેથી વીશ્વ પેદા નાશ થાય. ૧૭ તે-
માં સુષો જરાસંધ તન્ન, પેહેલું કરવું કોનું પુજન્ન; સુષી
ખોલ્યો જરાસંધ ખાળ, ત્રણે પુજવા યોગ્ય આ કાળ. ૧૮
થયા કૃષ્ણની નાભીથી જેહ, એવા સ્વયંભુ છે પ્રદ દેહ;
વળી વીષ્ણુના ચર્ણનું વારી, તેને માથે મુકયું શુભ ધારી.
૧૯ એવા શકર આતો કહેવાય, તેમને પણ મુખ્ય પુજાય;
સર્વે દેવતાનાં દેવરૂપ, એવા કૃષ્ણ છે શ્યામ સ્વરૂપ. ૨૦ જે-
નો પામે નહીં કોઈ પાર, થાકે શેષને શારદા સાર; એવા
પ્રભુ પણ મુખ્ય પુજાય, માટે ફાવે તેમ કરો રાય. ૨૧ એવું
ખાળનું સુષી વચન્ન, કર્યું કૃષ્ણનું પેહેલું પુજન્ન; તે-
વું દેખી શીશુપાળ રાય, ઉઠી ઉભો થયો મહાકાય. ૨૨ સભા
સાંભળતાં ખોલ્યો એહ, નીંદા કૃષ્ણની કરીને તેહ; અરેરે
મયો વિવેક આજ, થયું અણુઘટનું અતિકાજ. ૨૩ શીવ બ્ર-
હ્મા જેવા મુકી દેવ, કરી ભરવાડની પેહેલી સેવ; કુળહીણ
ને કામી કહેવાય, તેની પુજા પહેલી કયમ થાય. ૨૪ એવા
દુંકારા કીધા સો જ્યારે, કોપ્યા જગતપતી તેણીવારે; મુકયું
ચક્ર ચલાવી તે દીશ, છેદ્યું શિશુપાળ કેરું શિષ. ૨૫ તેનું
ચૈતન્ય નિકળ્યું જેહ, પેહું કૃષ્ણના મુખમાં તેહ; થયો તે સ-
મે જ્યજ્ઞયકાર, પુષ્પ પ્રણી કરી દેવે સાર. ૨૬ શીશુપાળ
પામ્યો મતી સારી, તેની વાત સુષો નરનારી; હતો પુરવે પ્ર-
ભુનો હાસ, હાસખાળ સહૈવ પ્રકાશ. ૨૭ સનકાદીકને શ્રાવે
એહ, ત્રણ જન્મ સુધી રહ્યો તેહ; પેહેલે જન્મે પ્રહલાદનો
તાત, બીજે જન્મે રાવણ દીજ ભાત. ૨૮ ત્રીજે જન્મે શીશુ-
પાળ થયો, વૈરભાવથી મુક્તીએ મયો કરી પુર્ણાહુતી પછી

રાય, આપી બ્રાહ્મણને દક્ષણાય. ૨૯ તોય આકાશથી નીધાર,
 શંખ નાદ થયો નહીં સાર; ત્યારે યુધિષ્ઠિરે આણી ખેદ, પુ-
 છયું શ્રીહરીને નિરવેદ. ૩૦ મારા યજ્ઞમાં બાકી શું ધરા, શં-
 ખ વાગ્યો નહીં આણે દીશ; સુણી બોલીયા કૃષ્ણ વચન્ન,
 એક આંચા નથી હરી જન્ન. ૩૧ મુની તાપસ તેહનું નામ
 જ્ઞેનું પરમારથ અતી કામ; અહીંથી દ્વાદશ યોજન સાર, રેહે
 છે વન વિશે નીરધાર. ૩૨ તે જો આવે આણીને આદ્ધાદ,
 ત્યારે શંખતણો થાયનાદ; એવું યુધિષ્ઠિરે મુણ્યુ જ્યારે, મોક-
 હ્યોભીમને તેણીવારે. ૩૩ ગયો તેડવા વાયુકુમાર આંચો તા-
 પસ બેઠા તે ઠાર; રહીને કીધા પ્રણામ, પછી કેહેવા લાગ્યો
 અભીરામ, કરો મૂની મારાપર મેર, ચાત્રો યજ્ઞમાં મારે ઘેર;
 ત્યારે મુનીવર બોલ્યા વચન્ન, કીધા ભુપતીનો છું તું તન્ન.
 ૩૪ સુણી ભીમ વચો તતકાળ, પાંડુ રાજ કરો હુંતો બાળ;
 મુની કેહે તેને ઓળખતા નથી, તેનો તાત કહો સરવેથી. ૩૫
 તેણે સમે ભીમે નીરવાણ, પડાવ્યું વ્રજનું ઓળખાણ; દશ
 પેઢી કહી વળી જ્યારે, પડ્યું ઓળખાણ મુનીને ત્યારે.
 ૩૬ વિમ્બ કેહે શુણ ભુપ કુમાર, મને તપ કરતાં આણે ઠાર;
 વીત્યાં વરસ હજાર વીશ, તે દાડનો ભળું જુગદીશ.
 ૩૮ એવું સાંભળીને તેણેઠાર, પામ્યો આશ્ચર્ય કુંતાકુમાર;
 પછી મુનીને તેડીને ત્યાંય, આંચો વૃકોદર પુરમાંય,
 ૩૯ તેને જોઈને સરવે પ્રજાય, આવી પ્રેમ થકી લાગે પાય;
 ધર્મ દ્રોપદીએ પુજા કરી. કરજોડીને સ્તુતી ઓચરી. ૪૦
 માળ્યા મુનીને શ્રી ભગવાન, થયો આનંદ અતિ તે સ્થાન;
 બેઠા જમવા જ્યારે મુનીશ, શંખ નાદ થયો તેણે દીશ. ૪૧
 છુટ્યા નર્કથી પાંડુ ભુપાળ, ગયા સ્વર્ગ વિશે તતકાળ, કેહે

છે કેટલા અજ્ઞાની જન, કર્યું સ્વપ્નમાં આવી ભોજન. ૪૨
 ત્યારે શંખ વાજ્યો ત્યાં સાક્ષાત, એતો કેવળ કલ્પીત વાત;
 તાપસ મુની તણો ઇતિહાસ, વ્યાસ વાણીમાં સત્ય પ્રકાશ.
 ૪૩ એમ કરતાં પડી ત્યાંતો રાત, ત્યારે સર્વે સુતાં સાક્ષાત;
 બીજે દિવસે ધર્મ કુમાર, વહેલા ઉઠ્યા ત્યાં તો નીરધાર.
 ૪૪ મયનાંમાની રચેત્રી જેહ, સુધર્મા નામે રચેત્રી તેહ; તે
 માં બેસીને કીધો ઠરાવ, આપ્યા રાજ્યોને સીરપાવ. ૪૫
 ત્યારે સંકર્શણે સુણુ રામ, કર્યો પુત્રીનો ત્યાંતો વિવાય, અ-
 ભીમન્યુને ચાંદલો કીધો, સભા વિશે એવો લાલ લીધો.
 ૪૬ કોઇ પુરાણમાં એ કથાય, કહું વિસ્તારી તે તો શ્રોતાય;
 સુખળ નામનો જાહવ એક, હતો દુર્બળ દ્રવ્યથી છેક. ૪૭
 તેને પુત્રી હતી અભીરામ, નામે સુરેખા રૂપનું ધામ; તેનાં
 મર્ણુ પામ્યાં માત તાત, રહી એકલી કન્યા સાક્ષાત. ૪૮ તેને
 બળદેવ લાવીયા ઘેર, સોંપી રેવતીને ખુશી ભેર; ઉછેરી મો-
 ટી કીધી કન્યાય, તેનો બળદેવે કીધો વિવાય. ૪૯ હવે જ-
 ચક આળ્યો તે સ્થાન, તેને આપવા સાફ જ દાન; તેડાળ્યો
 ભુપે દુરજ્ઞેધન, આળ્યો ઉતાવળો અંધ તન. ૫૦ ભુલ્યો
 ધોળે દોડે ગર્વ ધારી, કોરી જમીનમાં દીકું વારી; લીધાં ભુ-
 ગડાં ઉંચાં તે ઠાર, ચાલ્યો ત્યાં થકી આગળ સાર. ૫૧ આ-
 ળ્યાં હોજ કેરાં પાણી જ્યાંય, પડ્યો પાપી પોતે તેની માંય;
 હસ્યાં તે જોઈ દ્રૌપદી નાર, કહું અંધના અંધ કુમાર. ૫૨
 તાળી ભીમસેને પાડી ત્યાંય, થયું જાણુ તે સભાની માંય;
 લાગ્યું તે સમે દુષ્ટને દુઃખ, ઉતરી ગયું કોમળ મુખ. ૫૩
 નાહો ત્યાં થકી રીસાવી એહ, લેઇ સાથ પોતા તણો તેહ;
 આળ્યો હસ્તીના પુરમાં રાય, જાણી ધર્મ એતો વરતાય;

ત્યારે ઠપકો દીધો તે ઠાર, ભીમ દ્રૌપદીને નીરધાર; મણુ ઇ-
ચ્છાથી બની એ પેર, થયું તે દીનથી ઘણું વેર. ૫૪ પછી
આવેલા પ્રાણી તમામ, ગયા પોતપોતાને મુકામ; કૃષ્ણ બ-
ળદેવને બીજા રાય, થયા તે પણ ત્યાંથી વિહાય. ૫૬ થઈ
પુરણ યજ્ઞ કથાય, બોલે શ્રોતા શ્રીરણછોડરાય; તેને સાં-
લળે સખી શ્રદ્ધાય, તેનાં પ્રાશ્નીત સર્વે પળાય. ૫૭ ॥ વલ-
ણ ॥ યજ્ઞ કથા જે સાંલળે પ્રાણી નરને નારરે, દુરગો કહે
તેતો વળી પામે પદ્મરથ ચારરેરેરે. ૫૮ ઇતિશ્રી પાંડવ ચ-
રીત્રે કવી દુર્ગાશંકર વિરચીતે મહાભારથાંતર ગત સભા
પર્વણી ધર્મેણુરાજસુયજ્ઞ કૃતો નામ સપ્તમો અધ્યાય. ૭

કડવું ૮ મું.

॥ સગ સામેશી ॥ વૈશમપાયન એણીપેર બોલ્યા મુણ
જનમેજય રાય; દુર્યોધનને તે દીવસથી આવે નહીં નિંદ્રાય. ૧
દુશ્યાશનને કર્ણશકુની તેને તેડ્યા પાસ; વળતી તેને કહેવા
લાગ્યો દીક્ષમાં થઈ ઉદાસ. ૨ માનમંગ દ્રૌપદીએ કીધો,
મેણું માર્યું સાર; માટે તેની લજ્યા લેવી શી રીતે આવાર. ૩
સાંલળીને શકુની કહે છે મુજ પાસે ઉપાય; દ્યુત રમોડો
ધર્મરાયને તેથી કારજ થાય. ૪ સવળા પાસા પડે તથાપી
કરી નાંખું અવળાય; મુજ દ્રષ્ટી આગળ નવ જીતે સત્ય કહું
વાચાય. ૫ દુષ્ટ કહે કંઈ કપટ કર્યાથી આવે આણે ઠામ;
ત્યારે તેને છેતરીને પછી રમાડીએ નીરધાર. ૬ એવું સાં-
લળી દુર્યોધને પત્ર લખ્યો પછી ત્યાંય; ગોત્રયાગનુ કારણ
લખીયું મિથ્યા તેની માંય. ૭ તે માટે પાંચે ભાઈ આવજો
પત્ર દેખતાં આજ; તમો વીના ગમતું નથી મુજને રૂચે ન-
હીં આ રાજ. ૮ એવી રીતે પત્ર લખીને દુતને આપ્યો તે-

હ; પછી તેને મોકલીયો દુષ્ટ તેમાં નહીં સદેહ. ૯ દુતે આ-
વી ધર્મસાયને પત્ર આપીયો જ્યારે; તેને લેઇને યુધિષ્ઠિરે
વાંચ્યો પોતે ત્યારે. ૧૦ તે વખતે રણીઆત થઇને તેડયા
ચારે બ્રાત; તેને દુર્યોધનનો કાગળ સાંભળાવ્યો સાક્ષાત. ૧૧
ત્યારે અર્જુન કેવા લાગ્યો સાંભળી ખાંધવ તમે; એવાએ પા-
પી ત્યાં નડસે દુષ્ટ હાથથી હમે. ૧૨ એવું સાંભળી યુધિષ્ઠિ-
ર કહે વેમીછું તું વીર; થવા કાળ કાઇના નથી હાથમાં માટે
રાખવી ધીર. ૧૩ કુળદેવીને જે નવ પુજે સંસારી થઇ જે
હ; તેને પ્રભામાં સુખ નવ આવે પીડા પામે દેહ. ૧૪ તે કા-
રણ ભાઈ પીત્રે મળીને લાગ્યું દેવીને પાય; પરમ-
પરાની રીત આપણી તજવી નહીં એ ત્યાય. ૧૫ માટે ભા-
ઇ ચાલો મુજ સાથે સત્ય કહું છું વાત; એવું કહી તૈયાર થ-
યા ત્યાં યુધિષ્ઠિર સાક્ષાત. ૧૬ ચારે ભઇને સાથે તેડી ની-
કળ્યા પુરની બહાર; તે સમે આડો સર્પ ઉતર્યો શ્વાન સ-
ડયાં નિરધાર. ૧૭ તોમણુ ધર્મ વાળ્યા નહીં પાછા થવા કા-
ળ બળવાન; હસ્તીનાપુર માંહી પધારયા પાંચે ભાઇ નીલા-
ન. ૧૮ દુર્યોધનને ખબર થઇ કે સમિત આવ્યો રાય; પ્રેમ-
કરીને તેડી લાગ્યો પાપીતો છળવાય. ૧૯ ગોત્ર દેવીનું પુ-
જન કીધું ત્યાર પછી તે ધર; વળતી પાંડવ કૌરવ બેઠા
જમવાને નિરધાર. ૨૦ જમી ઉઠીને થયા એકઠા ચાર જ-
ણા ચાંડાળ; કણુ શકુની દુર્યોધનને દુઃસાસન વિકરાળ. ૨૧
યુધિષ્ઠિરને ત્યાં બેલાવ્યા એકાંતે રાજન; પછી દુર્યોધન
કહેવા લાગ્યો નમ્રપણે વચન. ૨૨ આજ તમારી ઇચ્છા હો-
ય તો બુભટુ રમિયે બ્રાત; રમતાં રમતાં દિવસ નિર્મમે હા-
ર છાતનું કાજ. ૨૩ યુધિષ્ઠિર કહે બહુ સારૂ ભાઈ લાવો

ખાજી સાર; તેમાં કોઈકોઈને નવ ખોલવું જુહું આણીવાર. ૨૪ ત્યારે પાપી દુર્યોધન કહે કરો પ્રતિજ્ઞા બ્રાત; જે હારે તે સર્વસ આપે જર જીવતી સાક્ષાત. ૨૫ ફરી હારે તો વનમાં જાયે દ્વાદશ વર્ષ પ્રમાણ; તેરમા વર્ષમાં છાના રહેવું તે સ-મે નિર્વાણ. ૨૬ તેમાંથી જે પ્રસિદ્ધ થાય તો ફરીથી વનમાં જાય; એવી રીતે કરી પ્રતિજ્ઞા રમવા બેઠા રાય. ૨૭

॥ વલણ ॥ ભાવીયે ભુલાવીયા, યુધિષ્ઠિરને ત્યાંયરે; દુર્ગો કહે પછી શું થયું, રાજસભાની માંયરેરેરે. ૨૮ ॥ ઇતી શ્રી પાંડવ ચરિત્રે કવિ દુર્ગાશંકર વીરચીતે મહાભારતીતર ગત સભા પર્વણી કુર પાંડવયો; દુત આરંભ કતો નામ અ-ષ્ટમે અધ્યાય: ॥ ૮ ॥

કડવું ૯ મું.

॥ રાગ માઝ ॥ બોલ્યા વૈશમપાયન વચન, બેઠા રમવા પાંડુના તન: મામે શકુની તો તેણીવાર, પેઠા ધર્મના પા-સામાં સાર. ૧ પડે પોખાર ધર્મના જ્યારે, કરે અવળા વિ-દ્યાર્થી ત્યારે; દુર્યોધનના સવળા થાય, એવી મામાની માયા કેહેવાય. ૨ હાર્યા તે સમે કુંતા કુમાર, જીત્યો દુર્યોધન તેણે ઠાર; હાર્યા હાર્યા તે દ્રવ્ય ભંડાર, વળી હારીયા દ્રોપદી ના-ર. ૩ બીજે ફેર રમ્યા વળી જ્યારે, હૈવ કોપ થયો તેણી-વારે; વળતી દુર્યોધન બોલ્યો વાત, નથી રમવું હવે સાક્ષા-ત. ૪ ત્યારે દુ:શાસને ઘાંટો કાઢી હાર્યા હારયા કહી બ્રુમો પા-ડી; જાણી અરુણ ન ભીમે એ વાત, ત્યારે કરવા લાગ્યા આં સુપાત. ૫ અતિ દીલમાં થઇ ઉદાશ, આગ્યા ધર્મરાજ ફેરી પાસ; હવે દુર્યોધને તેણે ઠાર, એક ક્રીંકર બોલાવ્યો સાર. ૬ આપી આજ્ઞા તો તેહને ત્યાંય, લાવો દ્રોપદીને સભા માંય; એ

નો એ દાસ છે હરી જન, તેણે વીચારીયું નીજ મન. ૭
 નવ જાઉં જો હું આણે દીસ, ત્યારે છેદે પાપી મારું શીશ;
 એવું સમજીને મનમાંય, આલ્યો ઉતાવળો દુત ત્યાંય. ૮
 આવ્યો ઇંદ્રપ્રસ્થ વિશે તેહ, જેને પ્રભુ સાથે ઘણો સ્નેહ;
 દ્રૌપદીને આવી લાગ્યો પાય; પછી બોલીયો સત્ય વાચાય. ૯
 સુણો માતાજી મારું વચન, તમને તેડે પાપી દુર્યોધન; હા-
 ર્યા રમતાં તમારા સ્વામી, આવી આલ જોવી મોટી ખા-
 મી. ૧૦ અન્ન દુષ્ટનું ખાધું મેં માત, માટે આવડું પડ્યું
 સાક્ષાત; સુણી દુતનાં એવાં વચન, કર્યું પાંચાળીએ ત્યાંફ-
 ન. ૧૧ તેણે સમે પોતે નીરધાર, હતાં રજસ્વિણા દેહે સાર; કહે
 કીંકરને પછી વાત આ શું બોલ્યો તું તો મારા જ્ઞાત. ૧૨
 હજી સીંધુએ તો આણીવાર, નથી મર્યાદા લોપી લગાર;
 તેવા તેજસ્વી પુર્ણ દીનેશ, એ તો ઝાંખો થયો નથી લેશ.
 ૧૩ વળી સીંહ ચુક્યો નથી ફાળ, કેમ કરે તું આવો ઉચ્ચા-
 ર; રજો દોષમાં છું આ વેળાય, માટે બારણે નવ નીકળાય.
 ૧૪ પ્રદ્ધ બેઠા છતાં વળી આજ, હાલું કેમ થવા માંડ્યું કા-
 જ; ભાઈ આવડે તુજને જોવો, દેજે પાપીને ઉત્તર તેવો. ૧૫
 એવી સતીની સાંભળી વાણી, આલ્યો દાસ દયા દીલ આ-
 ણી; વીના દ્રૌપદી એકલો એહ, આવી ઉભો સભા વીશે તે-
 હ. ૧૬ બોલ્યો દુર્યોધન તેણીવાર, લાલચોળ થઈ નીર-
 ધાર; અલ્યા કીંકર શું કર્યું કાજ, કેમ એકલો આવ્યો તું
 આજ. ૧૭ ત્યારે બોલીયો દાસ વચન, સુણો ભુપતી દુરયો-
 ધન; મંગા સ્નાને પાતક ન જાય, વદે ધરમ અસત્ય વા-
 ચાય. ૧૮ રામચંદ્ર કરે વ્યલિચાર, ત્યારે મારાથી આવે એ
 નાર; એવી સાંભળી દુતની વાત, મારી દુર્યોધને ઉઠી

લાત. ૧૯ પછી જ્ઞાત પોતા તણે જેહ, દુષ્ટ દુષ્યાસન નામે
 તેહ; તેને પાપીએ આપી રજાય, તેથી આલ્યો તે સત્વર
 રાય. ૨૦ આવ્યો અધરમી સતી પાસ, ઉભો સોદી ઝ-
 હીને પ્રકાશ; તેને દેખીને દ્રૌપદી નાર, થયાં નીસ્તેજ ઝાં-
 ખાં અપાર ૨૧ જ્યમ સ્વર ભાનુથી શશી સુર, વળી મ-
 ભર દેખી મયુર; થાય ક્ષીણ કળા થકી સાર, એવી રીતે
 અન્યાં જોત નાર. ૨૨ વળતી દુષ્યાસન જોલ્યો ત્યાંય, આ-
 લ રંડા તું સભાની માંય; એવી રીતે કહી તેણે દીશ, જાલ્યો
 ચોટલો આણીને રીસ. ૨૩ નેત્ર સોડીથી મારતો માર,
 લીધાં મારગમાં તીરધાર; આવ્યો તેણીને સભામાં જ્યારે,
 ત્રાલ ત્રાલ કરે સડે ત્યારે. ૨૪ ક્ષીપ્ર દ્રોણ કૃપાચાર્ય જેહ,
 પોંચ્યા કડંવા લાગ્યાજ તેહ; જોલ્યો તે સમે યુયુત્સુ રાય,
 ઉભો થઈ સભામાં તઢાય. ૨૫ અલ્યા દુરીયોધન મતી દુ-
 ષ્ટ, તારા ઉપર પ્રભુ થયા રૂષ્ટ; જેણે બેયા સતી કેરા વા-
 જ, ધારો તેહનો રણમાં કાળ. ૨૬ એવું સાંભળી અંધ
 કુમાર, કહે છે યુયુત્સુને તેણે કાર; અલ્યા કેમ લોપી મારી
 લાજ, માટે જાને તું અહીંથીકી આજ. ૨૭ મારા ચાન્ન્યમાં
 બે તું રહીશ, તો તો છેદીશ હું તારું શીશ; વસ તાણવા-
 નો મછી સાર, કર્યો પાપીએ મનમાં વિચાર. ૨૮ આપી
 દુષ્યાસનને રજાય, ત્યારે ઉઠ્યો તે અધરમી કાય, એવું દે-
 ખીને આચાર્ય ત્યાંય, લીમસેન કોધે ચઢ્યો ત્યાંય. ૨૯ કેહે
 છે અર્જુનને સુણ જ્ઞાત, લાગ્ય અમી આ વેળા સાક્ષાત;
 જાણું ધર્મના હાથ હું આજ, જેનાવડે થયું આવું કાજ. ૩૦
 મારું કૌરવને હું તો ઠેર, પછી પત્ની લેઈ જઈએ ઘેર; દે-
 ચી આદીત્ય કેરી કળાય, સુર્ય કાન્ત મળી ન છુપાય. ૩૧

જ્યારે અમર દેવને દમે, ત્યારે વિષ્ણુ ઢાંક્યા કેમ રહે; તેમ
 તારણીનિ કોતાં લાજ, ક્રીયા બેશી રહે પતી આજ. ૩૨
 એવાં ભીમનાં સુણી વચન, બોલ્યા હાથ ગ્રહી અરબુન;
 ભાઈ સત્યે રહ્યું આ આકાશ, તપે સત્યથી તરણી પ્રકાશ.
 ૩૩ તેવી રીતે મોટા ભાઈ જેહ, પાંડુરાબને કેકાણે તેહ;
 તેનું વચન બે વ્યર્થ જાય, ત્યારે પ્રથ્વી રસતાળ જાય. ૩૪
 એવું સમજાવી અરબુને સાર, શાન્ત પમાડ્યો વાયુ કુમાર;
 ત્યારે સતીએ કરી રૂઢન, જોયું સ્વામીના સામું રાજન. ૩૫
 દીઠા તેમને નીસ્તેજ જ્યારે, પ્રભુ સંભારીઆ તેણીવારે; જ-
 ણ્યું અંતરમાં નીરધાર, નથી એ બીના બીજે આધાર. ૩૬
 ॥ વલણ ॥ પાંચાળી પ્રભુને કરે, અરણ તેણે ધરે; દુર્ગે
 કહે તેને સુણે, જેમ આવે કીરતારેરેરે. ૩૭ ॥ ઇતિ શ્રી પાં-
 ડવ ચરિત્રે કરી દુરગાશંકર વીરચીતે મહાભાર્ગાતર અત
 સભા પર્વણી દુષ્યાસનેન દ્રૌપદી સભા પ્રતિઆનીતા નામ
 નવમો અધ્યાયઃ ॥ ૬ ॥

કડવું ૧૦મું.

॥ રાગ દેવગંધારા ॥ કમળાના સ્વામી આ સમે કર-
 ધારે કરજો, નારાયણ નામી આ અરણ હિરમાં ધરજોરે કમ-
 ળાના સ્વામી આ સમે કરધારે કરજો. રેક. આ અવસર
 એળે અલખેલા જુમણવન જે બશે, તો તો સો પ્રાણીભી
 વચ્ચે દેહ ઉધાડો પારેરે. કમ ૧ પ્રાણજીવન પતી મારા તે
 તો સત્ય થકી અધાયા, હજો કરી દુરે છોતરીયા તે થકી
 આજ વહાયારે. કમ ૨ એક તણ મેહેરીને ઉભી દેખે કા-
 લી મુવાલી, નેરવી સહી વીરધ એહ જયમ હાથણી ક્રેડમાં
 પ્રાલીરે. કમ ૩ જાળણાને આડું દુષ્ય પડતાં અરવું મો-

હન સાડ, જ્યમ નિરધનને નગ્રમાં રહેતાં વનમાં વસવું
 પ્યારું રે. કમં ૪ રજશ્વળા રામાને ઘરમાં ગુપ્ત જગાએ
 રહેવું, મુજનેતો સભામાં આણી આતે સંકટ કેવું રે. કમં
 ૫ કોટીક જીવ તમને સંભારે ત્રીકમ અંતરજામી, મારાતો
 મનમાં એક તમે નર્ક નિરવાણુ નામીરે. કમં ૬ ઝાજી
 તમને શું કહું શ્રીજી જસોદાજીના જાયા, જ્યાં જ્યાં ભક્ત
 ને ભીડ પડી ત્યાં વાહરે વિઠલ ધાયારે, કમં ૭ મચ્છરૂપ
 ધરી મનુને રાખ્યા વેદ પ્રહ્લાના વાળ્યા, કચ્છરૂપથી સીંધુ
 વલોળ્યો સુર સઘળાને પાળ્યારે. કમં ૮ તેવી રીતે સુકર
 થઇને વસુધાજીથી આંણી, ત્યારંપછી પ્રહ્લાદ ઉગાર્યો ન-
 રહરી થઇ નિરવાણીરે. કમં ૯ વામન રૂપે જાળીને છળી-
 ચો સંપત્તી સઉ લીધી, તેમ તમે દીજ દેહ ધરી નક્ષત્રી
 પ્રથ્વી કિધીરે. કમં ૧૦ રામરૂપ ધરી રાક્ષસ મારયા રાવણ
 રણમાં રોળ્યો, કૃષ્ણ કૃપાનિધી કંસ નીકંદન ગીરી ગોવ-
 રધન તોળ્યારે. કમં ૧૧ વિપત વખતમાં વેહેલા આવો સમ-
 રથ સારંગ પાણી, વિશ્વનાથ નાવલંબ કરો મુને સુભદ્રા
 સરખી જાણીરે. કમં ૧૨ આ અરજ સાંભળી પ્રભુ ધાયા
 ભોજન પડતું મેલી, ગરુડે ચઢી ગોવીંદ પધારયા રઘુપતી
 રાંકના બેલીરે. કમં ૧૩ અંત્રિક્ષે અલબેલો ઉભા વસ્ર ગાં-
 સડી સાથે, દ્રૌપદીએ તેને દેખીને નમન કરયું બે હાથે રે,
 કમં ૧૪ પછી પાંચાળી રૂપે બનીયા સરવ કર્મના સાખી;
 અબજાને પક્ષીપતી ઉપર અંત્રિક્ષે તો રાખીરે. કમં ૧૫
 વસ્ર તાણવા લાગ્યો વળતી દુસ્થાસન જે વારે, તે વખતે
 ફરવા લાગ્યા પ્રભુ ફરકડી માફક ત્યારેરે. કમં ૧૫ એક
 એકને વળગેલું અંબર નવું નવું નીકળી આવે, રૂસ્થા-

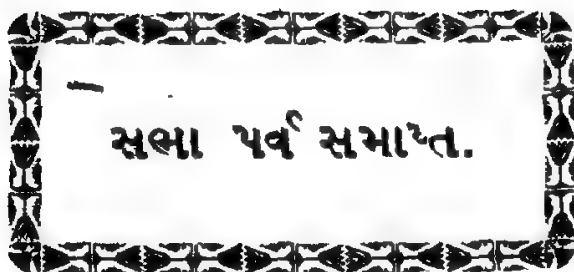
સનના હાથ દુખ્યા એ માયા પ્રભુની કાહાવેરે. કમ૦ ૧૭
એવાં એવાં વસ્ત્ર નિકળ્યાં નવસેને નવાણું; ત્યારે પાપી
ઉઠ્યો ત્યાંથી કામ અલૌકીક જાણ્યુંરે. કમ૦ ૧૮ એમ પ્ર-
ભુએ લજ્જા રાખી વાત વિશ્વમાં ચાલી; દુર્ગો કહે તે પ્રભુ
ને લજવા કરમાં માળા ઝાલીરે. કમળા. ૧૯ ॥ વલણ ॥ લ-
જ્જા રાખી ઇશ્વરે પુર્યા ચીર તદ્દાયરે; દુર્ગો કહે તે દેખીને કૌ-
રવ વિસ્મય થાયરે. ૨૦ ઇતિશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવિ દુરગા-
શંકર વિરચીતે મહાભારતમાંતરગત સભાપર્વણી ઇશ્વરેણુ
દ્રોપદિ લજ્જા રક્ષિતો નામ હશમે અધ્યાય:

કડવું ૧૧ મું.

॥ રાગ સામેરી ॥ વૈશમપાયન બોલ્યા વળતી સુભજ્જ-
નમેજયરાય; કૌરવ સર્વે વિસ્મય પામ્યા આતે શું કહેવાય.
૧ વસ્ત્ર તાણતાં હાથ દુખ્યા પણ નમ્મ થઈ નહીં નાર; કે-
વળ ચિતરણું અંગે એનું ઢીંગલીરૂપે નાર. ૨ પછી દુર્યોધ-
ન સતીને કહે છે સાંભળ સુંહરી શાણિ; મુજ બોળામાં
બેસો આવી પ્રેમે કઈં પટરાણી. ૩ તે વખતે પાંચાળી કહે
છે સુભો દુર્યોધનરાય; કોઈ વખતે તમ બોળે પડશે ભીમ
તણી મદાય. ૪ વળતિ અંધકુંવરે કિધિ પાંડવને આજ્ઞાય;
પાંચે ભાઈ વનમાં જાઓ નગ્રમાં નવ રહેવાય. ૫ એકું
વાડય સુભીને ઉઠ્યા કુંતાના કુમાર; નિજ માતાની પાસે
આવ્યા ક્ષણું નવ લાગી વાર. ૬ પાંચે ભાઈ કરબેડી કહે
છે માતાને વચન્ન; આ વખતે આજ્ઞા તમે આપો જાણું અ-
મારે વન્ન. ૭ માતાજીએ જાણી એવી વન જવાની વાત;
ત્યારે મુરછા ખાધને પડીયાં કિધાં આંસુપાત. ૮ યુધિષ્ઠીર કે
હે માણ આલો વીહરને હરખાર, દ્રોપદીને સુભદ્રા સાથે ત-

મે રહો તે ઠાર. ૯ એવું વાક્ય સુણીને બોલ્યાં પાંચાળી
 વચન્ન; અરે પતી આવું શું બોલો અવદિત પ્રાણુજીવન. ૧૦
 સુર્ય કિણને જળ લહેરી એ ક્યમ કરી બુદ્ધાં થાય; ત્યમ
 ત્રિઆને પતિ વીચોગે પળયુગ જેવી જાય. ૧૧ અબળાને સુ-
 ખઃદુઃખમાં રહેવું સ્વામી કેરી સાથે; તે માટે હું સાથે આ-
 વીશ સત્ય કહું છું નાથ. ૧૨ ત્યારે ધર્મ કહે વન વિશે દાહ-
 ણુઃદુઃખ અબળાથ; વાધ વર જીવ જંતુ પળવે રાક્ષસ તે
 ખઈ જાય. ૧૩ ભોંય સુવને ફળ પુલ ખાવું વહલ પહેરવાં
 સાર; શિતળ જળથી નાવાનું ત્યમ તજવી નીંદ્રા નાર. ૧૪
 દ્રોપદી કહે તે સહન કરીશ-હું તમે કહ્યું સહુ તેહ; પણ મુ-
 જને સંગે નહીં હોયો તે પાડીશ મારો દેહ. ૧૫ એવું સાં-
 ભળી કુંતાજીએ આપી ત્યાં આજ્ઞાય; ભઈ એને સાથે લેઈ
 જાયો જળવશે જહુરાય. ૧૬ ત્યાર પછી સરવે જણ આ-
 બ્યા વીહુરને દરબાર; કાકાને પાંચેજણ નમીયાં પ્રેમ થકી તે
 ઠાર. ૧૭ અભીમન્યુ કુંતા સુભદ્રા તેને સોંપ્યાં ત્યાંય; વળ-
 તી મળવા માટે આવ્યા ગુરુદ્વદો છે જ્યાંય. ૧૮ તે સર્વે
 વંદન કરીને પાંડુના કુમાર, પાંચાળીને સાથે લેઈને નીકળ્યા
 પુરની બાહાર. ૧૯ દ્રોણુલીખને વીહુર આવ્યા વળાવા સજ-
 ન; તેતો સર્વે કહેવા લાગ્યા ગદગદ થઈ વચન. ૨૦
 થોડા દીનમાં દુઃખ હણારો સુખીયા થાશે બાળ, છેવટ
 ભાગે થાશે નીશ્ચે કપટી કેરો કાળ. ૨૧ તે સમે દ્રોપદીએ
 કીધો સુર્યને નમસ્કાર; વળતી-ત્રણ ચપટીયો મુકી રેણું શી-
 રમાં સાર. ૨૨ તેતું કારણ એવું તે તું મુણ જનમેજયરાય,
 ત્રણ કેરો હસ્તીનાપુરી નીશ્ચે ઉજડ થાય. ૨૩ પછી સર્વે
 ને નમીને આલ્યા કુંતા-કેરા તન્ન; મહાવન કેરો મારજે આ-

હ્યો સત્ય વીચારી મન્ન. ૨૩ ॥ વનણ ॥ પાંડવ વનમાં સંચ-
ર્યા વરત્યો હાહાકારરે; દુરગો કહે પુરૂં થયુ સભા પર્વ આ
ઠારેરેરે. ૨૫ ઇતીશ્રી પાંડવ ચરીતરે કવી દુરગાશકર વીર-
ચીતે મહા ભારથાંતર ગત સભાપર્વણી પાંડવ વન મધ્યે ગતો
નામ એકાદશે ॥ અધ્યાયઃ ॥ ૧૧ ॥

વનપર્વ.

શ્રી ગણેશાય નમઃ ॥ શ્રી શારદાએ નમઃ ॥ અથ વનપર્વ પ્રારંભ્યતે. ॥ રાગ સામેરી ॥ વૈશમપાયન એણી પેરે ઓલ્યા સુણુ સતવાદી રાય; વીસ્તારી સંભળાવું તુજને વનપર્વ મહીમાય. ૧ પાંડવ પોને ચાલ્યા ત્યાંથી કામ્યક વનની માંય; એક સરોવર ઉપર ઉતર્યા તરવર નીચે ત્યાંય. ૨ પર્ણ કુટી ખાંધી ત્યાં વશીયાં છોયે જણુ નીરધાર; તે જગ્યાએ વસ્ત્ર ઉતારી વહકલ પહેર્યા સાર. ૩ ભુપતી બીજુક રૂપે બનીયા હૈવગતી કહેવાય; ઇશ્વર કેરી અકળ કળાછે તેને ઓળખ રાય. ૪ જોને ખાવા ખટરસ તેને ફળ પુલ કેરો આહાર; પુષ્પ તણી શય્યાને બદલે ભોંય પથારી સાર. ૫ એવી રીતે દુઃખ વડે ત્યાં વનમાં પાંડુ બાળ; તે ઠેકાણે આવી પોહોંચ્યો માયાસુર તતકાળ. ૬ છોટ રહીને કરી ગર્જના તેણે તો રાજન્ન; વળતી તેણે ખુબ વધાર્યું પર્વત જેવું તન્ન. ૭ તેને દેખી બીમસેન તો આગ્યો તેની પાસ; ત્યારે પાપી કહેવા લાગ્યો માયાસુર પ્રકાશ. ૮ અલ્યા બીમ તું સધળે જીત્યો અસુર હણ્યા બળવાન; પણ આ વખતે ઉતારું હું તારો તો અબીમાન. ૯ એવું વાક્ય સુણીને કોપ્યો કુંતાનો કુમાર; ત્યાર પછી તે હૈત્યની સાથે વઢવા લાગ્યો સાર. ૧૦ બેઉજણુ શુરા બળમાં પુરા નહીં ખાંપણુને ખોડ; મેરૂ ને મંદરાચળ જેવા ઐરાવતની જેડ. ૧૧ મલયુદ્ધ તે કરવા લાગ્યા કળાથડી મહાક્રાય; પ્રથ્વી ઉપર પડીને પાછા સત્વર ઉભા થાય.

૧૨ એકએકને ઉછાળે ઉંચા આણી અઢકી રીસ; મુસ્તક
મધ્યે હીંકે મારે તાણીને તે દીશ. ૧૩ ભીમસેનના મારથકી
ગલરાયો પાપી એહ; ત્યારે માયાસુરે કીધો અજબર કેરો
દેહ. ૧૪ વળતી તેણે વદન વીકાસ્યું દીસંતું વિકાળ; તેમાં
વાયુસુતને મુકી ગળી ગયો તતકાળ. ૧૫ એવું દેખી અર-
જુન આઁચો અસુર કેરી પાસ; તેને પણ ગળીયો તે રીતે
પાપીએ પ્રકાશ. ૧૬ એત્રી રીતે પાંચે ભાઈને ગળીયા જણી
વારે એટલે દ્રૌપદી રડવા લાગ્યાં પ્રથ્વી કંપી ત્યારે. ૧૭
સતીએ શ્રીહરીને સંભાર્યા ધ્યાન ધરી તે ઠાર; ત્યારે ત્રીકમ
આવી પોહોઁચ્યા ઉતાવળા નીરધાર. ૧૮ તેને દેખી માયા
સુરે જોર કર્યું રાજન્ન; પરમાત્માને મુખમાં મુકી બીડ્યું તર્ત
વહન્ન. ૧૯ એટલે હરીએ દેહ વધાર્યો યોજન એક વીશાળ;
તે થકી તાળવું ફાટ્યું વળતી અસુર તણું તતકાળ. ૨૦
માયાસુર એમ મ્રત્યું પામ્યો પાપી તેણે ઠાર; પછી તેને ચી-
રીને કાઢ્યા પ્રભુએ પાંડવ બહાર. ૨૧ પાંડુ પુત્રે પ્રભુને દેખી
કીધો નમસ્કાર; વળતી સામાસામી મળીયા વરત્યો જ્ય-
જ્યકાર. ૨૨ ॥ વલણ ॥ પાપીકેરા પેટમાં નવ પચીયા
ભુપાળરે; હુગે કહે એવી કૃપા કેશવનીજ વીશાળરેરે. ૨૩
ધતિશ્રી પાંડવ ચરીતરે કવી દુરગાશંકર વીરચીતે મહાભાર-
થાંતર મત વન પર્વણી કષ્ણેન કામ્યકવને માયાસુર હતો
નામ પ્રથમો અધ્યાયઃ ॥ ૧ ॥

કડવું ૨ જી.

॥ રાગ મારૂ ॥ બોલ્યા વૈશમપાયન વચન્ન, મળ્યા પાં-
ડવને નંદ તન્ન; સામા સામી પછી તેણે ઠાર, પુછી કુશળતા
નિરધાર. ૧ આઁચો એવામાં દ્રુપદરાય, તેડી પોતાની સર્વે

પ્રજાય; તેને આવતા દેખી રાજન્ન, થયા પાંડવ કૃષ્ણ પ્ર-
 સન્ન. ૨ ઉભા થઇ પછી તેણે ધામ, પુછી કુશળતા અભી-
 રામ; દ્રૌપદીને જોયાં તેણે ધર, રોયાં માતા તેની નિરધાર.
 ૩ ત્યારે પાંચાળીને ઓછું આવ્યું, તદ્દપી નીર નેત્રે થોભા-
 વ્યું; ઓહ્યો તે સમે દ્રુપદ બાળ, નામ શિખંડી જેનું વિ-
 શાળ. ૪ ભીષ્મપિતા છતાં વળી આજ, કર્યું કૌરવોએ કુડું
 કાજ; માટે કોઇ સમે જુગદિશ, છેદીશ ગાંગેવનું હુંતો
 શિશ ૫ ધૃષ્ટદ્યુમ્ન ઓહ્યો તેણીવાર, કરીશ દ્રૌણનો હુંતો
 સંહાર, સુણી ભીમ વદો આણી ક્રોધ, લેવિ કૌરવોની મારે
 શોધ. ૬ ત્યારે અરજીનું ઓડીયો વાણ, કર્ણાદિકના લેઇશ
 હું પ્રાણ; તોય દ્રૌપદીની માત જેહ; નથી છાનાં રહેતાં
 વળી તેહ. ૭ વળતી ઓહ્યા ત્યાં નદકુમાર; હુંતો યુદ્ધ વિ-
 શે નિરધાર; થઇશ સારથી અરજીન કૈરો, રથ હાંકીશ વેગે
 ધણેરો. ૮ નિર્દય પ્રથ્વીની નાંખીને જાળ, કરાવીશ હું સ-
 વનો કાળ; એવાં કૃષ્ણનાં સુણી વચન, પામ્યાં રાણીજી
 સંતોષ મન્ન. ૯ પછી ઓડીયા દ્રુમદરાય, હવે આપોને ધ-
 મ રજાય; રેહેજો વન્ન વિશે હુશિયાર, જેમ વિદ્ન ન થાય
 લગાર. ૧૦ પછી ઓહ્યાં દ્રૌપદીની માય, બેન કરજો
 કંથ સેવાય; પતિવ્રતાને પોતાનો ધણિ, જાણવો શુદ્ધ પાર-
 સમણી. ૧૧ પતિને ખોટું લગાડે જેહ થાય વનમાં વાંદરી
 તેહ; પતીના પેહેલું ભોજન કરે, તેતો નર્કમાં નિધ્યે સં-
 ચરે. ૧૨ પતી વિના પેહેરે શણગાર, તેતો સાપણી થાય છે
 નાર; પતી પહેલું કરે જે શયન્ન, તેનું રોગીષ્ટ રહે છે તન્ન.
 ૧૩ માટે પુત્રી વિચારીને ન્યાય, કરજો કંથની નિત્ય સેવાય;
 એવી શિખામણ દંઇ સાર, થવાં રાણીને રાજ તૈયાર.

૧૪ ઘણો અંતરમાં કરી ખેદ, આવ્યો પોતાના નય્રમાં તેહ;
 તેણે સમે આપી ઘણી ધીર, થયા વિદાય શ્યામ શરીર.
 ૧૫ રહ્યા પાંડવ વનમાંય, સરોવરના કંઠાપર ત્યાંય;
 જાણી હુર્યાધને એહ વાત, ત્યારે ખોલાવ્યો કર્ણ સાક્ષાત. ૧૬
 શકુનિને વળી હુસ્યાશન, તેને ખોલાવ્યા મોકલી જન્નઃ
 પછી ખોલીયો અંધકુમાર, મારી સંગાથે થાઓ તૈયાર. ૧૭
 જઈએ કામ્યક વનની માંય, પાંડુ પુત્ર રહ્યા છેજ ત્યાંય; સારા
 પહેરૂં હું તો શણુગાર; જેથી મોહ પામે તેની નાર. ૧૮ દ્રૌપદી
 જ્યારે લાવીએ ઘેર, ત્યારે વળે સડે માફં વેર; એવું કહીને
 અંધકુમાર, થયો જવાને માટે તૈયાર. ૧૯ ભાનુમતી આદીન્ન-
 શી જેહ, લીધી સંગાથે સર્વે તેહ; લીધી ફેજ ધણી નિરબાણ,
 ગજ રથ ને ઉંટ કેકાણ. ૨૦ એવે ઠાઠે ગાંધારીનો બાળ, આવ્યો
 વન વિશે તતકાળ; તંબુ તાણી પડ્યો તેણે ઠાર, પર્ણકુટી
 પાસે નિરધાર. ૨૧ આણે વર્ણાગી કરીને એહ, બુવે દ્રૌપ-
 દીના સામું તેહ; તોય લેખવતાં નથી નાર, યોગ માયાતણે
 અવતાર. ૨૨ જેને પ્રજ્ઞાદિક નવ કળે, તેણે હુષ્કી કયમ
 ચળે; પછી કૌરવને કૌરવની નાર, તેણે કેડે કરી નિસ્ધાર.
 ૨૩ વળી પડ્યાં સરોવર માંય, જળક્રિડા કરવાને ત્યાંય;
 સામાસામી છાંટે જળ સાર, વગત રૂપ થઈ નરનાર. ૨૪ એ-
 વું નિર્ભજ અત્યંત કામ, દીઠું ઈંદ્રના મણે તે કામ; ત્યારે
 પેઠા સરોવર માંય, ભારા નરનારીના બાંધ્યા ત્યાંય. ૨૫ તે-
 ને લેધને ઉડ્યો આકાશ, દીઠું યુધિષ્ઠિરે તે પ્રકાશ; ત્યારે
 અર્જુનને કહે ધર્મ, ભાઈ થયું આ અચરીત કર્મ. ૨૬ મ-
 શી નજરે જેતાં સાક્ષાત, ચિત્રકેતુ આણ્યો લેઈ જાણ; આ-
 ટે મુકીને બાણ આ કાળ, છોડાવો ધૃતરાષ્ટ્રના બાળ. ૨૭

સુણી ભીમ વઘો સત્ય વાત, મોટા ભાઈ મુકોએ પંચાત; તેને કંમે તેને લેઈ જાય; તેની આપણે શી છે ચીંતાય. ૨૮ ત્યારે જાણ્યું યુધિષ્ઠીરે ચાપ, જેનો રૂદ્રના જેવો પ્રતાપ; જેઈ અરજીને વિચાર્યું મન, નહીં માને એતો ધર્મ તન્ન. ૨૯ એવું વિચારીને કામ કીધું, ધર્મ પાસેથી ધનુષ્ય લીધું; પછી તેહનો કરી ટંકાર. મુક્યાં ઉભય જાણુ તે ઠાર. ૩૦ ચાલ્યાં આકાશ મારગે તેહ, વીંધ્યા ચિત્રકેતુ કેરો દેહ; હાથ શરાયા તેહના જ્યારે, ભારા નાંખી દીધા તેણીવારે. ૩૧ પડ્યા હેઠળ તેહ પ્રકાશ, ત્યારે ભીમ આવ્યો ભારા પાસ; એકે એકે તાણી કાઢી સાર, પછે ઉશેટ્યા અંધકુમાર. ૩૨ ભાન આવીયું દુષ્ટાને જ્યારે; નાઠા ત્રાસ પામી તેણીવારે; જાણ્યું પ્રકોઠર લેશે પ્રાણ, મોટે ઘેર જલું નિરવાણ. ૩૩

॥ વલણ ॥ એ રીતે કૌરવતણું, માન ઘટયું વળી ત્યાંયરે, દુર્ગો કહે પછી આવીયા હસ્તીનાપુર માંયરેરેરે. ૩૪ ઇતિશ્રી પાંડવ ચરિત્રે કવી દુરગાશંકર વિરચીતે મહાભાર-થાંતર ગત વનપર્વણી દુર્યોધન માનજ્ઞેષ્ટા નામ કિતીયો અધ્યાયઃ ॥ ૨ ॥

કડવું ૨ જી.

॥ રાગ મા૩ ॥ જોડ્યા વૈશમપાયન વાંણ, મુણે ભુપ ચતુર સુજણ; પછી પાંડવે કીધો વિચાર; હવે રેહેલું નહીં આણે ઠાર. ૧ એવું વિચારીને ચાલ્યા તેહ, તપે તાપથી પંથમાં દેહ, વાગે ચર્ણમાં કાંટા અપાર, જોલે જીહામણાં પક્ષી સાર. ૨ એવું ભોગવતા કષ્ટ દેહ, આવ્યા ધોમ્યને મુકામે તેહ; મળ્યા મુનીને પાંડુકુમાર; કહયો દુખ પડ્યાનો પ્રકાર. ૩ રહ્યા ત્યાર પછી તેણે ધમ, મુણે જ્ઞાન કથા અભી-

રામ; થોડા દીન રહી તેણે ઠાર, થયા જાવાને ત્યાંથી તૈયાર. ૪ ધૌમ્ય મુનીને કહે ધર્મ રાજ, આપો રૂશી હમોને રજાયે; તમતણો મહારાજ સ્નેહ, નથી વીસરતો ક્ષણું એક. ૫ પાણુ કરવી અમારે જાત્રાય, જેવી તિરથ કેરી જગાય; 'એવાં ધર્મનાં સુણી વચન, થયા મહામહા વિપ્રના તંન. ૬ પછી કહેવા લાગ્યા તેણે ઠાર, સુણો પાંડુ રાજના કુમાર; સત સંગ જેવો લાલ એક, નથી જઠતમાં બીજો વિશેક. ૭ તાપ ત્રિવિધીના જે કહેવાય, તેતો સત સંજથી છોટા થાય; અતી અધમ તે ઉંચ થાશે, અંતકાળે પ્રભુને પમાશે. ૮ તમારા સંજથી ધર્મરાય, નીત્ય આનંદ મુજને થાય; માટે મળજો ક્રોધ દીન ભુપ, કૃપા કરી મારાપર અનુપ. ૯ વળતી મુનીને લાગીને પાય, આલ્યા પાંડવ ત્યાંથી તદાય; આવ્યા દ્વૈતવન વીશે તેહ; જેને વહાલા છે સ્યામળ દેહ. ૧૦ ઈંદ્રેશ્વર મહાદેવ પાસ, બાંધી આશ્રમ ક્રીધો નીવાસ; આવ્યા એવામાં નારદ દેવ, તેને પાયે નમ્યા તતખેવ. ૧૧ પછી હાથ બેડી તેણે ઠાર, બોલ્યાં પાંચાળી તો નીરધાર; સુણો દેવ રૂશી મારી વાત, દુઃખ ભાગો આ વેળા સાક્ષાત. ૧૨ અન્ન વીના જશે હવે પ્રાણુ, માટે મંત્ર આપો નીરવાણુ; એવું સતીનું સુણીવચન, થયા પ્રસન્ન બ્રહ્માના તન્ન. ૧૩ આપ્યો સુર્યનો મંત્ર તે ઠાર, બતાવ્યો જપવાનો પ્રકાર; ગયા બ્રહ્મલોકે પછી એહ, જપે જીવંતી તો મંત્ર તેહ. ૧૪ થયા આદીત્ય તેથી પ્રસન્ન, બોલ્યા દ્રૌપદી સાથે વચન; માગ માગને તું અબળાય, આપું જે કહું તે આ વેળાય. ૧૫ ત્યારે દ્રૌપદી કહે મહારાજ, ક્ષુધા પીડે હમોનેજ આજ, દુઃખ તેહ તણું નાશ થાય, એવો બતાવો કંઠક ઉપાય. ૧૬ સુણી સૂર્ય દયા

કરી સાર, આપ્યું અક્ષય પાત્ર તે ઠાર; એહ પાત્રનો ગુણ
 અથાક, ધારે તેવો નીકળે છે પાક. ૧૭ જમે કોટીક નરને
 નાર, તોય ખુટે ન અન્ન લગાર; જ્યારે દ્રૌપદી તો પોતે ખા-
 ય, ત્યારે બંધ પડે સુણ રાય. ૧૮ બીજે દિવસે થાતાં પ્રભા-
 ત, પાછું આલતું થાય સાક્ષાત; એવું આપીને પાત્ર તે સ્થા-
 ન, થયા આદીત્ય અંતરધ્યાન. ૧૯ પછી પાંડવ પામીયા સુખ
 મર્યું અન્ન વસ્ત્ર તણું દુઃખ; નીત્ય જમાડે વીપ્ર પચાશ,
 આપે હક્ષણ આણી ઉલ્લાસ. ૨૦ જાણી દુર્યોધને એહ વા-
 ત, ત્યારે પામીયો ખેહ સાક્ષાત; તજ્યો નીંદ્રાને ખાવાનું
 અન્ન, થયું નીસ્તેજ તેથી વહન્ન. ૨૧ પુછ્યું શકુનીએ તે-
 થીવાર, કચમ સુકાયો તું નીરધાર; ત્યારે બોલીઓ પાપી
 પ્રસુખ, પામ્યા પાંડવ વનમાં સુખ. ૨૨ જાણી ખખર મા-
 મા મેં તેહ, તેથી સુકાય છે મારો દેહ; આવ્યા એવામાં દુ-
 ર્વિશા રૂશી, તેને જોધને થયા ખુશી. ૨૩ તેની સંગા-
 થે તો નીરધાર, વીધારથી છે એક હજાર; બોલ્યા મુનીવર
 પછી વચન્ન, કરાવો આજ અમને ભોજન્ન. ૨૪ હવે શકુ-
 ની કહે રૂશીરાય, એક બતાવું સેહેલો ઉપાય; થશે રાંધતાં
 અમને વાર, માટે જાઓ પાંડવ પાસે સાર. ૨૫ અક્ષય પાત્ર
 મળ્યું મહારાજ, તેથી તર્ત જમાડશે આજ; માટે કહ્યું મા-
 નો રૂશીરાય, જેથી ક્ષુધા તમારી હણાય. ૨૬ ॥ વલણ ॥ એ-
 વું સુણીને આલીયા દુર્વાસા મુનીરાયરે; દુર્ગો કહે તેતો વ-
 ળી પાંડવ પાસે જાયરેરેરે. ૨૭ ઇતીશ્રી પાંડવ ચરીતરે કવી
 દુરમાશંકર વીરચીતે માહાભારથાંતર ગત વનપર્વણી પાંડવ
 દ્વૈતવને અક્ષયપાત્ર પ્રાપ્તોનામ ત્રતીયો અધ્યાયઃ ॥ ૩ ॥

કડવું ૪ થું.

॥ રાગ સામેરી ॥ વૈશમપાયન એણીપેર બોલ્યા સુ-
ણ સતવાદી રાય; વળતી વામાં પાંડવ પાસે મુની આવ્યા
તહાય. ૧ તેને દેખી પાયે લાગ્યો કુંતાનો કુમાર; આસન
આપી પુનઃ કીધી પ્રેમ થકી તે ઠાર. ૨ ત્યારે ત્યાં દુર્વાસા બો-
લ્યા સુણો યુધિષ્ઠિરરાય; ભોજન આજ કરાવો અમને જેથી
તૃપ્તી થાય. ૩ એવું સાંભળી પાંડવને તો પડી પેટમાં ફાળ;
અક્ષય પાત્ર થકી નહીં નીકળે ભોજન તો આ કાળ. ૪ ના
કહીશું તો દુર્વાસા મુની દેસે ભારે શ્રાપ; તે માટે હાવે
શું કરવું બેઠે વાતે સંતાપ. ૫ એવું ધારી યુધિષ્ઠિર કહે
મુનીવરને તે ઠાર; સ્નાન કરીને જમવા આવો અત્રિના કુ-
માર. ૬ એટલે નહાવા માટે ચાલ્યા મુની મહાનુભાવ; તે
પછી પાયે ભાઈએ કીધો એક ઠરાવ. ૭ દુર્વાસાનો સેહેવો
પડશે ભારે ભયંકર શ્રાપ; તે માટે બળી મરીએ આપણ
જ્યમ લાગે નહીં પાપ. ૮ વાયુસુત પછી વીણી લાગ્યો કા-
ષ્ઠ ઘણાં તે ઠાર; તેની તર્ત બનાવી ચીતા બળવાને નીર
ધાર. તેમાં ૯ અગ્ની મુક્યો વળતી સુણ જનમેજયરાય; ત્યા-
રપછી ફરવાને લાગ્યા સંભારી જદુરાય. ૧૦ અંતરબ્રહ્મા-
યે તે બાણી બળવા કેરી વાત; ત્યારે તેની પાસે આવ્યા ઉતા-
વળા જમતાત. ૧૧ તેને દેખી પાંડુ પુત્રે કીધો નમસ્કાર; વ-
ળતી દુર્વાસા આવ્યાના કીધા સમાચાર. ૧૨ ત્યારે ત્રીકમ
સતીને કહે છે લાગી મુજને ભુખ; તે માટે કાંઈ ખાવા આ-
પો જેથી થાયે સુખ. ૧૩ પાંચાળી કહે તેને સાડ બળી મ-
રીએ મહારાજ, અક્ષય પાત્ર થકી નવ નીકળે તલપુર ભોજ-
ના આજ. ૧૪ જદપતી કહે બ્રહ્મ બોલો છો પાંચાળી અ-

વાર; પાત્ર તમારૂં દેખાડોને મુંજને તો નીરધાર. ૧૫ ત્યારે સતીએ આણી આપ્યું ભોજન કેરૂં પાત્ર; તે લેધને જોવા લાગ્યા સુંદીર સ્યામળ ગાત્ર. ૧૬ કીંચીત મહીં ચોટલું દીઠું તુલસીદળ રાજન્ન; તે તો મુખમાં મુકી ખાધું પોતે પ્રાણજીવન્ન. ૧૭ તેથી આપ્યું વીશ્વ પામીયું તૃપ્તી તેણે ઠાર પ્રાદાણુ તો તરફડવા લાગ્યા નદી કાંઠે નીરધાર. ૧૮ વળતી તેને તેડવા સાડ મોકલ્યા વાયુ તન્ન; તેતો વેગે આવી પહોંચ્યો જ્યાં દીજ કેરા તન્ન. ૧૯ ભીમને દેખી પ્રાદાણુ ભડક્યા ત્યાંથી તર્ત પળાય; અલબેલે અમી મુકી છે તેથી બહુ અકુંજાય. ૨૦ વીમની પાછળ નાઠો વળતી કુંતાનો કુંમાર; આગળ જધને આંતરીયા પછી સર્વેને તે ઠાર. ૨૧ વાયુસુત કહે જમવા આસો રસોઈ ટાઢી થાય; આવું કરવું તુંતો અમને કહેવીતી વળી નાય. ૨૨ પ્રાદાણુ કહે જવાબો અમને પાંડુના કુમાર; ઉઠર અમારૂં તૃપ્ત થયું કંઈ કારણથી આ વાર. ૨૩ એવું સાંભળી આલ્યો ત્યાંથી વાયુ કેરો બાળ; પોતાને મુકામે આવ્યો ક્ષણમાં તેણે કાળ. ૨૪ પ્રાદાણુ કેરી વાત કહી ત્યાં વિસ્તારીને રાય; તે વખતે યુધિષ્ઠિર સમજ્યા કૃષ્ણ તણી લીલાય. ૨૫ તણ દીવસ ત્યાં રહીને આલ્યા વળતી વીશ્વાધાર; દ્વારામતીમાં આવ્યા તે તો સમરથ સરજનહાર. ૨૬ ॥ વલણ ॥ લજ્યા રાખી ભક્તની એ રીતે ભગવાનરે, દુર્ગે કહે તેને ભજો છોડીને અભીમાનરેરેરે. ૨૭ ઇતીશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વીરચીતે મહાભારથાંતર ગત વન પરવણી કૃષ્ણેન દુરવાસા ભયાત પાંડવ રક્ષીતો નામ ચતુર્થો અધ્યાય. ॥ ૪ ॥

કડવું ૫ મું.

॥ રાગ સામેરી ॥ વૈશમપાયન એણીપેરે બોલ્યા સુ-
ણ સતવાદી રાય; બળદેવે હવે વીવા કીધો તેનો કહું મહી-
માય. ૧ કૌરવે પાંડવને કાઢ્યા કપટ કરીને વન્ન; તેને મુણી
રોહીણી પુત્રે વીચાર્યું વળી મન્ન. ૨ દુર્યોધન રાજનો દીકરો
લક્ષમણો કહેવાય; તેની સાથે સુરેખાનો જઘને કડું વીવાય.
૩ તે વારતા વીઠલે જાણી ત્યારે આળ્યા પાસ; મોટા ભાઈને
કહેવા લાગ્યા ન્યાય વચન પ્રકાશ. ૪ અરે ભાઈ તમે આ
શું ધાર્યું દેખીતો અન્યાય; વાચદત કરેલી કંન્યા અન્ય-
ને કેમ અપાય. ૫ તોપણ બળદેવે નવ માન્યું તર્ત થયા
તૈયાર, હસ્તીનાપુર માંહી આળ્યા કૌરવ કેરે દાર. ૬ ભાણે-
જનો વીવા ભાગીને કીધો તેને ઘેર; લક્ષમણાને શ્રીકૃષ્ણ રૂ-
પીયો આપ્યો આનંદ ભેર. ૭ ત્યાર પછી નીજ ઘેર આ-
વીને લગ્ન લીધું રાજન્ન; મંડપ રૂઠો બાંધ્યો ત્યાં તો ચિત્રા-
વ્યું સહન્ન. ૮ સુભદ્રાને કુંતા તેણે જાણી એતો વાત; ત્યા-
રે બહું કહ્યાંત કરીને કીધાં આંસુપાત. ૯ નિશાળેથી આ-
ળ્યો જ્યારે અભેમન્યું કુમાર; તે સમે ત્યાં રડતી દીઠી મા-
તાને નીરધાર. ૧૦ એટલે બાળક કહેવા લાગ્યો માતાને વ-
ચન; મુજ છતાં શું દુઃખ તમારે કેમ કરો રૂદન. ૧૧ સુભ-
દ્રા કહે વીવા તારો મામે કીધો ફેક; તે કારણથી દીકરા મુ-
જને પડીયો ઝાઝો શોક. ૧૨ તુજ પીતાનો કાકા તેને વનમાં
જાણી સાર; લક્ષમણાની સાથે કીધો વીવા આણીવાર. ૧૩
એટલે અભેમન્યુંના થયાં નેત્રતો લોહીત વર્ણ; માતાને કહે
આલો સાથે કડું કંન્યાનું હર્ણ. ૧૪ એવું કહી તૈયાર થયો
ત્યાં અર્જુન કેરો બાળ; આયુધ લેધને રથમાં બેઠો દોધે જેવો

કાળ. ૧૫ સુભદ્રા પશુ સાથે આહ્યાં સુણ જનમેજય રાય; મારગ મધ્યે ભુત્રાં પડીયાં તેનો કહું મહીમાય. ૧૬ અવળે રસ્તે ચડીયાં એનો પડી અધારી રાત; હેડંબાના વનમાં આવ્યાં સુત માતા સાક્ષાત. ૧૭ વ્રક્ષતણી ઝાડી બહુ ત્યાં-તો દારણ વન દેખાય; તેને દેખી અર્જુન પુત્રે ધનુષ્ય ધર્યું મહાકાય. ૧૮ અગ્નિ કેરો મંત્ર ભણીને મુક્યું વળતી બાંણ તે થકી ઝાડી બળવા લાગી વ્રક્ષ બધાં નિરવાણ. ૧૯ ત્યાર પછી વરૂણાશ્વ મુકીને વ્રટી કીધી રાય; તે પુકે રથ હાંકી આહ્યો વાયુ વેગે જાય. ૨૦ ગટોરગચ્છને જાણ થયું તે આવ્યો કોઈ રાજન; તેણે ત્રિશ્વાનળ વરસાવી બાળ્યું મારું વન. ૨૧ તે માટે સંગ્રામ કરીને છેદુ એનું શીશ; એવું ધારી પાસે આવ્યો પાડી મોટી ચીસ. ૨૨ અભીમન્યુ તે શ્રવણ કરી કે-હે સાંભળોને માતાય; અસુર કોઈ લડવાને આવ્યો નીશ્ચે આ વેળાય. ૨૩ તેની સાથે યુદ્ધ થશે અહીં સત્ય કહું છું વા-ત; તે માટે તમે ધીરજ ધરજો અંતરમાં સાક્ષાત. ૨૪ એવામાંતો ગટોરગચ્છે લીલા કરી રાજન; આકાશેથી થાવા લાગ્યા પત્થર પત્તન. ૨૫ લોહી મુત્રને અસ્તી તેની વ્ર-ષ્ટિ થઈ અપાર; ત્યારે અભિમન્યુએ મુક્યું રૂદ્ર બાણ તે ઠા-ર. ૨૬ તેણેનો રાક્ષસની કીધી માયા સર્વે નાશ; વળતી મંત્ર ભણીને મુક્યાં સાયકતો પચામ. ૨૭ તે સમે હેડંબા કુંવર કોપ્યો અપરંપાર; મંત્ર થકી કલ્પીને બનાવ્યા રાક્ષસ એ-ક હજાર. ૨૮ સર્વ મળીને અભીમન્યુને મારવા માંડ્યો અ-તિ; તોપણ સુભદ્રા સુત નવ હડે જેની મોટી ગતી. ૨૯ માયાવીજે દૈત્ય થયાતા તેનો કીધો નાશ; વળતી ભીમ ત-ણા દીકરાને વીંધ્યા ત્યાં પ્રકાશ. ૩૦ તેથી તેને રીસ ચઢી

બહુ દૈવગતી અનુકુળ; અભીમન્યુના મુસ્તક વીશે માર્યું
તિવ્ર ત્રિસુળ. ૩૧ મર્મ જગ્યામાં વાગ્યું તેતો જોર થકી ની-
રધાર. તેથી મુછી પામી પડીયો અરજનનો કુમાર. ૩૨ એ-
વું દેખી સુભદ્રાતો પડીયાં જૈને લેહેર; અરે દેવ તમે આ-
શું કીધું વરત્યો કાળોકેર. ૩૩ વળતી ગટારગચ્છે લીધા બા-
ળના શણગાર; તેને લઇને રાક્ષસી પાલ આપ્યો ભીમ કુ-
માર. ૩૪ અભીમન્યુ મર્ગાની કીધી હેડબાને વાત ત્યારે
તે જોવાને આવી વન વિશે સાક્ષાત. ૩૫ ॥ વલણના સુભ-
દ્રાની તે સમે વળી જ્યારે મુછીયરે; દુર્ગો કહે પછી તે રો-
દેખી સુતની કાયરેરેરે. ૩૬ ઇતિશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુર્ગ
શંકર વીરચીતે મહાભાર્યોતર ગત વન પર્વણી અભીમન્યુ
મુછી પ્રાપ્તોનામ પંચમો અધ્યાયઃ ॥ ૫ ॥

કડકું ૧ કું.

॥ રાગ વેરાડી ॥ મારા લાડકવાયા તન્ન, અભીમન્યુ
બોલો હો બાળા; હવે ધીરજ કયમ ધરું મન્ન, મને લાગે
બીહામણું વન્ન, અભીમન્યુ બોલો હો બાળા ટેક. દીક્ષ
તુજ પાપે મુને પળ જુગ જેવી જાય, દૈવે કરી મુને વાંઝણી
રે નથી આ સમે તારો પીતાય. અભીમન્યુ ૧ હવે જીવી હું
શું કરું અન્ન પાણીનું નીમ, અરે કુંવર તુને દેખીનેરે વ-
ણા ખુશી થતા કોકો ભીમ. અભીમન્યુ ૨ તારું પ્રત્યુ સાં-
ભળી નહીં જીવે કુંતા ડોશી, ઉત્તર શો દેખશું વળી
જ્યારે પુછશે સહદેવ જોશી. અભીમન્યુ ૩ તું માટે મેં વો
હરીયાં નવાં નવાં પટકુળ, તે પહેરી તું શોભતોરે જેવો
વર્ણાગીરૂપે નીકુળ. અભીમન્યુ ૪ નડી નથી હું કોઈને કીધા
જનમનાં કર્મ, આવો અનર્થ જાણીનેરે કેવો ધીરજ ધરશે જ

મં. અભીમન્યું ૦ ૫ આજનો દીન વેરી થયો વરત્યો કાળો
 કેર, આલોને હવે દીકરારે જઈએ દાડણ વન્નથી ઘેર. અ-
 ભીમન્યુ ૦ ૬ કેઈ જગાએ જઈ રહ્યો ઉંડી ઉઠાડી આગ,
 બાપુ દીવસ ઉદે થયોરે હાવે ખાવાતું મુજ પાસે માગ. અ-
 ભીમન્યુ ૦ ૭ નથી દુકારો મેં કર્યો નથી માર્યો વળી માર,
 રીસાયો કેમ રાજવીરે નથી ઘટતું તુંને, લગાર. અભીમન્યુ ૦
 ૮ બાળપણમાં દીકરા ધર્યું ધનુષ્યને બાણ, ડાહ્યાપણ તારૂં બ-
 હુ વળીરે તેવો સર્વ કળા કેરો જાણ. અભીમન્યુ ૦ ૯ તારા
 જેવો પુત્ર તો મુજને નથી મળનાર; ઉગતો આંખો મોરી-
 યોરે દુટયો આલનો ટેકો આવાર. અભીમન્યુ ૦ ૧૦ જ્ઞાન
 વિના બુદ્ધી બળી દયા વિના આચાર, તેમ પુત્ર વીના સ-
 વર્સ બળ્યુંરે આખો ઉજડ દીસે સંસાર. અભીમન્યુ ૦ ૧૧
 આ વખતે નથી ફાટતું હૈયુ તો નીરવાણ, ગોઝારો વપુમાં
 થકારે નથી નિકળતો મારો પ્રાણ. અભીમન્યુ ૦ ૧૨ એવી
 રીતે બહુ કર્યો કામનીએ પોકાર, તેતો સર્વ સાંભળ્યોરે હે-
 ડંબાએ તેણે ધાર. અભીમન્યુ ૦ ૧૩ ॥ અધ વિશ્રામ દોહરો ॥
 રાક્ષસીએ પછી ઓળખી અરબુન કેરી નાર, ત્યારે પાસે આ-
 વીને કહેવા લાગી સાર. ૧૪ ॥ રાગ માડ ॥ હેડંબા કહે સુ-
 ભો જોડાણી, હુંતો ભીમસેન કેરી રાણી; આણે ઠેકાણે મા-
 રો નીવાસ, ગેટારગચ્છ આ કુંવર પાસ. ૧ પુત્ર તમા-
 રાએ બાળ્યું વન્ન, તેથી ક્રોધે ચઢ્યો મારો તન્ન; તેણે મા-
 રીયો તમારો બાળ, હવે જીવતો કડું આકાળ. ૨ મારી પા-
 સે છે અમ્રત નીર, માટે રાખો હવે તમે ધીર; એવું કહી-
 ને રાક્ષસી એહ, આવી મુકામમાં વળી તેહ. ૩ લીધી અ-
 મ્રતની શીશી નાર, ચાલી ઉતાવળી નિરધાર; લાવી છાંટી

યુ' પુત્રને અંગ, રહયો તે થકી તો વળી રંગ. ૪ અલીમન્યુ' ઉઠ્યો તેણે કાળ, પછી કહેવાને લાગ્યો તે બાળ; માણ યુ-
દ્ધમાં આવી નીંદ્રાય, શતરૂ નાશી ગયો આ વેળાય, ૫ ત્યારે
સુભદ્રા બોલ્યાં સાક્ષાત, નોંચ શતરૂ એતો તારો બ્રાત, કયો
અબ્જણપણે સંગ્રામ, મોટે ચાલો એહને મુકામ. ૬ જે આ
લીમની નારી કહેવાય, એતો પુત્ર તારી કાકી થાય; એવી
રીતે પાડયુ' ઓળખાણ, ત્યારે ક્રોધ મટ્યો નીરવાણ. ૭ પ-
છી હેડંબાતો પ્રેમ લાવી, નીજ મુકામે તેડીને આવી; અલી-
મન્યુ'ને લીમ કુમાર, થયા એકઠા બ્રાત તે કામ. ૮ થયો બે
જણને પછી સ્નેહ, ભેગા બેસે ઉઠે વળી તેહ; હેડંબાએ પુ-
છી પછી વાત, કેમ નીકળ્યાં વનમાં સાપ્રત. ૯ ત્યારે સુભ-
દ્રાએ તેણે કાર, કહ્યો વીવાહ લાગ્યાનો પ્રકાર; સુષ્ણી બો-
લ્યો ગટારગચ્છ બાળ, કાકી ધીરજ રાખો આ કાળ. ૧૦
અમે જઈશું ત્યાં બેઉ ભાઈ, છેતરીશું માયા બતલાઈ; ક-
ન્યા હરણ કરીને લાવીશું, તમ કૃપાએ વહેલા આવીશું. ૧૧
હવે હસ્તીનાપુરથી સાર થયા કૌરવ સર્વે તૈયાર; રૂડી રીતે
લેઈ જાન એહ આવ્યા દારીકાંમાં દુષ્ટ દેહ. ૧૨ જાણી બ-
ળદેવે વાત એ જ્યારે, આખો ઉતારો સર્વેને તૈયાર; રૂડી રીતે
સમે આવ્યા ત્યાં રાજન, ગટારગચ્છ ને અરબુન તન. ૧૩
વાડી કૃષ્ણની હતી જે કાર, તેમાં ઉતર્યા બેઉ કુમાર; છા-
નામાના બેઠા એહ બાળ, જેની કાંતી ને બુદ્ધી વીશાળ. ૧૪ ॥ વલણુ ॥ જાણ્યું તે જગદીશ્વરે રાજ થયા મનમાંયરે;
દુર્ગે કહે માયા કરે લીમ કુંવર પછી ત્યાંયરેરેરે. ૧૫ ॥ ઇ-
તીશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વીરચીતે મહાભાર્ત-
તર મત આદીપર્વણી અલીમન્યુ ગટારગચ્છ દારીકાં પ્રતિ

આગતો નામ પઞ્ચે અધ્યાય. ॥ ૬ ॥

કડવું ૭ મું.

॥ રાગ સામેરી ॥ વૈશમપાયન એણીપેર બોલ્યા સુણ
સતવાદી રાય; ભીમ કુંવરે માયા કીધી તેનો કહું મહીમાય.
૧ પ્રાતાકાળે વહેલો ઉઠી બન્યો સોદાગર એહ, અશ્વ હા-
થી સૌ કર્યા કારમા પંદરસે વળી તેહ. ૨ કૌરવના ઉતારા
પ્રસે તંબુ તાંણ્યા સાર; ત્યાર પછી ત્યાં પશુ બાંધીને બેઠો
ભીમકુંભાર. ૨ દ્વારામતીમાં સર્વે બાણી સોદાગરની વાત;
ત્યારે સર્વે બઢવ આવ્યા જોવાને સાક્ષાત. ૪ એવામાં ત્યાં
કૌરવ આવ્યા સર્વે તેણે ઠાર; અશ્વ હાથી દેખીને મોહ્યા અ-
શ્વતથા કુંભાર. ૫ દુર્યોધન પછી કહેવા લાગ્યો સોદાગરને
આણુ, અશ્વતથા કીંમત કહે ભાઈ ખરેખરી પ્રમાણુ. ૬
ત્યારે ભીમતણે સુત કહેછે તમથી નવ્ય રખાય; પાંડવ હોય
તો વાર કરે નહી જેની બહુ પ્રભુતાય. ૭ એવું વાક્ય સુ-
ણીને બોલ્યો અભિમાની ભુપાળ; બધાં જનાવર આપો મુ-
જને કીંમત લેઈ આકાળ. ૮ ગોદારગચ્છ કહે મજ લેઈ સ-
રતાં કીંમત થાયે જેહ; તે પહેલી હય આગળ લાવો તેમાં
મહીં સદેહ. વળતી મુલ તણે ત્યાં કીધી નીશ્ચય તેણે ઠર;
તે પ્રમાણે કૌરવ લાવ્યા કાણુ નવ લાગી વાર. ૧૦ દામ રો-
કડા દેધને લીધો સોદાગરનો માલ; ત્યાર પછી મુકામે આવ્યા
કૌરવ તો તતકાળ. ૧૧ એટલે પેલા હાથી ઘોડા શબ્દ કરે
માંહ માંહ; ઉભેથી પ્રથ્વીપર પડીને અત્યુ પામ્યા ત્યાંય ૧૨
એવું દેખી અંધ કુંવર કહે આતે શું કહેવાય; ઠગ આપણુ-
ને છેતરી ગયો હવે શો ઉપાય. ૧૩ ભીમસુતે મુકામે જઈ-
ને બઢવ્યું બીજું ૩૫; વસ્ત્ર તણા અંગુઠાને ધરેણું કીધું ત્યાં

અનુપ. ૧૪ કૌરવ કેરાં ઝૈરાં પાસે આઁયો તે રાજન્ન; ગાંસ-
ડીઓ છોડીને ખેડો ધીરજ રાખી મન્ન. ૧૫ તે વખતે કૌરવ-
ની સ્ત્રીઓ આવી તેની પાસ; વેપારી શું વેચવા લાઁયા
એમ પુછે પ્રકાશ. ૧૬ ત્યારે હેડંબાના દીકરે કળા કરી ની-
રધાર; હીરાને મોતીની જણુશો દેખાડી તે ઠાર. ૧૭ તેને દે-
ખી લલનાઓનું લલચાકું છે મન્ન; વેપારીને કહેવા લાગી વ-
ખતી તેહ વચન. ૧૮ સાચે સાચી કીંમત ખોસો વેપારી
આ વાર; તે પ્રમાણે આપી તમને માલ વાંહારીએ સાર. ૧૯
ખેડારગચ્છ કહે જુની લેધ નવી આપીએ અમે; તે પ્રમાણે
પ્રમતું હોય તો લોને જણુસો તમે. ૨૦ એવું સાંભળી કામ-
નીચીએ ક્રીધો મનમાં ક્યાસ; વેહેપારી ગાંડા સરખો છે બુદ્ધી-
હીન પ્રકાશ. ૨૧ તે માટે છેતરીએ એને એવું મન્ન વિચા-
સી; મણી માણેકને સોના કેરી જણુશો તર્ત ઉતારી. ૨૨ તે
તો ખેડારગચ્છને આપી નવી લીધી અભીરામ; ત્યાર પછી
અખળાઓ આવી પોતાને મુકામ. ૨૩ એવી રીતે કપટ ક-
રીને ચાલ્યો ભીમ કુંભાર; સત પડયે કૌરવની સ્ત્રીઓ સુતી
ત્યાં નિરધાર. ૨૪ તે વખતે ત્યાં અલંકારના બન્યા વીંછી
ને સાપ; તેતો કરકવા લાગ્યા તનમાં માયાને પ્રતાપ. ૨૫
વચ્ચ વિનાની થઇ અખળાઓ ત્રાહ્ય ત્રાહ્ય પોકારે; ઉતારામાં
અહીંથી તહીંથી દોડે તેણે વારે. ૨૬ આખી રાત્રી એવી
રીતે દુઃખ પામી અખળાચ; વળતી પ્રકોહરને દીકરે ક્રીધી
ત્રીછ કળાય. ૨૬ પ્રાતઃકાળે થયો કાછીયો વાણોતર બે ચા-
ર; સાક ભાણને ફળ પુલ ક્રીધાં અલૌકીક તે ઠાર. ૨૮ ત્યા-
રખાં ચૈત્રની વચ્ચે ખેડો પોતે વીર; તરેહવાર ફળ પુલ
વ્યંજનના હમલા ક્રીધા ધીર. ૨૯ તે દેખી જાહવને પ્રભુએ

સમજવી એક વાત; આ લીલાનાં ફળ પુણ આપણે લેવાં નહીં સાક્ષાત. ૩૦ વેપારી કોઈ ઠગ સરખો છે કરચું કારમું શાક; તેને લેતાં અંત્યે આપણ ચઢીએ સર્વે આક. ૩૧ એવામાં ત્યાં કૌરવ આવ્યા ફરતા ફરતા દુષ્ટ; નવીન જાતનાં ફળ દેખીને પામ્યા મન સંતુષ્ટ. ૩૨ મોંની માગી કીંમત આપી પાપીએ તે ઠાર; શાકભાજીને ફળ પુણ વળતી રાખ્યાં તેણિવાર. ૩૩ તેને લેઈને મુકામે આવ્યા અંધ ભુપના બાળ; ત્યારે ભીમતણો સુત આલ્યો વાડીમાં તતકાળ. ૩૪ વળતી કુરના પુત્રે કીધો ફળપુલનો આહાર; શાક સુધારી ચુલે મુકયું જોઈએ તેટલું સાર. ૩૫ તે સર્વે માયાથી બનીયું બીહામણું રાજન્ન; ફળ ખાધેલાં કરડે અંદર પીડા થાએ તન્ન. ૩૬ સુધારેલું શાક હટું તે ઉછળે વાસણ માંય; ભોંય પડેલું ડોળા કાઠે મુસ્તક બનીને ત્યાંય. ૩૭ કોળાં કુદાકુદ કરે છે આવીને અથડાય; એવું દેખી સર્વે જનને પ્રગટી છે ચીંતાય. ૩૮ કર્ણ શકુની વિસ્મય પામ્યા મનમાં તેણિવાર; આતે શું કેહેવાયે ભાર્ગવેવકોપ નીરધાર. ૩૯ ॥ વલણ ॥ એવી રીતે દુખ દે રાક્ષસીનો કુમારરે; દુર્ગો કહે પછી શું થયું તેનો કહું વિસ્તારરેરે. ૪૦ ઇતી શ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વિરચીતે મહાભારથાંતર ગત વનપર્વણી ગોટારગચ્છેન માયાકૃત નામ સપ્તમે અધ્યાય. ॥ ૭ ॥

કડવું ૮ મું.

॥ રાગ માર ॥ વેશમપાચન કહે સુણ રાય; સુરેખા હણુંનો મહીમાય; ત્રીજો દિવસે ભીમ કુંમાર, બન્યો દુર્યોધન કેરી નાર. ૧ માયા રાક્ષસની વિસ્તારી, બીજી સ્ત્રીઓ જેવી કરી નારી; તેને સંગાથે લેઈ તણાય; ખાવું આપવા-

ને માટે જાય. ૨ કૌરવોની સ્ત્રીઓ હતી જોહ; નીંદ્રાવશ કરી
 સઉ તેહ; પછી ગાતાં ગાતાં નીરધાર, આવ્યો બળદેવ કેરે
 દ્વાર. ૩ ત્યારે રેવતીએ જાણી પેર, જાણે વેવાણુ આવીયાં
 ઘેર; તેને બેસવાને તેણે ઠાર, નાંખ્યું પાથરણું નીરધાર. ૪
 તેમાં બેઠો જઈ ભીમ તંન, ભાનુમતીને રૂપે રાજનં; આ-
 પ્યું ખાણું કથરોટમાં કાઢી, પછી કન્યાને ખોળે બેસાડી. ૫
 ગયાં ઘરમાં રેવતી જ્યારે, સુરેખાને લેઈ આવ્યો ત્યારે; હ-
 તું ખંડેર એક ત્યાં ધામ, આવ્યો ઉતાવળો તેણે ધામ. ૬
 સુરેખાને સંતાડી ત્યાં ભુપ, બીજી બનાવટ કીવી અનુપ;
 તેને મુકી બળદેવને દ્વાર, પછી ચાલીયો ભીમ કુમાર. ૭
 થયા બપોર ત્યાં વળી જ્યારે, જાગી કૌરવોની સ્ત્રીઓ ત્યા-
 રે; ઉઠી બેબાકળી સઉ નાર, નાહી ધોઈ પહેર્યા શણગાર.
 ૮ લીધી ખાવાની કથરોટ હાથ, ચાડી સુંદરીઓ સઉ સા-
 થ; આવી બળદેવને ઘેર જ્યારે; બોલ્યાં રેવતીજી હશી ત્યારે.
 ૯ આવો પધારો વેવાણુ મારી, આજ કેફ કરી તમે ભા-
 રી; જાતાં લાગી નથી જરા વાર, ફરી આવ્યાં પાછાં નીર-
 ધાર. ૧૦ સુણી ભાનુમતી લાજ્યાં મંન, બોલ્યાં વેવાણુ
 સાથે વચન; બાઈ ટીંબળ કરો શું આમ, વહેલાં વહેલાં
 આવ્યાં આણે ધામ. ૧૧ પછી આસન આપ્યું તે ઠાર, તેમાં
 બેઠી કૌરવની નાર; લીધી સુરેખાને ખોળા માંય, થયું કૌ-
 તક તે સમે ત્યાંય. ૧૨ ગદારગચ્છે મુક્યો ઘણો ભાર, તેથી
 દુખીયો ખોળો તે ઠાર; એણું દેખી રાણીએ વિચારી, સુરે-
 ખાને ખોળેથી ઉતારી. ૧૩ બોલ્યાં તે સમે રેવતી વાણુ,
 સુણો બાઈ ચતુર સુજાણુ; ગમ્યું નહીં મારી પુત્રીનું મુખ,
 આગળ કેણું દેશે તમે મુખ. ૧૪ પછી કૌરવની અબળા-

ય; આવી મુકામ માંહી તહાય; પડી રાત્રી એવામાં તો
 જ્યારે, વર ઉધલાવ્યો તેણીવારે. ૧૫ પુત્ર દુર્યોધન કેરો જે
 હ, આલ્યો પરણવાને માટે તેહ; રામણહિવો લગ્ન તેણે કા-
 ર, પુઠે આલે ભાનુમતિ નાર. ૧૬ ક્યો વરઘોડો નગ્નની માંય,
 પછી આવ્યો બળદેવને ત્યાંય; ઉતર્યો વરરાજા તે કાર,
 ત્યારે. સોંખી લીધો નીરધાર. ૧૭ બેઠો તે જઈ માંયરા માંય,
 પછી કન્યાને પધરાવી ત્યાંય; વિપ્ર મંત્ર ભણે છે હોકારી,
 ગીત ગાય ત્યાં જાહવની નારી. ૧૮ ત્યારે સુરેખા રૂપે રા-
 જન, બીવરાવે વ્રકોહર તનં; મુખ કુતરીના જેવું કરી, બે-
 ચું લક્ષમણા સામું ફરી. ૧૯ તેને દેખી દુર્યોધન બાળ, બો-
 લ્યો હોકારો પાડી વિશાળ; મામા શકુની સુણોને વાત,
 આતો કુતરી રાંડ સાક્ષાત. ૨૦ મામો કહે બેશ મુરખા આ-
 જ, લોક માંબળતાં જશે લાજ; બીજે ફેરે ગટારગચ્છે સાર,
 ગર્ધભી મુખ કીધું તે કાર. ૨૧ ત્યારે વરરાયે પુખ ત્યાં પા-
 ડી, આતો કન્યા છે રાંડ ગધાડી; ત્રીજે ફેરે કળા રચી રાય,
 વાંદરી જેવી કન્યા જણાય. ૨૨ બોલ્યો તે બેઠા દુષ્ટ કુમાર,
 મામા વાંદરી છે આતો નાર; ચોથે ફેરે તો ચીતડું હરયું, મુ-
 ખ લુંડણીના જેવું કરયું. ૨૩ ત્યારે દુર્યોધન કેરો બાળ, ઉઠી
 ઉભો થયો તતકાળ; તેણે સમે ગટારગચ્છે સાર, બોલ્યો
 ચપશી હાથ તે કાર. ૨૪ રગો તણાઈ તે થકી ત્યાંય, આ-
 વ્યાં અશરૂ તો નેત્રની માંય; પછી લીમાત્મજે રાખી હામ,
 સાલ્યો વંટાળાંયો તેણે હામ. ૨૫ ઉડાડી કાંકરી દુઃખદાઈ,
 તેથી સર્વની આંખો પુરાઈ; ત્યારે મંડપ લેઈ વિશાળ, આ-
 વ્યો વાડીમાં રાક્ષસી બાળ. ૨૬ સુરેખાને સંતાડીતિ જેહ,
 લાવ્યો ખંડેરમાં થકી તેહ; એવું પ્રાક્રમ દેખી અતિ, બો-

હ્યો અભીમન્યુ મહામતી. ૨૭ ધન્ય ધન્ય તને મારા બ્રાત,
બળ બુદ્ધિ તારામાં અગાથ; તુંતો માયાવી સાચો કહાવ્યો,
વેરી વ્રંદથી કન્યાને લાવ્યો. ૨૮ હવે વંદાળીએ સમ્યો
જ્યારે, આંખો ઉઘડી સર્વની ત્યારે; નવ દિહી કન્યા તેણે કા-
ર, ત્યારે વસ્ત્રીયો હાહાકાર. ૨૯ યોલ્યા તે સમે શ્રી ભગ-
વાન, દૈવગતી ઘણી બળવાન; કર્યું કોઈ ભુપે કુંડ કાજ, ક્ષી-
ધિ જાહવકુળની લાજ. ૩૦ મારે થાઓને બધા તૈયાર, કા-
તુ ખોળીને કરીએ સંહાર; દેતાં દુષ્ટને દંડ વિશાળ, ન-
વ દેશ લાગે આણે કાળ. ૩૧ ॥ વલણ ॥ ત્યાર પછી તતખ-
ર થયા જાહવ કૌરવ જોધરે; દુર્યો કહે તે તો કરે શત્રુ કેરી
સોધરેરેરે. ૩ ॥ ઇતિ શ્રી પાંડવ ચરિત્રે કવી દુરગાશંકર વિર-
ચીતે મહાભાર્તયતર ગત વન પર્વણી ગોતરગચ્છેન સુરેખા
હર્ષ કંત નામ અષ્ટમો અધ્યાયઃ ॥ ૮ ॥

કડવું ૬ મું.

॥ રાગ સામેરી ॥ વૈષ્ણવપાત્રન યોલ્યા વળતી સાંભ-
ળ ભુપકુમાર; બળદેવલ સેન્યા લઈ ચાલ્યા ખોળવા તેણી-
વાર. ૧ અભીમન્યુ ને ગોતરગચ્છે જાણી એ તો વાત; ત્ય-
રે વાડી બારણે આઠ્યા લડવાને સાક્ષાત. ૨ ધનુષ આણને
નિશુળ આદી ધસી ઊભા હથીયાર; તેને તો છેટેથી ક્ષિપ્ર
જાહવે નિરધાર. ૩ તે સમે દુર્યોધન યોલ્યો પેલા ચોર જ-
ણાય; તેની સાથે યુદ્ધ કરીને લાવીએ કન્યાય. ૪ એવો સવ-
સુખે કરી આઠ્યા કુંવર કેરી પાસ; બાળકને દેખી ત્યાં યો-
લ્યા બળદેવલ મકારા. ૪ અરે દુષ્ટ શું કરવા કીધું કુંડ
આણું કામ; જાણી જોઈને મત્યુ માગ્યું મહોંધાહું જમ યા-
મ. ૫ એવાં વાક્ય સુણીને યોલ્યો સુલહાનો લગ્ન; આઠ્યા

તમને હાથ દેખાડું કરું કાયા છેદ્દન. ૭ એમ કહિ અરજીનને
 દિકરે કીધા ત્યાં ટંકાર; તેનો સ્વર્ગસુધિ સંભળાયો નાદ વ-
 ળી નીરધાર. ૮ ચાપ ઉપર પછી બાણ ચઢાવ્યું ક્રોધ કરી
 રાજનં, તેણે જમ સર્વેના કીધા મુગટ તો છેદન. ૯ ત્યારે એ-
 કે કાળે છુટયા જાહવ કૌરવ સાથ; તેના મળતું જેવું તેણું
 યુદ્ધ કરે જહુનાથ, ૧૦ સર્વે મળી અભીમન્યુ ઉપર મુકે બા-
 ણ અપાર; તેથી ગગને રવી ઢંકાયો સુજે નહીં લગાર. ૧૧
 બાળક બહુ રણ પંડીત તેથી દૈવત ઝાઝું દાખે, સર્વનાં શર
 એકે બાણે આવતાં છેદી નાંખે. ૧૨ એણું દેખી કણું મુકયું
 ક્રોધ કરીને બાણ; તેણે આવી અરજીન સુતનું ભાળ ભેદ્યું
 નીરવાણ. ૧૩ તે સમે ગદારગચ્છ ગાળ્યો ચીસ પાડીને
 ત્યાંય; મોટા મોટા પર્વત લાવી નાંખ્યા સેનામાંય. ૧૪ રથ
 સુદ્ધાં જોદ્ધાને લેધને ઉડે અંતરીયાળ; વળતિ તેને પડતા
 નાંખે ઉચેથી તતકાળ. ૧૫ એવી રીતે ભાધઓએ કી-
 ધો બહુ સંહાર; ત્યારે બળદેવે ઉગામ્યું હજમુશાળ તે ઠાર.
 ૧૬ તે સમે ત્રીકમજી લાગ્યા મોટા ભાધને પાય; કરજોડીને
 કહે છે વળતિ શાસ્ત્રતણો તો ન્યાય. ૧૭ અરે ભાધ વીચા-
 રો મનમાં બાણેજ કેમ હણાય; વળી તેની હરેલી કન્યા અ-
 ન્યને કેમ અપાય. ૧૮ ભગીની સુતને કન્યા દેતાં નથી આ-
 પણને લાજ; તે માટે વીરુદ્ધ જવા દેઈ આચરો રૂડું કાજ.
 ૧૯ કૃષ્ણ તણી મરજી સમજીને રોહીણીના કુંમાર, હજ મુ-
 શાળ હેઠું મુકીને શાન્ત થયા તે ઠાર. ૨૦ કેટલા એક અ-
 જ્ઞાની કહેછે વણ સમજ્યે આ ઠામ; હરીએ ચક્ર ચઢાવ્યું ત્યા
 રે શાન્ત થયા બળરામ. ૨૧ પણ તે સર્વે દંત કથા છે સાચુ
 નવ મનાય; મોટા ભાધની આમન્ય કેમ તોડે વૈકુંઠરાય.

૨૨ ત્યારે પછી ભાણેજને તેડી બળદેવને કીરતાર; નગ્ર વી-
શે આઠ્યા તે વખતે વરત્યો જયજયકાર. ૩૩ એવું દેખી દુ-
ર્યોધનને ઉપજી અદકી રીસ; પોતાનું કુદ્દંબ લેધને ચાલ્યો
તેણે દીશ. ૨૪ હસ્તીનાપુર માંહી આવ્યો વીલે મોઢે તેહ;
લક્ષમણો કુંવારો રહ્યો હરીની ઈચ્છા એહ. ૨૫ વળતી બ-
ળદેવજીએ મોકલ્યો કીંકર તેણે કાર; મુલદ્રાને હેડંબા તેને
તેડ્યાં નીરધાર. ૨૬ તે સમે વીધીથી આપી ભાણેજને કં-
ન્યાય; ત્યાર પછી પેરામણી દીધી કાંચન મુદ્રીકાય. ૨૭ ગ-
દારગચ્છ ને હેડંબા પછી ત્યાંથી થયાં વીદાય; અભીમન્યુ
મુલદ્રા રહ્યાં તે ઠેકાણે રાય. ॥ વલણ ॥ મુરેખા કંન્યા
વર્યો અરબ્બુન કેરો તંનરે; દુરગો કહે પછી શું કરે રાજા દુ-
ર્યોધનરેરેરે. ૨૮ ઇતિશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર
વીરચીતે મહાભારથાંતર ગત વન પર્વણી મુરેખા હરણું સંપુ-
ર્ણા નામ નવમો અધ્યાય.

કડવું ૧૦ મું.

॥ રાગ મા૩ ॥ બોલ્યા વૈશમપાયન વાણ, મુણો ભુપ
ચતુરસુબાણ; અંધ કુંવરને નીરધાર, હતી દીકરી એકજ
સાર. ૧ નામે લક્ષમણી તે કહાવે, ૩૫ વીશે રતીને લલવે;
અંધ કુંવરે તેહનો ત્યાંય, રચ્યો સ્વયંવર પુરમાંય. ૨ તે-
ડ્યા દેશ દેશના ભુપાળ, આખી ઉર્વિ તણા ક્ષત્રિબાળ; આ-
ઠ્યા તે સધળા રાજન્ન, સાથે લેધને સેવક જન્ન. ૩ તેણે સ-
મે શ્રીકૃષ્ણનો બાળ, સ્યામ કુંવર કાન્તી રસાળ; આવ્યો
તે પથ ત્યાં નીરધાર, તેડી બદ્ધવ કેરો કુમાર. ૪ ઘણી શો-
ભા થઇ પછી ત્યાંય, બેઠા ભુપતી સભાની માંય; વાગે વા-
જંત્ર રૂડાં તે સ્થાન, ગુણકાઓ કરે નૃત્ય ગાન. ૫ આપે યા-

ચક્રોતો ઉપમાય, વીધ આશીષ દે છે તદ્વાયઃ એવામાં શ્રીહ-
 રીના કુમારે, કન્યા હરણ કરી તેણીવારે. ૬ તેને બેસાડી રથ-
 ની માંય, આલ્યો સ્યામ ઉતાવળો ત્યાંય; જાણી દુરયોધને
 એહ વાત, ત્યારે ક્રોધે ભરાયો સાક્ષાત. ૭ ઉઠ્યો આસનથી
 સુરવિર, ક્રોધ ભેગી કરી રણધીર, કર્ણ શકુનીને લેઈ સા-
 થ, આલ્યો ઉતાવળો નરનાથ. ૮ ત્રણ ગાઉ જતાં બાલ્યો
 બાળ, પછી આંતરીયો તતકાળ; ત્યારે કૃષ્ણ કુમારે તે ઠાર,
 કર્યો કોડડ તાણિ ટંકાર. ૯ મુક્યાં કૌરવ ઉપર બાણ, મે-
 ધ ઋષ્ટી પેરે નીરવાણ; કર્ણ દુર્યોધને પછી ત્યારે શર ઋષ્ટી
 કરી તેણીવારે. ૧૦ થયું દારણ તે સમે યુદ્ધ કેતાં થાકે કવી
 કેસી બુદ્ધ; વળતી કળે મુકી નાગ પાસ, બાંધ્યો કૃષ્ણ કુંવ-
 રને પ્રક્રશ. ૧૧ તેને લેઈ આવ્યા પુર માંય, પછી નાખ્યો
 કર્ણ ગ્રહમાંહ; એવું દેખીને નારદ દેવ, આલ્યા દારીકામાં
 તતખેવ. ૧૨ આવ્યા યાદવની સભામાં તેહ, કહિ ખબર
 આણીને સ્નેહ; બોલ્યા મર્મથી બ્રહ્મ કુમાર, અલ્યા જાહવ
 તમને બીકાર. ૧૩ કર્યું કૌરવોએ કુડું કાજ, લીધી છપન
 ઝેટીની લાજ, સ્વયંવર થકી આ વેળાય, સ્યામકુંવરે હરી
 કન્યાય. ૧૪ તેને નાંખીયો કેહમાં સાર, નિત્ય ઉંચો બાંધી
 મારે માર, એવાં સુણી મુનિનાં વચન, ક્રોધે ભરાયો રોહિ-
 ણી તાંન. ૧૫ હળમુશળ લેઈ તે ઠાર, ઉઠી ઉભા થયા નિર-
 ધાર, તેડી જાહવ કેરી સેનાય, હસ્તીનાથુર પ્રત્યે પળાય. ૧૬
 ત્રણ દીવસમાં તતખેવ, આવ્યા ઉતાવળા બળદેવ, કર્યો
 મુકામ બાગની માંય, પછી મોકલ્યો શેવક ત્યાંય. ૧૭ કહા-
 વ્યું કૌરવને જાણ થાય, તમને તેડે છે બળભદ્રરાય; સામા
 આવી કરો શુભ કાજ, પુત્રી શામને પરણાવો આજ. ૧૮

એવું દુતે કહ્યું આવી જ્યારે, બોલ્યો દુરીયોધન તેણીવારે.
 મીઠ્યા મનમાં લગાડી દુઃખ, આવ્યા બળદેવ શું લેઈ મુખ.
 ૧૯ કુંવરે કરયું શું રૂડકામ, માટે સામા તેડે આણે ધામ; એ-
 વી સાંભળી વાણી પ્રકાશ, આવ્યો કીંકર બળદેવ પાસ. ૨૦
 કહી કૌરવની વારતાય, ત્યારે ઝાપીયા શેષાંશ કાય; કર્યો અં-
 તર માંહી વીચાર, દીલ્હી ઉંધી કરું આણીવાર. ૨૧ એવું
 અંતરમાં આણી ઝેર, હળે અગ્રે ચઢાવીયું શેહેર; જાણી ભી-
 ણ્મ પીતાયે તે વાત, ત્યારે દુષ્ટને કહે છે સાક્ષાત. ૨૨ અ-
 ઘ્યા મુરખ ધૃતરાષ્ટ્ર બાળ, આવ્યો આસમે સર્વેનો કાળ;
 ઝાપ્યા સંકર્ષણ મહાકાય, હવે નથી જીવ્યાનો ઉપાય. ૨૩
 માટે ચાલ તું માયરી સાથ, પાય લાગીએ બેડીને હાથ; એ-
 વો ઠરાવ કરી તે ધામ, આવ્યા બળદેવ પાસે તમામ. ૨૪
 સ્તુતિ લીખે કરી અતિ જ્યારે, થયા શીતળ બળદેવ ત્યા-
 રે; હળ બાલ્યું તુ પ્રથવીમાં જેહ; પાછું કાઢી લીધું પછી તેહ
 રખ તે ઘણાકાનું વાંકુ થયું જામ, હજી નીચાની છે તેણે ધામ
 વળતિ દ્વારવો આનંદભેર, આવ્યા બળદેવને તેડી ઘેર. ૨૫
 હોડ્યો કેદથી શામ કુંભાર, પછી લગ્ન લીધું તેણે ધાર; પુત્રી
 પોતાની લક્ષ્મણી જેહ, આપી વીધીયે કરીને તેહ. ૨૬ તણ
 દીવસ રાખી તે ધાર, વહેંચી પેહેરામણી નીરધાર; વળતી
 વર વધુને તેડી ત્યાંય, આવ્યા બળદેવ દ્વારીકા માંહ. ૨૮
 લક્ષ્મણી હણી કેરી કથાય, કહી વીસ્તારી તુજને રાય; તેને
 સાંભળે જે નરનાર, તેતો પામે પહારથ ચાર. ૨૯ ॥ વલણ ॥
 દુર્યોધન મુતા તણો વરણવ્યો લગ્ન પ્રકારે; દુર્ગો કહે
 પછી શું કરે વનમાં પાંડુ કુમારરેરેરે. ૩૦ છત્રીશ્રી પાંડવ ચ-
 રીતે કવી દુર્ગાશંકર વીરચીતે મહાભારથાંતર ગત વનપર્વ

ણી લક્ષ્મણી વીવાહ વર્ણુનો નામ દશમો અધ્યાય. ॥ ૧૦ ॥

કડવું ૧૧ મું.

॥ રાગ સામેરી ॥ વૈશમપાયન એણીપેર બોલ્યા મુણ
સતવાદી રાય; દૈત વનમાં પાંડવ પોતે દુખ પામે છે કાય.
૧ તે સમે ત્યાં પારથ કહેછે મોટા ભાઈને વાત; આગળ
કૌરવ સાથે થાશે યુદ્ધ ઘણું સાક્ષાત. ૨ તે માટે તપ કરવા
બહિ શંકરનું નિરધાર; પશુ પાતકા બાણ તેહનું લાવું આ
ણીવાર. ૩ વળતી વાસવને ઘેર જઈને ભણું હુંતો વિધાય;
જેથી દ્રોણ કરણને દાદો સંગ્રામે જીતાય. ૪ એવું સાંભળી
યુધિષ્ઠિરે મુકી મનની ધીર; ગદગદ થઈને કહેવા લાગ્યા
પોતે સત્ય શરીર. ૫ તારા જેવી સેવા મારી કોઈ થકી ન
હી થાય; તુજવીના એક ઘડીવેળા યુગ જેવી વહી જાય. ૬
તે માટે તું વહેલો આવજે સાચવજે આ દેહ; કોઈ ઠેકાણે રો-
કાકશ નહીં તજીને મારો સ્નેહ. ૭ ત્યાર પછીથી નમીને ચા-
લ્યો માંધવનો કુંમાર, ઇંદ્રકીલ પર્વત પર આવ્યો ક્ષણું નવ
લાગી વાર. ૮ આસનવાળી બેઠો એતો તપ કરવાને કાજ;
એક ચીતથી ધ્યાન ધર્યુંછે પ્રસન્ન થવા શીવરાજ. ૯ એવી
રીતે કષ્ટ વેઠતાં વીતી ગયા ખટમાસ; ત્યારે ભીલનું રૂપ ધરી
ને શંકર આવ્યા પાસ. ૧૦ કુંતા સુતને કહેછે એતો કથમ
બેઠો આઠાર; ક્રીયા દેવનું ધ્યાન ધરુંછું કોહોનો તું કુંમાર.
૧૧ એવું સાંભળી અરજીન બોલ્યો તારે શી પંચાત; અહીં-
થી આધોજીને નહીતો કરીશ હું તારી ઘાત. ૧૨ તે સમે ત્રી-
લોચન કોપ્યા કર્યો ધનુશટંકાર; એવું દેખી અરજીન ઉઠ્યો
લડવાને નીરધાર. ૧૩ તેણે પણ ટંકાર કરીને ધનુશે અઢાવ્યું
બાણ વળતી બેઠી વઢવા લાગ્યાં અરજીનને શુભપાણ, ૧૪

પારથે અગનાસ્ત્ર મુકીયું શીવની ઉપર જ્યારે; તે સમે મેઘા
સ્ત્ર મુકીને શંકર તાપ નીવારે. ૧૫ તેના ઉપર સવ્ય સાચી-
એ મેઘ્યું વાયુ બાણ; ત્યારે પશુ તીએ નીવેધું સૈલઅસ્ત્ર
નીર્વાણ. ૧૬ તે વખતે વજ્રાસ્ત્ર મુકીને ગાજ્યો પાંડુબાણ; એ-
ટલે પીનાકીએ પ્રેરી શક્તિ એક કરાણ. ૧૭ એવું દેખી કું-
તા પુત્ર સાયક મુક્યાં સાત; શક્તિ કેરા ખંડ કર્યા બે મધ્યે
થી સાક્ષાત. ૧૮ બાણ ઉપરતો બાણ મુકે છે સદ્ય સાચી તે
દીશ; ચારણી જેવી કીધી છાતી શીવની આણી રીસ. ૧૯
ભુજ બેડિ વીંધ્યા તે વખતે પ્રગટ થયા શીવરાય; નંદીવાહ-
ન સર્પ કંઠમાં માથે મોટી જટાય. ૨૦ તેવું દેખી યુદ્ધ મુકીને
પારથ નમીયો સાર; ગદગદ કંઠે સ્તુતી કીધી કર જેડી તે ડા-
ર. ૨૧ ત્યારે શંકર કહેવા લાગ્યા ધન્ય તને રાજન. તારી
વિદ્યા દેખી હુતો થયો ધણો પ્રસન્ન. ૨૨ આજ થકી તારો
જય થાશે સર્વ ઠેકાણે રાય; યુદ્ધ વિશે વધશે બહુ તેવી કી-
ર્તિને પ્રભુતાય. ૨૩ મુખથી જે માગુ તે આપું વર તુજને
હું આજ; મારી મહેર થકીતો તારાં સફળ થશે સડિ કાજ.
૨૪ ત્યારે અરજીન કહેછે સ્વામી સાંભળોને મુજવાણ; કૃપા
કરી આપોને તમારું પશુપતાકા બાણ. ૨૪ શંકરે એવું
મુણીને આપ્યું સાયક એહ; વળતી ગીરી કૈલાસે ગયા સ-
ત્વરતો શીવ દેહ. ૨૬ તે વાર્તા વાસવે જાણી પુત્ર પામ્યો
વરદાન; ત્યારે તેડવા માટે આવ્યો ત્વરા થકી તે સ્થાન. ૨૭
ઈંદ્રને દેખી અરજીન નમીયો ઉભો થઈ તે ડાર; પીતા પુત્ર
મળીયા પછી બેડિ વરત્યો જયજયકાર. ૨૮ વળતી પુરહૂત
કહેત્રા લાગ્નો અર્જુનને વચન; વિદ્યા ભણવા માટે આલો
સ્વર્ગ વિશે તમે તાંન. ૨૯ એવું સાંભળી સાથે આશ્યો કું-

તાનો કુંભાર; સ્વર્ગ પુરીમાં વસીયો આવી સુરપતીને દર-
બાર. ૩૦ બ્રહ્મસ્પતીની પાસે એતો ભણવા માટે જાય; ખા-
ન પાન ખુબ સુખ ભોગવે શીખે સર્વ કળાય. ૩૧ ॥ વલણ ॥
એ રીતે ભણવા રહ્યો અરબુન તેણે ઠારે; દુર્ગો કહે પ-
છી સોચતા વનમાં ધર્મ કુમારેરેરે. ૩૨ ઇતિ શ્રી પાંડવ ધ-
ર્મ શ્રી કવી દુર્ગાશંકર વીરચીતે મહાભાર્થીતર ગત વન પ-
ર્વણી અર્બુન સ્વર્ગે અભ્યાસાર્થે સ્તીતો નામ એકાદસો અ-
ધ્યાયઃ

કડવું ૧૨ મું.

॥ રાગ માઝ ॥ બોલ્યા વૈશમપાયન વાણ, સુણો ભુપ
અતુર મુજાણ; સવ્ય સાચી ગયા પછી સાર. નથી ધર્મને
અમતું લગાર. ૧ આવ્યા એવામાં મુની તે ઠામ, ગ્રહદંધ
નામે અશ્વીરામ; તેને ભુપતીએ દીડા જ્યારે, કિંઈ આમન આ-
ધ્યું તે વારે. ૨ પ્રેમ આણીને કીધી પુજાય, પછી સ્તુતી ક-
રી મહાકાય; ત્યારે મુનીવર બોલ્યા વચન, સુણ પાંડુ રા-
જ કેરા તંન. ૩ મારા જેવું તો દુઃખજ સાર, પડ્યું નળને
પુર્વે અપાર; કળી કોપ થકી નરનાથ, રમ્યો જુગદ્ધ પિત્રાર્ધ
સાથ. ૪ તેથી નીકળવું પડ્યું વન, સાથે દમયંતી રાણી
રાજન; હતાં પોતાનાં નાનાં જે બળ, તેને મોકલી દીધાં
મોસાળ. ૫ આગળ નરને પુઠળ નાર વાગે ચર્ણમાં કાંટા
અપાર; એમ ચાલતાં પંથે પ્રમુખ, લાગી દંપતીને અ-
તીભુખ. ૬ આવ્યું એવામાં એક તળાવ, તેને તીરે ગ-
યાં આણી ભાવ. પેઠા ભુપતી પાણીની માંચ, તણ મ-
ચ્છ આવ્યાં હાથ ત્યાંચ. ૭ લાવી આપ્યાં દમયંતીને એ-
હ; ફરી લેવા ગયો પાછો તેહ; ત્યારે મુંઢરીતા કરમંદી, થ-

યું પ્રસ્વેદ અમ્મત ત્યાંહી. ૮ તેથી મચ્છ સજ્જવન થયાં, એકે
એકે કુદી નાશી ગયાં; થયો એટલે સ્ત્રીને સંતાપ, જાણ્યું
હઠશી શો હું જવાબ. ૯ આળ્યો એવામાં નર તે ઠાર, માગ્યાં
મચ્છ તેણે નિરધાર; સુણી સુંદરીએ કહી વાત, કુદી ગયા
કેરી સાક્ષાત. ૧૦ તોય નળે ન માનીયું ત્યાંય, પડ્યો વેહેમ
ખરો મનમાંય; જાણ્યું અંતરમાં નીરધાર, કયો મચ્છનો
સ્ત્રીએ અહાર. ૧૧ એવામાં કૃત્ય કળીયુગે કીધું, રૂપ બગલાનું
તેણે લીધું; તેને ભુપતીએ દીઠો જ્યારે, નાઠો એટલે જાલ-
વા ત્યારે. ૧૨ વસ્ત્ર એક હતું પાસે જેહ, નાંખ્યું પક્ષીના
ઉપર તેહ; તેને લેધ કળી બગરૂપ, ઉડ્યો આકાશ માંહી
અનુપ. ૧૩ નગ્ન રૂપે થયો નળરાય, એવી હૈવની ગતી કહે-
વાય; પછી દમયંતીએ તેણે ધર, અર્ધું વસ્ત્ર આપ્યું નીર-
ધાર. ૧૪ તેને પહેરી પૃથ્વીનો નાથ; ચાલે પ્રેમહા કેરી સં-
ભાથ; પછી રાત્રી એવામાં તદાથ, ત્યારે સુતાં પતિને પ્રીયાથ.
૧૫ તેહ વેળાએ કરી પ્રકાશ, કાતુ થઇ પડ્યો આવી ખાસ;
રાણીને ધણી આવી નીંદ્રાય, જામે છે એકલો નળરાય.
૧૬ કાતુ દેખી પછી તેણે ધર, કયો ભુપતીએ તો વીચાર;
મારા પહેલું કયું સ્ત્રીએ ભક્ષ, માટે તજુ આ વેળા પ્રત્યક્ષ.
૧૭ એવું વિચારી મનમાં મહાલ્યો, વસ્ત્ર કાતા થકી કાપી
ચાલ્યો; ઉઠી પ્રેમહા પ્રાતસઃકાળ, ત્યારે દીઠો નહિં મહી-
યાળ. ૧૮ લાગી તે સમે યોજવા કંથ, પડતી આખડતી
આલે ધંથ; વહે નેત્રથી વારીની ધાર, નળ નળ જપે નીર-
ધાર. ૧૯ થયું એવામાં કૌતક ત્યાંય, પડ્યો અજમર માર-
મમાંય; તેણે ગળી દમયંતીની કાય, અડધી બારણે તેતો
જણાય. ૨૦ આળ્યો એવામાં પારધી એક, જેના ચિત્તમાં

નથી વિવેક; તેણે અજગરને ચીરી સાર, કાઠી સુંદરીને ત્યાં
 તો બાહાર. ૨૧ પછી પારધી બોલ્યો વિચારી, કરો પ્રેમદા
 પ્રીતિ અમારી; નળ નળ શું મુખે જપોછો, ડાહ્યાં થઈ
 ઘેલામાં ખપોછો. ૨૨ એવાં દુષ્ટનાં મુણી વચન, ખેદ પામી
 સતિ ધણું મન; સ્પર્શ કરવા આવ્યો પાપી જ્યારે; દીધો
 શ્રાપ સતીયે તે વારે. ૨૩ થયો તે થકી તેહનો નાશ, વળતી
 દમયંતી ચાલી પ્રકાશ; આવ્યું નય ત્યાં એક વિશાળ, તેમાં
 પેઠી ભીમકની બાળ. ૨૪ રહે ભારી પોતાની તે ઠાર,
 ભાનુમતી નામે નીરધાર; તેને ઘેર દાસી થઈ રહી, સત્ય
 વારતા ત્યાં નવ કહી. ૨૫ પછી કળીએ કીધો વીચાર, દુઃખ
 દેઉં એને નીરધાર; એવામાં ભાનુમતીની બાળ, નામ ઈંદુ-
 મતી રૂઝુ બાળ. ૨૬ બેઠી સ્નાન કરવા માટે તેહ, એક વસ્ત્ર
 પેહેરી નીજ દેહ; હાર કંઠ તણે તેણે ઠાર, ભરવ્યો ટોક્ષા
 ડિપર સાર. ૨૭ ત્યારે કળીએ કીધો પ્રવેશ, હાર ભરવેલો
 ગળ્યો નરેશ; પછી ઈંદુમતીએ પ્રકાશ, ઉઠી હારનો કીધો
 તપાસ. ૨૮ નવ દીઠો તે ઢેકાણે જ્યારે, તેથી વેહેમ આવ્યો
 તેણી વારે; ચોર દાસીને તેણે ઠરાવી, કહ્યું ભાનુમતીને આ-
 વી. ૨૯ જાણી દમયંતીએ એહ વાત, ત્યારે પ્રતીજ્ઞા કીધી
 સાક્ષાત; અરે ઇશ તમે વારે ચઢજ્યો, હાર લેનારો ફાટી
 પડજ્યો. ૩૦ એવું કહેતામાં તે તેણે ઠાર, ફાટી ટોલ્લો ને
 પડ્યો હાર; થઈ વીસ્મય રાણી તે કાળ, ઓળખી નીજ
 બેનની બાળ. ૩૧ ત્યારે દમયંતીને લાગી પાય, એન અપરાધ
 કરજે ક્ષમાય; વળતી રાણીએ આણીને મેર, પોંચાડી તેના
 તાતને ઘેર. ૩૨ દમયંતી પીતાને ત્યાં રહી, હવે નળની શી
 ગતી થઈ; તેણે ચાલતાં પંરની માંય, દવ લાગતો દીઠો

ત્યાંય. ૩૩ તેમાં બળતો હતો એક અહીં, તેને બારણે કાઢ્યો
સહી; ત્યારે ભુજંગે કર્યો વિચાર, મુને નળે કર્યો ઉપકાર.
૩૪ એને ગુપ્ત રહેલું માસ બાર, મોટે ડંશ કરું આણીવાર;
જેથી શત્રુને બોલ્યો ન જડે, વળી પુનરપી કષ્ટ ન નડે.
૩૫ એલું સમજી કરડ્યો અહીંકાય, થયો તે થકી બાહુક
રાય; પછી નળને કહેવા લાગ્યો નાગ, સુણ ભુપતી તું મહા
ભાગ. ૩૬ વર્ષ પુરાં થશે જેહવારે, હતા તેવા થશે તેણી-
વારે; એલું નાગનું સુણી વચન, ચાલ્યો ત્યાં થકી ભુપતી
તાન. ૩૭ તેતો સંભારતો ધનશામ, આવ્યો ઋતુપર્ણ ભુપને
ગામ; અશ્વપાળ થયો ત્યાં પ્રકાશ, કર્યો ઘોડાર માંહી ની-
વાસ. ૩૮ હવે દમયંતીએ પછી ત્યાંય, અર્ધો શ્લોક લખ્યો
પત્ર માંય; વળતી ગોરને બોલાવી ત્યાંય, પત્ર આવ્યો તેના
કરમાંય. ૩૯ કહ્યું ઉચારજે બધે એહ, ટેલ નાંખી ગામે
ગામ તેહ; શ્લોક પુરો કરે જેહ પ્રાણી, તેની રાખજે નીશ્ચે
એધાણી. ૪૦ એલું સાંભળી દીજનો બાળ, ચાલ્યો પત્ર
લેઈ તતકાળ; બધે ફરતા ફરતા નિરધાર, આવ્યો ઋતુ-
પર્ણને હરબાર. ૪૧ ટેલમાં કહી શ્લોકની વાત, સુણી બા-
હુકે એતો સાક્ષાત; ત્યારે બારણે આવીને સાર, શ્લોક પુરો
કર્યો તેણે ધાર. ૪૨ ત્યાંથી વિપ્ર પાછો વળ્યો સહી, આવી
દમયંતીને વાત કહી; ત્યારે સુંદરીએ નિરવાણ, કર્યું પોતા-
ના પીતાને જાણ. ૪૩ તેણે સ્વયંવરની કહાવી પેર, તેડ્યો
ઋતુપર્ણને નીજઘેર; તેનો સારથી થઈ તે ધાર, આવ્યો
વીરસેનનો કુંમાર. ૪૪ તેણે સમે નાગે જોઈ લાગ, આવી
ડંશ કર્યો મહાભાગ; મટ્યું બાહુકપણું તેવારે, થયો નળ
હતો તેવો ત્યારે. ૪૫ લાગ્યો તે સમે ઋતુપર્ણ રાય, નળ જ-

છીને લાગીયો પાય; પછી હંપતી મળ્યા તે ઠાર, થયો સર્વ-
ને હરખ અપાર. ૪૬ વળતી હમયંતીને તેડી ત્યાંય, નળ
આવ્યોજ સ્વપુરમાંય; એવી રીતે તમે ધર્મરાય, ધરો ધીર-
જ આણી વેળાય. ૪૭ તેથી સુખ તો છેટે થાશે, દુઃખ ઠા-
રીદ્ર સર્વ પળાશે; કરશે કંપા વહેલી ભુગદીશ, થશે તમા-
મ હેશના ઇશ. ૪૮ ॥ વલણ ॥ એવું કહી પ્રહરશ્વનો આલ્યા
તેણીવારે; દુર્ગો કહે પછી આવીયા વ્યાસમુની નીરધારે-
રે. ૪૯ છતીશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વીરચીતે
મહાભારથાંતર ગત વનપર્વણી ધર્મસ્ય પ્રહરશ્વેણ નળાખ્યા-
ન કથનો નામ દ્વાદશો અધ્યાય. ॥ ૧૨ ॥

કડવું ૧૩ મું.

॥ રાગ સામેરી ॥ વૈશમપાયન મુનીવર કહે તું સાંભ-
ળ ભુપકુમાર; વળતી વ્યાસ મુની ત્યાં આવ્યા કર્તા કર્તા
સાર. ૧ તેને દેખી યુધિષ્ઠીરે આપ્યું આદર માન; પ્રેમ ધ-
રીને પુલ્લ કીધી નમીયા તેણે સ્થાન. ૨ ત્યારે દ્વૈપાયનમુની
કહે છે સાંભળ ધર્મ કુમાર; દુઃખ વીશે દીલગીર ન થાવું
ભજવા સરજનહાર. ૩ સત્યવાદીને કષ્ટ પડે છે અનાદીનિ
એ રીત; પણ અંતે ઇશ્વરના પદને પામે એહ ખચીત. ૪
કૃતયુગમાં પુર્વે સતવાદી હરીશ્ચંદ્ર રાજન્ન; તેની ત્રિયા ત્ત-
રા તેવી નીર્મળ તેનું મન્ન. ૫ પુત્ર ધણો પરમાથમ કર્તા ના-
મ જેનું રોહીદાસ; તેતો સહિ વિદ્યાએ પુરો બ્રહ્મણ કેરો હા
સ. ૬ તે ભુપતીને ઘેર પધાર્યા મુનીવર વીશ્વામીત્ર, અગ્નિ
સરખું હૈવત તેનું ક્રોધ જેનો વિચીત્ર. ૭ હરીશ્ચંદ્ર બ્રહ્મણ-
ને દેખી થયો ધણો પ્રસન્ન; કરજેડીને કહેવા લાગ્યો વળતિ
તેહ વચન. ૮ કહેને ગુરૂજ કેમ પધાર્યા મનમાં શી ઇચ્છા-

ય; મુજ સરખું કંઈ કામ તપાસી કરો તમે આજ્ઞાય. ૯ એ-
 વું સાંભળી ગાધી કુંવર કહે સાંભળને જજમાન; રાજ બ-
 ધું અર્પણ કર મુજને પ્રસન્ન થઈ આ સ્થાન. ૧૦ તે વેળાએ
 ભુપે મુકયું જળ દીજના કર માંય; રાજ્ય પ્રથ્વીનું અર્પણ
 કીધું રાજ થઈને ત્યાંય. ૧૧ વળતી વીશ્વામીત્ર કહે તું સાં-
 ભળને ભુપાળ; દાન ઉપર કાંઈ દક્ષણા જોઈએ આપો આ-
 શુ કાળ. ૧૨ તે વખતે ત્રણ ભાર સોનાનું જળ મુકયું ફરી
 રાય; વળતી નીજ સેવકને કહે છે લાવો આ વેળાય. ૧૩
 એટલે કોઈ કરીને બોલ્યા ગાધી રાયના તંન; રાજ્યને અં-
 તે દત્ત થયું સૌ કોશ તણું છે ધન. ૧૪ તે માટે ખજાના
 માંથી તમથી નવ લેવાય; આપેલું જે ફરી આપે તે નિશ્ચે
 નરકે જાય. ૧૫ એવું વાક્ય સુણીને બોલ્યો હરીશ્ચંદ્ર દાતા-
 ર; અમને ત્રયણેને જઈ વેચો મુનીવર આણીવાર. ૧૬ ત્યા-
 ર પછી સુત દારા લેઈ ચાલ્યો ભુપતી સાથ; તેને વેચવા મા-
 ટે ચાલ્યા હયા તણ મુનીનાથ. ૧૭ કાશીપુરીમાં વેચ્યાં વ-
 ળતી ત્રયણેને રાજન; તે ઠેકાણે શું નીપણ્યું સાંભળ પાંડુ
 તંન. ૧૮ બ્રાહ્મણને ઘેર તારા વેચી દીજને ત્યાં રોહીદાસ;
 અત્યજને ઘેર નૃપને વેચ્યો મુનીએ તો પ્રકાશ. ૧૯ ત્રણ
 ભાર સુવર્ણ લેઈને ચાલ્યા વિશ્વામીત્ર; સત્ય છોડાવવા માટે
 કીધું કામ એવું વિચીત્ર. ૨૦ પછી પેલા દિકરાને કરડયા
 સર્પ થઈ મુની દેવ; તેથી તે વાડીમાં પામ્યો મૃત્યુ તો તત-
 ખેવ. ૨૧ તેના અંગ વણા ખાંપણને લેવાને નિરધાર; ચાં-
 ડાળે રાજને મોકલ્યો દૈવગતિએ સાર. ૨૨ સુતનું ખાંપણ
 લેવા માટે ચાલ્યો એહ નરેશ; લાવીને સોંપ્યું અત્યજને
 નથી જેને મન કલેશ. ૨૩ એવામાં તે નમ્રપતીની રાણી તો

નીરધાર; ત્રીજે માળે નાહાવા બેઠી છેડા મુકી હાર. ૨૪ તે વખતે એક સમડી આવી પક્ષીણી તેણે સ્થાન; તે તો હાર લેધને ઉડી હરી ઇચ્છા બળવાન. ૨૪ તે સમે તારા સતી પણ નહિની ઉપર નાથ; કેશ છોડીને મુસ્તક ચોળે નીચું બેઠ તદાય. ૨૧ તેના માથા ઉપર નાંખ્યો પક્ષીણીએ તે હાર; તેતો વાળ વિશે વીંટાયો નવ જાણે એ નાર. ૨૭ વળતી તારા ચાલી ત્યાંથી બેઠુ લેધને શીશ; કાશીપતીએ સાદ પડાવ્યો એવામાં તે દીશ. ૨૮ રાણી કેરો હાર જડેલો નહીં આપો જન જોહ; તે પ્રાણીને ગરહન ભારીશ તેમાં નહી સદેહ. ૨૯ તારાએ તે તો સાંભળીયો શબ્દજ કાંનોકાન; મુસ્તક વિશે હાર રહ્યો છે નથી તેનું તો ભાન. ૩૦ રાજના દુતોએ દીકો ચળકતો તે હાર; ત્યારે કાશીપતીને આવી કીધું તેણે ઝાર. ૩૧ ભુપતીએ તારાને તેડી સભા વીશે તતકાળ; વળતી તેને પુછવા લાગ્યા ધીરે રહી ભુપાળ. ૩૨ અરે બેન આપો આ વખતે અમને જડેલો હાર; નહીં માનો તો ગરહન ભારીશ સત્ય કહું આ વાર. ૩૩ ત્યારે તારા કહે છે ભુપતી નથી દીકો મેં હાર; જો હું જુહુ બોલતી હઉં તો હરીના સમ આવાર. ૩૪ એવું સાંભળી ભુપતીને તો ચઢીયો કોપ વિશાળ; ગરહન ભારવા કેરી આપી આજ્ઞા તેણે કાળ. ૩૫ એટલે અનુચર તેડી ચાલ્યા નારીને નીરધાર; નહિ કીનારે ઉભી રાખી મારવા તેણે ધાર. ૩૬ તે વખતે ચંડાળે મોકલ્યા હરીશ્વંદ્ર રાજન; તે તો શક્તિ લેધને આવ્યો કરવાને છેદન. ૩૭ તે સમે તારાએ કીધું અન્હવી જળમાં સ્નાન; કરજેડીને કહે છે વળતી ધરી ઇશ્વરનું ધ્યાન. ૩૮ ગાધિ સુત જેવા ગુરૂ મળજો જન્મે જન્મ પ્રકાશ, હરીશ્વંદ્ર-

ના જેવો સ્વામી સુત સુંદર રોહીદાસ. ૩૯ ભક્તિમાં ભર-
પુર રહું ત્યમ આપો દિનને રાત; એટલી અરજ સુણજો
મારી સુર્ય તમે સાક્ષાત. ૪૦ પછી તારાના ઉપર તાણી ભુ-
પતીએ તરવાર; તો પ્રભુએ ઝાલી લીધી પ્રગટ થઈ તે
ઠાર. ૪૧ વળતી નૃપને કહેવા લાગ્યા વિશ્વપતી ભગવાન;
માગમાગ મુખથી આ વખતે મન ઇચ્છીત વરદાન. ૪૨ ત્યા-
રે ભુપતિ કહેવા લાગ્યા સાંભળો વૈકુંઠ રાય; અયોધ્યા નમ-
રીના પ્રાણી સર્વે મોક્ષે જાય. ૪૩ તે પરમાણે પરમાત્માએ
પાળ્યું વચન તે ઠમ; ભુપતી સુદાં નગરી આખી લેઈ મ-
યા નીજધામ. ૪૪ મારે વ્યાસ કહે યુધિષ્ઠીર સત્યના બેલી
ધરા; અંતે સુખ દેશે એ તમને જગતપતી જુગદીશ. ૪૫
॥ વલણ ॥ એણું કહીને સંચર્યા વ્યાસ મુની તપ કાળરે; દુ-
ર્ગો કહે પછી આવીયા માર્કંડેય મહારાજરેરે. ૪૬ ધૃતીશ્રી
પાંડવ ચરીત્રે કવિ દુર્ગાશંકર વિરચીતે મહાભારથાંતર મત
વન પર્વણી વ્યાસેન ધર્મસ્ય હરીશ્વંર મહીમા કથનો નામ
ત્રયોદશેઃ અધ્યાય.

કડવું ૧૪ મું.

॥ રાગ મારૂ ॥ વૈરામપાયન કહે સુણ રાય, માર્કંડેય તણો
મહિમાય; દિઠા યુધિષ્ઠીરે તેને જ્યારે, ઉઠી આસન
આપ્યું તે વારે. ૧ પછી મૃકંડ રૂષીના બાળ, બોલ્યા પ્રેમ-
થઈ તતકાળ; સુણો સત્યવાદી ધર્મરાય, માયા વિષ્ણુની
મોટી કહેવાય. ૨ જુલો પ્રજ્ઞા જેવા તેમાં ભાન, ગાંડા થઈ-
ને ફરે ગુણવાન; ખોટી વાતને જણાવે સત્ય, વારે વારે પા-
ડે છે વીપત્ય. ૩ એક સમે હું આશ્રમ માંય, કહેતો હતો હ-
રી કથા ત્યાંય; તેણે સમે ત્યાં ભુપ કુમાર, ચઢ્યો અણર્ચીત-

વ્યા મેઘ સાર. ૪ થાવા લાગી ઘણી ચપળાય, વાયુ ધોર ભ-
 યાનક વાય; હસ્તી સુંઢ જેવી તેણે ઠાર, પડે વ્યોમથી વા-
 રીની ધાર. ૫ સરીતાઓ તેથી ઉભરાઈ, આખી દુનીયાં તે-
 માં તણાઈ; આશ્રમ છુડી ગયો મારો જ્યારે, ચઢ્યો વડ ઉ-
 પર હું ત્યારે. ૬ છેલ્લું પાંખડું ઝાલીને હાથ, ભજવા માં-
 ડ્યા વૈકુંઠનાથ; ચડ્યું ત્યાંસુધી તો પાણી જ્યારે; મુકી હી-
 મત મેં તેણીવારે. ૭ એવામાં વડ વ્રક્ષનું પત્ર, આવ્યું ત-
 ણાતું તણાતું તત્ર; સુતું છોકરું એક તે માંય, ચર્ણ અંગુઠો
 ધાવે છે ત્યાંય. ૮ તેણે વીકાસ્યું વદન જ્યારે, તણાયો હું-
 તો શ્વાસથી ત્યારે; પેઠો બાળકના પેટ વિશે, એવી કળા
 કરી જુગદીશે. ૯ વિત્યો કલ્પ આખો તેણે ઠાર, ત્યારે નિક-
 જ્યો ત્યાંથી બહાર; દિહો આશ્રમ મેં તે વેળાય, જળ બા-
 ર કંઈ ન જણાય. ૧૦ પડ્યો વિચારમાં હું રાજન્ન, ત્યા-
 રે બોલીયા શીખ્ય વચન્ન; ગુરુ કેમ ગુંચાઓછો આજ, એ-
 ટું શું બગડ્યું વળી કાજ. ૧૧ ત્યારે સ્મૃતી આવી મને
 રાય, આતો ઇશ્વર કેરી લીલાય; પછી ધ્યાન ધર્યું તેણે ઠા-
 ર, બાળમુકુંદનું નિરધાર. ૧૨ થયા પ્રસન્ન તે સમે ઇશ,
 મુળરૂપ બતાવ્યું તે દીશ; પછી બોલીયા શ્રી ભગવાન, તુ-
 ને દેખાડી માયા આ સ્થાન. ૧૩ ભાગ ભાગ હવે મારી પાસ;
 પુરૂં પ્રેમથકી તારી આશ; ત્યારે માગીયું મેં તેણે દીસ,
 માયા પીડે નહીં જુગદીશ. ૧૪ એવું સુણી અસ્તુ કહ્યું સા-
 ર, પછી પધાર્યા દેવ મોરાર; તે દહાડાની મુને ધર્મરાય, ન-
 થી નડતી એતો માયાય. ૧૫ એવું સાંભળી માયાનું જોર,
 થયા શિતલ પાંડુ કિશોર; મટ્યો અંતરનો પરિતાપ, જુઠા
 જણ્યા ઇંદ્રીના આળાપ. ૧૬ પછી માર્કંડેય મુનીરાય; થયા

ત્યાંથી તર્ત વિદાય; સુણે આખ્યાન આ નરનાર, તેને મા-
યા ન પીડે લગાર. ૧૭ ॥ વલણ ॥ વળતી સ્વર્ગ વિશે ભ-
ણ્યો વિજય બધિ વિધાયરે દુર્ગો કહે પછી શું કરે તેનો ક-
હું મહિમાયરેરેરે. ઇતીશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશં-
કર વિરચીતે મહાભારથાંતર ગત વન પર્વણી મ્રકંડ સુતેન
ધર્મસ્ય માયા મહાત્મ કથનો નામ ચતુર્દશો અધ્યાય.

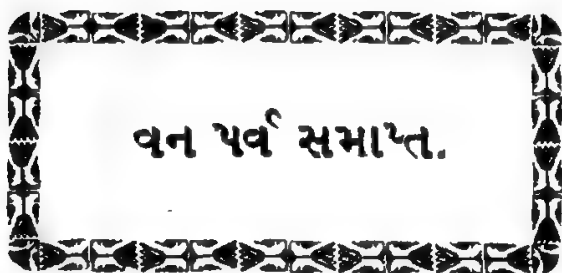
કડવું ૧૫ મું.

॥ રાગ સામેરી ॥ વૈશમપાયન એણીપેર બોલ્યા સુણ
સતવાદી રાય; અરબુને આબ્યાની કીધી સ્વર્ગ થકી ઇચ્છા-
ય. ૧ એવામાં બે હૈત્ય આવીયા અસુર ઘણા બળવાન; ની-
લકવચી ને સતકવચી તે શિવના ભક્ત નિધાન. ૨ શંખ-
નાહ કીધો તેણે ત્યાં આણીને ઉદ્ધાસ; તેને સાંભળી ત્રીહશ-
ને તો પડીયો મનમાં ત્રાસ. ૩ ઇંદ્રાદિક સંતાયા ધરમાં ભ-
ય પામીને મન્ન; ત્યારે પાપી સાથે લડવા ચાલ્યો કુંતા તન્ન.
૪ હારણ યુદ્ધ કર્યું તે વેળા પારથે તે ધર; નીલકવચી શત-
કવચી હૈત્યને માર્યો ઝાઝો માર. ૫ અર્બુન કેરું બળ દેખી
ને અસુર થયા પ્રસન્ન; વળતી કરબોડીને બેઉ બોલ્યા ન-
મ્ર વચ્ચન્ન. ૬ અરે ભાઈ આપો આ વખતે અમને જીવતદા-
ન; તમ જેવો ચોધો નથી કોઈ ત્રીલોકે નીહાન. ૭ એવું વાક્ય
સુણી અર્બુને બંધ કર્યો સંગ્રામ; ધનુષ્ય બાણ હેઠાં મુકીને
શાન્ત થયા તે ઠામ. ૮ ત્યારે કીરીટીને હૈત્યે શંખ આપીયો
સાર; દેવદત્ત નામ છે તેહનું જેનો નાહ અપાર. ૯ વખાડતી વ-
ખતે ઉચ્ચારે વાણી અંદર જેહ; તેતો સહુ લોકે સંભળા-
એ તેમાં નહીં સદેહ. ૧૦ ત્યાર પછી તે દાનવ ગયા પોતાને
મુકામ; એટલે અર્બુન પાછો આવ્યો શંખ લઈ તે ઠામ. ૧૧

એવું અદ્ભુત બળ દેખીને ઈંદ્ર થયો રળીયાત; પારથને વખાણ્યો ઝાઝો દેવોએ સાક્ષાત. ૧૨ ત્યારે વાસવે વિચાર્યું કરું એવો ઉપાય; જેથી સુત મારો આ અર્જુન સ્વર્ગ થકી નવ જાય. ૧૩ એવું ધારી ઉર્વશી નામે હતી અપ્સરા જેહ; તેને સમજાવીને મોકલી સુત લોભાવા એહ. ૧૪ તેણે નૃત્ય કર્યું બહુ સાડું ગાયું ગીત રસાળ; તોપણ નવ લલચા-યો પોતે પાંડુ કેરો બાળ. ૧૬ ત્યારે ઉર્વશી કહેવા લાગી અરજીનને વચન; અહ્યા ભુપતી ભોગ આપ તું મોહ થયો મુજ મન્ન. ૧૬ તે વખતે વિજય કહે વિનતા એવું કદી નવ થાય; મારા તાને તુજને રાખી તે મેં કયમ ભોગવાય. ૧૭ એવું સાંભળી ઉર્વશીએ તો દીધો મોટો શ્રાપ; એક વર્ષ તું વ્યડાળ રહેજે બેઠું તુજને પાપ. ૧૮ પારથ કહે બહુ સાડું નારી જાઓ તમે આવાર; શ્રાપ તમારો કોઈ વખતે હું કરીશ અંગીકાર. ૧૯ તે સમે આશા મુકી ને ચાલી તે અબળાય; વળતી અરજીન ચાલી આવ્યો જ્યાં બેઠો સુરરાય. ૨૦ કરજેડીને કહેવા લાગ્યો તેતો તેણે ઠાર; અહો ઈંદ્ર પહોંચ્યો મુજને બંધવ પાસે સાર. ૨૧ એવું સાંભળી શત-મન્યુને બેઠ થયો તે સ્થાન; ત્યાર પછી સઉ દેવે આપ્યાં અરજીનને વરદાન. ૨૨ વળતી વાસવે મંગાવ્યું વિમાન તેણે ઠાર; તેમાં બેસાડી પોચાડ્યો અરજીનને નિરધાર. ૨૩ દ્વૈત-વનમાં આવ્યો તેતો જ્યાં યુધીષ્ઠીરરાય; તેમને ઝાઝો પ્રેમ કરીને લાગ્યો વળતી પાય. ૨૪ ત્યાર પછી સર્વે ભાષને મળીયો ઈંદ્રકુમાર; એટલે તે ઢેકાણે નિશ્ચે વરત્યો જયજયકાર. ૨૫ તે સમે યુધીષ્ઠીરે તો વિચારીને મન્ન; વન્નવાસનાં વર્ષ તપાસ્યાં વિત્યા કેટલા દીન. ૨૬ ગણના કરીને તીશ્વય

કિંધા ભુપતીએ તે દાર; ઇંદ્રિયસ્થથી નિકળ્યાં વિત્યાં સંવ-
ત્સર તો આર. ૨૭ ત્યારે સહદેવને તો કહે છે યુધીષ્ઠીર ભુ-
પાળ; ગુપ્ત રહેવાનું મહુરત જોતું સત્વર આણે કાળ. ૨૮
સાંભળીને માદ્રીસુત બોલ્યો કાલે છે શુભ જોગ; કૌરવને હા-
થે નહીં ચઢીયે પીડે નહીં કાંઈ રોગ. ૨૯ બીજે દિવસે આ-
લ્યા ત્યાંથી છએ જાણુ નિરધાર; સરસ્વતીને કાંઠે આવ્યા
પાંડુના કુમાર. ૩૦ તે ઠેકાણે આશ્રમ દીઠો મુનીવરનો વિ-
શાળ; રૂપાયન છે નામ તેહનું કણ્વ ઋષીના બાળ. ૩૧ તે-
ને પાંચાળીએ સોંપ્યા બાળક નાનાં સાર; વળતી મુનીને
કહેવા લાગ્યાં પાંડવ કેરી નાર. ૩૨ આ બાળકને મોકલી
દેજે દ્રુપદ નૃપને ઘેર; ત્યાં સુધી સાચવજે તમે મનમાં આણી
મહેર. ૩૩ આ વખતે શ્રીતા પ્રાણી કોઈ કરશે નહીં
શંકાય; વન મધ્યે સતીએ પ્રસવ્યાંતાં બાળક એહ પ્રજાય.
૩૪ મુનીને નમીને આલ્યાં વળતી છોએ જાણુ રાજન્ન; એ-
વામાં થોડે દીન આવ્યું વીરાટપુર પાવન્ન. ૩૫ તે પુરને
શીખોડે દીઠું સમડી કેરું વ્રક્ષ; તેની નીચે બેઠા આવી પાંડુ
સુત પ્રત્યક્ષ. ૩૬ યુધીષ્ઠીરે ધ્યાન ધર્યું પછી શક્તિ કેરું ત્યાં-
ય; એટલે સૌ યોગણીઓ આવી ત્રીશુળ લેઈ કરમાંય. ૩૭
તેતો ધર્મને કહેવા લાગી ક્યમ બોલાવી રાય; માગ માગ
આ વખતે તુંતો જે હોએ ધન્યજાય. ૩૮ ત્યારે ધર્મ કહે મા-
તાજી સાંભળોને વચન્ન; એક વર્ષાનિ અંદર અમને ઓળ-
ખે નહીં કોઈ જન્ન. ૩૯ સાંભળીને યોગણીઓ કહે છે અ-
સ્તુ ભુપકુમાર; ગુપ્ત મુકામે રહેતાં તમને નહીં ઓળખે
નરનાર. ૪૦ એવું કહી યોગણીઓ આલી ત્યાંથી જોણીવા-
ર; ત્યારે સમડી ઉપર મુખ્યાં પાંડવે હથીઆર. ૪૧ નાગલોક

ની ચોકી મુકી તે ઠેકાણે ભુપ; વળતી સૌને બેસાડીને પુછે
 સત્ય સ્વરૂપ. ૪૨ ॥ વલ્લભ ॥ વનપર્વ પુર થયું કર્તા શ્રી ર-
 ધુરાયરે; દુર્ગો કહે પછી પાંડુસુતપુરમાં રહેવા જાયરેરેરે. ૪૩
 ઇતીશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વીરચીતે મહાભાર-
 થાંતર ગત વનપર્વણી પાંડવ વીરાટપુર પ્રતી આગતો નામ
 પંચહશે અધ્યાયઃ ॥ ૧૫ ॥

વિરાટ પર્વ. ૪

॥ અથ વિરાટ પર્વ પ્રારંભ્યતે ॥ રાગ સામેરી ॥ વૈ-
શમપાયન એણીપેર બોલ્યા સુણ સતવાદી રાય; વિસ્તારી
સંભળાવું તુજને વિરાટ પર્વ કથાય. ૧ યુધીષ્ઠીર આદી
સૌ ભાઈએ વેશ બદલ્યો તે ઠામ; હોએ જણનાં જુદાં જુ-
દાં કલ્પયાં વળતી નામ, ૨ ધર્મરાય બનીયા તે વખતે કંક
મુની નીરધાર; અરજીન વ્યંડળ રૂપે થયો શ્રાપ થકી તે ઠાર.
૩ વાયુ મુતની વાલવો એવી ક્રીધી ત્યાં સંજાય; નીકુળને
ધારક કશાંચો સહદેવ ગોપ બજાય. ૪ પાંચાળીને હાસી બ-
નાવ્યાં સૈરંધ્રી શુભ નામ વળતી પુરમાં પેહેલા વ્યથ્યા
મુધિષ્ઠીર તે ઠામ. ૫ સુપત્નીની સંભામાં આવ્યા પાંડુ કેરા
તંન; તેને બેઠાં વીરટે આપ્યું ઉડીને આસન. ૬ ત્યાર પ-
છી પુછ્યું તે મૃપે ક્યાંથી આવ્યા દેવ; શી ઇચ્છા છે આજ
તમારે તેતો કહો તતખેવ. ૭ એટલે યુધીષ્ઠીર તો કહે છે
કંકરૂશી મુજ નામ; પાંડવની પાસે હું નિત્યે કથા કહેતો
અભીરામ. ૮ તેતો કયુત રમી હાસીને નીકળીયા છે વંન;
ત્યારે હું તુજ પાસે આવ્યો સત્ય કહું વચન. ૯ આ ઠેકા-
ણે રહેવા કેરી અંતરમાં ઇચ્છાય; તે માટે તમે ઉત્તર કથા-
ને સુપત્ની આ વેળાએ. ૧૦ વીરાટ કહે ધન ભાગ્ય માંયર
ભલે પધાર્યા દેવ; મુખેથી રહ્યા આ ઠેકાણે કઈ તમારી શે-
વ. ૧૧ એવી રીતે ધર્મ રહ્યા પછી વાલવો આવ્યો ત્યાંય;
રૂપ લથાનક ભાસે તેતું કહેએ છે કરમાંય. ૧૨ તેને દેખી
સુપે પુછ્યું કેમ આવ્યો આ ઠામ; નાત બાતને નથ કી-

યુ' વળી આવડે છે શું કામ. ૧૩ ભીમ કહે પાંડવ રાજ-
નો રસીયો હું રાય; ક્ષત્રી કેરી જાતી મારી વાલવો છે અ-
ભીધાય. ૧૪ એક ઘડીમાં રાંધી જમાડું નગ્ર બધું રાજન;
પણ બે કળશી ખાવા જોઈએ નિત્યે મારે અન્ન. ૧૫ કંક-
મુની કહે વાત ખરી છે દેખે એટલું ખાય; પણ આપડે
એક કળસી આપવું જાજે નવ પોચાય. ૧૬ કોઈ વખતે ખ-
પ પડશે એનો યુદ્ધ વીશે ભુપાળ; તે માટે જો રાખવો હોય
તો રાખો આણે કાળ. ૧૭ ત્યારે વાલવાજીને રાખ્યો વીરાટે
નીરધાર; એવામાં બ્યંડળ થઈ આવ્યો અરજીન ધરી શણ-
ગાર. ૧૮ તેને પણ રાજ્યે રાખ્યો પુત્રી ભણાવા સાર; વળ-
તિ સહદેવ જોશી પધાર્યા ગોપ થઈ તે ઠાર. ૧૯ તેની પુ'ઠે
નીકુળ આવ્યો ધારકનો લઈ વેશ; તે સર્વેને રાખ્યા ત્યાંહી
મસન્ન થઈ નરેશ. ૨૦ સૌની પુ'ઠે આવ્યાં સભામાં પાંચાળી
અબળાય; તેને દેખી ભુપ કહે શી તમારે ઇચ્છાય. ૨૧ ત્યા-
રે દ્રૌપદી કહે રાજ્ય રહેવું આણે ઠાર; આપની રાણી ક-
હેશે તેવું કામ કરીશ નીરધાર. ૨૨ ધર્મ પત્નિની ઠાસી હું
છું સૈરંદ્રી મુજ નામ; પણ મારે માથે છે સ્વામી પાંચદેવ
અભીરામ. ૨૩ મારા ઉપર નબળી દ્રષ્ટે જીએ જો કોઈ જ-
ન્ન તેનું એ પાંચે મળીને કરી નાંખે છેદન્ન. ૨૪ વીરાટ ક-
હે મુખેથી રહો વનીતા આણે ઠાર; તમ ઉપર કુદ્રષ્ટે જી-
એ તેનો કઈ સંહાર. ૨૫ ત્યારપછી સૈરંદ્રી આવ્યો મુદેખ્યા
ની પાસ; એવી રીતે ગુપ્ત રહ્યાં સૌ આણીને ઉલ્લાસ. ૨૬

॥ વલણ ॥ પૃથ્વીપતિ સેવક થઈ વસીયા તેણે સ્થાન-
રે; દુર્ગો કહે એતો વળી દૈવગતી બળવાનરેરેરે. ૨૭ ઇતી
શ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવિ દુરગાશંકર વીરચીતે મહાભારથાંત-

૨ ગત વીરાટપર્વણી વીરાટગ્રહો પાંડવ ગુપ્ત સ્થીતોનામ પ્ર-
થમો અધ્યાય. ॥ ૧ ॥

કડવું ૨ જી.

॥ રાગ મા૩ ॥ બોલ્યા વૈશમપાયન વચન, સુણે સ-
ત્વાદી નૃપ તન; રહ્યા ગુપ્ત કુંતાના કુંભાર, ત્યારે નારદે કી-
ધો વીચાર. ૧ પછી આવ્યા દીલ્લી વીશે તેહ, દુષ્ટયે સ્મ-
તી આપવા એહ; તેને દેખી દુર્યોધને ત્યાંય, નમી બેસા-
ડ્યા આસન માંય. ૨ ત્યારે નારદ કહે સુણુ રાય, તું તો મુ-
રખ જેવો જણાય; પાંડુ પુત્ર તણી નીરધાર, નથી કરતો
પાછા વન; મારે શોધ કરો આ વેળાય, એવું કહી ચાલ્યા
ફીરાય. ૪ ત્યારે દુર્યોધને તેણીવાર, બીડું ફેરવ્યું સભા-
માં સાર; લાવે પાંડવની જેહ ભાળ, તેને શીરપાવ આપું
આ કાળ. ૫ એવું દુષ્ટનું સુણી વચન, લીધું માળીએ
બીડું રાજન, પછી કહેવા લાગ્યો તેણે ઠાર, બોળી કાડું
હું પાંડુ કુમાર. ૬ એ તો માળી ઘણો મન મહાલ્યો, પુષ્પ
લેઈને શોધવા ચાલ્યો; જે ઠેકાણે એ માળી જાય, કરે તે
તે ઠેકાણે કળાય. ૭ આપે પુષ્પની કળીયો તે ઠાર, પછી
તપાસી જુએજ સાર; તેનું કારણ સાંભળ રાય, ધરમ પાસે
પ્રવૃત્તીત થાય. ૮ બધા દેશ ફરી એમ ત્યાંય, આવ્યો મા-
ળી વૈરાટની માંય, પછી પરવર્યો સભામાં એહ, બેઠા જે
ઠેકાણે સત્ય દેહ. ૯ વેંચી પુષ્પ કળી તેણે ઠાર. આખી સ-
ભા વીશે નીરધાર; આવી ધર્મના હાથમાં જ્યારે, પ્રવૃત્તીત
થઈ તેણીવારે. ૧૦ બેઠા માળીયે કયો વીચાર, નીસ્યે અ-
હીયાં છે પાંડુ કુમાર; વળતી આ તે દુષ્ટની પાસ, કહી

બનેલી વાત પ્રકાશ ૧૧ ત્યારે બોલ્યો દુર્યોધન રાય, એ-
 થી નીશ્ચય કેમ મનાય, બીજે સત્યવાદી કોઈ હોય, તેથી
 પુષ્પ કળી ખીલે સોય. ૧૨ એકું કહી માળીને વચન, ફ-
 રી ફેરવ્યું બીડું રાજન; આવ્યું ફરતું ફરતું વળી એહ,
 લીધું જેમલ કબીરાયે તેહ. ૧૩ પછી ચાલીયો એ તો પ્રકા-
 શ, આવ્યો ઇંદ્રરાજ કેરી પાસ; દીકા નહીં ત્યાં પાંડુના બા-
 બ; ત્યારે ઉતર્યો તર્ત પાતાળ. ૧૪ તપાસીને જ્યું તેણે ઠા-
 ર, સપ્ત પાતાળમાં નીરધાર; નવ પાખો તે ઢેકાણે ભાળ,
 એવી ઇચ્છા પ્રભુની વીશાળ. ૧૫ આવ્યો મત્યુ લોકે પ-
 છી તેહ, જેનો પર્વત જેવો છે દેહ; આખી ઉરવી ફર્યો રાખી
 હામ, દેશ બોતેર જોયા તમામ. ૧૬ જાય જે જે નય કેરી માં-
 ય, લે છે સોનાતું પુતળું ત્યાંય; સવા મણતું પુરણ એહ,
 બાંધે ચણું વીરો લઘ તેહ. ૧૭ એવો રાખ બધે વરતાવ્યો,
 પછી દાસમતી વીશે આવ્યો, સભા બ્રહ્મની હતી જ્યાંય.
 કૃષ્ણ બળદેવ બોલ તે માંય. ૧૮ આવી ઉભો કબીરા તે ઠા-
 ર, બોલ્યો ગર્જના કરી અપાર, અલ્યા બ્રહ્મ સાંભળો વા-
 ત, આપો યુદ્ધ આ વેળા સાક્ષાત. ૧૯ રાખ્યા પાંડવને છા-
 ના ઘેર, માટે મારીશ તમને ઠેર; એવી સાંભળી વાણી વી
 રોધ, અલ્યા બળદેવને ઘણો ક્રોધ. ૨૦ હજી મુશળ બાલી
 તે કાળ, ઉઠ્યા મારવા રોહીણી બાળ; સાંભા સાંભી થયું
 યુદ્ધ ત્યાંય, મારે બેઠે જણા માંહોમાંય. ૨૧ ત્યારે બળદેવ
 કોપ્યા પ્રચુર, હજી અગ્રે ઉછાળ્યો અસુર; ગયો તે થકી ઉ-
 ચો આકાશ, પડ્યો વીરાટ પુરની પાસ. ૨૨ ॥ વલણ ॥ ચાર
 પડીયે તેહની મુછી વળી તે ઠારે; દુર્ગે કહે પછી શું થયું
 તેનો કહું વિસ્તારરેરેરે. ૨૩ ઇતીશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુ-

ગીશંકર વોરચીને મહાભારતમાં ગત વીરાટ પર્વછા બળ રામેન મહાસ્ય વીરાટપુર પ્રતીક્ષીત્યો નામ ક્ષીતીઓ અ-
ધ્યાય.

કડકું ૩ બું.

॥ રાગ સામેરી ॥ વૈશમપાયન એણીપેર બોલ્યા સુણ
જનમેજયરાય; વળતી પેસો કબીરો તેનો વીરાટપુરમાં
જાય. ૧ સભા સમીપ આવીને ઉભો દીસતો વિકાળ; તેને
દેખી ત્રાસ્યા સર્વે જાણે આવ્યો કાળ. ૨ મેઘ ગર્જના કરીને
કહે તે વીરાટને તથાય; પાંડવને અહીં રાખ્યા માટે પુત
ણ આવ્યો રાય. ૩ એકું સાંભળી કકમુની કહે વીરાટને તો
વાંચુ; વાલવો બહુ દહાડાથી ખાચે કળશી અન્ન પ્રમાણુ
૪ આંની સાથે આજ બઝાડે તેને તો રાજન; તેમાં જો એ
નહીં જીતેતો દેઘથું મલને ધન. ૫ એકું સાંભળી ભુપે મો-
કલ્યું તેડવા માણસ ત્યાંય; ત્યારે ભીમ સભામાં આવ્યો ક-
ડોય લેઘ કરમાંય. ૬ જેમલને જોઈ વાલવો બોલ્યો પોચાકુ
તુજલાવ; મારી સાથે લડવા માટે ભાગ્યેજો તું આવ. ૭ એ-
કું કહી પછી એઉ આવ્યા શીમાડે બળવાન; સાંભાસાંમી
કરવા લાગ્યા યુદ્ધ અતી તે સ્થાન. ૮ એક એકને હીંકો મા-
રેછે લેવી ભાગે તન; વળી આંટી નાંખીને કરે પ્રવ્રીમાં
પતન. ૯ ત્યાર પછી છાતીપર બેસી ગળુ જાલે તે ધાર;
ગાલ વીશે તો ગોઘ મારે નખ દેછે નીરધાર. ૧૦ એવામાં
તો ભીમસેનનો થોલ આવીયો ત્યાંય; મલને ઉપાડીને ધા-
લ્યો ડાળી બમલની માંય. ૧૧ વળતી તેનો કંઠ દબાવ્યો
આણી અઢકી રીસ; ત્યારે તે પાપીયો પાડી મરતાં મરતાં
ચીસ. ૧૨ ભીમ એકું કહેતાં થઈ ગયો ભેં એટલો કિચ્ચા-

૨; તેનો નાહ ગયો તે વખતે ત્રિલોકે નીરધાર. ૧૩ એવી રીતે ભીમે માર્યો મન્નને જોણીવાર; ત્યારે સર્વે વિસ્મય પામ્યાં નગ્ર તણાં નરનાર. ૧૪ ॥ અર્ધવીરામ દોહરો ॥ વળતી ભુપે આપીયું, વાલવાને અતી માન; ખાંન પાંન બમણું કર્યું, હતું તેથી નીદાન. ૧૫ ॥ રાગ માઝ ॥ હવે વીરાટ રાયના સાર, શત શાળા તે બળીયા અપાર તેમાં જોઈતું કૈયોજ નામ, જેના અંતરમાં અતી કામ. ૧ દેખી સૈરંધ્રીને એહરાય, થયો વીઢળ પોતે તદાય; સતી સામું જોઈ મારે નેણ, બોલે મસ્કરી પડતું વેણ. ૨ ત્યારે સૈરંધ્રી બોલ્યાં વચન, મુણો વારતા એક રાજન; પાંચ પતી છે મારા સાક્ષાત; તેતો કરશે તમારી ધાત. ૩ માટે ચાળા મુકો આણીવાર, તોય દુષ્ટે ન માન્યું લગાર; આવ્યો પોતાની બેનની પાસ તેને જુક્તિ કરી કેહે પ્રકાશ. ૪ મુણો ભગીની આણી કપાય, જેથી મુજને આનંદ થાય, આજ સાંજ પડયે અભીરામ, તારી દાસી તણું મારે કામ. ૫ માટે ફાવે તેવી કરી પેર, નીશ્વે મોકલજે મારે ઘેર; ત્યારે બેને જાણ્યો બધો મર્મ, આણે કરવું ધાર્યું દુષ્ટ કર્મ. ૬ પછી સુદેણ્યા બોલ્યાં સાક્ષાત, તુંતે સાંભળને મારા બ્રાત; પરનારી તો પાવક ખાણ, જેવી નાગણી કાળી નીર્વાણ. ૭ તેના સ્પર્શ થકી પ્રાણ જાય, અંત્યે નર્કમાં નીવાસ થાય; ચંદ્રમાને થયો ક્ષયરોગ, પરપત્નિનો ભોગવ્યે ભોગ. ૮ તેવી રીતે ઈંદ્ર તણો દેહ થયો શ્રાપથી દુષ્ટજ તેહ; પારાસર રૂશી ભુલ્યા ભાન, ગયું તપનું ફળ નીદાન. ૯ ત્યમ શ્રંગીને વીવેક ગયો, યોગ પોતા તણો બ્રહ્મ થયો; જેતાં મોહીની નારી રૂપાળી, થયા સ્ખળીત દેવ કપાળી. ૧૦ માટે માનો વીરા મારી વાંણ,

જશે એ અભીલાષથી પ્રાણ; એને માથે તો છે પાંચ પતિ,
 જેની રૂદ્રના જેવીજ ગતી. ૧૧ સુણી કૈયો બોલ્યો તેણે ઠાંમ;
 બેની બાણું છું હુંતો તમામ; પણ વ્યાકુળ થયો છું આ-
 જ તેથી સુજે નહીં કંઈ કાજ. ૧૨ સત્ય વાત કહું છું જ
 હુંય, માટે મોકલજે એને તુંય; દૈવે ધારયું હશે તેમ થશે,
 જીવ જીવાનો હશે તો જશે. ૧૩ એવું કહી દુષ્ટ ગયો ઘેર,
 ખાન પાન તણી કરી પેર; પડી એવામાં સાંજ તે ઠાર, ત્યારે
 ત્વચારયું ગણીએ સાર. ૧૪ સૈરંધ્રીને બોલાવી તે પાસ, આપી
 આજ્ઞા ત્યાંતો પ્રકાશ; લોટો દુધનો લેઈને જાઓ, કૈયાને ઘેર
 આપીને આવો. ૧૫ સુણી ખેદ પામી સતી નાર, ચાલી
 દુષ્ટતણે દરબાર; આવી કૈયાની પાસેજ એહ, ધરજે થરથર
 તેહની દેહ. ૧૬ બેઠો પાંચમે માળે પાપીષ્ઠ, જેનો જોગ
 બન્યો છે જરીષ્ઠ, તેણે સમે સૈરંધ્રીએ સાર, સંભાર્યા નંદ
 કેરા કુમાર. ૧૭ અરે ઇશ્વર રાખજે લાજ, ધારયું કીચકે તો
 કુડું કાજ, સભા મધ્યે પુર્યા તમે ચીર, તેથી રહી છે મુજને
 ધીર. ૧૮ સુલદ્રા જેવી જાણી આવાર, ટેક રાખો તમે કીરતા
 ર, એવી અરજ સુણી તતકાળ, થયા વાનરરૂપે દયાળ. ૧૯
 બારી આગળ થઈને ત્યાંય, આવ્યા ઇશ્વર તો ધરમાંય; મા-
 રી દુષ્ટને ધોલો બે ચાર, પછી નાંખીયો હેઠળ સાર. ૨૦
 ભાગ્યું અંગ તે પાપીનું જ્યારે, પ્રભુ અદ્રસ્ય થયા ત્યારે;
 આવ્યાં સૈરંધ્રી પોતાને ઠામ, કરયું કેશવે એ રીતે કામ. ૨૧
 ॥ વલણ ॥ કૈયાને મુછા વળી આવ્યો ધરની માંયરે, દુર્ગો
 કહે ઓસડ ભરયું વળતી તેણે ત્યાંયરેરેરે. ૨૨ ઇતીશ્રી પાંડવ
 ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વીરચીતે મહાભારથાંતર ગત વીરા-
 ટપર્વણી લીમેન જેમલહતો નામ ત્રતીયો અધ્યાય. ॥ ૩ ॥

કડવું ૪ થું

॥ રાગ સામેરી ॥ વૈશમપાયન એણીપેર બોલ્યા સુણ
 જનમેજયરાય, ત્યાર પછી દ્રૌપદીને નીત્યે ચિંતા મનમાં થા-
 ચ. ૧ દુષ્ટની દ્રષ્ટી આગળ રહેલું તે તો કયમ રહેવાશે; કો-
 ઈ દહાડો નડશે એ પાપી તેથી ધર્મ હણાશે. ૨ એવું અં-
 તરમાં ધારીને લીમને કહી સૌ વાત; ત્યારે કુંતા સુત કહે
 કાલે કરીશ હું એની વાત. ૩ આજ તમે જઈ કહેજો એ-
 વું પાપીને નીરધાર, શીવજીના દેવળમાં આવજો રાત પ-
 ડયે નીરધાર. ૪ તે ઠેકાણે હું સંતાઈશ સાંજ પડયે અગળા-
 ચ, પછી પાપીને પીલી નાંખીશ ઇશ્વરની ઇચ્છાય. ૫ વ-
 સતી સૈરંધ્રી તો ચાલ્યાં પોતાને મુકામ; તે વખતે મારગમાં
 ખળીયો કૈયો તેણે ઠામ. ૬ તેને દેખી દ્રૌપદી કહે છે
 કયાં ચાલ્યા રાજાનંત, આજ રાત્રીએ જાજો જરૂર શંકરને
 સહનંત. ૭ હું પણ તે ઠેકાણે આવીશ સત્ય માનજો રાય; એ-
 વું સાંભળી પાપી હરખ્યો આનંદ અંજ ન આય. ૮ વળીત્તી
 તે મુકામે આવ્યો સુણ જનમેજય રાય, સાંજ પડી તે વખ-
 તે વાલ્મી દેવળ વીશે જાય. ૯ ચાહર ઓઢી સુતો ત્યાં તો
 કુંતાજીનો બાળ; એવામાં ત્યાંય આવ્યો વેગે કૈઓજી તત-
 કાળ. ૧૦ આજુબાજુ જોવા લાગ્યો સૈરંધ્રીને તેહ; તે સમે
 સુતેલો દીઠો લીમ ભયાનક દેહ. ૧૧ તેને જમને લાત યાશે
 કે ઉઠ્યો તે બળવાન, વળતી મશ્યક માફક ઝાલ્યો
 પાપીને તે સ્થાન. ૧૨ દેવલ બારણે નીકળી બાઝ્યા બેઠો
 જણા રણધીર; સામા સામી ઢીંકો મારે વજૂથી વસમી વીર.
 ૧૩ ખભે ખભા અડકાડે છે વળી પગની અંટી પાડે;
 બાથ લીડાવી એકએકને પ્રથ્વીમાં સુવાડે. ૧૫ લીમસેન

કહે સાંભળ કૈયા હૈવત માડું દાખું; સતિ ઉપર કુદ્રષ્ટી કી-
ધી માટે મારી નાંખુ. ૧૫ કૈઓ કહે ઓ વાલવા તારા લે-
ઉં હુતો પ્રાણુ; એમ કહીને હેઠો નાંખ્યો વાયુજને નીરવા-
ણ. ૧૬ છાતી ઉપર બેઠો વળતી પામી તેણે દીશ; ગાલ વિ-
શે તો ગોદા મારે આણી અહકી રીસ. ૧૭ તે સમે બીમે ઉ-
છાળી દુષ્ટને નાંખ્યો હેઠો; વળતી તેના રહય ઉપર ક્રોધ
કરીને બેઠો. ૧૮ વજ્ર જેવી ઢીંકાએ ભાગ્યો કૈયા કરો દેહ;
ત્યાર પછીથી ફેડી નાંખ્યું બ્રહ્મરંધ્રતો જેહ. ૧૯ એટલે પા-
ખી મત્યુ પામ્યો તે ઠેકાણે રાય; ત્યારે વાયુ પુત્રે કીધી અહ-
ભુત એક કળાય. ૨૦ કૈયાની કાયાનો બનાવ્યો ગોળો એ-
ક વીશાળ; તેને લેઇ દેવળને પાટડે મુક્યો તેણે કાળ. ૨૧
વળતિ તેના રૂધીર વડે લખીયું તેણે ધર કૈયા કીચક મેં
માર્યો ભાધ મેં માર્યો નીરધાર. ૨૨ એવું કામ કરીને આ-
વ્યો બીમ પોતાને ઠામ; સોડ તાણીને સુતો પોતે હૈએ રા-
ખી હામ. ૨૩ ॥ વલણ ॥ એ રીતે કૈયા તણો બીમે કર્યો
સંહારરે; દુર્ગો કહે પછી ત્યાં થયું શ્રોતા તર્ત સવારરેરે. ૨૪
ધતી શ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વીરચીતે મહાભાર-
થાંતર અત વીરાટ પર્વણી બીમેન કીચક હતો નામ અતુર્યો
અધ્યાયઃ ॥ ૪ ॥

કડવું ૫ મું.

॥ રામ માડું ॥ વૈશમપાયન બોલીયા વાણ, સુણો ભુપ
અતુર સુબાણ; થયો પ્રાતાકાળ ત્યાં જ્યારે, જગ્યા લોક
બધા તેણીવારે. ૧ સ્નાન કરીને કેટલા જન, ગયા શીવનું
કરવા દરસન; દીઠો માંસ પીંડ તેણે ત્યાંય, ત્યારે ત્રાસ પા-
મ્યા મનમાંય. ૨ આવી નમ્ર વીશે કહી વાત, જાણી રાજાએ

એતો સાક્ષાત; ત્યારે નેત્ર વીશે નીર વહું, પછી આવીને
 રાણીને કહું. ૩ સુદેષણાએ ત્યાં કીધો વીલાપ, પ્રથ્વી ઉ-
 પર પછાડયું આપ; આવ્યાં સર્વે દેવળ પાસ, દેખી લાસ
 ને કીધો કંકાસ. ૪ લખેલું ભીમે પાટડે જેહ; વાંચે સર્વ મ-
 જી જન તેહ; પણ મુખ થકી ન બોલાય, કેમકે પોતે
 ખુનીજ થાય. ૫ વાંચી વીરમય પામ્યા રાજન, પછી વી-
 ચારીયું નીજ મન; આતો વીચીત્ર વાત કહેવાય, કેવી રી-
 તે શત્રુ ઓળખાય. ૬ આવ્યો એવામાં વાયુ કુમાર, તેણે
 પોક મુકી નીરધાર; છાનો રાખે છે નમ્રના લોક, તોય ભીમ-
 નો નવ મટે શોક. ૭ રાણી સુદેષણા આવીને પાસ, કહે રૂ-
 દન કરી પ્રકાશ; અરે વીરા મેં કહુંતું તુને, ત્યારે ગાંડી ગ-
 ણીતી તેં મુને. ૮ સૈરંદ્રીનો કરતાં અભિલાશ; થયો છેવટ
 તારોજ નાશ; પછી કૈયા તણા બ્રાત જેહ, આવ્યા નવ્વાંણું
 નીશ્વય તેહ. ૯ તેણે રૂદન કીધું અપાર, થયા સ્મશાને બ-
 વા તૈયાર; તેની સંગાથે વાયુ કુમાર; ગયો રાજ થઈ નીર-
 ધાર. ૧૦ બેઠા ભાગોળે વૈરાટ રાય, કંકમુની ને બીજ પ્રજ-
 ય; ત્યારે કાષ્ટ સ્મસાનમાં લાવી, વાયુ કુંવરે ચીતા બનાવી.
 ૧૧ પછી કીચકને કહે વાંણ, લેશે મધર્વ તમારા પ્રાણ; મા-
 ટે પચ્ચી પચ્ચી તણી હાર, ચારે બાજુ રહો હુંશીયાર. ૧૨
 લેઈ કાષ્ટની મોટી ચીતાળ, હું પણ ઉભો રહુંછું આ કાળ;
 એવો બનાવી ભીમે પ્રકાર; કરાવ્યો અગ્ની કેરો સંસ્કાર.
 ૧૩ ચેતી ચીતા બરોબર જ્યારે, વાયુ પુત્રે સાર્ધે લાગ ત્યા-
 રે; ઘાલ્યા પચ્ચીસ બાથની માંય, એકે ફેરે નાંખ્યા ચીતા
 માંય. ૧૪ બીજે ફેરેતો બીજ પચ્ચીસ, એમ સરવેને હોમ્યા
 તે દિશ; એક નાહો તેમાં થકી ત્યાંય, તેની જીભ તાણી લી-

ધી ત્યાંય. ૧૫ એવું કામ કરી ખુશી ભેર, આવ્યો બોબ-
ડાને તેડી ઘેર; મેલી ભાગોળથી લીમે પોક, ભેઈ વિસ્મય
પામીયા લોક. ૧૬ ત્યારે વીરોટ પુછ્યું પ્રખ્યાત, છાંન્ના
રહી કરો ભાઈ વાત; સુણી લીમ કહે સાંભળો રાય, માર્યા
મંધર્વે સર્વે કૈયાય. ૧૭ થયો દારૂણ ત્યાં સંગ્રામ, મુને માર્યો
ઘણો તેણે કામ, ત્યારે બોબડો સમજાવે વાત, લીમ સામા
લાંબા કરી હાથ. ૧૮ એણે મારયા એવું દરશાવે, તોય
કોઈના જાણ્યામાં ન આવે; લીમ સમજાવે અવળો પ્રકાર,
ખડું કહેછે આ બોબડો સાર. ૧૯ આણે યુદ્ધ કર્યું અતી
સોદ, એવું કહેછે મારા સામું ભેઈ; પછી રૂદન કરી તે કામ,
પામ્યાં રાજાને રાણી વીરામ. ૨૦ રહી એટલે કથા તો એહ,
હવે લીમે માર્યો મહા જેહ; તેણે અંત્યે કર્યોતો જે નાહ, તે તો
દુર્યોધને સુણ્યો સાહ. ૨૧ ત્યારે ત્રાસ પામી નીજ મન, ક-
હેવા લાગ્યો મામાને વચન; અરે મામા સુણો મારી વાત,
કરી જેમલની કાચે ઘાત. ૨૨ શોધ પાંડવની નવ મળી,
માટે બતાવો ઉપાય વળી. ૨૩ ॥ વલણ ॥ શકુની કહે છે તે
સમે દુષ્ટને દુષ્ટ વીચારરે; દુર્ગો કહે પછી શું થયું તેને કહ
વીસ્તારસેરે. ૨૪ ઇતીશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુર્ગાશંકર વીર-
ચીતે મહાભારથાંતર ગત વીરાટ પર્વણી લીમેન સર્વ કીચ-
કાન હુતાશનેનીક્ષીપ્તો નામ પંચમો અધ્યાય.

કડવું ૧ કું.

॥ રાગ સામેરી ॥ વૈશમપાયન એણીપેર બોલ્યા સાં-
ભળ ભુષ કુમાર; દુર્યોધનને કહેવા લાગ્યો શકુનિ તેણે ધર.
૧ પાંડુપુત્ર કરે હમેશાં ગૌપ્યાક્ષણની સાય; માટે મહા મરાયો
ત્યાં જઈ વાળીએ આપણે આય. ૨ છોડવાને આવશે ત્યારે

ઓળખીશું રાજન; એટલે પાંડવ જશો પાછા પુનરપી-
 એતો વન. ૩ દુર્યોધન કહે મામા મારા સત્ય કહી એ વાત;
 તમે કહ્યું તે રીતે કરતાં કાર્ય થશે સાક્ષાત. ૩ વળતી સુ-
 શર્માને તેડી કહ્યું સભાની માંય; વીરાટપુરમાં ગાયો વા-
 ળો ઉત્તર બાબુ ત્યાંય. ૫ એણું સાંભળી સુશર્માતો તર્ત
 થયો તૈયાર; બે અક્ષોણી સૈન્યા લીધી સંગાથે નીરધાર. ૬
 ગજરથ મહીષ અસ્ત્ર અનોપમ ઉઠને ખચ્ચર જોહ; તે
 ઉપર બેશીને ચાલ્યા ચોદ્ધાઓ તો તેહ. ૭ સરીતા પુર
 પ્રમાણે ચાલ્યું દાગવાદાગ નીર્વાણ; પહરજ તેના પગની ઉડી
 ઝાંખો બનીયો ભાણ. ૮ થોડી વારમાં આવ્યું તેતો વીરા-
 ટપુરની પાસ; શીમોડે આવીને ઉભો સુશર્મા પ્રકાશ. ૯ ઉ-
 ત્તર દીશા કેરી વાળી ગાયો તેણે ઠાર; ગોવાળીયાને ઉભા
 રાખી માર્યો ઝાઝો માર. ૧૦ તેતો રડતા રડતા આવ્યા ભુપ
 સભાની માંય; સુશર્માએ ગાયો વાળી ખબર કહી તે ત્યાંય.
 ૧૧ એણું સાંભળી ભુપે પુછી કંકમુનીને વાત; યુધ્ધે જહું
 કે ન જહું તેતો કહો સાક્ષાત. ૧૨ કંકમુની કહે સાંભળ
 રાજા ન્યાય વચન નીર્વાણ; ગૌઆહ્વાણને અર્થે ખોવો ક્ષત્રીને
 તો પ્રાણ. ૧૩ તેનું દુઃખ દેખીને સાચવે દેહ પોતાનો સાર;
 તે ક્ષત્રીને જરજ કહેવો જીવતને ધીક્કાર. ૧૩ ગોત્ર ધર્મને
 તજી જાળવે જર જીવતીને પ્રાણ; તેતો સઉ નરકે સંચરશે
 વેદ વદે એમ વાણ. ૧૫ મોટે યુધ્ધે તત્પર થાઓ કંકમુની
 કહે રાય; એક વખત મરવાનું સૌને થનાર હોય તે થાય.
 ૧૬ એણું સાંભળી ભુપે પડાવ્યો નગ્ર વીશે તો સાહ; યુદ્ધ
 વીશે નીકળો સઉ પ્રાણી મુકી મનથી વાદ. ૧૭ ધરડુ ને
 બાળક બે વિના રહેશે પુરમાં જોહ; તેનું મુસ્તક છેદી નાંખી-

શ તેમાં નહીં સંદેહ. ૧૮ વળતી ભુપતીએ શણગારી પો-
તાની સેનાય; તેને લઈ ભાગોળે આવ્યા ત્વરા થકી સુણ
રાય. ૧૯ કંકમુનીને વાલવો તેપણ આવ્યા તેણે ઠાર; સહ
દેવ નીકુળ સુદ્ધાં પોતે ચારે ભાઈ નીરધાર. ૨૦ ત્યાર પછી
શીખોડે આવ્યા જ્યાં ઉભી સેનાય; સુશર્માને દીઠો ત્યાંતો
ભુપતીએ તદ્દાય. ૨૧ ત્યારે તેને કહેવા લાગ્યા વીરાટ તો
નીરધાર; ક્ષત્રી થઈને ગાયો વાળી તુજને તો ધીક્કાર. ૨૨
જે હવે શીક્ષા કરૂં તુજને પોચાડું જમધામ; એવું કહીને
બાણ મુકીયું અર્ધ ચંદ્ર તે ઠામ. ૨૩ સુશર્માનો મુગટ છેલ્લો
તે બાણે તો જ્યારે; એટલે ક્રોધ કરીને એતો કાપ્યો તેણી-
વારે. ૨૪ વીરાટના ઉપર તે મુકે મંત્ર લણીને બાણ; તેણે
ભુપતી કેરૂં છેદ્યું રહ્ય વળી નિરવાણ. ૨૫ સામા સામી
શર મુકે બેઉ મેઘ તણી જેમ ધાર, તેથી ગગને રવી ઢંકણી
થયો ધણો સંહાર. ૨૬ સુશર્માએ મુક્યું વળતી વરૂણ
પાસ વિકાળ, વીરાટને બાંધી લેઈ ચાલ્યો જોતાં પાંડુ બાળ.
૨૭ ત્યારે ધર્મે આજ્ઞા આપી વાયુ સુતને ત્યાંય, તેથી તે કુ-
દીને પડીયો શતરૂના ઢળ માંય. ૧૮ ચોદ્ધાઓને બાથમાં
ઘાલી ઉડાડે આકાશ, વળી હડકોટે હેઠા નાંખી કરનો તેનો
નાશ. ૨૯ કંઈકે જણાને કરમાં ઝાલી ચુંટી નાંખે શીશ; એ-
વી રીતે વ્રકોદરે ફેળ હણી તે દીશ. ૩૦ સુશર્માને ઝાલ્યો
વળતી માર્યો ઝાઝો માર, તે પુઠે રાજને છોડ્યો વરત્યો
જયજયકાર. ૩૧ ત્યાર પછી તે સુશર્માને આણ્યો ધર્મની
પાસ, તેને દેખી કંકમુની તો બોલ્યા સત્ય પ્રકાશ. ૩૨ અરે
ભાઈ છોડી દે એને પુણ્ય એતો કહેવાય; વધ કરવા લાયક
એ નહીં શાસ્ત્ર તણો છે ન્યાય. ૩૩ ડાહી મુછ ગુડાવો એની

કાઠી મુકે સાર, વેદ તણી શૃતિમાં જોતાં એટલો છે અધિ-
કાર. ૩૪ તે પ્રમાણે બીમે કરીને ઉછાળ્યો આકાશ, તે તો
પહેર વખતે પડીયો દુર્યોધનની પાસ. ૩૫ વળતી કંકમુની
તો કહે છે વીરાટ નૃપને વાત, આજ ઉબણી કરીએ આપણ
જીત્યાની સાક્ષાત. ૩૬ એવો નીશ્ચય કરી સઉ આવ્યા વા-
ડીમાં સહુજન, ત્યારે કુરુપુરીથી ચડીયો પાપી દુર્યોધન. ૩૭
॥ વલણ ॥ સેના સરવે લેધને ચાલ્યો કૌરવરાયરે, દુર્યો
કહે તેણે સમે મેઘાડંબર થાયરેરેરે. ૩૮ ઇતીશ્રી પાંડવ ચ-
રીત્રે કવી દુર્ગાશંકર વીરચીતે મહાભારથાંતર ગત વીરાટ
પર્વણી ઉત્તરગો ગ્રહે બીમેન મુશર્મા વીજેતો નામ પષ્ટો
અધ્યાય. ૬

કડવું ૭ મું.

॥ રાગ મા૩ ॥ બોલ્યા વૈશમપાય વચન, તું તો સાંભળ
ભુપતિ તન; પછી ગાંધારી પુત્ર પ્રકાશ, આવ્યો વૈરાટ નમ્ર-
ની પાસ. ૧ ભીષ્મ દ્રોણ કૃપાચાર્ય જેહ, આવ્યા તેણે સમે
વળી તેહ; તેનું કારણ એહ રાજન, જીવે કૌરવનું ખાઈ
અન્ન. ૨ તેથી ના નવ મોઢે કહેવાય, માટે આવીયા એ મ-
હાકાય; કર્ણ શકુનીને ગુરૂ બાળ, એવા મારથી સાથે વિશ્વ-
બ. ૩ દુર્યાશન આદિશત બ્રાત, શોભે ઈંદ્રના જેવા સાક્ષાત;
પછી દક્ષિણ દિશાની જેહ, વાળી ગાયો દુરયોધન તેહ. ૪
તેની પુઠે ચોપી મુકી સાર, એકલક્ષ યોદ્ધા તેણે ઠાર; જેઠ
ઉઘાડાં શસ્ત્ર પ્રકાશ, પામી ગાયો ઘણી મન ત્રાસ. ૫ નાઠા
ત્યાં થકી ગોપ કુમાર, આવ્યા વૈરાટને દરબાર; બુમો પાડી
કહેવા લાગ્યા એહ, મુણી વારતા રાણીએ તેહ. ૬ પછી
બોલ્યાં સુદેષ્યા વચન; નથી ઘેર તમારા રાજન; મયા જા-

૧ છોડાવા નીરધાર, તમે જાઓ ભાઈ તેણે ધાર. ૭ એવાં
 ૧૧તાનાં સુણી વચન, બોલ્યો ઉતરા કરો તન; સુણો
 ૧૧વાળીયા સર્વથી, મારા રથનો હાંકેડુ નથી. ૮ નીકર આ-
 ત હું તમ સાથ, મારી નાંખત દીલ્લીનો નાથ; બોલ્યાં તે
 ૧૨મે સૈરંધ્રી વાણ, સુણો પુત્ર કહું છું પ્રમાણ. ૯ આપણે
 ૨ વ્યંડળ જેહ, રથ હાંકવામાં ડાહ્યો તેહ; એવું જાણું
 ૧૩તો નીરધાર, માટે બોલાવો તેને આ ધાર. ૧૦ ત્યારે બા-
 ૧૪કે આણી ઉલ્લાસ, તેડયો વ્યંડળ મહેતાને પાસ; તેને મો-
 ૧૫કહ્યો સમાચાર દુષ્ટે ગાયો વાળ્યાનો પ્રકાર. ૧૧ માટે બે-
 ૧૬તમે રથ આજ, કરીએ જીવ ઉગારયાનું કાજ; સુણી પુ-
 ૧૭નાં એવાં વચન, થયો અરબુન મનમાં પ્રસન્ન. ૧૨ પછી
 ૧૮યો તે ઘોડાર માંય, હિડા દુરબળ રેવંત ત્યાંય; રથ બુનો
 ૧૯નો હતો જેહ, બેડી તૈયાર કીધોજ તેહ. ૧૩ ઉતરા કુંવરે
 ૨૦જો ધાર; લીધાં નાનાં નાનાં હથીયાર; બેઠો રથ વીશે એ-
 ૨૧ત જ્યારે, આવી ઉતરા કુંવરી ત્યારે. ૧૪ તેણે આશીષ દે-
 ૨૨તે કાળ, કરયું તીલક સુંદર ભાળ; પછી કહેવા લાગી તે
 ૨૩પ્રસાદ, વહેલા પધારજો મારા બ્રાત. ૧૫ મારી ઢોંગલીને
 ૨૪પાસે એવું, લાવજો વસ્ત્ર ધરેણું તેવું; વળતી અરબુને વી-
 ૨૫પ્રસીયું મન; અસ્વોનું ઘણું દુર્બળ તન્ન. ૧૬ માટે મંત્ર મુ-
 ૨૬કાનમાંય, બેથી પાછા હો નહીં ત્યાંય; એવું વિચારી પો-
 ૨૭સ્વતંત્ર, મુક્યો અશ્વના કર્ણમાં મંત્ર. ૧૭ બેઠો ત્યાર પ-
 ૨૮રે બળવાન, રાસ પરાણો ઝાડી તે સ્થાન; હાંક્યો વાયુ
 ૨૯જે રથ રાય, આવ્યો સમીપ જ્યાં છે સેનાય. ૧૮ થાય
 ૩૦જમાં ગર્જના ઘણી, ઉપમા શી કહું તેહ તણી; ચળકે ચો-
 ૩૧રકથી તરવાર, વાગે સુરીયાં વાજાં તે ધાર. ૧૯ પહરજ ઉ-

હી નીરવાણુ, થયો આકાશે ધુધળો ભાણુ; એવું દેખી દળ
 પ્રકાશ, પામ્યો ઉત્તરા કુંવર ત્રાસ. ૨૦ ધૂજવા લાગ્યું થરથ-
 ૨ તન્ન, ત્યારે બોલીયો મુખે વચ્ચન્ન; અહ્યા વ્યંડળ સાંભ-
 ળ વાત, રથ હાંકને પાછો સાક્ષાત. ૨૧ આતો જમપુરી જે-
 વું જણાય, જોતામાં જીવ નીકળી જાય; એવી બાળકની
 સુણી વાણી, બોલ્યો અરબુન તો ક્રોધ આણી. ૨૨ અહ્યા
 બાળક શું બોલે આમ, રાખ હૈયા વિશે અતીહામ; જ્યારે
 ત્યારે મરવું એકવાર, નથી અમર કોઈ નરનાર. ૨૩ કાળ
 ચક્ર થકી સૌ દહે, એક કીર્તિ અવીચળ રહે; જીવ્યો કલ્પ
 સુધી જેહ પ્રાણી; તોયે પ્રભુતા કોએ ન જાણી. ૨૪ તેના જી-
 વતને છે ધીક્કાર, પશુ પેરે ગયો અવતાર; કુળ ધર્મને જા-
 ણ આકાળ, તું તો ક્ષત્રી તણો છુંજ બાળ. ૨૫ પાછા જતાં
 થશે યશ નાશ, અંતે પામીશ નર્ક નિવાસ; એવી નીતી
 અતીશય કહી, તોય ધીરજ તેને ન રહી. ૨૬ પછી વૈરાટ
 કેરો કુંમાર, પડ્યો વાહનથી હેઠો બહાર; નાહો દોટ મુકીને
 તહાય, તેને ઝાલવા અર્બુન જાય. ૨૭ ઝાલી બાળકને નીર-
 વાણુ પાડ્યું પોતાતણું ઓળખાણુ; અહ્યા બાળક સાંભ-
 ળ વાત, હમે પાંડવ છીએ સાક્ષાત. ૨૮ રહ્યા સૌ મુગ્ધ તારે
 ઘેર, દૈવયોગે બની એવી પેર; કંકમુની થયા ધર્મરાય, ધરી
 વ્યંડળની મેતો કાય. ૨૯ ભીમ વાલવો થઈને રહ્યો છે
 તેમ સહદેવ ગોપ થયો છે; નીકુળ ધારક રૂપે કુમાર, થયાં
 દ્રૌપદી સૈરંધ્રી નાર. ૩૦ સુણી બાળક બોલ્યો વચ્ચન્ન; ક્યમ
 નિશ્ચૈ થાયે મારે મન્ન; દશ નામ અરબુનના જેહ; કહે વી-
 સ્તાશીને તમે એહ. ૩૧ શાથી નામ પડ્યાં એતો સાર, બ-
 તાવો બધો તેનો પ્રકાર; સુણી પારથ બોલ્યો તે કામ, દશ

નામ કહું અભીરામ. ૩૨ ૧ અરજુન ૨ ફાલ્ગુન ૩ વિજય
કહાવે, ૪ સ્વેત વાહન ૫ કૃષ્ણ જણાવે; ૬ સઠ્ય સાચી, પા-
રથ ૮ ગુડાકેશ, ૯ ધનંજય ૧૦ ક્રીરીટી નરેશ. ૩૩ નામ
એટલાં મારાં કહેવાય, તેની કહું હવે પ્રસંશાય; અતી પવિ-
ત્રતા થકી બાળ, નામ અરજુન પડયું વિશાળ. ૩૪ ફાલ્ગુ
માસમાં જન્મ કહેવાય, તેથી ફાલ્ગુન નામ ગણાય; જ્યાં
જ્યાં જાઉં ત્યાં જીતું સાક્ષાત, માટે વીજય નામ પ્રખ્યાત. ૩૫
એઉ હાથમાં બળ સમાન, તેથી સઠ્ય સાચી અભીધાન; નીં-
દ્રા આવે નહીં વળી લેશ, તેને માટે કહે ગુડા કેશ. ૩૬ કૃષ્ણ
વર્ણ વધુથી દેખાઉં, તેને કારણ કૃષ્ણ કહેવાઉં; સ્વેત
હયને સ્વેત ધ્વજાય, માટે સ્વેત વાહન અભીધાય. ૩૭ માટે
મુગટ અખંડ રહે છે, તેથી ક્રીરીટી મુજને કહે છે; જીત્યો
કુબેરને અભીરામ, તે દહાડથી ધનંજય નામ. ૩૮ તેવો
પરોપકારે ઉદ્ધાસ, માટે પારથનામ પ્રકાસ, પછી અરજુન
કહે સુણુ ભાધ, ધરમરાય તણી પ્રભુતાધ. ૩૯ હોય એમનો
જ્યાં જ્યાં નીવાસ, ત્યાં ત્યાં સર્વને સુખ વીલાસ; વીપ્રવેદ
થકી કરે કર્મ, વર્ણાશ્રમના પાળે માણી ધર્મ. ૪૦ વ્રષ્ટી જોયે
તે વેળાયે થાય, આધી વ્યાધી નડે નહીં કાય; ચોરી ચાડી
હીંસા વ્યભીચાર, નીંદા અસત્ય ને અનાચાર. ૪૧ એવા
અધર્મ તો અતિ જોડ, નાશ થાય ક્ષણું વિશે તેડ; પતીવ્રતા
સાધુ વિપ્ર ગાય, તેતો લેશ કદિ ન પીડાય. ૪૨ એવી અર-
જુનની સુણી વાણી, ત્યારે બાળકે હીંમત આણી; પછી
પારથ કહે સુણુ બાળ, યુદ્ધ કરીશ હું આણે કાળ. ૪૩ રથ
હાંકજે તું રણમાંય, ધણી ધીરજ ધારીને ત્યાંય; નવ ડરવું
દીલમાંલેશ, લાજ રાખશે આજ સુરેશ. ૪૪ ॥ વલણ ॥ વળ-

તી બેડિ જળુ આવીયા સમડી પાસે સારરે; દુર્ગો કહે તે તો
વળી લેવાને હથીયારરેરેરે. ૪૫ ઇતીશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી
દુરગાશંકર વીરચીને મહાભારથાંતર ગત વીરાટપર્વણી
ઉત્તરા કુંવર યુધ્ધે આગનો નાન સપ્તમો અધ્યાય. ૭

કડવું ૮ મું.

॥ રાગ સામેરી ॥ વૈશમપાયન એણીપેર બોલ્યા મુણ
સતવાહી રાય, ત્યાર પછી બાળકને કહેછે વીજય તો વા-
ચાય. ૧ અલ્યા કુંવર હું કહું તે કરતું આ વખતે નીરધાર,
પેલા વ્રક્ષ ઉપરથી લાવો અમારાં હથીઆર. ૨ એટલે તે
લેવાને આલ્યો વિરાટ કેરો તંન, તરૂવર ઉપર નાગ દેખીને
ભય પામ્યો નીજ મંન. ૩ ત્યાંથી દોટ મુકીને આવ્યો અર-
બુન કેરી પાસ; વળતી ગદગદ કહે બોલ્યો નાંખીને નીસ્વાસ.
૪ અરે વિજય તમે આ શું કીધું કપટ તણું તો કાજ, સર્પ
તણી પાસે મોકલીયો મત્યુ કરાના કાજ. ૫ એવું સાંભળી
અરબુન હશીયા બોલ્યા વળતી વાણ, અલ્યા કુંવર એ
તો દર્શાવ્યું ઇંટ તણું એધાણ. ૬ જો હવે હથીઆર હું લાવું
નાગને કાઢી દુર, એવું કહીને આવ્યો અરબુન સમડી
પાસે સુર. ૭ મંત્ર ભણીને નાગ ખસેડયા વ્યડળે તે વાર;
વળતી સમડી કેરી કીધી પુલ્લ તેણે ઠાર. ૮ શમીને શક્તિ-
રૂપ મળીને મુખે કર્યું સ્તવન, ત્યાર પછી હથીઆરો લીધાં
પોતાનાં રાજન. ૯ આસો માસ તણી અજવાળી દશમીએ
કહેવાય, વાંજયે પુલ્લ કાધો માટે વીજયા દશમી રાય. ૧૦
તે ઠેાણે અરબુને પછી કયો ધનુષ ટંકાર, એટલે લંકામાં-
થી આવ્યા અંજનીના કુમાર. ૧૧ ધ્વજ ઉપર તે બેઠા વળ-
તી વાયુ સુત બળવાન, ત્યારે રથ પારથે હાંક્યો ત્વરા થકી

તે સ્થાન. ૧૨ એવું દેખી બીજા પીતાને પુછે અંધ કુમાર,
 પેલા રથમાં બેસીને કોઇ આવે છે બહી નાર. ૧૩ તે તો કો-
 લુ હશે દાદાજી સાચી કહેાને વાત, ત્યારે ગંગા સુત પછી
 બોલ્યા બીજાપીતા સાક્ષાત. ૧૪ અરે ભાઈ એ સ્ત્રી બાસે
 પણ કાળ રાત્રી કહેવાય; આપણને જીતીને જાશે એવું તો
 સમજાય. ૧૫ દુર્યોધન કે' દાદા આવું તુચ્છ વદો શું સાર; મુ-
 જથી દેવ સરીખા ત્રાશે તો સ્ત્રીના શા ભાર. ૧૬ એવામાં
 ત્યાં આવી પોચ્યો કુંતાનો કુંમાર, તેણે રથ રાખીને કીધો
 ધનુષ્યનો ટંકાર; બાણ ચઢાવી માર્યું વળતી પ્રથ્વીમાં નિ-
 રધાર; તેથી ઉર્ધ્વે ફાટી નીકળ્યાં સરીતા તેણે ઠાર. ૧૮ બા-
 લુ ગંગા ત્યાં વહેવા લાગ્યાં મુણ જનમેજયરાય; તેમાં ના-
 હી અરજીને બહલી બ્યંડળ કેરી કાય. ૧૯ મુળરૂપે બનીયો
 તે પારથ કુંતા કેરો બાળ; તેને દેખી દુર્યોધન કહે દાદાને
 તતકાળ. ૨૦ અરે પીતાજી ઓળખીયો મેં અર્જુન આણે
 ઠાર; તે માટે ફરી વનમાં જાએ પાંડુના કુંમાર. ૨૧ ત્યારે
 બીજા કહે મુણ ભાઈ સાચી કહું છું પેર; તેર વર્ષ ઉપરાંત
 થયા છે દિવસ આજ તો તેર રર તે માટે સંગ્રામ કરો તમે
 વાતો મુકી આજ; નીકર ક્ષત્રી કુળમાંહી જાશે સવળી લા-
 જ. ૨૩ ત્યારપછી અર્જુન તો બેઠા રથમાં તેણે હામ; રાજ
 કુંવરને સારથી કીધો હેએ રાખી હામ, ૨૪ વળતી કુંતા પુ-
 ત્રે કીધો અંતરમાં વિચાર; પેહેલી ગાયો કાઢી મુકી યુદ્ધ ક-
 ર્ણ આ ઠાર. ૨૫ બાળકને કહે હાંક ત્વરાથી રથ ગાયોની પા-
 સ; તેનું બંધન તોડીને પછી ફરીએ યુદ્ધ પ્રકાશ. ૨૬ ત્યા-
 રે રથ હાંકીને આણ્યો કુંવરે તેણે ઠાર, એટલે કુંતાપુત્રે કી-
 ધો શંખનાદ નીરધાર. ૨૭ તેનો નાહ મુણીને કપ્યા સર્વે ર-

ક્ષક જન્ન; ત્યારે ત્યાંથી નાશી છુટ્યા સાંભળને રાજન્ન. ૨૮
 ગાયો પણ ભડકીને તાડી વીરાટપુરમાં જાય; ત્યારપછી સં-
 ગ્રામ થયો ત્યાં તેનો કહું મહીમાય. ૨૯ તે સમે કુંવર તો
 બોલ્યો અરજીન સાથે વાણ; કૌરવના યોદ્ધાનું મુજને પડા-
 વો ઓળખાણ. ૩૦ ॥ વલણ ॥ એવું સાંભળી બોલીઓ
 સંવ્યસાચી તે કારરે; દુર્ગો કહે તેતો વળી ઓળખાવે સ-
 રહારરેરેરે. ૩૧ ઇતીશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વી-
 રચીતે મહાભારતમાં ગત વીરાટ પર્વણી દક્ષીણ ગોમ્હે અ-
 રજીન પ્રસિદ્ધ હતોનામ અષ્ટમો અધ્યાય. ॥ ૮ ॥

કડવું ૯ મું.

॥ રાગ મા૩ ॥ બોલ્યા વૈશમપાયન વચન્ન, કહે કુંવર-
 ને ઈંદ્ર તંન; જેને રથે છે ધોળા કેકાણ, એતો ભીસ્મ
 પીતામહ જાણ. ૧ જેની અત્યંત છે પ્રભુતાય, એતો ક્રોધ
 થકી ન જીતાય; જેના રથના લીલા રેવંત, એતો દ્રોણ ગુરુ
 બળવંત. ૨ ધનુષધારી વીશે ગુણવાન, જાણે તત્ત્વ તમામ
 નીદાન; પીળુંછત્રને પીળા તુરંગ, એતો કૃપાચાર્ય રણુરંગ.
 ૩ જેનાં અભંગ છે હથીયાર, વેદવાણી વીશે હુંશીઆર;
 પાંડુ રંગવાળા હય જેહ, જેને રથે જોડ્યા છેજ તેહ. ૪ એ-
 તો અશ્વત્થામા ગુરુ બાળ, ક્રોધ વીધે જાણે જેવા કાળ; વ-
 ણી ઘોડા જેના રક્તવર્ણ, સુર્ય પુત્ર કહેવાય એ કર્ણ. ૫ તે-
 ની જોડે થશે યુદ્ધ આજ, પ્રભુ રાખશે તો રહેશે લાજ; જે-
 ના લાલ ઘોડા નેત્ર લાલ, એતો કૌરવનો પ્રતીપાલ. ૬
 આજીબાજી છે નવાણું જ્ઞાત, એતો સુરા તમામ સાક્ષાત;
 ચારે બાજી આમર જેને થાય, ચંદ્ર સ્વામીમાં મેઘ ધટાય. ૭

નામ તેહનું દુર્ગોધન સતી ગાંધારી કરો તંન; એવું પાડીયું
 ત્યાં ઓળખાણુ, પછી બોલ્યો વીજય મુખે વાણુ. ૮ રથ
 લેઈ જતે તું કુમાર, ભીસ્મ પીતા ઉભા તેણે ઠાર; મુણી છો-
 કરો પ્રસન્ન થયો, રથ ભીસ્મ સામે લેઈ ગયો. ૯ કર્યો અર-
 જુને ત્યાંતો ઠંકાર, ગુરુ સ્મરણુ કર્યું નીરધાર; પછી દાદાને
 કહે છે વચન, ધન્ય ધન્ય ગંગા કરા તંન. ૧૦ ક્ષત્રી કુળ-
 માં ધરી અવતાર, ગાયો વાળવા આવ્યા આ ઠાર; આવા
 અધર્મથી દુઃખ થારો; મેદીની આ રસાતાળ જારો. ૧૧ એવી
 અરજુનની મુણી વાણી, બોલ્યા ગાંગેવ તો પ્રેમ આણી;
 અરે પુત્ર ખરી તારી વાત, સર્વે જાણું છું હું તો સાક્ષાત. ૧૨
 પણ કુસંગથી નીરધાર, આવડું પડ્યું છે આણે ઠાર; તુંને
 આશીશ દેઉં છું બાળ, તારો જય થશે આણે કાળ. ૧૩ આર
 બાણુ મુકય હવે તુંય, તેથી મુરછા તો પામીશ હુંય; પછી
 પારથે મુકીયું બાણુ, નમ્યું તે તો જઈ નીરવાણુ. ૧૪ બીજુ
 સાયક મુક્યું જે વારે, દાદો મુરછા પામી પડ્યા ત્યારે; સાર-
 થીએ એવું જોઈ સાર, રથ કાઢ્યો સેના થકી બહાર. ૧૫
 વળતી વાસવ કરો કુમાર; આવ્યો દ્રોણ હતા તેણે ઠાર; તેને
 નમીને બોલ્યો વચન; મુણો ભારદ્વાજ તણા તંન. ૧૬ વીમ
 થઈ કરો આવું કામ, હવે કહેવાનું શું આણે કામ; વેદ
 શાસ્ત્ર વીશે એવું રટે, ગાયો વાળતી તમને ન ધટે. ૧૭
 એવું સાંભળીને નીરધાર; બોલ્યા દ્રોણ ગુરુ તેણે ઠાર; અ-
 લ્યા સત્ય કહ્યું તે વચન, તારી બુદ્ધીને છે ધન્ય ધન્ય. ૧૮
 પણ કૌરવથી આ વેળાય, ઉદર પોશણુ અમારું થાય; તમે
 છુત રમી વન ગયા, અમે દુષ્ટ તાબામાં રહ્યા. ૧૯ મોટે
 આવડું પડ્યું આ કામ, કરવા કસાઈના જેવું કામ; હવે માર

મુને એક બાણ, તેથી મુરછા પામું નીરવાણ. ૨૦ ત્યારે
અરબુને કરી વીચાર, મુકયાં શાયક એ તેણે કાર; તેતો લા-
ગ્યાં ગુરૂને પાય, પેઠાં ભાથામાં આવી તદ્દાય. ૨૧ ફરી અર-
બુને કરી વીવેક, મુકયું મંત્ર ભણી બાણ એક; વાગ્યું દ્રોણ
ગુરૂને તે જ્યારે, તેથી મુરછા પામી પડયા ત્યારે. ૨૨ કાઢ્યો
સારથીએ રથ બહાર, સર્વે સૈન્ય જોતાં તેણે કાર; ત્યાંથી ચા-
લીઓ પાંડુ ક્રીસોર, આવ્યો જ્યાં હતા પોતાના ગોર. ૨૩
દ્રોણ ભીષ્મ પ્રભાણે તે રાય, પામ્યા તે પણ ત્યાં મુછાય; વળ
તી વીજય રાખીને ધીર, આવ્યો અશ્વસ્થામા સામો વીર.
૨૪ તેને દેખી ગુરૂ કેરો બાળ, બોલ્યો ક્રોધ કરી તતકાળ;
અહ્યા અર્જુન સાંભળ વાત, આપણે બેઉ ભણીઆ જ સ્થા
રપ તેમાં ન્યુનાધીક શીખ્યું કોણ, આજ તપાસીએ મુકય
બાણ; એણું કહીને વીમ્ર કુમારે, નારાયણ મુક્યું તેણી વા-
ર. ૨૫ તેને દેખી કોપ્યો નરદેહ, કાપ્યું આવતું સાયક એહ;
તેણે સમે અંજની કુંભાર, કુદા ધ્વજ થકી નિરધાર. ૨૬ તે
તો હૈવત ઝાઝું ત્યાં દાખે, મોટા મોટા પર્વત લાવી નાંખે;
એવો વીમ્રે જોયો અવીવેક, ત્યારે શર મુક્યો તીવ્ર એક.
૨૮ તેના ઉપર ચઢાવી સાર, ઉસેટી દીધો વાયુકુમાર; પછી
પારથે આણી રીસ, રૂદ્રબાણ કાઢ્યું તે દીશ. ૨૯ મુક્યું બુ-
કતી કરીનેજ એહ, તેણે ભેઠ્યો બ્રાહ્મણ કેરો દેહ; છીદ્ર પાડ્યું
રહ્યની માંય, તેથી મુછા પામી પડયા ત્યાંય. ૩૦

॥ વલણ ॥ અશ્વસ્થામા હારીયા, ભારે થઇ મુછાયરે;
દુર્ગો કહે અરબુન પછી કર્ણના સામો જયરેરેરે. ૩૧ છતી
શ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વિરચિને મહાભારથાંત-
ર ગત વિરાટ પર્વણી અરબુનેણ ગુરૂપુત્રસ્ય મુછા કતો નામ

નવમો અધ્યાય.

કડવું ૧૦ મું.

॥ રાગ સામેરી ॥ વૈશમપાયન એણીપેર બોલ્યા સાં-
ભળ ભુપ કુમાર; વળતી કર્ણના સામો ઉભો સવ્યસાચી
તે ઠાર. ૧ ત્યારે સુર્ય તણો સુત બોલ્યો ભારે ગર્વ વચન;
આજ તને હું જીતું પારથ ભેદિ નાખુ તન. ૩ એવું કહી-
ને કર્ણે મુક્યું અર્જુન ઉપર બાણ; તે આવી પારથને વાગ્યું
ભાલ વીશે નીરવાણ. ૩ ત્યારે કીરીટીએ મુક્યું સાયક વ-
સમું એક; તેના મંત્ર પ્રતાપે તતક્ષણ બાણ થયાં અનેક. ૪
સુર્ય પુત્રને વાગ્યાં તે જઈ વપુમાં તેણીવાર; દેહ બધો ભે-
દાયો તેથી નીકળી શોણિતધાર. ૫ એટલે કર્ણે ક્રોધ કરીને
મુક્યું ત્યાં અગ્નાસ્ત્ર; તેના ઉપર પાંડુ પુત્રે સાંધ્યું છે વડ-
ણાસ્ત્ર. ૬ ત્યારે કર્ણે મુક્યું વળતી વાયુ કેરૂં બાણ; ધુળ કાં-
કરા ઉડ્યા તેથી દુઃખ દાઢક નીરવાણ. ૭ અર્જુને પ્રેયું તે
વખતે પર્વતો નીદાન; એવી રીતે વીધામાંહી ઉતર્યા બે-
ઉ સમાન. ૮ વળતી કર્ણે ભાથામાંથી અર્ધ ચંદ્રશર કાઢ્યો;
તેને મુકી અર્જુન કેરો મુગટ તો ડિરાડ્યો. ૯ અર્જુને પાણ
કર્ણ કેરો ઘોડા માર્યા ચાર; સારથી કેરું મુસ્તક છેદ્યું કણ
નવ લાગી વાર. ૧૦ ત્યાર પછી એક બરછી મુકી ક્રોધ કરી
વિશાળ; તેણે તરણી સુતને વાગી રહ્ય વીશે તતકાળ.
૧૧ તેથી મુર્છા પામી પડીયો સુર્ય પુત્ર રાજન; એટલે ચીં-
તા કરવા લાગ્યો પાપી દુર્યોધન. ૩૨ તેણે દુસ્થાસનને ક-
હે છે દીલમાં આણી ક્રોધ; લુણ્હરામી થઈને સુતા આ વ-
ખતે સૌ બેઠા. ૧૪ તે માટે સર્વે ભાઈ આપણ લડીએ આ-
ણે ઠાર; ચોતરફથી ઘેરીને નીકળે હણીએ ઈંદ્ર કુમાર. ૧૪

એવું કહીને ઉછળ્યા સર્વે કૌરવ સોએ બ્રાત; પારથને પ્રહાર કરેછે ક્રોધ થકી સાક્ષાત ૧૫ અપત યુદ્ધ ત્યાં કરવા માંડ્યું કૌરવે જે વારે; એવું દેખી સવ્યસાચીતો હીંમત અહંકી ધારે. ૧૬ સીંહની પેઠે પહોંચે સહુને શર મુકી બળવાન; ઠારણ યુદ્ધ થયું તે વેળા ભુકંપી તે સ્થાન, ૧૭ વળતી કુંતા યુત્રે કાઢ્યું મોહનાશ્રનું બાણ; તેને મંત્ર ભણિને મુક્યું તે વખતે નીરવાંણ. ૧૮ તેવો તે શર વાગ્યો સૌને મર્મ જગ્યાની માંય; તેથી મુછી પામી સુતા સર્વે થોડા ત્યાંય. ૧૯ ભીષ્મ દ્રોણને કૃપાચાર્ય એ સત્યવાદી કહેવાય; તેતો મોહ નથી પામ્યા ત્યાં સુણ જનમેજયરાય. ૨૦ અરજુને પછી આજ્ઞા આપી બાળકને નિરધાર; સર્વે નૃપના ઉતારીને લાવો અહીં શણગાર. ૨૧ એવું સાંભળી બાળક પેઠે કૌરવ સેનામાંયે; સર્વેનાં ઉતારી લીધાં વસ્ત્ર વરેણાં ત્યાંય. ૨૨ અરજુને પણ વળતી કીધું હસવા જેવું કામ; કૌરવની છાતીમાં ખોસ્થો ભાલો તેણે ઠામ. ૨૩ તેનાથી શોષિત કાઢીને લખી ધ્વજપર વાત; હયા થકી જીવતા મુકુંદું ભાઈ બાણી સાક્ષાત. ૨૪ નીકર આવું કર્મ દેખીને ઘટે છેદવું શીશ; એવી રીતે લખીને આવ્યો પારથ તેણે દીસ. ૨૫ એટલામાં બાળક પણ આવ્યો લેઈ પટકુળ શણગાર; વળતી રથમાં બેશી ચાહ્યા અરજુનને કુંમાર. ૨૬ સમડી પાસે આવી મુક્યાં હથીઆરો અરજુન; એવામાં કૌરવતો જાગ્યા મોહ થકી રાજન. ૨૭ ॥ વલણ ॥ તેવી રીતે દુષ્ટની ઉઠી સૌ સૈનાયરે; દુર્ગો કહે પછી શું થયું તેનો કહું મહીમાયરેરેરે. ૨૮ ઇતિશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુર્ગાશંકર વીરચીતે મહાભારથાંતર ગત વીરાટ પર્વણી દક્ષીણ ગો ગ્રહે અરજુનેન જ્યકૃતો

નામ દશમે અધ્યાય.

કડવું ૧૧ મું.

॥ રાગ મા૩ ॥ બોલ્યા વૈશમપાયન વચન, સુણુ સત-
વાદી નૃપ તન; જાગીને જોયું કૌરવે જ્યારે, છીદ્ર છાતીમાં
દીઠાં તે વારે. ૧ ધ્વજએ લખેલી દીઠી વાત, વાંચી વીરમય
પામ્યા સાક્ષાત; નાઠ ત્યાંથડી વળતી એહ, આબ્યા હસ્તી-
નાપુરમાં તેહ. ૨ હવે વીજયને નૃપ બાળ, આબ્યા નય
વીશે તતકાળ; તેના પહેલાં વીરાટ તો સાર, આબ્યાતા પુ-
રમાં નીરધાર. ૩ બેઠા ભુપતી સભાની માંય, રમે કંક સાથે
પાસા ત્યાંય; તેણે સમે વ્યંડળને બાળ, આવી પાય નમ્યા
તતકાળ. ૪ ઉત્તરા કુંવરે તેણે ઠામ, પહેલો ધર્મને કર્યો પ્ર-
ભુમ; અતિ આઠરે ક્રીધું સ્તવન, પછી પોતાને ક્રીધું નમન-
ન. ૫ બોલ્યા તે સમે વૈરાટરાય, સણો કંકમુની રૂપીરાય;
મારો બાળ અવસ્થામાં તન, તેણે છતીયો દુર્યોધન. ૬
થશે સોળ વરસનો જ્યારે, કરશે પરાક્રમ કેહેવું ત્યારે; એવી
વીરાટની સુણી વાણી, બોલ્યા કંકરૂશી ક્રોધ આણી. ૭ અ-
લ્યા ભુપતી સાંભળ વાત, શીઠ માથ્યા પુલે છે સાક્ષાત;
જ્યાં જ્યાં વ્યંડળ યુદ્ધમાં જાય, ત્યાં ત્યાં જય નિરંતર થા-
ય. ૮ સુણી વચન એવું તે દીશ, ચઢી વૈરાટને ઘણી રીસ;
પાસો હાથ વીશે હતો જોહ, પછાડ્યો ભોંય ઉપર એહ. ૯
તેતો ઉછળીયો તતકાળ, વાગ્યો કંકરૂશી કેરે ભાળ; નીક-
ળવું સ્ફુટ તેમાંથી સાર, ત્યારે આવીયાં સૈરંધ્રી નાર. ૧૦ તેણે
કાંમ ધણું સાડ ક્રીધું, લોહી પાત્ર વીશે ઝીલી લીધું; એવું
દેખીને વૈરાટ રાય, ખીજ્યા સૈરંધ્રીને મહાકાય. ૧૧ અરે
હાસી તું સાંભળ બાળ, કેમ લોપી તેં ખાણી લાળ; ઝી-

દ્યું રૂધીર સમામાં આવી, તારે ને કંકને શી સગાઈ. ૧૨ સુ-
 છી ભુપનાં એવાં વચન, બોલ્યાં સૈરંધી તો શુદ્ધ મન; સુ-
 છો કૃપા કરી તમે રાય, રક્ત ઝીલ્યા તણો મહીમાય. ૧૩
 લોહી કંકનું પડે જે ઠાર, ત્યાંનાં દુઃખી થાયે નરનાર; પડે
 દ્વાદશ વર્ષ દુકાળ, નડે રોગને અગ્નીની જ્વાળ. ૧૪ મૃત્યુ
 માણીતું અકાળે થાય, માટે રક્ત ઝીલ્યું મેં તો રાય; પછી
 ઉત્તરા કુંવર બાળ, કહેવા લાગ્યો પીતાને ને કાળ. ૧૫ સુ-
 છો તાત તમે ખુશી ભેર, રહ્યા પાંડવ આપણે ઘેર; કંકમુ-
 ની એનો વચન રાય, ધરી અર્જુને વ્યંડળ કાય. ૧૭ વાલ્મી
 તો વાયુનો કુંમાર; સહદેવ થયા ગોપ સાર; નાંના નીકુળ-
 જ અશ્વ પાળ, દાસો દ્રૌપદી સતી વીણાળ. ૨૭ રેહેલું તું
 એમને ગુપ્ત તાત, તેથી બન્યા છે વેશ સાક્ષાત; જીત્યા કૌ-
 રવ અરજુને આજ, ગાયો છોડીને રાખી લાજ. ૧૮ એ-
 વાં પુત્રનાં સુછી વચન, ક્ષોભ પામ્યા વીરાટ રાજન; વ-
 જાતી હાથ બેડી તેણે ઠાર, સ્તુતી કરવા લાગ્યા નીરધાર.
 ૧૯ અહો યુધીષ્ઠીર મહીયાળ, ગુનો માફ કરો આણે કાળ;
 પહેલું જાણવામાં નવ આગ્યું, તેથી દાસપણું મેં કરાવ્યું.
 ૨૦ માટે કૃપા કરી આશીર્વાર, પુત્રી માહરી કરો અંગીકા-
 ર; સુછી બોલ્યા યુધીષ્ઠીર રાય, એવું અવગ્રીત કર્મ ન થા-
 ય. ૨૧ અનહાતાનાં બાળક જેડ, પ્રાત ભગીની જાણવાં તે-
 હ; શાસ્ત્ર વિશે તપાસતાં ન્યાય, તમ પુત્રી અમે ન વરાય.
 ૨૨ ત્યારે વૈરાટ બોલ્યા વચન, સુણો પાંડુ રાજા કરો તં-
 ન; નહીં પરણો બે મારી કન્યાય, તોતો પાડીશ હું મારી
 કાય. ૨૩ એવું સુછી બોલ્યા ધર્મરાજ, તજે ખેદ તમે નૂ-
 પ આજ; પુત્ર અરજુન કરો છે જેહ, નામ અબીમન્યુ નાનો

તેહ. ૨૪ તેને પરણાવો તમે કન્યાય, જેથી જન્મમાં રૂઢ દે-
ખાય; હાલમાં છે તે કૃષ્ણને ઘેર, સખ ભોગવે છે ખુશી ભે-
ર. ૨૫ એવાં ધર્મનાં સુણી વચન, થયો વૈરાટરાય પ્રસન્ન;
બોલ તેહનો રૂદીએ સ્થાપ્યો, શ્રીફળ રૂપીઓ મંગાવી આ-
પ્યો. ૨૬ તેને લેઈ યુધીષ્ઠીર ત્યાંય, આપ્યો અરબ્જનના કર
માંય; પછી રાત્રી પડી જેહવારે, બેઠા પાંડવો એકાંતે ત્યારે.
૨૭ બોલ્યા તે સમે ધર્મ પ્રમાણુ સુચ સહદેવ તું મુજ વા-
ણ; વનવાસ તણાં વર્સ જેહ, થયાં પુરણુ સર્વે તેહ. ૨૮ મા-
ટે ગાદીએ બેસવા કાજ, શુભ મહુરત કાઢ્યુ આજ; સુણો સ-
હદેવ બોલ્યા વચન, આજ સવારમાં શુભ ઠંન. ૨૯ માટે
વહેલા ઉઠી મારા બ્રાત, જઈને નવપ્રી છટા સાક્ષાત, એ-
વો ઠરાવ કરીને ત્યાંય, સર્વે સુતા મુકામતી માંય. ૩૦ વળ-
તી ઉઠ્યા સવારમાં તેહ, નાહી ઘોઘ કર્યો શુદ્ધ દેહ; પછી
જવાને તતપર થયા, દ્રૌપદીને સાથે લેઈ ગયા. ૩૧ આવ્યા
સીમાડા ઉપર સાર, સમડી વ્રજ હનું ને ઠાર; કર્યો ધુળનો
હગલો ત્યાંય, અતી રાજી થઈ મનમાંય. ૩૨ બેઠા તેની ઉ-
પર ધર્મ રાય, દ્રૌપદીને લેઈને તજાય; વાયુપુત્ર થયો છડી-
દાર, અર્જુન ઉભો લઈ તજવાર. ૩૩ વ્રજ સાખા લેઈ કર
માંહી, નીકુળ ચાંમર કરે છે ત્યાંહી; સહદેવ ઝાડી ભોજ પ-
ત્ર, લખે દક્ષતર સુંદીર તત્ર ૩૪ એવે આવ્યા ત્યાં નારદ
રૂષી, બેઈ ઠાઠ થયા ઘણા ખુશી; તેણે તીવ્રક રાયને કીધું,
પછી આશીશ વચન દીધું. ૩૫ એમ ગાદીએ બેઠા ભુવાળ,
સાચવ્યો યોગ શ્રેષ્ઠ વીશાળ; થયો તે સમે જયજયકાર, પુ-
ણ્ય વ્રષ્ટી કરી દેવ માર. ૩૬ ॥ ચલણુ ॥ વળતી પાંડવ આ-
વીયા નમ્ર વિશે નીરધારે; દુર્ગો કહે પછી શ' થય' તેનો

હું મહીમાયરેરેરે. ૩૭ ઇતીશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુર્ગાશં-
કર વીરચીતે મહાભારથાંતર ગત વીરાટ પર્વણી વીરાટપુ-
રે પાંડવ પ્રસીધ્ધો નામ એકાદશેા અધ્યાય.

કડવું ૧૨ મું.

॥ રાગ સામેરી ॥ વૈશમપાયન યોલ્યા વળતિ મુણ જ-
નમેજય રાય; અભીમન્યુને ઉત્તરા પરણ્યાં તેનો કહું મહી-
માય. ૧ પ્રાતઃકાળે કચેરીમાં બેઠા ભુપતી સાર; તે ઠેકાણે પાંડુ
સુતને યોલાવ્યા નીરધાર. ૨ યુધીષ્ઠીરને કહે છે વળતી
વિરાટ રાજ ત્યાંય; કડાત્રી લખો તમે હવે દ્વારામતીની
માંય. ૩ હું પણ જુદો પત્ર લખું છું આ વખતે રાજન; જે
રીતે અહીં આવે વહેલા જન લેઈ જદુ તંન. ૪ એવું સાં-
ભળી ધર્મરાય તો પત્ર લખે તે ધર; શ્રોતાજન સાંભળજે હ-
વે કર તેનો વિસ્તાર. ૫ સીંધુ બેટ વિશે શુભ સ્થાનક દ્વા-
રામતી પાવન; ક્ષત્રી કેરા મુગટમણી છો ઉગ્રસેન રાજન.
૬ સંકરશણેને કૃષ્ણ સાત્વકી ઉદ્ધવ અકુર સાર; તે સર્વેને
અમારો છે દંડવત નમસ્કાર. ૭ વીરાટપુરથી પત્ર લખ્યો છે
લીખીતંગ પાંડુ બાળ; કૃષ્ણચંદ્રને માલમ થાયે લ્યો હા-
વે સંભાળ. ૮ તમારા ભાણેજનો કીધો વિરાટે વીહવાય; તે
મટે તમે વહેલા આવજો જાનલેઈ જદુરાય. ૯ વળી સર્વે-
ને તેડી લાવજો સંઘાતે ભગવાન; વાર કરી કરશેા નહીં તે-
માં આવતાં આણે સ્થાન. ૧૦ એવો પત્ર લખીને આગ્યો
બ્રાહ્મણ કેરે હાથ; વળતી તેને મોકલ્યો ભુપે તેડવા દીના-
નાથ. ૧૧ ત્યાર પછી દ્રુપદ ગોટારગચ્છ તેને કીધું જાણ; વ-
ળી હસ્તીનાપુરમાં લખીયો પત્ર બીજે નીરવાણ. ૧૨ વી-
રાટે પણ તે વેળાએ વિચારી મનમાંય; સગાં સહેહર દુર

હેલાં તેણેવાં સઉ ત્યાંય. ૧૩ એવામાં બ્રાહ્મણે આપ્યો પ્ર-
મુને જઈને પત્ર; તેને લેઈ વીડલે વાંચ્યો સાંભળતાં સરવ
૧. ૧૪ વળતી દ્વારામતીથી નીકળ્યા જન લેઈ અવીનાશ;
ભાડી મુદ્દતમાં આવી પહોંચ્યા વિરાટપુરની પાસ. ૧૫ ભા-
ભાળે ઊભા રહી મોકલ્યો સદેશો નીરધાર; એટલે વહેલા વ-
હલા આવ્યા પાંડુના કુમાર. ૧૬ પરમાત્માને મળીયા તે તો
રેમ થકી તે કાળ; ત્યારે સાંભેયાને માટે આવ્યા સામાત્યાં ભુ-
ભાળ. ૧૭ સાંભા સાંભી મળીયા તે તો હરખ ધણેરો વ્યાપ્યો;
રહી પુરમાં તેડીને ભુપે ઉતારો તો આપ્યો. ૧૮ તે વખતે
ભુએ વિચાર્યું અવસર એળે જાય; અભીમન્યુ કંન્યા જો-
તો તોતો યુદ્ધ વીશે નહીં જાય. ૧૯ એવું સમજી કૃષ્ણે કી-
તું બ્રાહ્મણ કેરૂં રૂપ, ઉત્રા કુંવરી પાસે આવ્યા ભુવન તણા
ભા ભુપ. ૨૦ દીપણું કાઢી કહેવા લાગ્યા કંન્યાને તે વાર;
મરે બેન સ્વામી છે તારો પીશાચનો અવતાર. ૨૧ માટે
ભણી વખતે તેનું મુખડું નથ જોવાય; જો કદી જોવામાં
માવે તોતો સંકટ થાય. ૨૨ એવું વાક્ય સુણીને ચઢ્યો
કંન્યાને તો કાળ; ક્ષીજને ત્યાંથી કાઢી મુક્યો તુચ્છ વેદી ત-
કાળ. ૨૩ ત્યારે તીકમ નાકા ત્યાંથી આવ્યા ભાણેજ પા-
સ; વળતી તેને કહેવા લાગ્યા આણીને ઉદ્ધાસ. ૨૪ અરે
ભાઈ તું દીક્ષ રાખીને સાંભળ મારી વાત, તુજ સાથે નર-
મરી કંન્યા રાખણી છે સાક્ષાત. ૨૬ માટે પરણતી વખતે
તું મુખ જોવું નહીં સાર, એવું કહી પાટો બાંધાવ્યો આં-
ચોએ નીરધાર. ૨૭ વળતી વીભુએ વીચારીને કીધો એ-
ઉપાય, ઉત્તરા કુંવરી કેરી આંખ્યો દુઃખવા આંખીરાય.
૭ મુદ્દેણાએ પાટો બાંધ્યો પુત્રીને તતકાળ, ભારે ખટકો

મુકયો તેમાં પોતે દીનદયાળ. ૨૮ ત્યાર પછી ભોજન કર-
વાની ભુપે કરી આજ્ઞાય; એટલે જાહવ પાંડવ સર્વે જમવા
માટે જાય. ૨૯ બાજઠ ઉપર બેઠા ત્યાં તો ક્ષત્રીના કુમાર,
ભાત ભાતનાં ભોજન ત્યારે પીરસ્યાં તેણે ઠાર. ૨૦ વીરાટ
ને તો દેવ વખાણે તે વખતે રાજન, જેને આંગણે જમવા
બેઠા પોતે જગજીવન. ૩૧

॥ વલણ ॥ જન જમી ઉઠી પછી જમીયા પુરના જન-
નરે, દુર્ગો કહે પછી ઉઘડે અરજીન કેરો તનરેરેરે. ૩૨ ધતિ
શ્રીપાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વિરચિતે મહાભારથાંતર
ગત વિરાટ પર્વણી વિરાટપુરે કૃષ્ણ કુદ્દંબ સહ આગતો ના-
મ દ્વાદશેઃ અધ્યાય.

કડક ૧૩મું.

॥ રાગ ધોળ ॥ બોલ્યા બોલ્યા વૈશમપાયન વાણુરે,
સાંભળ સાંભળ ભુપ ચતુરસુભણુરે. ૧ અશ્વ ઉપર બેઠા સુભ
દ્રાનો બાળરે, વાજાં વાગે વિધવીધ કેરાં રસાળરે. ૨ સુભદ્રાએ
જાલ્યા રામણદીવો હાથરે; ગીત ગાયે માનુનીયો મળી સા-
થરે. ૩ એવી રીતે ફરી નમ્રમાં તેણે કાળરે, તોરણ આગળ
આવ્યો પારથનો બાળરે. ૪ ત્યારે પોંખવાને આવ્યાં પટરાણી
રે ધુશળ મુશળ કંકુ કંકાવટી આંણીરે. ૫ ઈંડી પીંડી શરી
ઓ સંપુટને ત્રાકરે; તેણે પોંખી તાણુવું વર કેરું નાકરે, ૬ વળ
તી બેઠા માંચરામાં વરરાયરે, ત્યારે ભુપે પધરાત્રી ત્યાં ક-
ન્યાયરે. ૭ મોટા મોટા મુની ભણે મંત્ર સારરે; વર્તે વળતી
ચોરીમાં મંગળ ચારરે. ૮ વિરાટે ત્યાં દીધું છે કન્યાનું દા-
નરે, લેછે તેતો સુભદ્રા કેરો સંતાનરે. ૯ આપ્યા આપ્યા હા-
થીને રથ તોખારરે, આપ્યા આપ્યા કુંચી સહીત બંડારરે.

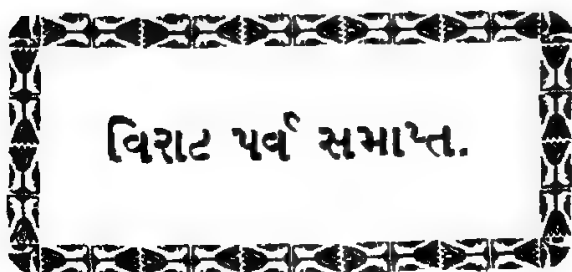
૧૦ વર કન્યા પરણી ઉડયા તેણે ઠારે; ત્યારે ત્યાંનો વર-
ત્યો જયજયકારે. ૧૧ દોહરો ॥ જયકને પછી આપીયું
રાજાએ તો દાન, સ્વર્ગથકી અદકી બની શોભા તેણે સ્થા-
ન. ૧૨ ॥ રાગ માઝ ॥ હવે વીરાટના મનમાંય, અતી ઉપ-
જ્યો આનંદ ત્યાંય; સાત દાહાડા સુધી તેણે ઠાર, રાખી જા-
ન બધી નીરધાર. ૧૩ જુદા જુદા પ્રકારનાં જેહ, સૌને ભો-
જન કરાવ્યાં તેહ; આપી પહેરામણી ત્યાં અનુપ, જેને જે-
વી ઘટે તેવી ભુપ. ૧૪ શેઠાં મુગટ શાલ વીચીત્ર, અલંકા-
રનો રત્ન જડીત્ર; સાડી સાળુને ધરચોળાં જેહ, આપ્યાં પ્રે-
મદાને વળી તેહ. ૧૫ પછી ધર્મને કહે છે પ્રકાશ, તમે ભુ-
પતીને હુંતો દાસ, મારા રાજ્યમાંથી શત ગામ, તમને અ-
ર્પણ કીધાં આ દામ. ૧૬ એવું કહી જોડયા હાથ જ્યારે, બો-
લ્યા યુધીષ્ઠીર તેણીવારે; સુણો વાર્તા એક તરેશ, સ્નેહ રા-
ખજો આવો હંમેશ. ૧૭ આપ્યા લીધા કરતાં ભાવ સ્નેહ,
ધણો પહોંચે છે અખંડ તેહ, પછી શ્રીહરીએ તેણે ઠાર, ક-
ર્યો અંતર માંહી વીચાર. ૧૮ હતું પોતાનું કુટુંબ જેહ, મો-
કલી દીધું દારીકાં તેહ; બીજા આવેના પ્રાણી તમામ, ગયા
પોત પોતાને મુકામ. ૧૯ રહ્યા શ્રીહરી પાંડવ પાસ, જ્ઞાન ગો-
ષ્ઠીનો કરવા વીલાસ; ત્યારે ભેગા થઈ પાંડુના તન્ન, કરવા
લાગ્યા પ્રભુનું સ્તવન. ૨૦ ॥ વલણ ॥ કરજોડી પાંડવ કરે
અરજ પ્રભુને જેહરે, દુર્ગો કહે શ્રોતા સુણો વીસ્તારી કહું
એહરેરેરે. ૧૧ ઇતીશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવાં દુરગાશંકર વી-
રચીતે મહાભારથાંતર ગત વીરાટ પર્વણી અક્ષીમન્યું ઉત્ત-
રા વીવાહ વરણવો નામ ત્રયોદશે ॥ અધ્યાય. ॥ ૧૩ ॥

કડવું ૧૪ મું.

॥ રાગ છંદ ભુજંગી ॥ કહે કૃષ્ણને પાંડુરાજના બાળ
 મહાદુઃખ પામ્યા અરે ઓ કપાળ, ભમ્યા ક્ષત્રી થઈ વન્ન-
 માં વરશ બાર, જેવાં પક્ષીને બીલડાં નીરધાર. ૧ ગયો જન્મ
 આખો ત્રથા વીશ્વનાથ, હવે મહેરબાની કરી ઝાતો હાથ;
 પડ્યાં છોકરાં પેટ અંતરજામી, હજી ક્યાં સુધી બારણે રહે-
 વું સ્વામી. ૨ ખાવું અન્ન તો પારકે ઘેર જેહ અતી દુષ્ટમાં
 દુષ્ટ છે કૃષ્ણ તેહ; અમારૂં પ્રભુ જગતમાં દીસે ખોટું, તેમાં
 લાજને લાંછન તમને મોટું. ૩ સગા છો હરી ને આવું કષ્ટ
 થાય, ત્યારે મેઢની આ રસાતળ જાય; મણી પામતાં દુઃખ
 દારીદ્ર આવે, ત્યારે મતીકાને મણી એક ભાવે. ૪ તેવી કા-
 મધેનુ અને કલ્પવ્રક્ષ, મળે પુર્વના પુણ્યથી જે પ્રત્યક્ષ; તથા-
 પી રહે ભુખને તન્ન તાપ, ત્યારે તે તડગાયનો શો પ્રતાપ.
 ૫ નક્કી નર્મદા નીરથી પાપ જાય, પીડે પાપ તો તીર્થ શાનુ
 કહેવાય; મળે સતને મોક્ષ પામે ન પ્રાણી, ત્યારે વેદની સ-
 વ્ વ ખોટીજ વાણી. ૬ રવી ઉગતાં જે રહે અધિકાર, તેને
 કાણ કહે દ્યુમણી નીરધાર; તેવી રીતે શ્રીજી તમે મીત્ર
 થાઓ, જેના હાથમાં કોટી વીધા કળાઓ. ૭ તથાપી રહું
 દુઃખ અમને મોરારી, તેની ખોડ તમને જીઓને વીચારી;
 માટે આ સમે ધરા તત્પર થાઓ, કહેવા દુષ્ટને હસ્તીનાપુર
 જાઓ. ૮ કહેજે નામ દેધ અમારૂં તે ઠાર, થયો આજ પુરો
 કરેલો કરાર; નિતિ માર્ગમાં વરણવી એક વાત, નડે શત્રુ થ-
 ઇ અન્ય કે મીત્ર જાત. ૯ તેને સ્યામ દામે કરી સાધ્ય કર-
 વો, વળી બેઢથી તેહનો ગર્વ હરવો; તેથી નવ્ય માને જ્યા-
 રે મુરખ એહ, ત્યારે દંડ દેવો ખરો ન્યાય તેહ. ૧૦ તે માટે

તમે પર્વરો વીશ્વરાય જે તે રીતથી કંઈ સમાધાન થાય;
આપે જ્યાં સુધી પાપી એ પાંચ ગામ, નથી લડવું ત્યાં સુ-
ધી આણે કામ. ૧૧ છેવટ ના કહે તેટલાં નીજ આજ, ત્યા-
રે દંદ દેધ લેવું સરવ રાજ્ય, એવું સાંભળીને વધા વીશ્વપા-
જ અપાવો મુને ફોજ થોડી આકાળ. ૧૨ કદાપી કુરુપુત્ર
હોધીજ થાય, ત્યારે તે સમે હું કહું શો ઉપાય; મુણી વાક્ય
એવું હસ્યા ધર્મરાય, કહે કૃષ્ણને કરજોડી તદાય. ૧૩ ડરો
કૌરવોથી તમે જ્યારે ઇશ, ત્યારે શી ગતી હમ તણી આણે
દીસ; તમે છો પ્રભુ કાળ કેરાજ કાળ, ધર્યો દેહ આ ધર્મ
મોટે દયાળ. ૧૪ અસુર સુરને માનવી ઢોર જાત, નથી ડર
તેનો તમોને સાક્ષાત; તેથી ફોજ વૈરાટરાજની જેહ, ગમે તે-
પ્રતી રાખજો સાથે તેહ. ૧૫

॥ વલણ ॥ એટલે હરી તતખર થયા ચોદ્ધા લેઈ હજી-
રે, દુર્ગો કહે પછી પરવરે કુરુપુરીમાં કીરતારેરેરે. ૧૬ ઈ-
તીશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વીરચીતે મહાભાર-
પાંતર ગત વીરાટ પર્વણી ધર્મેણુ કૃષ્ણસ્ય સ્તુતી કૃતા નામ
ચતુરશ્ચશે અધ્યાય. ॥ ૧૪ ॥

ઉધોગ પર્વ.

॥ શ્રી ગણેશાય નમઃ ॥ અથ ઉધોગ પર્વ પ્રારભ્યતેઃ
 ॥ રાગ સામેરી ॥ વૈશમપાયન એણીપેર યોદ્યા સુણ જ-
 નમેજયરાય; વિસ્તારી સંભળાવું તુજને ત્રણીપર્વ મહીમા-
 ય. ૧ વિરાટ પુરથી શ્રીહરી ચાલ્યા ત્રણી કરવા કાજ; હસ્તી-
 નાપુર માંહી આવ્યા ચોદા લેધ મહારાજ. ૨ વાડીમાં મુ-
 કામ કરીને વીચાર્યું મનમાંય; કૌરવનું અન્ન જળ લેવું ન-
 હીં ઉતરવું હવે ક્યાંય. ૩ ભક્ત એક છે વિદુર મારો જાઉં
 તેને ઘેર; એવો મનસુખો કરી ચાલ્યા શ્રીહરી આનંદ ભે-
 ર. ૪ પ્રભુની આગળ પાછળ ચાલે ચોદા એક હજાર; તે-
 વી રીતે આવ્યા તેતો વીદુરને દરબાર. ૫ દાસી સુતને જા-
 ણ થયું કે સામા આવ્યા રાય; પ્રભુના પદમાં માથું મુકી
 સ્તવન કર્યું તદ્વાય. ૬ ત્યાર પછી તે તેડી લાવ્યા મંદીરમાં
 રાજન્ન; હેત કરીને આસન આપ્યું કીધું ત્યાં પુજન્ન. ૭
 વીદુર વળતી કહેવા લાગ્યા શ્રીહરીને તે કાર; પરમાત્મા
 મુને પાવન કીધો કયા કરી આવાર. ૮ કોટીક વર્ષ મુધી
 દુઃખ વેઠે ત્યારે પરદજ પામે; તે તમે ચાલીને આવ્યા ચ-
 ત્રુભુજ આ કામે ૯ દાસીનો સુત નીરધન હું છું નથી જા-
 ઝી વિધાય; એક તમારું નામ ઓળખું જાણું નહીં કળાય.
 ૧૦ એવાં વાક્ય સુણીને કહે છે વિદુરને ભગવાન; દ્રવ્યવાન
 નથી વહાલા મુજને રંક પુરૂષ નીર્માન, ૧૧ લક્ષ્મીમહથી
 નથી ઓળખતા મુજને તો શ્રીમંત; રંકપુરૂષ સંભારે નિત્યે
 મુખે કહી ભગવંત. ૧૨ કુળલક્ષ્મીને વિદ્યા વસુધા૩૫ પ્રિયા
 સુત હોય; તોપણ ભક્તિ વીના નથી વાહાલો મુજને તો વ-

ળી ક્રોધ. ૧૩ ઉંચ થઇ મુજને નવ સેવે તે નર પ્રેત સમા-
ન; નીચ હશે પણ જ્ઞાન ભક્તિથી અતી ઉંચો નીદાન. ૧૪
તે માટે તારે ઘેર આવ્યો તણ કૌરવનો કામ; એવી રીતે
વીદુર પ્રત્યે બોલ્યા સુંદીર શ્યામ. ૧૫ ત્યારપછી વીદુરના
મનમાં પ્રગટી છે ચીંતાય; એક આદમી જમે એટલું અન્ન
નથી ધરમાંય. ૧૬ દુર્યોધનને ત્યાંથી મળે છે શત મ્હોરો હ-
મેશ; તે સત્રજીં વાવરી દે નીચે રાખે નહીં કાંઈ શેષ. ૧૭
વીદુરે વીચાર્યું મનમાં તનખર હું તો થાઉં; પાંચ દીવસનું વર-
પાશન તે અગાઉથી લાઉં. ૧૮ એવો મન વીચાર કરીને
વીદુર ચાલ્યા ત્યાંય; એક ક્ષણમાં આવી પહોંચ્યા રાજ સ-
ભાની માંય. ૧૯ દુર્યોધનને ખખર થઇ છે પ્રથમ થકી રાજ-
ન્ન; વીદુરજીના ઘેર પધાર્યા વસુદેવ કેરા તન્ન. ૨૦ તે માટે
તેણે ક્રીધો છે અંતરમાં વીચાર; વીદુરજી લેવા આવે પણ
આપવો નહીં પગાર. ૨૧ નય વીશે તો હુંડી ફેરવી દુષ્ટે
રાખી ઝેર; વીદુરને જે અન્ન આપશે તેને મારીશ ઠેર. ૨૨
વળતી વીદુર કહેવા લાગ્યા દુર્યોધનને વાત; પાંચ દીવસ-
ની રાજી આપો આગળથી સાક્ષાત. ૨૩ મારે ઘેર ભગવા-
ન પધાર્યા નથી ધરમાં કાંઈ અન્ન; તે માટે લેવા આવ્યો હું
સત્ય કહું વચન્ન. ૨૪ ત્યારે પાપી કહે છે કાકા કાલે કર્યો
વીચાર; હમણું ક્રોધને આપવો નહી આગળથી પગાર. ૨૫
ત્રીજેરીમાં દ્રવ્ય ખુટયું છે એક માસથી સાર; વળી ઉત્પ-
ન્ન આવ્યું બહુ થોડું તેનો કહું પ્રકાર. ૨૬ થોડી થઇ ત્રણી
જળ કેરી મધ સાલની માંય, તેથી ત્રણ અંન રસકસ કેરી
નીપજ ના થઇ ક્યાંય. ૨૭ તે કારણ લોકોએ ન ભર્યો ભાં-
વેલો કર જેહ; માટે દ્રવ્ય ખજાને ખુટ્યું તેમાં નહીં સદેહ.

૨૮ તેથી ત્રીસ દીવસનો ક્રીધો કમી સૌનો પગાર; આવંદા મહીનામાં મળશે નીમનોક નીરધાર. ૨૯ એવું વાક્ય સુણીને આવ્યા વીદુર મોદી પાસ, ઉધારે સીધુ લેધને જમાડવા અવીનાશ. ૩૦ મોદીને તો વીદુર કહે છે સાંભળ મારી વાત; જેટલું મારે જોઈએ તેટલું અન્ન આપ સાક્ષાત. ૩૧ મોદી પાસે રાજાએ ફેરવી દુંડી પુરમાં આજ; વીદુરને અન્ન આપે તેની લઈશ હું તો લાજ. ૩૨ તે માટે મોદી કહે મુજથી અન્ન તો ન અપાય; પૈસા પેંદા કરવા સાડા જીવનું જોખમ થાય. ૩૪ એટલે વીદુર આવ્યા ત્યાંથી પોતાને મુકામ; મુખ કમળ કરમાયું ને વળી હાર્યા સર્વે હામ. ૩૪ વીદુરની પત્નીએ તેતો વાતજ સઘળી જાણી, ત્યારે ખોળો વાળો ચાલ્યાં ભાલ વીણી આણી. ૩૫ પાંડોશીએ જાનું માનું આપ્યું કેળું એક; વળતી ભાલ ચુલે મુકી મધ્યાને તો છેક. ૩૬ તે સમે વીદુર પત્તિને કહે છે સરજનહાર, ભામીની ભુખ મુને લાગી કંઈ ખાવા આપો સાર. ૩૭ એટલે તે અખળાને પ્રગટ્યો પ્રેમ ધણો રાજન; મારે ઘેર વીરૂલવર ક્યાંથી સમજ એવું મન. ૩૮ ॥ વલણ ॥ વીલુની વાણી સાંભળી ગાંડી થઈ અખળાયરે, દુર્ગો કહે એ તો વળી પ્રેમતણો મહીમાયરેરેરે. ૩૯ ॥ ઈતી શ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુર્ગાશંકર વીરચીતે મહાભાર્થાતર ગત ઉદ્યોગ પર્વણી વીદુર ગ્રહે કળ્ણુ આગતો નામ પ્રથમો અધ્યાય. ૧

કડવું ૨ જી.

॥ રાગ મારૂ ॥ વૈશમ્પાયન કહે સુણ રાય, ભક્તના પ્રેમનો મહીમાયઃ હતાં ડાંખળાં ભાલનાં જેહ, આપ્યાં શ્રી હરીને સ્ત્રીએ તેહ. ૧ ચતુભુજ મુકે મુખ માંચ, એવે આ-

વ્યા વીદુરજી ત્યાંય; પત્નિ સામું જોયું તેણે સ્થાન, નથી વસ્ત્રનું તેહને ભાન. ૨ આપે શ્રીજીને ડાંખળાં સાર, જેના ચીતમાં પ્રેમ અપાર; એવું દેખીને દાસીના તન, કહે કામી-નીને ત્યાં વચન. ૩ મુણે શ્યામા તમે મારી વાત, વસ્ત્ર ઠીક પહેરોને સાક્ષાત; પ્રભુને દેતાં ડાંખળાં આજ, નથી આવ-તી તુજને લાજ. ૪ ત્યારે મુંદરીને આવી શરત, ઓઢ્યું વસ્ત્ર ઝરોઝર તરત; તેણે સમે ઓઢ્યા જગ તાત, મુણે વીદુરજી એક વાત. ૫ હુંતો સત્ય કહું સર્વથી, આવો ત્રમ થયો કદી નથી; નીતી શાસ્ત્ર વીશે એવો ન્યાય, અતિ પ્રેમથી ત્રમ થવાય. ૬ લુખુપાખુ ખાવાનુંજ જેહ, લાગે અત્ર-તથી મીષ્ટ તેહ; માગો મારી પાસે વર્દાન, હવે આપું હુંતો આણે સ્થાન. ૭ ત્યારે હાસ્ય કરી તેણે ઠાર, ઓઢ્યા વીદુર દાશી કુમાર; તમે કૃપણ છે જુગદીશ, માટે માગું નહીં હુંતો ધંશ. ૮ બલિ રાજાએ તમને નાથ, આપ્યું ત્રિલોક જેડીને હાથ; ત્યારે ચાંપીયો તેને પાતાળ, એવા નિર્દય છે જગપાળ. ૯ સુદામો મીત્ર તમારો સાર, તેને દરીદ્ર રા-ખ્યું અપાર; ખાધા તાંદુળ તેહના હરી, ત્યારે કંચનનિપુરી કરી. ૧૦ શીવશક્તિ જેવું કોઈ હાતાર, નથી વિશ્વમાં બી-જે આવાર; એવી ભકતની મુણીને વાણી, ઓઢ્યા પ્રેમથી પુરૂષ પુરાણી. ૧૧ અલ્યા વિદુર સાંભળ તુંય, સત્ય સંક-લ્પ કહેવાડે હુંય; જન્મકર્મ સારાં સૌ જેહ, અલૌકીક ક-હેવાય છે તેહ. ૧૨ તેને જાણે નહીં કોઈ જીવ, હુંતો સચ્ચિ-દાનંદ છું શીવ; જ્યારે જ્યારે અનીતિજ થાય, ત્યારે ત્યારે ધરું હું તો કાય. ૧૩ મુને નવ નડે પુન્યને પાપ; ની-ત્ય સુદ્ધ ને નિર્દોષી આપ; પ્રાણીનાં કૃત પ્રમાણે સાર, આ-

પું સુખ દુઃખને અવતાર. ૧૪ માટે માગ તું તો મારી પા-
સ, રાખી ચિત્ત વિષે વિશ્વાસ; એવાં કૃષ્ણનાં સુણી વચ્ચ-
ન થયા વિદુર પોતે પ્રસન્ન. ૧૫ કર જોડી કહે તેણે ઠાર,
આપો ભક્તિ તમે કીરતાર; અમે પતી પત્ની જુગદીશ, ર-
હીએ તમારે શરણે ઇશ. ૧૬ ત્યારે અસ્તુ કહ્યું તેણે ઠાર,
માથે હાથ મુક્યો કીરતાર; એવામાં અંધ પુત્રે રાજનં, ક-
ર્યો વિચાર પોતાને મન. ૧૭ જવું વિદુરને ઘેર આજ, લે-
વી કૃષ્ણના દેખતાં લાજ; એવું ધારીને નગ્નેના નાથ; આ-
લ્યો સો ભાઈને લેઈ સાથ. ૧૮ આળ્યો વિદુરને દરબાર,
પછી વચન બોલ્યો તે ઠાર; અરે કાકા સુણો. આણે સ્થા-
ન; આળ્યો તમારે ત્યાં ભગવાન; ૧૯ માટે લાડુ કર્યો હશે
તમે, એવું જાણીને આળ્યો અમે; એવાં દુષ્ટનાં સુણી વ-
ચન, ક્ષોભ પામ્યા વિદુરજી મન. ૨૦ નથી અન્ત સદન-
ની માંય, માટે બોલ્યા નહીં કશું ત્યાંય; તેણે સમે વિદુરની
નાર, ખેઠ કરવા લાગી અપાર. ૨૧ અરેરે બાળ્યો આ
અવતાર, દ્રવ્યવિનાનો સૂનો સંસાર; મળ્યું પુર્વનું આવી
પાપ, તેમ પાળ્યો નહીં મેંતો સાપ. ૨૨ મુને ડંસ કરતજ
એહ, જેથી છુટત નીરધન દેહ; જીવ્યું નિરધન કેરું ધિક્કા
ર, કળા છતાં પડે નહીં ભાર. ૨૩ ભાઈ બેન આદી સગાં
જન, તેને હેત ન ઉપજે મન; પુન્યદાન અને આવકાર,
નવ થાય ઘટે તેને સાર. ૨૪ એવો કલેશ કર્યો સ્ત્રીએ જ્યા-
રે, બોલ્યા શ્રીહરી વાક્ય તે વારે; સુણો ભક્ત ત્રીયા મા
રી વાણ, રાખો હીંમત હૈયે પ્રમાણ. ૨૫ કહો કૌરવને
આણીવાર, સાંજે જમવા આવજો સાર; ત્યારે ત્રીયાને ધી-
રજ આવી, કહ્યું દુષ્ટને પાસે બોલાવી. ૨૬ સાંજે પધારજો

વહેલા ભાઈ, પરીણાના ભેગા તમે પાઈ; એવું સાંભ-
 લી અંધનો તંન, ગયો બ્રાતને તેડી સહન. ૨૭ પ્રભુએ ક-
 રી માયા તે ઠાર, નવા મહેલ રચ્યા નીરધાર; ભાતભાતનાં
 ભોજન જેહ, ભર્યા ચોરડાની માંચ તેહ. ૨૮ જેની જમત-
 પતી રાખે લાજ, તેનું બગડે શી રીતે કાજ; સાંજ પડી તે
 સમયે જ્યારે આઘ્યો દુર્યોધન દુષ્ટ ત્યારે. ૨૯ લેઈ પોતા ત-
 હો પરીવાર, લાજ લેવાને કાકાની સાર; દીઠા મહેલ કન-
 કના ત્યાંચ, ત્યારે વિચારીયું મન માંચ. ૩૦ કીધો વિદુરે દ-
 ઝો વિશાળ, જ્યારે હતો હું નાનેરો બાળ; થયાતા એ તે દા-
 ડે પ્રધાન, સ્વતંત્રપણે સ્વામી નીદાન. ૩૧ તે દહાડાનું એ-
 રેલું જે ધન્ન; તેનું બનાવ્યું આજ સહન્ન; હશે ગુપ્ત બી-
 જું વળી જેહ, કાલે ખુંચાવી લેઈશ તેહ. ૩૨ પછી વિદુરે
 થઈ પ્રસંન, આપી આજ્ઞા કરવાને ભોજન; મુક્યા બાજઠ
 બહુ તેણે ઠામ, પાત્ર સોના રૂપાનાં તમામ. ૩૩ બેઠા આ-
 સને રાજકુમાર, ત્યારે નીકળ્યાં ભોજન સાર; ભાતભાત-
 તણાં પકવાન, સોને પીરસે છે ભગવાન. ૩૪ પછી ભાણ
 હતી પેલી જેહ, તેને મુકી વળ્યા શ્યામ દેહ; જમ્યા તે સ-
 મે સમ્રાજા પ્રાણી, માયા પ્રભુની કોઈએ ન બાળી. ૩૫ જ-
 યા જમી જમી સૌ ઘેર, એવી કષ્ટે કીધી ત્યાં તો મહેર;
 વળતી ભક્તને લેઈ સંગ, બેઠા જમવા સાડી શ્રીરંગ. ૩૬
 ભાવે કરી આલેલ્લી તે કાળ, ભાણ અરોગ્યા દીનહયાળ;
 પછી મુખવાસ કરી મોરાર, સુતા રાત્રી પડે નીરધાર. ૩૭
 ॥ વલ્લભ ॥ ભક્તની લગ્ન સાચવી, એવા કષ્ટ કપાળરે;
 દુર્ગે કહે તેને ભજે, જેથી ત્રાસે કાળરેરેરે. ૩૮ ॥ ઇતિ
 શ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવિ દુરમાશંકર વિરચીતે મહાભાર્યોતર

ગત ઉદ્યોગ પર્વણી કૃષ્ણેન વિદુરસ્ય અન્ન રક્ષીતો નામ
દ્વિતીયો અધ્યાયઃ ॥ ૨ ॥

કડવું ૩ જુ.

॥ રાગ સામેરી ॥ વૈશમપાયન એણીપેર બોલ્યા સુ-
ણ જનમેજયરાય; પ્રાતશકાળે વહેલા ઉઠ્યા શ્રીહરી શ્યા-
મજ કાય. ૧ નાહી ધોઈને આલ્યા પોતે રાજ્ય સુભાની માં-
ય; તે ઠેકાણે દુષ્ટ બિરાજે સિંહાસન પર ત્યાંય. ૨ ભીષ્મ
દ્રોણને કપાચાર્ય પણ બેઠા તેણે સ્થાન; તે વખતે ત્યાં
આવી પહોંચ્યા ભક્ત પતિ ભગવાન. ૩ તેને દેખી શૈ-
ક્ષત્રીએ દીધો બહુ આવકાર; દ્રોણગુરુ આદી દિગ્ગ નમી-
યા ઉભા થઈ તે ઠાર. ૪ પણ પાપી ઉભો નવ થયો અં-
ધ તણો સુત જેહ; નાશ થવાને ગર્વ થયો છે તેમાં નહીં
સદેહ. ૫ તોપણ ત્રીકમ તેની પાસે જઈને બેઠા રાય; તે
સમે દુર્યોધન બોલ્યો ગર્વ કરી તદ્વાય. ૬ અરે કૃષ્ણ તમે કે-
મ પધાર્યા કહોને સાચી વાત; ત્યારે હશીને ઉત્તર દીધો
શ્રી હરીએ સાક્ષાત. ૭ ભુપતિ તમને કહેવા માટે આ-
વ્યો છું આ ઠાર; તમારા ભાઈ યુધિષ્ઠીરે મોકલીયો આ
વાર. ૮ તેને બોલાવીને આપો ભાગ તમે રાજન;
પોતાના ભાઈ દુષ્ણ પામે છે તેનું તો લાંછન. ૯ કુટુંબને જે
પાળે તેતો વિચીક્ષણ કેહેવાય; ગોત્ર ધાત કરશે જે પ્રાણી
તેતો નરકે જાય. ૧૦ ત્રણ લોકનું રાજ્ય હોય પણ નથી જે-
ને વીવેક; તે નરની અપકીરતી થાશે પીડા પામે છેક. ૧૧
સોમણનું પકવાન હોય પણ એકથી નવ ખવાય; જેટલું
ઉદર માંહી પચે તેટલે સંતોશ થાય. ૧૨ ત્યેમ ધણી સંપત્તી
પામી ખરચે નહીં લગાર; તેને ગર્હભ જેવો ગણવો વ્યર્થ એ

ને અવતાર. ૧૩ દ્રવ્યવાનની ઉભય ગતી તું સાંભળ દુ-
 યોધન; પુન્ય કરે તો પામે નીશ્યે અંત્યે સ્વર્ગ સહન. ૧૪
 કૃપણ થઈને દોટે તેથી રહે વાસના માંય; ત્યારે અવગતી પા-
 મી ફરશે રાત્રીને દિન ત્યાંય. ૧૫ ગ્રહસ્થને તો પોશણ કર-
 વું નવજળનું નીરધાર; તે સર્વેનો કશણ કરેછે શ્રોતાજન
 વિસ્તાર. ૧૫ બેન જમાઈ ભાણેજ ને વળી અગ્નિ ગુરૂને
 ગાય; ઇષ્ટદેવ નીજ જ્ઞાત અતીથી નવે એ કહેવાય. ૧૭
 એટલાં તણને દ્રવ્યવાન બે ભક્ષ કરે હમેશ; તેની નીંધા
 કામ કરે છે સત્ય કહું નરેશ ૧૮ કાક કાક કહી ઉપદેશ
 દે છે પ્રાણીને નીરધાર; નીચ ઘણા કહેવાઈએ હમે પક્ષી-
 માંતો સાર. ૧૯ તદાપી કોઈ બળીદાન નાંખે તો એકલાં
 નવ ખવાય; પાંચ પચીસ ભેગા થઈ ખઈએ પછી થઈએ
 વિહાય. ૨૦ તો માણસમાં ઉત્તમ થઈને કરે એકલો અહા-
 ર; ત્યારે એ અંત્યથીજ ભુટા કૃપણ કળી અવતાર. ૨૧
 વળી ધૃશ્વર કેહે દેહ આપણો અશાશ્વત કહેવાય; તે મા-
 ટે કોઈને ના નડવું વેદતણો એ ન્યાય. ૨૨ સાધુ પુરૂષનો
 સંયમ કરીને ધરવું ચીતમાં જ્ઞાન; ઈંદ્રીઓ છતી ત્યમ ભ-
 જવા મુખ દુઃખમાં ભગવાન. ૨૩ દુષ્ટ વચન કોઈને નવ ક-
 હેવું નવ કરવું હેલન, સર્વેનું સારું ચીતવવું જ્યમ રાજી
 રહે મનન. ૨૪ ખેતાનું વખાણ ન કરીએ કરવો પર ઉપ-
 કાર; સર્વ કાળમાં શાન્તી રાખી ભેવો શાર અસાર. ૨૫ કા-
 મ કોઈને લોભ મોહ છે શત્રુ ગણવા રાય; તેને હરવા મા-
 ટે કશ્વી સંતતણી સેવાય. ૨૬ હું કર્તા એવું મુકીને રહે-
 વું પ્રભુને શર્ણુ, પરંપરાનો ટેક ન તણએ હોય બે શુભ
 આચરણ. ૨૭ અંતરમાં ઉદ્વેગ ન ધરવો તજવી પારકી

આશ; પરનીંધાને ચોરી ચાડી કરવી નહીં પ્રકાશ. ૨૮ ગુ-
રૂનો તો વીશ્વાસ રાખીને કરવો નહીં વ્યભીચાર; વજ્ય
વસ્તુનો સ્વાદ છોડવો લાંચ ન લેવી સાર. ૨૯ દેશકાળથી
દુઃખ આવે પણ ન તજવો કાંઈ ધર્મ; મોક્ષ પામવા માટે
શીખવાં સમદમ સાધન કર્મ. ૩૦ વીધા ધન તન રૂપ બુ-
વાની અબજાને વસુધાય; તે સર્વેનો નાશ બળીને કરવી
નહીં મમતાય. ૩૧ માટે હરી કહે ભુપતિ મારી શીક્ષા મા-
નો આજ; પાંડવને બોલાવી આપો અર્ધ ભાગનું રાજ્ય.
૩૨ ॥ વલણ ॥ એવી વાણી સાંભળી હરીની તેણે ઠારે,
દુર્ગો કહે પછી બોલીયો અધકુંવર નીરધારરે. ૩૩ ઇ-
તિશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવિ દુરગાશંકર વીરચીને મહાભાર-
થાંતર ગત ઉદ્યોગ પર્વણી દુર્યોધનસ્ય કૃષ્ણેન ઉપદેશ ક-
તો નામ ત્રતિયો અધ્યાય. ॥ ૩ ॥

કડવું ૪ થું.

॥ રાગ મા૩ ॥ વૈશમપાયન કહે સુણ રાય, કહે શ્રી કૃ-
ષ્ણને કળીકાય; અહો બહવનાથ મુરેશ, મુને શો કરો છો
ઉપદેશ. ૧ વાત ટેકની બુદ્ધી છે ધશ, નવ મુકાય તે જતાં
શીશ; મારો ટેક એવો ધનશ્યામ, હઠ મુકું નહીં આણે ઠા-
મ. ૨ કેહેવું કોઈ તણું વળી જેહ, નથી માનતો નીશ્વય
તેહ; વિચારોને તમે આણે સ્થાન, મારા જેવો ક્રીયો બળ-
વાન. ૩ ભીષ્મ જેવા તો દાદા છે સાર, કર્ણ જેવો સ્નેહી
નીરધાર, તેવો શકુની મામે વજ્ર, દ્રોણ જેવા મુની ગુ-
રૂ શીર. ૪ ભાનુમતી તો પ્રીયા કાહાવે, જેને જોઈ રતિ ન-
વ આવે; દેશ બોતેર કેરા ભુપાળ, ત્રાસ માને તે મારો
વીશાળ. ૫ કરી મદ્યથી કાદવ થાય, ચઢે સ્વારીમાં મેઘ

ઘટાય; માટે પાંડવના શા છે ભાર, કહું એક ઘડીમાં સંહાર.
૨. ૧. એવી સાંભળી દુષ્ટની વાણી, બોલ્યા હશીને પુર્ણ-
પુરાણી; અલ્યા સાંભળ કૌરવરાય, તારી બાણી લીધી પ્રભુતા-
ય. ૭ થયા પુર્વે ભુપ તમામ, તેના આગળ તું તો ગુલામ; પ્રી-
યવ્રત નામે એક રાય, તેતો નીકળ્યોતો ફરવાય. ૮ તેના ર-
થના પછડા થકી સાર, સાત સીંધુ થયા નીરધાર; વળી બ-
ળી રાજાએ તે સ્થાન, આપ્યું બ્રહ્માંડ કેરૂં જ દાન. ૯ તેવા
સત્યવાદી પાંડુ તન્ન, નથી ઓળખતો તું રાજન્ન; તમે
કૌરવ મળીને સર્વ, ગયાતા વનમાં આણી ગર્વ. ૧૦ સ્ના-
ન કરવા પંછી સૌ ત્યાંય, પડ્યા પ્રીતે સરોવર માંય; ત્યા-
રે ઈંદ્રના ગણે તે કાર, બાંધ્યા ભારા તમારાજ સાર. ૧૧ હ-
તો સુર્ય કુંવર ત્યારે પાસ, બીજા મહારથી ચોદા પ્રકાશ;
પણ અર્જુને છોડાવ્યા ત્યાંય, તમે વીચારોને મન માંય. ૧૨
ગાયો વાળવા ગયાતા જ્યારે, દ્રોણ બીજમ હતા તેણી વારે;
તદ્વધી એકલો ઈંદ્ર બાળ, જીત્યો તમને ત્યાં તતકાળ. ૧૩
સીંહ જેવા છે કુંતાના તન્ન, માંખ જેવો તું દુર્યોધન; મા-
રે કેસરીને માંખ લાત, તેથી રોશ ન આણે સાક્ષાત. ૧૪
જ્યારે કોપશે વાયુનો બાળ, ત્યારે આવશે તાહરો કાળ;
માટે કુટુંબમાં તજી કલેશ, રહેવું આનંદ માંહી હમેશ. ૧૫
એવાં સુણી હરીનાં વચન્ન, બોલ્યો હશીને દુર્યોધન; શા-
ણી ત્રીયા ન સાસરે જાય, ગાંડીને શીખવાડે કળાય. ૧૬
એથી આશ્ચર્ય બીજું શું ઇશ, કહું કર્મ તમારાં આ દીશ;
માશી આવીતી ધવરાવા કાજ, તેને મારી તમે મહારાજ.
૧૭ વળી મામે પોતાતણો જેહ, હણ્યો રાજ્યના લોભથી
તેહ; માતા પીતા રહ્યાં કેહ માંય, સુખ ભોગવ્યું નંદને ત્યાં-

ય. ૧૮ તજ ક્ષત્રી તણો કુળાચાર, ખાધું આહીરનું એકું
 સાર; એથી તુચ્છ બીજું કયું કામ, માટે છાના રહો
 ધનશ્યામ. ૧૯ આતો છત્રપતીની સભાય, નોહ આહીર-
 ની તરીઆય; ઝાઝુ બોલશે બે બુગદીશ, તોતો કેદ તમે-
 ને કરીશ. ૨૦ સોય અગ્રમાં દોરો સભાય, એટલી નહીં આ-
 પું ધરાય; ત્યારે હરીએ કળા કરી ત્યાંય, ઉતર્યા એના ર-
 દ્ય માંય. ૨૧ પછી બોલીયા જગતના તાત, સુણ્ય દુર્યોધન
 મારી વાત; છેવટ પાંડુ પુત્રે તારી પાસ, પાંચ ગામ માગ્યાં-
 છે પ્રકાશ. ૨૨ માટે એટલાં આપ્ય તું રાય, જે તે રીતે સ-
 માધાન થાય; એવાં કૃષ્ણનાં સુણી વચન, બોલ્યો ગાંધારી
 કેરોજ તાં. ૨૩ ચદુ પુત્ર તમે આણે કામ, લખો પત્ર વિશે
 પાંચ ગામ; ત્યારે કાગળ લઈ તે દીશ, બેઠા લખવા શ્રી બુ-
 ગદીશ. ૨૪ ઈંદ્રપ્રસ્ત તીલપ્રસ્ત સાર; મારવાડ અને મલ-
 બાર, હસ્તીનાપુર પાંચમુ જેહ, લખ્યું પત્ર વીશે વળી તેહ.
 ૨૫ પછી દુર્યોધન બોલ્યો ત્યાંય, મામા સહી કરો પત્ર માંય;
 સુણી શકુનીએ વાંચ્યો પત્ર, બેઠા પૃથ્વી તેમાં સર્વત્ર. ૨૬
 ત્યારે પાપી એતો નવ ચુક્યો, લેઈ ખડીઓ મુસ્તકે મુક્યો;
 બોલ્યો દુર્યોધન તેણે કામ, કેમ મામા કરયું આવું કામ. ૨૭
 સુણી શકુની કે' તેણીવાર, આખી પૃથ્વી છે પત્રમાં સાર;
 નથી બાકી રહ્યું એક ગામ, કહેતો કરું સહી આ કામ. ૨૮
 ॥ વલણ ॥ એણું સાંભળી દુષ્ટને થયો અતીશે ખેદે,
 દુર્ગો કહે ત્યારે વહ્યો કરો કૃષ્ણને કેહેરેરે. ૨૯ ઇતીશ્રી પાંડવ
 ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વીરચીતે મહાભારથાંતર ગત ઉદ્યો-
 ગ પર્વણી કૃષ્ણ દુર્યોધન સંવાદો નામ ચતુર્થો અધ્યાય. ॥ ૪ ॥

કહવું પ મું.

॥ રાગ સામેરી ॥ વૈશમપાયન એણીપેર બોલ્યા
 મુણ સતવાદી રાય, શ્રી હરીને બંધન કરવાની કીધી ત્યાં
 આજ્ઞાય. ૧ તે સમે કૃષ્ણે તો કીધો; દેહ ઘણો વીકાળ; તેને
 દેખી ચોદા નાક પડી પેટમાં ફાળ. ૨ દુર્યોધન પણ નાકો
 ત્યાંથી પેઠો ધરમાં રાય; તો પણ ત્રીકમ કોપે ચઢીયા તે
 નવ શીતળ થાય. ૩ ત્યારે ગંગા પુત્રે કીધી સ્તુતી તેણે કા-
 ર; ક્ષમા કરે. અપરાધ દુષ્ટનો આ વખતે કીરતાર. ૪ એ-
 ટલે શાંત થયા તે વખતે પુરુષોત્તમ રાજન્ન; ત્યાંથી વીકુ-
 રને ત્યાં આવ્યા વસુદેવ કેરા તન્ન. ૫ ભકતરાજને ખખર ક-
 હિને ચાલ્યા વીશ્વાધાર; કૌરવનું અત્યું ચિંતવીયું હરવા ઉ-
 રવી ભાર. ૬ ધર્મરાયની પાસે આવ્યા વીરાટપુરમાં તેહ;
 સર્વે વાત કહી તે વખતે દુષ્ટ તણી તો એહ. ૭ કૃષ્ણ કહે
 મેં બળું કહ્યું પણ માન્યું નહીં લગાર; ઉલટા મારા ઉપર
 ખીજ્યો પાપી તેણે કાર. ૮ તે માટે સંગ્રામ વીના નથી હવે
 એક ઉપાય; છેવટ ભાગે શીક્ષા કરવી શાસ્ત્ર તણેએ ન્યાય.
 ૯ એવાં હરીનાં વાક્ય મુણીને ઉપજ્યો નૃપને ભાવ; પાંચે
 ભાઈ ભેગા થઈ કીધો યુદ્ધ તણો કરાવ. ૧૦ અરજુનને પછી
 કેવા લાગ્યા શ્રી હરી તેણે કાર; લડવા માટે ખોળી કાઢી ની-
 હંય ધરતી સાર. ૧૧ ત્યારે કીરીટી કે ચાલો તત્પર આપણે
 થઈએ; હસ્તીના પુરથી સાથે દુર્યોધનને લેઈએ. ૧૨ એવું
 કહિને ચાલ્યા ત્યાંથી અરજુનને ભગવાન, હસ્તીનાપુર માંહે
 આવ્યા કૌરવ કેરે સ્થાન. ૧૩ ત્યાંથી દુષ્ટને તેડી ચાલ્યા
 ત્રણે જણ સંગાથ; કુરુ ક્ષેત્રમાં આવ્યા તે તો વેગે ઉરવીના-
 થ. ૧૪ તે ડેકાણે વાવ હતી એક અતી સુંદર શોભાય; તેની

પાસે આવી બેઠા ત્રણ જણા તદ્દાય. ૧૫ વાવની પાસે ક્ષેત્ર હતું એક દશ વીધાનું સાર: તે મધે જણ બે બેઠે છે પુત્ર પીતા નીરધાર. ૧૬ એવામાં એક સર્પ નીકળ્યો પુત્રને ડશીયો ત્યાંય; તેથી બાળક મૃત્યુ પામ્યો ઝેર ચઢ્યું વપુ માંય. ૧૭ ત્યારે તેના બાપે ઢસરડી છોટા નાંખ્યો તન્ન; એવું દેખી કૃષ્ણ કીરીટી વીસ્મય પામ્યા મન્ન. ૧૮ એટલામાં તે બાળક કેરી પત્ની હતી જોહ; તે તો ભાત લેઘને આવી તેમાં નહીં સંદેહ. ૧૯ તેને તો શ્રી હરીએ પુછ્યું ક્યાં જાઓછો નાર; ત્યારે તે અબળાએ દીધો ઉત્તર તેણે ઠાર. ૨૦ પેલા સામા ખેતર માંહી જવું છે મહારાજ; સ્વામીને સસરાજી કેરું ભાત આપવા આજ. ૨૧ એવું સાંભળી શ્રીજી કહે તું સાંભળ નારી વાત; તારા ધણીને નાગે કરડ્યો તેથી થઈ છે વાત. ૨૨ એટલે તે અબળાએ કીધો અંતરમાં વીચાર; પતીના ભાગ તણું ખાવાનું ખાઈ જઉં આ ઠાર. ૨૩ એમ વીચારી ખાવા બેઠી અબળા તેણે ઠાંમ; એવું દેખી કહેવા લાગ્યા, પેતે સુંદીર સ્યામ. ૨૪ જુઓ ભાઈ આ પૃથ્વી કેરો દ્રષ્ટીથી મહીમાય; પતીને બાળ્યા પહેલી તેની અબળા અન્તજ ખાય. ૨૫ તે માટે આ ભુમી વીધે યુદ્ધ કરો રાજન; જેથી સામા સામી હણતાં હયા ન ઉપજે મન્ન. ૨૬ સો યોજન લાંબુને પહોળું કુરુક્ષેત્ર કહેવાય; તે સ્થાનકનો નીશ્ચે કરીને ચાલ્યા ત્રણેરાય. ૨૭ દુર્યોધન દિલ્હીમાં આવ્યો આણીને ઉલ્લાસ; અરજીતને અવીનાશી પધાર્યા ધર્મરાયની પાસ. ૨૮ વળતી કૃષ્ણ કહે હું જઉં છું દ્વારામતીમાં સાર; સમો થએ તેડવા મોકલજો કાઠને તેણે ઠાર- ૨૯ એવું કહીને કૃષ્ણ સંચર્યા યદુપુરીમાં રા-

જન્ન; ત્યાર પછી વિચાર કરે ત્યાં પાંડુ કેરા તન્ન. ૩૦ વલણ
॥ યુધીષ્ઠીર કાગળ લખી તેડાવે સેનાયરે; દુર્ગો કહે તેનો
કહુ શ્રીતાજન મહીમાયરેરેરે. ૩૧ ઇતીશ્રી પાંડવ ચરીત્રે
કવી દુરગાશંકર વીરચીતે મહાભારથાંતર ગત ઉદ્યોગ પર્વ-
ણી નીર્હય પૃથ્વી મહાત્મ કથીતો નામ પંચમો અધ્યાય.

કડવું ૧ હું.

॥ રાગ માઝ ॥ યોધ્યા વૈશમપાયન વચન્ન, સુણે સત્ય-
વાદી નૃપ તન્ન; પાંડુ પુત્રે કરીને વીચાર, બધે મોકલ્યા કા-
ગળ સાર. ૧ દ્રુપદ વીરાટ આદી રાજન્ન, ગંધારગચ્છને ના-
ગણી તન્ન; કર્યું તે સઘળાઓને જાણ, દુત મોકલી ત્યાં ની-
રવાણ. ૨ તેવી રીતે કુરૂને કુમારે, તેડ્યા તમામ ભુપતી ત્યા-
રે; જાણી વીદુરજીએ એ વાત, ત્યારે ઉદ્વેગ પામ્યા સાક્ષાત.
૩ પછી આવ્યા ધૃતરાષ્ટ્રની પાસ, નીતિ શાસ્ત્ર કહેવાને પ્ર-
કાશ; કહે વીચીત્ર પુત્રને એહ, સમાધાન માટે આણે સ્નેહ.
૪ અલ્યા અંધ તું સાંભળ વાણ, તારા પુત્રે ખોવો ધાર્યો પ્રા-
ણ; થશે યુદ્ધમાં સર્વેનો નાશ, દ્રોણ બીજમ સુદાંનો પ્રકાશ.
૫ પેહેલું કહ્યું તું મેં તુંને સાર, જેષ્ટ પુત્રનો કરને સંહાર;
તેણું તેં નવ માન્યું વચન્ન, થશે સર્વનું હવે છેદન્ન, ૬ ધર
ભંગાવે કાંઈનું જેહ, વીષ દેઈ પાડે વળી દેહ; પર પત્નિને
ભોગવે સાર, જુઠી સાક્ષી પુરે નીરધાર. ૭ તેમ ભક્ત તણે
કરે દ્રોહ, વળી જીવ મારે પામી મોહ; ગર્ભપાત કરે દુષ્ટ પ્રા-
ણી, તેવી નવ ગણે વેદની વાણી. ૮ દેઈ વીશ્વાસને ક-
હે નાય, ત્રાસ દેખાડી લાંચજ ખાય; મોટા પુરૂષનું હેલન
કરે, શુદ્ધ પ્રાણીની નિદા ઓયરે. ૯ કહે વીદુર એટલા જ-
ન્ન, પ્રહ્લદાત્મી જાણે નૃપ તન્ન; હવે વર્ણશંકરની વાત,

કહું વીસ્તારીને સાક્ષાત. ૧૦ નથી નળજા કૃતમાં લા-
જ, કરે હીંસાતણું અતી કાજ; મુકે સાધુ સતિ માથે આજ,
તોડે કોઈની પ્રતી વીશાળ. ૧૧ વદે વાણી બીભત્સ અપાર,
એતો વર્ણશંકર નર નાર; એક વિના શોભે નહીં એક,
મુણ ભુપતી તેનો વીવેક. ૧૨ પ્રદ્ધ વીના ન સભા શોભાય,
કયા વિના જેવી પ્રભુતાય, સ્મૃતિ સ્મૃતિ વીના તેવો ધર્મ,
શ્રદ્ધા વિના જેવાં શુભ કર્મ. ૧૩ વિનય વીના મહત કુળ
સાર, જ્ઞાન વિના વાગી નીરધાર; વળી પુન્ય વીના તેવું
હામ, જાત બળ વીના જેવી હામ. ૧૪ નથી શોભતાં એટલાં
રાય, ફળ અંતે તેમાં ન પમાય; હાવે મર્ણુ નણકનાં જેહ,
કહું વીસ્તારી લક્ષણ તેહ. ૧૫ વેમ પેસે ને ધીરજ જાય,
નીચ કર્મ વીધે પ્રીતી થાય; કેવું કોઈ તણું નવ ગમે, પર-
નારી પુઠે ચીત ભમે. ૧૬ ઈંદ્રીઓ તણી શક્તિ હણાય, રૂ-
ચી શ્રદ્ધા અને ઉંધ જાય; એવાં લક્ષણથી નર નાર, વેહેલું
પ્રત્યુ પામે નીરધાર. ૧૭ તેવું થાવાથી હાવે આચરણ, થા-
ય પ્રાણીનું અકાળ મર્ણુ; બોલે મુખથી બોટું વચન, રાખે
અહંકાર અતિ મનન. ૧૮ હઠ ઝાલેલો છોડે ન તેહ, દુષ્ટ વ્ય-
શનમાં કરે સ્નેહ; તોડે પ્રતીજ્ઞા તેવી સાર, નડે તપસ્વીને
નીરધાર. ૧૯ ક્યરી ચુકે રસાયણ ખાઈ, મરે એટલા વણ
મોતે ભાઈ; સર્વ કાળ છે કાણુ વિશુદ્ધ, કહું તે હવે વિચા-
રી બુદ્ધ. ૨૦ માંખ માબૂર ને સતી નાર, સતી ધેનું મહા
જળ સાર; તેવી લીધ્યા વની વસુધાય, દિજ સંતોષી તીર્થ
જગાય. ૨૧ વાયુ કામળીને ડાભ જેહ, સદા શુદ્ધ છે વસ્તુજ
તેહ; હાવે અશુદ્ધ કેરો પ્રકાર, કહું વર્ણવી તુંને આવાર.
૨૨ મન મેલો ને મધ પીનાર, તેવો અભક્ષ અન્ન ખાનાર;

ગળી અત્યંત ને ઝાર જાત, અતિ લોભી અદેખો સાક્ષાત.
 ૨૩ એટલાં તો અશુદ્ધ નીદાન, તેને અડકી કરવું ઘટે સ્ના-
 ન; હવે બળવાનની વારતાય, કહું વિસ્તારી તુજને રાય.
 ૨૪ દ્રવ્ય જથ્થો અને અધિકાર, જાત બુદ્ધિ ગુણ મીત્ર સા-
 ર; હોય જેહને એ અનુકુળ, તેને બળવાન બાણો અતુલ.
 ૨૫ કોનો કોનો ન કરવો વીશ્વાસ કહું તે હવે તુંને પ્રકાશ;
 સર્પ અગ્ની મહાજળ ઝેર, તેવો જીવ્હમી જેને નથી મેહર.
 ૨૬ નખ શ્રંગવાળાં પશુ જાત, પર શેરીનું શ્વાન સાક્ષાત;
 છળભેદિ વણિક વૈધ જેહ, રાજા રામા ને નાગીક તેહ. ૨૭
 શસ્ત્રધારીને યોગી પ્રકાશ, તજે તે સઘળાનો વિશ્વાસ; હવે
 શુરો કીયો નીરવાણ, કહું તેનું નિશ્ચે વખાણ. ૨૮ પરનારી-
 નો સંગ ન કરે, તેવો પુત્યમાં પાછો ન ફરે; શર્ણાગત સારું
 ખુવે દેહ, શુરામાં શુરો જાણવો તેહ. ૨૯ વળી વીદુર કહે સુ-
 ભ રાય, કેવું કર્યે પ્રાણી સુખ થાય; અર્થ સીદ્ધ થયે નર-
 નાર, છોડે પ્રીતી ગુણી કેરી સાર. ૩૦ માટે ચાલતા પ્રસંગ
 માંય, કાર્ય કરાવી લેવુંજ ત્યાંય; કુળાચાર બની શકે એ-
 વું, રાખવું અભીમાનજ તેવું. ૩૧ દંડ દુષ્ટને દેવો વિશા-
 ન, ક્રોધ રાખવો ત્યાંતો ભુપાળ; તેવો પરણેલી પ્રેમદા
 સંગ, રાખવો કામ કેરો ઉમંગ. ૩૨ દાન ભક્તીને બાણું
 ત્યાંય, લોભ રાખવો અંતરમાંય; એવી કષ્ટ મુર્તિને કથા-
 ય, તેમાં પામવું મોહ સદાય. ૩૩ ઈંદ્રી પોતાની પોતે જી-
 તાય, તોતે મીત્ર તુલ્ય કરે સાય; નવ જીતાય જે કદી એ-
 હ, તો તો વેરવી જાણવી તેહ. ૩૪ લોભી પ્રપંચી ને મુર્ખ
 નાર. થાય રાજી કદી એહ ચાર; તોય લાભ તેમાં નવ થાય,
 થાય તો શુભ કીર્તિ હણાય. ૩૫ દુષ્ટ મંત્રી થતાં નીરવાણ,

થાય રાજ્ય ને દેહની હાણ; તેવો સ્ત્રીનો ધરો સંગ જ્યારે,
 સાધુપણું રહે નહીં ત્યારે. ૩૬ પ્રજા લાલચકી ચળી જાય, અ-
 તિ આજસે દ્રવ્ય હણાય; ભય વીના ગણે નહીં નાર, જેમ
 કળા વીના જગત સાર. ૩૭ હવે મુરખ કેટલા જન્ન, કહું
 વિસ્તારી તે તો રાજન્ન; થોડા લાભ માટે નીરવાણ, વેડે મેરૂ
 ના જેટલી હાણ. ૩૮ સજાહ પારકી લે નીરધાર, તેમાં જીવે
 ન સાર અસાર; કાર્ય કર્યા પછી પસ્તાય, બોલી વેણ અને
 ફરી જાય. ૩૯ દુષ્ટ માણસોનો કરે સંગ, રમે જીગદ્ આણી
 ઉમંગ; એવાં હશે નરને નાર, તે તો મુરખનાં સરદાર. ૪૦
 જાજે શ્રી હરીને તો હંમેશ, વીના અર્થે કરે નહીં કલેશ; દુષ્ટ
 કર્મ વીશે રાખે લાજ, પ્રીતી રાખી કરે શુભ કાજ. ૪૧ સં-
 ગ ઉત્તમ પ્રાણીનો રાખે, દુષ્ટ વાણી મુખે નવ બાખે; ર-
 હે પુન્ય વીશે ભરપુર, એનો વીબુધ પ્રાણી જરૂર. ૪૨ રા-
 જને નિત્ય કરવું જેહ, સુણો પૃથ્વીપતી હવે તેહ; દેશકાળ
 પ્રમાણે તપાસી, બાંધવો કાયદો સુખરાશી. ૪૩ ગુના પ્રમા-
 ને કરવી શીક્ષાય, તેમાં ધર્મ નિતી ન હણાય; પોતાથી હો-
 ય બળવાન જેહ, તેને મળતા રહેવું આણી સ્નેહ. ૪૪ કી-
 હ્તાનું બળ વીચારી મન. યુદ્ધ કરવાને જીવું રાજન્ન; ખ-
 ર્ય આવક દેવું પ્રકાશ, તેનો રાખવો નીત્ય તપાસ. ૪૬
 ગાય બ્રાહ્મણની વારે ધાવું, તેવું ગુરૂ સેના માટે જીવું; ક-
 હ્મ ભુખના ધર્મ એ રાય, તેને પાળે તેનો સુખી થાય. ૪૬
 અરે ધૃતરાષ્ટ્ર સાંભળ મારી વાત, પાંડવ સન્યસાદી જે સાક્ષાત;
 ભારેલા અગ્ની જેવા એ બાળ, જેને સહાય કરે જગપા-
 ન. ૪૭ એનો કોઈ થકી ન જતાય, જેની શંભુ જેવી પ્રભુ-
 તાય; માટે તેના ઉપર રાખી રાગ, આપો રાજ્યમાં અ-

ડધો ભાગ. ૪૮ યુદ્ધ બંધ રહેવા દેઈ આજ, કરો સત્તાદ થ-
કી શુભ કાજ; એવો વિપદેશ કર્યો અપાર, તોય અંધે ન
માન્યું લગાર. ૪૯ ત્યારે ત્રિદુરને ચઢી રીસ, જત્રા કરવા
ગયા તેણે દીસ. ॥ વલય ॥ ૫૦ ધૂળ કળો જોયો પડે માટે સમ-
જી મન્નરે; દુર્ગે કહે પછી ચાલીયા નયથી દાસી તન્નરેરેરે.
૫૦ ઇતીશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વીરચીને મહા-
ભારથાંતર ગત ઉદ્યોગ પર્વણિ વીદુરેણ ધૃતરાષ્ટ્ર પ્રતીનીશ્રી
વર્ણવો નામ પછે અધ્યાય.

કડવું ૭ મું.

॥ રાગ સામેરી ॥ વૈશમપાયન એ શ્રીપેર બોલ્યા સુ-
ણ સતનાદી રાય; અંધ કુંવર હવે મૌરત પુત્રના દ્રોણની પાસે
જાય. ૧ ગુરુને આવી કેહેવા લાગ્યો દુર્ગોધન નીરધાર,
એમાંથી જય કોતો થાશે પ્રશ્ન જુઓ આ વાર. ૨ ત્યારે દ્વી-
જ કહે પ્રશ્ન વિષે તો જોઈએ સોના મોહાર; કાલેકાલું મ-
હુરત જોતાં આવે નહીં કંઈ તોર. ૩ એવું સાંમગી અંધ-
કુંવરને રીસ ચઢી તે ધાર; તેથી મુગટ કરો તોરો ઉશેટ્યો
નીરધાર. ૪ મોતી સૌ વીખરાયાં તેથી આસપાસ રાજન્ન;
એવું દેખી દ્રોણ મુની તો બોલ્યા તર્ત વચન્ન. ૫ અરે ભા-
ઈ એ વીણી લાવો મોતી મારી પાસ; કેટલી છે સંખ્યા તે-
ની તે જોઈું સત્ય પ્રકાશ. ૬ એટલે દુષ્ટ વીણી આપ્યાં
મોતી તેણે ધાર; તેતો પુરેપુરાં થયાં અષ્ટદશ નીરધાર. ૭
તેને દેખી કહેવા લાગ્યા પ્રાજ્ઞણ કેરા બાળ; અષ્ટદશ દહા-
ડમાં થાશે ભુપતિ તારો કાળ. ૮ એવું વાક્ય સુણીને ઉ-
પજ્યો દુર્ગોધનને ત્રાસ; વહેતો વહેતો આગ્યો ત્યારે દાદા
કેરી પાસ. ૯ કરજોડીને કહે છે એતો માંગેવને નીરધાર;

અષ્ટદશ દિવસયાં આંક્યું ગુરુએ બ્રહ્મ સાર. ૧૦ તે માટે મુને શણું રાખે દાદા આ વેળાય; મુજ કરણી સામું નવ જોવું લાગું તમને પાય. ૧૧ ત્યારે દાદા કહેવા લાગ્યા ક-
પા કરી વચન; દશ દહાડા મેં શરણે રાખ્યો તુજને તો રા-
જન્ન. ૧૨ તેમાં નાશ થશે નહીં તારો સત્ય કહું છું બાળ; ઈ-
દ્રાદીક સરખા નવ જીતે મુજને કોઈ ભુપાળ. ૧૩ એટલે ત્યાંથી આવ્યો પાછો ગુરુની પાસે રાય; દાદાએ દશ દહાડા લીધા તેની કહી કથાય. ૧૪ એવું સાંભળી દ્રોણ ગુરુ તો યોદ્યા તેણે હાર; પાંચ દિવસ મેં માથે રાખ્યા નિશ્ચે રા-
જ કુમાર. ૧૫ ત્યાંથી કર્ણની પાસે આવ્યો ગાંધારીનો બા-
ળ; ગુરુ બીષ્મે દિવસ લીધા તે બળર કહી તતકાળ. ૧૬ સુર્યકુંવર સાંભળીને યોદ્યા મુણ દુર્યોધનરાય; ત્રણ દી-
વસ મેં રાખ્યા તારા તેમાં મોત ન થાય. ૧૭ વળતી સહ્યની પાસે આવી સર્વે કહી એ વાત; ત્યારે શલ્ય કહે મેં રાખ્યો અડધો દીન સાક્ષાત. ૧૮ એવી રીતે સાડાસત્તર દીવસ થ-
યા જ્યારે; એટલે અડધા દીનની પ્રગટી ચીંતા તેણીવારે, ૧૯ તે વેળાએ દુર્યોધને કીધો મન વીચાર; બળદેવજીની પાસે જઈ શરણે આણીવાર. ૨૦ એવું ધારી ચાલી આ-
વ્યો દ્વારામતીની માંહ; કરજેડીને કહેવા લાગ્યો બળદેવ-
જીને ત્યાંય. ૨૧ સર્વે વાત કહી તે વખતે યોદ્યા રોહીણી તન્ન; અડધો દીન મેં માથે રાખ્યો છેવટનો રાજન્ન. ૨૨ પાંડવને સંહાર પળમાં યુદ્ધ વિશે નીરધાર; દેવ સરીખા આવે તોપણ નિશ્ચે પમાડું હાર. ૨૩ ત્યાર પછી દુર્યોધન આવ્યો શ્રીહરી કેરી પાસ; તેને દેખી મોઢે ઓઠી સુતા શ્રી અવીનાશ. ૨૪ એટલે ઉશાકે આવીને બેઠો અધનો બા-

૭; એવામાં ત્યાં આવી પહોચ્યો ઇંદ્રકુંવર તતકાળ. ૨૫ તેતો પાંગત ઉપર બેઠો ત્યારે ઉડ્યા શ્યામ; વળતી ઇંદ્રના મુતને કહેછે હાસ્ય કરી તે ઠામ. ૨૬ સવ્યસાચી ક્યારે આવ્યા છો કારણ કહો આવાર, ત્યારે અરજુન કહે પ્રભુ આલો યુદ્ધ વીશે નીરધાર ૨૭ તે સમે દુરીઓધન બોલ્યો સાંભળો શ્રીજી વાન; એના પહેલો હું આવ્યો છું સત્તાર નો સાક્ષાત. ૨૮ તોપણ પ્રભુ કહે પહેલો દીકો મેં તો મધવા તન્ત; માટે એની સાથે હુંતો જવાનો રાજન્ત. ૨૯ યુદ્ધ વીશે તારા સામુ ત્યાં નહીં જાણું હથીયાર; મારે મનતો બેઉ બરોબર કૌરવ પાંડવ સાર. ૩૦ દુર્યોધન કહે તેનો મુજને કયમ આવે વિશ્વાસ; માટે સમ ખાઓ મહા ભારે આવખતે અત્રીનાશ. ૩૧ ત્યારે કૃષ્ણ કહે જો જાણું આયુદ્ધ રણની માય; તોતો પ્રથ્વી કેરૂં પ્રાશ્વીત બેસે મુજને ત્યાંય. ૩૨ એણું કહીને હરીએ આપી પાપીને સેનાય, તેને લેઈ ને અંધકુંવર તો હરતીનાપુર જાય. ૩૩ ॥ વલણ ॥ બળદેવે હવે રાખીઓ અર્ધો દીવસ તો જરેરે, દુર્ગો કહે તે જાણીયું પોતે શ્યામળ દેહરેરે. ૩૪ ઇતીશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવિ હરગાશંકર વીરચીતે મહાભારથાંતર ગત ઉધોગપર્વણી દ્રૌણુત અષ્ટદીન મધ્યે દુર્યોધન મત્યુ નીર્ણય કૃતોનામ સમ્પ્રભો અધ્યાય. ॥ ૭ ॥

કડવું ૮ મું.

॥ રાગ મારૂ ॥ બોલ્યા વૈશમપાયન વચનં તુંતો સાંભળ ભુપતી તંન; વળતિ વિચાર્યું શ્રી જદુરાય, કરી બળદેવે દુષ્ટની સહાય. ૧ માટે કળા કરી આણીવાર, મોકલું તીર્થ યાત્રામાં સાર; એવામાં એક વિપ્રનું ત્યાંય, નીમીત આ-

વી રહ્યું નય મોં. ૨ તેનો દેહ લઈ અમીરામ, આવ્યા બ-
 બદેવ કેરે મુકામ; પછી વીચારીને દીતાનાથે, મડદુ ઉભુ
 રાખ્યું દાર સાથે. ૩ ઉડ્યા એવામાં શેશાંશ દેહ, દાર ઉઘા-
 ડ્યું તાણીને તેહ; પડ્યું એટલે કરંક સાર, તેને દીકું ત્યાં
 તો નીરધાર. ૪ થઈ તે થકી ઝાઝી ચીંતાય, બાણે બેઠી મને
 આ હત્યાય; આવ્યા એવામાં ત્યાં જુગદીશ, પુછ્યું બબદે-
 વને તેણે દીશ. ૫ કેમ ઉતર્યું છે ભાઈ મુખ, કહો તે તો
 ટળે જોથી દુઃખ; ત્યારે બબદેવજીએ સાક્ષાત, કહી કરંક પ-
 ડ્યાની વાત. ૬ સુણી બોડીયા શ્રી અવીનાશ, એનો આ-
 વતો તો તમ પાસ; એવામાં તમે ઉઘાડ્યું દાર, તેથી મત્યુ
 પામ્યો નીરધાર. ૭ હવે પ્રાશ્વિત મુકવા કાજ, તીર્થ યાત્રા
 કરો તમે આજ; જવા માંમળી સત્ય વચન, થયા તત્પર
 રોહીણી તન. ૮ માતપીતાની લઈ રબય તીર્થ કરવા માટે
 ગયા રાય, પછી અરજીને પોને ઇશ, આવ્યા ધર્મ પાસે તે-
 ò દીશ. ૯ તેને દેખીને પાંડુ કુમાર, અતી આનંદ પામ્યા
 તે દાર; વળતી વિચારીને નિર્વાણ, કીધું કુરૂક્ષેત્રમાં પ્રયાણ.
 ૧૦ તેણે સમે ધૃતરાષ્ટ્રના બાળ, આવ્યા તોપણ ત્યાં તત્કા-
 બ; ફેજ બેઠે તણી આગી જેહ, થયા અષ્ટદશ ક્ષોણી તેહ.
 ૧૧ સત જોજન માં તેણે દાર, નથી ખાડી જગા નીરધાર;
 પછી ગાંધારી પુત્ર પ્રકાશ, આવ્યા સહદેવ કેરીજ પાસ. ૧૨
 કહે કપટથી દુષ્ટ એહ. સુણો જોશી તને આણી સ્નેહ,
 બોલ રહ્યમાં મારો સ્થાપો, રણસ્થાનનું મહુરત આપો. ૧૨
 જોથી જીતું હું આજ સાક્ષાત, તમે મત્યુ પામે પાંચે બ્રાત;
 એવું સાંમળીને નીરધાર, આપ્યું સહદેવે મહુરત સાર. ૧૪
 તેવી રીતે દુર્યોધને ત્યાંય, રણસ્થાન રોપ્યો રણમાંય; પછી

ભીક્ષુ હણી તેણે સ્થાન, આપ્યું કતાંતને બળીદાન. ૧૫
 જોઈએ બત્રીશ લક્ષણો જન, તેને બહારે હણ્યો ભીક્ષુ તન;
 કાળ રૂદ્રનું વદન જોઈ, રાખ્યું પાંડવના ભણી તેહ. ૧૬ તે-
 થી ધર્મ તણી સેન્યા માંય, પડ્યો વંદોર્જીયો વાયુ ત્યાંય;
 ત્યારે ધુળ ઉડી દુઃખ દાઈ, સર્વે ચોદ્ધાની આંખો પુરાઈ. ૧૭
 એવું દેખીને આચર્યું સાર, પુણ્યું કૃષ્ણને ભુપે તે કાર; સુ-
 ભો વાત મારી જગતાત, કયેમ થાય છે આ ઉત્પાત. ૧૮
 ત્યારે કૃષ્ણ કહે સુભો ધર્મ, આનો સહદેવ કેરું છે કર્મ; આ-
 પ્યું શત્રુને મહુરત શ્રેષ્ઠ, માટે વિધન નડે છે આ નેષ્ટ. ૧૯ ૨-
 ભુસ્થંભ તણી ખીડી જોઈ, વાગી નાગને માથે તેહ; તેથી
 પામીશું આપણે હાર, જય પામશે કુરુ કુમાર. ૨૦ તેને સા-
 ર કરી કંઠ કળાય, રથંભ ફેરવોને આ વેળાય; વજ્ર સાડા-
 ત્રણ ભેગાં થાશે. ત્યારે સ્થંભ એનો ફેરવાશે. ૨૧ એવું
 સાંભળી ધર્મ કુમારે; આપી ભીમને આજ્ઞા તે વારે; આલ્યો
 તે સમે વાયુ કુમાર, લેવા ત્રીશુળ શીવનું સાર. ૨૨ ભતાં
 ભતાં ખીડી કેરૂં વ્રક્ષ, દીઠું માર્ગ માંહી પ્રત્યક્ષ; તેને ઉપાડીને
 લીધું વીર, ખભે મુકી આલ્યો રણધીર. ૨૩ આવ્યો દેવળ
 ફેરીજ પાસ, પુજા પ્રેમથી કરવા પ્રકાશ; ખીડીપત્ર હતાં પા-
 સે જોઈ, પોસે પોસે ચઢાવ્યાંજ તેહ. ૨૪ તેણે સમે પશુપાત
 દેવ, થયા પ્રગટ તે તતખેવ; પછી કહેવાને લાગ્યા વચન,
 કેમ આવ્યો અલ્યા વાયુ તન. ૨૫ એકવાર સર્વું શુભ કાળ
 ત્યારે આવ્યો પાછો ફરી આજ; સુધી ભીમ વહ્યો તેણે કાર,
 ખપ મોટાનો વારંવાર. ૨૬ માટે કૃપા કરી મહારાજ, આપો
 ત્રીશુળ ફરીથી આજ; ત્યારે સ્વઅંશ ભણી દયાળ, આપ્યું
 ત્રીશુળ તો તતકાળ. ૨૭ તેને લેઈ વાયુનો કુમાર, આવ્યો ઉ-

તાવળો નીરધાર; ત્યારે ખુશી થયા જહુ તંન, કહે વાયુજ-
ને ધન્ય ધન્ય. ૨૮ પછી અરજીને કર્યો ટંકાર, ત્યારે ભારતી
આવ્યા તે ઠાર; ચક્ર ત્રીશુળ વાત્તર કાય, એતો ત્રતિય વ-
જ કહેવાય. ૨૯ અર્ધુ વજ તો ભીમનો દેહ, થયાં એ રી-
તે એકઠાં તેહ; તેને લેઈને શ્રી અવીનાશ, આવ્યા કૌરવ-
ના સ્થંભ પાસ. ૩૦ તેને ફેરવીયો ક્ષણમાંય, પછી રોપ્યો
ખરોખર ત્યાંય. ૩૧ ॥ વલણુ વળતી રણમાં રોપવા, ર-
ણુ સ્થંભ નીરધારે; દુર્ગો કહે પાંડવ કરે પ્રભુ સાથે વીચા-
રેરેરે. ૩૨ ઇતીશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વીરચી-
તે મહાભારથાંતર ગત ઉદ્યોગ પર્વણી કુરુપાંડવો કુરુક્ષેત્રે આ-
ગતો નામ અષ્ટમો અધ્યાય. ॥ ૮ ॥

કડવું ૯ મું.

॥ રાગ સામેરી ॥ વૈશમપાયન એણીપેર બોલ્યા સુ-
ણ સતવાદી રાય; યુધીર્ષારે ભ્રાતને પુછ્યું ભૈરત તે વેળા-
ય. ૧ ત્યારે સહદેવ ત્યાં આપ્યું ઉત્તમ ભૈરત સાર; તે પ્ર-
ભાણે રોપીયો રણસ્થંભ નીરધાર. ૨ વળતી વધ કરવાને
ભાટે જોઈએ કેવો જન્ન; તેનો નીશ્ચય કરવા લાગ્યા પાંડવ
જુગજીવન્ત. ૩ એવામાં પાતાળે રહે છે ભીમ તણો કુંભાર;
તેતો માતની આજ્ઞા માગી તર્ત થયો તૈયાર. ૪ નીજ માતા-
ને બધીક કહે છે સાંભળ તું એક વાત; પીતાને હું નથી ઓ-
ળખતો આ વખતે સાક્ષાત. ૫ ત્યારે સ્ત્રીએ મન્ન વિચાર્યું
કૌરવ ઝાઝા સાર; પાંડુ સુત થોડા તે ભાટે પામશે રણમાં હા-
ર. ૬ એવું સમજી સુતને કહે છે કુરુક્ષેત્રમાં જાજે; માફ ક-
હેવું માન્ય કરીને લાગ્યાનો ભીરુ થાજે. ૭ વળતી ભીમ ત-
ણો સુત ચાલ્યો ત્રણ બાણ લેઈ ત્યાંય; હેલા માત્રમાં આવ્યો
તેતો કુરુક્ષેત્રની માંય. ૮ તેને દેખી દુરથી આવ્યા પ-

રમાત્મા તો પાસ; ત્યાર પછી પુછવાને લાગ્યા બાળકને અ-
વીનાશ. ૯ અરે ભાઈ તું ક્યાંથી આવ્યો કોણ પીતાને
માત; કીયે ઠેકાણે ગમન કરો છો તે તો કહેા સાક્ષાત. ૧૦
એટલે ભીમ તણો સુત બોલ્યો હરી સાથે અભીરામ; ભી-
મસેનનો આત્માજ હું છું આવ્યો આણે ઠામ. ૧૧ એવા-
માં શ્રીહરીએ દીઠાં ત્રણ બાણ તે પાસ; ત્યારે તેને કહે-
વા લાગ્યા પ્રભુ આણી ઉદ્ધાસ. ૧૨ અરે ભાઈ આ ત્ર-
ણ બાણથી જય શી રીતે થાય; શત્રુ છેદી નાંખે ત્યારે શો
કરવો ઉપાય. ૧૩ એવું સાંભળી બધીક બોલ્યો સાં-
ભળોને મહારાજ; એક બાણ મીથ્યા આણ્યું છે બેથી
થાથે કાજ. ૧૪ એક વડે મૃત્યુ આંકું છું બીજે કડું સંહા-
ર; ઈંદ્રાદીક અમ્મર છે તો પણ નાશ કડું નીરધાર. ૧૫
ત્યારે તેને કહેવા લાગ્યા વીશ્વપતિ ભગવાન; માફ મૃત્યુ
આંકે ત્યારે 'તું'તો ખરો બળવાન. ૧૬ એમ કહીને ઇશ્વર
બનીયા વિરાટ રૂપે રાય; ચર્ણુ કમળ પાતાળે રાખ્યાં શીર
ગગને સોહાય. ૧૭ મેરૂને મંદરાચળ તેમાં કર ઘાલ્યા પ્ર-
કાશ; એવી રીતે ખેલ કરીને ઉભા ત્યાં અવીનાશ. ૧૮
તે વખતે બધીકે ચઢાવ્યું ધનુષ ઉપર બાણ; તેને મંત્ર ભ-
ણીને મુક્યું પ્રભુ ઉપર નીરવાણ. ૧૯ વાયુ વેગે આલ્યું
તેતો પરવરીયું પાતાળ; ડાબા પગમાં પદ્મ હતું ત્યાં ચિ-
ન્હ કર્યું તતકાળ. ૨૦ વળતી આવી પેઠું એતો ભાથામાં
રાજન્ન; ત્યારે બીજું સાયક મુકે પ્રકોહરનો તન્ન. ૨૧ એ-
ટલે તેને કહેવા લાગ્યા વીશ્વપતી ભગવાન; મુજને જોયા
પુઠે મુકળે બીજે શર આ સ્થાન. ૨૨ એમ કહીને તન્ન
તપાસ્યું ત્રીકમે તતકાળ; ત્યારે ચર્ણુ કમળમાં દીઠું ચીન્હ-

વળી વીશાળ. ૨૩ તે સમે શ્રીજીએ વખાણ્યો બધીકને
અપાર; ધન્ય ધન્ય તુજ માત પીતાને ધન્ય ગુરૂ નીરધાર.
૨૪ હાવે કૌરવ પાંડવ કેરૂં યુદ્ધ થશે આ ઠામ; તેમાં કોનો
પક્ષ કરીશ તું સાચું કહે અલીરામ. ૨૫ ત્યારે બધીક ક-
હેવા લાગ્યો સાંભળોને અવીનાશ; બેમાંથી જે હારે તેની
પક્ષ કરીશ પ્રકાશ. ૨૬ એવું સાંભળી હરીને પ્રગટી અંત-
રમાં ચીંતાય; પાપી કેરી પક્ષ એ કરશે માટે કડું ઉપાય.
૨૭ એમ વીચારી તેડી લાગ્યા તેને ધર્મની પાસ; વળતી
ત્યાં ઓળખાણ પડાવ્યું સર્વેનું અવીનાશ. ૨૮ ભીમસેન
નિજ પુત્રને બ્રેહ્મ થયો ઘણો રળીયાત; વળી ધર્મ બોળે
બેસાડ્યો બોલાવી સાક્ષાત. ૨૯ તે સમે પુરૂષોત્તમ કહે છે
સાંભળો પાંડુ તન્ન; કાળ રૂદ્રને ભક્ષ આપવું તેતો વિચારો
મન્ન. ૩૦ કળા પ્રવીણ ને લક્ષણવંતો વળી જાણે વીધાય;
એવો નર હોયે તો તેનું બળીદાન દેવાય. ૩૧ ત્યારે પર-
માત્માને કહે છે પોતે ધર્મ કુંભાર; કળા કેટલી લક્ષણ વી-
ધાય તેનો કહો વીસ્તાર. ૩૨ ॥ વલણ ॥ એવું સાંભળી બો-
લીયા સમર્થ સરજનહારે; દુરગો કહે તેતો કહે ત્રયણેનો
પ્રકારરેરેરે. ૩૩ ઈતીશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર
વીરચીતે મહાભારથાંતર ગત ઉદ્યોગ પર્વણી પાતાળાત્ બધી-
ક આગતો નામ નવમો અધ્યાય. ॥ ૯ ॥

કડવું ૧૦ મું.

॥ રાગ છંદ ભુજંગી ॥ બોલ્યા શ્રીહરી સાંભળો ધરમ-
રાય, કળા કેટલી તે તણો મહીમાય; શીખે તેહને તે ઘણી તો
પુજાય, વળી કોઈ કાળે દુષ્ટી નવ્ય થાય. ૧ છબી પાંડેને

સર્વે^૨ પોશાક^૩ પેહેરે, બાંધે^૪ પાઘડી પારધી પેટે હેરે; રસોઈ^૫
 આવડે^૬ કામ જોઈ જમે છે, બોલે^૭ બહુ રસાણું ઘટે તેણું કે-
 હેછે. ૨ હીંમતથી^૮ હડાવે કરે સ્નાન સાફ, ભરે^૯ ખાટલોને^{૧૦}
 જીતે^{૧૧} હોડ વાફ; જગા જોઈ^{૧૨} બેસે સુવે સાચવે તે, ત્વરાથી^{૧૩}
 જમ દુરની વસ્તુ લે છે. ૩ ધરે^{૧૪} સોળ શણગારને દીકું કરશે,^{૧૫}
 ગ્રહે^{૧૬} લાજને લોકનું^{૧૭} દુઃખ હરશે; ગણીતને^{૧૮} હીસાબે^{૧૯} ગ-
 ણી અંક કેહશે, લખે^{૨૦} વાંચેને રીઝવે જ્ઞાન દેશે. ૪ કંટી ક-
 મંને^{૨૧} સત્ય વેપાર સારો, અતી શુરને^{૨૨} રાગ ગાશેજ ખ્યારો;^{૨૩}
 ચઢે^{૨૪} વ્રક્ષ માથે તોળે ન્યાય સારો, તાકી તીર મારે તરે ની-^{૨૫}
 ર તારો. ૫ આજ્ઞા પાળને^{૨૬} અશ્વને ફેરવે છે, પરીક્ષા કરે દ્ર-^{૨૭}
 વ્યથી લાવ લે છે; અમલ કેળવે વૈધ વીધાજ સારી, કરે^{૨૮}
 મીત્રતા તર્ક બાંધે વીચારી. ૬ પ્રપંચે કરી છેતરે દંડ દેશે,^{૨૯}
 પશુ પાળસે ચોરશે દોષ દેશે; આરાધન અને મંત્ર આસ-^{૩૦}
 ન વાળે, દીસે પુટડો જંત્ર બહુજ ન્યાળે. ૭ હરે મન્નને ચેત-^{૩૧}
 શે ચિત્ત માંહી, જશે દર્શને દાન દેશેજ ત્યાંહી; વળી માન^{૩૨}
 અપમાનથી રીત બાળે, મારે ચોટની માનુની સંગ માણે. ૮

તજેને સજે^{૫૬} વાત અદ્ભુત^{૫૭} ભાષે, ગૃહેને લહે^{૫૮} સંગ્રહી^{૬૦} સર્વ^{૬૧}
 રાષે; તોડેને સાંધે^{૬૨} સર્વ^{૬૩} વાજાં^{૬૪} બળવે, છોડે^{૬૫} છંદને^{૬૬} બચીને
 વસ્તુ^{૬૭} લાવે. ૯ સમો સાધસે^{૬૮} છીદ્ર^{૬૯} છાનું^{૭૦} રાષે, તીલક^{૭૧} પ-
 રખણું^{૭૨} પુછણું^{૭૩} જોર^{૭૪} દાષે; કહે^{૭૫} કૃષ્ણજી^{૭૬} ધર્મને^{૭૭} વાત^{૭૮} એવી, ક-
 જા^{૭૯} એ^{૮૦} ખોતેર^{૮૧} તે^{૮૨} શીખી^{૮૩} લેવી. ૧૦ હવે^{૮૪} લક્ષણોના^{૮૫} સુણો^{૮૬}
 ભેદ^{૮૭} રાય, જેથી^{૮૮} ચિત્તમાં^{૮૯} ખુબ^{૯૦} આનંદ^{૯૧} થાય; વિદ્યા^{૯૨} આવ-
 ડે^{૯૩} ને^{૯૪} વધુ^{૯૫} હોય^{૯૬} સારી, વળી^{૯૭} વાતમાં^{૯૮} રીઝવે^{૯૯} નરને^{૧૦૦} નારી.
 ૧૧ કરે^{૧૦૧} શુદ્ધ^{૧૦૨} વેપારને^{૧૦૩} બુદ્ધિ^{૧૦૪} ઝાઝી^{૧૦૫} શિખે^{૧૦૬} નૃત્યને^{૧૦૭} ગાનથી^{૧૦૮}
 કરશે^{૧૦૯} રાજ; કવીતા^{૧૧૦} સમો^{૧૧૧} નાદને^{૧૧૨} ન્યાય^{૧૧૩} બાણે, વીનય^{૧૧૪} ને^{૧૧૫} વી-
 વેક^{૧૧૬} ધણો^{૧૧૭} પ્રેમ^{૧૧૮} આણે. ૧૨ ધરે^{૧૧૯} શસ્ત્ર^{૧૨૦} શુરાપણું^{૧૨૧} શરમાવે, ક-
 રે^{૧૨૨} કામ^{૧૨૩} સારાં^{૧૨૪} બજે^{૧૨૫} બ્રહ્મ^{૧૨૬} ભાવે; પ્રભુતા^{૧૨૭} બતાવે^{૧૨૮} થસે^{૧૨૯} શાંત^{૧૩૦}
 તેવો, પહેરી^{૧૩૧} બાણસે^{૧૩૨} સરવ^{૧૩૩} પોશાક^{૧૩૪} એવો. ૧૩ ધરે^{૧૩૫} ધૈર્યને^{૧૩૬} ધુ-
 તણું^{૧૩૭} આવડે^{૧૩૮} છે, કળાએ^{૧૩૯} કરી^{૧૪૦} મનની^{૧૪૧} વાત^{૧૪૨} લે^{૧૪૩} છે; અમલ^{૧૪૪}
 કેળવે^{૧૪૫} ને^{૧૪૬} દે^{૧૪૭} વેણુ^{૧૪૮} પ્યાડું; કરે^{૧૪૯} મલ્લ^{૧૫૦} સાથે^{૧૫૧} તેણું^{૧૫૨} યુદ્ધ^{૧૫૩} સાર. ૧૪
 સાધે^{૧૫૪} યોગને^{૧૫૫} કુળની^{૧૫૬} લાજ^{૧૫૭} પાળે, લાખે^{૧૫૮} ને^{૧૫૯} ઉકેલે^{૧૬૦} ખડું^{૧૬૧} ખોટું^{૧૬૨}
 ન્યાળે; ખરો^{૧૬૩} ખેલ^{૧૬૪} નટનો^{૧૬૫} નથી^{૧૬૬} તે^{૧૬૭} અબાણ્યો, એવા^{૧૬૮} પુરૂષને^{૧૬૯}
 દેવ^{૧૭૦} જેવો^{૧૭૧} પ્રમાણો. ૧૫ કહ્યાં^{૧૭૨} બત્રીસે^{૧૭૩} લક્ષણો^{૧૭૪} એહ^{૧૭૫} ભારી,

તેને શિખવાં પ્રાણીને પ્રેમ ધારી; હવે ચૈદ્ર વીધા તણુ તો
 વખાણુ, કરું આ સમે ભુપતી નીરવાણુ. ૧૬ રસાયન શી-
 ખે ને ભણે બ્રહ્મજ્ઞાન, ખોલે દેવ વાણી કવિતા નીદાન; જો-
 તીસ વૈદુ ને વેદ વ્યાકરણ સાર, તેવાં બાણુ આદી ગૃહે હ-
 થીયાર. ૧૭ તીરે નીરને ખેલ નટનો ગ્રમાણુ, વળી ડોકને
 શાસ્ત્ર સામુદ્ર જાણે; ચઢી અશ્વ પીઠે દસે દીશ જાય, કહી એ-
 હ વિદ્યા ચતુર્દશરાય. ૧૮ ॥ વક્ષણુ ॥ લક્ષણુ વિદ્યાને કળા
 તેનો કહયો વિસ્તારરે; દુરગો કહે પછી ખોલીઆ વીશ્વતણુ
 કરતારેરેરે. ૧૯ ઇતીશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વિ-
 રચીતે મહાભારત્યાંતર ગત ઉદ્યોગ પર્વણી કૃષ્ણેન કળા લ-
 ક્ષણુ વિદ્યાવર્ણન કતો નામ દશમો અધ્યાય. ॥ ૧૦ ॥

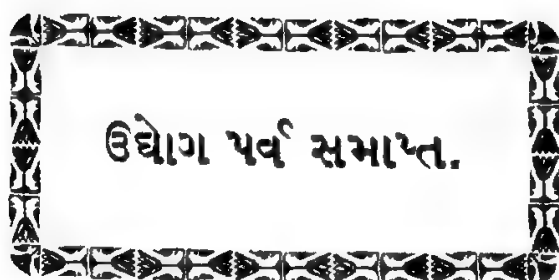
કડવું ૧૧ મું.

॥ રાગ સામેરી ॥ વૈશમપાયન એણીપેર ખોલ્યા મુણ
 સતવાદી રાય, વળતિ ધર્મને કેવા લાગ્યા ત્યાંતો શામળ
 કાય. ૧ ઇશ્વર કે આપણી સેનામાં તેવા ત્રયણુ વીર, હું
 અર્જુનને ભીમ તણો સુત લક્ષણુવંતો પ્રીર. ૨ તે માટે મુજને
 વધેરો જોથી થાયે કાજ, એવું સાંભળી કેવા લાગ્યા યુધીષ્ઠી-
 ર મહારાજ. ૩ અરે પ્રભુ હેવો દેખીને ક્યમ થાયે અન્યાય,
 અમારા મુખ માટે શ્રીજી તમને ક્યેમ હણાય. ૪ એટલે
 અર્જુન ખોલી ઉઠયો મુજને મારો બ્રાત, જે તે રીતે કાર્ય
 સાધવું યુદ્ધ તણું સાક્ષાત. ૫ ત્યારે હરી કેહે એવું કરતાં બ-
 ગડે સર્વે કાજ, ભીષ્મ દ્રોણ ને કર્ણની સાથે યુદ્ધ કરે કાણુ

આજ. ૬ તે સમે નાગણીનો દીકરો બોલ્યા બધીક બાળ, મુંજને હણવા માટે ક્રીધી કળા તમે જગપાળ. ૭ મોટા જ નની વાત ખરી છે બોલે તે બંધાય, ભાગ્યાનો ભેડ સુણીને ક્રીધો આ ઉપાય. ૮ માટે મુંજને મારી આપો કાળ રક્ષને ભક્ષ, પણ મારા મનમાં છે ઇચ્છા યુદ્ધ જોવું પ્રત્યક્ષ. ૯ હેવું સાંભળી હરિએ મુકયું ચક્ર સુંદરશન ત્યાંય, તેણે કરીને મુસ્તક છેહયું બધીકનું રણ માંય. ૧૦ વળતી તેનું રક્ત છાંટીયું કાળ રૂદ્રને સાર, તેથી ત્યાંતો રડવા લાગ્યો વાયુનો કુમાર. ૧૧ રિસાવીને છોટા બેડો પુત્ર શોકથી એહ, તેની પાસે ઇશ્વર આવ્યા બોલ્યા આણી સ્નેહ. ૧૨ કૃષ્ણ કહે કુંતા સુત સાંભળ મળે ગયેલું રાજ્ય, પણ એક વસ્તુ ફરી ના આવે જય જોહની લાજ. ૧૩ દેહ ધરીને જે પ્રાણીએ લાજ ધરી નહીં લેશ, તેને તો મહા પાપી જાણો જેવો વ્યંડળ વેશ. ૧૪ કૌરવથી પાછા હઠીએ તો રણમાં ઇજ્જત જાય, તે માટે બધીકને માર્યો નથી કયો અન્યાય. ૧૫ પણ એને જીવાડું હુંતો કુંતાના કુમાર, તે માટે ચીંતા છોડી દો સત્ય કહું આવાર. ૧૬ એવું કહી બધીકના મુખમાં અમરૂત મુક્યું ઇશ તેથી જીવ રહ્યો માથામાં જીવ્યો તેણે દીશ. ૧૭ ત્યાર પછી તે માંયું લીધું કરમાં સુંદીર શ્યામ, વ્રક્ષ તણા ગાળામાં મુક્યું જોવાને સંગ્રામ. ૧૮ એટલે વાયુનો સુત હરખ્યો વરત્યો જયજયકાર, બધીકને મારી ઉગાર્યો એવા સરજતહાર. ૧૯ હાલે કૌરવ પાંડવ કેરા અતિરથી મહારથી જોહ, તેના બાળનો તોલ કહું છું સાંભળ ભુપતી એહ. ૨૦ ખાર વ્રષભનું બળ તો સુંદર શારદુલમાં જણાય, તેવા દ્વાદશ શારદુલ કેરું સમથ સીંહમાં રાય. ૨૧ હેવા દ્વાદશ સીં-

હતાણું પુરૂષાર્થ કહીએ જોહ, તેતો શુરામાંહી રેછે તેમાં નહીં
 સદેહ. ૨૨ એવા એવા દ્વાદશશુરા કરે જોટલું જોર, તેટલું બળ
 તો અર્ધરથીમાં નીચે ભુપ કીશોર. ૨૩ તેવા અર્ધરથી બે-
 થઈને મારથી તો કહેવાય, એવા મારથી ત્રણ મળેથી અ-
 તીરથી એક થાય. ૨૪ ધર્મ તણી સેનામાં તેવા અતીરથી
 છે સાત; તે પ્રમાણે સપ્ત મારથી બળીયા બહુ સાક્ષાત. ૨૫
 અર્ધરથી તો પંદર કાવે વ્યાસે કરી ગણનાય, બાકીની જે સે-
 ના તેતો સાત ક્ષોણી કેવાય. ૨૬ દ્રુપદ વીરાટને પાંચે પાંડવ
 અતીરથી બળવાન, તેવી રીતે મ્હારથી કેરાં નામ કહું રા-
 જન્ન. ૨૭ ધૃષ્ટદ્યુમ્ન શીખંડી બચ્ચીક મેઘ વરણ મહાકાય
 અભીમન્યુ ગદોરગચ્છ તેવો ઇલેવાન કહેવાય. ૨૮ તેવા કૌ-
 રવ હળમાં જાણો અતીરથી તો પાંચ, સોળ મ્હારથી શોભે
 સુંદર જેની ઝાઝી આંચ. ૨૯ અર્ધરથી તો ત્રીસ તેહમાં બી-
 જી બહુ સેનાય; તેની તો એકાદશ ક્ષોણી નીચે છે સંખ્યાય ૩૦
 દ્રોણ ભીષ્મ ને કૃપાચાર્ય ત્યમ અશ્વત્થામા સાર; સુર્યકુમાર
 સુદર્શ પ્રમાણો અતીરથી નીરધાર. ૩૧ શલ્ય શકુની ભગ-
 હતને વળી ભુરીશ્રવા રાજન્ન; સોમહત ને સાત્વકી
 જાહવ કરણ કેરો તન્ન. ૩૨ દુસ્યાશન જેદ્રથ શુશર્મા માદ્રી-
 રાજ કુમાર; ચંદ્રકેતુ ને ચીત્રકેતુ ત્યમ લક્ષમણો નીરધાર.
 ૩૩ યુયુત્સુ ને કાળાંતક એતો સોળ મ્હારથી રાય; સર્વે શુ-
 રા બળમાં પુરા કોઈથી નવ જીતાય. ત્યાર પછી દુર્યોધને
 કીધા ભીષ્મને સેનાધિશ; તેના તાબા માંહી સોંપ્યા મ્હારથી
 તો અવીનાશ. ૩૪ વધી પર્વ થયું સંપુરણ પોચી મનની
 આશ; શ્રોતાજન તમે સર્વે બોલો જ્યજ્ય શ્રી અવીનાશ.
 ૩૫ ॥ વલણ ॥ ગંગા સુત યુધ્ધે ચઢે પહેલે દીવસ સારરે,

દુરગો કહે તેનો કરે મુનીવરતો વીસ્તારેરેરે. ૩૭ ઇતીશ્રી
પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વીરચીતે મહાભારથાંતર
ગત ઉદ્યોગ પર્વણી અતીરથી મહારથી વરણનો નામ એ-
કાદશે અધ્યાય. ॥ ૧૧ ॥

ભીષ્મ પર્વ.

॥ શ્રી ગણેશાય નમઃ ॥ અથ ભીષ્મ પર્વ લીખ્યતે ॥
 ॥ રાગ સામેરી ॥ વૈશમપાયન ઐષ્ટીપેર બોલ્યા સુણ સ-
 ત્યવાદી રાય; વીસ્તારી સંભળાવું તુજને ભીષ્મ પર્વ મહી-
 માય. ૧ પહેલે દીવસે લડવા માટે ચઢીઆ ગંગા તન્ન; તે-
 ની પુઠે સેના ચાલે સર્વે ક્ષત્રી જન્ન. ૨ સુરા ત્યાં સીંહનાઠ
 કરે છે થયો નગારે ધાવ; રાજકુંવર રઢીયાળા શોભે જુદ-
 નો જેને ભાવ. ૩ રૂપ થકી રંગીલા ને વળી પાતળીઆ પ્ર-
 માણુ; છખી ફાંકડી મુછ વાંકડી યુદ્ધ કળાના જાણુ. ૪ અ-
 વળા સવળી ભાથા ભીડ્યા કેડ કશી નીરધાર; ગેંડાપટા-
 ની ઢાલ ઢળકતી ચળકતી તલવાર. ૫ માથે મુગટ મોર
 પીંછના કંઠે પુષ્પના હાર; લેલાટે તો અરચ્યા ક્રીધી ગળે
 ગણુબંધ સાર. ૬ પગમાં તો વળી મોજ સુંદીર હાથે પોં-
 ચી શોભે; કાને કુંડળ કટી મેખલા કદોરે મન લોભે. ૭
 સોનેરી સુરવાળ ને શેલાં જમા સુંદીર સાર; એવી રીતે અં-
 ગે ધર્યો છે થોદ્ધાએ શણગાર. ૮ ધ્વજ ફરકે નેજા ચળકે
 માફ રાજ ગવાય; પાખરીયા તો પગ નવ માંડે ગગને ચા-
 લ્યા જાય. ૯ મહાગર ગજ ચીકાર કરે છે માહીશનો નહી પા-
 ર; ઉંટ ઉપર ત્રંબાળું ગાયે વળી કેટલા સવાર. ૧૦ મહા-
 રથી તો રથ માંહી બેઠા ધરી ધનુષને બાણુ; કેટલા તો પા-
 લખીમાં પડીયા શુરા તો નીરવાણુ. ૧૧ ગદા ગુરજને બર-
 છી ભાલા કરમાં લેઈ તે ઠાર; દળ વાદળના જેવું ચાલ્યું ઉ-
 ર્ધ્વ ન ઝીલે ભાર. ૧૨ મેઘ ગરજના માફક ત્યાંતો હોકારા બ-

હુ થાય; પહરજ ઉડી રવી ઢંકાયો ઝાંખો તેહ જણાય. ૧૩
 એવે ઠાઠે ભીષ્મ પીતા તો આઁયા સ્થંભની પાસ; તેની સા-
 મા આવી ઉભા અરજુન ને અવીનાશ. ૧૪ તેહ તણી સેના
 પણ સર્વે ઉભી તેણે ઠાર; એવી રીતે બેઉ દળ મળીયાં શો-
 ભાનો. નહીં પાર. ૧૫ આવે હસ્તીનાપુર માંહી દુરીયોધનનો
 તાત; યુદ્ધ તણી વાર્તા પુછે છે સંજયને સાક્ષાત. ૧૬ તેતો
 જાતે ખારોટ છે વળી દિવ્ય ચક્ષુ નીરધાર; પોતાને મુકામે
 રહીને જુવે સકળ સંસાર. ૧૭ તેને તો ધૃતરાષ્ટ્ર પુછ્યું પ્રે-
 મ થકી વચન્ન; આ વખતે શું કરતા હશે યુદ્ધમાં મારા તંત. ૧૮
 એવું સાંભળી સંજય કહે છે મુણે. તમે નૃપ વાત; ભીષ્મ
 પીતાને અરજુન એ બે ચઢીયા છે સાક્ષાત. ૧૯ સઁચ સાચીને
 શ્રીહરી કહે છે આ વખતે ભુપાળ; બેઉ સેનાની મધ્યે
 રાખો રથ મારો દયાળ. ૨૦ ત્યારે કૃષ્ણે અરજુન કેરો રથ તો
 સુંદીર જોહ; ઉભય સેનાની મધ્યે રાખ્યો તેમાં નહીં સદેહ. ૨૧
 તે સમે અરજુને જોયું તપાસીને ત્યાંય; એટલે નાના ના-
 ના બાળક દીઠા સેના માંય. ૨૨ વળી ભત્રીજા કાકા મામા ગુ-
 ર હાહા સાળાય; તેવા ભાણેજ પ્રાહ્મણ દેખી ઉપજી મન ક-
 રણાય. ૨૩ અરજુનને વૈરાગ આવીયો અંતરમાં તે ઠાર; ત્યા-
 રે આયુધ હેઠાં મુકી સુતો રથમાં સાર. ૨૪ ॥ વલણ ॥ કું-
 તા સુત રથમાં પડ્યો દીલમાં આણી દયાયરે; દુર્ગો કહે તે
 દેખીને બોલીયા રણછોડરાયરેરેરે. ૨૫ ઇતીશ્રી પાંડવ ચરી-
 ત્રે કવી દુરગાશંકર વીરચીતે મહાભારથાંતર ગત ભીષ્મ
 પર્વણી ભીષ્મ યુધ્ધે આગતો નામ પ્રથમો અધ્યાય. ॥ ૧ ॥

કડવું ૨ જુ.

॥ રાગ સામેરી ॥ વૈશમપાયન એણીપેર બોલ્યા સાંભ-

જ ભુપ કુમાર; વળતી વિઠલ કેહેવા લાગ્યા પારથને તે
 ડાર. ૧ અરે અહ્યા અરભુન આ વખતે મુતો ક્યમ રાજન્ન;
 ક્ષત્રી કુળમાં ખોડ ખેસશે હસશે દુર્યોધન. ૨ આ સમે આ-
 વું કયાં આવ્યું ગાંડુ તુજને જ્ઞાન; સર્વે વહેમ જવાદે ભાઈ
 સત્વર થા સાવધાન. ૩ તે વખતે કુંતાસુત બોલ્યો સાંભળો-
 ને મહારાજ; કેવળ રાજ્યતણી ઇચ્છાથી ક્યમ થાયે આ
 કાજ. ૪ ગુરૂ દાદાને પુજ્ય સંખંધી વળી પોતાનો બ્રાત; તે-
 ની રાજ્યતણી અભીલાશે ક્યમ થાયે મેં ધાત. ૫ એવું
 ભારે પાપ કરી હું ભોગવું કીએ કાળ; તે માટે લડવાનો
 નથી નિશ્ચે દીન હયાળ. ૬ એવું સાંભળી કૃષ્ણ કહે તું સાં-
 ભળ અરભુન વાણ; વર્ણાશ્રમ વીચારી જ્ઞેને તેથી થશે ક-
 હ્યાણ. ૭ આ વખતે જે સમજ્યો મનમાં તે નોહોય તા-
 રો ધર્મ; અનાદીનું વિચારી જ્ઞેને ક્ષત્રીકુળનું કર્મ. ૮ રાજ-
 કુંવરને રણની માંહી સગપણ નવ જોવાય; હયા શર્મ કે ભી-
 તી આણે તોપણ નરકે જાય. ૯ સંસારી થઈ પાળે કોઈ
 ત્યાગી કેરી રીત; પણ આશ્રમ છોડયા વિનાનું નિષ્કુળ એહ
 ખચીત. ૧૦ કુળાચારનો નાશ કર્યાથી થાય ધર્મનો નાશ; ધર્મ
 નાશથી નિશ્ચે જાણો નીચુ કુળ પ્રકાશ. ૧૧ કુળનો નાશ થએ-
 થી બનશે વ્યભીચારણી નાર; તેનાથી સંતાન નીપજે વર્ણશં-
 કરાં સાર. ૧૨ તેવી તે પ્રજા તો નાંખે તાતને નર્કની માંય;
 પોતે પણ નર્કે સંચરશે દુઃખ પામે છે ત્યાંય. ૧૩ વળી પુ-
 રુષોતમ કહે છે સાંભળ કુંતાજીના બાળ; કોઈ કોઈથી હણા-
 તું નથી મોટું થાવા કાળ. ૧૪ હું મારીશ કે મને મારશે
 એવું સમજે જેહ; તેને તો નવ જ્ઞાની કેહેવા મોટા મુરખ
 તેહ. ૧૫ આત્મા કોઈ દાહાડો નથી મરતો અજરામર કહે-

વાય; નવા નવા એ દેહ ધરે તે સર્પ કંચુકી ન્યાય. ૧૧ જે
 વી કરણી તેવું પામે સુખ દુઃખ આ સંસાર; જશ અપજ-
 શને જીવવું મરવું તે પણ વળી નિરધાર. ૧૭ સારી નર-
 સી કરણી કેરાં મુજ તો ત્રણ કહેવાય; તેની તો ગુણ એવી ક-
 હી છે શાસ્ત્ર વિશે સંજ્ઞાય. ૧૮ તે સર્વેનાં નામ જુજવાં સ-
 ત્વર જ તમ જાણુ; તેનાથી પ્રાણી કરે છે પુન્ય પાપ નીરવા-
 ણ. ૧૯ સત્વગુણથી જ્ઞાન થાય છે રબે ગુણથી રાગ; તમે
 ગુણથી મોહગ્લાની ને આજસ તો મહાભાગ. ૨૦ વર્ણાશ્રમ
 પ્રમાણે કરે નીસ્કામે સઉ કર્મ; તે પ્રાણીને જ્ઞાની કહેવો તેનું
 નામજ ધર્મ. ૨૧ નાશવંતને સાચું માની પ્રીતી આણે જે-
 હ; તેનું કરવું નિષ્ફળ થાયે મુરખ પ્રાણી તેહ. ૨૨ જે ક-
 થણી કરવાથી આત્મા બંધનમાં તો આવે, તેને તો અજ્ઞા-
 ની કહેવો તામસને પ્રભાવે. ૨૨ તે માટે તું મીત્ર માયરા જા-
 લ ધનુષને બાણ; માઈ કહેવું ગ્રહણ કર્યાથી થાશે તુજ ક-
 હ્યાણ. ૨૪ તોપણ કુંતા કેરો દીકરો થયો નહીં હુંશીયાર;
 ત્યારે શ્રીહરીએ દેખાડ્યું વિશ્વરૂપ તે ધર. ૨૫ ઘોર ભયાન-
 ક રૂપ તેહ છે ચોપાસે વદન્ન; વિશ્વબંધુ તેના ઉદરમાં દેવ
 દૈત્ય પશુ જન્ન. ૨૬ પર્વત જેવી દાદો દીસે જીજ્ઞાસો વીઠા-
 જ; તે મધ્યે આવી પડે છે ક્ષત્રી કેરા બાળ. ૨૭ તેને આવી
 કુચો કરે કાળ રૂપી અવીનાશ; એવું દેખી સવ્યસાચીને ઉ-
 પજ્યો દિલમાં ત્રાસ. ૨૮ ત્યારે કરજેડીને કાઢી સ્તુતી તે-
 ણે ધર, અહો નાથ ઉગારો મુજને એમ કહું નીરધાર. ૨૯
 તે સમે નીજ રૂપ સમાવી શાંત થયા જગદીશ; વળતિ પો-
 તે કહેવા લાગ્યા પારથને તો ઈશ. ૩૦ અરે ભાઈ તેં શું
 શું દીઠું સાચી કહેને વાત; જે જીહું બોલું તો તુજને મારા

સમ સાક્ષાત. ૩૧ એટલે ગદગદ કંઠે બોલ્યો અર્જુન જોડી હાથ; કાળરૂપ મેં તમને દીઠા નીશ્ચે દીનાનાથ. ૩૨ વીશ્વપતિ તમારા મુખમાં દીઠી સૌ સેનાય; દ્રોણ ભીષ્મ ને કર્ણ સરીખા દાઢયોથી ચવાય. ૩૩ તેણું રૂપ તમારૂં દેખી કંપ્યાં મારાં ગાત્ર; હજુ તેથી સાતા નથી વળતી તન્ન વિશે તલ માત્ર. ૩૪ એણું સાંભળી શ્રીહરી કહે છે સાંભળ દંદ્રિકુમાર; સર્વેનો મેં કરી મુક્યો છે મુળ થપ્પી સંહાર. ૩૫ નીમીત માત્ર તુંતો છે ભાઈ સાચી કહું છું વાત; તે માટે ચીંતા છોડીને સાવધ થા સાક્ષાત. ૩૬ સર્વ ધર્મનો ત્યાગ કરી તું મુજ શર્ણું રેહે વીર; જોણે કરીને ફરી નવ પામું દુખદાયક શરીર. ૩૭ મુજને માણસ જેવો જાણિ દેખે દોષ વિશાળ; તે પ્રાણી નરકે સંચરશે નીશ્ચે કુંતા બાળ. ૩૮ ॥ વલણ ॥ એવી વાણી સાંભળી અર્જુન થયો હુંશીયારરે; દુર્ગો કહે વળતી કર્યો ચાંપ તણો ટંકારરેરેરે. ૩૯ ઇંતીશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વીરચીતે મહાભારથાંતર ગત ભીષ્મ પર્વ કષ્ટેન અરજુનસ્ય ગીતા કથીતો નામ દ્વિતીયો અધ્યાય. ॥ ૨ ॥

કડવું ૩ જુ.

॥ રાગ મારૂ ॥ બોલ્યા વૈશમપાયન વચન, સુણો સત્યવાદી નૃપ તન્ન; કર્યો વિજ્યે ટંકાર જ્યારે, આગ્યા મારૂતી તો તેણીવારે. ૧ બેઠા ધ્વજ ઉપર તેહ વીર, હુંપ શખ્દ કરી રણધીર; એટલે ગાંગેવ તો તેણે કાળ, શંખનાદ કર્યો છે વીશાળ. ૨ પછી કેહેવા લાગ્યા તેણે ઠાર, મુક બાણ તું પાંડુ કુમાર; એણું દાદાનું સુણી વચન, પ્રથમ બાણ મુક્યું દંદ્રિ તન્ન. ૩ તેતો ચર્ણું નમ્યું આવી ત્યાંય, પછી પેહું નીખંગની માંય; ત્યારે ગંગા પુત્રે તેણે દીશુ, બાણ મુકીને દીધી આશી-

શ. ૪ થવા લાગ્યું તે સમયે યુદ્ધ, કરે ભીષ્મે ભીષ્ વિરૂદ્ધ; કુંતાપુત્રે મુક્યું અગનાસ્ત્ર, સામું ભીષ્મે પ્રેર્યું વરૂણાસ્ત્ર. ૫ એવું દેખીને પાંડુ કુમારે, વાયુ બાણ મુક્યું તેણીવારે; વસુ-અંશ એવું જોઈ રાય; મુકે વજ્રાસ્ત્ર બાણ તદાય. ૬ વળ-તી રીસ આણી ડોસે ઘણી, સેના પાંડવની તેહ હણી; એ-વું દેખીને અંજની બાળ, કુલો ધ્વજ થકી તતકાળ. ૭ એ-તો અવતાર રૂદ્રનો કાળ્યો, મોટા પર્વત ઉચકી લાળ્યો; નાં-ખ્યા કૌરવની સેના માંય, ત્યારે કોપીયા ગાંગેત્ર ત્યાંય. ૮ અ-ર્ધઅંદ્ર નામે એક બાણ, મુક્યું મંત્ર લણી નીરવાણ; થયા તેહના શર હજાર, વાળ્યાં માફતીને નીરધાર. ૯ તેથી ભે-દાયું કપીનું તન્ન, ત્યારે બોલીયા વીર વચન્ન; સુણો ડોસા તમે મારી વાન, બાણ તીવ્ર તમારાં સાક્ષાત. ૧૦ દશાશન કેરાં બાણ સાર, વાળ્યાં પુરવે મને અપાર; પણ તમારાં સાય-ક જોહ, રૂંવે રૂંવે નડેછેજ તેહ. ૧૧ પછી અરજુન કાળ્યો અ-પાર, માર્યા ભીષ્મ તણા ઘોડા ચાર; વળી બાણ મુકી તેણે દીશ, છેલ્લું સારથી કેરૂંજ શીશ. ૧૨ ત્યારે નવો મંગાવીને રથ, તેમાં દોહો તો બેડા સમર્થ; વળતી આપનો કરી ટંકા-ર; શર મુકવા માંડ્યા અપાર. ૧૩ તેણે સમે ભીમે રણ માં-ય, માર્યા સહસ્ત્ર યોદ્ધાજ ત્યાંય; હણ્યા વીશ ધૃતરાષ્ટ્રના બા-ળ, એવું દૈવત દાખ્યું વીશાળ. ૧૪ દીકું ગાંગેવે એવું આ-ચર્યું, ત્યારે નેત્ર થયાં લાલ વર્ણ; ક્રોધ અંતરમાં અતી આ-ળ્યો; તેથી ભીમને બાણે ચઢાળ્યો. ૧૫ ત્યાંથી ઉશેટયો યોજન બાર, ગાત્ર ભંગ કરી નીરધાર; એવું દેખી ગોટારમ-ચ્છ ત્યાંય, પડ્યો કૌરવની સેના માંય. ૧૬ રથ ગાંગેવ કેરો પ્રકાશ, માથે મુકીને ઉડ્યો આકાશ; નાંખ્યો ઉંચેથી પડતો

એહ, પછી આવીઓ હેઠળ તેહ. ૧૭ બેઠા એવામાં સુરજ
મેર, થયાં ધર્મનાં ભુંગળ ભેર; હાર્યા ભીષ્મ પીતા તેણે ધ-
મ, પ્રથમ યુદ્ધ વીશે અભીરામ. ૧૮ વળી યોદ્ધાઓ તો તે-
હ ટાણે, ગયા પોતપોતાને ઠેકાણે; હવે પાંડવને જદુ ધર્શ,
આવ્યા ભીષ્મ પાસે તેણે દીશ. ૧૯ વાગ્યું તું તેહને જે જે
હામ, ત્યાંતો પાટા બાંધ્યા રાખી હામ; એવી રીતે કરવાને
સેવાય, પાંડુ પુત્ર નીરંતર જાય. ૨૦ બીજે દીવસે ગંગાના
બાળ, જય પામીયા રણમાં વિશાળ; તેમ ત્રીજે દિવસે તે
હાર, જીત્યો ભીષ્મને કુંતા કુમાર. ૨૧ પછી ચોથે દીવસે
રાજન્ન; જય પામ્યા ગંગા કેરા તન્ન; તેવો પાંચમે દાહાડે
નીદાન, જીત્યો સવ્યસાચી ગુણવાન. ૨૨ વળી છઠે દાહાડે
તેણે હાર, કર્યો પારથે જયજયકાર; એવો ઉલુપી કેરા ત-
ન્ન, આવ્યો ઇલેવાન બળવાન. ૨૩ ॥ વલણ ॥ અરજુનથી
એતો થયો અતી બળીયો કુમારે; દુરગો કહે તેનો કહું શ્રો-
તા જન વીસ્તારરેરેરે. ૨૪ ઇતીશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુ-
રગાશંકર વીરચીતે મહાભારથાંતર ગત ભીષ્મ પર્વણી ભી-
રમ અરજુન યોઃ સંગ્રામ વર્ણનો નામ ત્રતીયો અધ્યાય. ૩
કડવું ૪ થું.

॥ રાગ સામેરી ॥ વૈશમપાયન એણીપેર બોલ્યા સુણ
સતવાદી રાય; સાતમે દીવસે આવ્યા રણમાં ગંગા સુત મ-
હાકાય. ૧ તેના સામે લડવા આવ્યો અરજુન કેરો બાળ,
તેતો વળતી કહેવા લાગ્યો દાદાને તતકાળ. ૨ ડોસા હવે
હરી સંભાળો એક ચીતથી આજ, તમને હું સંહારીશ તેથી
થાશે કુડું કાજ. ૩ એવાં સુતનાં વાક્ય સુણીને કોપ્યા ગંગા
તન્ન, અર્ધચંદ્ર એક બાણ મુકીયું મંત્ર લણી રાજન્ન. ૪ તે

ના ઉપર શક્તિ મુકી ધલેવાને બળવાન, ડોસાના સાયકના કીધા કટકા તેણે સ્થાન. ૬ તે સમે ભીષ્મે તો મુક્યું તીક્ષ્ણ બીજું બાણ; બાળક કેરો મુગટ ઉરાડયો આકાશે નીરવાણ. ૭ એવું દેખી અરજુન પુત્રે મુક્યાં સાયક ચાર; તે તો ગંગા-મુતને ભેદી નીકળ્યાં પેલી પાર. ૮ તે સમે દાદાએ મુક્યું ત્રીશુળ એક વીશાળ; તેણે જઘને અરજુન મુતનું ભેદું ની-શ્વે ભાળ. ૯ એટલે શર વ્રષ્ટી કરી ગાળ્યો પારથ કેરો ત-ન્ન દાદાને ગભરાવી નાંખ્યા માર થકી રાજન્ન. ૧૦ એવું દેખી ડોસે કીધો હણવાનો વીચાર; વળતી ભાથામાંથી કાઢ્યું કાળાંતક નીરધાર. ૧૧ તેને કોપ કરીને મુક્યું બાળક ઉપર જ્યારે, એટલે સૌ બ્રહ્માંડ કડકડ્યું શૂર ત્રાસ્યા તે વારે. ૧૨ કોટીક વીહ્યુત જેવું ચાલ્યું સાયક તોતે દીશ; તેણે જઘને તરત છેદ્યું ધલેવાનનું શીશ. ૧૩ એવું દેખી પારથ કો-પ્યો કુંતાનો કુંમાર, કૌરવ કેરા યોદ્ધા મારી કીધો ત્યાં સં-હાર. ૧૪ વળી શર વ્રષ્ટીએ કરી ઢંકાયો આકાશે દીનેશ; ત્યાર પછી ડોસાનો ભેદ્યો રહ્ય ભાગનો દેશ. ૧૫ શોણીત-નો વરસાદ વરસ્યો ત્યાં વાયુ ભયાનક વાય; અરજુન સામું કોઈ પ્રાણીથી ઉભુ ના રહેવાય. ૧૬ તે સમે બેઠેલું ઉછળ્યું બ્રહ્મીક કેરું શીશ; પાંડવની સેનામાં પડીયું આવીને તે દિ-શ. ૧૭ જેને વાગે તેના લે છે તરતજ એતો પ્રાણ; એવી રીતે માથાએ તો વાળ્યો કચ્ચરધાણ. ૧૮ સબ્ય સાચીને શ્રીહરી તેની છાતીમાં અથડાય; તેથી નરનારાયણ પોતે અંગ તો ખીડાય. ૧૯ ત્યારે કરબેડીને વીનવે મુસ્તકને ભ-ગવાન; ક્ષમા રાખ તું બ્રહ્મીક હાવે આપું હું વરદાન. ૨૦ તારૂં બળ દેખીને હુંતો પ્રસન્ન થયો આ ધમ; તેથી બળી-

ઓ એવું પાડયું આજ થકી તો નામ. ૨૦ સૃષ્ટા સૃષ્ટીને ની-
પજાવે પશુ પક્ષી નરનાર; તેમાં તું મુકું તે રહેશે સત્ય કહું
નીરધાર. ૨૧ એવી રીતે નાગણી સુતને કૃષ્ણે કહ્યું જે વારે;
એટલે જઈ ઠેકાણે બેઠું મુસ્તક તો વળી ત્યારે. ૨૨ તે વખ-
તે કશ્વપનો દીકરો તરતજ બેઠો ભેર; કૈરવ કેરાં વાજાં વા-
ગ્યાં ભુગળને વળી ભેર. ૨૩ ॥ વલણ ॥ ત્યાર પછી સરવે
ગયા પોત પોતાને ઠામરે; દુરગો કહે પારથ રડે સુતનું લેધ
નામરેરેરે. ૨૪ ઇતિ શ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વી-
રચીતે મહાભારતમાંતર ગત ભીષ્મ પર્વણી ભીસ્મેન ઇલેવા-
ન હતો નામ ચતુર્થો અધ્યાય. ૪

કડવું ૫ મું.

॥ રાગ ભાર્ગવૈશમપાયન કહે સુણ રાય, કહું યુદ્ધ
તણો મહીમાય; આઠમે દીવસે રણમાંય, આવ્યા અરબુનને
ભીષ્મ ત્યાંય. ૧ જીત્યા તે દહાડે પાંડુ કુમાર, પછી રાત્રી
પડી તે ઠાર; ગયા મુકામમાં દાહો જ્યારે, આવ્યા દુર્યોધન તે-
ણીવારે. ૨ એતો ઉદ્દેગ પામી મન્ન, કેહેવા લાગ્યો ડાસાને
વચન્ન; અરે પ્રદ્ધ થયા દીન આઠ, જોયો તમારો યુદ્ધનો ઠા-
ઠ. ૩ તોય પાંડવમાં થકી સાર, નવ એકે મુવો નીરધાર;
ત્યારે ભીષ્મ કહે સુણ રાય; મારી પાસે છે એક ઉપાય. ૪
કાલે રાત્રી પડે જે વારે, ભાનુમતિને મોકલજે ત્યારે; મારી
યુજ્જ કરે આવી તેહ, પવીત્રપણે સાચવી દેહ. ૫ તેથી આ-
પીશ હું એવા તન્ન, તેતો અખંડ ભુપતી તન્ન; બ્રહ્મા વીજ્જુ
શંકર જેવા સાર, તુંને જીતે નહીં નીરધાર. ૬ એવી સાં-
ભળી દાદાની વાણી, ત્યાંથી ચાલ્યો પાપી પ્રેમ આણી; ૨-
થ જોડાવીને પછી ત્યાંય, મોકલ્યો હસ્તીનાપુર માંય. ૭ જ-

છી શ્રીહરીએ એતો વાત, ત્યારે પામીયા ખેદ સાક્ષાત; વ-
 ળતી આવ્યા પાંચાળીની પાસ, કહે સતીને શ્રી અવીનાશ.
 ૮ આજ રાત્રી જશે જેહ વારે, ભાનુમતી આવશેજ ત્યારે;
 કરશે ભીષ્મ પીતાની પુજાય, તેથી અખંડ સૌભાગ્ય થા-
 ય. ૯ હણશે આપણને દુરમતી, તેને માટે ચાલો તમે સ-
 તી; કરો દાદાની પ્રેમે પુજાય, જેથી કૌરવ સીધુ તરાય. ૧૦
 રાત્રી ચાર ઘટી જતાં આજ, કરવું આપણે નીશ્ચે એ કાજ;
 પછી સાંજ એવામાં તે વારે, આવી ભાનુમતિ રાણી ત્યારે.
 ૧૧ થઈ પુંજને માટે તૈયાર, લીધો હાથમાં સઉ ઉપચાર,
 ત્યારે વીંછી થયા શ્યામ દેહ, ડસ્યા ચર્ણને અંગુઠે તેહ. ૧૨
 રગે રગે ચઢ્યા અભીરામ, તેથી વાર થઈ તેણે કામ; પ-
 છી પાંચાળીને તેડી ઇશ, આવ્યા ભીષ્મ પાસે જુગદીશ.
 ૧૩ મેહેલી રક્ષકોને ઉંધ અતી, છાંનામાંના ઉભા જદુપતી;
 પેઠાં દ્રૌપદી તંબુની માંય, થાળી પુંજપાની લેઈ ત્યાંય. ૧૪
 આવી દાદાજીને લાગ્યાં પાય, આધું ઓઢીને કીધી પુજાય;
 તેથી રાજ થયા નદી તન્ન, પછી યોડીયા પ્રીતે વચન્ન.
 ૧૫ ધરો વહુજી ખોળો આ સ્થાન, તમને આપું એવા તંન દા-
 ન; ત્યારે પાંચાળીએ તેણે કાર, ધર્યો ખોળો પોતાનોજ સા-
 ર. ૧૭ તેણે સમે દાદાજીએ ત્યાંય, ચોખા મંત્રી નાંખ્યા
 ખોળામાંય; યોલ્યા સ્નેહ થકી મહાભાગ, તારૂં રેહેજે અ-
 ખંડ સૌભાગ્ય. ૧૭ સુધી દ્રૌપદી કહે દુઃખ ટળજ્યો, દા-
 દા વચન તમારૂં ફળજ્યો, એવી સાંભળી તે સમે વાણુ,
 ત્યારે ડોસાને પડયું ઓળખાણુ. ૧૮ જાણ્યું મન વિશે તે-
 ણે કામ, આતો શ્રીકૃષ્ણચંદ્રનું કામ; પછી કહેવા લાગ્યા
 આણી રીસ; મુને છેતર્યો તે જુગદીશ. ૧૯ કર્યું પ્રપંચનું

કામ આવું, માટે હથીયાર કાલે જલાવું; વળતી દ્રૌપદીને
 ધનશ્યામ, આવ્યાં બેઠે પોતાને મુકામ. ૨૦ હવે ભાનુમ-
 તી રાણી જેહ, થઈ વેદનાએ ગાંડી તેહ; તેતો ઉપચાર લે-
 ઇ તમામ, ચાલી પુજા કરવા અભીરામ. ૨૧ દાદો સુધ
 ગયા જે ધર, તેની પાસે આવી બેઠી નાર; નથી શુદ્ધ શરી-
 રમાં લેશ, જેને કરડયા છે વીંછી સુરેશ. ૨૨ ટાલ પાણી
 તણી તેણે ધર, કરી ડોસાના ઉપર ધાર; ચંદન પેટે ધસ્યુ
 તતકાળ, નાંખ્યું આંખની માંચ મુલાલ. ૨૩ મુક્યો દીવો
 છાતી પર ત્યાંય, ધાલી અગરબતી નાક માંચ; એવું આશ્વ-
 ર્ય જાઈ તે ધર, બોલ્યા કોધથી ગંગાકુંભાર. ૨૪ અરે ના-
 રી તું કોણ કુજાત, મુંને હેરાન કીધો સાક્ષાત; માટે રાંડી-
 શ તું અબળાય, મારું વચન નહીં મીથ્યા જાય. ૨૫ આ-
 વું ગાંગેવ બોલ્યા વચનન; તેનું કારણ સુણો રાજનન; દુષ્ટ-
 નું મોત હોવા નીહાન, બોલાવ્યું એમ શ્રી ભગવાન. ૨૬
 ત્યાંથી ભાનુમતી ઘેર ગઈ, નીજ કંથને ખખર કહી; સુણી
 માંધારી કેરો કુમાર, ધણું બેઠ પામ્યો નીરધાર. ૨૭

॥ વલણ ॥ ત્યારપછી રવી ઉગીયો, જગી સૌ સેના-
 ચરે; દુર્ગો કહે તેણે સમે દાદો તતખર થાયરેરેરે. ૨૮ ઇ-
 તીશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વીરચીતે મહાભાર-
 થાંતર મત લીખ પર્વણી લીખેન દ્રૌપદા અખંડ સૌભાગ્ય
 હતોનામ પંચમે અધ્યાય. ॥ ૫ ॥

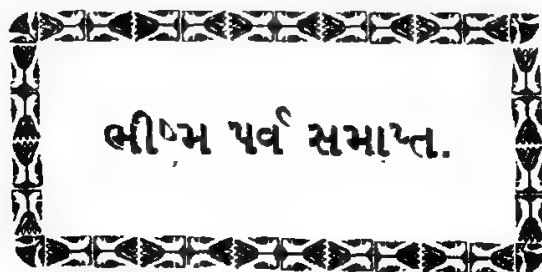
કડવું ૬ કું.

॥ રાગ સામેરી ॥ વૈશમપાયન એણીપેર બોલ્યા સુણ
 સત્યવાદી રાય; હશમે દીવસે યુદ્ધે ચઢીયા ગંગા સુત મ-
 હાકાય. ૧ ઇચ્છા ક્રત્યુવાળા એ છે જીતે નહિ કોઈ જનન;

તેતો ક્રોધ કરીને કહે છે શ્રી હરીને વચન્ન. ૨ અહો નાથ છળ કીધો મુંજને કાલે પુર્ણ પુરાણ; પણ આ વેળા શસ્ત્ર ઝલાવું તમવે તો નીરવાણ. ૩ એમ કહીને બાણ ચઢાવ્યું નાગ પાસ નીરધાર; તેણે કરીને બાંધ્યા રણમાં નરહરીને તે ધાર. ૪ વળતી સૌ સેન્યાને બાંધી દાદાએ તતકાળ; ત્યારે શ્રીહરીએ સંભાર્યો વીનતા કેરો બાળ. ૫ એટલે હરીવાહન ત્યાં આવ્યો વેગે તેણી વાર; તેને દેખી નાગ પળાયા ત્યાંથી ભુપકુંભાર. ૬ વળી કેટલાનો ભક્ષ કર્યો ત્યાં ગરૂડે આણી રીસ; તેથી સર્વે સેના છુટી અરબુનને જગદીશ. ૭ ત્યારછી અરબુને મુક્યું ભીષ્મ ઉપર વજ્રાસ્ત્ર; તેને દેખી ડોસાએ તો મુક્યું છે શિવાસ્ત્ર. ૮ તે સમે પારથે કીધું હસવા જેવું કામ; ભીષ્મ પીતાનો રથ ઉરાડયો આકાશે અલીરામ. ૯ બે ચોજન ઉંચો જઈ પડીયો પ્રથ્વી ઉપર તેહ; એવું દેખી દાદો કોપ્યા તેમાં નહીં સદેહ. ૧૦ પ્રલે કાળે કોપે જેવા પારવતી નાથ; તેવી રીતે રાશ આણીને ધનુષ ઝાઢ્યું હાથ. ૧૧ બાણની પુઠે બાણ વછુટે મેઘ તણી ન્યમ ધાર; તે સમે ડોસે સેના મારી તેનો કહું વીસ્તાર. ૧૨ દશ સહસ્ત્ર હાથી અનોપમ ઉંટ તો બોતેર લાખ; છત્રીશ લાખ તો વાજ તેવા રણમાં જેની સાખ. ૧૩ વીશ લાખ મહીશ મહા બળીઆ રથ ચયુત રાજન્ન; શીતેર કોટી પગપાળાઓ તેતો બહુ બળવાન. ૧૪ તેટલી સેના થાએ ત્યારે અક્ષૌહીણી કહેવાય; તેવી ત્રણ અક્ષૌહી મારી ભીષ્મે તો સેનાય. ૧૫ કૃષ્ણ અને કુંતા સુત કેરી વીંધી છાતી સાર; વળતી તેમને મુર્છિત કીધા રણમાં તેણીવાર. ૧૬ નર નારાયણ મુર્છા પામી પડી હેઠળ ન્યારે; એટલે ધરતી

ધૃજવા લાગી ગ્રહ કંપ્યા તે વારે. ૧૭ તે સમે રથમાંથી ઉતર્યા હેઠા ગંગા તન્ન; શસ્ત્ર ઉઘાડું લેધને આઠ્યા જ્યાં સુતો અરજુન. ૧૮ તેની છાતી ઉપર બેશી બોલ્યા દાદો વાણ; અરે ભાઈ તુજને મરાવે નીશ્વે પુર્ષ પુરાણ. ૧૯ એમ કહીને હણવા કેરો કીધો મન્ન વીચાર; ત્યારે મુર્છામાંથી જાગ્યા વીશ્વતણા કરતાર. ૨૦ સુતાં સુતાં શ્રીહરીએ તો કામ અલૌકીક કીધું; ચર્ણતણા અંગુઠા ઉપર રથનું પયડું લીધું. ૨૧ તેને તો ફેરવવા લાગ્યા જગતપતી જહુરાય; એટલે ડોસો ઉતર્યા હેઠા પ્રભુને લાગ્યા પાય. ૨૨ કરજેડીને કહે છે વળતી ક્ષમા કરો ભગવાન; હવે તો નથી લડવું મારે યુદ્ધ વિશે આ સ્થા ૧. ૨૩ શીખંડીને હાથે મરાવો મુજને તો એક બાણ; તેથી મુર્છા પામીને હું પ્રથ્વી પડીશ નીરવાણ. ૨૪ આવી રીતે હરીને કહીને ગંગા કેરો બાળ; પોતાના રથ માંહી બેઠા આવીને તતકાળ. ૨૫ એવામાં ત્યાં સવ્યસાચીનિ મુર્છા વળી રાજન્ન, ત્યારે નીજ રથ માંહી બેઠો કુંતા કેરો તન્ન. ૨૬ વળતી શીખંડીને હાથે મુકાવ્યું એક બાણ; તેતો જઈ ડોસાને વાગ્યું રહ્ય વીશે નીરવાણ. ૨૭ તેથી ઉછળી હેઠા પડીયા ગંગાના કુમાર; ત્યારે સર્વે સેના નાહી કૌરવની નીરધાર. ૨૮ તેવામાં અરણી આથમીઓ સાંજ પડી સુંણ રાય; એટલે વહેલો વહેલો આઠ્યો અંધકુંવર મહાકાય. ૨૯ રડતો રડતો ઉભો તેતો દાદા કેરી પાસ; ત્યારે તેને કહેવા લાગ્યા ડોસા તો પ્રકાશ. ૩૦ અરે ભાઈ મુજ માટે કર તું રાજ્યા આણીવાર; હમણાં દક્ષીણાયન છે માટે નથી મરવું નીરધાર. ૩૧ એવું સાંભળી ગાદી મંગાવી પાપીએ રાજન્ન; તેને દેખી ગંગાના સુત બોલ્યા તરત વચન. ૩૨

અરે મુખ આ વખતે ન થોડે રાજ્યા હાવી સાર; આણુ ડાહ્ય
 કે પૃથ્વી કેરો અંત વખત અધિકાર. ૩૩ વળતી ભીષ્મ
 પીતાએ આપી અર્જુનને આજ્ઞાય; ત્યારે કુંતા પુત્રે કીધી
 આણુ તણી સજ્યાય. ૩૪ તેના ઉપર સુતા પોતે ગંગાજના
 આજ; તે વખતે યમરાજ આવીયા તેડવાને તતકાળ. ૩૫
 તેતો ભીષ્મ પીતાને કહે છે આલોને રાજન; એવું સાંભળી
 ક્રોધ કરીને યોદ્યા ભીષ્મ વચ્ચંન. ૩૬ હમણું પાછા ઘેર પ-
 રવરો તરણીના કુંભાર; ઉત્તરગોળ થશે તે વખતે આવીશું
 નીરધાર. ૩૭ ત્યારે કાળ કહે નહિં જાઉં લીધા વીના આજ;
 અવધી વીતે એક ક્ષણું નવ રહેવા દેઉં મહારાજ. ૩૮ તે
 સમે ગંગા સુત કેરાં નેત્ર થયાં છે લાલ; સુતાં સુતાં કરમાં
 લીધું ધનુષ આણુ તતકાળ. ૩૯ તેવું દેખી ત્રાસ પામીને ના-
 ઠો તરણી તંન; એવી રીતે દશમે દહાડે ભીષ્મે ક્યું રાય-
 ન. ૪૦ ॥ વલણુ ॥ ભીષ્મ પીતા સુતા પછી કૌરવની સેન્યા-
 યરે; દુર્ગો કહે તેતો વળી ગુરૂને શરણે જાયરેરેરે. ॥ ૪૧ ॥
 ઇતી શ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વીરચીતે મહાભા-
 રથાંતર ગત ભીષ્મ પર્વણી ભીષ્મ આણુ સજ્યાયાં પતનો ના-
 મ પઠેા અધ્યાયઃ ॥ ૧ ॥

દ્રોણ પર્વ.

— ❦ —

॥ શ્રી ગણેશાય નમઃ અથ દ્રોણ પર્વ પ્રારંભ્યતે. ॥
 ॥ રાગ સામેરી ॥ વૈશમપાયન એણીપેર બોલ્યા મુણ સત-
 વાદી રાય; વિસ્તારી તુજને સંભળાવું દ્રોણ પર્વ મહીમાય.
 ૧ દશમે દહાડે દાદો પડીયા શીખંડી કેરે હાથ; ત્યારે દ્રોણને
 શણે આવ્યો ડૉરવ કેરો નાથ. ૨ પાંચ દીવસ ગુરૂએ લીધા
 છે લડવાને નીરધાર; તે માટે તૈયાર થયા ત્યાં ભારદ્વાજ કું-
 માર. ૩ પહેલે દીવસે પ્રાતઃકાળે નીત્ય નીયમ પરવારી; ર-
 થ જોડાવી બેઠા તેમાં ધનુષ બાણને ધારી. ૪ તેમની પુઠે
 સેન્યા ચાલી અહી ગહાને બાણ; શુરા તો સીંહનાહ કરે વ-
 બી શંખનાદ નીરવાણ. ૫ ઉંટ ઉપર ત્રંબાળુ ગાળે ફરકે
 જે નિશાન, તેમ ધણી તરવારો ચળકે અહ મંડળ સમાન. ૬
 હાથી ને રથ ઉપર બેઠા ક્ષત્રી કેરા બાળ; વળી કેટલા રથ
 પાલખીઓમાં શોભે વીર વીશાળ. ૭ એવી રીતે સેન્યા
 લેઈને વીપ્ર તણા કુમાર; રથંભની પાસે આવી ઉભા કર્યો
 ધનુષ ટંકાર. ૮ તે સમે કુંતા પુત્રે પણ તરત ઝાલીયું વ્યાપ
 વળતી બાણ ચઢાવ્યું સુંદર જેનો પ્રૌઢ પ્રતાપ. ૯ તેવો તે
 શર જઈને લાગ્યો દ્રોણ ગુરૂને પાય; પછી આવી ભાથામાં
 પેઠા નીકે તે વેળાય. ૧૦ ત્યારે ગુરૂએ બાણ મુકીને દીધી
 આશીશ સાર; વળતી બેઠિ જણ લડવા લાગ્યા ગુરૂ ને ઈ-
 દ્ર કુમાર. ૧૧ તેને જેવા માટે આવ્યો અંતરીક્ષે સુરરાય;
 વીમાનમાં તેતો બેઠો છે સાથે લેઈ તરીયાય. ૧૨ તે સમે
 બ્રાહ્મણે મુક્યું અરબુન ઉપર બાણ; તેતો કુંતા સુતને વા

ગ્યું રહ્ય વીશે નીરવાણુ, ૧૩ એવું દેખી સવ્યસાચી તો
 કોપ્યો તેણે ઠાર; દ્રોણુ ગુરૂનો મુગટ ઉરાડ્યો શર મુકી ની-
 રધાર. ૧૪ એટલે વીમે વરસાત્રી પછી પાવકની ત્યાં જ્વા-
 ળ, અર્જુન કેરી સેન્યા નાઠી વરત્યો પ્રલેકાળ. ૧૫ તેના ઉ-
 પર વીજ્યે મુક્યું વરણાસ્ત્ર રાજન; તેથી શીતળતા થઈ
 સારી વરસ્યો બહુ પરજન્ન. ૧૬ ત્યારે ગુરૂએ વાયુ સાધી મે-
 ધ ઉરાડ્યા ત્યાંય; ધુળ કાંકરા ઉડવા લાગ્યા ધર્મની સેન્યા
 માંય. ૧૭ એવી રીતે અસ્ત્ર વીધામાં ઉતર્યા બેઉ સમાન;
 એકએકથી પાછા નથી હટતા યુદ્ધ વીશે નીદાન. ૧૮ સુસ-
 વાડા કરતા શર ચાલે વીદ્યુત જેવા જાણુ; તે તો ચોદ્ધાઓ-
 ને વાગે નીશ્વે નીકળે ગ્રાણુ. ૧૯ દ્રોણુ ગુરૂના માર થકી ત્યાં
 વરત્યો હાહાકાર; સવ્યસાચીની સેન્યા નાઠી દશે દીશાએ
 સાર. ૨૦ તે સમે પારથ પણ કોપ્યો ઉભો સનમુખ વીર;
 જેમ દુઃખથી બેઠ ન પામે સંત પુરૂષ મતીધીર. ૨૧ વળ-
 તી હસ સાયક તો કીધાં સાથેથી સંધાણુ, તેણે ગુરૂના ઉપર
 મુક્યાં મંત્ર લણી નીરવાણુ. ૨૨ તેતો દ્રોણુ મુનીને ભેદી ની-
 ળ્યાં પેલી પાર; સોણીત કેરી ધારા ચાલી દેહ થકી નીર-
 ધાર. ૨૩ એટલે બ્રાહ્મણ કોપે ચઢીઓ વન્હિસમ તે દીસ;
 સવ્યસાચીના જેષ્ટ સાળનું છેદી નાંખ્યું શીશ. ૨૪ એટ-
 લે તતક્ષણુ મ્રત્યું પામ્યો શીખંડી તેણે ઠાર; એવામાં તો સુ-
 ર્ય અંધમ્યો સાંજ પડી નીરધાર. ૧૫ ॥ વલણ ॥ પહેલે
 દીવસે જીતીયા એ રીતે મુની રાયરે; દુર્ગો કહે તેણે કરી
 કૌરવ રાજી થાયરેરેરે. ૧૬ ઇતી શ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી
 દુર્ગાશંકર વીરચીતે મહાભારતમાંતર ગત દ્રોણ પર્વણિ પ્રથમ
 દીવસે દ્રોણેન શીખંડી હતો નામ પ્રથમો અધ્યાય. ૧

કડવું ૨ બું.

॥ રાગ માઝ ॥ બીજે દિવસે થતાં પ્રભાત, ચઢ્યા સં-
ગ્રામે ગુરૂ સાક્ષાત; તેની પુઠળ યોદ્ધાઓ જેહ, શસ્ત્ર ઝાલી
ઉભા રહ્યા તેહ. ૧ ત્યારે અર્જુને પણ તેણે ધર, સીંહનાદ
કર્યો નીરધાર; સામા સામી મંડાયું છે યુદ્ધ, થયું શીઘ્ર ગુ-
રૂને વિરૂદ્ધ. ૨ વઢે બીરૂએ બીરૂ જેહ, કહ્યું વીસ્તારીને હવે
તેહ; બીમસેનના સામે છે શસ્ત્ર, બાણે બેડે જણા મોટા
મહલ. ૩ કુંતી ભોજ કૃપાચાર્ય ગોર, જેનું જમરાજના જેવું
જેર; ધૃષ્ટદ્યુમ્ન દ્રોણ કુમાર, એતો મહાંથી છે નીરધાર. ૪
તેમ વૈરાટને વીરસેત્ર, જેનાં રક્ત ભયંકર નેન; શકુની સા-
મા સહદેવ જોશી, એતો બેડે જણા ધણા રોશી. ૫ ભુરીશ્ર-
વાને નિકુળ વીર, સોમહત્ત દ્રુપદ રણધીર; એમ બીરૂએ
બીરૂ વઢે છે, ઉઠે બાજે ને દેઠા પડે છે. ૬ બાણ બડે જ-
ણા કેરાં છુટે, તેતો બાથામાંથી નબ્ય ખુટે; ગોળા ગોફણના ર-
હ્યા વરશી, તીવ્ર ધારવાળી વાગે ફરશી. ૭ ગદા ગુર્જને મુ-
દગળ જેહ, શાંગ શક્તિને ત્રીશુળ તેહ; કડાબીંદને ઉછળે
કટાર, ભાલા બરછીનો મારે છે માર. ૮ ભૈરવ જંત્રથી ગો-
ળા વછુટે, તેથી યોદ્ધાઓના પ્રાણ ખુટે; સામાસામી ધરી
મારે ઢીક, તેથી આવે છે હૈયામાં ઢીક. ૯ ધડાધડને ફડાફડ
થાય, અશ્વ હાથીનાં શીશ ચીરાય; ધડધડાટ કરી રથ ચાલે,
તેમ ધંડાઓ ધોરજ ચાલે. ૧૦ તુટે બખતર પાખર સાર,
વરશે શોણ્ણીત કેરીજ ધાર; સોર બકેર સળગો થાય, હાથ
મુસ્તક રણમાં સેળાય. ૧૧ હવે શશ્યની ગદાઓ વાગી,
બીમસેન તણી કેડ ભાગી; તેથી મુર્છ પામી પડ્યો હોડો, શ-
શ્ય છાતી ઉપર ચઢી બેઠો. ૧૨ ઢીકો માથામાં મારે જે વા-

રે, જ્યેષ્ઠ સવ્યસાચીએજ ત્યારે; બાણવાતાસ્ર તો પછી કા-
ઢ્યો, શલ્યને ઉંચો ગગને ઉરાડ્યો. ૧૩ બીમસેનની જ્યેષ્ઠ-
ને કાયા, ગદોરગચ્છે ઘણી કરી માયા; જેનું રાક્ષસી માયા-
નું જોર, કરયું તે સમે અંધારૂં ઘોર. ૧૪ નાંખ્યા લાવીને મો-
ટા પાશાણ, કોટી ચોદ્ધા કેરા લીધા પ્રાણ; એવું જ્યેષ્ઠ ગુરૂ-
એ જે વારે, વીજ્જી બાણ મુકયું તેણીવારે. ૧૫ માયા રાક્ષ-
સની કરી નાશ, થયો તે થકી સુર્યપ્રકાશ; એવામાં બીમસે-
નની ત્યાંય, નીચે મુછી વળી રણમાંય. ૧૬ ત્યારે ઉઠી કર્યો
સીંહનાહ, તેનો સ્વર્ગ સુધી ગયો સાહ; કુંતાપુત્ર ઘણો કોપે
ચઢીયો, ફેળ ઉપર તુટીને પડીયો. ૧૭ ગદા ફેરવી ત્યાં
નીરવાણ, વાળ્યો ચોદ્ધાનો કચ્ચરવાણ; વઢતાં વઢતાં ગદા
ભાગી જ્યારે, ગજહંત ઉખેડ્યા તે વારે. ૧૮ તેને કરમાં લે-
ઈ અભીરામ, ગયો સેના વચ્ચે રાખી હામ; લાત હડફેટે કં-
ઈકને માર્યા; કંઈને ચણું ઝાડીને વીહાર્યા. ૧૯ એવું જ્યેષ્ઠ-
ને આશ્ચર્ય સાર, કર્યો કૌરવે મનમાં વીચાર; બ્રાત દુર્યોધન
ના જે કાવ્યા, તેતો લડવા માટે ત્યાં આવ્યા. ૨૦ તેને દેખી
વ્રકોદર વીર, ઘણો ક્રોધે ચઢ્યો રણધીર; જેમ શારદુલ ઝા-
લે શીયાળ, તેમ ઝાલ્યા ધૃતરાષ્ટ્રના બાળ. ૨૧ પછી પછા-
ડ્યા પ્રથ્વીમાં સાર, તેથી મર્ણુ પામ્યા નીરધાર; એવી શી-
તે આણીને ઉલ્લાસ, માર્યા કૌરવ બીમે પચ્યાસ. ૨૨ તેણે
સમે અરજીને પણ ત્યાંય, હઠાવ્યા દ્રોણને રણમાંય; ધનુષ
ધ્વજને છેદ્યું છત્ર, ક્રીધા મુર્છિત ગુરૂને તત્ર. ૨૩ એવામાં
બેઠો સુરજ મેર; થયાં પાંડવનાં ભુંગળ ભેર; હાર્યા દ્રોણ મુ-
ની તેણે ઠામ, એવી ઇશ્વર ઇચ્છા તમામ. ૨૪ ॥વલણા રાત્રી
પડતાં તે સમે મટી ગુરૂની મુર્છાયરે; દુર્ગો કહે પછી શું થયું
તેનો કહું મહીમાયરેરેરે. ૨૫ ઇતિ શ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી

દુરગાશંકર વીરચીતે મહાભારતમાંતર ગત દ્રોણપર્વણી દ્રોણ-
સ્ય દ્વીતીય દિવસ યુદ્ધ વર્ણનો નામ દ્વિતીયો અધ્યાય.

કડવું ૩ જી.

॥ રાગ સામેરી ॥ વૈશમપાયન એણીપેર બોલ્યા સાંભળ
ભુપતી તન્ન; ત્યાર પછી મુકામે આવ્યા દ્રોણમુની રાજન્ન. ૧
તે રાત્રીએ દુર્યોધન તો આવ્યો ગુરૂની પાસ, તેતો વળતી
કહેવા લાગ્યો નાંખીને નિશ્વાસ. ૨ અરે ગુરૂ સંગ્રામ તણા બે
દીન થયા તંભારા; તેમાં મારા ભ્રાત હતા તેવાયુ પુત્રે માર્યા. ૩
રમત જેવો સંગ્રામ કરી તમે પાંડવ સામું જીવો; પાંચે
ભાઈ એ પરાક્રમી તેમાં એકે નવ મુઓ. ૪ ત્યારે દ્રોણ કહે દુ-
ર્યોધન સાંભળ મારી વાત; અર્જુનછે ત્યાં સુધી કોઈની નથી થ-
વાની ઘાત. ૫ તે માટે કાંઈ કપટ કરી અર્જુનને કાઢો દુર; તો
તો એ ચારે ને મારૂં રચી ચકાવો પુર. ૬ એવું સાંભળી દુર્યોધન
કહે શો કરવો ઉપાય; હુન્નર એવો બતલાવો કાંઈ જેથી અ-
રજુન જાય. ૭ દ્રોણમુનિ કહે સાત મ્હારથી તેને કર આજ્ઞાય;
અરજુન સાથે પ્રાતઃકાળે લડવા માટે જાય. ૮ દ્વાદશ ગાઉ
ને છોટે જઈને કરે તે સંગ્રામ; તે સમે ચકાવો મારે રચ-
વો આણે ઠામ. ૯ એવું ગુરૂનું વાક્ય સુણીને ગાંધારી
કુમાર; પોતાને ઠેકાણે આવ્યો કાણુ નવ લાગી વાર. ૧૦
પ્રાતઃકાળે ઉડ્યો વેહેલો આણીને ઉલ્લાસ; ત્યાર પછી જે
સમ મ્હારથી તેને તેડ્યા પાસ. ૧૧ વળતી તેને કહેવા લાગ્યો
પાપી તેણે ઠર; અરજુન સાથે લડવા માટે છેટા જાયો સાર. ૧૨
વળતી કુંતા સુતને કીધું જવાનું તો જાય; એટલે મ્હારથી
આલ્યા ત્યાંથી લડવાને નીરવાણ. ૧૩ કોઈ પુરાણે અન્ય
કથા છે તેનો કહું મહીમાય; ગુરૂનું બે દીન યુદ્ધ થયું કે પ્ર-
ભુને થઈ ચીંતાય. ૧૪ અભીમન્યુ જીવતો રહેશે તો કરશે

મારો કાળ; મારે કંઈ જીતીથી હણવો એન તણો એ બાળ.
 ૧૫ એવું સમજી અંતરજામી ખેલ કરે વળી જોહ; તે સધ-
 જી વિસ્તારી કહું છું શ્રોતા સમજે એહ. ૧૬ પ્રાતાઃકાળે
 ઉઠ્યા વહેલા અરજીનને ભગવાન; નીત્ય કર્મ પરવારી આ-
 વ્યા હડવાને નીદાન. ૧૭ દ્રોણ ગુરૂ પણ તતખર થઈને આ-
 વ્યા તેણે ઠાર, વળતી સામાસામી ક્રીધા ધનુષ તણો ટંકાર.
 ૧૮ અદ્ભુત યુદ્ધ થયું તે વખતે મુકે ખેડિ બાણ; એવામાં
 ત્યાં ભીમ અને ભગદત્ત વડે નીરવાણ. ૧૯ ભગદત્ત રાજ મ-
 હા બળીયો છે કોઈથી નવ જીતાય; શીતેર મણની ધંડા
 શોભે કોટ વિષે મહાકાય. ૨૦ સાઠ સહસ્ર મણની જાલી
 ઘોર ગદા તે કાળ; તેવી રીતે હાથી ઉપર બેઠા એ ભુપા-
 જ. ૨૧ તેને દેખી ભીમસેન પણ ક્રોધ વિષે તો પેઠા, એ-
 ના જેવી ગદા જાલીને હાથી ઉપર બેઠા. ૨૨ ભગદત્તને ભી-
 મસેન તણો સંગ્રામ થયો જે વારે; તે વેળાએ ધરતિ ધરજી
 વિન્ન થયું બહુ ભારે. ૨૩ એકએકના માથામાં મારે ઉછ-
 જીને ગદાય; તેથી રક્ત શ્રવે વધુરીમાંથી નહિનો જેમ પ્રભા-
 ય. ૨૪ ભગદત્ત કેરા ગદા ઘાતથી ભીમતણું અંગ ભાગે;
 ભીમસેન તો ધણો મારે પણ ભગદત્તને નવ વાગે. ૨૫ ગ-
 દાએ ગદાઓ ખેડે જે કાળે અથડાય; તે કાળે તણખા ઉડે
 જ્યમ ચળકે છે ચપળાય. ૨૬ ખેડે જણની ગદાઓ ભાગી
 વહતાં વહતાં જ્યારે; એટલે નવતેરી વિધાએ કરવા લાગ્યા
 ત્યારે. ૨૭ હથેળીમાં હાથી ત છે ડાખા કરમાં તેર; જમણા
 હાથમાં નવ રાખે છે પ્રગટ કહી એ પેર. ૨૮ તેને લઈને
 ઉછાળે છે અંત્રીક્ષે ભુપાળ; પતો તેનો નથી લાગતો રેહ
 છે અંતરીયાળ. ૨૯ શ્રોતાજન શંકા નવ કરશે સાચી છે

એ વાત; દેવાંશી કુંતાના દીકરા મહા બળીયા સાક્ષાત. ૩૦
જનમેજયની શ્રદ્ધા જોવા વ્યાસે તો નીરધાર; આવી આ ક-
થાનો કર્યો તો મુળથકી વિસ્તાર. ૩૧ તે વેળા પરીક્ષીત પુત્રે
શીશ ધુણાવ્યું સહી; તે કારણ રાજાને માથે એકજ હત્યા
રહી. ૩૨ તે માટે સાચું નહીં માને તેનું પ્રાશ્નિત રહેશે; પુ-
ન્ય બળીને પ્રહસે થાશે ઉલટી હત્યા ખેશે. ૩૩ ભગદત્તને
ભીમસેને વળતી મલ્લ યુદ્ધ તો કીધું; એકએકને કોટે વ-
ળજે જ્યમ રાહુ ગ્રહે છે વીધું. ૩૪ પગની આંટી નાંખી પા-
ડે ખભે ખભા અડકાડે, દાવ પેચથી ડોટ મુકે ત્યમ પૃથ્વી
ઉપર પાડે. ૩૫ ભીમસેનનો લાગ આવ્યો કે વિચારમાં ન-
વ પેઠો; ભગદત્તને હેઠો નાંખીને છાતી ઉપર ખેઠો. ૩૬ ભી-
મ કહે જીવતો નવ મુકું સમય ધણો અનુકુળ; એમ કહી-
ને પોસે પોસે નાંખી મુખમાં ધુળ. ૩૭ વળતી દશમે દ્વરે
ભારી ઢીંકો તો નીરવાણ; તેથી તેનું તાળણં ફાટ્યું નીકળ્યા
બાહેર પ્રાણ. ૩૮ ભગદત્તને માર્યો એમ રણમાં વાયુપુત્રે જ્યા-
રે; એટલે અધકુંવર તો ખીહીન્થો અંતરમાં તે વારે. ૩૯ એ-
વામાં અંતરજામીએ લીધું ખીન્નું ૩૫; આદ્યણ વેશે બની-
યા પોતે ચૌહ ભુવનનો ભુપ. ૪૦ ॥ વલણ ॥ એક ૩૫ે અ-
રજુન તણો રથ હાંકે ગોપાળરે; દુર્ગો કહે તેમ અન્ય થઈ પ-
રવરીયા પાતાળરેરેરે. ૪૧ ઇતીશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુર-
ગાશંકર વીરચીતે મહાભારથાંતર ગત દ્રોણ પર્વણી ભીમેન
ભગદત્ત વધો નામ ત્રતીયો અધ્યાય. ॥ ૩ ॥

કડવું ૪ થું.

॥ રામ માફ ॥ મયા પાતાળે શ્રી ભગવાન, દુષ્ટ દૈત્ય
રહે તેણે સ્થાન; તાડકામુર તેહનું નામ, નડે વીમને તે અ-

ભીરામ. ૧ દેખી બ્રાહ્મણને દુઃખ દે છે, તોડી જનોધને કા-
મ દે છે; તેથી વીપ્ર ઘણું અકળાય, યજ્ઞ હોમ પુજા નવ
થાય. ૨ આવ્યા તે દેકાણે જગદીશ, પછી વીપ્ર ભેગા કર્યા
ધરા; નમસ્કાર કરી પ્રભુ પુછે, નથી ઉપવીત કંઈ આ શું
છે. ૩ ત્યારે વિપ્ર વધા ધીરે રહી, હૈત્યના ભયની વાત કહી;
સુણી બોલ્યા શ્રી રણછોડરાય, ભાઈ બતાવું તમને ઉપા-
ય. ૪ પૃથ્વીપતી પાંડુનો કુમાર, નામ અરજુન બળીઓ અ-
પાર; તેની પાસે આવોને પ્રમુખ, તેતો નિશ્ચય કાપશે દુઃખ.
૫ તમારી જોડે હું પણ આવું, દુઃખ સઘણું તેને સુણાવું;
એવી સાંભળી વીપ્રોએ વાત, ત્યારે તૈયાર થયા સાક્ષાત. ૬
પ્રેમ અંતરમાં અતી લાવ્યા, પ્રભુ સંગાતે યુદ્ધમાં આવ્યા;
એહ મંડળી લેઈ અવીનાશ, આવી ઉભા અરજુન કેરી પા-
સ. ૭ પછી વખાણ્યો કુંતા કુમાર, દીધી આશીષ અપર-
મપાર; દુઃખ નિવેદન કર્યું જ્યારે, બોલ્યા અરજુનજી તેણી-
વારે. ૮ યુદ્ધ મુકી શી રીતે અવાય, વિના દ્રોણ ગુરૂની આ-
જ્ઞાય; ત્યારે વીપ્રરૂપે ભગવાન, આવ્યા દ્રોણ ગુરૂ છે તે સ્થા-
ન. ૯ કહી વીસ્તારીને સહુ પેર, વીપ્ર હૈત્યનું વર્ણવ્યું વે-
ર; માટે કૃપા કરી મહારાજ, આજ્ઞા અરજુનને કરો આજ. ૧૦
બ્રાહ્મણ બ્રાહ્મણનું કરે સુલ, બ્રાહ્મણ બ્રાહ્મણનું કાઢે મુળ; સુ-
ણી વાણી એવી નીરધાર, આપી આજ્ઞા ગુરૂએ તે ધર. ૧૧
આવતા સુધી યુદ્ધના ત્યાંય, સમ ખાધા પોતે રણમાંય; પ-
છી વીપ્રને તેડી તે કાળ, ગયા અરજુન કૃષ્ણ પાતાળ. ૧૨
કર્યો ટંકાર ત્યાં જઈ જ્યારે, તાડકાસુરે આવ્યો તે વારે, યુ-
દ્ધ કરવા માટે મર્યો તેહ, જેનો વજના જેવો છે દેહ. ૧૩
તારસોરો ગુરૂએ રાજન્ન; રચ્યો ચઢાવો આહરી મન્ન; વી-

શ્વકર્મા જે દેવના ધર, તેને યોલાવ્યા ત્યાં નિરધાર. ૧૪ તે
તો પ્રેમ ધણો મન લાવ્યા; સમ ધાતુના કોડા બનાવ્યા; પે-
હેલો કોડો બનાવ્યો છે જેહ, શુદ્ધ સુવર્ણનો વળી તેહ. ૧૫
તેનાં શીખર છે સતસાર, સ્વેત ધ્વજઓ ફરકે તે ધર; દ્વાર
એકને માળછે સાત, પાંચશે બારી તેની પ્રખ્યાત. ૧૭ મા-
ળે માળે ચોદા એક લક્ષ, રહ્યા શીખરે સો સો પ્રત્યક્ષ;
દ્વાર આગળ તો ગુરૂદેવ, બેઠા બાણ લેઈ તતખેવ. ૧૮ બી-
જે કોડો રૂપાનો કહેવાય, બસેં શીખર બસેં ધ્વજાય; માળ
ચૌદને બારી હજાર, ચૌદ લાખ ચોદા તેણે ધર. ૧૯ રહ્યા
ત્યાંતો કૃપાચાર્ય ગોર, જેનું રૂદ્રના જેવું છે બેર; ત્રીજે કો-
ડો ત્રાંબાનો કર્યો છે, કર્ણરાજ તો આગે ધ્યો છે. ૨૦ માળ
એકવી ત્રણસેં ધ્વજાય, તેનાં શીખર કેટલાં થાય; ચોદા
એકવી લક્ષ તે ધર, જેના બળતણે નહીં પાર. ૨૧ ચોથો
કોડો જસતનો જાણો, માળ અઠાવી તેના પ્રમાણો; ધ્વજ
શીખર ચારસેં કહાવે, બારી દોઢ સહસ્ર શોહાવે. ૨૨ ચોદા
રાખ્યા ત્યાં અઠાવી લાખ, જેની સંગ્રામમાં મોટી સાખ; પાં-
ચમો કોડો રચ્યો છે જેહ, એ તો પીતળનો શુભ તેહ. ૨૩
તેની રચના રૂડી રસાળ, જેના પાંતરી પુરણ માળ; ધ્વજ
શીખર પાંચસેં શોભે; બેતાં પ્રાણી તણું મન્ન લોભે. ૨૪ છ-
જાં જાળીયાં બારી તે ધર, બનાવી દીધાં બળે હજાર; દુ-
ષ્ટ દુર્યોધનનો કુંભાર, રહ્યો લક્ષમણો તેણે ધર. ૨૫ હવે
છઠો કોડો વળી છેક, રચ્યો વજ્રનો કરી વીવેક; વીશ્વકર્મા-
એ તેના ભુપાળ, બનાવ્યા શ્રેષ્ઠ બેતાલી માળ. ૨૬ ધ્વજ
શીખર તેહનાં સાર, તે તો છસેં કરયાં નીરધાર; જાળી
બારી પચીસેં બનાવી, જાણે ઈંદ્ર તણી પુરી આવી. ૨૭

ચૌદા મુકયા ત્યાં બેતાલી લક્ષ, જેનાં લાલચોળ દીશે ચક્ષ; રહ્યો શશ્ય રાજ્ય તેણે ઠાર, જેના ક્રોધ તણો નહીં પાર. ૨૮ સાતમો કોઠો છેવટ જેહ, છાણ માટી તણો ક્રીધો એહ; સર્વે સેન્યા રહી તેણે ઠાર, જેનો જેદ્રથ છે શીરદાર. ૨૯ એવી રીતે કોઠા પુરા થયા, ત્યારે વીશ્વકર્મા ત્યાંથી ગયા; તેણે સમે ગુરુએજ તત્ર, લખ્યો ધર્મના ઉપર પત્ર. ૩૦ ભાષ સત્યવાદી તમે કાવો, માટે કોઠા યુદ્ધે વેહેત્રા આવો; નીકર હાર્યા કહો આણીવાર, બતાવ્યા એહ બેઉ પ્રકાર. ૩૧ નહીં આવો બે પ્રભાતે તમે, ત્યારે લડીશું નહીં ફરી અમે; સત્ય વ્રત લખી અમે એહ, તેમાં નથી જરાએ સદેહ. ૩૨ ॥ વલણુ ॥ એ રીતે કાગળ લખી આપ્યો કીંકર હાથરે; દુર્ગો કહે તેણે સમે હરખ્યો ડૌરવ નાથરેરેરે. ૩૩ ॥ ઇતિશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વીરચીતે મહાભાર્યતર મત દ્રોણપર્વણી દ્રોણેન ચક્રવ્યુહ કરેતામ નામ ચતુર્થો અધ્યાય. ૪

કડકું ૫ મું.

॥ રાગ સામેરી ॥ વૈશમપાયન એણીપેર બોલ્યા મુણ સત્યવાદી રાય; વળતી દ્રોણુ ગુરુનો કીંકર ધર્મની પાસે ભય. ૧ તેણે જઇને કાગળ આપ્યો યુધીષ્ઠીરને સાર; ત્યારે ઉકેલીને વાંચ્યો પોતે ધર્મ કુંમાર. ૨ તેમાં યુદ્ધની વ્રત લખી છે કપટ કરી મુનીરાય; તેહને અંતરમાં વિચારી ધર્મને ચીંતા થાય. ૩ અરજુન આ વેળાએ નથી હવે વલે શી યાશે; ચહવાના સર્વ અબળણ્યા વહવાને કોણુ બશે. ૪ તે વેળાએ દ્રુપદ રાજ્ય બોલ્યા ત્યાં નીરધાર; અરે ધર્મ ચીંતા છોડીને કરવો કંઈક વિચાર. ૫ એણું સાંભળી યુધીષ્ઠીર બીડું બનાવ્યું એક; તેને તો સભામાં ફેરવ્યું મુખે કહી વીવેક. ૬

તે બીડું કાઢ્યે નવ લીધું તેથી ઉપજ્યો ત્રાસ; મહા સુંદર
 મુખડું કરમાયું ધર્મ તણું પ્રકાશ. ૭ એવામાં ત્યાં આવી પો-
 હાંચ્યો સુલદ્રાનો બાળ; બાર વર્ષની ઉમ્મર તેની કાન્તી
 કામ રશાળ. ૮ પરાક્રમે અરજીનના જેવો ક્રોધે જેવો કાળ;
 તેજ વીશે તરણીથી સુંદર કૃપા વીશે પશુપાળ. ૯ તેણે
 આવી યુધીષ્ઠીરને ક્રીધો નમસ્કાર; વળતી મુખ ઉતરેલું દે-
 ખી કેહવા લાગ્યો સાર. ૧૦ અરે પ્રદ્ધ સંકટ શું આવ્યું
 અમ છતાં સાક્ષાત; તમને જેણે દુલ્યા તેની કરવી મારે ધા-
 ત. ૧૧ ત્યારે દ્રુપદ કેહેવા લાગ્યા સાંભળ અરજીન તન; દ્રો-
 ã ગુરૂનો કાગળ લ્યો આ વાંચો રાખી મન. ૧૨ ચક્રાવાના
 કોઠા રચીને સદેશો અહીં કાવ્યો; તારા પીતા ઘેર નથી
 તે કારણ ખેલ બનાવ્યો. ૧૩ એટલે બાળક કેહે છે એ તો
 વીદીત મુને છે વાત; મુજ માતાના ગર્ભ વીશે હું ભણીઓ
 છું સાક્ષાત. ૧૪ છ કોઠાની વિધા બાળું ખરેખરી નિરવાણ;
 સાતમો કોઠો કેવો હશે તેનો તો અબાણ. ૧૫ બીમ કહે ભ-
 ત્રીજા મારા વઢવાને હું લાગું; જેમ તેમ કરીને સાતમો કો-
 ઠો યુદ્ધ વીશે તો ભાગું. ૧૬ બે જણ થઈને કામ કરીશું
 માટે થા તૈયાર; એક ઘડીમાં હરી કૃપાએ આવીશું આ ધા-
 ર. ૧૭ ત્યારે અભીમન્યુએ મુક્યું બીડું મુખની માંચ; તેથી
 યુધીષ્ઠીરના મનનો શોક સમ્યો છે ત્યાંચ. ૧૮ તે સમે સુલદ્રા-
 એ છે બાણી સઘળી વાત; એટલે ચીંતા કરવા લાગ્યા અંત
 રમાં સાક્ષાત. ૧૯ અરે પ્રભુ બાળક બહુ નાનો કોમળ જે-
 ની કાય; કાળ જેવાં કૌરવનાં આયુદ્ધ એથી કેમ ખમાય. ૨૦
 એવામાં અભીમન્યુ આવ્યો માતા કેરી પાસ; તેતો મુખથી
 કહેવા લાગ્યો દેખીને ઉદ્દાશ. ૨૧ માતાજી કેમ રૂદન કરો છો

કહોને સાચી વાત; મુજ સરખો દીકરો છતાં શી ભીડ પડી સાક્ષાત. ૨૨ સાંભળીને સુભદ્રા બોલ્યાં સુત આ શું તેં કીધું; સંગ્રામે જીવાનું બીડું સભા વીશે કેમ લીધું. ૨૩ કાળ જેવા કૌરવો મળીને કરશે કાળો કેર; તુજને રણમાં રોળી નાંખશે તાત નથી તુજ ઘેર. ૨૪ દ્રોણ કહ્યું જેવા યોદ્ધા તે તુજથી કેમ જીતાય; પ્રથ્વીના કણ જેટલા પડશે તારા ઉપર ધાય. ૨૫ લાડકવાયા તુજને અળગો નથી કીધો એક દીન; તુજ બીના જીવું કેમ દીકરા જળ પાખી જેમ માન. ૨૬ કાસા ઘેસા દીકરા મારા સાંભળ તું નીરધાર; હજી તુંને પરણેલી પત્ની નથી ઓળખતી સાર. ૨૭ એવું સાંભળી બાળક બોલ્યો આણીને અભીમાન; હજી મુજને બાળક જાણે મા તે તારું અજ્ઞાન. ૨૮ ॥ વલણ ॥ માતા વય જેવી નહીં તેજસ્વીની સારરે; દુર્ગે કહે એમ બોલી-એ બાળક તેણે ઠારેરેરે. ૨૯ ॥ ઇતી શ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવિ દુરગાશંકર વિરચીતે મહાભારતમાંતર ગત દ્રોણપર્વણી અભીમન્યુના બીડું ગ્રહણ કર્તો નામ પંચમો અધ્યાય. ૧.

કડવું ૧ હું.

॥ રાગ મારૂ ॥ અભીમન્યુ કેહે છે સુણ માત; બાળા પુર્ષ તણે મહીમાય; બાળ કૃષ્ણ હતા જેણીવારે, કાળીનાગને નાથોજ ત્યારે. ૧ બાળો મેઘ કહાવે ગ્રચંડ, નીરજાલી કરે નવખંડ; વજ્રદ્રિનું નાનું કહેવાય, તેથી પર્વત પાંખો છેઠાય. ૨ નહાનો સીંહ આણે અતી રીસ, ચીરી નાંખે હાથી કેરૂં શીશ; બાળો વીંછી કરડે જેણીવાર, ત્યારે પ્રાણી કરેછે પેકાર. ૨ સર્પ હોયે નાનો નીરવાણ, તકથી લેછે ડંશથી પ્રાણ; એક તણખો હશે હુંભસન, તેણે બા-

જી દે છે આપું વંન. ૪ નાનો નોળવો નાગથી માત, ત-
થાથી કરે તેહની ધાત; માટે આપો મુને આજ્ઞાય, જેથી
તાતની રાખુ લગ્યાય. ૫ મર્ષુ કેરૂં વીચારૂં જે દુઃખ, તો
લાજે તમારી કૃપ; સુણી પુત્રનાં એવાં વચન, કરવા
લાગ્યાં સુભદ્રા રૂદન. ૬ ઉડ્યાં ત્યાં થકી તણ ઉડલાસ, આ-
વ્યાં દુપદ પુત્રીની પાસ; કર બેડી લાગ્યાં તેને પાય, મુખે
ગદગદ વાણિ બોલાય. ૭ ત્યારે પુછવા લાગ્યાં પાંચાલી,
એન કેમ રડો આંસુ ઢાળી, સુણી સુભદ્રા બોલ્યાં તે ક્ષર,
કાલે યુદ્ધમાં જશે કુંભાર. ૮ નથી ખાધો હજુ કંઈનો ખ-
ર, કેમ સેહેસે તે તો હથીયાર; હુતો રાણ કેવી રીતે ર-
હું, કુંવર સાથે દીક્રી નથી વહુ. ૯ તમે આપું જે મુને
વચન, તે તો આપો કૃપા આણી મન; હાલને હાલ વતપર
થાઓ, યુધિષ્ઠીરની પાસેજ જાઓ. ૧૦ કહો સંદેસો તેમને
ભાત્રે, આજ ઉત્તરાવહુને તેડાવે; તેના મેળાપે પુત્ર લોભા,
ય, પછી સંગ્રામમાં નહીં જાય. ૧૧ એવી સુભદ્રાની સુણી
વાણી, ધર્મરાજ પાસે આવ્યાં રાણી, બોલ્યાં પાંચાળી બે-
ડીને હાથ, મારૂં કહું માનો તમે નાથ. ૧૨ સુભદ્રા તો રૂ-
દન કરે અતી, કહે છે ઘેર નથી મારો પતી; ત્યારે પુત્રને
મારવા કહાડે, એવું કહીને આંસુડાં પાડે. ૧૩ નથી ધર્મને
દયા લગાર, મારો વંશ બોવો ધાર્યો સાર; એવું આવીનેમુને
કહું, કેમ જાય તેતો કંથ સહું. ૧૪ માટે કહું માનીને ન-
રેશ, આપું મોકલો બૈરાટ દેશ; કાલે સુર્ય ઉઠ્ય થતાં પેહે-
લી, વહુ તેડાવો ઉત્તરા વહેલી. ૧૫ એવાં સુણિ પ્રીયાનાં
વચનન. અતિ રાણ થયા પાંડુતંન; પછી સમામાં સત્વર
આવ્યા, હુત મોકલી રૈકા તેડાવ્યા. ૧૬ ॥ વલણ ॥ એટલે

રૈકા આવીયા, સભા વિષે નીરધારરે: દુર્ગો કહે પછી યો-
લીયા તેનો કરૂં વીસ્તારરે. ૧૭ ઇતી શ્રી પાંડવ ચરીત્રે
કવી દુરગાશંકર વિરચીને મહાભારતમાંતર ગત દ્રોણ પર્વણી
સુભદ્રા ખેદ કતો નામ પષ્ટો અધ્યાય: ૬

કડવું ૭ મું.

॥ રાગ કાહાલેરો ॥ વૈશમપાયન એણિપેર બોલ્યા, સાં-
ભળ ભુપતી વાતરે; ત્યાર પછી પેલા રૈકાતો બોલ્યા, સભા
વિશે સાક્ષાતરે. ૧ હું છે રાજાજી હું છે રાજાજી, હું'ય પડી-
યું હેં કામરે; 'કહે કાધુ' અમોને કેમ બોલાવ્યા, ઉતાવળા
આણે કામરે. ૨ એવું સુણિ નૃપ કહેવા લાગ્યા, તમે સાંભ-
ળો મારી વાતરે; વૈરાટ દેશમાં જઈ વહેલું આવલું, આજ
રહેતાં પહોર રાતરે. ૩ ઉત્તરા વહુને તેડવા માટે, તત્પર વે-
ગે થાઓરે; જોને રીતે કરી અર્થ સરે આજ, તેવિ રીતે ત-
મે જાઓરે. ૪ ત્યારે રૂપો કહે સાંઢણી મારી, વાણું વાતા
સોરી જાયરે; ઉત્તરા વહુને તેડીને આવતાં, કાલે સંધ્યાકા-
ળ થાયરે. ૫ તેણે સમે બીજો રખારી બોલીઓ, રાજો એવું
જેનું નામરે: તેને પુછ્યું તારે સાંઢણી કેટલી, તેમાં કેઈ કરે
કાંમરે. ૬ રાજો કરે રાજાજી સત્ય કહુ, વળી સોયેક સાંઢણી
મારીરે; કાલે બપોરે તો આણીને આપું, વૈરાટ રાજકુમા-
રીરે. ૭ તે વેળા ત્રીજા રૈકાને પુછી, યુધિષ્ઠીરે ત્યાં પેરરે;
અરે ભાઈ સહ સાંઢણી કેટલી, નાની મોટી તુજ ઘેરરે. ૮
એટલે કરજોડી કાજો કહે નૃપ, સહસ્ર સાંઢણી મારેરે; તેમાં છે
કેસરી સૌથી ઉતાવળી, કાલે દીવસ ઉગે આવેરે. ૯ તે વખતે
ચોથા રૈકાને પુછ્યું, રત્નો એવું એનું નામરે; તે તો આવી હાથ
જોડીને ઉભો, કીધો વળી પ્રણામરે. ૧૦ કડીઆળી ડાંગને

કાછડો વાળ્યો, હાથમાં રૂપેરી હોકિરે; આંખ્યોરે તૈડતો ને
 મુછોરે મૈડતો, મનમાં નથી જેને ધોકિરે. ૧૧ પાતળી કેડ
 ને પુરૂષારથ ધણું, નાત પટેલીઓ કાળ્યોરે; સોનેરી કાર-
 ની સાલ ઓઢી તેમ, મુસ્તકે પટકો સોહાળ્યોરે. ૧૨ રત્નો
 કેહે રાબળ સત્ય કહું મારે, સાંઢણી દશ હજારરે; તેમાં ગં-
 ગા અને જમના એ બેઉ, સૌને માથે શીરદારરે. ૧૩ પુર્વ-
 થી મુકું તો પશ્ચિમ દીશાએ એક દીવસમાં બાયરે; મન વે-
 ગી પવનવેગી એ સાંઢી, શક્તિનો અંશ કહેવાયરે. ૧૪ આજ
 સાંજે એના ઉપર બેશીને હુંતો તતબર થાવું રે; પાછડી
 રાત્રી પોર રહે ત્યારે, વૈરાટ પુત્રીને લાવું રે. ૧૫ એવું સુણી
 ધર્મ રાજ થયા પછી રત્નાને ખુબ વખાણ્યોરે; સોનાનાં કડાં-
 નો શીરપાત્ર આપીને, બ્રાતના જેવો પ્રમાણ્યોરે. ૧૬ વળ-
 તી રત્નો રૈકો આણ્યો સભામાંથી, રાયની આજ્ઞા લીધીરે; ઘે-
 ર આવી મન વેગી હતી સાંઢ, તેને તો તૈયાર કીધીરે. ૧૭
 પાખર નાંખીને પલાણ્ય કીધું, તંગ તેનો વળી વાળીરે; હી-
 રા રત્ન ઝવેર મહીં જડીઆં દાંતની દીસે બાળીરે. ૧૮ મો-
 તીના બુમખાંને પુમતાં લટકે, ધુધરા ધમકે કોટરે; ફાળની
 ઉપર ફાળ બરે તેમ ડચકારે દે છે દોટરે. ૧૯ એટલેથી એ
 કથા રહી તુંતો, સાંભળને સહસ્ર ધારીરે; એવામાં રાત્રી પ-
 ડી ત્યારે સુતી, વૈરાટ રાજકુંભારીરે. ૨૦ તેને તો કારમુ સ્વ-
 પનું આવ્યું, તેનો તો કહું મહીંમાયરે. ૨૧ ॥ દોહરો ॥ મા-
 તાતે ઓત્રા કહે સ્વપ્ના કેરી વાત, દુર્ગો કહે તે તો કહું વી-
 સ્વારી સાક્ષાત. ૨૨ ॥ રાગ વેરાડી ॥ ઓ મા પેલા ઓધ-
 ડીયાની સતરે; મને સ્વપ્નું આવ્યું મારી માતરે; બણે કં-

થતણી થઇ ધાતરે, હો મારી જનેતારે માડી. ૨૩ કરે કુતરાં
 કારમા રાગરે, જાણે લીધો છે મેં વૈરાગરે; બેઠો ચોટલે ફર
 કળી કાગરે. હો મારીં ૨૪ જાણે યુધ્ધે ચઢ્યા ભરથારે,
 તેથી ઉતર્યા સૌ શણગારરે; તુટ્યો કઠેથી એકાવળ હારરે. હો
 મારીં ૨૫ મારા હસ્ત વીશે નથી ચુડીરે, જાણે અંગમાં
 અગ્નિ ઉડીરે; નિશ્ચે આજ ગળી ત્રિશે બુડીરે. હો મારી. ૨૬
 કહ્યું કારણ મેં નવ જાયરે, ધરજે થરથર મારી કાયરે; સુની
 સેજડી ખાવા ધાયરે. હો મારીં ૨૭ ઓ મા બીજા ચોધ-
 ડીયાની રાતરે, જાણે સ્વામીનો નથી ઘેર તાતરે; ૨૮ મુલ-
 દ્રા એની માતરે. હો મારીં ૨૯ લાગે વીધવાથી વરવો આ
 વેશરે, તેમ માથેથી મુંડાયા કેશરે; દીશે ઉજડ આખો દેશ-
 રે. હો મારીં ૩૦ બોલે મુવો મુવો કહી ઘોડરે, ચંદ ચઢાવા-
 ક કેરી જોડરે; જાણે હૈવે દીધી મુને ખોડરે. હો મારીં ૩૦
 ઓ મા તુંને હું ધણી વાડીરે, મુને બે અબજાઓએ જાડીરે;
 તેણે ખેંચીને ખુણામાં ધાડીરે. હો મારીં ૩૧ આવ્યું સ-
 ત્રીમાં તેડવા આણુરે, હુંતો તાકતી એણું ટાણુરે; મારું તાણી
 લીધું તમે ભાણુરે. હો મારીં ૩૨ ઓ મા ત્રીજા ચોધડીયાની
 રાતરે; થઇ ઓશીયાળી મારી જાતરે; તેવા માન શુકન થયા
 સાતરે. હો મારીં ૩૩ મારે માથે ભરી પુલવાડીરે, માય રામા-
 ઓ રાજઆ માંડી; મુને મારગે લુંટવા કઢીરે. હો મારીરેં
 ૩૪ જાણે સ્વામીએ માયા લગાડીરે, કળા કેટલી તેતો દેખા-
 ડીરે; પછી ઉચેથી હેઠળ પાડીરે. હો મારીં ૩૫ વળી સ-
 જવી રણમાં લુંટાયારે, ઉંટ ઉપર બેશી પળાયારે; કામજો-
 ળના કાગળ આવ્યારે. હો મારીં ૩૬ ઓ મા ચોથા ચોધ-
 ડીયાની રાતરે, જાણે તજ હુંતો નાત જાતરે; હમણાં આવશે

વેરણુ વાતરે. હો મારીં ૩૭ દીઠું આજ મેં સ્વામીનું શી-
શરે, કરડે ગરધલ કાગને કીશરે; માતા નીશ્વે રૂક્યા જગદીશ
રે. હો મારીં ૩૮ જમું અન્નતો જાણે વેળુરે, થયું કંકુ કા-
જળના ભેળુરે; કોઠું કર્મરૂપી ફળ કેળું રે. ઓ મારીં ૩૯
દીસે દીનકર ધુધળો કાયરે, વરસે રૂધીર તો આ વેળાયરે;
હસે દીશામાં લાગી લાયરે. હો મારીં ૪૦ મારે અંતર હો-
ળીં લાગીરે, તેવી ઉગતી આશા ભાગીરે; એટલે હું તો ઝ-
ખકી જાગીરે. હો મારીં ૪૧ ॥ વલણુ ॥ એવું સાંભળીને વ-
દીરાણી તેણે કારરે, દુર્ગે કહે તેનો સુણો શ્રોતાજન વિસ્તાર
રેરેરે. ૪૨ ઇતી શ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વીરચીતે
મહાભારત્યાંતર ગત દ્રોણ પર્વણી ઉત્તરા સ્વપ્ન વર્ણનો ના-
મ સપ્તમે અધ્યાય. ॥ ૭ ॥

કડવું ૮ મું.

॥સગ સામેરી ॥ વૈશમપાયન એણીપેર બોલ્યા સુ-
ણુ સતવાદી રાય; ત્યાર પછી ધિરજ આપેછે પુત્રીને તો મા-
ય. ૧ સુદેષણા કહે દીકરી મારી સ્વપ્ન સાચું નવ હો-
ય; મીઠ્યા એ વિકાર મન્નનો દીલમાં વીચારી જાય. ૨ સુ-
દરી સ્વપ્નું તારું તે તો જાજે દરીયાપાર; વળી ગોઝારી
અજાણને પેટે પડજે આણીવાર. ૩ સ્વપ્નામાં ભોજન કં-
રીએ પણ ભુખ શમે નહીં લેશ; તેવું રાજ્ય મળે તથાપી
આણું માને તે દેશ. ૪ વળી સ્વપ્નમાં દેહ પડેથી ની-
કળતો નથી પ્રાણ; તેવી રીતે પડીત થાતાં ઉકલે નહીં પુ-
રાણ. ૫ પુત્રી તારા પતીની કરશે રક્ષા શ્રી રઘુનાથ; હજી
ધણી ઉંમર નાનીછે કયેમ કરી થાએ ધાત. ૬ તેવું સાંભ-
ળી ઉત્તરા બોલી સાંભળને તું માય; આ પ્રમાણે સાત જ

નમથી અધુરો અવસર જાય. ૭ પેહેલે જન્મ એતો બ્રાહ્મણ
 હું થઈ રાજકુંભાર; ત્યારે એ નીત્યે આવતોતો તાત તણે
 દરબાર. ૮ રૂપ વીશે રંગીતો હતો પાતળીયો પરમાંણ, તે-
 વો સૌ વિધામાં પુરો અમ્રત જેવી વાંણ, ૯ તેને જોઈને મો-
 હ પામી હું એટલે ઝાલ્યો હાથ; મુખ થકી સંભોગ માગી-
 ઓ પ્રગટ્યો રતીનો નાથ. ૧૦ ત્યારે તે વિષે તરછોડી મુ-
 જને તેણે ઠાર; તેથી કોપ કરીને બોલી હુંતો ત્યાં નીરધાર.
 ૧૧ અલ્યા વીમ્બ તું યાદ રાખજે કાલે તારી વાત; મારાં મા-
 ત પીતાને કહીને નિશ્ચે કરાવું ધાત. ૧૨ એવું વાક્ય સુ-
 ણીને બીહિન્યો બ્રાહ્મણ તે ઠાર; તેણે માટે કુવામાં પડીઓ ક્ષ-
 ણું નવ લાગી વાર. ૧૩ તેની પાછળ હું પણ પડી ખેદ ક-
 રીને માત; એવી રીતે જન્મ ગયો એ નિષ્કળ તો સાક્ષાત.
 ૧૪ બીજે જન્મે માળી કેરી પુત્રી થઈ હું સાર; તે સમે એ-
 વોએ હતો રાજનો કુંભાર. ૧૪ મુને દેખી પુઠે પુઠે વાડી-
 માં તો આવે; હું એની સાથે ના બોલું તો પણ એ બોલાવે.
 ૧૬ એક દીવસ એ કામ દ્રષ્ટીથી આવ્યો મારી પાસ; એ-
 ટલે ત્યાંથી નાઠી હું તો પામી દીલમાં ત્રાસ. ૧૭ ત્યાર પછી
 કુવામાં પડીને કર્યો દેહનો કાળ; તે સમે એતો પણ પડી-
 ઓ મુંજ પુઠે નૃપ બાળ. ૧૮ ત્રીજે ફેરે મેનાં થઈ હું વન્ન
 વીધે નીરધાર; ત્યારે પોપટ કરો લીધો એણે તો અવતાર.
 ૧૯ તે ઠેકાણે સ્નેહ થયો બહુ એને ને વળી મારે; એકએક-
 થી અલગાં નવ રહીએ રાત્રી દીવસ તે વારે. ૨૦ એવામાં અ-
 લધાર્યો આવ્યો પાપી શકરો બાળ; તેણે પોપટ મારી નાં-
 ખ્યો કીધું કુડું કાજ. ૨૧ તેની પાછળ મેં પણ તણ્યો તે
 વન માંહી પ્રાણ; એવી રીતે હૈવ કોપીઆ સત્ય કહું નીર-

વાણ. ૨૨ એથે જન્મે મગલો મગલી થયાં અમે વળી
જ્યારે; તે કાળે પારધિએ હણિયાં દુષ્ટે વણ વિચારે. ૨૩
પાંચમે ફેરે પાપ નડયું ખુબ તેનો કહું વિસ્તાર; કપોતને ક-
પોતની કેરો થયો વળી અવતાર. ૨૪ તે ટાણે માળો બાંધી-
ને ભેગાં રેહેતાં માત, તેવી રીતે ફરવા જતાં સંગાથે સાક્ષાત.
૨૫ એક દિવસ એકલો એ ગયો હું રહી માળા માંય;
તે સમે દવ લાગ્યો તેથી બળી મુઠ નિશ્ચે ત્યાંય. ૨૬
એક દેખી એ પણ પડીઓ અગ્નીમાં તતકાળ; હરી
ધમ્બથી નાશ થયો એમ હોનારથ વિશાળ. ૨૭ છડે ફેરે
દૈત્ય થયો એ અધલોચન અભિધાન; ત્યારે એના ઘર પા-
સે હું ખોરડી થઈ નીદાન. ૨૮ એટલે એણે છેદી મુજને
પેટી એક બનાવી; તેમાં પ્રભુએ ઘાલ્યો એને અવળું તો
સમજાવી. ૩૦ તે પેટી શ્રીકૃષ્ણે સોંપી સુભદ્રાને સાર,
વળતી વિશ્વપતિતો આવ્યા મુકામમાં નીરધાર. ૩૧ એ-
વામાં સુભદ્રાએ તે પેટી ઉઘાડી માત; એટલે એ તો પેઠો
તેના ઉદરમાં સાક્ષાત. ૩૨ એવો એ અભીમન્યુ થયો સા-
તમે ફેરે સાર; તેવો તારી કુખે લીધો માતા મેં અવતા-
ર. ૩૩ માટે માફ સ્વપ્નુ સાચુ આગળથી જણાય; પ્ર-
ભુનો તેમાં દોષ તથી પાપે હેવાતન જાય. ૩૪ એવામાં
ત્યાં રૈકો આવ્યો સાંઠે થઈ અસ્વાર; તેને દેખી રાણીને
તો ત્રાસ પડ્યો નીરધાર. ૩૫ વળતી રૈકાને તો પુછી ક-
શળતા સર્વત્ર; ત્યારે તેણે આપ્યો તતક્ષણ યુધિષ્ઠિરનો પ-
ત્ર. ૩૬ તેને લેઈને સુદૃષ્ટાએ વંચાવ્યો તતકાળ; તેથી
નેત્રે આંસુ આવ્યાં પડી પેટમાં ફાળ. ૩૭ રૈકો કહે છે વા-
ર થશે તો બગડશે બધું કાળ; તે માટે ઓતરાને મોકલો

મારી જોડે આજ. ૩૮ એવું વાક્ય સુણીને બોલી સુ-
દેષણા વચન; દીકરી સ્વપ્નું સાચું તારૂં રૂઠ્યા જુગજીવ-
ન. ૩૯ ઉતાવળથી જાઓ સાસરે સંભારી ગણેશ; લ-
ખ્યા લેખ મટતા નથી માટે કરવો નહીં અતી કલેશ.
૪૦ રાતની રાતમાં આંખું આવ્યું આતે શું કહેવાય; પુ-
રું તણું જે પુન્ય હશે તો હેવાતનં નહીં જાય. ૪૧ ત્યાર
પછી ચુડગર બોલાવ્યો રાણીએ તે ઠાર; સોની, ગાંધી ડા-
સી વાણીયો તેને પણ નીરધાર; તે સર્વે સુતેલા ઉઠી આ-
વ્યા ત્યાં રાજન્ન; પોત પોતાનો માલ મુકીને બેઠા પછી
આસન્ન. ૪૨ ચુડગરે ચુડીઓ ત્યાં કાઢી ડોલાં ખાતાં સા-
ર; તેતો કાંઈતણી અને કાળી નદેલી નીરધાર. ૪૩ ગાંધી-
એ કંકુ ભુલીને કામળ કાઢ્યું ત્યાંય; તેવું ડોશીવાણીએ
આપ્યું કૃષ્ણ વસ્ત્ર કરમાંય. ૪૪ એવા અતી અપશુકન દે-
ખી રાણી થયાં ઉદાશ; વળતિ સૌને આજ્ઞા આપી નાંખીને
નિશ્વાસ. ૪૫ ॥ વલણ ॥ ઉત્તરાએ આજ્ઞા તણને જીવ્યાની
ભરથાનરે; દુર્ગો કહે પછી તે સજે અંગ વિશે શણગારસેરે.
ઈત શ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વિરચીતે દ્રોણ પ-
ર્વણી મહાભારથાંતરે ગત ઉત્તરા સપ્ત જન્મ વર્ણનો નામ
અષ્ટમો અધ્યાય. ॥ ૮ ॥

કડવું ૯ મું.

॥ રાગ મા૩ ॥ વૈશમપાયન બોલ્યા વચન, સુણો સ-
ત્યવાદી નૃપ તનં; ઉત્તરા રૂપે લક્ષ્મીના જેવી, નથી દમયં-
તી ઇંદ્રાણી એવી. ૧ ચુવા ચંદન કસ્તુરી જેહ, ચોળ્યું અં-
ગ વીશે વળો તેહ; લેઈ કાંસકી હાથમાં સારી, કેશ ચોળ્યાપુલે-
લ સમારી. ૨ ગુંથ્યો ચોટલો તેણીરે વાર, પુષ્પ મોતી પ-

રોવ્યાં અપાર; બેઈ દરપણમાં તતકાળ, સેંથો સીંદુરે પુર્યો
 રસાળ. ૩ વેણી વાસુકી ગૌરસ્વરૂપ, તેવો અંબોડો વાળ્યો
 અનુપ; આક ચોઢીને દાંમણી બાંધે તેમાં પાંદડીઓ વણી
 નાંધી. ૪ ચોઢ્યો આંદલો તો ભાળ દેશ, વળી નેત્ર વીધે
 આંજ મેશ; ધનુષાકૃતી પાંપણ સાર, તેનો મોહરૂપી મ-
 ચકાર. ૫ કાંને જાલને ઝુમણું શોભે, લોલક લોળીઆથી
 મન લોભે; અકોટીને કોકરવું જોહ, રત્ન ચુનીએ જડલાં તે-
 હ. ૬ નાસીકા કીર પક્ષથી સારી, તેમાં વાળી વેસરની ભા-
 રી; હડપચીમાં હીરો શોભે એવો, નીલ મણીને માણેક જો-
 વો. ૭ ગળે ગળુબંધ મોતીના હાર, તુસી તનમનીયું ની-
 સધાર; હીરા કંઠી દોરો જવમાળા, હાંસડી અંપકળી વી-
 શાળા. ૮ એ કાવળ હારને ચંદનહાર પુષ્પ હાર શોભે છે અ-
 પાર; સ્તન વર્તુળાકાળ કહાવે, તે તો ચક્રવાકને સજ્જવે.
 ૯ પેઢેરી કંચુકી રત્ન જડીત તેમાં ભર્ત ભરયું છે વીચીત;
 હસ્ત હસ્તીની સુંઢ પ્રમાણ, રક્તવર્ણ હથેળીઓ જાણ. ૧૦
 આંગળી અજ પુષ્પથી રૂડી, કરમાં કાંકણી ચંદન ચુડી;
 ગુજરીને ધુવરી વીરાજે, કડું દરશનીયું તેણું છાજે. ૧૧
 છક્કા વીંટીને વેઢ વિશાળ, તેવો મળકડાંનો સારો તાળ;
 ઉઠર પોરણી પત્ર સ્વરૂપ, નાભીનો જાણે અમ્રત કુપ. ૧૨
 કટી પાતળી સીંહ પ્રમાણ, ઉર કેળ સમી નિરવાંણ; બાધરે
 ચોઢી કસળી કોર, તેવાં ચોફેરે ટાંગીઆં બોર. ૧૩ પહેર્યું
 અમર તે તો અમુલ્ય, ચીત્ર વિચીત્ર નક્ષત્ર તુલ્ય, અર્ણ કક્ષાં
 ને સાંકળાં સાર, વીંછત્રા પુલ્લ અંગુઠી ચાર. ૧૪ તોડા નેપુ-
 ર અણુવટ છાજે, તેમાં ધુવરીઓ વણી ગાજે; એવી રીતે
 ધરી શણગાર, બેઠી સાંઢણી ઉપર નાર. ૧૫ માતા ખીતાને

લાગી પાય, થઈ વિત્તરા ત્યાંથી વીદાય; કહેછે રૈકાને ઉત્તરા
 વાંણ, તુંતો ખાત મારો પરમાણ. ૧૬ સાંઠ ઉતાવળી બે હ-
 કાય, ત્યારે સ્વામીનો મેળાપ થાય; એવાં નારીનાં મુણી
 વચન્ન, થયો ખુશી રખારીનો તન્ન. ૧૭ સાંઠ ઉતાવળો હાં-
 કી રાય, એક પલકે યોજન જાય; ત્યારે વિચારીયું જદુરા
 જ; થશે એકઠાં દંપતિ આજ. ૧૮ વળી અમ્રતની શીશી
 જેહ, શુદ્ધેણી પાસે રહિ તેહ, ભુલ્લી ઉત્તરા કરતાં વી-
 ખાદ, તે તો આવશે તેહને યાદ. ૧૯ એવું સમજીને તતકા-
 ણ, થયા મુષકરૂપે દયાળ; દોરી અમ્રત શીશીની જેહ, કા-
 પી સત્વરે જઈને તેહ. ૨૦ કાચ કકડા થઈ નીરધાર, બળ્યું
 અમ્રત હેહણ સાર; કયું તે સંવળું પોતે પાન, પછી પામી-
 આ અંતરબ્યાન. ૨૧ મધ્ય ભાગે ગદ્ય સાંઠ જ્યારે, આંધું
 ઉત્તરાને યાદ ત્યારે; તેણે સાંઠણી પાછી વળાવી. વેહેલી
 વહેલી માતા પાસે આવી. ૨૨ કહ્યું શીશી આપો મારી
 માત, જેથી કંથ ના મરે સાક્ષાત; એવું સાંભળી વાક્ય રાં-
 ણી, આજ્યાં શીશી પાસે પ્રેમ આણી. ૨૩ ત્યારે કડકા દી-
 ઠા તેણેઠાર, તેથી રૂદ્ધ કીધું અપાર; વળતી મુદ્દેણા ક-
 હે મારી બાળ, શીશી પુટી ગદ્ય આણે કાળ. ૨૪ પછી
 રૈકાએ વાત વીચારી, ત્યાંથી સાંઠણી તો હલકારી; મધ્યો
 મધ્ય આવી તે નિહાંન, ત્યારે ભાલો થયા ભગવાન. ૨૫
 પડ્યો સાંઠનો ઉપર પાય, તેથી સ્થંભીને ઉભી તદાય; એ-
 વું દેખી રખારીનો બાળ, હેઠો ઉતરીઓ તતકાળ. ૨૬ તેણે
 તપાસીને જોયું ત્યાંય, ત્યારે ભાલો દીઠો પગમાંય; તેને તા-
 ણી કાઢ્યો વળી જ્યારે, ચાલી રૂધીરની ધારા ત્યારે. ૨૭
 વળતી રાયકે ઉપાય કીધો, વસ્ત્ર ફાડી પાડો બાંધી દીધો;

થયો ત્યાર પછી અસવાર, કરે ચીતમાં ચીંતા અપાર. ૨૮
વેગ ઓછો થયો સાંઠ કરો, ધીમે ધીમે ચાલે ખાતી લેહે-
રો; ધણું હાંકે છે રખારી બાળ. તોય વેગ ન થાય વીશા-
ળ. ૨૯ રહિ એટલે એતો કથાય, હવે ઉઠયો અભીમન્યુ
રાય; જેનો યુદ્ધમાં પ્રોવાયો પ્રાણ, નથી પત્તિ તણું ઓ-
ળખાણ. ૩૦ ॥ વલણ ॥ અભીમન્યુ વેહેલો ઉઠયો રૂઝની
રહી ધડી ચારરે, દુર્ગો કહે પછી તે કરે નીત્ય કર્મ નીરધાર
રેરેરે. ૩૧ ઇતિશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવિ દુર્ગાશંકર વિરચીતે
મહાભારતમાં ગત દ્રોણ પર્વણી ઉત્તરા શણગાર વર્ણન કૃ-
તો નામ નવમો અધ્યાય ૯

કડવું ૧૦ મું.

॥ રામ સામેરી ॥ વૈશમપાયન એણીપેર બોલ્યા સુણ
સતવાહિ રાય; અભીમન્યુ તૈયાર થયો હવે તેનો કહું મહી-
માય. ૧ નીત્યનીયમ પરવારી તેણે આખ્યાં દાન અપાર;
ત્યાર પછી આભુષણ પહેરી કરમાં ગ્રહ્યાં હથીયાર. ૨ ધર્મ-
રાયને સુભદ્રા તો જુવે વહુની વાટ; તે વખતે તરણી ઉ-
ગ્યાથી થયો ઘણો ઉચાટ. ૩ કુંવરને જેમ તેમ સમજાવી વા-
ર લગાડે માય; તોપણ બાળક કહે છે મુખથી આપો મુને
આજ્ઞાય. ૪ જોડા સર્વે વાટ જુવે છે હસણું મારું થાશે; કાલે
કૌરવ નથી લડનારા લાજ પીતાની જાશે. ૫ એવામાં ગોટ-
રમચ્છે ત્યાં રથ ક્રીધો તૈયાર; સારથી વેસે બનીયો પોતે હ-
ય જોડયા છે ચાર. ૬ ભીમસેન સેના લઈ આવ્યા ગદા ગ્રહી
નીરવાણ; એટલે બાળક ઉઠયો પોતે પાતળીયો પ્રમાણ. ૭
તેતો પહેલો જઈને લાગ્યો યુધીષ્ઠીરને પાય; ત્યારે તેણે આ-
શીશ હિંધી જાળવશે જદુરાય. ૮ તે સમે સુભદ્રા ત્યાંથી કું-

તા પાસે ગઈ, તેને મોઢે રડતાં રડતાં વીનતી સર્વે કહી. ૯
 એટલે ડોશી કહે છે વહુજી તજ્ઞે તમે ચીંતાય; દીકરાને હું
 દોરો બાંધુ તેથી નવ્ય મરાય. ૧૦ એવામાં અભીમન્યુ આ-
 વ્યો કુંતા કેરી પાસ તેનો કરજેડીને નમીયો આણીને ઉ-
 દ્લાસ. ૧૧ ડોશીએ પછી રાખડી બાંધી મંત્ર ભણી તે ઠા-
 ર; પંચદેવ જીવળજ્ઞે સુતને દહાડામાં દશ વાર. ૧૨ કપાળે
 કાળીકાદેવી ઝંઘાએ જળધીશ; અંબાની આંખડીએ રક્ષા
 શ્રવણે શ્રી જુગદિશ. ૧૩ હાંતે દીનાનાથ રહેને રસનાએ ર-
 ણુછોડ; કંઠે તો કમળાના સ્વામી બાંહે તેત્રીસઠોડ. ૧૪ કટી
 વિશે કેશવની રક્ષા આંગળીએ હનુમાન; ચણે ચતુભુજ ર-
 હો ત્યમ નાકે નાગ નીહાન. ૧૫ બરડામાં બળદેવ વીરાજે
 ઉઠેરે ઉમીયાનાથ; પરમેષ્ઠી પાછળ જીવળજ્ઞે આગળ સુંદીર
 સાથ. ૧૬ બધી જગ્યાએ નરનારાયણ સાચવજે ભગવાન;
 શત્રુનું નીકંદન થાજે દીકરાને મળજે માન. ૧૭ એવું કહીને
 ડોશીએ તો માથે મુક્યો હાથ; ત્યારે ચીંતા કરવા લાગ્યા ચૈા-
 દલોકના નાથ. ૧૮ તે પુઠે રથમાંહી બેઠો અરજુન કેરો તન્ન;
 એટલે ભાગોળે આવીને ઉભા જુગજીવન. ૧૯ બ્રાહ્મણ કે-
 રું રૂપ ધરયું છે ભસ્મ લલોટે ચોળી; હાથ વિશે જોષ્ટીકા આ-
 લી બાંધે ભેરવી ઝોળી. ૨૦ એવામાં અભીમન્યુ આવ્યો
 ત્યારે આવ્યા પાસ; વળતી તેને કહેવા લાગ્યા આણીને ઉ-
 દ્લાસ. ૨૧ અરે ભાદ્ર મુજ મીત્રતણો તુ મહાબળીઓ કુમાર;
 તે માટે આશીશ દેવા હું આવ્યો આણે ઠાર. ૨૨ દોરો આ
 કોણે બાંધ્યો છે તુજ હાથે સાક્ષાત; તેનું કારણ કેહેને મુજને
 સાચે સાચી વાત. ૨૩ એવું સાંભળી અભીમન્યુ કેહે રૂશ્મિ
 ને લાગી પાય; માતા મારી કુંતા તેમણે બાંધી આ રક્ષાય.

૨૪ તે વખતે ત્રીકમે ખાધી જાણી જોઈ મુછીય; પહોંચાને આંગળીઓ કરડી કહેવા લાગ્યા રાય. ૨૫ તારે તાતે ત્રણ લોકનું ઈંડ બધું ઢંઢોળ્યું; તેનું તો પુરૂષાર્થ સરવે પાણી માં-હી બોળ્યું. ૨૬ કદાપી તું જીતીશ રણમાં ધોર કરી સંગ્રામ; તો પણ તુજને જશ નહીં આવે થશે ડોશીનું નામ. ૨૭ એ જીં સાંભળી અભીમન્યુએ રક્ષા તોડી તર્ત; તેને મારમ માં-હી નાંખી પ્રભુએ રાખી સર્ત. ૨૮ વળતી વીઠલ આલ્યા ત્યાંથી ધીરે ધીરે સાર; ત્યારે ગટારગચ્છે હાંક્યો રથ આગ-ળ નિરધાર. ૨૯ જાતાં જાતાં જગતપતીએ કળા અલૌકીક કીધી; પક્ષી રૂપે થઈને પેલી રક્ષા ત્યાંથી લીધી. ૩૦ ॥ વલ-ણ ॥ એ રીતે રક્ષા કરી નીષ્કળ પ્રભુએ ત્યાંયરે; દુર્ગો ક-હે પછી ઉત્તરા આવે મારગ માંયરેરેરે. ૩૧ ઇતીશ્રી પાંડવ અરીત્રે કવી દુરગાશંકર વીરચીતે મહાભારથાંતર ગત દ્રોણ પર્વણી અભીમન્યુ યુદ્ધે પ્રયાણ કૃતો નામ દશમો અધ્યાય.

કડવું ૧૧ મું.

॥ રાગ માઝ ॥ બોલ્યા વૈશમપાયન વચન, સુણો સત-વાદી નૃપ તન; રથ આગળ ચાલ્યો જે વાર, એવે ઉત્તરા આવી તે ઠાર. ૧ તેણે અભીમન્યુનેયો જ્યારે, સ્તબ્ધ થઈ પામી મોહ ત્યારે; વાળ્યો મનમથ અંગની માંય; પછી પુ-છીયું રૈકાને ત્યાંય. ૨ અલ્યા રખારી સાંભળ વાત, પેલો પુરૂષ હશે કોણ નાત; કીયા નમ્ર તણો એ રહેનાર, વળી નામશું સુંદીર સાર. ૩ છબી ઈંદ્ર કર્તા છે સારી; એને ઘે-ર હશે કેવી નારી; ધન્ય તારણી એની કહેવાય, પુર્વે પુંજ્યા હશે શીવ રાય. ૪ સુણી રૈકા વઘો તેણીવાર, એ તો તમારો પ્રાણ આધાર; એવામાં અભીમન્યુ એ ત્યાંય, દીઠી ઉત્તરા

મારગ માંચ. ૫ ત્યારે પુછી ગટોરગચ્છને વાત; ભાઇ કહો-
 ની આ પત્નિ સાક્ષાત; નથી દીડી મેંતો આવી નાર. નીશ્ચ રં-
 ભા તણો અવતાર. ૬ આવી કામની જો હોત મારે, તો તો
 આવત નહીં આ વારે; પુન્ય પુર્વનું હોય અપાર, તેને ઘેર
 શોભે આવી નાર. ૭ એનો સ્વામી હશે કોઇ દેવ, બ્રહ્મા વી-
 ણ્ણુ કે શંકર એવ; સુણી અભીમન્યુનાં વચન, હશી બો-
 લ્યો હેડંબાનો તંન. ૮ ભાઇ એતો છે તમારી નાર, આવ્યો
 રાયકો તેડી આવાર; તેણે સમે કુંવરે પ્રકાશ, નાંખ્યો કૃષ્ણ
 ઉપર નિશ્વાસ. ૯ મામા જાજે સત્યાનાશ તાર, ઘણું કાળ-
 જીતું ઢાઝે છે મારૂં, મુને લગ્ન સમે સમજાવ્યો, તેમ પાટા બાં-
 ધી પરણાવ્યો. ૧૦ હાવે જીવાડે જો જગદીશ, તોતો છેદુ પ્ર-
 થમ તારૂ શીશ; જાહવ સર્વને સંગ્રામે હરૂ, દારનાં નય ઉ-
 જડ કરૂં. ૧૧ એવે આવી ત્યાં ઉત્તરા નાર, વાગ જાલી ઉ-
 ભી નીરધાર; તેણે સમે ગટોરગચ્છ બાળ; વળી વાયુ કું-
 વર વીકરાળ. ૧૨ ગયા છેટા વીચારીને મન, જેથી ગ્લા-
 નિ પામે નહીં તંન; પછી બોલી ત્યાં ઉત્તરા નારી, સ્વામી
 વાત સુણો એક મારી. ૧૩ તમે પાતલીઆ પીયુ મારા,
 તમ યોગ્ય નથી હુંતો દારા; હાથ ઝાલ્યા પછી આજ મ-
 ખીયાં, દુઃખ અંતરનાં સૌ ટળીયાં. ૧૪ હાવે તો પ્રીતી સં-
 પુર્ણ થાવા, નહીં દેઉ તમોનેજ જાવા; નારીને નાથ એ મો-
 દું ધન, વંશ વધારેને આપે અન. ૧૫ ભાઇ બાપ અને
 બેન માડી; ઘણું રીઝેતો પેહેરાવે સાડી; સ્વામી વિનાનો
 મુનો સંસાર, માટે પાછા વળો ભરથાર. ૧૬ સુણી બો-
 લ્યો અભીમન્યુ રાય, હવે નારી એ વાત ન થાય; એક
 ઘડી આવ્યાં હોત વહેલાં, મારા નીકળતાં વળી પેહેલાં.

૧૭ તોતો આવત નહીં આ ઠામ, ભોગ ભોગવત અભી-
રામ; હાવે પાછો વળું જો હું નારી, ત્યારે લાજે જનુંનીજ
મારી. ૧૮ મારા પીતા તણું જુડે નામ, કરે વેરવી નીંદા ત-
મામ; તારી સૈયરો તુંને ભણવે, કંથ કાયર એવું સુણાવે.
૧૯ માટે પાછો વળું નહીં નાર, જીતુ કૌરવને આણીવાર;
રાખું શંતનું કુળની લાજ, પછી ભોગવીશું સુખે રાજ.
૨૦ ॥ વલણ ॥ ત્યારે કરજેડી કહે સ્વામીને અખળાયરે,
દુર્ગો કહે શ્રોતા સુણો તેનો કહું મહીમાયરેરે. ૨૧ ઇ-
તિશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુર્ગાશંકર વીરચીતે મહાભાર-
થાંતર ગત દ્રોણ પર્વણી દંપતી સમાગમ વર્ણનો નામ એ-
કાદશે અધ્યાય.

કડવું ૧૨ મું.

॥ રાગ પરજીઓ ॥ દેશી વેગડી ॥ તમે આત્રોનો કાહું
મારા પ્રાણરે; હરે કે રથડો ખેડોનો ધર્મરાયની આંણરે; ના-
ની નણદીના વીરા. ટેક. પાચ્થ પીતા નથી તમ પાસે નથી
હરજીવન મામા; દ્રોણ ગુરૂને કોઈ નવ જીતે જીવું છે તેની
સામારે; નાની. ૧ વૈરાટ મારો પીતા કાવે સુદેખણા મોરી મા-
ત; નજરે મેંતો આજ નીરજ્યા પરણ્યા પછીથી મારા ના-
થરે; નાની નણદી. ૨ રાજ હંશ મેં તમને જાણ્યા મુળ થકી
મહારાજ; આવા નરેશ જાણું તો પ્રાણ કરત મારો તાજરે;
નાની નણદી. ૩ કંકુવરણો દેહ કંથજી માર તેમાં ક્યમ ખા-
શો; છાતી તમારી ત્યાં નહીં પોહોડે બાણને આણીએ વીંધા-
શોરે; નાની નણદી; ૪ સોળ કળાના સુરજ માંડ દાસી હું
તો તમારી; જેવું હસ્તીનાપુર ખેસણું તેવી અર્ધાગના હું
નારીરે; નાની નણદી. ૫ કપરા કૌરવ તાપ્રીયા જેમ તેતર પ-

૨ બાજ; તેતો તમને મારશેરે કરશે આ વેળા કુકુ કાજરે;
 નાની નણદી. ૧ અરજીન સરખો સસરો મારો સુભદ્રા જેવી
 સાસુ મોહન જેવા મામા સસરા તો પણ લેલાટ માંહી આં-
 સરે; નાની નણદી. ૭ ॥ હવે અભીમન્યુ કહે છે ॥ ગોરીમારિ
 છોડી ઘે કેકાણ કેરી વાગરે, હરે કે મારા રથને જવાનો મે-
 લો માગરે; કુંવરી વૈરાટનીરે. ટેક. ખ્યારી મારી પ્રાણ સ્નેહી
 શું કરવાને રોવુ; કાકા મામા ત્યાં શું કરે જાત તણું બળ
 જેવુરે; કુંવરી વૈરાટનીરે. ૮ શાને કાજે રોકી રાખો હવે
 રથું કેમ જાય; બુધ્ધેથી જે પાછો વળું તો માંસ શિયાળ ન-
 વ ખાયરે; કુંવરી વૈરાટનીરે. ૯ આણું રૂપ મેં નોંતું જાણ્યું
 સાંભળ મારી નાર; જે કદી કાલે આવ્યાં હોતતો આવત
 નહીં આણે ઠારરે; કુંવરી વૈરાટનીરે. ૧૦ રણમાં હરી જી-
 તાડશે રાખો મોટી હામ; દ્રોણ કર્ણને ઠેર માડ તો અભી-
 મન્યુ ખડ નામરે; કુંવરી વૈરાટનીરે. ૧૧ એકવાર જે મુ-
 જને લાવે બુદ્ધ થકી બુગદીશ; તોતો જાહવ સર્વે માડ છે-
 દુ મામા કેડ શીશરે. કુંવરી ૦ ૧૨ અમર નથી કોઈ જન્મ-
 માં લક્ષ્મી આવે ને જાય; તે માટે ડરવું નહિ જેથી અપ-
 કીર્તિ ના થાયરે. કુંવરી ૦ ૧૩ લખ્યા પ્રમાણે થાશે નારી બ્ર-
 ત્યુ જીતને હાર; જીવીશું તો કાલે મળીશું નિકર પેલે અવ-
 તારરે. કુંવરી ૦ ૧૪ ॥ દોહરો ॥ નારીએ નીશ્ચે કયો પાછો
 નહીં વળે નાથ; તે માટે આકંઠ કરી, બોલી તેની સાથ. ૧૫
 ॥ રાગ માડ ॥ અરે નાથ સુણો તમે વાત, મુને મારીને જા-
 યો સાક્ષાત; કોને વિશ્વાસે સોંપી કૃપાળ, આલ્યા યુદ્ધ વિ-
 શે આણે કાળ. ૧૬ મારા સામું જેઈ આલો ઘેર, સુખ ભો-
 ગવો આનંદભેર; તમારે માટે હું તો રાજ્ય; કડં યુદ્ધ પ્રીતી

આણિ મન્ન. ૧૭ જુઓ જોખન છે ભરપુર, કેમ મેટી આ-
 હ્યા પંથ દુર; આલો અપાવું તાતનું રાજ, શીઠ આહ્યા
 ખોવા જીવ આજ. ૧૮ નથી લોપ્યો મેંતો કદી, ધર્મ, ક્રીયા
 જન્મતણું નડ્યું કર્મ; તેવો વહેતી નીકે વળી પાય, નથી
 દીધો કોઈ દહાડો રાય. ૧૯ નથી અડકાડ્યું પાપમાં અંગ,
 તેમ વીહવા નથી કર્યો ભંગ; સતી સંતને શ્રદ્ધાળુ જેહ, તે-
 ને દુહ્યાં નથી તોડી સ્નેહ. ૨૦ વળી અગ્ની મુકી અભીરા-
 મ, નથી બાળ્યું કદી ધર ગામ; વેદશાસ્ત્રને પ્રાક્ષણ ગાય,
 તેને નીંધાં નથીજ જરાય. ૨૧ મોટે વીચારીને મારા નાથ
 આલો આ વખતે મારો હાથ; આપો આધાર પ્રાણજીવન્ન,
 આજું શું કહું મુખે વચન્ન. ૨૨ સર્વે વાતના જાણ છો કંથ.
 આલો આડીયા વીકટ પંથ; એવાં સુણી પ્રીયાનાં વચન્ન,
 મોહ પામ્યો અરજીનનો તંન. ૨૩ કામદ્રષ્ટીએ જોયું તે કાર,
 તેથી ગર્ભ રહ્યો નીરધાર; કહેછે કેટલા અજ્ઞાની જન્ન, ક-
 યો વિહાર તેણે રાજન્ન. ૨૪ એ તો કલ્પીત છે જુઠી વાત,
 નથી કોઈ ઠેકાણે સાક્ષાત; વંશ પાંડવનો રહેવા સાડ, કૃપા
 કીધી શ્રી વીઠલે વાડ. ૨૫ દ્રષ્ટી ગર્ભની સત્ય કથાય; તેમાં
 ફેર નથીજ જરાય; દેવાંશી ધારે મનમાં જેહ, થાય તત્તક્ષણ
 નીચિય તેહ. ૨૬ હવે વૈરાટ રાજકુંભારી, ત્યાંથી મુકામ માં-
 હી પધારી; ત્યારે ભીમને ગોદારગચ્છ, આવ્યા તે ઠેકાણે થ-
 ઇ સ્વસ્થ. ૨૭ હાંક્યો સ્થ પછી નીરધાર, વાયુ વેગે તજીને
 વિચાર; એક પક્ષક માંહી પ્રકાશ, આવ્યો અભીમન્યુ કોઠા
 પાસ. ૨૮ જેના તેજ તણો નહીં પાર, જાણે યીજે કશ્વપ કુ-
 માર; કાન્તીમાં કમળાવર જેવો, શસ્ત્રધારીમાં રાધવ તેવો.
 ૨૯ સ્વભાવે તો સમુદ્ર નીહન, ગતી વીશે જાણે હનુમાન;

બુદ્ધમાં બળીરાજને તુલ્ય, ગુણ વીશે મણીજ અમુલ્ય.
 ૩૦ ક્રોધમાંદી જાણે બીજે કાળ, ક્રપા વિશે નીશ્વે પશુપાળ;
 પરાક્રમે બીજે શત્રુનન્ન શીતગતાએ શશી પરજન્ય. ૩૧
 એવો જોઈ અરજુનનો બાળ, કંપ્યા કૌરવ સૌ તતકાળ;
 નીચેથી ઉચુ નવ જોવાય. જેમ સુર્યે શશી ઝાંખો થાય. ૩૨
 ॥ વલણ ॥ અભીમન્યુએ તે સમે કીધો ત્યાં ટંકારે, દુર્ગો
 કહે ત્યારે વદ્યા ભારદ્વાજ કુમારરેરેરે. ૩૩ ઇતી શ્રી પાંડવ
 ચરીત્રે કવ્વી દુરગાશંકર વીરચીતે મહામારથાંતર ગત દ્રોણ
 પર્વણી અભીમન્યુકોકા સમાપ્તેઆગતો નામ દ્વાદશો અધ્યાય.

કડવું ૧૩ મું.

॥ રાગ મા૩ ॥ વૈશમપાયન બોલ્યા વચન, સુણો સ-
 ત્યવાદી નૃપ તન; પહેલે કહે રહ્યા ગુરુદેવ, જેથી ઈંદ્ર હારે
 તતખેવ. ૧ એવં વિધાનો એ તો કહેવાય, જાણે લક્ષ્મણ સ-
 વે કળાય; તેણે સુણ્યો કુંવરનો ટંકાર, ત્યારે કહેવા લાગ્યા
 નીરધાર. ૨ અલ્યા સાંભળ અરજુન બાળ, આજ નીશ્વે આ-
 વ્યો તારો કાળ; સામો આવ્યો માટે નહીં મુકુ, પાછો જા-
 ઉં તો જીવતો મુકુ. ૩ સુણી એવાં ગુરુનાં વચન, બોલ્યો
 સુભદ્રા કેરોજ તન; અહો બ્રાહ્મણ સાંભળો વાત, તમે પુ-
 ન્ય કહેવાઓ સાક્ષાત. ૪ ભીક્ષા માગી કરો ષટ્ કર્મ, શસ્ત્ર
 ઝાલ્યું એતો નહીં ધર્મ; વીર રસની વાત ન જાણો, મી-
 થ્યા શીઘ્ર વીંઢાળો છો બાણો. ૫ તેણે સમે બોલ્યા ગુરુ વા-
 ણ, આમાં ખોટી અમને અજાણ; વ્યંઢળ પુત્ર એ લાંછન
 તાડ, એથી આયુદ્ધ ઝાલવું સાડ. ૬ મુક્ય બાણ હવે તું
 આ કાળ, પછી લેઉં હું તારી સંભાળ; અભીમન્યુ કહે
 એમ ન થાય, ગુરુ માટે કરો પેહેલો ધાય. ૭ પછી પ્રેમ હું

તો મન લાવું, બાણરૂપી કુમુભ ચઢાવું; ત્યારે બ્રાહ્મણે મુક્યુ
 નારાય, સર્વે સેન્યાને કીત્રી અવાચ. ૮ એવું જોઈ કુંવરે તે
 ઠાર, મુક્યું અગનાસ્ત્ર કોપી અપાર; તેના સામુ ગુરૂએ તે
 કાળ, મુક્યું મેઘાસ્ત્ર બાણ વિશાળ. ૯ ત્યારે વાતાસ્ત્ર મુકી-
 યું વીર, અતી રાખી હૈયા વિશે ધીર; એમ અસ્ત્રવિધાએ સ-
 માન, ખેડે ઉતરીયા બાળવાન. ૧૦ તેણે સમે કુંવરે વીચા-
 ર્યું, આજ બ્રાહ્મણને ઠેર મારું; એવું ધારી છોડ્યું રૂદ્ર બા-
 ણ, પ્રત્યક્ષકાળના જેવુંજ જાણ. ૧૧ આલ્યું ધુવ્વતું તે પ્ર-
 ચંડ, જાણે ઉજાડશે નવ ખંડ; તેને દેખી ગુરૂએ ને ઠાર, મુ-
 ક્યું વૈષ્ણવાસ્ત્ર નીરધાર. ૧૨ કાપ્યું તે થકી રૂદ્રાસ્ત્ર ભારી,
 પછી કુંવરની ફેજ મારી; કંઈક ચોદ્ધાનાં છેલ્લાં શીશ, વળી
 હાથ પગ તેણે દીશ. ૧૩ કોઈનાં રહ્ય પેટ ચીરાય, ચાલે
 શોણીત કેરી પ્રભાય; ગદા ગુર્જને ગોળી વણ્ટે, તેથી બ-
 ખતર પાખર તુટે. ૧૪ વળતી કોપ્યા ઘણું ક્ષાત્રરાય, કરી
 કુંવરને મુરછાય; એવું આચર્યું દેખીને ત્યાંય, પડ્યો ભીમ
 ગુરૂ સેના માંય. ૧૫ મારે જોર કરીને ગદાય, એકે ફેરે સો
 ચોદ્ધા હણાય; થાલી બગલમાં દાખી નાંખે, ત્રાસ દેખાડે
 છે મોટી આંખે. ૧૬ ચર્ણુ ઝાલીને ચીરી ઉછાળે, તેમ હડ-
 ફેટથી ઘાણુ વાળે; એવો અન્યાય વિપ્રે નવ સાંખ્યો, ભી-
 મને બાણે ચઢાવી નાંખ્યો. ૧૭ પડ્યો જોજન ઉપર તેહ,
 તેથી ભંગ થયો વળી દેહ; ત્યારે હેડંબા તણો કુમાર, તેણે
 ગર્જના કરી અપાર. ૧૮ જેનું રાક્ષસી માયાનું જોર, કર્યું કો-
 ઠમાં અંધારું ધોર; પછી આકાશથી નીરવાણુ, નાંખવા માં-
 ડ્યા મોટા પાષાણુ. ૧૯ વળી રથ ગુરૂ તણો જેહ, લેઈ આ-
 કાશમાં ઉડ્યો તેહ; ઝાઝી વખત તેને ભમાવી, મેલ્યો પડ-

તો સેન્યામાં આવી. ૨૦ તેથી વાગ્યું ગુરૂને અપાર, ૨૧ સુ-
ર્ણ થયો નીરધાર; તેણે સમે મુનીએ પ્રકાશ, બાણ મુકી ક-
રી માયા નાશ. ૨૧ વળતી ખેડા વજ્રાસન વાળી, લેઈ હા-
થમાં કમાન કાળી; કર્યો પલાંડી મુળાં ત્યાંય, તેતો ઉતર્યો
પાતાળ માંય. ૨૨ એવામાં સવ્યસાચી કુમાર, થયો મુર્છા
થકી હુંશીયાર; તેણે યુદ્ધ કર્યું અતી ધાર, હણ્યું બ્રાહ્મણનું
સૌ જ્ઞેર. ૨૩ વજ્ર પલાંડી વાળીતી જેહ, ઉખેડી નાંખી કું-
વરે તેહ; પછી બાણને અગ્રે ચઢાવી, નાંખ્યા ગુરૂને બા-
રણે લાવી. ૨૪ થયો તે સમે જયજયકાર, જીત્યો સુભદ્રા કે-
રો કુમાર; વળતી ખેડો કોડામાંહી બાળ, ત્યારે ચોદા ના-
દા તતકાળ. ૨૫ બીમસેને પછી તેણે ઠામ, ક્રીધો ચુરણ કો-
ઠો તમામ; હના સેશ ચોદા કંઈ જેહ; તેને મંહારીઆ પુષ્ટ
દેહ. ૨૭ ॥ વલણ ॥ ત્યાર પછી તે પરવર્યો બીજે કોઠે વી-
રે; દુર્ગે કહે ત્યાં તો રહ્યા કૃપાચાર્ય રણધિરરેરેરે. ૨૭ ॥ ઇ-
તિ શ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વીરચીતે મહાભાર્ત-
તર ગત દ્રોણપર્વણી પ્રથમ કોઠે અભિમન્યુ વિજીતો નામ
ત્રયોદશેઃ અધ્યાયઃ ॥ ૧૩ ॥

કડવું ૧૪ મું.

॥ રાગ સામેરી ॥ વૈશમપાયન એણીપેર બોલ્યા મુણ
જનમેજયરાય; કૃપાચાર્યને કહે છે વળતી અભીમન્યુ મહા-
કાય. ૧ અહો ગોરજ ધન્ય તમોને કૃપા કરી વીશાળ; ઝ-
ઝે દીવસે લેવા આવ્યા શીસ્યતણી સંભાળ. ૨ વ્રધ થયા
પણ જ્ઞાન નથી એ રીને મુંજને ભાસ્યું; પક્ષપાત કરી વ-
ઢવા આવ્યા અરે વીચારો આશું. ૩ પ્રાણ વીના કાયા ન-
વ શોભે નાથ વીનાની નાર; તેમ દયા વીણ દાન વ્યર્થ છે કીયા

વિના આચાર. ૪ ભાવ વિના ભક્તિ ખોટી છે પુન્ય વીના જર જેમ; તેવી રીતે લોભ મટયા વિણ નીષ્કુળ રાખવું ને-
મ. ૫ પ્રેમ વીના ભોજન જેવું વળી વીનય વિના વિક્ષા-
ન; તેમાં કંઈ મીઠાશ નહીં જેમ કંઈ વીનાતું ગાન. ૬ તેવી રીતે તમે ગોરજ જાણે સૌ વિધાય; પણ ઉપરાણે વઢવા આ-
વ્યા એતો મુરખતાય. ૭ ઝાઝુ કહેતાં શર્મ આવે છે કચ-
મ જે હુંતો બાળ; તે માટે આચાર્ય માયરા બાણ મુકે આ-
કાળ. ૮ એવું સાંભળી ગોર બોલીયા સુતને કહે સાક્ષાત;
અરે ભાઈ તું સાચી કહે છે ન્યાય પ્રમાણે વાત. ૯ પણ જ-
ખસને આધીન રહે સઉ સમજીને અજ્ઞાન; જેવા રવીથી તા-
સ સર્વે ઢંકાએ નીદાન. ૧૦ તુજ પીતાને કાકા તેણે વનમાં
ખીધો વાસ; તેવી રીતે કીંકર થઈને વશીયા ગુપ્ત પ્રકાશ. ૧૧
અમે રહ્યા દુર્યોધન પાસે તેતો આજ નડે છે; એનું અન્ન
ખઈએ તે માટે આવવું અહીં પડે છે. ૧૨ તોપણ હું લડના-
રો નથી નીર્ભયથી તું રહેજે; એક બાણ મારીને મુજને છે-
ટો નાંખી દેજે. ૧૩ એમ કહીને ગોરે મુકયું અર્ધચંદ્ર રાજ-
ન; તેણે કરીને અભીમન્યુનો મુગટ કયો છેદ્દન. ૧૪ તે બે-
બા બાળકે આણી મનમાં ઝાઝી રીશ; કૃપાચાર્યના સારથી
કેડ છેદિ નાંખ્યું રીશ. ૧૫ એવું જોઈ કાળાંતક કોપ્યો દુ-
ર્યોધનનો મીત્ર; શંકરનો શીર હાથ તેહને વીધા વીચ્છીત.
૧૬ કાયામાંથી રક્ત નીકળે કોટીરૂપે બની જાય; જેમ જેમ
માર પડે વધુ ઉપર ત્યમ ત્યમ પ્રદિ થાય. ૧૭ તેના સાં-
મે લડવા બાળ્યો વાયુતણો કુમાર; એક એકને કુદીને મા-
રે ધોર ગદા તે ધર. ૧૮ લડતાં લડતાં કાળાંતકને વાગ્યું
અત્તીશય જ્યારે; તેથી શોણીત ફેરી ધારા વહેવા લાગી ત્યા-

રે. ૧૯ રક્તખાંદુ પૃથ્વીમાં પડીયા તેટલા રાક્ષસ થયા; તે સર્વે ગદ્દાઓ ઝાલી લડવા તૈયાર થયા. ૨૦ એકે કાળે લક્ષ ગદ્દાઓ વાગે ભીમને અંગ; એટલે તે ગભરાવા લાગ્યો ગાત્ર થયાં છે ભંગ ૨૧ એવું દેખી અભિમન્યુએ ક્રોધી મન્ન વીચાર; વળતિ ભાથામાંથી કાઢ્યું વૈષ્ણવાસ્ત્ર નીરધાર. ૨૨ તેને મંત્ર ભણીને મુક્યું આણી ઝાઝો કોપ; કાળાંતકનું મુસ્તક છેવુ માયા ક્રોધી લોપ. ૨૩ ત્યાર પછી સંગ્રામ કરી ને સૌને પમાડયા હાર; તેવી રીતે કૃપાચાર્યને નાંખ્યા કોઠા બહાર. ૨૪ તે સમે વાજ્ર વાળીયાં જીતતણાં રાજન્ન; વળતી ત્રીજે કોઠે આવ્યો અરજુન કેરો તન્ન. ૨૫ ॥ વલણ ॥ તે કોઠો ત્રાંજાતણો શોભાનો નહીં પારરે; દુર્ગો કહે ત્યાંતો રહ્યો સુર્યતણો કુમારરેરેરે. ૨૬ ઇતીશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વિરચીતે મહાભારથાંતર ગત દ્રોણપર્વણી અભીમન્યુ દ્વિતીય કોઠે વીજીતોનામ ચતુર્દશો અધ્યાય. ॥ ૧૪ ॥

કડવું ૧૫ મું.

॥ રાગ મા૩ ॥ બોલ્યા વૈશમપાયન વચન, સુણો સત વાદી નૃપ તન; ત્રીજે કોઠે રહ્યો રાજ કર્ણ જેનું દાનમાં રૂડું આચરણ. ૧ તેને કુંવર બે અભીરામ, પ્રક્ષકેતુ ચંદ્રકેતુ નામ; તેનો આવ્યા છે યદ્ધમાં સાર, ધરી હાથ વીશે હથીઆર. ૨ હવે ચંદ્રકેતુ નાનો જેહ, ઉભો અભીમન્યુ સામો તેહ; પછી હાસ્ય કરી તેણે ઠાર, કહેવા લાગ્યો પોતે નીરધાર. ૩ અલ્યા પારથ પુત્ર અહંકારી, આજ લેઉ હું ઇજત તારી; સુણી બોલ્યા અભીમન્યુ વાણ, આજ નિશ્ચે જશે તારો પ્રાણ. ૪ એવું કહીને ચઢાવ્યું ચાપ, જેની વિદ્યાનો ઝાઝો પ્રતાપ; ચંદ્રકેતુને સુભદા આળ, બેઠે વીર વટે વિદરાળ. ૫ એનો

ઉભય છે કાળા ભાથી, જાણે ઈંદ્રના વરના હાથી: તેવા યુદ્ધની માંય હડીલા, બાણ પ્રણી કરી ખુબ ખીલ્યા. ૬ અશ્વ અભીમન્યુ કેરા જેહ, માર્યા ચંદ્રકેતુએજ તેહ; ગટારગચ્છને વીંધ્યો શત બાણે, ધ્વજ છત્ર છેદ્યું તે ઠેકાણે. ૭ પ્રણી તુલ્ય મુક્યાં લક્ષ બાણ, તેથી ચોદ્ધા કરે બુભરાણ; એવું જોઈને આશ્ચર્ય સાર, કોપ્યો અર્જુન કેરો કુમાર. ૮ છેદી નીમીશમાં શર જાળ, કર્યો પ્રકાશ ત્યાં તતકાળ; પછી કાળાસ બાણ ચઢાવ્યું, ત્રણ લોકનું ઈંડ ડોલાવ્યું. ૯ તેને મુક્યું અતી આણી રીસ, છેદ્યું ચંદ્રકેતુ તણું શીશ; તેણે સમે થયો હાહાકાર, ધરજી આખી ધરા નીરધાર. ૧૦ વળતી કર્ણનો પાટવી તંન, પ્રશકેતુ મહા બળવંન; તેણે ક્રીધો પછીથી સંગ્રામ, ઘણા ચોદ્ધા માર્યા રાખી હામ. ૧૧ ગટારગચ્છને પારથ તંન. તેનાં વીંધ્યાં છાતી ને વહન; ત્યારે સુભદ્રા કેરે કુમારે, અર્ધચંદ્ર મુક્યું તેણીવારે. ૧૨ તેથી મુછી પામી તતકાળ, પડ્યો હેડો કર્ણનો બાળ; તેણે સમે રવી સુત ત્યાંય, થયો શોકાતુર દીલ માંય. ૧૩ પછી સ્વસ્થ થઈ તેણે ધાર, કર્યો કોડડ કેરો ટંકાર; તેનો સ્વર્ગ મુધી ગયો નાહ, સળક્યો શેષ તજન પ્રમાહ. ૧૪ ॥ દોહરો ॥ પુત્ર શોકથી કર્ણનાં, નેત્ર થાં છે જાલ; તે તો વળતી કોપીઓ, જાણે જેવો કાળ. ૧૫ ॥ રાગ સામેરી ॥ અભીમન્યુને કહેવા લાગ્યો તરણી સુત મહાકાય; અલ્યા ઉભો રહે બાળક તુજને કંઈ હવે શીસાય. ૧ એવું કહીને બાણ ચઢાવ્યું રીસે રાતોચોળ; પાંડવી સેનાને મારી વાળી દીધો રોળ. ૨ તેવી રીને વાયુ સુત રહેડ મા કુમાર; તેને દશદશ બાણ મારીયાં છાતીમાં નીરધાર. ૩ તે વેળા સુભદ્રા સુતને શર ક્રીધો સંધાણ, વળતી કહે દારીના દીકરા

લેઉ તારો પ્રાણ. ૪ ત્યાર પછી તે સાયક મુક્યું રીસ ધ-
 લેરી વ્યાપી; તેને આવતું દેખી કહ્યું તરતજ નાંખ્યું કાપી.
 ૪ બે જાણના સંગ્રામ થકી ત્યાં વરત્યો હાહાકાર; ગગનેથી
 નક્ષત્ર ઢુઢીઆં પૃથ્વી કંપી સાર. ૬ તે કાળે અભીમન્યુએ
 તો હૈવત બાહુ દાખ્યું; સુર્ય કુંવરના સારથી કેરું મુસ્તક
 છેદી નાંખ્યું. ૭ રથ અનોપમ ભાગી નાંખ્યો ઘોડા માર્યા
 ચાર; ત્યારે બીજા રથમાં બેઠો તરછીનો કુંભાર. ૮ વળતી
 કોધ કરીને વીંધ્યું અભીમન્યુનું ભાજ; કવચ હતું તે તો-
 ડી નાખ્યું વજ્ર જેવું વિકાજ. ૯ ચારણિ જેવી છાતી કી-
 ધી નીકળી શોણિત ધાર; એટલે અરજુન કેરો દીકરો ક્રોધે
 અપરમપાર. ૧૦ ધનુષ મંડળાકાર કરીને બાણ ચઢાવી
 દીધું તેમાં સર્વે વાયુ કેરું આવાહન તો કીધું. ૧૧ તે બાણે
 ત્રીજા કોઠામાં રંબજ ઝાઝે રાખ્યો; સુર્યકુંવરને ઉછાળી-
 ને આરણે નાંખી દીધો. ૧૨ તે વેળા સૌ યોદ્ધા નાક ત્રાસ
 પામીને મંન; ત્યારે ક્રોધ માંહી પેઠો અરજુન કેરો તન્ન. ૧૩
 એવી રીતે ત્રીજો કોઠો જય પામ્યો કુંભાર; તે માટે શ્રોતાજ-
 ન બોલો જયજય સરજનહાર. ૧૪ ॥ વસણ ॥ ચોથે કોઠે
 ચાલીઓ વળતી પારથ બાળરે; દુર્ગો કહે ત્યાંતો રહ્યા દ્રો-
 ã પુત્ર ધીક્ષણરેરેરે. ૧૫ ઇતીશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવિ દુરગા-
 શંકર વીરચીતે મહાભારથાંતર મત દ્રોણ પર્વણી અભીમ-
 ન્યુનાં ત્રીતીય કોઠો જયકૃતો નામ પંચાદશેઁ અધ્યાય,

કડવું ૧૧ મું.

॥ રાગ સામેરી ॥ વૈશમપાયન એણીપેર બોલ્યા સુણ
 સતવાદી રાય; ત્યાર પછી ત્યાં શુ નીપજ્યું તેનો કહ્યું મ-
 હીમસય. ૧ ચોથે કોઠે શસ્ત્ર ગ્રહીને ઉભા ધુરનો બાજ, તે-

તો સૌ વિદ્યાએ પુરા બુદ્ધિ બળ વીશાળ. ૨ તેને દેખી અ-
ભીમન્યુતો કહેવા લાગ્યો વાત; અરે વીર શું કરવા આ-
વ્યા યુદ્ધ વીરો સાક્ષાત. ૩ પાઠ પુજાને સંધ્યા કરવી ત્રીકા-
ળમાં હંમેશ; તેને મુકી ન ધરે આવો દ્વીજને ધરવો વેશ.
૪ એવું સાંભળી અશ્વત્થામા બોલ્યા તેણે કાર; અલ્યા કું-
વર તું સાંભળ હવે કિતર આસીવાર. ૫ જેનામાં પુરુષા-
રથ હોયે તે જાણે આયુદ્ધ; નથી એકલું તમને લખી આ-
પ્યું લડવાનું આ યુદ્ધ. ૬ એવું કહી અશ્વત્થામાએ કીધો
ત્યાં ડંકાર; તે વેળાએ પૃથ્વી કંપી શુર ત્રાસા નિરધાર. ૭
એટલે અરજુન કેરા સુતનાં નેત્ર થયાં ખુલ્લ લાલ; તેણે પણ
ટંકાર કરીને બાણ મુક્યું તતકાળ. ૮ નેવો તે શર આલ્યો
ત્યાંથી ત્વરાથકી નીરવાણ; શોભા તેની શી કહું જાણે ઉ-
દ્ધડી અગ્ની કેરી ખાણ. ૯ તેને આવતો દેખી વીરો શક્તિ મુકી
એક; તેણે જઈ બાળકનું સાયક છેદી નાંખ્યું છેક. ૧૦ ત્યા-
ર પછી અભીમન્યુ ક્રોધે અરજુનનો કુંભાર; જાણે પૃથ્વી પ્ર-
હલે કરવા સુર્ય તપ્યો નીરધાર. ૧૧ ગુરુ સુતની સેના સં-
હારી હેલસામાં રાજન; તેથી સર્વે નાસવા લાગ્યા કમ્પી કેરા
તંન. ૧૨ કેટલાકનાં મુસ્તક છેદાયાં નાક કપાયાં નેટ; વળી
કેટલાકનાં બાણ વાગીને વઢતાં પુટયાં પેટ. ૧૩ નેત્ર પુટે ને
નાડી તુટે નીકળે શોભીતધાર; તેવી રીતે હસ્ત પાદ પણ છે-
દાયે અપાર. ૧૪ હારણ યુદ્ધ થયું તે કાળે પૃથ્વી ચઢી છે-
આક; આખા કોઠા માંહી વાગી અભીમન્યુની હાક. ૧૫ એ-
વો અનર્થ બેઠને ક્રોધે વિપ્ર તણ્યા કુમાર; પાંડવ કેરા
ચોદાનો કરવા માંડ્યો સંહાર. ૧૬ વળી મનમાં વિચારી તે-
મણે કીધી એક કથાય; નામ પાસનું બાણ મુકીને બાંધી

સૌ સો ૧૧. ૧૭ એવું દેખી અભીમન્યુએ કીધો મન વીચાર; વળતી ભાથામાંથી કાઢ્યું ગરૂડાસૂ નીરધાર. ૧૮ તેને મંત્ર બાળી મુક્યું કે આવ્યો વીનતા તંત; તેથી સર્વે નાગ પળાયા છુટુ સૌ બંધન ૧૯ ત્યાર પછી વાતાસૂ મુકીને ગાળ્યો પારથ બાળ; અશ્વત્થામાને ઉગડ્યા આકાશે તતકાળ. ૨૦ તેનો પહાર વળતે પડીયા કોઠા કેરી બાહાર; એટલે ત્યાંથી આગળ ચાલ્યો અરજુનનો કુમાર. ૨૧ દોહરો-પાંચમે કોઠે આવીશ્યો અભીમન્યુ મહાકાય; દુર્ગો કહે પછી શું થયું તેના કહું મહિમાય. ૨૨ રાગ ચાલનો વૈશમપાય-ન મુનીએ કહિતું સખ જન્મેજયરાય; પાંચમો કોઠો શ્રવણે મુણતાં પ્રાશ્વિત સર્વે જાય. ૨૩ દુર્યોધનનો પુત્ર રહ્યો ત્યાં લક્ષમણો જળવાંત; તેનો સૌ લક્ષણે પુરો યુદ્ધમાં સીંહ સમાન. ૨૪ રૂપ વીશે રંગીલો તેવો જોખન બાળે વેશ; આખો દીન સગામ કરે રણ હાર ન પામે લેશ. ૨૫ છબી ફાંકડી મુછ વાંકડી શુરાનો સરહાર; કંઠ વિશે ઘાલ્યા છે સુંહર બાળી મોતના હાર. ૨૬ તેનો અભીમન્યુને દેખી બોલ્યો તર્ત વચન; આજ તને રણમાં સંહારૂ નીશ્ચં વ્યંડળ તંત. ૨૭ એવું સાંભળી અભીમન્યુ કહે લક્ષમણાને ત્યાંય; તારી પેઠે શુરા હોય તે બોલે નહીં રણમાંય. ૨૮ હાર જીતને જીવવું મરવું તેતો હૈવને હાથ; તેની શી આગળથી કરવી ગર્વ આણીને ચાત. ૨૯ એવું કહી અભીમન્યુએ તો કયો ધનુષ ટંકાર; લક્ષમણા પર મુંકવા માંડ્યાં સાયક તીવ્ર અપાર. ૩૦ તે સમે કોરવનો દીકરો હૈવત ઝાઝુ દાખે; અભીમન્યુનાં બાણ આવતાં સર્વે કાપી નાંખે. ૩૧ સોળલાખ યોદ્ધા ત્યાં દુટયા એક કાળે રાય; તેતો સૌ અરજુન સુત ઉપર કરવા લા-

ગ્યા ધાય. ૩૨ તો પણ નથી ગભરાતો દિલમાં અર્જુનનો કુ-
માર; વ્રષ્ટી માફક બાણ મુકીને સૌને પમાડે હાર. ૩૩ એવા-
માં દુર્યોધનને વળી વાયુકેરો તન; તેતો છેલ્લો લડવા લાગ્યા
ગર્વ આણિને મન. ૩૪ દાવ પેચથી ગડદા પાટુ મારે માંહે
માંય; એક એકને હડકેટી પાટે પૃથ્વી ઉપર ત્યાંય. ૩૫ વા-
યુ સુતની ઢીંકો વાગે દુર્યોધનને જોહ; તેતો પુલ બરાબર મા-
ને તેમાં નહીં સંદેહ. ૩૬ અંધ કુંવરના મારથી તો ભાગ્યું
ભીમનું અંગ; ત્યારે નાસવા ધાર્યું તેણે નાશ થયો ઉમંગ.
૩૭ એવામાં તો લાગ આવીઓ ભીમસેનનો જ્યારે; એટ-
લે પગ ઝાડી ફેરવીયો પાપીને તે વારે. ૩૮ વળતી તેને હે-
ઠો નાંખી બેઠો ઉપર વીર; ત્યાર પછી ઢીંકો મારેછે તાણી-
ને રણધીર. ૩૯ એવું જોઈ લક્ષમણાએ શર મુક્યો તે
ધમ; તેનાથી આકાશે ઉડ્યો વાયુસુત અભીરામ. ૪૦ અભી-
મન્યુને તે વેળાએ પડી પેટમાં ફાળ; ત્યારે ક્રોધ કરીને મુ-
ક્યું કાળાંતક તતકાળ. ૪૧ તેણે કરીને લક્ષમણાનું છેદ્યું
મુસ્તક સાર; એટલે સર્વે યોદ્ધા નાડા વરત્યો હાહાકાર. ૪૨
તે સમે દુર્યોધન આવ્યો સુત પાસે મતી પાપ; વળતી તે
તો કરવા લાગ્યો વીવીધ કહી વિલાપ. ૪૩ દીકરાનું માથું
લઈને રડવા બેઠો જ્યારે; તે સમે અભીમન્યુએ તો કૌતક
કીધું ત્યારે. ૪૪ અનીલતણું આરાધન કરીને મુક્યું એક-
જ બાણ; તેનાથી ઉસેટી દીધો પાપીને નીરવાણ. ૪૫ એ-
વી રીતે પાંચમો કોઠો જીત્યો અરજુન બાળ; વળતી ત્યાંથી
આગળ ચાલ્યો ઉતાવળો તતકાળ. ૪૬ ॥ વલણ ॥ છંદે કો-
ઠે આવીઓ ત્યારપછી નીરધારે, દુર્ગો કહે ત્યાંતો રહ્યો મા-
દ્રી રાજકુમારેરેરે. ૪૭ ઇતી શ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગા-

શંકર વીરચીતે મહાભારથાંતર ગત દ્રોણપર્વણી પંચમે કો
હે અભીમન્યુના જયકૃતો નામ પોડશો અધ્યાય. ॥ ૧૬ ॥

કડવું ૧૭ મું.

॥ રાગ મારૂ ॥ બોલ્યા વૈશમપાયન વચન્ન, મુણે સ
ત્યવાદી નૃપ તંન; છઠે કોઠે રહ્યા રાજ શલ્ય, એતો જાણે
બીજે જયમ મલ્લ. ૧ તેને જોઈ મુલદ્રાનો તંન, બોલ્યો હાસ્ય
કરીને વચન્ન; અહો શલ્ય તમે મામા કાવ્યા, ભાણેજ પુત્ર-
ને મારવા આવ્યા. ૨ નથી ઘટતું એ તમને લગાર, પુજ્ય
ઉપર દરવો પ્રહાર; એવું કહીને બાળકે સાર, કર્યો આંપ ત-
ણો ટંકાર. ૩ મુક્યું અર્ધચંદ્ર કેરૂ બાણ, તેથી છત્ર છેદ્યું
નિરવાણ; ત્યારે શલ્યે મુક્યું અગનાસ્ત્ર, તેના સામું બાળકે
મેલ્યું મેઘાસ્ત્ર. ૪ એવું દેખીને શલ્યે તે ધર, વાયુ બાણ મુક્યું
નીરધાર; તેણે સમે કુંવરે રાજન્ન, પર્વતાસ્ત્ર મુક્યું હરખી
મન્ન. ૫ એવી રીતે વીરોમાં તે સ્થાન, ઉતર્યા બેઉ શુરા
સમાન; વળતી બાળકે આણીને રીસ, છેદવા માંડ્યાં ચો-
દાનાં શીશ. ૬ ત્યારે કૃષ્ણે તો ક્રીધો વીચાર, હવે કરાવું
એનો સંહાર; ઋકોદર જ્યાં સુધી છે પાસ, નથી થાવાનો
ત્યાં સુધી નાશ. ૭ એવું વિચારી દીન દયાળ, કર્યો ઉપા-
ય તો તતકાળ; ધર્મરાજની ફેજમાં જોહ, હતો હાથી જોરા-
વર તેહ. ૮ જેવું જોમંગળ એવું નામ, તેને ગાંડો કર્યો ધ-
નસ્થામ; ચતુરુજ તો કેમ જાય ચુકી, તેમાં બે કળા પોતાની
મુકી. ૯ તેથી હાથી ઘણું બળ દાખે, જોને દેખે તેને ચીરી
નાંખે; ત્યારે ચોદા પામી સૌ ત્રાસ, આવ્યા ધર્મરાજ કે-
રી પાસ. ૧૦ તેને મહમહ થઇ તે ધર, કહ્યો હાથીનો સર્વે
મકાર; સુણી યુધિષ્ઠીરે એહ વાત, ત્યારે બીમને તેડ્યો સા-

ક્ષાત. ૧૧ જાણ્યું પ્રકોહરે એહ જ્યારે, થયો તત્પર ત્યાં થકી
ત્યારે; કેહે છે પુત્રને ત્યાં વારતાય, ગજ ગાંડો થયો મહાકા-
ય. ૧૨ તેને બાંધવાને હું તો જાણું, એક પણ વીરો પાછો
આણું; અભીમન્યુ કહે કાકા વીચારો હાવેતો ખપ પડશે
તમારો. ૧૩ સાતમા કોઠા કેરી જે વાત, નથી જાણતો હું તો
સાક્ષાત; વેરી વૃંદ બધું ભેગું રહેશે, એકલો જાણીને ઘેરી
લેશે. ૧૪ સીંધુ ઉતર્યાને સર્પ કાજ, હવે ખાખોચીયું લેસે
લાજ; માટે વાર ન કરશો લગાર, તર્ત પાછા આવો આણે
ઘર. ૧૫ એણું સુણી કુંવરનું વચન, આલ્યો ઉતાવળો વા-
યું તન; લડે એકલો પારથ બાળ, રાખી હૈયામાં હાંમ વી-
શાળ. ૧૬ શલ્યને પછી સો બાણે તેડ્યો, રથ ઉપરથી હે-
ઠો પાડ્યો; થઈ તે થકી ત્યાં મુરછાય, ત્યારે નાઠી તમામ
સેનાય. ૧૭ એવી રીતે કરી જય ત્યાંય, પેઠો બાળક કોઠા-
નીમાંય; તેણે સમે મુતેલો નીહાન, થયો સલ્ય રાજ સાવ-
ધાન. ૧૮ તેતો અંતરમાં પામી ત્રાસ, આવી ઉભો દુર્યોધન
પ્રસ; તેહ કાળે ગટારગચ્છે સાર, કોઠો ચુર્ણ કર્યો નીરધાર.
૧૯ પછી બેઉ જણા બળવાન, આઠ્યા સાતમે કોઠે નીહાન;
ત્યાંતો રહ્યો છે જેદ્રથરાય, એતો જામત્ર કૌરવનો થાય. ૨૦
હાવે અરજુન કરો કુમાર, જીવે કાકાની વાટ તે ઘર; બોલ્યો
તે સમે સક્ષસી તમ, સુણુ સુભદ્રા પુત્ર વચન. ૨૧ જય પા-
મ્યે તું મારાથી વિર, જેમ માતડીથી સુના શીર; એણું
સાંભળીને તેણે ઘર, બોલ્યો પારથ કરો કુમાર. ૨૨ અલ્યા
નીશાયરી કેશ બાળ, શીઠ અર્વ ધરે આણે કાળ; તુજ ઉપર
આવતાં બાણ, તેને છેદ્યો હું તો પ્રમાણ. ૨૩ વળી જીત-
કું પામણું હાર, નેતો હૈવયોગે બને સાર; તેમાં તે શું વળી

કર્યું આજ, થયું હરી ઇચ્છા થકીકાજ. ૨૪ એવું સુંણી હેડ-
 બાનો બાળ, ત્યાંથી નાશી ગયો તતકાળ; એટલે અધરાય
 નો તન્ન, કહેવા લાગ્યો ગુફને વચન્ન. ૨૫ અહો વીમ સુણો
 મહાભાગ, હાત્રે આળ્યો છે આપણો લાગ; ગટારગચ્છને કું-
 તા કુંમાર, એતો નાશી ગયા નીરધાર. ૨૬ રહ્યો એકલો અ-
 રજુન બાળ, માટે આણીએ તેહનો કાળ; એવો વીચાર
 પાપીએ કીધો, પછી બાળકને ઘેરી લીધો. ૨૭ જળકુંડું
 શશી પુઠે જેવું, સૈન્ય ઉભુ રાખ્યું સૌ તેવું; તેણે સમે
 સુભદ્રાનો તન્ન, અતિ ચીંતાતુર થયો મન્ન. ૨૮ ॥ વલણ ॥
 વળતી સુત અરજુન તણો બોલ્યો તેણે ઠારે; દુર્ગો કહે
 તેતો કહે કાકા કરજ્યો વહારેરેરે. ૨૯ ઇતી શ્રી પાંડવ
 ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વિરચીને મહા ભારથાંતર ગત દ્રો-
 ã પર્વણી પદ્યે કોઠે અભીમન્યુના જયકૃતો નામ સમ્પદ-
 શો અર્ધયાય. ॥ ૧૭ ॥

કડવું ૧૮ મું.

॥ રાગ વેરાડી ॥ મારા ગદ્દા ધારણ ગુણવાનરે કાકા આ-
 વો. મારી જતી રહી છે શુદ્ધને શાંતરે કાકા આવો. ॥ ટેક ॥
 અભીમન્યુ કહે આ સમે નથી મારો ઉપાય; માટે આ-
 વો તમેરે વાયુ કુવર મહાકાયરે. કાકા આવો. ૧ ડોસા ડાહ્યા
 થઈને તમે જોવાવો શીઠ વાટે; આ વખતે મુંજને તજ્યો
 રે નહી એ તમારો ઘાટરે. કાકા ૦ ૨ રીસાયા ક્યેમ રાજવી
 આળ્યું શું મનમાંય; છેવટ છળ કીધો મુનેર તે તમે છુટો
 ક્યાંયરે. કાકા ૦ ૩ હીંમત આપી આણીઓ કી ના કાળો કે
 ૨; અધવચ મુક્યો આ સમેરે વાળ્યું કે દહાડાનું વેરરે.
 કાકા ૦ ૪ આવો આ કોઠો તમે માથે રાખ્યો રાય; તેતો ક્ય

મ ભુલી ગયારે દીલમાં તણને દયાયરે. કાકાં ૫ આતાએ
 મુને વારીઓ પણ માન્યું નહી લવ લેશ; એક કુળનિ જગ્યા
 કારણેરે મુકી ઉત્તરા બાળે વેશરે. કાકાં ૬ જ્યમ રાહુ ર-
 વીને ગ્રહે તેમ થયું આ કાળ; તમો વિના કોય હોડવેરે
 મારા પીતા ગયા પાતાળરે. કાકાં ૭ તમને જો કોઈ પુછ-
 શે ત્યાં શો દેશો જવાખ; તેવા ઓત્રા નારીનારે સોદેશો શી-
 રીતે વિલાપરે. કાકાં ૮ અરેરે કાકા આ સમે જમડયું સર્વે
 કામ; હાવે તમારે મારેરે છેલ્લો વેલ્લો રામરામરે. કાકાં
 ૯ ॥ દોહરો ॥ એવો કહી અભીમન્યુએ, કર્યો ધનુશ ટંકા-
 ર; વળતી રાશો અશ્વની, ચણું વીંટી સાર. ૧૦ ॥ રાગ
 આસનો સામેરી ॥ ત્યાર પછી ત્યાં લડવા લાગ્યો અરજુન
 કરો બાળ; તે સમે કૌરવના યોદ્ધા દુટયા એકે કાળ. ૧૧
 દ્રોણ કણને અશ્વત્થામા, જેદ્રથ દુર્યોધન; તેવો દુશાશન શુ-
 શર્મા માદ્રીરાયનો તંન. ૧૨ તેતો સર્વે કરવા લાગ્યા અપ-
 ત યુદ્ધ તે ઠાર; એકી વખતે બાણ ચઢાવી મુકે છે નીરધાર.
 ૧૩ મારો મારો મુખથી કહે છે નથી જેને દયાય; તો પણ
 નથી ગભરાતો દીલમાં અરજુન પુત્રજ રાય. ૧૪ વળતી
 ઋષી કરવા લાગ્યો સુભદ્રા કુમાર; મંત્ર ભણીને સાયક મા-
 રે એકનાં થાય હજાર. ૧૫ સર્વેને એકલો પોચે છે મોટી જો-
 ની શર્ત; વળી રથ ઉપર ફરવા લાગ્યો જાણે કરતો નર્ત. ૧૬
 એણું અહભુત યુદ્ધ કરીને, ગાજ્યો પારથ બાળ; સો સો
 બાણે મુરછીત કીધા યોદ્ધા તો તતકાળ. ૧૭ અશ્વત્થામાને
 ઊરાડયા જેણું મુકે પાન; તેવી રીતે શલ્ય સાત્યકી સુવાડયા
 નીહાંન. ૧૮ ત્યારપછી અગનાસ્ત્ર મુકીને કીધું કૌતક સાર;
 સર્વેનાં આભુષણ બાળી નગ્ન કર્યા નીરધાર. ૧૯ દુર્યોધન

ની ડાઠી સળગી મુછો ને વળી કેશ; તેથી તે વરુ દેખાયો
 જાણે મુંડી વેશ. ૨૦ એણું દેખી જેદ્રથ કોણે પ્રહરથનો
 બાળ; તેણે તપ કરીને આણેલું બાણ મુકયું તતકાળ. ૨૧
 તેતો કાટીક વીણત જેણું વછુટયું તે દીશ; તેણે આવી છે-
 દ્યું તતક્ષણ અભીમન્યુનું શીશ. ૨૨ કોઈ પુરાણે અન્ય ક-
 થા છે સાંભળને તું રાય; શ્રી કૃષ્ણે પડપંચે માર્યો તેનો ક-
 હું મહીમાય. ૨૩ સાતમે કોઠે આવી ઉભો સુભદ્રા કુમાર;
 વળતી એતો કરવા લાગ્યો અંતરમાં વિચાર. ૨૪ હું એક
 લોને યોદ્ધા ઝાઝા દ્રોણ કણું જેવાય; તે માટે સર્વેને જીતું ક-
 રું એવો ઉપાય. ૨૫ એમ વિચારી મોહનાશનું મુકયું એણે
 બાણ; તેથી સૌ નીંદ્રાવશ થઈને સુતા ત્યાં નીરવાણ. ૨૬
 એટલે બીજું બાણ ચઢાવ્યું બાળકે તે ધાર; તેને ડાઠી ની-
 ચે રાખ્યું ટેકા માટે સાર. ૨૭ તે વેળાએ શ્રી કૃષ્ણે તો રૂપ
 મુપકનું લીધું; ધનુષતણી પ્રત્યંચા કાપી કામ અલૌકીક કી-
 ધું. ૨૮ તે થકી બાણ વછુટયું નીસ્યે ક્ષણું નવ લાગી વાર;
 તેણે જઈને તાળવુ ભેદ્યું કુંવરતણું નીરધાર. ૨૯ ત્યારે
 ઉછળી હ્રેષ્ઠ પડીઓ સુભદ્રાનો બાળ; તે કાળે નીંદ્રાથી જા-
 ગ્યા કૌરવ સૌ તતકાળ. ૩૦ તેણે અભીમન્યુને દિઠો ભોંય
 પડેલો રાય; ત્યારે મનમાં મગ્ન થયો મહુ અંધકુંવર કળી
 કાય. ૩૧ એવામાં સોએ કૌરવના પુત્ર એકસો બાર; તેતો
 સૌ અભીમન્યુ પાસે આવી ઉભા સાર. ૩૨ ॥ દોહરો ॥
 મર્થ પામેલો જાણીને, જેતા કૌરવ બાળ; તેને જોઈ અભી-
 મન્યુનાં નેત્ર થયાં છે લાલ. ૩૩ ॥ રાગ ધૌળ ॥ અરજુન
 પુત્રે કીધો તે વેળા વીચારે. મારી નાંખુ કૌરવ કેરા કુમા-
 રે; એણું ધારિ કામ અલૌકીક કીધું, સુતાં સુતાં પેડુંતો રથ

તણું લીધું'રે. ૩૪ પછી તેને ફેરવ્યું ચાક સમાનરે, ત્યારે આખી પૃથ્વી ધડજી તેણે સ્થાનરે; વળતી મુક્યું મંત્ર લ-
ણિ નીરધારરે; તેણે માર્યા કૌરવ કેરા કુમારરે. ૩૫ એણું દે-
ખી દુર્યોધનને પડયો ત્રાસરે, નાઠો નાઠો આવ્યો ગુરૂ કેરી
પાસરે; એવામાં તો અભીમન્યુએ તજ્યા પ્રાણરે; ત્યારે આ-
વ્યું વીમાન તો નીરવાણરે. ૩૬ તેમાં અરજીન કરે કુમા-
રરે, વળતિ ગયો સ્વર્ગ વિશે નીરધારરે; કોઠાયુદ્ધ પુરૂ થયું
પહોંચ્યા કોડરે, શ્રીતાજન બોલોને શ્રીરણછોડરે. ૩૭ વલણ
॥ ઇતી શ્રી પાંડવ ચરિત્રે કવી દુરગાશંકર વીરચીતે મહા-
ભારથાંતર ગત દ્રોણ પર્વણી સપ્તમે કોઠે અભીમન્યુ મર્ણ
પ્રાપ્તો નામ અષ્ટાદશો અધ્યાય.

કડવું ૧૯ મું.

॥ રાગ મા૩ ॥ બોલ્યા વૈશમપાયન વાણ, સુણો ભુપ
ચતુર સુભણ; અભીમન્યુ મરાણો જે વારે, કુંતા પુત્રે હાથી
બાંધ્યો ત્યારે. ૧ ગયા તે સમે હૈત્યના પ્રાણ, જીત્યો ધનંજય
નિરવાંણ; એકે કાળે થયાં ત્રણ કામ, એવી ઇચ્છા હરીની
તમામ. ૨ કોઠા યુદ્ધ કહેતાં નાવે પાર, માટે થોડો કર્યો છે
વિસ્તાર; એતો દેવાંશી લીલા કહેવાય, અદ્ય બુદ્ધિએ પુ-
ર્ણ ન થાય. ૩ હાવે બાળક મુવા કેરી વાત, જાણી ધર્મરાજ-
એ સાક્ષાત; વળી સુભદ્રા પાંચાળી સાર, તેને જાણ થયું
નીરધાર. ૪ ત્યારે સર્વે રૂઢન કરે છે ત્રાય ત્રાય મુખે ઓચરે
છે; તેણે સમે લીમે મુકી દોટ, આવ્યો પુત્ર પાસે ચડીચોટ.
૪ દીઠો જેદ્રથને તેણે ઠાર; જેના હાથ વિશે તરવાર; તેણે
હિઠો કુંતા કેરો બાળ, ત્યારે નાઠો ત્યાંથી તતકાળ. ૧ પછી
કુંવરનું જોઈ શરીર, મુર્છા પામ્યો વ્રકોહર વીર; વળતિ તા-

ણીને મુકી ત્યાં પોક, તેનો શબ્દ ગયો સુર લોક. ૭ એવા-
માં કૃષ્ણને ઈંદ્ર તંત આવે પાતાળમાંથી રાજન; તેને કુ-
ષ્ટ શુકલ નિવા સાર, રહે અશ્વ જોડેલા અપાર. ૮ કરકને છે
સીંચા ને કામ, તેવો ઉતારીયો આણે નાગ; એવું દેખીને
અરજુન પુછે, કહો કૃષ્ણ આ કારણ શું છે. ૯ સુણી રયામ
વધા તેણે ઠાર, અલ્યા વહેમી તું ઈંદ્ર કુમાર; ખોલવાનો
પ્રાણીનો અભ્યાસ, તેમાં સદેહ શો છે પ્રકાશ. ૧૦ એવી વા-
તો કરતા અભીરામ, આવ્યા મુકામમાં તેણે ઠામ; દીઠું તે સ-
મે ખોટું આચર્યું, જાણ્યું અભીમન્યુ તણું મર્ણું. ૧૧ ત્યા-
રે મુછી પામી ઈંદ્ર બાળ, પડ્યો પ્રથ્વી ઉપર તતકાળ; પુ-
ત્ર સભાળી કંઠો પોકાર, ચાલે નેત્રથી આંસુની ધાર. ૧૨ તે-
ણે સમે કૃષ્ણે મુકી પોક, રહે ચોવણું આણીને શોક; એવું
દેખીને સહદેવે ત્યાંય, કહ્યું શ્રી હરીને સાંન માંય. ૧૩ છાના
રહો હવે રાધા રમેશ, મેળે મારી શો કરવો કલેશ; વળતિ
વૈરાટ રાજ કુમારી, ચાલી કંથની પાસે વિચારી. ૧૪ જેવી
રંભા ને ઉર્વશી નાર, તેવી રૂપ વીશે નીરધાર; જેના પગ-
ના અંગુઠને સાર, નવ દેખે કશ્વપ કુમાર. ૧૫ તેતો ચાલે
છે અદવાય પાય, પડે આખડે ને ઉભી થાય; જુઓ મામા
સસરા ભગવાન, તેવાં સ્વસુર વિજય બળવાન. ૧૬ વળી
સાસુ સુભદ્રા કહેવાય, તોએ આવી પડ્યું કષ્ટ કાય; જેનો
સ્વામી હત્યો ગઢ સાત, દ્રોણ કર્ણને વીંધ્યા સાક્ષાત. ૧૭
તેનું મુસ્તક રણમાં રોળાય, એનો દૈવ ગતી સુણ રાય; હવે
ઉત્તરો નારી પ્રકાશ, આવી ખેડી પતી કેરી પાસ. ૧૮ પછી
શોકાતુર થઈ ભારી, કરે વિલાપ કંથ પોકારી; નથી દેહનું
તેહને ભાન, જેને સાલે સુભદ્રા સંતાન. ૧૯ ॥ દોહરો ॥ વી-

ધવિધ પ્રકારે કહી રહે, રણમાં ઉત્તરા નાર; દુર્ગો કહે શ્રી-
તા સુણો, તેનો કહું વિસ્તાર. ૨૦ ॥ રાગ ગરબી ॥ પતિ-
ને જોઈને રડવા લાગી ઉત્તરા નાર; ધરણીમાં ઢળીરે આં-
સુ ચાલે છે ચોધાર. સ્વામી શા કારણ રીસાયા. ટેક. ૨૧
દીવસે નાથજીરે સુષું એ તો મોટી ખોડ; જાણી જોઈનેરે દ-
ળદરના શા આવડા કોડ. સ્વામી ૦ ૨૨ ધીરજ કેમ ધરૂંરે
મુંજને સોંપી કહોને હાથ; વશ કહોને થયારે કોનો જઈને
જાણ્યો હાથ. સ્વામી ૦ ૨૩ રોતી રાંતમાંરે મુકી પ્રક્ષ તળે
માહારાજ; નમેરા કંથજીરે મુંજને છળ કીધો શા કાજ. સ્વા-
મી ૦ ૨૪ ઓશીઆળી થઈરે સાસુ નણદી દેશે ગાળ; દુઃખ
કોને કહુરે દુરીજન મુકશે માથે આળ. સ્વામી ૦ ૨૫ કો-
ણે મારીયારે વાળ્યું કીયા જનમનું વેર; કોકો ક્યાં હતારે તે
તો કહોને સઘળી પેર. સ્વામી ૦ ૨૬ રામજી રૂઠીયારે જોથી
ત્રાસે સુરનો રાય; તે ધરણી ઢળ્યારે મુસ્તક અવનીમાંરો-
ળાય. સ્વામી ૦ ૨૭ મનસુખા વળીરે મનના મનમાં છે નન-
રધાર; સરવસ તો ગયુરે ઉતર્યા શોભીતા શણગાર. સ્વા-
મી ૦ ૨૮ ક્યારે ખોલશેરે કહેશે મનડા કેરી વાત; એમ કહી-
ને ધસ્યારે અગળાએ પ્રથ્વી પર હાથ. સ્વામી શા કારણે
રીસાયા. ૨૯ ॥ વલણ ॥ ત્યાપછી અભીમન્યુની માતા
કરતી વિલાપરે; દુર્ગો કહે તેતો કહું કાળી ઇષ્ટ પ્રતાપરે-
રેરે. ૩૦ ઇતીશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વિરચીતે મ-
હાભારથાંતર ગત દ્રોણપર્વણી ઉત્તરા વિલાપ વર્ણન કતો
નામ અકોનવિંસો અધ્યાય. ॥ ૧૯ ॥

કડવું ૨૦ મું.

॥ રાગ ગરબી ॥ દેશી રાણ્યાની ॥ દુરમનને દેહ અ-

રખ્યો હો દીકરારે રડતી મેઝી મુજને હરીયા પારજે; કાળ-
જડે કરવત મુકયું કેમ તે ખમુંરે શું કરવાને લીધો તે અ-
વતારજે. આળુડા બુડયોરે રણ હરીયા વિશેજે. ટેક. ૧ આ-
જનો દીન આ વેળા વેરી થયોરે ગઢચઠાવે ઘેર્યો મારો વા-
ધજે; દુશ્મનના કબજામાં દીકરા આવીયોરે ના ફાળ્યો કાંધ
નીકળવાનો લાગજે. આળુડાં ૨ પ્રલેનો વાયુ તે મુજને
વહી ગયોરે ભાગી પડીઓ મારો સૌ વીચારજે; મુમતાની ભ-
રેલી મારી ઉત્તરારે તેના ઉતર્યા શોભીતા શણગારજે. આ-
ળુડાં ૩ અરેરે દીકરા દુર્યોધને દગો કર્યોરે મોકલ્યા તારા
પીતાને પાતાળજે; મામા પણ તે વેળાયે ત્યાંતો હતારે છે-
તરીને આજ આણ્યો તારો કાળજે. આળુડાં ૪ કાળ સ-
રીખા કાકાએ કાળી કરીરે, લીધો તુજને લડવા માટે સંગ-
જે; હાથીને બાને એતો નાસી ગયોરે, ગઢ ચઠાવે ભેઠાયું તુ-
જ અંગજે. આળુડાં ૫ કહોને દીકરા ક્યારે ઘેર આવશેરે
હસ્તા મુખના અલખેલા મુજ આળજે; કાળજડું આવું કોના
ઉપર કર્યુંરે છેક ઉતારયું માતપીતાપરથી બહાલજે. આળુડાં
૬ અખોલાં લીધારે કીયા વેરથીરે, સોંપી દીધું દુશ્મનને શી-
દ શીરજે; આ વખતે ક્યાં રોકી રાખ્યો પ્રાણીઓરે ગોઝા-
રો થઈ નડીઓ જેદ્રથ રાજવી. આળુડાં ૭ વધારે પડી ગ-
ઈ મારી વાડકીરે પ્રગટ્યાં દીકરા ક્યા જનમનાં પાપજે;
સાંચ્યુંને સંતાડ્યું સૌ લુટૈ જશેરે જેવું દર ઉંદરનું ભોગવે
સાપજે. આળુડાં ૮ દુશ્મન જેવો બ્રાહ્મણ તે તુજને નડ્યો
રે વધા ગુરૂ થઈ વાળ્યું એણે વેરજે; ગોઝારે ગઢ રચીયો
તે તુજ કારણેરે કીધો એણે કપટે કાળો કેરજે. આળુડાં ૯
પચરંગી વાધાને નવરંગ મોળીયારે પડ્યા પટારે શોભીતા

શણગારજે; કહેને દીકરા કયારે આવી પહેરશેરે બોલો બો-
લો લાડકડા એકવારજે. બાળુડાં ૧૦ સ્વર્ગની વાટે સુત
શી રીતે સંચર્યારે દીકરા તમને મળશે ત્યાં દાદાયજે; સેવા-
યો કરજેરે તેની સ્નેહથીરે ભજજે ભજજે ભાવે વૈકુંઠરાય-
જે. બાળુડાં ૧૧ વૈરાટની દીકરી દીલ દાઝી નહીંરે સુનો
મુકયો ચંપા કેરો બાગજે; રણભુમીને આવીને નિસ્થે વર્યા
રે, મહારે અંતર ઉંડી ઉઠાડી આગજે. બાળુડાં ૧૨ દીકરા
આહું મુળથી મેં બળ્યું હતુરે તેથી તુજને કેહેતીતી ધણું
ધણું નાવજે; આંબલીઓ ઉગેલો તે ભાગી પડયોરે આ વખતે
મુંને ક્ષણું ભુગ જેવી જાયજે. બાળુડાં ૧૩ ટેકોને ટૂટયોરે
આખા આભનોરે ભાગ્યા ભાગ્યા મેરૂને મંદારજે, લાખેણુ
જીવડાનું જેખમ થઈ ગયુરે હાવે મુજને કયાં મળશેા કુમા-
રજે. બાળુડાં બુડયોરે ભર હરીઆ વિશેરે. ૧૪ ॥ વનણ ॥
હજી તણી ભગની રડયાં એ રીતે સાક્ષાતરે, દુર્ગા કહે પછી
દંદ્રિસુત કરતો અંસુપાતરેરે. ૧૫ ઇતીશ્રી પાંડવ ચરીત્રે
કવી દુરગાશંકર વીરચીતે મહાભારથાંતર ગત દ્રોણપર્વણી
શુભદ્રા વિલાપ વર્ણનો નામ વીશેા અધ્યાય. ॥ ૨૦ ॥

કડવું ૨૧ મું.

॥ રાગ સામેરી ॥ વૈશમપાયન એણીપેર બોલ્યા સુ-
ણ સતવાદી રાય; ત્યાર પછી અર્જુને પુછ્યું ભીમને તે વે-
ળાય. ૧ અરે ભાઈ તું સાચું કહેને કોણે માર્યો બાળ; કાલે
રવી આયમતા પહેલાં કરું હું તેનો કાળ. ૨ તે સમે પ્રકોહ-
ર બોલ્યો સાંભળ મારા બ્રાત; પ્રહરથના પુત્રે કીધી અભી-
મન્યુની ઘાત. ૩ એવું સાંભળી ક્રોધ કરીને બોલ્યો અરજુ-
ન વાંણ; કાલે એને નવ મારતો બળી મરવું નીરવાણ. ૪

તેમાં જો કદી વાર કરૂંતો દીજ હતાનું પાપ; પુત્ર શોકથી
 મરવું સાડું તેથી ટળે પરીતાપ. ૫ તે સમે ત્રીકમે વિચારયું
 કાલનો દહાડો નડશે; જોદ્રથ મ્રત્યુ નહીં પામે તો મારે બળ-
 વું પડશે. ૬ ત્યાર પછી અરજીન તો આવ્યો પુત્રની પાસે વી-
 ર; વળતી પોતે રડવા લાગ્યો મુકી મનની ધીર. ૭ શોક રૂ-
 પી સીધુમાં બુડી કેહેવા લાગ્યો તેહ; અરે ભાઈ નહીં બાળ-
 વા દેઉ પુત્ર તણો તો દેહ. ૮ એટલે ઇશ્વર કેહેવા લાગ્યો કો-
 ટી ઈંડના રાય; અહ્યા વિજ્ય આવું શું બોલે મડદું કેમ
 રખાય. ૯ કોણ પીતાને કોણ પુત્ર છે મીથ્યા એ માયાય;
 સંસ્કારે સૌ આવી મળે છે તેમજ એહ પળાય. ૧૦ જીવા-
 ત્માતો અજરામર છે નથી મરતો કોઈ દીનન; કર્મ પ્રમાણે
 દેહ ધરે છે નવા નવા રાજન. ૧૧ તદપી અરજીન શાંત થયો
 નહીં શોક તજીને મનન; ત્યારે તેને તેડી આહ્યા કેશવ સ્વ-
 ર્ગ ભુવન્ન. ૧૨ એતો એક ઘડીમાં આવ્યા ઈંદ્ર તણે દરબાર-
 ર; તે ઠેકાણે હયુત રમે છે અભીમન્યુ કુંભાર. ૧૩ તેને દેખી
 સંવ્ય સાચીનો મનમાં થયો રળીયાત; વળતી પાસે આવી
 કેહે છે સુતને તો સાક્ષાત. ૧૪ અરે પુત્ર કેમ રીસાઈ આ-
 વ્યો પરલોકે પ્રમાણ; તુજ પાખે નહીં જીવે તારી જ-
 નુની તો નીરવાણ. ૧૫ એવું સાંભળી અભીમન્યુ કહે
 મુરખ છે તું રાય; કોણ કુંવર તારો થાય છે તું કોનો
 પીતાય. ૧૬ કેટલા ફેરા તેંતો લીધો મારે ત્યાં અવતાર;
 તેતો કોટીક ફેરા તારો થયો હુંતો મોટીયાર. ૧૭ પરલોકમાં
 નથી કોઈ કોઈનું સગુ પુન્યને પાપ; અજ્ઞાને કરી ઉપ-
 જો સૌને હરખ અને પરીતાપ. ૧૮ એવાં સુતનાં વા-
 ક્ય સુણીને ઈંદ્ર તણો કુંભાર; અંતરમાં અતી વીસ્મ-

ય પામ્યો શોક મટ્યો નીરધાર. ૧૯ વળતી કુંતા સુતને
 કેશવ આવ્યા રણમાં સાર ત્યાર પછી કુંવરને ક્રીધા દા-
 હ તણે. સંસ્કાર. ૨૦ સંઘ્યાકાળે સ્નાન કરીને વેરાયા સૌ
 જન્ન; એટલે ગુરૂની પાસે આવ્યો પાપી દુર્યોધન. ૨૧ જે-
 દ્રથને હણવાને ક્રીધા અરજીને વીચાર, તે સર્વે ગુરૂને સંભ-
 બાવ્યો મુળ થકી વીસ્તાર. ૨૨ ત્યારે દ્રોણ કહે તું સાંભળે
 દુર્યોધન ભુપાળ; જેદ્રથને સંતાડીશ હું તો જીવિતથી પાતા-
 બ. ૧૩ એવું કહી જેદ્રથને તેડી ભારદ્વાજ કુંભાર; શેષનાગ-
 ની પાસે આવ્યા જ્યાં જળ છે અપાર. ૨૪ તે ઠેકાણે પંક-
 જ માંહી પોરો કરીને સાર; જેદ્રથને સંતાડી દીધો ક્ષણું ન-
 વ લાગી વાર. ૨૫ વળતી મંત્ર પ્રતાપે ક્રીધા યોદ્ધા એકવી
 લાખ તેને રક્ષણ કરવા મુક્યાં રણમાં જેની સાખ. ૨૬ ત્યાર
 પછી આવીને ક્રીધું વીખેતો રમ્યન; તેવી રીતે ઉડ્યા વેહેલ
 ઉગતાં કશ્વપ તન્ન. ૨૭ નીત્ય કર્મ પરવારી વળતી યુધ્ધે
 અઢીયા તેહ; સ્થંભની પાસે આવી ઉભા તેમાં નહીં સદેહ. ૨૮
 એવામાં પારથ પણ આવ્યો કર્યો ધનુષટંકાર; સામાસામા યુ-
 દ્ધથયું ત્યાં વરત્યો હાહાકાર. ૨૯ વહતાં વહતાં વીત્યા રણમાં ત્ર-
 લુ પહેર જેવારે એટલે ચીંતા કરવા લાગ્યા ત્રીકમજીનો ત્યારે.
 ૩૦ તે વળતે સુરજના સમું ચક્ર મુકયું અવીનાશ; તેથી સંજ-
 યા જેવું ભાસ્યું દીવસે તો પ્રકાશ. ૩૧ વળતી ઈંદ્ર કુંવરને ક-
 હે છે જગતના કર્તા; અરે મીત્ર હવે યુદ્ધ રહેવા દે સંજ
 પછી નિસ્ધાર. ૩૨ તે વેળાએ સંઘ સાચી તો ખેહ પામીને
 મન્ન; કાષ્ટ ચીંતામાં બળવા ખેડે સત્ય થકી રાજન્ન. ૩૩ ત્યાં
 રે ત્રીકુમ કહેવા લાગ્યા ધર્મશાસ્ત્રનો ન્યાય; રક્ષ સહીત બં-
 બલું ક્ષત્રીને તણ મનથી પ્રજ્ઞાવ. ૩૪ એવું સાંભળી સ-

વ્યસાચીએ ધર્મુ ધનુષને બાણ; વળતી ભાવે ભજવા લા-
 ગ્યો સુંદીર સારંગબાણ. ૩૫ તે વેળા દુર્યોધન આગ્યો ગુ-
 રની પાસે સાર; ત્યાર પછી તે કહેવા લાગ્યો મુખ થકી ની-
 રધાર. અહો ગુરુ જેદ્રથને આપો કૃપા કરીને આજ; જેથી
 અરજીન બળતાં બળતાં દિલમાં પામે દાઝ. ૩૭ ત્યારે દ્રો-
 ã કહે વિચારી સાંભળ ભુપતી વાણ; હજી દીવસ તો આ-
 ઠ ઘડી છે કપટ હરીનું જાણ. ૩૮ એવું સાંભળી અંધ કુંવ-
 ર કેહે વ્રહ્મ થયા ગુરુ દેવ; તે માટે બ્રાંતિ પામો છો ક્ષણે ક્ષ-
 ã તતખેવ. ૩૯ સંઘ્યાકાળ પડી છે તેને દિવસ કહો મહા-
 રાજ; તે માટે જેદ્રથને આપો નીકર મરીશ હું આજ. ૪૦
 એવું દુષ્ટનું વાક્ય સૂણીને ચઢી વીખને શીસ; એટલે તતક્ષ-
 ã આણી આપ્યો જેદ્રથને તે દીશ. ૪૧ ત્યારે તેને સાથે તે-
 ડી અંધતણા કુમાર; સવ્યસાચીના સામે આવી ઉભો ર-
 હ્યો નિરધાર. ૪૨ તે વેળાએ ત્રીકમજીએ તાણી લીધું
 ચક્ર; વળતી ઈંદ્રકુંવરને કહે છે દ્રષ્ટી કરીને વક્ર. ૪૩ અ-
 હ્યા કીરીટી બાણ મુક તું જયદ્રથ ઉપર સાર; હજી દીવસ
 ઝાઝો છે માટે કરવો નહીં વીચાર. ૪૪ શંકરનો આપેલો
 સાયક પશુપતાકા જેહ; તેને મંત્ર ભણીને મુકો આ વ-
 ખતે નર દેહ. ૪૫ તે સમે પારથે મુક્યું સાયક તે તદાય; તેણે
 જઈને જેદ્રથ કેરુ મુસ્તક છેદ્યું રાય. ૪૬ એવામાં એ માથું
 ઉડ્યું ગગનેતો વળી ત્યાંય; ત્યારપછી તે પડીયું તેના પીતાતણા
 કર માંય. ૪૭ તેતો આંખો મીંચી આપે અર્ધ રવીને ત્યારે;
 માટે હેઠું મુકી દીધું મુસ્તક તેણીવારે. ૪૮ તેથી તેના પીતા
 નું પણ શીશ કપાયું સાર; તેનું કારણ કહું વિસ્તારી સાંભ-
 ા ભૂપ કુમાર. ૪૯ જેદ્રથના પીતાએ માગ્યું શિવપાસે વરદાન

મારા સુતનું માંથું પાડે તેનું પડે તે સ્થન. ૫૦ તે કારણથી
 મૃત્યુ પામ્યા ત્યાં પીતા પુત્ર રાજન; ત્યારે ચીંતા કરવા લાગ્યો
 પાપી દુર્યોધન. ૫૧ ॥ વલણ ॥ વળતી ગુરૂ કોપે ચઢ્યા
 કીધો ત્યાં ટંકારે; દુરગો કહે દારણ વઢ્યા તેનો કહું વિસ્તા
 રેરેરેરે. ઇતી શ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વિરચીતે મ-
 હાભારથાંતર ગત દ્રોણ પર્વણી અર્જુનેન જયદ્રથ હતો નામ
 એકવીશેા અધ્યાય. ૩૧ ॥

કડવું ૨૨ મું.

॥ રાગ મારૂ ॥ બોલ્યા ત્યાર પછી મુની રાજ, મુણો
 સત્યવાદી નૃપ આજ; મારયો જેદ્રથને જેહ વારે, ઘણા કોપે
 ચઢ્યા લીજ ત્યારે. ૧ મુકે બાણ અમોઘ મહાકાય, તેથી કૃ-
 ણ્ણ કીરીટી ભેદાય; વળી કાંડાં તો કરનાં જેહ, શારયાં શર
 મુકી મુકી તેહ. ૨ છાતી ચારણીના જેવી કીધી, પછી માર-
 વાને ડાંગ લીધી; તેણે સમે દુશ્યાસન દુષ્ટ, બોલ્યો ભીમ
 સાથે થઈ રૂષ્ટ. ૩ અલ્યા જાડીઆ આવ આ ઠામ, મારી જો
 ડે કરવાને સંગ્રામ; એવું મુણી પ્રકોઠર વાંચ્યો, દુષ્ટની સા-
 થે લડવા બાંધ્યો. ૪ એક એકને મારે ગદાય, પગ પ્રહારે ધુ-
 જે ધરાય; એમ વઢતાં વઢતાં કોપ્યા જ્યારે, મલ્લ યુદ્ધ આ-
 રંભ્યું છે ત્યારે. ૫ પડે આથડેને ઉભા થાય, એક એકના
 જાલે ખભાય; વળતી ભીમ ઘણો કોપે ચઢીયો, લેઈ પાપી-
 ને પૃથ્વીમાં પડીયો. ૬ પછી છાતી ઉપર બેશી સાર, સીં-
 હ નાહ કર્યો નીરધાર; અંશ વાયુ તણો એ કહેવાય, જેથી
 ચોદ્ધા ત્રાસી નાશી જાય. ૭ થયાં લોચન ભીમનાં લાલ, હો-
 ઠ પીસી પુલાવ્યા છે ગાલ; બોલ્યો ત્યાર પછી તેણે ઠાર અ-
 લ્યા સાંભળ અંધકુમાર. ૮ તાણ્યાં પાંચાળીનાં તેં તો ચી-

૨, માટે માર્કુડું તુંને અધીર; એવું કહીને વાયુનો તંન, બો-
લ્યો સર્વના સુણતાં વચન. ૯ બેડિ સોના વીધે આણે કાળ,
હશે શુદ્ધ જો ક્ષત્રીનો બાળ, તેનો છોડાવશે આંને આજ,
નીકર વ્યંડળ બધા ક્ષત્રી રાજ. ૧૦ એવી સાંભળી અરજુને
વાણી, ત્યારે બાણ લીધું ચાપ તાણી; એવું દેખીને આશ્ચર્ય
સાર, હાથ ઝાલ્યો પ્રમુખે તે ઠાર. ૧૧ કહે અરજુનને ભમ-
વાન, અહ્યા કેમ ખસ્યું તારૂં ભાન; બોલ્યો ક્રોધમાં વા-
યુજ વાંણ, તેના ઉપર મુકેછે બાંણ. ૧૨ ત્યારે પારથની મ-
દી રીસ, એમ સાચ કરી જુગદીશ; પછી ભીમેતો આણી
ઉમંગ, ભાગ્યુ દુશાસન કેરૂં અંગ. ૧૩ તેના હાથને પખતો
જેહ, ભાંગી લોચો કરી નાંખ્યા તેહ; પછી ઢીંકા મારી સત
બ્યારે. તેથી મર્થ પામ્યો તેણીવારે. ૧૪ બાણી દુર્યોધને
એહ વાત, ત્યારે કરવા લાગ્યો આંસુપાત; પાસે આવીને કે-
હેછે વચન, કેમ વીરા તેં કીધું સયન. ૧૫ અરે આજ થ-
યો કાળો કેર, વાળ્યું વાયુના કુંવરે વેર; ભાઈ તારા વીના
સૌ સુન્ન, બોલ મારી સાથે તજ મુન્ય. ૧૬ બતાં પુત્રને
બાંધવ તુંય, થયો પાંગળો હાવેજ હુંય; એવી રીતે કરીને
વીલાપ, આવ્યો દ્રોણ પાસે મતી પાપ. ૧૭ કહિ બંધુ મુવા
કેરી વાત, પછી રૂઠન કીધું સાક્ષાત; તેને સાંભળી વીર
કુમાર, ધણા કોપે ચઢ્યા નીરધાર. ૧૮ લીધીતી હાથમાં
સાંગ જેહ, મુકી અરજુન ઉપર તેહ; કયો તે સમે કૃષ્ણે વી-
ચાર, નક્કી મારશે શાંકત આવાર. ૧૯ એવું ધારીને દીન
દયાળ, કહ્યું મેહનીને તતકાળ; આપો માગ તમે વસુધા-
ય, જેથી કાર્ય જોટું નવ થાય. ૨૦ તેણે સમે ત્યાંતો નીરધા-
ર, રથ ઉતાર્યો ઉડોજ સાર; આવી એવામાં સાંગ અમે-

ધ, તેનો કેવળ આનીનો ઓધ. ૨૧ તેણે ઘાત કેહોની ન-
વ થઈ, તદ્દપી છત્ર છેડી ગઈ; ત્યારે અરજુને રાખીને હા-
મ. શર વ્રથી કરી તેણે ઠાપ. ૨૨ તોય વીધ ન હડે લગાર,
મારે ચોમણો સર્વને માર; જેતા બળનું માય ન થાય, કોઈ
શુરા થકી ન જીતાય. ૨૩ ॥ વનગ ॥ ત્યારે ત્રીકમ બોલીયા
ક્રી વીધનાનાયરે; દુગો કહે નેનો અરજુનને વિચારેરેરે.
૨૪ ઇતિ શ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દ્વરગાથાંકર વિરચીને મહા-
ભારથાંતર ગન દ્રોણ પર્વણિ ભીમેન દુશાસન વધો નામ દ્વ-
વિશે અધ્યાય. ૨૨

કુડવં ૨૩ મું.

॥ રાગ સામેગી ॥ વૈશમપાયન એ ગીપેર બોધ્યા મુ-
ણ સતવાદિ રાય, ત્યાર પછી ગુરુના મત્યુનો કૃષ્ણ કહે ઉપા-
ય. ૧ અરે વિજય માંમળ આ વખતે તુંનો મૂરી વાત; દ્રો-
ણ ગુરુને ત્રાસ પડેનો નિશ્ચ થાયે ઘાત. ૨ તે મારે અશ્વત્થામા
એક હાથીનું છે નામ; તેને ભીમ પાસે મરાવો તેથી થા-
યે ક્રમ. ૩ હું જાઉં યુધિષ્ઠીર પાસે જઈને કહું આ વાત;
કરણ કે ગુરુ પુત્રે ત્યારે જુડું વડે સાક્ષાત. ૪ એમ કહિને
હાથી મરાવ્યો ભીમની પાસે સાર; વળતી અંતઃજ્વલમી આ-
વ્યા જ્યાં છે ધર્મકુમાર. ૫ તેમને જુકતી કરીને કહેછે જ-
ત તણા તો તાત; આજ ગુરુજી કે પે ચઢીયા કરશે સો ની ઘા-
ત. ૬ તે મારે હું કહું તે કહેજો ગુરુને પાંડુ બાળ; અશ્વત્થા-
મા મત્યુ પામ્યા મુદ્ધ વિશે આ કાળ. ૭ એવું સાંમગી ધ-
ર્મ બોલીયા એનો હરી અન્યાય; હું મુખથી જુડું બોલું તો
મરવી પ્રજ્ઞે થાય. ૮ ત્યારે કૃષ્ણ કહે એક હનો અશ્વત્થામા
હાથી; તેનો રણમાં મત્યુ પામ્યા ઐરાવતનો સાથી. ૯

મત્ય વાત એ તમને કહું છું તેનો માની લેજો; એટલે તેનો દોશ નથી કાંઈ નર કે કુંજર કેહેજો. ૧૦ યુધિષ્ઠીર કેહે એવું પણ હું નથી કેહેનારો ઈશ; તે સમે કુંતાની પાસે આવ્યા શ્રી ભુગદીશ. ૧૧ ફેઈ કહીને બોલ્યા તેનો હવે વલે શી થાશે; ધર્મરાય ભું નહીં બોલે તેથી પાંચે મરાશે. ૧૨ એવું સાંભળી ડોશી આવ્યાં ધર્મને કહેવા કાજ; અરે કુંવર આજ્ઞા મુજ પાળી ભું બોલો આજ. ૧૩ માઈ કેહેવું નહીં માનો તો દેઈશ તુજને શ્રાપ; તેથી તાઈ પુન્ય હણાશે કિલ્લું થાશે પાપ. ૧૪ તે વખતે યુધિષ્ઠીર બોલ્યા સાંભળો મારી માય; અહધું સાચું અહધું ભું બોલીશ તમ અંત્રાય. ૧૫ વળતી વીઠલ ચાલી આવ્યા સવ્યસાચીની પાસ; વ્રકોહરે વાત ડિરાડી ગુરને પડીઓ ત્રાસ. ૧૬ અશ્વત્થામા બ્રત્યુ પામ્યો એવું સુણ્યું જવારે; એટલે યુદ્ધ તજીને ચાલ્યા દ્રોણ મુની તો ત્યારે. ૧૭ યુધિષ્ઠીની પાસે આવી બોલ્યા તે સાક્ષાત; અરે ધર્મ તું સાચું કેહેને પુત્ર તણી થઈ ઘાત. ત્યારે ધર્મકુંવર તો કહેછે સાંભળો ગુર આ વાર; અમારો એક હાથી તે પણ અશ્વત્થામા સાર. ૧૮ તેવો તે કે પુત્ર તમારો એમાં એક મરાયો; એવી રીતે જાણી બુજી કિત્તર તો બતલાવ્યો. ૨૦ એટલે બ્રાહ્મણ ચાલ્યા ત્યાંથી ચીંતામાં બહુ પેઠા, વળતી નિજ રથમાં આવીને ધ્યાન ધરીને બેઠા. ૨૧ પ્રાણ વાયુને રોકી રાખી કરી સમાધી જ્યારે; ત્યારે હરી અરબુનને કેહે છે માર હવે આ વારે. ૨૨ તે સમે કીરીટી બોલ્યો એવું કર્મ ન થાય; શસ્ત્ર રહીતને મુઠ્ઠા વાળો તેને કેમ મરાય. ૨૩ એવું વાક્ય સુણીને કેહે છે સમર્થ સરજનહાર; આ અવસર ચુકીશ તો તારો કરશે એ

સંહાર. ૨૪ પ્રાણ બચાવા માટે હણવો શત્રુને નીરધાર; તેમ
સત્ય ચુકાએ તોપણ બાધ ન બેસે સાર. ૨૫ એટલે કુંતા પુત્રે
માર્ત્યુ અર્ધચંદ્રનું બાણ; તેની દ્રોણ ગુરુનું છેદ્યું મુસ્તક તો નીર
વાણ, ત્યારે તે બ્રાહ્મણનો નીકળ્યો પ્રાણ વાયુતો જેહ તેતો અ-
શ્વતથા મહામાં પેઠા આણી સ્નેહ. ૨૭ તે વેળાએ ટટવું કુદ્યુ
ત્રણ પગનું સાર; તેણે બહુ યોદ્ધાને માર્યા વરત્યો હાહાકાર.
૨૮ ચાર ઘટીકા માંહી કીધી સેના કચ્ચરવાણ, ત્યારે કરજે-
હીને બોલ્યા કેશવનો નીર્વાણ. ૨૯ અરે વિપ્ર હવે શાંતી રા-
ખી પામો સ્વર્ગ નીવાસ; તમને તેડવા માટે આવ્યા સ્વર્ગ
પતિના હાસ. ૩૦ સુખ દુઃખને મરવું અવતરવું લખ્યા પ્ર-
માણે થાય; તેમાં પાંડવનો શો ગુનો જીએ વિચારી ન્યાય.
૩૧ એવું સાંભળી અશ્વ મુખથી બોલ્યા દાંજના બાળ;
અરે પ્રભુ અરજીને કીધો દગા થકી મુજ કાળ. ૩૨ ધર્મરાય
તો જીહું બોલ્યા જાણિ જોઈ આ વાર; તે માટે એ ઘોડો
થાશે સત્ય કહું કીરતાર. ૩૩ એવો શ્રાપ દેઈને મુની પ્રભુ-
ને લાગ્યા પાય; વળતી સ્વર્ગ વીશે સંચરીયા સાંભળને તું
રાય. ૩૪ એવામાં તે સુર્ય દેવતા તરતજ બેઠો મેર; એટલે
અરજીનની સેનામાં વાગ્યાં ભુંગળ ભેર. ૩૫ ત્યારે કૌરવ
કેરા યોદ્ધા નાહા તેણે ધર; કર્ણરાયને શણું આવ્યા ક્ષણું ન-
વ લાગી વાર. ૩૬ ॥ વલણ ॥ દ્રોણ પર્વ પુર થયું જેનો અ-
તી મહીમાયરે; દુર્ગો કહે સૌ બોલજે જ્યજ્ઞય શ્રી રઘુરાયરેરેરે.
છતી શ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વિરચીતે મહાભાર-
થાંતર ગત દ્રોણ પર્વણી દ્રોણ વધો નામ ત્રયોવીશો અધ્યાય.

કરણ પર્વ.

॥ શ્રી ગણેશાય નમઃ ॥ શ્રી સાંદ્યાએ મઃ ॥ રા
સામેરી ॥ વૈશમપાયન એળીપેર બોલ્યા, પણ સતવાદી :
યઃ વિસ્તારી સંભળાવું તુજને, કર્ણ પર્વ મહીમાય. ૧ રે
જમે દીવસે પ્રાતસદાજે સુર્ય તણો કુમાર; નિત્ય નિયમ
વારી પોને ચઢીથો તેણીવાર. ૨ શદરાયને કર્યો સાર
તે વેળા રાજન; વળતી રથમાં બેસી આઢ્યો તરણી કે
તંત. ૩ માથે મુગટ શોભે સારો, કંઠે કુસુમના હાર; લેલ
તો અર્ચ્યા પ્રીધી ખાંધે ધનુષ નીરધાર. ૪ રથની આબુજ
જુ આલે સવળી તો સેનાય; એવા કાઠે રથભની આગ
આવ્યો એનો રાય. ૫ એટલે અરજીનને અત્રીનાશી તે પ
આવ્યા ત્યાંય; સામાસામી શંખનાહ પછી પ્રીધો રણની
ય. ૬ કરણરાયે મુક્યું વળતી અરજીન ઉપર બાણ; તેનો
છ પારથને નડીયું રહ્ય વિશે નીરવાણ. ૭ એણું દેખી
તાસુને સાયક મુક્યાં ચાર; કર્ણનણું કેડડ કાઢીયું છત્ર ક
જ નિરધાર. ૮ ત્યારે કર્ણે બાલ્યું બીજું ધનુષ્યનો તતકા
વળતી અરજીન ઉપર મુક્યું સાયક તો કરાળ. ૯ તે અ
અરજીનના શીરનો મુગટ તો ઉરાડ્યો, તેમ ક્વજ્જ ઉપર
ઢેલા માર્ગતને તાડ્યા. ૧૦ તે સમે કપીવર તો કોપ્યા
બળીઓ ક્યમ સાંખે; ઋક્ષ અને પાપાણુ ભાવીને કર્ણની
પર નાંખે. ૧૧ પણ રણપંડીત આત્મજ રવીનો સર્વે
વારણુ કરે; ફરશુરામની વિદ્યા ભણીથો તે માટે નવ કરે.
ત્યાર પછી અરજીને કાઢ્યો વાતાઅ પ્રકાશ; રવીનંદનનો

તે બાણે ઉરાડયો આકાશ. ૧૩ ત્રણ યોજન તે ઉંચે ચઢી-
યો પડીયો હેઠે રાય; ત્યારે કોપે ચઢીયો ઝાઝો તરણી મુત
મહાકાય. ૨૪ ભાથામાંથી સાયક કાઢી ધનુષે ચઢાવ્યો જ્યારે;
તે સમે ઇશ્વર તો પોતે અંતરમાં વિચારે. ૧૫ અરજુનના
રથમાંથી મુક્યો ચૌહલુવનનો ભાર; એવામાં તો આવી પ-
હોંચ્યો કર્ણ તણો શર સાર. ૧૬ તેણે રથ પારથનો હડાવ્યો
ભાર ધનુષ્ય રાજન; ત્યારે કર્ણને કહેવા લાગ્યા કેશવજી વ-
ચન. ૧૭ ધન્ય ધન્ય હયુમણીના દીકરા સામ્રથનો નહીં પાર;
તારા જેવો ધનુષધારીમાં નથી બીજો આ વાર. ૧૮ એ-
ણું સાંભળી અરજુન કહે છે કેશવને તો વાણ; મારા કર-
તાં કયમ કરો કર્ણતણું વખાણ. ૧૯ ત્યારે ત્રીકમ કહે અ-
રજુન તું જો મારા મુખ માંચ; એણું કહીને વહન વિકાસ્યુ
પરમાત્માએ ત્યાંચ. ૨૦ તે મુખમાં અરજુને દીક્રાં ચૌહલુવન
તે ધર; તેથી વિસ્મય પામ્યો મનમાં કુંતાનો કુંમાર. ૨૧
વળતી વિઠલ કહે છે પારથ સાંભળને તું રાય; લુવન તણો
મેં ભાર મુક્યો તો રથમાં આ વેળાય. ૨૨ નહીં તો તારો ર-
થ ઉડીને પડતજ હરીઆ પાર; એણું સાંભળી સ્તબ્ધ થયો
ત્યાં સબ્ય સાચી નીરધાર. ૨૩ ત્યાર પછી એક શક્તિ કાઢી
દીસંતી વિશ્વાળ; કર્ણરાયના ઉપર મુકી જેવી અંગતી જવા-
ળ. ૨૪ તેને દેખી સુર્યકુંવરે મેલ્યું શીવનું બાણ; શક્તિ કે-
સ કડકા ક્રીધા મધ્યેથી નીરવાણ. ૨૫ વળતી ભાથામાંથી
કાઢ્યાં પાંચ બાણ તે ધર; તે તો મંત્ર લણીને મુક્યાં સગા-
ચે નિરધાર. ૨૬ આવી તે પારથને વાગ્યાં ભાળ વિશે સ-
જન; એટલે મુઠ્ઠા પામી પડીયો પાંડુ કરો તન. ૨૭ એણું
દેખી મેઘ વરણને ચડીયો ઝાઝો કાળ; કર્ણતણી સેનામાં પ-

ડીયો ગોટારગચ્છનો બાળ. ૨૮ પાંચ પચીસ ચોદ્ધાને લેધ
 ઉડે છે આકાશ; ત્યાંથી પડતા નાંખે તેથી થાય તેહનો ના-
 શ. ૨૯ વળી માયા રાક્ષસની કાંધી અદ્ભુત તેણે ઠાર; લો-
 હી મુત્રને વિષ્ટા તેની વ્રષ્ટી કરી નીરધાર. ૩૦ ત્યારે સુર્ય ત-
 ણા દીકરાને ચઢીયો બાજો કોપ; નારાયણ નામે શર મુકી
 માયા કાંધી લોપ. ૩૧ વળતી મેઘ વરણને માર્યું અર્ધચંદ્ર ત-
 તકાળ; તેથી મુછી પામી પડીયો ગોટારગચ્છનો બાળ. ૩૨
 ત્યાર પછી મધવા સુત કેરી મુછી વળી જે વારે; એવામાં તો
 સુર્ય આથમ્યો સાંજ પડી ગઈ ત્યારે. ૩૩ કૌરવનાં વાળાં ત્યાં
 વાગ્યાં જીત્યો સુર્યકુમાર; તે દિવસે ઇશ્વર ઇચ્છાએ અરજીન
 પામ્યો હાર. ૩૪ ॥ વસણ ॥ ત્યાર પછી સર્વે ગયા પોતપોતા-
 ને ઠામરે; દુર્ગો કહે પછી ચીંતવે કર્ણનું મત્યુ શ્યામરેરેરે. ૩૫
 ઇતીશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર ત્રિરચીતે મહાભા-
 રથાંતર ગત કર્ણ પર્વણી પ્રથમ દિવસે કર્ણ વિજીતો નામ
 પ્રથમો અધ્યાય. ॥ ૧ ॥

કડવું ૨ જી.

॥ રાગ મા૩ ॥ વૈશમપાયન બોલ્યા વચન. સુણો
 સત્યવાદી નૃપ તન; પછી વિચારે શારંગપ્રાણ, કર્ણની પાસે
 છે પાંચ બાણ. ૧ હરિદશ્વનાં આપેલાં તેહ, જેને મારે તેનો
 પડે દેહ; તેને લેવરાવાનો પ્રકાશ, આવ્યા શ્રી હરી કુંતાની
 પાસ. ૨ કહે કુંતાને જગતના તાત, સુણો ક્રોધ તમે એક વા-
 ત; આજ ઉગતાં સુર્ય પ્રકાશ, જાઓ કર્ણરાજ કેરી પાસ. ૩
 માગો તેની પાસે પાંચ બાણ, તેથી ઉગરે પુત્રોના પ્રાણ; એ
 વો એ પણ તમારો બાળ, પણ તેમાં છે ભેદ વિશાળ. ૪
 કરી અધર્મિની એણે સ્હાય, આવ્યો બ્રાત સામો વઢવાય;

હવે એને ડિગારતાં ફેધ, નહીં જીવે પાંચમાંથી કોધ. ૫ મા-
ટે કહ્યું માની નીરવાણુ; માગો કર્ણની પાસેજ બાંણુ; સંધ્યા
કરવા બેઠો હોય જ્યારે, જવું તે સમે નીશ્ચે તમારે. ૬ કેહેશે
તમને એતો સાક્ષાત, હ્યોને ભાથામાંથી બાણુ માત; ત્યા-
રે ભાથો લેધ કરમાંય; સર્વે બાણુને કાઢજ્યો ત્યાંય. ૭ તેણે
સમે હુતો નીરધાર, લીલી માખ થઈશજ સાર; બેસું જેજે
સાયકને શીશ, તેતે લેજ્યો તમે તેણે દીશ. ૮ ત્યારે કુંતા કેહે
સુણો હયાળ; હુતો જઈશ પ્રાતઃકાળ; પછી સર્વેએ કીધું
શયન, જગે અરજીનને નંદ તન. ૯ તેણે સમે તો કેશવે સા-
ર, ગટારગચ્છને તેડ્યો તે ઠાર; પછી કહેવા લાગ્યા જગતાત
સુણો હેડંબાના મુત વાત ૧૦ કરો રાક્ષસી માયા રાજન,
હણો ધૃતરાષ્ટ્રના સઉ તન; એવું સુણીને ભીમ કુમાર ચઢ્યો
આકાશ મારગે સાર. ૧૧ ત્યાંથી નાંખવા માંડ્યા પાણ-
ણુ, કૌરવ સેના કરે બુમરાણુ; એવું દેખીને આશ્ચર્યસાર, કહે
કર્ણને અંધ કુમાર. ૧૨ સુણુ મિત્ર મારા આ વેળાય, કરો
પાશાણુ વ્રજીથી સાય; ત્યારે કરણ કેહે સુણુ ભુપ, માયા ગ-
ટારગચ્છની અનુપ. ૧૩ આપી સૂર્યે મુને શક્તિ જેહ, વ્ર-
ત્યુ પામે તેના થકી તેહ; એતો રાખી છે અરજીન કાજ, ન-
થી મુકવાનો તે હું આજ. ૧૪ ત્યારે દુર્યોધને સમજવી, ક-
રણ પાસે એ શક્તિ મુકાવી; આવી ગર્જના કરતી એહ; તેણે
ભેદ્યો ગટારગચ્છનો દેહ. ૧૫ પડ્યો તે થકી ભીમનો બાળ,
કૌરવ સેના ઉપર તતકાળ; પડતાં પડતાં તેણે નીરધાર, દા-
ખીને માર્યા યોદ્ધા હંજર. ૧૬ એમ ગટારગચ્છ પામ્યો મ-
ણું, કરતા હરતા આશરણા શણું; થયો પ્રાતઃકાળ જે વારે,
આલ્યાં કુંતાજી તો તેણીવારે. ૧૭ આઠ્યાં કર્ણ રાજ કેરી પા-

સ, બોલ્યાં પ્રેમ આણિને પ્રકાશ; બેઠો તે સમે સંઘ્યામાં રા-
ય, દેખી કુંતાજીને લાગ્યો પાય. ૧૮ બોલ્યો મર્મ વચન સા-
ક્ષાત, આવો પધારો જનેતા માત; જન્મ આપી મુને તતકા-
ળ, ગયાં મુકીને અંતરીયાળ. ૧૯ તે દાડાની ખમર આજ
લીધી, મારા ઉપર કૃપા થણી કીધી; કહો મારા જેવું કાંઈ કા-
મ, કરું તે સઘળું આણે કામ. ૨૦ સુણી કુંતાજી બોલ્યાં વ-
ચન, તું તો સાંભળને મારા તન; માગું તારી પાસે પાંચ
બાણ. આપ મુજને તે નીરવાણ. ૨૧ એવું સાંભળી સુર્યનો
તન, બોલ્યો કુંતાની સાથે વચન; બાણ શું કરશે તમે મા-
ય, મારા મર્ણનો કીધો ઉપાય. ૨૨ બતાવ્યું તમને જુગદીશ
મોટે લેવા આવ્યાં આણે દીશ; ઘટે નહીં તમોને આ વાત,
સર્વે સરખા ગણો પુત્ર માત. ૧૩વાલો અળખામણો નવ હો-
ય, આવું કરે નહિ જન કોય; જ્યારે ખેતરને વાડ ખાય,
ત્યારે ન મળે એકે ઉપાય. ૨૪ મેઘ પાશાણુની વ્રષ્ટી કરે,
તેણે સમે તો કોણ ઉગરે; માતા પીતા મારે જ્યારે બાળ, તે-
ને જીવાડે કોણ આ કાળ. ૨૫ પણ તમારો હું તો કુંમાર,
કેમ વચન લોપું આ વાર; મોટે પેલા ભાથામાંથી માત,
લ્યોને બાણ તમેતો સાક્ષાત. ૨૬ એવું સાંભળ્યું કુંતાએ
જ્યારે, ભાથો ખીંટીએથી લીધો ત્યારે; બાણ પાથર્યો હેઠળ
સાર; ત્યારે માંખ થયા કીરતાર. ૨૭ બેસે જે જે બાણ પર
છશ, લે છે તે તે કુંતા તેણે દીશ; એવી રીતે લેઈ પાંચ બા-
ણ, ચાલ્યાં કુંતા ત્યાંથી નિર્વાણ. ૨૮ આખ્યાં કળ્પને લાવી
જ તેહ, ત્યારે રાજ થયા પુર્ણ દેહ; તેને ઠેકાણે મુકયાં રાજ-
ન, એમ સ્હાય કરી યદુતન. ૨૯ ॥ વલણ ॥ ત્યાર પછી યુ-
ધ્ધે ચઢ્યો તરણીનો કુંમારરે; દુર્ગો કે તેનો કરું શ્રોતાજન

વિસ્તારેરેરે. ૩૦ ઇતિશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવિ દુરગાશંકર
વીર્યીને મહાભારતમાંતર ગત કર્ણ પર્વણી કુંતા બાણ યા-
ચીતોનામ દ્વીતીયો અધ્યાય. ॥ ૨ ॥

કડવું ૩ જી.

॥ રાગ સામેરી ॥ વૈશમપાયન એણીપેર બોલ્યા, સુણ
જનમેજય રાય; બીજે દીવસે યુધ્ધે ચઢીયો કરણરાય મહા-
કાય. ૧ સિંહનાહ આવીને કીધો કરણે જોણીવાર; તે વખતે
અરજીને કીધો ધનુષ્ય તણો ટંકાર. ૨ વળતી કરણે મુક્યાં
રણમાં પાંચ બાણ નિરવાણ; તેનો ગર્જના કરતાં ચાલ્યાં મે-
ધની પેઠે જાણ. ૩ આવીને સંગાથે વાગ્યાં મર્મસ્થળમાં
એહ, પણ નરનો અવતાર કીરીટી સહન કોધાં તેહ. ૪ તે
સમે અરજીને મુક્યાં દ્વાદશ શર નિરધાર, તેથી કર્ણની છા-
તી ભેદી નીકળી શોણિત ધાર. ૫ ત્યારે વીકળ થઈને કા-
ધ્યો સુર્ય તણો મુત એહ, કૃષ્ણ અને અરજીને એ બેઉનો
ભેદી નાંખ્યો દેહ. ૬ ત્યારે અરજીને કહેવા લાગ્યાં સુર્યકુંવ-
રને સાર; અરે મુરખ સાંભળ મુજ વાણી તુજને તો ધી-
ક્કાર. ૭ અધરમીની પક્ષ કરીને રણમાં કર સંગ્રામ, બ્રાત-
ના કરતાં વહાતો ગણીયો અંધકુંવર આ કામ. ૮ એવાં
વાક્ય સુણીને બોલ્યો તરણો કેરો તન્ન, ક્ષત્રીને રણમાં નવ
ગણીયો બ્રાત પુત્ર કોઈ જન. ૯ એકું કહી પછી સેના મા-
રી અરજીને સુણ રાય; ત્યારે શ્રીહરીએ તો આપી પૃથ્વી-
ને આજ્ઞાય. ૧૦ પૃથ્વીને પરમાત્મા કહે છે સાંભળ મારી
વાત, કરણ તણા રથનું પૈડું તું ગળને તે સાક્ષાત. ૧૧ ત્યા-
રે ત્યાં ધરણિએ ગળીયું પૈડું તેણીવાર, કરણ તણો રથ અ-
ટક્યો તેથી આલો નહીં લગાર. ૧૨ કોટીક ચોદા વાળગ્ય

ત્યાં તો કાઢવા માટે એહ, તોપણ નવ નીકળીયું ને તો ઇ-
ચ્છા પ્રભુની તેહ. ૧૩ ત્યારે હેઠો ઉતર્યો વળતી તરણીનો
કુંભાર, દેહ્ય દેઈને માઢવા માંડ્યું પૈડું તેણીવાર. ૧૪ તે સ-
મે શ્રીકૃષ્ણ કહે તું સાંભળ અરજીન વાણ, આ વખતે કર-
ણના ઉપર મુકને તીક્ષણ બાણ. ૧૫ એવું સાંભળી અર-
જીન બોલ્યો અપત યુદ્ધ કેમ થાય, પુઠળથી ચોદાને હણ-
તાં દુષ્ટગતી પમાય. ૧૬ ત્યારે કૃષ્ણ કહે કુંતા સુત નથી
બીજે ઉપાય, સૌને મોઢે સુર્ય તણો સુત કોઈથી નવ મરા-
ય. ૧૭ તે માટે અવસર આ જાશે સત્ય કહું રાજન, વળ-
તી એ મરવાનો નથી તરણી કેરો તન. ૧૮ એવું હરીનું
વાક્ય સુણી અરજીને મુક્યું બાણ, તેનો સુર્ય કુંવરને વાગ્યું
બરડામાં નિરવાણ. ૧૯ એટલે રથનું પૈડું કાઢી કરણ રાજ
સાર, અરજીન પ્રત્યે કેહેવા લાગ્યો હાસ્ય કરી નિરધાર. ૨૦
અરે ભાઈ સતવાદી થઈને આ શો કરે અન્યાય, પુઠળથી
સાયક મુકીને વિંધી મારી કાય. ૨૧ પણ અંતે મૃત્યુ સહિ
પામે નથી અચળ કોઈ જન, તે માટે આવું નવ કરીએ
કોઈ કાળે અરજીન. ૨૨ એવામાં ફરી આજ્ઞા આપી પૃથ્વી
ને જદ્દરાય, ત્યારે બીજે ફેરે ગળીયું પૈડું તો તહાય. ૨૩ એ-
વી રીતે ત્રીજે ફેરે પૈડું ગળ્યું જે વાર, એટલે ત્યાં પારથે
હીધો ત્રીજે શર તૈયાર. ૨૪ ધનુષ્ય માંડળાકાર કરીને મુ-
ક્યો તે રાજન; તેથી સુર્યકુંવરતો પડીયો અચેત થઈને તન-
ન. ૨૫ ॥ વલણ ॥ તરણી સુત હેઠો પડ્યો કંઠે આવ્યો
પ્રાણે, દુર્ગો કહે તે દેખીને અરજીન બોલ્યા વાણેરેરે. ૨૬
॥ ઇતી શ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વિરચીતે મહા-
ભારથાંતર ગત કરણ પર્વણી કરણ પૃથ્વી પતિનો નામ ત્ર-

તથા અધ્યાય. ॥ ૩ ॥

કડવું ૪ થું.

॥ રાગ માઝ ॥ યોદ્યા વૈશમપાયન વચન, તુંતો સાંભ-
ળી પતી તન; કરણ પૃથ્વી ઉપર પડ્યો જ્યારે, યોદ્યા
મરજીન તો તેણીવારે. ૧ સુણો જકતપતિ ભગવાન; મને
હિતા હતા આણે સ્થાન; નહી જતાય સુર્યકુંભાર; પણ કે-
ટા હણ્યો નિરધાર. ૨ એવું સાંભળી ગર્વ વચન. યોદ્યા
કર્ય કરી નહ તન; અદ્યા અરજીન સાંભળ વાત, મિથ્યા
ગર્વ કરે સાક્ષાત. ૩ પૃથ્વી પડેલો સુર્ય કુમાર, હજી મારે ત-
ને નીરધાર; તને દેખાડું હું આ વેળાય, રવી પુત્ર તણી
ભુતાય. ૪ એવું સાંભળીને જગદીશ, થયા બ્રહ્મણ રૂપે
યાં ધરા; કયો અરજીનને શાંખ સાત, તેને તેડી અદ્યા કી-
તાર. ૫ આવ્યા કરણની પાસે રાજન, યોદ્યા પ્રેમ કરીને
વચન; અદ્યા સાંભળ સુર્ય કુમાર, નથી તું સમો કોઈ દા-
દાર. ૬ એક કુંવરી છે મારે બાળ, તેનો થઈ ગયો કં-
યા કાળ; નથી દ્રવ્ય મારી પાસે આજ. મારે આવ્યોહું
ત્યવા કાળ. ૭ આપો દ્રવ્ય તમે આણે સ્થાન, જેથી દેઉં
તો કન્યા દાન; એવાં વીમનાં સુણી વચન, યોદ્યા પ્રે-
મ થકી સુર્ય તન. ૮ અરે સાંભળીને મુનીરાય, જીઓ મારી
મે આ વેળાય; કંઠે આવી રહ્યા ઈજ પ્રાણ, નથી દ્રવ્ય
પાસે નીરવાણ. ૯ ત્યારે કૃષ્ણ યોદ્યા કોઈ આશી, અદ્યા
સાંભળ તું મુજ વાણી; મારો ટેક એવો નીરધાર, જન્મ ધ-
ન જીયું એકવાર. ૧૦ તારી કીર્તિ સુણિને પ્રકાશ. આવ્યો
માઉંથી તુજ પાસ; હવે જીયું નહીં બીજે જન, નિશ્ચે પા-
શ માઝ તન. ૧૧ ત્યારે કરણ કહે મુનીરાય, જીઓ

જ્યાં છે મારી અબળાય; તેતો આપશે તમને ધન, સત્ય ક-
હું છું હુંતો વચન. ૧૨ એવું સુણો બોલ્યા કીરતાર, થાક
લાગ્યો છે મુને આ વાર; માટે ના કહું તો સુર્યબાળ, અમે
ઘેર જઈએ આણે કાળ. ૧૩ કલ્પવ્રક્ષને કામદુર્ગાય, તેની
પાસે જતાં કાર્ય થાય; બીજા પાસે ન મોકલે તેહ; મહા દાતા
તાતણો વળી દેહ. ૧૪ ત્યારે કરણ કહે વીપ્ર દેહ, મારા દાંત-
માં રેખો છે જેહ; તેતો સોનું પુરૂ સવા ભાર, આપું તે
તમને નિરધાર. ૧૫ માટે લાવો ને પેટો પાશાણ, દાંત પા-
ડવાને નીરવાણ; એવું સાંભળી વાક્ય તે ઠાર, બોલ્યા હા-
સ્ય કરી કીરતાર. ૧૬ અહીં એવાં દાન એનો થાય, તારૂં
કરેલું નિષ્કળ જાય; ત્યારે સુતાં સુતાં ખશી રાય, લીધો
પાશાણ કરણ તદાય. ૧૭ પાડ્યા દાંત પેતાના તમામ, આ-
પવા માંડ્યું સોનું તે ઠામ; એવું દેખી બોલ્યા જદુરાય,
એવું દાન શી રીતે લેવાય. ૧૮ તેણે સમે રવી પુત્ર સાર,
કીધું પરાક્રમ તો અપાર; સુતાં સુતાં લીધું આપ બાણ, તેને
અડાબ્યું ત્યાં નીરવાણ. ૧૯ માર્યું ધરતીમાં તે તતકાળ, ફે-
ડ્યાં તે થકી સત પાતાળ; બાણગંગા નીકળ્યાં તે ઠાર, તે-
માં સોનું ધોયું નીરધાર. ૨૦ આપ્યું શ્રી હરીને પછી એહ,
ત્યારે સ્તબ્ધ થયો નર દેહ; રટ્યો ગર્વ થયેલો તદાય; જ-
ણિ કરણ તણિ પ્રભુતાય. ૨૧ રહ્યા પ્રગટ પછી સુરેશ, જેનું
સ્મરણ કરે શીવ શેશ; પીત વસ્ત્રને શ્યામ આકાર, તેના તે-
જ તણો નહીં પાર. ૨૨ ॥ વલણ ॥ ચતુષ્પદ રૂપે થયા, જ-
હેર જગદાધારે; દુર્ગો કહે પછી કરણને કહે છે નંદ કુમારે-
રે. ૨૩ ઇતીશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વીરચીતે મ-
હાભારથાંતર ગત કરણ પર્વણિ કરણેન કૃષ્ણસ્ય સદત્તો;

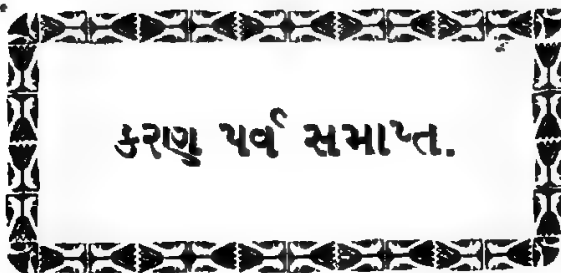
નામ ચતુર્થો અધ્યાય.

કડવું ૫ મું.

॥ રાગ સામેરી ॥ વૈશમપાયન એણીપેર યોદ્યા મુણ
જનમેજય રાય; ચતુરભુજ રૂપે થઇ કહે છે કર્ણને શ્રી જહુ-
રાય. ૧ માગ માગ તરણીના દીકરા આપું હું વરદાન; તા-
રું સત્ય જોઇને હું તો પ્રસન્ન થયો આ સ્થાન. ૨ ત્યારે કરણ
કહે કમળાવર સાંભળો મારી વાત; ઉંચા કુળમાં જન્મ
આપજો બળ બુદ્ધિ સાક્ષાત. ૩ પતિવ્રતા અબળાને તેવા
પુત્ર પ્રાક્રમી સાર; વપુ વિશે વ્યાધિ નવ પિંડે ધરમાં દ્રવ્ય
અપાર. ૪ સંત પુરૂષની સેવા નિત્યે સ્થાનકમાં નિવાસ; તે
ઠેકાણે કાળ પડે નહીં વ્રદી બારે માસ. ૫ માતાને હાથે જ-
મવાનું તિલક વિપ્રને હાથ; પુત્રને હાથે પીંડ માહરા મુકા-
વજો જહુનાથ. ૬ કામ કરોધ મહ લોભ મોહ તે પીંડે નહીં ર-
ધુરાય; પરધનને પરનારી ઉપર ચિત્ત કદી નવ જાય. ૭
મહારા પેહેલી પ્રભ મરે નહીં રાજ રહું હંમેશ; દુષ્ટ વ્યસ-
ન ને વિષન નડે નહીં મર્વ ન થાયે લેશ. ૮ હરી કથા સાંભ-
ળતાં બયે દિવસને વળી રાત; તેમાં શ્રદ્ધા આપજો મુ-
જને અવીનાશી સાક્ષાત. ૯ એક પછી એક આવે નિત્યે
જાયક મારે દાર; તેને દાન દેતાં નવ થાકું શ્રીહરી સરજન-
હાર. ૧૦ તેવી રીતે રસોડામાં જમે વિપ્રને સંત; એક પ-
છી એક પંક્તિ બેસે ના આવે તેનો અંત. ૧૧ નિત્ય તમા-
રી ભક્તિ વિષે ચિત રહે ભગવાન; પ્રસન્ન થઇને આપો એ-
ટલું મુજને આણે સ્થાન. ૧૨ ત્યારે કૃષ્ણ કહે વળી બીજી
હોય કલ્પના જોહ; તે સર્વે માગી લેજો તું આપીશ હું તો તે-
હ. ૧૨ એવું વાક્ય સુણીને યોદ્યો રવીનંદન મહાકાય; કું-

વારી પ્રથ્વીમાં કરજ્જે હજ્યજ મારી કાય. ૧૪ એવામાં દુર્યો-
ધન આવ્યો કરણ કેરી પાસ; ઉંધુ ઘાલી રડવા બેઠો નાંખી-
ને નિશ્વાસ. ૧૫ વિલાપથી તે કહેવા લાગ્યો સુર્યકુંવરને
સાર; અરે મિત્ર તેં આ શું ક્રીધું તજ્યો મુને આવાર. ૧૬
તુજ પાખે હું થયો પાંગળો નાથ વિના જોમ નાર; દીપક
તેલ વિના મિથ્યા તેમ દ્રવ્ય વિના સંસાર. ૧૭ ક્ષાર અને
ચોપડ વિનાનું સ્વાદ રહિત ભોજન; એવું પ્રેમ વિનાનું દી-
સે તુચ્છ સબંધી જન. ૧૮ સડીલ વિના સરિતા નવ શો-
ભે કંઠ વિનાનો રાય; તેમ તારા વિના સૌ મુનીજ સેન્યા
મહાભાગ. ૧૯ એટલામાંતો કરણરાયનો નકળ્યો નિશ્ચે પ્રા-
ણ, વિમાનમાં બેસીને ગયો સ્વર્ગ વિશે નિર્વાણ. ૨૦ ત્યાર
પછી દુર્યોધન આવ્યો પોતાને મુકામ; અરજુન ને અવીના-
શી એતો ઉભા તેણે ઠામ. ૨૧ વળતી શ્રી વીઠલે લીધી ક-
રણ કેરી કાય; તેને લેધને આલ્યા ત્યાંથી અરજુનને જહુ-
રાય. ૨૨ આખી અવનીમાં તે ફરીઆ લેધને મડદું સાર;
પણ કુંવારી પૃથ્વી તે નવ દીઠી એકે ઠાર. ૨૩ ત્યારે પરમા-
ત્માએ પુછ્યું પૃથ્વીને રાજન; કુંવારી તું ક્રીયા ઠેકાણે સા-
ચું કહે વચન. ૨૪ એવું સાંભળી પ્રથ્વી કહે છે સાંભળો
ભુગદાધાર; કોઈ ઠેકાણે કુંવારી હું નથી ઇશ્વર આવાર. ૨૫
મારા ઉપર ભીષ્મ બાળ્યા સૌ ત્રણસેં દ્રોણ મુનીશ; દુર્યોધ-
ન હજાર બાળ્યા વળી સત્ય કહું ભુગદીશ. ૨૬ તે પ્રમાણે ક-
રણ તણી સંખ્યાનો તો નહીં પાર; ઉપજીને અંત્યે સમાયે
મારામાં સંસાર. ૨૭ સરસ્વતીને કાંઠે હું છું કુંવારી તલપુ-
ર; તે ઠેકાણે કરણને બાળો થાશે પુન્ય પ્રચુર. ૨૮ એવું
સાંભળી આલ્યા ત્યાંથી અરજુનને ભગવાન; સરસ્વતીને

કાંઠે આવ્યા ત્વરા થકી તે સ્થાન. ૨૯ તલપુર ધરતી ઉપર
મુક્યું શ્રી હરીએ તો બાણ; તેના ઉપર હાથ પોતાનો રા-
ખ્યો પુરૂષ પુરાણ. ૩૦ તેમાં રવી સુતને સુવાડી કીધો પ-
છી સંસ્કાર; અસ્થી લેધ સરિતામાં નાંખ્યાં તેહ તણાં ની-
રધાર. ૩૧ તે વખતે દેવોએ વખાણ્યો ભાસ્કર કેરો બાળ;
જેને ડાબા હાથમાં બાળ્યો પોતે દીનહયાળ. ૩૨ ત્યાર પછી
ઠેકાણે આવ્યા અરજુન ને જુગદીશ; વળતી દુર્યોધને કીધો
શહ્યને સેન્યાધીશ. ૩૩ ॥ વલણ ॥ કરણ પર્વ પુરૂં થયું
પહોંચી મનની આશરે; દુર્ગો કહે સૌ બોલજે જયજય શ્રી
અવિનાશરે. ૩૪ ॥ ઇતિ શ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુર્ગાશંકર
વીરચીતે મહાભાર્થાતર ગત કરણ પર્વણી કરણ વધો નામ
પંચમો અધ્યાયઃ ॥ ૫ ॥

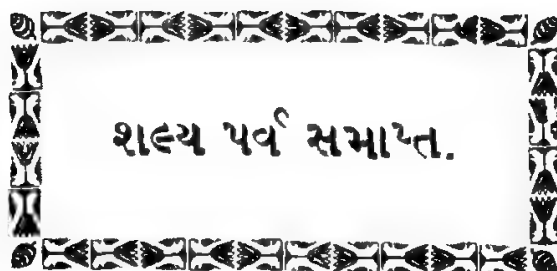

શલ્ય પર્વ.

અથ શ્રી શલ્ય પર્વ પ્રારંભ્યતે ॥ શ્રી ગણેશાયનમઃ ॥
॥ રાગ મા૩ ॥ બોલ્યા વૈશમપાયન વચન્ન, મુણે સત્ય વા-
દી નૃપતંન; કરણ મરણ પામ્યા પછી સાર, થયો લડવા શલ્ય
તૈયાર. ૧ તેનો દેહ ધણો છે વિશાળ, ક્રોધ વિશે તો જેવો
કાળ; રૂપમાં રતી નાથના જેવો, ધનુષધારીમાં શંકર તેવો.
૨ સર્વે પ્રકારનું જાણે યુદ્ધ, કરે કાળની જોડે વિરૂદ્ધ; ધરી આ-
યુદ્ધ તે સમે રાય, જોડો રથ વિશે મહા કાય. ૩ આવ્યો સ્થં-
ભ પાસે રણધીર, સીંહ નાદ કર્યો પછી વિર; એવે અરજી
નને ભગવાન; આવ્યા તે પણ રણમાં નીહાન. ૪ વળતી વા-
સવ પુત્રે તે ઠાર, કર્યો આપ તાણીને ટંકાર; સામા સામી
મંડાયું ત્યાં યુદ્ધ, કરે અરજીન શલ્ય વીરૂદ્ધ. ૫ મુક્યું અર્જુ-
ને તે સમે બાણ, અર્ધચંદ્ર નામે નિરવાણ; આલ્યો શર એ
તો નીરધાર, ભેદી શલ્યને નિકળ્યો પાર. ૬ ત્યારે માદ્રી રા-
જ કરે તંન, અતિ ક્રોધે ભરાયો રાજન; બાણ પ્રણી કરી
તેણે દીશ, નાસે થોડા તો પાડતા ચીસ. ૭ એકું આશ્ચર્ય
જેઈ તે ઠામ, કોપ્યો કુંતા કુંવર અભીરામ; મુકે શલ્ય તો
જેટલાં બાણ, તેને છેદી નાંખે નીરવાણ. ૮ ખેડે જણા કરે
સીંહનાદ, માંડયું યુદ્ધ તજીને પ્રમાદ; થયું દારૂણ યુદ્ધ ત્યાં
રાય, કેહેતાં થાકે કવી રસનાય. ૯ ત્રણ લોકમાં લય ઉપજ-
વ્યો, જાણે પ્રલય કાળ શું આવ્યો; થયો સુર્ય ત્યાં ધુંધળે
વરણ, દેખાયું ભયભુત આચરણ. ૧૦ વરસે મેઘ રૂધિરનો
ત્યાંહે, તારા ઢૂટી પડે ભુમી માંહે; ધણા વિદ્યુતના પાત થા-

ય, વાયુ ચારે દિશા કેરો વાય. ૧૨ પ્રથ્વી સહીત સર્વે પાતા-
ળ, કોણ્યાં તે સમે ત્યાં તતકાળ; એવું રણુમાં થયું વિપરી-
ત, અન્યો વીર કહાવે અજીત. ૧૨ પીનાકીને પુરૂષોત્તમ જે-
મ, વઢે અર્જુનને શલ્ય તેમ; સામા સામી અડક્યા ત્યાંતો
રથ, જેના સારથી તો સમર્થ. ૧૩ છુટે ચાપથી જે સમે બા-
ણ, થાય કાટકો ત્યાં નીરવાણ; એવું યુદ્ધ થયું પોહોર વા-
ર, ત્યારે કપ્યો દ્વિદશ પતિ સાર. ૧૪ પછી શલ્યે ઘણો ક્રોધ
આણી, મુક્યું ત્રીશુળ ચાપજ તાણી; વાગ્યું અરજુનને
તેતો રાય, ત્યારે પામીયો તે મુછાય. ૧૫ ત્યારે કોપીયા સ-
હડેવ વીર, આવ્યા યુદ્ધ વીશે રણુધીર; તેણે પરાક્રમ કીધું
અતી, જેની સંગ્રામમાં મોટી ગતી. ૧૬ એક બાણ મુકી
તેણે દીશ, છેદ્યું શલ્યના સાર્થનું શીશ; ખેડિ બાણે મુ-
ગટ છત્ર પાડ્યો, ડંડ ધ્વજનો તેતો ઊરાડ્યો. ૧૭ એવું
દેખીને આશ્ચર્ય સાર, કપ્યો માદ્રી રાજનો કુમાર; શક્તિ
મંત્રીને મુકીને ખચીત, કરયા સહદેવને મુરછીત. ૧૮ ત્યારે
વાયુ તણો સુત જેહ, આવ્યો ગદા લેધનેજ તેહ; તેને બા-
ણ મુકીને ડિડાડ્યો, એક જોજન ઉપર પાડ્યો. ૧૯ એવું
અહલુત જોધને કર્મ, આવ્યા યુદ્ધ વિશે રાજ ધર્મ; કર્યો તે-
મણે ચાપ ટંકાર, પછી બાણ ચઢાવ્યો તે ઠાર. ૨૦ તેતો સુ-
ર્ય જેવું દીપ્તમાન, આણ્યું ધ્રુવવતું તેણે સ્થાન; તેને છેદ-
વાને નિરવાણ, મુક્યું શલ્યે ઉતાવળું બાણ. ૨૧ એવામાં
શર ધર્મનો જેહ, આવ્યો વીજળીના જેવો તેહ; તેણે મુસ્ત-
ક છેદ્યું રાજન, થયો તે થકી શલ્ય પતન. ૨૨ મુવો ધર્મથી
શલ્ય ભુપાળ, તેનું કારણ કહું આ કાળ; શલ્યે શીવતણું
તપ કીધું, તેની પાસે વચન માગી લીધું. ૨૩ માઈ મરણ

તો ભોળાનાથ, થાય સત્યવાદી જન હાથ; માટે ધર્મને હાથે
 તે વાર, શહ્ય અત્યુ પામ્યો નીરધાર. ૨૪ ॥ વલણુ ॥ માદ્રી-
 રાજ સુત પામીયો, અત્યુ જ્યારે રાયરે; દુર્ગો કહે બેઠો તદ્દા
 દુરયોધન રોવાયરેરેરે. ૨૫ ઇતીશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવિ દુરગા-
 શંકર વીરચીતે મહાભારથાંતર ગત શહ્ય પર્વાણિ શહ્યો વ-
 ધો નામ પ્રથમો અધ્યાય.

ગદા પર્વ.

॥ અથ શ્રી ગદા પર્વ પ્રારંભ્યતે ॥ શ્રી ગણેશાયન-
 મા ॥ રાગ સામેરી ॥ વૈશમપાયન એણીપેર બોલ્યા મુણ
 જનમેજ્ય રાય; વિસ્તારી તુજને સંભળાવું ગદા પર્વ મહી-
 માય. ૧ શલ્યરાયનો શોક કરીને અંધ તણો કુંભાર; ગાં-
 ધારીની પાસે આવ્યો ક્ષણું નવ લાગી વાર. ૨ વળતી તેને કે-
 હેવા લાગ્યો સાંભળને તું માય; પતિવ્રતામાં શ્રેષ્ઠ કહાવું સ-
 તિ રૂપે અબળાય. ૩ પાંડવ સાથે લઢવા સાર જલકું મારે
 આજ; તેમાં મારો દેહ પડે નહીં એવું કહોને કાજ. ૪ અણુ-
 સમજી ને પાપી એવા પુત્રને પાળે મત્ય; તે મારે બતલાવો
 મુજને આ વખતે ઉપાય. ૫ તે સમે ગાંધારી બોલી સાંભળ
 મારા બાળ; ધર્મરાયની પાસે તમે જાઓને આ કાળ. ૬ તે-
 ને કહીએ તમ સંગાથે લડવું મારા જાત; તેમાં જય પામું
 હું એવું બતલાવો માક્ષાત. ૭ તે વખતે તુજને બતલાવશે
 યુધિષ્ઠીર ઉપાય; તે પ્રમાણે તુંતો કરજે તજીને શંકાય. ૮
 મારગમાં કોઈ તુજને દીકરા સમજાવે આવાર; તો પણ તેવું
 માનિશ નહીં તું સત્ય કહું નીરધાર. ૯ એવાં વાક્ય મુણી
 માતાનાં આલ્યો દુર્યોધન; વેગે તેતો આવી પહોંચ્યો જ્યાં
 પાંડુના તંન. ૧૦ યુધિષ્ઠીર એકલા તંબુમાં નથી કોઈ બીજું
 પાસ; તે વખતે આવીને નમીયો પાપી તો પ્રકાશ. ૧૧ કર
 બેડીને કહેવા લાગ્યો સાંભળો મારા જાત; તમને રણમાં
 છતું એવું બતલાવો માક્ષાત. ૧૨ ત્યારે ધર્મ કહે આ ભાઈ
 કહું તેનો પ્રકાર; પણ તુજને ભાવી ભુલવશે છળશે ભુગ-

હાધાર. ૧૩ માટે હું બતલાવું તેમાં ચુકીશ નહીં લગાર; તે વી રીતે કરતાં અમને જીતીશ આણીવાર. ૧૪ તારી માતા ગાંધારી છે સતી શીરોમણી એહ; તેની પાસે ઉભો રહે તું ન-ગ્ન કરીને દેહ. ૧૫ તુજને એ જાશે તે વખતે થાશે વજ્ર શ-રીર; પછી કોઈનો માર્યો નહી મરું સત્ય કહું છું વીર. ૧૬ એવું સાંભળી આલ્યો ત્યાંથી ગાંધારીનો બાળ; તે વાર્તા ધૃત્વે જાણી, એવા દીનદયાળ. ૧૭ ત્યારે લક્ષ્મીપતિએ લીધું પ્રાહ્મણ કેરું રૂપ; મારગ વચ્ચે આવી બેઠા ભુવન ત-ણા તે ભુપ. ૧૮ દુર્યોધન આવ્યો એવામાં અંધતણો કુમા-ર; તેને દેખી બોલ્યા વળતિ વિઠવ વિશ્વાધાર. ૧૯ અરે ભાઈ ક્યાં જાઓ છો તમે સાચી કહોને વાત, કોના સુત ને ક્યાંથી આવ્યા સમજાવો સાક્ષાત. ૨૦ તે સમે દુર્યોધન કહે તમે સાંભળો વિપ્ર કુમાર, ક્ષત્રીના કુળ માંહી હું ધૃતરાષ્ટ્ર તણો સુત સાર. ૨૧ ધર્મરાયની પાસે ગયો તો પુછવાને મહારાજ, તે પરમાણે જઈને મારે કરવું વેહેલું કાજ. ૨૨ વળી માથું કુટ્યું મિથ્યા મધુ સુદંત. ૨૩ ત્યાર પછી ત્યાં કહેવા લાગ્યા દુર્યોધનને ઇશ, મુજ પીતાને મળવા માટે જ-ઉછું આણે દીશ. ૨૪ અરે ભાઈ પાંડુના પુત્રે કર્યો સહનો સં-હાર; એકલો તું બાકીછું એવું સાંભળ્યું આણીવાર. ૨૫ તે માટે ધૃતરાષ્ટ્રને મળવા જાતોતો રાજન, એવામાં તું મ-ળીઓ હવે સાંભળને વચન. ૨૬ ધર્મરાયનું કેહેવું માની માતા આગળ રાય, નગ્ન થઈને ઉભો રહેતાં હજી થશે તુજ કાય. ૨૭ દ્રોણ ગુરૂને મોઢે બોલ્યો જીહું ધર્મ કુમાર, તે દહાડાનો વિકળ થયો છે શ્રાપ થકી નીરધાર. ૨૮ માટે ભા-ન નથી બોલ્યાનું યુધિષ્ઠીરને આજ, તેનું કેવું માનીને ક્યમ

થાયે એવું કાજ. ૨૯ શત્રુ સર્પ ને અગ્નિ તેનો કયમક રીએ
 વિશ્વાસ, કરગરીએ તો પણ નવ છોડે મળતાં થાયે નાશ.
 ૩૦ એવું સાંભળી દુર્યોધન કે સાંભળોને મહારાજ, માતા
 પુછે તે વખતે શો ઉત્તર દેઉં આજ. ૩૧ ત્યારે ત્રીકમ કેહે
 છે ભાઇ સાંભળને ભુપાળ, પુષ્પ તણી ચોરણી પેરીને જા-
 ને આણે કાળ. ૩૨ તારી માતા પુછે ત્યારે કેહેવી નહીં
 આ વાત, અલ્પ બુદ્ધિ અબળામાં તેથી નવ કરીએ પ્રખ્યા-
 ત. ૩૩ એવાં વિપ્રનાં વાક્ય સુણિને આલ્યો તે રાજન, તે
 ની આગળ માળી થઇને બેઠા ભુગણવન. ૩૪ અંધકુંવર
 માળીને દેખી આવ્યો તેની પાસ, વળતિ પાપી કે'વા લા-
 ગ્યો આણીને ઉક્લાસ. ૩૫ દુર્યોધન કે માળી તુંતો કષ્ટજ
 માફં કાપ, પુષ્પ તણી તો ચોરણી સારી મુજને કરીને આ-
 પ. ૩૬ તે વખતે ત્રીકમજ માળી બોલ્યા તેણે ઠાર, હ્યોને
 ભુપ તમારે માટે ચોરણી છે તૈયાર. ૩૭ એવું કહિ તે ચો-
 રણી આપી ઇશ્વરે જે વારે, પાપીએ તે પેહેરી લીધી પ્રેમ
 કરીને ત્યારે. ૩૮ વળતી પોતે આડી આવ્યો માતા કેરી પા-
 સ, ત્યારે ગાંધારીએ પુછ્યું આત્મજને પ્રકાશ. ૩૯ અરે પુ-
 ત્ર યુધિષ્ઠીરતો બતલાવ્યું હોય જેહ, તે પ્રમાણે ઉભો રહેજે
 ટાળીને સંદેહ. ૪૦ ત્યાર પછી તો ગાંધારીએ પાટો છોડ્યો
 રાય, દ્રષ્ટિથી સર્વે નીહાળી પુત્ર તણી તો કાય. ૪૧ તે સમે
 પુલાંની ચોરણી સતીએ દીઠી સાર, એટલે ક્રોધ કરીને કહે
 છે પુત્રને તેણી વાર. ૪૨ અલ્યા મુરખ તેં સર્વે મારો નાશ
 કર્યો ઉમંગ, ચોરણી પેરી એટલું તારું ભાગી જશે અંગ.
 ૪૩ મારગમાં તુજને કોણ મળીયો સાચી કેને વાત, તુજને
 ભેળવીને ભુલાડ્યો તેથી થાશે ઘાત. ૪૪ ત્યારે દુર્યોધન કે

મુજને મળીયો બ્રાહ્મણ એક; તેણે આવી રીતે મુજને ખત-
લાવ્યો વિવેક. ૪૫ ગાંધારી કે નોય દીકરા બ્રાહ્મણ એ ભગ-
વાન; તુજને છળ કરી છેતરીયો આ વખતે નિદાન. ૪૬
ત્યાર પછી ગાંધારીએ તો દીધો હરીનં શ્રાપ; જાદવ કુળની
અંદર થાજે માંહ માંહ કાપા કાપ. ૪૭ ॥ વલણ ॥ દુર્યોધ-
ન પછો ચાલીઓ દીલમાં આણી ત્રાસરે, દુર્ગો કહે તેતો ગ-
યો ગુરુ સુત ગોરની પાસરેરે ૪૮ ઇતિ શ્રી પાંડવ ચરીત્રે
કવિ દુરગાશંકર ચિરચીતે મહાભારત્યાંતર ગત ગદા પર્વ-
ણી કૃષ્ણેન દુર્યોધનસ્ય છલ કૃતો નામ પ્રથમો અધ્યાય. ॥ ૧ ॥
કડવું ૨ જી.

॥ રાગ ભાર ॥ બોલ્યા વૈશમપાયન વાણ સુણો ભુપ ચ-
તુર સુજાણ; અશ્વત્થામા કૃપાચાર્ય જેહ, નાકા સંગ્રામમાં થકી
તેહ. ૧ તેની પુઠે ગાંધારીનો બાળ; ચાલ્યો ઉતાવળો તતકા-
ળ; તેને ઝાલી પાડીને રાજનં, કેવા લા ચો પછીથી વચનં.
૨ એરે ગોર ગુરુ સુત દેવ, મુને શરણે રાખો તતખેત્ર; મુકી
એકલો મુને મહારાજ, નથી નાસવું ધટતું આજ. ૩ ત્યારે ગો-
ર કહે સુણ રાય તુને શરણે અમે ન રખાય; તારી માએ વે-
ઠ્યું દુઃખ જેહ, કર્યું નિષ્ફળ તેં સડે એહ. ૪ તેની રીતે અ-
ભાર આ સ્થાન, કરું છેવટ તું અપમાન; મોટે જાવાદે અમ-
ને આજ, તારા ઉપર કોપ્યા વ્રજરાજ. ૫ ત્યારે પાપી બો-
લ્યો તેણે કામ, તમે કહો તે કડું હું કામ; એવું દુષ્ટનું સુ-
ણી વચન; પાછા વળ્યા બેડે વિપ્ર તંન. ૬ હતી વાવ ત્યાં
મોટી વિશાળ, આવ્યા તેની પાસે તતકાળ; પછી દુર્યોધન
ને સ્વતંત્ર, આપ્યો અત્યુજ્ય કેરો મંત્ર. ૭ વળતી વીપ્ર
કહે સુણરાય, અધુરે ન પ્રયોગ રખાય; માળા અષ્ટાતર શ-

ત થાશે, ત્યારે અમર પદવી પમાશે. ૮ બાકી રહેશેજે એ-
ક માળાય, ત્યાં સુધી મંત્ર સીદ્ધ ન થાય; એવી રીતે કહી
તેને ત્યાંય; બેસાડ્યો જપવા જળ માંય. ૯ બાણી શ્રીહરી-
એ એહ વાત, ત્યારે બેઠ પામ્યા જગતાત; પછી ભીમને
કે જુગદીશ, જા તું વાવ પાસે આણે દીશ. ૧૦ તેમાં બેઠ-
ને તું આણી વાર, મેઢેણાં દુષ્ટને દે નીરધાર; એવું કૃષ્ણ-
નું મુણી વચન, આળ્યો વાવ પાસે વાયુ તન. ૧૧ તેણે સ-
મે ગુરુનો કુમાર, બોલ્યો ક્રોધ કરી નીરધાર; અલ્યા બડી-
યા છોટા રહે આજ, નહીંતો લેધશ તારી લાજ. ૧૨ ત્યારે ત્યાં
થકી કુંતા કુમાર, બેઠો છેલ્લા કુત્રા પર સાર; પછી નીચું ન-
માવીને શીશ, બોલ્યો છાનો માનો તેણે દીશ. ૧૩ અલ્યા
કુતરા અંધના બાળ, કેમ નાશી ગયો આણે કાળ; તારી
તપાસી બેને તું કરણી, તારી મા બોકડા વેરે પરણી. ૧૪
નાસે સીંહને દેખી શીયાળ, તેમ નાગે પાપી આણે કાળ;
પક્ષી સજ્જથી પરડવું જેમ; નાઠો અમારા થકી તું તેમ. ૧૫
પેઠો પાણી વીશે હારી હામ, બોલ્યું બાપવું હીજડા નામ;
એવાં વચન મુણ્યાં જે વારે, કોપ્યો દુર્યોધન નક્કી ત્યારે. ૧૬
માળા બાકી હતી એકવાર, તેને મુકીને થયો તૈયાર; નીક-
ળ્યો બારણે અંધ તન, પછી ભીમને કહે છે વચન. ૧૭ એ-
વું દુષ્ટનું બેઠને કાજ, પામ્યા ગોર ગુરુ સુત લાજ; નાઠ
ત્યાં થકી તે વિપ્ર બાળ, ત્યારે હસીયા દીન દયાળ. ૧૮ હવે
દુર્યોધન તેણે દીશ, કહે ભીમને આણી રીસ; અલ્યા મુર-
ખ સાંભળ વાત, કરી તેનો ઘણાઓની વાત. ૧૯ દુઃશાસ-
ન જેવો મારો વીર, તેને રોળી નાંખ્યો તેં અધીર; પણ
આજ તને ઠેર માર, કૃષ્ણ મુઢાં બધાંને સંહાર. ૨૦ મારા

આગળ તું કોણ માત્ર, ભાગી નાંખુ બધાં તારાં ગાત્ર; ત્રા-
સે મુને જોઈ મુરરાય, નામ સંભાળી દૈત્ય પળાય. ૨૧
॥ વલણ ॥ એવું કહી તતબર થયો લડવા કૌરવ નાથરે; કુ-
ર્ગો કહે તેણે ગ્રહી ધોર ગદા તો હાથરેરેરે. ૨૨ ઇતીશ્રી પાંડવ
ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વીરચીતે મહાભારથાંતર ગત ગદા
પર્વણી ભીમેન દુર્યોધનસ્ય અનુદાન ભંગો નામ કીર્તીયો
અધ્યાય. ॥ ૨ ॥

કડવું ૩ જી.

॥ રાગ સામેરી ॥ વૈશમપાયન એણીપેર ખોલ્યા મુણ
સતવાહ રાય; દુર્યોધન લડવાને આવ્યો કરમાં લઈ ગદાય.
૧ સિંહનાહ કીધો તે વખતે મહા બળીઓ ભુપાળ; વાયુ-
મુતને મારી વળતી ગદા એક તતકાળ. ૨ તે સમે ભીમે
પણ મારી પાપીને ગદાય; એવી રીતે વઢવા મંડ્યા બેઉ
જણા મહાકાય. ૩ બંને શુરા બળમાં પુરા નહી ખાંપણને
ખોડ; ઈંદ્રિતણા ધરના હાથી જેમ મહાકાળની બેડ. ૪ કુ-
ર્યોધનના મુસ્તક માંહી મારે વાયુ તંન, પણ તેને કશુએ ન-
વ વાગે લેખવતો નથી મન. ૪ અંધકુંવરની ગદા થકી તો
ભીમને ઝાઝું વાગે; સાંધા સર્વે કચ્ચર થાયે કોમળ હાડકું
ભાગે. ૬ વઢતાં વઢતાં વાયુ કુંવર તો થાક્યો જોણી-
વાર; ત્યારે તેની પાસે આવ્યા જાતે જગદાધાર ૭ વપુના ઉ-
પર હાથ ફેરવ્યો શ્રીહરીએ જોવારે; તેથી બહુ હુંશીઆરી
આવી વાયુ મુતને ત્યારે. ૮ એવામાં નારદજીએતો કીધો મ-
ન વીચાર; બળદેવજીને જઈને કહ્યો સર્વે તે પ્રકાર. ૯ ના-
રદ કેહે બળદેવ સાંભળો દયા નથી તમ પાસ; કૌરવને ત્રિ-
શ્વાસે કેમ રખડો છો પ્રકાશ. ૧૦ પાંડવે સર્વેને માર્યા દ્રો-

ભુ ભીષ્મ રાજન; ભીમની સાથે યુદ્ધ કરે છે એકલો દુર્યો-
 ધન. ૧૧ એણે વાક્ય સુણીને કોપી રોહીણી કેરા બાળ;
 હજમુશળ લેઈ આવે પોંચ્યા યુદ્ધ વિશે ત્રતકાળ. ૧૨ તે-
 ને દેખી પાંડવને તો પડીઓ મનમાં ત્રાસ; ધર્મરાય આવ્યા
 તે વખતે બળદેવ કેરી પાસ. ૧૩ કર જોડી યુધિષ્ઠીર બો-
 લ્યા સાંભળો રોહીણી બાળ; તમારે તો સરખા ગણવા બે-
 ડિ આણે કાળ. ૧૪ તો પણ શંકર્ષણના મનનો કોઈ મટ્યો
 નહીં રાય; વળતી દુર્યોધનને કેહે છે બળદેવજી તહાય. ૧૫
 અરે ભાઈ આધો તું ખશને યુદ્ધ કરું હું આજ; પાંડવને
 સંહાર પળમાં ભોગવને પછી રાજ. ૧૬ તે સને અસંખ્યો
 ઉતર્યા દુષ્ટના અંતર માંય; ત્યારે પાપી કહેવા લાગ્યો મો-
 હું ચઢાવિ ત્યાંય. ૧૭ હવે શું કરવાને આવ્યા અંત વખત
 બળરામ; ગુરૂ હાદને બ્રાત્ર મિત્ર તે નાશ થયા આ કામ. ૧૮
 કાગ જેણું એકણું જીવીને શું કરવું મહારાજ; તે માટે
 નથી કામ તમારૂં ઘેર પધારો આજ. ૧૯ એવાં વાક્ય સુ-
 ણીને બોલ્યા બળદેવજી તે દાર; અરે મુરખ આવું શું બો-
 લે કર્યા વિના વિચાર. ૨૦ તારો દેહ હશેનો મળશે પુત્ર અ-
 ને પરીવાર; દ્રવ્ય અને કીરતી પણ પામીશ પુનરપી આ-
 ણીવાર. ૨૧ જીવતો પ્રાણી સર્વે પામે શાસ્ત્રતણા એ ન્યાય
 તે માટે આત્મા બળવવો જોતે રીતે રાય. ૨૨ તોપણ પા-
 પીએ નવ માન્યું થવા કાળ બળવાન; ત્યારે રીસાઈ નાકા
 ત્યાંથી બળદેવજી તે સ્થાન. ૨૩ એવી રીતે હરી કોપ્યાથી
 ઉગરે નહીં કોઈ જન; ત્યાર પછીનો કોપે ચઢીઓ રાજ દુ-
 ર્યોધન. ૨૪ ભીમસેનના ઉપર એ તો કરે ગદાનો ઘાત; તેનો
 દેવ જીએ છે આઘાતે દ્રુપદીથી સાક્ષાત. ૨૫ વાયુસુત દુર્યોધન

તેમને વઢતાં તેણે ઠાર; સાનાસામી બાગી ગદાઓ સોસો
પુરી સાર. ૨૧ તે સમે બીમેનો કીધું નાસવા કેરું મન; ત્યા-
રે તેના સામું જેવું પોતે જુગજીવન. ૨૭ જંગો ઉપર હા-
થ ફેરાવ કીધી પોતે સાન; તેથી વાયુનો સુત સમજ્યો મ-
નમાં તેણે સ્થાન. ૨૮ વળતી જંગો વીશે કીધી બીમેનો પ્ર-
હાર; ત્યારે ગાંધારીનો દીકરો કંથ્યો તેણે ઠાર. ૨૯ એવી
એવી મારી ગદાઓ અષ્ટોત્તર શન જ્યારે; તેથી મુઠ્ઠા પા-
મી પડ્યો દુર્યોધન તે વારે. ૩૦ ॥ વલયુ ॥ પાપી મુઠ્ઠા
ખાઈ પડ્યો રણ ॥ ત્યાં નિરધારે; દુર્ગો કહે તેને પછી કં-
ઠે આવ્યો પ્રાણેરેરે. ૩૨ ઇતીશ્રી પાંડવ યગીત્રે કવિ દુર્ગા-
શંકર તિરચીને મહામાર્યાંતર ગત ગદા પર્વણિ બીમેન
દુર્યોધનસ્ય વધી નામ ત્રિયો અધ્યાય. ॥ ૩ ॥

કડવું ૪ થું.

॥ રાગ સેરડ ॥ વૈશંપાયન મુનિવર કે તું સાંભળ ભુપ
કુમાર; એવામાં તો દિવસ આથમ્યો અષ્ટાદશમે સાર. ૧ તે
સમે તંબુમાં આવ્યા પાંડવને જુગદિશ; દુર્યોધન એકલો પ-
ડીયો છે રણમાં તેણે દીશ. ૨ તેના પ્રાણ નથી નીકળતો
મન વિશે મુઠ્ઠાય; એવામાં ત્યાં અશ્વત્થામા બાગી પોંચ્યા
રાય. ૩ તેનો દુર્યોધનને કે છે સાંભળ ભુપતી વાત; શેમાં
તારો જીવ રહ્યા છે તે નો કે સાક્ષાત. ૪ એવું સાંભળી
અંધકુંવર કે સાંભળો ગુરુ સુત વાણ; પાંડવનું વ્રત્યુ થાયે
તો નિકળે મારો પ્રાણ. ૫ ત્યારે અશ્વત્થામા કે છે સાંભળ
દુર્યોધન; તારા આગળ જાગ મુકુ હું મારીશ પાડુ તન. ૬
દુર્યોધન; કે સત્ય કહો પાણ મુજની નવ મતાય; કુંતા સુત-
નાં માથાં લાવી દેખાડો મુનીરાય. ૭ એવું વાક્ય સુણીને

આલ્યા દ્રોણ તણા કુમાર; ને નો વાત પ્રસુએ જાણી અત-
 રમાં નીરધાર. ૮ તે સમે કેશવે કીધી કળા એક રાજન;
 પાંડવને ઠેકાણે સુગાડ્યા દ્રૌપદી કેરા તન. ૯ ત્યાર પછી
 ત્યાં સર્વે સતુ રાત્રી પડે નિરધાર; એટલે દ્રોણ તણા સુત
 આવ્યા અશ્વત્થામા સાર. ૧૦ વિણાજન વગાડી મુક્યું
 ધારણ તેણે ત્યાંય; વળીતી પોતે આડી આવ્યા તંયુ કેરી
 માંય; શસ્ત્ર લેઈને દ્રૌપદી સુતનાં માયાં કાપ્યાં રાત્ર; તેને
 કરમાં ઝાડી આલ્યા તજી મનની દયાય. ૧૨ દુર્યોધનની પા-
 સે આત્રી બનજાવ્યાં રાજન; ત્યારે પાપીએ ઓળખીયાં
 બોલ્યો તર્ત વચન. ૧૩ અરે વિપ્ર આને નોહ્ય પાંડવ દ્રૌપ-
 દી કેરા તન; આને શું કરવાને માર્યા દયા તજીને મન.
 ૧૪ એવું સાંભળી ગુરુ સુત બોલ્યા સાંભળને તું રાય; પુત્ર
 મરાયા તેથી થાશે ન પાંડવી ધરાય. ૧૫ વ્રદ્ધ થયા કુંતા સુ-
 ત માટે થાશે તેમના નાશ; હવેથી પ્રજા નહીં થાયે કહુછું
 સત્ય પ્રકાશ. ૧૬ ઉતરાન નો ગર્ભ રહ્યો છે અભિમન્યુથી
 જેહ; તેનો નાશ કરીશ હુ કાણુંમાં તેમાં નહી સદેહ. ૧૭ એ-
 વાં દ્વીજનાં વાકા સુણીત પાપા કેરો પ્રાણ; વધુનાંથી ની-
 કળીયો નીશ્ચે તે સમે નિર્વાણ. ૧૮ એટલે અશ્વત્થામા નાઠા
 ત્યાંથી ગુરુના બાળ; એવામાં છે રાત્રી વીતી થયો પ્રાતઃકા-
 ળ. ૧૯ દ્રૌપદીએ દીડાં તે વખતે પુત્ર તણા ધડ સાર; ત્યા-
 રે છાતી કુટવા માંડી રૂદન કરે એધાર. ૨૦ એવું દેખી પાં-
 ડવ પાંચે પાંખ્યા મન પરિતાપ; કષ્ટચંદ્ર પય શોચ કરે છે
 મનુષ્ય લાજાએ આપ. ૨૧ તે વખતે દ્રૌપદીએ કીધી કરી
 પ્રતીજ્ઞા જેહ; શ્રોતા જન સાંભળજે સર્વે વાસ્તારી રહું એ-
 હ. ૨૨ જેણે મારા પુત્ર હણીને કંધું કુકાળ; તેના મુક્ત-

ક ઉપર બેસી નાવું મારે આજ. ૨૩ તેવી રીતે કીધા વિના ભક્ષ કરું જે અન; તોતો અતે થાઉ નિશ્ચે નર્ક વિશે પતાન. ૨૪ એવો નીમ લેઈને બેઠાં દ્રોપદી એણીવાર; ત્યારે પારથને તો કેહે છે પરમાત્મા નિરધાર. ૨૫ વેતા પુત આલોને કરવા શત્રુની સંભાળ; એવું કહીને ચાલ્યા ત્યાંથી અરજન દીનદયાળ. ૨૬ અશ્વત્થામા કેરૂં ઓળખ્યું પગલું તેણે ઠાર; તેની પાછળ પાછળ આવ્યા રેવાકાંઠે રાર. ૨૭ તે ઠેકાણે ગુરૂના સુતને ઓળખીયા રાજન; ત્યારે નાગ તણો શર મુકી રીધા છે બંધન. ૨૮ ગુરૂના સુતને બાંધ્યા જ નારે અર્જુને તે ઠાર; ત્યારે હાસ્ય કરીને બોલ્યો વિઠલ નિશ્વધાર. ૨૯ અરે ભાઈ તુજ પત્નિએતો કરી પ્રતિજ્ઞા આજ; તે માટે મારો ગુરૂ સુતને જે થી થાયે કાજ. ૩૦ એવું હરીનું વાક્ય સુણીને બોલ્યો કુંતા તંત; અહો નાથ જુઓ છો મારી બુદ્ધિ જુગજીવન. ૩૧ પણ હું નથી મુરખ નારાયણ શ્રુતિસ્મૃતિ સમજુ ધરા; ગુરૂના સુતનો વધ નવ થાયે ગુન્હા થકી આદીશ. ૩૨ ભક્ષ અને બ્રાહ્મણ ભામીની રોગી વિકળને રાય; એટલા ખુન કરે પણ તેને વધ શિક્ષા નવ થાય. ૩૩ જન્મ કેહ કરવી એ સઉને વળી કરવું હૃદયાર; એટલી શિક્ષા મનુએ કરી છે સ્મૃતિમાંતો નિરધાર. ૩૪ એવું વાક્ય સુણીને થયા પરમાત્મા પ્રસન્ન; વળતી ન્યાય વિચારી કેહે છે વિજયને વચન. ૩૫ અરે ભાઈ એ બ્રાહ્મણ કેરા મુસ્તકમાં મણી જેહ; તેને કાપીને કાઢી લ્યો નહી પડે તેથી દેહ. ૩૬ તેના ઉપર બેસી નહાશે દ્રોપદી તો નીરધાર; તેથી તેની પ્રતિજ્ઞા પણ પળશે આણીવાર. ૩૭ વળતી ગુરૂ સુતના માથાનો મણી કાઢી લીધે; ત્યાર પછી તેને બાંધેલો ત્યાંથી છોડી દીધો. ૩૮ એવું

કામ કરીને આવ્યા અરબ્બુનને ભગવાન; વળતી આણેણો મ-
ણી આપ્યો દ્રૌપદીને તે સ્થાન. ૩૯ ત્યારે સ્નાન સતીએ કી-
ધુ સુણુ જનમેજયરાય; એવામાં તો રણમાં આવ્યાં દુષ્ટનાં
ભાત પિતાય. ૪૦ ॥ વલણુ ॥ ગાંધારી ધૃતરાષ્ટ્ર તે આવ્યાં
સુતની પાસરે; દુર્ગો કહે તેતો રડે નાંખીને નિશ્વાસરે. ૧૪
ઇતીશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુર્ગાશંકર વિરચીતે મહાભાર-
થાંતર ગત ગદા પર્વાણિ અશ્વત્થામા દ્રૌપદી સુત હનો નામ
ચતુર્થો અધ્યાય.

ગદા પર્વ સમાપ્ત.

સ્ત્રી પર્વ.

॥ રાગ માઝ ॥ વૈશમપાયન કહે સુણ રાય, કહું અમ-
ળા પરવ મહીમાય; ગાંધારી પામીને પરિતાપ, કરે કારમો
રણમાં વિલાપ. ૧ પૃથ્વી ઉપર પછાડી દેહ; કહે પોતાના પુ-
ત્રને એહ; અરે કુંવર ચાલોને ઘેર, માત પિતાની વિચારો
પેર. ૨ વ્રહ્મ માળાપને કર્યાં ત્યાગ. નથી ઘટતું તુંને મહા-
ભાગ; પુત્ર વિનાનો સુનો સંમાર, વંધ્ય કહેવાય તે નરનાર.
૩ પિંડ અંતકાળે નવ પામે, રણ તણ્યે ન છુટે આ ઠામે;
ભાઈ કેમ ચઢાવી છે રીમ, અમને યોજાવોને આણેડીશ. ૪
અરે પુત્ર ગયા ક્યે ઠા, અમને તેડ્યા વિના નીરધાર; કો-
ને સોંપણી કરી અમારી, તેનો ઉત્તર લોને વિચારી. ૫ એ-
વાં સતીનાં સુગી વચન. કર્યું ધર્મ ગજાએ રૂઢન; ત્યારે ત્રી-
કમજી અરીનાશ, આળ્યા ગાંધારી નારીની પાસ. ૬ પછી
કહેવા લાગ્યા મહામતી, તને સાંલણોને ત્રિયાસતી; દેહ ધા-
રી તણો નાશ થાય, વેહેલું મોડું તે સરવે જાય. ૭ નથી
અમ્મર દેવને જન; તેનો શોક કરવો નહી મન; લેણ દેણ
જ્યારે પુર થાય, ત્યારે તે તેને પંથે પળાય. ૮ નથી નાશ
થતો જીવ એહ, નવા નવા ધરે છેજ દેહ; માટે ઉઠો તમે આ-
ણીવાર, પાળો પાંડવને નીરધાર. ૯ તેપણ પુત્ર તમારા કે-
હેવાય, નહી લોપે વચન જરાય; મુવા માણસની પુઠે સા-
ર, નથી મરાતું આપણે નાર. ૧૦ નથી તજતું ખાવાનું
અંત, નેત્ર જાએ કર્યાંથી રૂઢન; કળીયુગ વિશે નિરવાણ,
અંત સમાનો રહે છે પ્રાણ. ૧૧ માટે મુકીને નારી રૂઢન, ક-

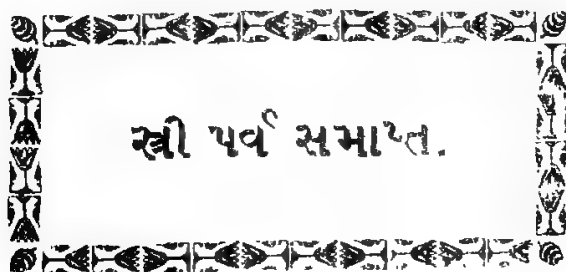
રો ધર્મને ઘેર ભોજન; એવી શ્રી હરીની સુણી વાણી, બોલી
 ગાંધારી તો ક્રોધ આણી. ૧૨ અરે કૃષ્ણ શું બોલોછો આ-
 વું, વંશ ગયો હવે બળ્યું ખાવું; અગ્નિમાં પેસીને આણે
 ઠાર, અમે મરીશું સ્ત્રી ભરથાર. ૧૩ એવું સાંભળીને ભગ-
 વાન, થયા ત્યાં થકી અંતરધ્યાન; પછી કળા કરી જગતાત,
 કહું વિસ્તારી તે હું સાક્ષાત. ૧૪ ગાંધારીના ઉદરનો જેહ,
 કયો પ્રદીપ્ત અગ્નિ તેહ; તેથી ભામીનીને લાગી ભુખ, ત્યા-
 રે જ્વેલાને લાગી પ્રમુખ. ૧૫ તેણે સમે તો શ્રી અત્રિનાશ ક-
 યો કારમો આંખો પ્રકાશ; તેને ડાળખે લટકે કેરી, તેણે
 પાકી દીસે છે ધણેરી. ૧૬ તેને જોઇ ગાંધારીએ જ્યારે, ઉ-
 ઠી લેવા ઉભી થઇ ત્યારે; એક વેંત રહું છેટું રાય, ચઢી
 પુત્ર ઉપર અબળાય. ૧૭ તોય છેટું રહું નિરધાર, ત્યારે
 બીજે આણ્યો સુત સાર; એવા તમામ પુત્રની ત્યાંય, ચાકી
 કરી તેણે રણમાંય. ૧૮ પછી ઉપર ચઢી પ્રકાશ ત્યારે આં-
 બોતો ગયો આકાશ, થઇ અબળા નિરાશ જ્યારે, આવ્યા
 ઇશ્વર તો પાસે ત્યારે. ૧૯ કહે કામીનીને કીરતાર, અરે
 આશું કરયું તમે નાર; ચઢ્યાં પુત્રના ઉપર આજ. પાકાં ફ-
 ળને ખાવા કાજ. ૨૦ ધીક ધીક છે તમને નાર, નથી ચીત-
 માં હયા લગાર; એવી શ્રી હરીની સુણી વાણી, ત્રણાં શરમા-
 યાં ગાંધારી રાણી. ૨૧ બોલ્યા ત્યાર પછી ભગવાન, કરો બે-
 ડિ જણુ હવે સ્નાન; જાઓ ધર્મરાજ કેરી પામ, એનો પાળ-
 શે તમને પ્રકાશ. ૨૨ એવું કૃષ્ણનું સુણી વચન ઉઠ્યાં હંપતિ
 ત્યાંથી રાજન; તેણે સમે તો દુષ્ટની નાર, આવી ભાનુમતી
 નીરધાર. ૨૩ બીજી કૌરવની અબળાય, આવી ને પણ સ-
 વે તઢાય; ભાનુમતી બેઠી પતી પાસ, પછી રૂદન કીધું પ્રકા-

શ. ૨૪ ॥ વસણ ॥ દુર્યોધનની તારણી કરતી વિવધ વિલા-
પરે; દુર્યો કહે તે સુણતાં પામે સહિ પરિતાપરે. ૨૫ છતી શ્રી
પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વિરચીને મહાભારથાંતર ગ-
ત સ્ત્રી પર્વણી દુર્યોધનસ્ય માત પિતા આગતો નામ પ્રથ-
મો અધ્યાયઃ ॥ ૧ ॥

કડવું ૨ જી.

॥ રાગ ખીહાગ ॥ કેમ નથી કંથ ઝોલતા, મારા હૈડા-
ના હાર; મેહાનમાં સુતા આ સમે, માર્યા શત્રુએ સાર, કેમ
નથી કંથ ઝોલતા. ॥ ટેક ॥ સ્વામી તમે નવ માનીયું હાદા
કેર વચન; બ્રાતને પુત્ર મરાવિયા ખોયું છેવટ તન, કેમ
નથી સ્વામી ઝોલતા. ૧ કુંતાના પુત્રને નવ નમ્યા વળી
વધાર્યું વેર; કીરતિ ગજાશે તે પ્રથમાં ગુણીજનો કેરે ઘેર;
કેમ નથી કંથ ઝોલતા. ૨ પ્રાણ પતી તમ કારણે કીધા કૂ-
ણે છળભેદ; સારથી અરજીનતા થયા જેને રટે છે વેદ; કેમ
નથી કંથ ઝોલતા. ૩ અભિમાની તમ જેવો કંથજી સૃષ્ટિ-
માં નહીં થાય; દ્રૌપદી જેવીનાં તાણીયાં ચીર જેતાં સભા-
ય, કેમ નથી કંથ ઝોલતા. ૪ અરેરે આ હૈવગતી જીવો ત્રા-
સે જે થકી દેવ; તે ધણી રણમાં રડવડે હંસ રહીતજ એવ,
કેમ નથી કંથ ઝોલતા. ૫ જેને અરથે જીવ આપીયા ગુરૂ
હાદાએ આજ; ભુપતી સર્વે રોજાઇ ગયા મુકી સ્ત્રીયાને રા-
જ કેમ નથી કંથ ઝોલતા. ૬ નાથ તમે વિના કેમ રહું
હૈયું ફાટીરે જાય; મનોહર મંદિર માળીયાં તેતો ખાવારે ધા-
ય, કેમ નથી કંથ ઝોલતા. ૭ કંથ વીના કામની તણો ન-
થી જગમાં ભાર; ઉભી રહેતાં ભુ ભારે મરે ઓશીયાળો
અવતાર. કેમ નથી કંથ ઝોલતા. ૮ ચોત્રફના વાયુ વાય છે

થતાં સ્વામીનો નાશ; શાગુદાર સર્વે ઉતરે મોટું મનનો ઉ-
 લ્લાસ, કેમ નથી કંથ બોલતા. ૯ ખાણું ને પીણું ગમે નહીં
 નીંદ્રા આવે ના લેશ; સ્વપ્નાં આવે તેને કારમાં ઉગડ દે-
 ખાય દેશ; કેમ નથી કંથ બોલતા. ૧૦ માથે પાંચ ત્યાં સુ-
 ધી ત્રીયા મોંઘી મણીથી અપાર; વીંચવા સોંઘી કુશકા થકી
 ઉઠ્યો સઉ અપ્રીકાર, કેમ નથી કંથ બોલતા. ૧૧ હૈયામાં
 તે હોળી પ્રગટી દુટ્ટી પડ્યું આકાશ; કોને સોંપી મુને કંથ-
 જ રહ્યા કોનીજ પાસ, કેમ નથી કંથ બોલતા. ૧૨ ભાનુમ-
 તી એણું કહી રડી કુટ્ટી છાતી અપાર; ઉરવી આખી કંપી
 તે સમે રોયાં પંખી તે કાર, કેમ નથી કંથ બોલતા. ૧૩ વ-
 જતી ચિતા કરી કાષ્ટની બેઠી તેમાંજ નાર; સ્વામીનું શી-
 ર મુક્યું અંકમાં અગ્નિ ચેતાવ્યો સાર, કેમ નથી કંથ બો-
 લતા. ૧૪ એવી રીતે બધી ત્યાં બળી કૌરવોની ત્રીયાય; અ-
 બળા પરવ પુરું થયું હરી બોલો શ્રોતાય, કેમ નથી કંથ
 બોલતા. ૧૪ ॥ વલણ ॥ પછી પાંડુ પુત્રે કર્યો વોટે તેને સં-
 સ્કારરે; દુરગો કહે વળતી ગયા ભીષ્મની પાસે સારરેરેરે. ૧૬
 ઇતીશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વિરચીતે મહાભાર-
 થાંતર ગત સ્ત્રી પર્વણી ભાનુમતિ વિલાપ વર્ણનો નામ દા-
 તીયો અધ્યાય. ॥ ૨ ॥

સુભિચાર્ય

॥ ગંગાગી શાસ્ત્રી ૧૦૮ ॥ ૧૦૮ ॥ ૧૦૮ ॥ ૧૦૮ ॥ ૧૦૮ ॥ ૧૦૮ ॥ ૧૦૮ ॥ ૧૦૮ ॥ ૧૦૮ ॥ ૧૦૮ ॥

॥ રાગ સામેરી ॥ વંશનાગયન એણિપેર બોલ્યા મુગ સત-
વાહિ રાય; વળતી લીખતી પાસે આબ્યા પાંડવને જદુરા-
ય. ૧ ગંગામતને કરજોતને કહેછે ધર્મ કુમાર; અરે પિ-
તા મેં રાજ્યને માટે કામે કુળ સંહાર ૨ નેથી મન ઉઠવેમ
થયું વળી પ્રગટી મન સીંતાય; માટે રાન્તિ ઉપજે એવો
ખતલાવો ઉપાય. ૩ એવાં વાક્ય સુણીને બોલ્યા ગંગાજી-
ના બાળ; અરે ભાઈ તમ પાસે રહે છે વિપ્રતણા પ્રતીપા-
ળ. ૪ તેને મુઝી મુંજને તુંતો પુછેછે રાજન; પણ એ જ્ઞા-
નીના જ્ઞાની છે સર્વજ્ઞ યદુતન. ૫ કોટીક જીવ પ્રગટા એ
પ્રભુથી કહું નેનો વિસ્તારી; જેમ રવી સવળે વ્યાપક છે
સ્થુળ સુક્ષ્મમાં માર. ૬ એમની ઇચ્છાએ ૭ માયા વિકાર
પામી તેહ; નેથી એક વસ્તુ પેઠા થઈ મહતત્ત્વ નામે જેહ.
૭ તેમાંથી મુગ મુગ થયા ને મવજ તમ જાગ; તેણે ક-
રી આ વિશ્વ ઉપજ્યું, ૮૮ ચૈતન્ય નિર્વાણ. ૮ તમે ગુણથી
ઉપજ્યાં નિશ્ચ પૃથ્વી જળ આનન્દ; વાયુ ને વળી તેજ થ-
ઈને પાંચે તત્ત્વ પ્રકાશ. ૯ રજેગુણ થપ્પા ઈંદ્રિયો સર્વે થઈ
રાજન; સત્ત્વ ગુણથી અહંકાર વળી ચિત્ત બુદ્ધિને મન.
૧૦ તે સવળું ભેગું થઈ બનીયો લીંગ દેહ નિર્વાણ; તેમાં
ચૈતન રૂપે પેઠા પોતે પુરૂષ પુરાણ. ૧૧ હાવે પાંચે તત્ત્વ ત-
ણું તો અર્ધ હતું વળી જેહ; નેનાં પચીસ થઈને બનીયો સ્થુ-
ળ ઉપાધિ દેહ. ૧૨ લીંગ દેહ પેઠો ને મધ્યે સ્થુળ વિશે તો

જ્યારે; તેથી સજીવન થઈ ક્રિયું નિગટ નેણીચારે. ૧૩ તે
વાતે વિરાટ દેહથી થયો બધો સંસાર; અહકારથી માની
હીધો દેહ તોળો વેહેવાર. ૧૪ અભિમાનને આધિન રહીને
અષ્ટ રહ્યું છે મન; ઈંદ્રિયોના વિષય વિશે તદ્દરૂપ થયું છે
હીન. ૧૫ સારાં નરસાં કર્મ કરાવે ઈંદ્રિયોથી મન; અહંકા-
રતો સત્ત્વ મનાવિ વળગાડે રાજન. ૧૬ એવી રીતે આત્મા
આવ્યો બંધનમાં ભુપાળ, જેમાં પેસે તેણું સુખ દુઃખ મા-
ને છે વ્રતકાળ. ૧૭ ચિત્ત વિષયમાં હીન થયું તેમ વિષય
ચિત્ત તદ્દરૂપ; જેમ ચમકને લોહ ગ્રહે એમ બેઉ પરસ્પર
ભુપ. ૧૮ ક્ષય વ્રજિને શીત કુંભે તે દેહ તોળો છે ધર્મ; અ-
ધ્યાસેથી માની લેછે ખંડા પામે મર્મ. ૧૯ બુધા અને પીપા-
સા એનો પ્રાણ ધર્મ કેહેવાળ; ધર્મ અને વળી શોક થવો તે
મનથી જાણો રાય. ૨૦ એવી રીતે માયાને વશ પડીઆ સ-
ર્વ જીવ; તેથી તેનો નથી ઓળખતા કૃષ્ણ ચંદ્ર આ શીવ.
૨૧ પુર્વ કર્મને ભોગવી રહેતાં દેહ પડે સાક્ષાત; નવાં કર્મ-
થી થાયે પાછો સ્થાવર પશુ નર જાત. ૨૨ તે માટે વર્ણાશ્ર-
મ કરા ધર્મ જાણવા રાય; તે પરમાણે અનુસરતાંતો ચિત્તની
શાન્તિ થાય. ૨૩ દીજ ક્ષત્રી ને વૈસ્ય, શુદ્ર એ વર્ણ મનુષ્ય-
માં ચાર; તેનો તુજને ધર્મ કહ્યું તે સાંભળ આણિવાર. ૨૪
સ્નાન સંક્યાને દેવ પુજા પત્રી ગાયત્રી સાક્ષાત. અન્નયજ્ઞ ત-
ર્પણ વળી એવો વૈશ્વદેવ વિખ્યાત. ૨૫ છએ કર્મ એ વિ-
પ્ર વરણને કરવાનાં નીરાદીન; વળી વૃત્તિ બિજા વિદ્યાથી
પોષણ કરવું તંન. ૨૬ ગૌ આહ્વાણનું પાત્રણ કરવું સુણવી
સત્ય કથાય; ખગને શિયા ધનીને કગવી ધર્મ તણી તો સા-
દા. ૨૭ ક્રિપાનમાંથી છઠો દિવસો વેગો બેની પાસ; તેથી

પિંડનું પોશણ કરવું ક્ષત્રીને પ્રકાશ. ૨૮ ઉધમમાં ખેતી કરવીને વળી કરવા વેપાર; તેમાંથી દસમા હીસાનું પુન્ય જ કરવું સાર. ૨૯ કૃષ્ણ કથાને સુણવી નિત્યે નમ્રપણે હમેશા; વૈશ્ય તણાં એ કર્મ જાણવાં સત્ય કહું નરેશ. ૩૦ ત્રણે વરણ તણી તો કરવી સેવા નીત્યે સાર, તેથી પિંડનું પોશણ કરીને ભજવા જગદ્ધાર. ૩૧ શક્તિ પ્રમાણે પુન્યજ કરવું વેદ ન ભણવા સાર; શુદ્ધ તણાં એ કર્મ મુખ્ય છે નામતણા અધિકાર. ૩૨ એવી રીતે ભીષ્મે કીધા વર્ણ ધર્મ રાજન; ત્યારે કરજેડીને બોલ્યા યુધિષ્ઠીર વચન. ૩૩ ॥ વક્ષણ ॥ કરજેડી કહે ભીષ્મને કુંતાના કુંભારરે; દુર્ગો કહે તે પુછતા આશ્રમધર્મ વિચારરેરે. ૩૪ ધત્તી શ્રી પાંડવ ચરિત્રે કવી દુરગાશંકર વિરચીતે મહાભારથાંતર ગત શાન્તિ પર્વણી યુધિષ્ઠિરસ્ય ભીષ્મેન વિરોધ્યતિ તથા વર્ણ ધર્મ કથીતો નામ પ્રથમો અવ્યાયઃ ॥ ૧ ॥

કડવું ૨ જી.

॥ રાજ માફ ॥ બોલ્યા વૈશમપાયન વાણ, સુણ ભુપ ચતુર મુગ્ધાણ; વર્ણ ધર્મ જણવા પછી સાર, બોલ્યા યુધિષ્ઠીર તેણે ડાર. ૧ સર્વ આશ્રમના ધર્મ જોહ, કહો વિસ્તારી દાદાજી તેહ; ત્યારે ભીષ્મ કહે સુણ રાય, જેથી સંશય સઘળા તબાય. ૨ પહેલા આશ્રમ તો વળી જોહ, બ્રહ્મચારી તણો જાણો તેહ; કરવો વિદ્યાનો તેમાં અભ્યાસ, ખેદ આણી ન થાવું ઉદાસ. ૩ સાત્વીક પુરાણને વેદ ન્યાય, તેને શીખવાં રાખી ઇચ્છાય; સ્વાહ વૈભવ તાંબુળ પાન, તેને તજવું છોડી ગુમાન. ૪ મત્તી રાખવી નિર્મળ સારી, એક ચિત્ત જોવી તહિ નારી; ગૂઝ આજ્ઞા ન કરવી ભંગ, તજવાં

ત્યમ વિષય અંગ. ૫ તેલ યોજવું નહિં તન માંય, વસવું નહિં દુષ્ટને જ્યાંય; ભુમી સુવું ને ઉંધવું લેશ, પ્રેમથી રાખી પાંચ ક્રેશ. ૬ નિત્ય કર્મ ન તજવું તમામ; વ્યસન રાખવું નહીં અભીરામ; દુષ્ટ વસ્તુ ન કરવી ભોજન, લેવું પવિત્રનું વળી અંન. ૭ સ્વેત વસ્ત્ર તો પહેરવાં સાર, પ્રેત અંન ન કરવું આહાર; વાસ્તુ શાન્તિ શ્રીમંતાદિ જેહ, વળી વર્જવાં નીશ્ચય તેહ. ૮ ગુરૂ સેવાને ભક્તિ પ્રભુની, નવ ચુકવી વેળાજ તેની; એવો રાખવો નીશ્ચય ટેક, બ્રહ્મચારીનો એજ વિવેક. ૯ બ્રહ્મચર્ય પાળ્યા પછી સાર, કરવો પોતાના મનમાં વિચાર; ઇચ્છા ગ્રહસ્થ થવાની થાય, ત્યારે પરણુ વી શ્રેષ્ઠ કન્યાય. ૧૦ મન હોય જે વૈરાગ્યવાન, ત્યારે તો થાવું ત્યાગી નિહાન; હવે ગ્રહસ્થના ધર્મ જેહ, કહું વિસ્તારી તુજને તેહ. ૧૨ ભત્તી કર્મ શાસ્ત્રે કહ્યાં જેહ, પવિત્ર પશ્વે પાળવાં તેહ; ઘટે તેવો રાખી કુળાચાર, હિંસા કરવી નહીં લગાર. ૧૨ દેવી દેવ થવાને પ્રસંન, જીવ મારવો નહીં રાજન; અતિ દુઃખ પડે અકળાઇ, આત્મ હત્યા કરવી નહિં ભાઈ. ૧૩ સ્વાર્થ પરમાર્થ સમજીને મન, ચોરવું નહીં પારકું ધન; પર પત્નિનો છોડવો સ્નેહ, વળી વ્યસન તો ખોટાં જેહ. ૧૪ ઉંચ વરણુને દોશ વિચારી, નિચ ભત્તીનું પીવું ન વારી; ઉતરતી વરણુનું રાંધ્યું અંન, ક્યારે કરવું નહીં ભોજન. ૧૫ અજાણે પણુ જે તે ખવાય, તોય ગ્રાણુ તેનો વટલાય; દેહ શુદ્ધ્યાદિ કર્મ તો થાશે, ત્યારે દોષ તેવો તે પળાશે. ૧૬ દુધ અગ્નીને ઘીથી જે થાય, તેવું તે શુદ્ધ અડકે ખવાય; કેવળ દુધ ઘીથી રાંધ્યું અંન, થાય મારમમાં તે ભોજન. ૧૭ વૃદ્ધબાળકને રોગીષ્ટ કાય, તેનાથી સ્નાન વિના

ખવાય; એકાદશી આદીવૃત જેહ, કરવાં ઉમંગ આણીને તેહ. ૧૮ દ્રોહી પાપી હશે નર નાર, દંભી વાદીને ખુની અપાર; વ્યભિચારી વિમુખ મતિ બ્રહ્મ, સંગ તજવો તેનો ઉત્કૃષ્ટ. ૧૯ બ્રહ્મા વિષ્ણુ ને ત્રિશુળ ધારી, શક્તિ સુર્યને વિધન વિહારી; એટલાનું કરીને પુજન, ખાણું ગૃહસ્થને પછી અનં. ૨૦ ગળ્યા વિનાનું દુધ ઘી પાણી, તેને પીણું નહીં માંસ બાણી; હોય જળમાં જીવ અપાર, સ્નાન કરણું નહીં તેણે ઠાર. ૨૧ દેવાસય જળાશય ખાગ, ધર્મશાળાને ક્ષેત્ર વિભાગ; હુત દ્રવ્ય હોમ્યું હોય જ્યાંય, મળ મુત્ર ન કરવું ત્યાંય. ૨૨ રાજ બહુસુતને ગુણવાન, સંત શસ્ત્રધારી વિદ્વાન; તેનું અપમાન ક્યારે ન થાય, શ્રુતિ સ્મૃતિ તણો એવો ન્યાય. ૨૩ ગુરુ સંત દેખી ઉભા થવું, આવતા બાણીને સામા બહું; દેવ મંદિર રાજ સભાય, હરી કથા જ્યાં નિત્યે કહેવાય. ૨૪ ઠાણે હાથે ન જવાય ત્યાંયે, એવો નિર્ણય શાસ્ત્રની માંયે; જુઠી સાક્ષી ઠગો પક્ષપાત, લાંચ ખાવી ને વિશ્વાસઘાત. ૨૫ જરુ કર્મને નિંધાતો જેહ, પ્રાણ ગયે ન કરવાં તેહ, આપદકાળ આવી પડે જ્યારે, મુકવી નહીં હીમત ત્યારે. ૨૬ ગ્રહણ સુતકને રતુશ્રાવ, ત્રણે પાળવાં આણીને ભાવ; યુવાવસ્થાવાળી જે નાર, હોય એકાંતમાં જેણીવાર. ૨૭ આપતકાળ વિના તેની પાસ, ઉણું રહેવું નહીંજ પ્રકાશ; ઉગારે કાચ આપણી કાચ, તોય પત્તિ ન તેને અપાય. ૨૮ જન્મ મરણ વિવાહનું કર્મ, તેને તજતાં થાય અધર્મ; માતપિતાને ભાઈ રોગીષ્ટ, તેને પાળવાં આણીને નીષ્ટ. ૨૯ આવે આંગણે ચાચક જન, તેને આપણું ઉઠીને અનં; શ્વાન વાયસને વળી ગાય, તેનો વિભાગ કાઢવો રા-

ય. ૩૦ લાલ માંહીથી દશાંશ જેહ, પુન્ય ઠેકાણે અર્પણું તે-
હ; જીવ પડવા વાળું જે અંન, ઝાઝું રાખણું નહીં રાજન.
૩૧ સુવા ખાવાને મૈથુન માંચ, અતિ લોભ ન રાખવો ત્યાં-
ચ; પુત્ર પુત્રી બે થતાં પ્રજાય, તુચ્છ વિષય છોડવો રાય.
૩૨ પછી ત્યાગી થઈને પ્રકાશ, કરવો યોગ કળાનો અભ્યા-
સ; નિત્ય ભજવા જગદાધાર, આશા ત્રસ્ણા તજી નીરધાર.
૩૩ ॥ વલણ ॥ બ્રહ્મચારી સંસારીના ધર્મ કહ્યા એહ રાયરે;
દુર્ગો કહે તે પાળતાં પ્રાણી સ્વર્ગે ભયરે. ૩૪ ઇતીશ્રી પાં-
ડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વિરચીતે મહાભારથાંતર મત
શાન્તીપર્વણી બ્રહ્મચારી ત્યાગી ધર્મકથીનો નામ દ્વીતીયો
અધ્યાય. ॥ ૨ ॥

કડવું ૩ જી.

॥ રાગ સૌરઠ ॥ વૈશમપાયન એણીપેર બોલ્યા મુણ
સતવાદી રાય; ત્યાર પછી દોદો બતલાવે ત્યાગીની ક્રિયાય.
૧ સંસારીથી છેટા રહેણું ત્યાગીને રાજન; ભગવાં લુગડાં
પહેરી કરણું ભીક્ષાથી ભોજન. ૨ અન્નકારને ધાતુ પાત્ર
તે નવ રાખણું વળી પાસ; વિષય વાત સાંભળતાં થાણું
અંતરમાં ઉદાશ. ૩ સ્ત્રીની સાથે ભાષણુ દર્શન કરણું નહીં
અકાશ; અબાણે થાયે તો કરવો તે દિવસે ઉપવાસ. ૪ કામ
ક્રોધ આદિ છ શત્રુ મહા બળીયા કેહેવાય; તેને તો વૈરાગ્ય
આણીને હણવા એતો ન્યાય. ૫ દ્રવ્ય તણો પ્રતિગ્રહ તેતો
કરવો નહીં કોઈ કાળ; તેવી રીતે થાંપણ કોઈની રાખવી
નહીં ભુપાળ. ૬ વશ કરવી ઈંદ્રીયો સર્વે કરવો નહીં વ્રેપા-
ર; ક્ષમા ધૈર્ય ને શાન્તિ તેતો તજવી નહીં લગાર. ૭ રાત્રી-
એ એકલા નવ ભણું સંગ વિના રાજન; તેણું સ્વાર્થ ને

સ્નેહ થકી નવ વદ્ધનું વ્યર્થ વચન. ૮ સદાકાળ તો શુદ્ધજ
 રેહેવું મન કાયાથી સાર; કલ્પીત ધર્મનો આશ્રય કરીને ત-
 જવો નહીં આચાર. ૯ મંડળી કે ભીક્ષા વીના નવ જાણું મ-
 હસ્થને ઘેર; પ્રભુની પ્રાપ્તિ થાયે એવી ચિંતવવી વળી પે-
 ર. ૧૦ ભીક્ષાને પીરસવા માટે પુરૂષ નથી જે ધાર; તે ઠે-
 કાણે ભીક્ષા લેવા જાણું નહીં નિર્ધાર. ૧૧ અક્રીણુ, તમાકુ,
 ગાંજે આદી કરવાં નહીં વ્યસન; તાંબુળ પણ ખાણું નહીં
 ભાઈ ત્યાગીને રાજન. ૧૨ ગર્ભાધાનાદી સંસ્કારો રતુશાં-
 ત્યાદી જોહ; એકાદશાદી પ્રેત ક્રીયા તજવી ભોજનમાં તેહ.
 ૧૩ હરી કૃપા વીના નવ કરવી ગ્રામ્ય તણી વારતાય; આપ-
 લકાળ વીના નવ સુવું સન્યા ઉપર રાય. ૧૪ દુષ્ટ પુરૂષ કો-
 ઈ ગાળો ભાંડે વળી મારે અતી માર; તો પણ તેના જેવું
 સંતને કરવું નહીં નીરધાર, ૧૫ વળી કોઈ પ્રાણી કરે તેહ-
 ની નીંદાને અપમાન; તદ્દપી આશીશ દેવી તેને એતો
 ન્યાય નીદાન. ૧૬ છૂત આદી જે રમત કહાવે તેતો નવ
 રમાય, ચોરી ચાડી હીંસા નીંધા તે શમણે નવ થાય. ૧૭
 ભ્રષ્ટ તણું ઓસડ નવ ખાણું કેફ ન કરવી સાર; પક્ષપાત-
 થી વાંકું ચુકું વદ્ધનું નહિ લગાર. ૧૮ અવીધામય અબળા
 તેથી ખીલિવું બહુ રાજન; સઘળે સરખી દ્રષ્ટી રાખી કર-
 વું નીત્ય ભજન. ૧૯ વાહન ઉપર ખેશી નવ જાણું સાંજે
 શરીરે રાય; કાળ તણો ભય રાખી દીલમાં કરવી નહીં ચીં-
 તાય. ૨૦ પ્રાણી કોઈ આવીને પુછે પ્રશ્ન તણી તો વાત;
 ત્યારે શાસ્ત્રની શાખે દેવો ઉત્તરતો સાક્ષાત. ૨૧ સદ્વીધા-
 નો સંગ્રહ કરવો દેવું જ્ઞાનનું દાન; સર્વ કાળ આનંદી રેહેવું
 રાખવું નહીં વળી માન. ૨૨ કોઈ પ્રકારે કલેશ ન કરવો, ત-

જવી તૃષ્ણા સાર; મમતા મનથી મુકી દેવી કરવો તત્વ વિ-
ચાર. ૨૩ દેશકાળ પ્રમાણે વદવું મુખથી પ્રિય વચન; તેમાં
તો નવ થાવા દેવું ધરમતણું છેદન. ૨૪ વલણ ॥ ત્યાગી-
ના જેહ ધરમ છે તેને પાળે જેહરે; દુર્ગો કહે દાદો વધા ફરી
નવ પામે દેહરેરેરે. ૨૫ ઇતિ શ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગા-
શંકર વિરચીતે મહાભારતમાંતરગત શાન્તિ પરવણી ત્યાગી ધ-
ર્મ વરણનો નામ તૃતીયો અધ્યાયઃ ॥ ૩ ॥

કડવું ૪ થું.

॥ રાગ ભાઈ ॥ બોલ્યા વૈશમપાયન વચન મુણ સત્ય-
વાદી નૃપ તન; હવે ગંગા તણા મુત જેહ, કહે સ્ત્રીઓ ત-
ણા ધર્મ તેહ. ૧ સુવાસીની ને વિધવા નાર, તેના જુદા જુ-
દા બે પ્રકાર; સુવાસીની નારીને રાજન, કરવું કંથનુ નિ-
ત્યે સેવન. ૨ અંધ પંગુ ને હરીદ્રી સાર, રોગી નપુસુક ની-
રધાર; મતિ મુરખ ને અનાચારી, કામી કોધી ને વ્યસની
ભારી. ૩ તેવા પતીની નારીને રાય, કરવી પ્રિતી આણીને
સેવાય; પતિ પેહેલું ન કરવું ભોજન, તેવું તજવું પહેલું
શયન. ૪ કટુ ભાષણ કરવું ન ક્યારે, સ્મૃતિ વાકય તો એ-
વું ઉચારે; પર પુરૂષ સાથે નિરવાણ, દુઃખ વીના ન કરવું
પ્રયાણ. ૫ વિના પ્રસંગે તેહની સંગ, બોલવું નહિ આણી
ઉમંગ; રહ્ય ભાગ ને નામી વીશેષ, વળી સાથળ મુખનો
દેશ. ૬ પરપુરૂષ દેખે એમ તેહ, નવ રાખવાં ઉઘાડાં એહ;
ભાંડ ભવૈયા જે ગીત ગાય, તેને શ્રોત્ર થકી ન સુણાય. ૭
પતી દેશી અને વ્યભીચારી, એવી હોય કદી સગી નારી;
તહથી તેનો તજવો સંગ, અખળાને આણીને ઉમંગ. ૮ પ-
તિ પોતાનો પરદેશ જાય, ત્યારે વસ્ત્ર નવાં ન પહેરાય; સા-

રાં સારાં ઘરેણાંજ જેહ, નવ પેહેરવાં પ્રેમથી તેહ. ૯ હાસ્ય વિનોદ તજવું સાર, બેસવું નહીં પારકે દાર; સાસુ સસરો-ને જેઠ જેહ, તેનું કહેવું કરવું આણિ સ્નેહ. ૧૦ પતિને નવ ગમે જે વાત, તેતો કરવી નહીં સાક્ષાત; ઝાઝો મેળો ભરાય જે ઠાર, ત્યાંનો બવું નહીં નીરધાર. ૧૧ કહ્યા સુવા-સીની ધર્મ એહ, પાળવા પ્રેમદાઓને તેહ; હવે વિધવા ત-ણો વ્યવહાર, સુણ ભુપતિ તું આણીવાર. ૧૨ સચ્ચિદાનં-દ જે કૃષ્ણ દેવ, તેની પતિભાવે કરવી સેવ; સાસુ પુત્ર ને સસરો જેષ્ટ, આજ્ઞા તેહની પાળવી શ્રેષ્ટ. ૧૩ સમીપ સ-ખંધ વિનાના જન, તેને અડકવું નહીં બાણી મન; હોય ત-રૂણ અવસ્થા જ્યારે, તરૂણ પુરૂષની સંગાથે ત્યારે. ૧૪ ઉ-ભાં રહી એકાંતમાં સાર, નવ કરવો વાત વીચાર; આંદ્રાય-ણાદિક વ્રત જેહ, કરવાં ઇંદ્રિયો દમવા તેહ. ૧૫ આત્મા પોષણ જેટલું ધન, રાખી મૂકવું કરી જતન; તેથી વધારે હોય તો સાર; દેવું સુપાત્રને નિરધાર. ૧૬ એકવારજ કર-વો આહાર, ભોંય સુવા તણો અધીકાર; મૈથુનાશક્ત એવાં જે પ્રાણિ, એક ચિતે બેવાં નહિ બાણી. ૧૭ સુવાસીની જે-વા શણગાર, કોઈ કાળે ન ધારવા સાર; બતી કુળથી ઉલ-ટો વેશ, નવ ધરવો તેને નરેશ. ૧૮ ગર્ભ પાત કરવા વાળી-નારી, તેને અડકવું નહીં વીચારી; તેની બેડે ન કરવી વા-ત, વિધવા અબળાને સાક્ષાત. ૧૯ ચીત્ર વીચીત્ર કસળી જેહ, નવ પહેરવું વસજ તેહ; બેઉ પ્રકારની સ્ત્રીને રાય, વ-સ્ર ઝીણું ન ઓઢવું કાય. ૨૦ રજસ્વળાપણું વળી જેહ, ન વ રાખવું ગુપ્તજ તેહ; નગ્ન દેહે ન કરવું સ્નાન, ભાવે ભ-જવા શ્રી ભગવાન. ૨૧ ॥ વલણ ॥ વિધવાને સધવા તણા

ધર્મ કહ્યા નિરધારરે; દુર્ગો કહે હવે કરે રાજ્ય ધર્મ વિસ્તારેરેરે. ૨૨ ઇતિ શ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુર્ગાશંકર વીરચીતે મહાભારથાંતર ગત શાન્તિ પર્વણી વિધવા સધવા ધર્મવર્ણનો નામ ચતુર્થો અધ્યાયઃ ॥ ૪ ॥

કડવું ૫ મું.

॥ રાગ સોરઠ ॥ વૈશમપાયન એણીપેર બોલ્યા મુણ જનમેજય રાય; યુધિષ્ઠિરને ગાંગેવ કહે હવે રાજ્ય ધર્મ મહિમાય. ૧ માતપિતા જ્યમ પુત્રને પાળે પ્રીતી આણી સાર; તેવી રીતે પ્રજા પાળવી રાજને નીરધાર. ૨ વેદ ધર્મનું સ્થાપન કરીને ખળનો કરવો નાશ; ગૌ બ્રાહ્મણની વારે ચડવું દુઃખ દેખી પ્રકાશ. ૩ સાત અંગ છે રાજ્યતણું વળી પ્રસીદ્ધ ચાર ઉપાય; તે સર્વે જાણીને કરવો સ્મૃતી પ્રમાણે ન્યાય. ૪ ખત્રીશ લક્ષણ વિધા થાદે બોનેર પુરી કળાય; તે સર્વેને શીખી રાખવી ઘટતી પાસે રાય. ૫ દેશ કાળ વ્યવહાર નીતીને જાણે એવા જન; તેને નીત્યે રાખવા પાસે મનવી તેનું મન. ૬ જ્યોતિરવિદ્ય ને વેદ શાસ્ત્રીઓ વાત વીનોદી જોહ; તે સર્વને પાસે રાખવાં તેમાં નહીં સદેહ. ૭ ધનુર્વેદને ધર્મશાસ્ત્ર તે બાણવાં આણી પ્રેમ; સેવકનું અપમાન ન કરવું વીના પ્રસંગે તેમ. ૮ ગળું તપાશી શીક્ષા કરવી ગુન્હા પ્રમાણે રાય; તેમાં ધર્મ તપાશી જોવો જોથી પાપ ન થાય. ૯ રૈયતનું દુઃખ સુખ સમજીને કરવો નહીં વળી કર; પોતાથી ભારે હોય તેની જોડે ન કરવું વેર. ૧૦ વીપ્ર સાધુ ને અબળા એ ત્રણ ખુન કરે કદી રાય; પણ તેને દેહાંત વિનાની કરવી તો શીક્ષાય. ૧૧ મગયા માટે જન્મ ખેસવું રાજસભાની માંય; વિનતા જોડે વૈભવ કરવો ટે-

મ રાખવો ત્યાંય. ૧૨ નાની મોટી પર અબળાને જાણવી
 માત સમાન; ગુરૂની પાસે જઈને સુણવી સત્ય કથા નીદા-
 ન. ૧૩ દુષ્ટ મંત્રીને તજવો તેવો કરવો યજ્ઞ વિશાળ; અ-
 ન છત્ર બાંધીને લેવી રંક તણી સંભાળ. ૧૪ શામ હામ ભે-
 દે વશ કરવો શત્રુને નિરધાર; તેથી નવે માને તો છેવટ યુ-
 દ્ધજ કરવું સાર. ૧૫ રણ સંગ્રામે ચઢીને આણે દયા ખેદ
 ને ત્રાસ; તેથી તે નકે સંચરશે શ્રુતિમાં એમ પ્રકાશ. ૧૬
 સત્ય યુદ્ધ કરતાં રણ મળ્યે કોટીક જીવ હણાય; તદપી તે-
 નું પાપ ન બેસે ક્ષત્રી સ્વર્ગે જાય. ૧૭ તેવી રીતે ધર્મ તણા
 આચાર્ય ભુવંતી જાણ; તેના ધર્મ કહું તું સાંભળ યુધીષ્ઠીર
 નિરવાણ. ૧૮ વેદશાસ્ત્રથી રહિત કરે જે પ્રાણી કોઈ વા-
 ત; તેવાનું આચાર્ય પુરશે માનવું નહીં સાક્ષાત. ૧૯ પોતા-
 ને પણ શ્રુતિ સ્મૃતિથી પ્રવર્તાવવો ધર્મ; સેવકને વિસ્તારી
 કેહેવાં વર્ણાશ્રમનાં કર્મ. ૨૦ આશ્રમ ભેદ પ્રમાણે કરવો પ્રા-
 ણીને ઉપદેશ; તેમાં મુખથી દ્રવ્ય ન માગવું લોભ દ્રષ્ટીથી
 લેશ. ૨૧ હરી ઈચ્છાએ દ્રવ્ય આવે તો તેનો કરી વિચાર;
 પાંચ પ્રકારે વાવરવું તે તેનો કરૂં વિસ્તાર. ૨૨ હરી મંહિ-
 રને અંન છત્ર વળી યજ્ઞ વૃદ્ધશાળાય; તેવું ઓછવ કેરા કિ-
 વસે દ્રવ્ય ખરચવું રાય. ૨૩ એક ઠેકાણે રહેવું ઠરીને આ-
 તુરભાસમાં સાર; આઠ ભાસ કરવા નીકળવું અવનીમાં ની-
 રધાર, ૨૪ આપત્તિમાં પોષણ કરવું બીક્ષાથી રાજન; પ્રા-
 ણ જાય પણ નવ ઓચરવું વેદ રહિત વચન. ૨૫ કર્જ આ-
 પવું ને લેવું થાવું નહિ જમાન; પોતાને સઉ પુજે તેનું
 કરવું નહિ અભીમાન. ૨૬ શિષ્યોએ આપેલું જે કંઈ
 અંન વસ્ત્ર નીરધાર; તેને વેચી દ્રવ્ય ન કરવું ગુરૂને સમજ

ને સાર. ૨૭ શીવ શક્તિને વીણું ગણપતી દીવસ તણે
કરનાર, એ પાંચેની પુજા કરવી પ્રીતી આણી અપાર. ૨૮
બ્રહ્માચારીને સાધુ તેનું કરવું નહીં અપમાન; તેના મત પ્ર-
માણે ચાલવું જ્યાં જવું તે સ્થાન. ૨૯ હરી મંદીરમાં હરી
સેવાનો રાખવો બદોબસ્ત; મુમુક્ષુને ઉપદેશજ કરવો સર્વ
કાળ રહી સ્વસ્થ. ૩૦ વીના પ્રસંગે વાદ ન કરવો બાળની
સાથે રાય; ધર્મ ગુરૂના ધર્મ કહ્યા તે સુણતાં પ્રાશ્વીત જાય.
૩૧ ॥ વક્ષણ ॥ ધર્મગુરૂને ભુપના ધર્મ કહ્યા નીરધારરે; દુર્ગો
કહે ત્યારે વધા ભુપતી ધર્મ કુમારરેરેરે. ૩૨ ઇતિ શ્રી પાંડવ ચરી-
ત્રે કવી દુરગાશંકર વીરચીતે મહાભારથાંતર ગત શાન્તિ પર્વ-
ણિ આચાર્ય ધર્મ તથા રાજધર્મ વર્ણનો નામ પંચમો અધ્યાય;

કડવું ૧ હું.

॥ રાગ મા૩ ॥ બોલ્યા વૈશમપાયન વાણ, સુણ ભુપતિ
ચતુર સુજાણ; ધર્મગુરૂને ભુપના એહ, કહ્યા વિસ્તારીને ધ-
ર્મ તેહ. ૧ પછી ભીષ્મ પીતાને ઠાર, પુછ્યું યુધીષ્ઠીરે
નીરધાર; ત્યારે ભીષ્મ કહે સુણ રાય, કહું મોક્ષ તણે મહી-
માય. ૨ વર્ણાશ્રમના કહ્યા ધર્મ જેહ, પવીત્રપણે પાળવા તે-
હ; ધર્મ પાળે સારી રીતે જ્યારે, થાય ચિત્તની શુદ્ધી તે વા-
રે. ૩ ચિત્ત શુદ્ધ થવાથી રાજન, મળે વ્રદ ગુરૂ મહામન;
તેવા ગુરૂની પ્રાપ્તિ થાય, ત્યારે આત્માનું રૂપ દેખાય. ૪
આત્મા દેખાએ પરમાત્મા ભાસે, તેથી ઉપાધી સર્વે પળા-
શે; એવું સાંભળીને તેણે ઠાર, બોલ્યા પાંડુરાજના કુમાર.
૫ વ્રદ ગુરૂતણું નિરવાણ, પડાવોને મુને ઓળખાણ; ત્યા-
રે બોલીયા ગંગાકુમાર, જગતના ગુરૂ કહે ત્રાય ચાર. ૬ પાં-
ચમા ગુરૂ વ્રદ પ્રભાત, જેથી તાપ ટળે છે સાક્ષાત; અનુ-

ક્રમ થકી આણીવાર, કહુ પાંચે ગુરૂનો પ્રકાર. ૭ શીશુ પૌ-
 ગંડ કુમાર જેહ, યુવા સંજ્ઞા છે ચોથાની તેહ; શીશુગુરૂ
 પીતાને કહેવાય નાંખે સંસાર માંહી સદાય. ૮ તેનું પૌ-
 શણુ કરવું સાર. દુઃખ દેવું નહીં નીરધાર; ગુરૂ પૌગંડ
 ગારને કહે છે, કર્મ કાંડ એતો શીખવે છે. ૯ આપવી
 તેહને દક્ષણાય ધરમ શાસ્ત્રતણે. એવો ન્યાય; ત્રીજા ગુરૂતો
 મહેતાજી જાણે, તેની કુમાર સંજ્ઞા પ્રમાણે. ૧૦ ભણાવે
 એતો વિદ્યા તપામ, તેથી ગર્વ વામે અક્ષીરામ; ગજા પ્રમા-
 ã તેહનો સાર. કરવો દ્રવ્યથકી સતકાર. ૧૧ હવે યુવા ગુરૂ
 જેહ રાય, તેનો આચાર્ય મોટો કહેવાય; આપી ઉપદેશને
 દ્રવ્ય લે છે, ગાડી ગોડે બેસીને ફરે છે. ૧૨ શક્તિ પ્રમાણે
 તેહની રાય, કરવી સંસારીને તો સેવાય; કાળી રાત્રીના
 પોહોર એ ચાર, તેથી નવ જડે તત્ત્વજ સાર. ૧૩ વ્રદ્ધ ગુરૂ
 મળે મોક્ષ થાય, કહું લક્ષણ તેહનાં રાય; નથી ક્રોધ રૂદેમાં
 લગાર, જાણે સત્ય અસત્ય વીચાર. ૧૪ તિવ્ર વૈરાગ્ય મન-
 માં રાખે, વાળી મિથ્યા મુખે નવ ભાખે; દયા દીલમાં દ્રષ્ટી
 સમાન, નથી ક્રોધ અને અભીમાન. ૧૫ દ્રવ્ય તારણીથી
 રહે દુર, ભક્તિ ભાવ વીશે ભરપુર; નથી શોકને મોહ લ-
 ગાર. રહે આનંદ માંહી અપાર. ૧૬ કરે શીખ્યને પોતાના
 જેવો, તેના મંગનો પ્રતાપ તેવો; જીવ શીવના ભેદને જાણે
 સચ્ચીદાનંદ જ્યોતી પ્રપાણે. ૧૭ એવા હોય પ્રાણી કોઇ
 જેહ, વ્રદ્ધ ગુરૂ ગણાય છે તેહ; તેને સોંપવું તન મન ધન,
 પાળવું પ્રેમ આણી વચન. ૧૮ કૃપા કરે ગુરૂ તેણીવાર,
 શીખવાડે સમાધી પ્રકાર; તેના મારગ બે નિરધાર, પૈપીલી-
 ક વિહગમ સાર. ૧૯ વિહંગમતો મારગ જેહ, સેહેજ સમા-

ધી જાણવી તેહ; પૈપીતીક પ્રકારની વાન, યોગ સમાધીમાં
 છે સાક્ષાત. ૨૦ હવે સેહેજ સમાધીનું જ્ઞાન, કહ્યું વિસ્તારી
 સર્વ નિદાન; મન સ્થિર કરી નીત્યમેવ, ધ્યાનમાં લાવવા કૃ-
 ણ્ય દેવ. દ્રઢ આસન કનકવત્તું તે ઠાર, વિષય ઈન્દ્રિયોના
 હણી સાર; ઈન્દ્રિ જીતીને રાખવી સ્થીર, ઘણી ધારવી હૈ-
 યામાં ધીર. ૨૨ મુળ મંત્ર જે છે ઓમકાર, તેને જપવોજ
 તેણી વાર; સેજ સમાધી જાણવી એહ, કરવી ભક્ત પુરૂષો
 ને તેહ. ૨૩ યોગ સમાધી કેરો પ્રકાર, ઘણો કઠીણ છે નિ-
 રધાર; ભુમી પવિત્ર હોયજ ન્યાંય, કરવું એકાંતે આસન
 ત્યાંય. ૨૩ બ્રગચર્મ પાથરી સાર, બેસવું રાખી શુદ્ધ વિ-
 ચાર; વ્રત્તિ ઈન્દ્રિયોની વળી જેહ, સમેટી સડે રાખવી તે-
 હ. ૨૫ કરવો પ્રાણાયામ તેણે ઠાર, વાયુ બંધ કરી નીરધા-
 ર; વળી અપાન વાયુ જે કાવે, ઉંચો ચઢાવવો તેને ભા-
 વે. ૨૬ થાય અપાન ભેગા સમાન, ત્યારે મન થાશે સાવધા-
 ન; મન નિશ્ચળ થાશે જે વારે, દેહમાં ચક્ર દેખાય ત્યારે. ૨૭
 તેના દેવનાં દર્શન થાય, વર્ણનું રૂપ તે ઓળખાય; કરવી
 માનસી પુજા તે કામ, અતિ આનદથી અભીરામ. ૨૮ પછી
 પ્રાણને ઉંચો ચઢાવી, બેવા બ્રહ્મને ધ્યાનમાં લાવી; બ્રહ્મ ૨ં.
 ધ્રુવો મારગ જેહ, સોયના અગ્રથી ઝીણો તેહ. ૨૯ પાછો ઉ-
 તરે નહીં બે પ્રાણ, થાય મૃત્યુ તત્ત્વ નીરવાણ; એવું કઠીણ
 છે કામ એહ, ગુરૂ વિના ન કરવું તેહ. ૩૦ યોગ સમાધિનો
 કરનાર, ભુવે વિશ્વને દ્રષ્ટિથી સાર; ભુત ભવિષ્યને વર્ત-
 માન, ત્રણે કાળને જાણે નિદાન. ૩૧ અણિમા આદિ સી-
 દ્ધિઓ જેહ, રહે યોગીને આધિન તેવે; પરકાયામાં કરે પ્રવે-
 શ, દેવતાનો ધરે તેમ વેશ. ૩૨ પછી ભિખ્મ કહે પાંડુ કુમા-

૨, યોગ સમાધિ જાગે એ સાર; યોગ સમાધિ થકીજ રા-
ય, સેજ સમાધિ સહેલી કહેવાય. ૩૩ બેડે મારગે મુક્તિ
પમાશે, જીવ રૂપ મટી શીવ થાશે; ફરી આવવું ક્યારે ન
થાય, એવો સમાધિનો મહિમાય. ૩૪ ॥ વલણ ॥ એ રીતે
ભિષ્મે કહ્યો મોક્ષ ધર્મ મહિમાયરે; દુર્ગો કહે તેને મુણે
તે તો પાવન થાયરે. ॥ ઇતીશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર
વિરચીતે મહાભારથાંતર ગંત શાન્તિ પર્વણી મોક્ષ ધર્મ વર્ણ
નો નામ પછો અધ્યાયઃ ॥ ૬ ॥

કડવું ૭ મું.

॥ રાગ સામેરી ॥ વૈશમપાયન એણીપેર બોલ્યા સુ-
ણ સતવાદી રાય; વળતી યુધીષ્ઠીરને કહે છે પોતે ભીષ્મ
પીત ય. ૧ અહ્યા ધરમ કૃષ્ણચંદ્રને પુણું બ્રહ્મ તું જાણ;
નિરાકાર સાકાર થયા સ્વધૃત્યએ નીરવાણ. ૨ જન્મ કરમ
એમનાં સડે તે તો અલૌકીક કહેવાય; શેષ સરીખા પાર ન-
પામે સહજ જીભથી રાય. ૩ કોઈના એ સબંધી નથી મી-
ત્ર જ્ઞાત રાજન; સઘળે સરખા વ્યાપી રહ્યા છે પોતે પ્રાણ-
જીવન. ૪ સર્વે ધરમનો ત્યાગ કરી તું રહેજે એમને શણું;
તેથી તો ટળશે દુઃખદાયક જન્મ અને વળી મર્ણ. ૫ કાર્ય
કારણને માટે એતો ધરે મનુષ્ય અવતાર; પણ માયા વળ-
ગે નહી પ્રભુને કર્મ દોશ નીરધાર. ૬ અનંત કોટી બ્રહ્માંડ
રહ્યાં એક રૂંવાડામાં રાય; વેદ સરીખા પાર ન પામે નીગ-
મ કહીને ગાય. ૭ એક રૂપને અનેક નામ છે વ્યાપક વિ-
શ્વાધાર; જે નામે ભજીએ તે નામે મુક્તિ આપે સાર. ૮ સ-
ત્ય યુગમાં પ્રસન્ન થાયછે ધ્યાન થકી જીગદિશ; ત્રેતામાંતો ય-
જ્ઞયાગથી ફળ આપે એ ધર્શ. ૯ પરીચર્યાથી દ્વાપર યુગમાં

કૃપા કરે કીરતાર; તેમ કળીનાં કાંત : કાંત ઉતરે ભવપા-
 ૨. ૧૦ પ્રભુને મુકી અન્ય દેવને આરાધે જે જન; તેને તો
 આત્માનો ધાતી જાણજે તું રાજન. ૧૧ હરી શરણે રહેના-
 રો પ્રાણી કર્મથી નવ લેપાય; જ્યમ ખીલડા પાસેનો દાણો
 તેતો નવ દળાય. ૧૨ કોઠીક જન્મનું સંચીત પાપ તે કૃશ કેહે-
 તામાં જાય; નામ સ્મરણથી નીચો પ્રાણિ ઉચો સેહેજે થા-
 ય. ૧૩ જક્ત વ્રક્ષનું મુળ કૃષ્ણ છે ડાળાં બીજ દેવ; તે મા-
 ટે ઇશ્વર મુકી નવ કરવી અન્યની સેવ. ૧૪ અન્ય દેવ કો-
 પ્યાથી કરશે શ્રીહરી પોતે સાય; એ કોપ્યા શીવ સરખે
 પણ શરણે નવ રખાય. ૧૫ એવી રીતે જ્ઞાન કરી પછી બો-
 લ્યા ગંગા બાળ; ધર્મરાયને કેહે છે લાલો પુજપો આ કા-
 બ. ૧૬ કૃશચંદ્રની કરવી મારે આ વખતે પુજય; જેથી
 જમના દુતતથું નવ દર્શન ક્યારે થાય. ૧૭ ત્યારે ધર્મે આણી
 આપ્યા પુજપાના ઉપચાર; વળતી બીષ્મે પાસે તેડયા સમ્ર-
 થ સરજનહાર. ૧૮ સુતાં સુતાં ધોયા પોતે પ્રભુના પદ નિર-
 વાણ; તેહું તે જળ માથે મુક્યું પાન કર્યું પ્રમાણ. ૧૯ ત્યા-
 રપછી તો પુજ કાંધી વિધિ પુર્વક રાજન; વળતિ પોતે ક-
 રવા લાગ્યાં કરજેડી સ્તવન. ૨૦ ॥ વલણ ॥ કરજેડી દાડો
 કરે સ્તુતિ હરીની જેહરે; દુર્ગો કહે શ્રોતા સુણો વિસ્તારી ક-
 હું તેહરેરેરે. ૨૧ ઇતીશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરઆશંકર વિ-
 રચીતે મહાભારથાં તર ગત શાન્તિ પર્વણી બીષ્મેન કૃશ મહા-
 ત્મ કથીતો નામ સપ્તમો અધ્યાય. ॥ ૭ ॥

કડકું. ૮ મું.

॥ રાગ પદ ॥ માતા જશોદા ગુલાવે પુત્ર પારણે, એ
 પ્રમાણે બહાલા વિઠલજી આ વખતે મુજને તારજે; મારો

જેશેા નહીં કંઈ અલખેલા અન્યાય, લજ્યા ખાંતાની બહુ
નામી તેતો રાખવી; જ્યમ બાળકને પાળે માત પિતાય, વ-
હાલા વિઠલજી આ વખતે મુજને તારજો. ॥ ટેક ॥ ત્રીકમ
તિવ્રશરે મેં રણમાં તમને ભેદ્યા; તેવું યુદ્ધ કરીને ઝલા-
વ્યું હથીયાર. ઘોરા દોડવીને પ્રાણ કર્યો ત્યાં ગાભરો; તેને
જેશેા નહીં તમે કેશવ આળીવાર, વહાલાં ૨ જહુપતિ જ-
ન્મ તમારો જે સ્થળમાં નીશ્ચિ થશે, ત્યારે કમળા કરશે નિ-
શ્ચિ ત્યાંતો વાસ; ત્યાંનાં રહેવાશીના તાપ ત્રીવીધી તે ટળે;
ઉપજે પશુ પક્ષી નરનારીને ઉલ્લાસ. વહાલાં ૩ વિઠલ વે-
દ સરીખા પાર તમારો ન પામીયા; વરણન કરતાં થાક્યા
શિવસંનકાદિક શેષ; ઈંદ્રાદિક દેવોને આપનો મારગ નવ
જડે, ત્રીકમ ત્યાં આગળ શી સમજણ મારી લેશે, વહાલાં
હરી તમે નીરગુણ છો પણ માનુશી લીલા કરી, લીધો ધરમની
રક્ષાને માટે અવતાર; પાપી મારી સુર તંતોને સુખડુ આ-
પવા, કોટીક ભક્તનો કરવા અલખેલા ઉદ્ધાર વહાલાં મો-
હન મુખડું તમારું તેતો મોહની રૂપે છે, જેતાં ઉપજે સડિને
પ્રીતીતો મનમાંય; ચોગી ધ્યાન ધરીને રહ્ય કમળમાં રા-
ખશે, પ્રેમી પદમાં ગાશે વરણન કરશે ત્યાંય; વહાલાં કોમ-
ળ કર અંબુજ તે કેશવ મુજ માથે ધરો, તનના તાપ ત્રીવી-
ધી તેથી શાન્તી થાય; સાધન સ્વરૂપ થએલું તદપી તે વે-
હેલું રૂંજે, તેવાં કોટીક ભવનાં પ્રાશ્નીત પળમાં જાય. વહા-
લાં ચંચળ ચરણ કમળમાં ચીન્હ શોળે શોભી રહ્યાં, અં-
કુશ વળ ત્રીકાણને ઉર્ધ્વરેખા બળવાન; અરધો શશીદ્વજ
અંબુજ શંખ ગદા જવને તુળા, જાણુ છત્ર કળશને ચક્ર
ધનુષ નીહાન. વહાલાં વહાલા વીધા ચૌદે તેતો તમને

આવડે, લક્ષણ ઝત્રીશ પુરાં લક્ષ્મીપતિ તમ માંય; કમળા
નાથ કળાનો પાર તમારામાં નહી; જેમ ઇચ્છે તેવા હર
શાઓ તમે ત્યાંય. વહાલાં વીણુ આ વીશ્વને ઉપજાવી પ-
ળમાં પ્રલેહ કરે, તેવી રીતે પોશણ કરતા દીનહયાળ; પુન્ય-
ને પાપ એ ખેડે તમને તો વળગે નહી, ભુહર લક્ષ્મીની લ્યો
છો વીપત વીશે સંભાળ. વહાલાં નીશ્ચે નામ તમારું જે
પ્રાણી નીત્યે રટે, તેનો થાય નહી કેઈ કાળે મર્ભમાં વાસ;
અતુલુજ ચેતન તેતો તમમાં આવી ભળે, માટે માધવ મુ-
જને મનમાં છે વિશ્વાસ. વહાલાં એવું કરેતાં હરીના સાં-
નીધ્ય તેણે સમે, તજીઆ ભીષ્મ પીતાએ પોતા કરા પ્રાણ;
આવ્યા વૈકુંઠથી પારશહ પ્રભુના તેડવા, બેઠા વિમાનમાંહી
દાદાતો નીરવાણ. વહાલાં આવી આ સ્તુતીને જે કોઈ પ્રા-
ણી સાંભળે, તેના તાપ ત્રીવીધી તેનો તર્ત પળાય; દુરગા-
શંકરનો સ્વામી સહેજે કરૂણા કરે; કોટીક યજ્ઞતથું ફળ ક-
હે તેને તો થાય. વહાલા વીઠલજી આ વખતે મુજને તાર-
જે. ॥ વલણ ॥ શાન્તિપર્વ પુરૂં થયું પોહોચી મનની આશ-
રે; દુરગો કલ મડિ ં લજે જયજયશ્રી અવીનાશરેરે ઇતીશ્રી
પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વીરચીને મહાભારથાંતર મ-
ત શાન્તી પર્વણી ભીષ્મ સ્તુતી વર્ણનો નામ અષ્ટમો
અધ્યાય. ॥ ૮ ॥

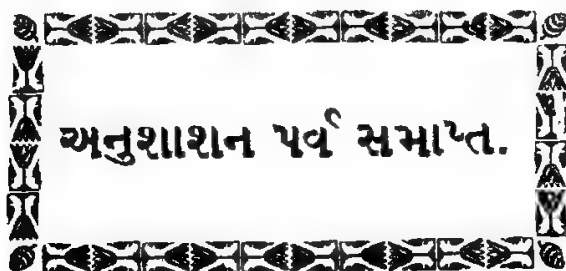
શાન્તિ પર્વ સમાપ્ત.

અનુશાસન પર્વ.

॥ શ્રી ગણેશાય નમઃ ॥ અથ શ્રી અનુશાસન પર્વ પ્રાર-
ભ્યતે ॥ રામ માઝ ॥ બોલ્યા વૈશમપાયન વચન, સુણો સ-
ત્યવાદી નૃપ તન; ભીષ્મ મુક્તિ પામ્યા પછી સાર, કર્યો ધ-
રમે તો દાહ સંસ્કાર. ૧ સ્નાનવીધી કર્યા પછી ગય, બોલ્યા
શ્રીહરી પોતે વાચાય; અલ્યા પાંડવ સાંભળોને વાત, ચાલો
હસ્તીનાપુરમાં સાક્ષાત. ૨ બેસે ગાદીએ ધરમ કુમાર, ત્યારે પ્ર-
ભ સુખી થાયે સાર; ધરમશાસ્ત્ર વીધે એવો ન્યાય, પાટવીને
અભીષેક થાય. ૩ એવું સુણી હરીનું વચન, બોલ્યો તે
સમે વાયુનો તન; અરે કૃષ્ણ શું બોલો છો આમ, મારયા
કૌરવ મેતો તમામ. ૪ ગાત્ર ભંગ થયાં મહારાજ, માટે ગા-
દીએ બેસું હું આજ; એવું સાંભળીને બુગદીશ, તેડી સર્વ-
ને ચાલ્યા તે દીશ. ૫ આવ્યા બધી; પાસે રાજન; પછી
બોલીયા વિભુ વચન; અલ્યા બધીક સાંભળ વાત, સત્ય
બોલજે તુંતો સાક્ષાત ૬ બુદ્ધ બોલું જે પક્ષથી આપ, તો
તો પ્રથ્વીતણું શીર પાપ; કોટીક બ્રહ્મહત્યા તારે શીર, વહું
અસત્ય જે તુંતો વીર. ૭ રણયદ્ધ વિશે આણે ઠાર, કર્યો
ચોદ્ધાનો કોણે સંહાર; ત્યારે બોલીયો ભીમનો બાળ, સુ-
ણો વિશ્વતણા પ્રતિપાળ. ૮ નથી કોઈ લડ્યું આણે દીશ,
કાળરૂપે હતા તમે ઇશ; ચક્ર તમારું ત્રીકમ જેહ, સૌનાં છે-
દતુંતું શીર તેહ. ૯ હત્યા રૂધીર પતીતી રાય, બળું એટ-
લી હુંતો કથાય; એવાં પુત્રનાં સુણી વચન, લાલચોળ થ-
યો વાયુ તન. ૧૦ લાત મારવા બંધ જેવારે; કર્યો કેશવે બે-
લજ ત્યારે; માથું બધીકનું હતું જેહ, લેઈ ઉછાળ્યું આકા-

શે તેહ. ૧૧ પડયું તે જઈ શંકર પાસ, ધામ કૈલાસ વિષે
પ્રકાશ; પછી પાંડવને ઘનશામ, આહ્યા ત્યાં થકા પોતે ત-
મામ. ૧૨ કુંતા દ્રૌપદી ઉત્તરા નાર, ગાંધારીને વિચીત્ર કુ-
માર; વળી ઉગર્યાતા જે કોઈ જન, તેને સર્વેને તેડીને રાજ-
ન્ન. ૧૩ આઠ્યા હસ્તીનાપુરમાં સાર, પ્રજા હર્ષ પામી તેણે
હાર; ત્યાર પછી યુધિષ્ઠીરે ત્યાંય, ઘણા મુની તેડ્યા પુરમાંય.
૧૪ મંગાઠ્યાં ચાર સીંધુનાં વાર, વળી સત્તાવીસ કુપનાં
સાર, ચૌટાં કચેરી ને રાજ ધામ, ચીતરાઠ્યાં ફરીથી તમા-
મ. ૧૫ પછી મુહુર્ત પુછી તે હાર, બેઠા ગાદીએ ધર્મ કુમાર;
આપ્યાં વિપ્રને તે સમે દાન, થયા ભીક્ષુક ભુપ સમાન. ૧૬
વાગે વાજીત્ર ત્યાંતો રસાળ, બોલે ચાચક યશ વિશાળ; વ-
ળતી વિશ્વપતી ભગવાન, આઠ્યા દ્વારીકાં વિશે નીદાન. ૧૭

॥ વલણ ॥ ભુપતી બેઠા ગાદીએ, વરત્યા જેજેકારરે;
દુરગો કહે સૌ બોલજે જયજય સરજનહારરેરેરે. ૧૮ ॥
ઈતી શ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વિરચીતે મહાભા-
રથાંતર ગત અનુશાસન પર્વણી ધર્મસ્ય રાજ્યાભીશેક કૃતો
નામ પ્રથમે અધ્યાયઃ ॥ ૧ ॥

અશ્વમેધ પર્વ.

॥ શ્રી ગણેશાય નમઃ ॥ અથ અશ્વમેધ પર્વ પ્રારંભ્યતે ॥
 ॥ રાગ સામેરી ॥ શંભુ સુત ગુરૂ સરસ્વતી તેને પુજી લા-
 ગું પાય; ઇષ્ટદેવ ઇશ્વરને ભજતા પ્રાશ્વીત સર્વે જાય. ૧ અ-
 શ્વમેધની કથા વખાણું પાવન પુન્ય પત્રીત્ર; સાંભળતાં સુ-
 ખ પામે પ્રાણી પાંડવનું ચરીત્ર. ૨ વૈશમપાયન મુનીવર કહે
 તું સુણ જનમેજયરાય; વાજમેધ સુણ્યાથી કોટીક હત્યા-
 એ પળાય. ૩ જ્ય મુનિને ભારદ્વાજે તો પ્રશ્ન પુછીયું એ-
 ક; યુધિષ્ઠીરે યજ્ઞ કર્યો ક્યમ તેનો કહો વીવેક. ૪ ત્યારે જ્ય
 મુની રાજ થઇને બોલ્યા તેણે ઠાર; ભારદ્વાજને કેવા લા-
 ગ્યા યજ્ઞ કથા વીસ્તાર. ૫ પાંડવ ગાદી ઉપર બેઠા વળતી
 વીત્યો માસ; એટલે યુદ્ધની વાત સાંભરી ધર્મ થયા ઉદા-
 સ. ૬ એવામાં ત્યાં વ્યાસ પધાર્યા જ્ઞાની એ કહેવાય; તેને
 જોઇ યુધિષ્ઠીર હરખ્યા પુજી લાગ્યા પાય. ૭ પછી ભુષ્ટી
 કે ભલે પધાર્યા વ્યાસ તમે નીરવાણુ; ઇશ્વર-કેશ અંશ તમે
 છો શાસ્ત્ર સકળના જણ. ૮ કુળનો નાશ કર્યો મેં મુનીવર
 ગુરૂ માર્યા નીરધાર, તે પાપે હું વીકળ થયો છું શાન્તિ વ-
 જો નહી સાર. ૯ મોટે ખેદ મટે એવો કંઈ બતલાવો ઉપાય;
 જે તે રીતે શાન્તિ ઉપજે પ્રાશ્વીત સર્વ પળાય. ૧૦ એવું
 સુણી વ્યાસ કહે હયમેધ કરો આવાર; તેણે કરીને શાન્તિ
 થાશે મોક્ષ પમાશે સાર. ૧૧ ત્યારે ધર્મ કુંવર તો કહે છે
 સાંભળોને રૂપીરાય; અશ્વમેધમાં શુંશું જોઇએ તેનો કહો મ-
 હીમાય. ૧૨ વ્યાસ કહે એ યજ્ઞ કર્યો તો મરતે ભુપાળ;

સો સો મણુ સોનું આપ્યુંતું બ્રાહ્મણને તે કાળ. ૧૩ દ્વા-
જથી ઉચકાયું નહીં તેતો પડ્યું મુક્યું સાર; હજુ સુધી હી-
માલયમાં તે પડ્યું રહ્યું નીરધાર. ૧૪ વડણ વીશે તો બ્રાહ્મ-
ણ જોઈએ નીચે વીશ હજાર; તેને કેટલી દક્ષણા દેવી તેનો
મુણ વીસ્તાર. ૧૫ સો મણુ કુંદન સોનું ને વળી સો વીધાં
વસુધાય; સહસ્ર ગાયને ગામ એક ત્યમ અશ્વ એહ કહેવા-
ય. ૧૬ બાજઠ લોટા આસન દીવી ગૌમુખી શણગાર; એ-
વી રીતે અકેકાને આપવું તેણે કાર. ૧૭ હયતો પાંચ કલ્યા-
ણી જોઈએ શ્વેત શરીરે હોય; પીત પીછડું નીલભાળને ર-
ક્તાવર્ણ મહી સોય. ૧૮ સ્યામ કર્ણને ખોડ વીનાનો તેતો
શ્રેષ્ઠ કહેવાય; એક વરસ તેને પાળીને પછી મુકવો ફરવા-
ય. ૧૯ મુવર્ણપુત્ર તેને શીર બાંધવું લખવું તેમાં સાર; બ-
ળીઆ હોતો અશ્વ બાંધજે ક્ષત્રીના કુમાર. ૨૦ ચૈત્ર શુદ્ધી
પુનમને દીવસે છોડવો તે કેકાંણ; તેના રક્ષણ માટે ચોદ્ધા
મોકલવા નીરવાણ. ૨૧ મારગમાં મળમુત્ર કરે જાય જ્યાં
જ્યાં એ તોખાર; ત્યાં ત્યાં હોમ કરી જમાડવા બ્રાહ્મણ એ-
ક હજાર. ૨૨ એવું સાંભળી ધર્મ જોડીયા અશ્વ હશે એ
ક્યાંય; તેતો વ્યાસ તમે બતત્રાવો દુત મોકલું ત્યાંય. ૨૩
ત્યારે મુની કેહે વાજ એ છે ભદ્રાવતીપુર માંય; યૌવનાશ્વ ના-
મે ત્યાં નૃપતિ તેણે આણ્યો ત્યાંય. ૨૪ એ રાજાને પુત્ર એ-
ક છે સુબળ નામે સાર; તેતો હય માગ્યો નહી આપે બળ-
વંતો અપાર. ૨૫ તે માટે તેણે તમે પ્રથમ જાહેરાય; તે-
ની કૃપાએ કરીને મહત કામ આ થાય. ૨૬ એવું કહીને
વ્યાસ પધાર્યા મુણ જનમેજયરાય; ત્યાર પછી ધર્મે સંભારયા
કૃષ્ણચંદ્ર મહાકાય. ૨૭ તે વેળા ત્રીકમજ આગ્યા અરજ

સુણી તે દીશ; તેને દેખી યુધીષ્ઠીરે નામ્યું નીશ્વે શીશ. ૨૮
 વિશ્વંભર કહેવાને લાગ્યા વળતિ તેણે ઠાર; આજ ઉદાશી
 કેમ થયા છો પાંડુના કુંભાર. ૨૯ ત્યારે કુંતાસુત કહે કરવો
 અશ્વમેધ મહારાજ; તે કારણ ચીંતાપ્રગટી છે સત્ય કહું છું
 આજ. ૩૦ ભદ્રાવતીથી અશ્વ લાવવો જીતી તે ભુપાળ; તે
 માટે હું કોને મોકલું બતનાવો હયાળ. ૩૧ સાંભળીને શ્રી
 કૃષ્ણ ઝોડીયા પ્રમંન થઇ તે ઠાર; હય લેવાને માટે મોકલો
 ભીમને કણ્ઠ કુમાર. ૩૨ તેની જોડે ગટારગચ્છના સુતને કરો
 આજ્ઞાય; તેથી કામ થશે આ વખતે હય નિશ્ચે પમાય ૩૩
 એવું કહી એક દિન રહીને ચાલ્યા વિશ્વાધાર; દારામતિ-
 માં આળ્યા તેતો ભુવનતણા કીરતાર. ૩૪ તે પુઠે ભુપે ઝો-
 લાળ્યા ભીમસેનને પાસ; મેઘવરણ ને વ્રશકેતુ વળી તેડ્યા
 તેહ પ્રકાશ. ૩૫ તે ત્રણેને હય આણવાની આપી ત્યાં આ-
 જ્ઞાય; એટલે તે તતખર થઇ ચાલ્યા સેના લેઈ તદાય. ૩૬
 થોડી મુદતમાં આળ્યા તેતો ભદ્રાવતિમાં સાર; ભાગોળે ઉ-
 ભા રહીને પછી કરતા મન વિચાર. ૩૭ ॥ વલણ ॥ એ-
 ટલે પાવા આત્રીયા અશ્વને રક્ષક જનરે; દુરગો કહે ત્યારે ક-
 રી માયા રાક્ષસી તંનરેરેરે. ઇતી શ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુર-
 ગાશંકર વીરચીત્રે મહાભારથાંતર ગત અશ્વમેધપર્વણી વ્યા-
 સેન ધર્મસ્ય યજ્ઞો પ્રદેશ કૃતો નામ પ્રથમો અધ્યાયઃ ॥ ૧ ॥

કડવું ૨ જુ.

॥ રાગ મા૩ ॥ ઝોડ્યા વૈશમપાયન વચન, સુણો સ-
 ત્યવાદી નૃપ તન; મેઘવર્ણુ કરી ત્યાંતો માયા, ચારે દી-
 શા કેરા વાયુ વાયા. ૧ થયો વંટોળીઓ દુખદાઇ, રખવા-
 ળની આંખો પુરાઇ; ત્યારે અશ્વને ઉપાડી લીધો, વ્રક્ષ ઝા-

ડીમાં સંતાડી દીધો. ૨ થયો પ્રકાશ વળતિ જ્યારે, સુજ્યુ તે સમે સર્વને ત્યારે; અશ્વ દીડો નહીં તેણે ઠાર, ત્યારે સેવ-
ક કંપ્યા અપાર. ૩ કહી રાજાને આવીને વાત, અશ્વ ખો-
વાયા કેરી સાક્ષાત; કોઈ દેશના ક્ષત્રી કુમાર, આવ્યા ત્રણ
જણા આગે ઠાર. ૪ તસ્કર જેવાં છે તેનાં આયર્ણ, તેણે નિ-
શ્ચે કર્યો અશ્વ હર્ણ; એવી વાત સુણી જેહ વારે, યૌવનાશ્વ
કોપે ચઢયા ત્યારે. ૫ આપી સૈન્યાને આજ્ઞા તે વાર, થયા
લડવાને મોટે તૈયાર; સુખળસેન તે રાયનો તંન, ચઢ્યો
સંગ્રામે હરખીને મન. ૬ ગાજે દુંદુભી ગોમુખ ત્યાંય, અ-
શ્વ ઉછળે ક્ષેત્રની માંય; સોર સૈન્યમાં સખળો થાય, શંખ-
નાહનો શબ્દ પુરાય. ૭ મોટા મહત્તર ચાલે તે માંય, ૨થ
પાલખીઓ શોભે ત્યાંય; હળ વાદળ પ્રગટ્યું પુર જાણે શ્ર-
દ્ધી થશે ચકચુર. ૮ કોઈ યોદ્ધા ઉડાં માથે માલે, પગ પાળા
પ્રથ્વીપર ચાલે; ધર્યો આયુદ્ધ સર્વે પ્રકાશ ખીલ્યો તરવા-
રોનો ત્યાંતો કાસ. ૯ સીંહ નાહ કરે સઉ શુર, માડ રાગ
આલાપેરે પુર; સૈન્ય એ રીતે રાયનું ચાલ્યું; ત્યારે ભોમી
નું મંડળ હાલ્યું. ૧૦ યૌવનાશ્વ આવ્યા નગ્ર ખાર, ત્રણ
જણા ઉભા તેણે ઠાર; કણું પુત્ર સુખળસેન, યૌવનાશ્વ
સામા ભીમસેન. ૧૧ એમ ભીડ થયા ખળવાન, સિંહનાહ
કર્યો તેણે સ્થાન; સામાસામી મારે બહુ બાણ, ગદા ઘાત
કરે નિરવાણ. ૧૨ સુખળસેન કહે છે કણું તંન, અલ્યા સાં-
ભળ માડ વચન; તારાં બાપને પાંડવે માર્યો, ચંદ્રકેતુને
રણમાં વિહાર્યો. ૧૩ તેનું કરવાને આવ્યો છું કાજ, નથી
આવતી લંપટ લાજ; એવાં સુણી સુખળતાં વચન, પછી
બોલ્યો કરણ કરો તંન. ૧૪ અલ્યા મુરખ દીસે તું છેક;

તથી સમજણુ વિશે વિવેક; પાંચ પાંડવ છે શીવરૂપ, જોણે
જીત્યા ભુમંડળ ભુપ. ૧૫ થયા સારથી નંદકુંભાર, આપી
સુભદ્રા બેન તે ઠાર; તેને હાથે મુવા મારા તાત, તેથી મુક્તિ
પામ્યા છે પ્રખ્યાત. ૧૬ તેમાં શું તેં મુને મેણું દીધું, એવું
કહીને બાણજ દીધું; મુક્યું સાચક તે નીરધાર, વાગ્યું સુ-
બળને તેણે ઠાર. ૧૭ ત્યારે સુબળ કોપ્યો અપાર, કરવા
માંડ્યો સૈન્યાનો સંહાર; મેઘવર્ણ ચઢ્યો છે આકાશ, નાંખે
પર્વત મોટા પ્રકાશ. ૧૮ કરે ચુરણ તે નૃપ તંન, વજ્રબાણ
મુકી બળવંન; વ્રક્ષકેતુએ મુક્યું શીવાસ્ત્ર, નૃપ તંને મુક્યું
નારાચાસ્ત્ર. ૧૯ પછી કર્ણના પુત્રે તે ઠાર, નાગપાસ મુક્યું
નીરધાર; ક્રીધી સેન્યાની બંધન કાય, સર્પ સર્વેને અંગે વી-
ટાય. ૨૦ ત્યારે મુકી ગરૂડાસ્ત્ર બાણ, ગાળ્યો સુબળ ત્યાં
નીરવાણ; છોડ્યું સેન્યાનું બંધન સાર, ત્યારે કર્ણ પુત્રે તેણી-
વાર. ૨૧ અર્ધચંદ્ર મુક્યો શરભારે, વાગ્યો સુબળને તેહ
વારે; તેથી મુછી પામ્યો નૃપ બાળ, પડ્યો પ્રથ્વી ઉપર તે
કાળ. ૨૨ હવે ભીમને ભુપતી જોહ, વઢે બેઉ જણા ધણું તે-
હ; ગદા યુદ્ધ કરે છે વિશાળ, મારે કુદીને તેતો કરાળ. ૨૩
કંપે મેદીની ચર્ણ પ્રતાપ, ગદાએ ગદા આચડે આપ; બેઉ
સૈન્ય લડે છે અપાર; ઘણા યોદ્ધા મુવા તેણે ઠાર. ૨૪ ચા-
લી શોણીતની સરીતાય, તેમાં કાપેલાં શીશ તણાય; ઐવ-
નાશ્વે ગદા ઘણી મારી, કર્યો ભીમને શીથળ ભારી. ૨૫ ત્યા-
રે વ્રક્ષકેતુ આવ્યો તે ઠાર, ભુપતિના સામે નિરધાર; તેને
જોઈ કોપ્યો ધણું રાય, ધર્યું ધનુષ્ય બાણ તહાય. ૨૬ મુ-
ક્યાં અગણીત બાણ તે વાર, કર્યો સેન્યા તણો ત્યાં સંહાર;
મેઘવર્ણને ઉડાડ્યો સાર, જેથી જઈ પડ્યો જોજન બાર. ૨૭

કરણ પુત્રને વીંધ્યા તે દીશ, છેદ્યુ સારથી કેરુંજ શીશ; માર્યા અશ્વને છેદ્યુંજ આપ, ત્યારે પામ્યો કુંવર પરીતાપ. ૨૬ પછી લીધું બીજું આપ ભારી, અન્ય રથમાં બેઠો ગર્વધારી; શર ત્રણી કરી ત્યાં અપાર, જાણે પરજન્યની પડે ધાર. ૨૬ ભેદી ભુપતીની સડ કાય, રથ ઉપરતો ન ટકાય; ત્રણ કેતુએ વાળ્યો છે ધાણ, પાડ્યું ફેંજની માંય ભંગાણ. ૩૦ મુગટ ઉડાડ્યો માથાનો જ્યારે, યૌવનાશ્વ ડાખ્યો ધણું ત્યારે, જાણ્યું આવસે આ વેળા અંત, એવો ત્રાસ પામ્યા અજવંત ૩૧ પછી ઓચરયા ભુપ વચંત, કરણ પુત્ર તને ધન્ય ધન્ય; આજ જીત્યો તે મુજને વીર, યુદ્ધ બંધ કરો હવે ધીર. ૩૨ તારી પાસે માગુ મુકી માન, આપ મુજને જીવત દાન; વળી એટલે મુરછા તે વાર, સુખજસેન તણી નીરધાર. ૩૩ પછી સર્વને તેડીને રાય, યૌવનાસ્વ આબ્યા પુરમાંય; કયો ભુપતીએ પરીણાયાર, રાખ્યા તણ દિવસ તે ઠાર. ૩૪ આખો અશ્વ અનોપમ સાર, તેની સંઘાતે ભેટ અપાર; પછી પોતાનો લેઈ પરીવાર, થયા ભીમની સાથે તૈયાર. ૩૫ આબ્યા હસ્તિનાપુરની માંય, યુધિષ્ઠીર હતા નૃપ ત્યાંય; મળ્યા સરવે ધર્મને જ્યારે, થયો જયજય તો તેણી વારે. ૩૬ યૌવનાસ્વે કયો છે પ્રણામ, રહ્યા ત્યાર પછી તેણે કમ; નિત્ય આનંદમાં દીન જાય, કરે યજ્ઞ ગોષ્ઠીની કથાય. ૩૭ || વલણ || એ રીતે હવે આણીયો વરત્યો જ્ઞેજ્ઞકારે; દુર-ગો કહે પછી સાંભર્યા ધર્મને ધરણી ધારરેરેરે. ૩૮ ઇંતી શ્રી પાંડવ અરીત્રે કવિ દુરગાશંકર વિરચીતે મહાભારતમાંતર મત અશ્વમેધ પર્વણી અશ્વઆનીતો નામ દીતીયો અ-ધ્યાય. || ૨ ||

કડવું ૩ જી.

॥ રાગ સામેરી ॥ વૈશમપાયન એજીપેર બોલ્યા મુ-
 લુ સતવાદી રાય; અસ્વને આણી બાંધ્યો પુકે આનંદમાં દી-
 ન જાય. ૧ ત્યાર પછી ત્યાં શું નિપજ્યું તેનો કહું વિસ્તાર;
 યુધિષ્ઠિરે તેડયા વળતી મુનીવર મોટા સાર. ૨ તે સર્વેને રે-
 હેવા માટે આપ્યો એક મુકામ; ખાનપાન પહોંચાડે તેને રૂ-
 થી માફક અભીરામ. ૩ તે પુકે વાયુજને મોકલી તેડયા શ્રી
 ભગવાન; તેતો નીજ પરીવાર લેઈને આવ્યા તેણે સ્થાન.
 ૪ યુધિષ્ઠિરે આપ્યો ત્યારે રેહેવા મેહેલ વિશાળ; તેમાં શ્રી-
 જી ઉતર્યા પોતે પાંડવના પ્રતિપાળ. ૫ ત્યાં રહીને આનંદ
 કરે છે પુરણ બ્રહ્મ અવતાર; એવામાં ભોમસેનને કહે છે ત્રી-
 કમ કેરી નાર. ૬ અસ્વતણી પુજા કરવી છે અમારે રાજ-
 ન; તે માટે તમે ખારણે કાઢો કુંતા કેરા તંન. ૭ એવું સાંભળી
 ઘોડાને તો ભીમે કાઢ્યો બહાર, ચોક વચ્ચે લાવીને બાંધ્યો
 યજ્ઞતણે તોખાર. ૮ તેની પુજા કરવા બેઠી કૃષ્ણ તણિ અ-
 બળાય; ધામ્ય રૂપી ત્યાં મંત્ર ભણે છે આનંદ ઓચ્છવ થા-
 ય. ૯ એવામાં એક દૈત્ય આવીયો અનુશાલવ બળવાન;
 તેણે માયા કરીને હરીયો ઘોડો તેણે સ્થાન. ૧૦ વનિતા વિ-
 સ્મય પામી ત્યાંતો વરત્યો હાહાકાર; ધર્મરાયને ખમર થ-
 ઇ કે આવ્યા તેણે ઠાર. ૧૧ ધીરજ રાખી પુછ્યું તેમણે શ્રી
 હરીને તે કાળ; અરે પ્રભુ આ કોણે હરીયો વાજ દીન દ-
 યાળ. ૧૨ ત્યારે કૃષ્ણ કહે મેં ઓળખ્યો અસ્વનો તસ્કર
 આજ; અનુશાલવ પાપીએ હરીયો મુંજ માટે મહારાજ. ૧૩
 તે માટે ચીંતા છોડી દો ભુપતી આણે ઠાર; હુંતો યુદ્ધ કરી-
 ને લાવીશ યજ્ઞ તણે તોખાર. ૧૪ પછી પોતાની ફોજમાં

બોલ્યા ઉંચ સ્વરથી ઇશ; શુરો હોય તે લેવા જાણે વાળ
આણે દીશ. ૧૫ એવું સાંભળી ઉઠ્યો ત્યાંતો રૂક્મણીનો તં-
ન; પ્રભુને પાયે નમીને ચાલ્યો પોતે પ્રહયુમન. ૧૬ ॥ દોહરો ॥
મનમથ રથમાં બેસીને લડવા માટે જાય, તેની પુઠે ચાલ-
તિ જહવની સેનાય. ૧૭ ॥ રાગ મારૂ ॥ આવ્યો કૃષ્ણ કુંવર
રણમાંય; ત્યારે દીકો હતુંજને ત્યાંય; પછી બોલીયો ચક્ર-
શોર, અલ્યા ઉભો રહેને તું ચોર. ૧૮ એવું સુણ્યું અસુરે
જેવારે, બોલ્યો ગર્જના કરીને ત્યારે; અલ્યા રાંડવા કામી અ-
જાણ, શીઠ બોવાને આવીયો પ્રાણ. ૧૯ એવું સુણ્યું પ્ર-
હયુમને સાર, ત્યારે આપનો ક્રીધો ટંકાર; મુક્યું હત્ય ઉપ-
ર બાણ, નારાચાસ્ર નામે નીરવાણ. ૨૦ છેહયું આવતું પા-
પીએ એહ, પછી કોપે ચઢ્યો હત્ય તેહ; વાયુ બાણ મુકી
બળ હાખ્યો કૃષ્ણ પુત્રને નગ્રમાં નાંખ્યો. ૨૧ પડ્યો સભા
વિશે આવી બાળ, ધોર મુઠ્ઠી પામી ત્રતકાળ; ત્યારે કૃષ્ણે
ઉઠીને સાક્ષાત, મારી સુતેલા સુતને લાત. ૨૨ કહ્યું દુષ્ટ તું
અહીં થકી જાને, પેહેરી કંચુકીને ગીત ગાને; તારું દેખાડી-
શ નહીં મુખ, થયો યુદ્ધ વિશે તું વિમુખ. ૨૩ પછી પોતે
થયા ત્યાં તૈયાર, યુદ્ધ કરવાને નંહકુમાર; આવ્યા રણમાંતો
શ્રી ભગવાન, રથ સામે રાખ્યો તેણે સ્થાન. ૨૪ પછી હૈ-
ત્યને કેહે રણછોડ, આજ પહોંચાડું તારા હું કોડ; એવું ક-
હીને ચડાવ્યું કોડડ, શરત્રથી કરે છે અખંડ. ૨૫ મરજે ગુ-
ર્જ મદા રણમાંય, વાગે તોમર ત્રીશુળ ત્યાંય, ગાજે હુંદુબી
ને રણતુર, રેણું ઉઠી ઢંકાયો છે સુર. ૨૬ સામાસામી ત્યાં
સાયક છુટે, તેથી ચોદાઓનાં ગાત્ર તુટે, અનુશાલ્વ મારે
શર ચોટ, થયો તે થકી બાણનો કોટ. ૨૭ વાળ્યો કૃષ્ણની

સેનાનો ધાણ, થયો ધુધળો તે વેળા ભાણ; પછી કોપ કર્યો
 ધણું રાય, અર્ધચંદ્ર ચઢાવ્યું તદ્દાય. ૨૮ માર્યું દત્તજે કૃષ્ણ-
 ને તેહ, વાગ્યું આવી તેણે ભેલો દેહ, ઉડયા આકાશે દીન
 દયાળ, પડયા સભા વિશે વિસ્વપાળ. ૨૯ સુતા મુછી પામી
 પ્રભુ જ્યારે, હાહાકાર થયો છે તે વારે; સુતા દેખીને દેવકી
 તંન, સત્યભામાતો બોલ્યાં વચન. ૩૦ અરે કંથ છો કાય-
 ર તમો, ધણા વારીને રાખીએ અમો; તોય સંગ્રામમાં તમે
 જાઓ, પડે માર ત્યારે નાશી આવો. ૩૧ મિથ્યાપુત્રને મા-
 રીજ લાત, ખોયો ભાર તમે જગતાત; તમે પેહરો અમા-
 રાંજ વસ્ત્ર, આપો આ વેળા અમને શસ્ત્ર. ૩૨ તમે નારી
 થઈ કાઢો લાજ, અમે જીતીએ શતરૂને આજ; એવાં સુણિ
 પ્રિયાનાં વચન, હસ્યા પ્રભુ ઉઘાડી લોચન. ૩૩ સુણો શ્રો-
 તા તમે નીરધાર, હરી હાર્યા તેનો તો પ્રકાર; અનુશાલ્વે
 કર્યું અનુષ્ઠાન, માગ્યું શીવની પાસે વરદાન. ૩૪ મુને જીતે
 નહીં જાહવરાય, તેને હાથે ન મ્રત્યુ પમાય; માટે મુછી પા-
 મ્યા વ્રજરાજ, એ તો રાખવા શીવની લાજ. ૩૫ ઉઠી બેઠા
 થયા હરી જ્યારે, વ્રશકેતુ બોલ્યો તેહવારે; સુણો જાહવ ના-
 થ કૃપાળ, અનુશાલ્વને લાવું આ કાળ. ૩૬ એક પહોરમાં
 જે ન લાવું, તોતો સ્વાનની વિષ્ટાજ ખાવું; બ્રહ્મહત્યાદિ
 પાપ જે થાય, મારે માથે ના લાવું જે રાય. ૩૭ ત્યારે આ-
 જ્ઞા આપી ધર્મે ત્યાંય, ચાલ્યો કર્ણકુંવર રણમાંય; સેના સંગાથે
 લીધી છે ભારી; તેમાં મુખ્ય શોભે ગદાધારી. ૩૮ વ્રશકેતુને
 વાયુકુમાર, આવ્યા અસુર છે તેણે ઠાર; ત્યારે દૈત્યે કર્યો
 સિંહનાદ, પછી લીમને કેહે તાણિ સાદ. ૩૯ અલ્યા જાડી-
 યા અહીં થકી નાશ, હોય જીવ્યાની જે તારે આશ; એવું ક-

હિને મુક્યું નારાય, વિંધ્યો વાયુ કુમારને સાય. ૪૦ બાંણુ ઉપ-
ર અઢાવી ત્યાંય, નાંખ્યો ભીમને નગ્ની માંય; ત્યારે કર્ણ-
પુત્રે તેણિવાર, માર્યો દૈત્યને બાણ અપાર. ૪૧ અનુશાલ્વ
નો સારથી જોહ, માર્યો ક્રોધ કરી વળી તેહ; અસ્વ મર્ણુ પ-
માડયા તે ઠાર, રથ ઊરાડયો આકાશે સાર. ૪૨ અનુશાલ્વ
જોધ એવું કામ, બેઠો બીજા રથમાં તે ઠામ; કર્યું કોડડ મં-
ડળાકાર, શક્તિ મંત્રીને મુકી તે ઠાર. ૪૩ જેના તેજ તણો
નહીં પાર, કોટી વિદ્યુતનો ચળકાર; વાગી કર્ણ કુંવરને એ-
હ, તેથી મુઠ્ઠા પામ્યો વિર તેહ. ૪૪ વળી શાતા ધટીકાએ
બ્યારે, ધણો ક્રોધ કર્યો તે વારે; પછી બ્રહ્માસ્ત્રનો શર સાં-
ધ્યો, અનુશાલ્વને તે થકી બાંધ્યો. ૪૫ વરત્યો તે સમે જે જે
કાર, વાગ્યાં વાજંત્ર જીતનાં સાર; પછી સુર્ય સુવ સુત મા-
લ્યો, અનુશાલ્વનો ચોટલો બાલ્યો. ૪૬ લીધો લટકતો તે-
ણે ઠાર, આવ્યો નગ્નમાં કર્ણ કુમાર; અસ્વયજ્ઞનો લેધને યં-
ગ, નમ્યો ભુપને આણી ઉમંગ. ૪૭ ॥ વલણુ ॥ પ્રશકેતુ
વિજય કરી આવી લાગ્યો પાયરે, દુર્ગો કહે તેહ દેખીને સ-
વે વિસ્મય થાયરેરેરે. ૪૮ ઇતી શ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુર-
ગાશંકર વિરચીતે મહાભારથાંતર ગત અસ્વમેધ પર્વણી પ્ર-
શકેતુના અનુશાલ્વ વિજીતો નામ ત્રિતિયો અધ્યાય.

કડવું ૪ થું

॥ રાગ સામેરી ॥ શ્રી કૃષ્ણે તે વેળા વખાણ્યો કર્ણ કું-
વરને સાર; ધન્ય ધન્ય તુજ માતપીતાને ધન્ય તને નિરધા-
ર. ૧ હમારી તે લજ્જા રાખી યુદ્ધ કરી આ વાર; અનુશા-
લ્વને જીતી આણ્યો સ્યામ કરણુ તોખાર. ૨ ત્યાર પછી દી-
ન વીસ ગયા કે આવ્યો ચૈત્ર માસ; પુર્ણિમાનો દીન આવ્યો

કે બોલ્યા શ્રી અવિનાશ. ૩ જગતપતિ કહે સુણે! યુધિષ્ઠીર
 આજ તમે નવ ચુકો; મધ્યાને હયને પુછને ફરવા માટે મુ-
 કો. ૪ તેવી રીતે પુજન કરીને છોડ્યો છે કેકાણ; સોનાનું
 પતરૂં શીર બાંધ્યું હાઈ લખી નીરવાણ. ૫ ત્યાર પછી ભુપે
 બોલાવ્યા ત્રણ જણાને ત્યાંય; મેઘવરણ પ્રશંકેતુ અર્જુન આ-
 વ્યા સભાની માંય. ૬ તે ત્રણેની રક્ષા કરવા તુરીની તેણે ધા-
 ર; યુધિષ્ઠીરે આજ્ઞા આપી પછી બોલ્યા નીરધાર. ૭ વીરા
 મારા પ્રેમ ધરીને સાંભળજો આ વાત; વ્રદ્ધ બાળાને રાગી
 તેની કરશે નહિ કદી ઘાત. ૮ શત્રુ રહીતને વ્યંડળ સાધુ
 બ્રાહ્મણને અબળાય; તેટલાં જણ અપરાધ કરે પણ વધ તે-
 નો નવ થાય. ૯ એવી રીતે શીક્ષા કહીને આપી સેના સાર;
 પછી તે ત્રણ ચાલ્યા ત્યાંથી અસ્વ પુઠે નીરધાર. ૧૦ આ-
 ગળ અસ્વ અનોપમ ચાલે પુઠળ સૌ સેનાય; શુરાતો સીં-
 હનાહ કરે છે માફ રાગે ગાય. ૧૧ રેવા કાંઠે સુંદીર નમરી
 માહીસ્મતી કહેવાય; તિર્થ જગા તે તો સૌ કહે છે નીલધ્વજ
 છે રાય. ૧૨ અગ્નિનો સસરો તે રાજ્ય મહાબળીયો ભુપા-
 ણ; અરજુનનો હય તે કેકાણે આવ્યો છે તતકાળ. ૧૩ તે બ્રુ-
 પતિએ ઘોડો બાંધ્યો નિશ્ચે તેણીવાર; એટલે અરજુન આ-
 વી પોંચ્યો સેના લઈ નીરધાર. ૧૪ કુંતાપુત્રે કહેવા મોક-
 લ્યો કિંકરને તેવારે; નીલધ્વજને જાણ કર્યું કે યુદ્ધ કરો આ-
 વારે. ૧૫ એટલે નીલધ્વજ રાજ્યએ સૈન્ય કર્યું તૈયાર; અબ-
 ણા પાસે આજ્ઞા લેવા પછી આવ્યા નીરધાર. ૧૬ જવાળા
 નામે ભુવતી તેની બોલી પત્નીની સાથ; આજ તમે રણમાં
 નવ જશે લડવા મારા નાથ. ૧૭ અરજુન રાજ્ય મહાબળીયો
 છે તે તો નહી જીતાય; માટે હય જઈ પાછો આપો સત્ય ક-

૩૪ રાય. ૧૮ હું તમને બેઠને જીવું છું કાળજડાતી કોર;
 ૧ માઈ કહેવું માનો અંચળ ચિતના ચોર. ૧૯ મણીધર-
 કંછેડયે સ્વામી સુખડું નવ પમાય; ઉછળીને તે વળ-
 આવી કોથે કરડી ખાય. ૨૦ શુરા થઇને સમજણ રા-
 છોડાને અભીમાન; મુજને મારા કંથ ન મુકો રોતી ર-
 તી રાન. ૨૧ અજીત એ પાંડવ પ્રથ્વીમાં કોઇથી નવ-
 માય; શંકરનો અવતાર કહાવે શ્રી હરી કેરી સાય. ૨૨
 માટે એ વાત જવાદો શતરૂ કરો સ્વાધીન; પાતળીઆ પિ-
 ં વિચારો તમે જળને હું મીન. ૨૩ એવી રીતે અખળા-
 ને લાગી પતિને પાય; તે વેળા ગાજીને બોલ્યો નિલ-
 ં તો રાય. ૨૪ કામની ક્યમ આહું બોલો છો કાયર મુ-
 ં વેણુ; યુદ્ધ તણી માલમ નહીં તમને મારી જણો નેણુ.
 કાવે તેવો બોધ કરો પણ હય પાછો નહીં આપું; રણ-
 જઈને યુદ્ધ કરું વળી શત્રુ હજીને કાપું. ૨૫ એમ કહીને
 ચો ત્યાંથી નીલધ્વજ રાજન; ક્ષોણી સેના લઇને આ-
 જ્યાં ઉભા અરજુન. ૨૬ અસ્વ ઉપર ચોદ્યાઓ બેઠા
 ની મારે એડી; સિંહનાહ મુલક સઉ કરતા પડે નમારે.
 ૨૮ અવળા સવળી ભાથા બીડયા ધનુષ્ય ધરયાં નીર-
 ; ગેડીપટાની હાલ ઢળકતી ચળકતી તરવાર. ૨૯ કોડે
 રી કરમાં ભાલા મુખે ભર્યા તંબોળ; શીર મોતીના તો-
 પળકે નેત્ર ગુલાબી ચોળ. ૩૦ કેસરની અરઆઓ ફી-
 કંઠે દોરા હાર; એવી રીતે નીલધ્વજની સેના શોભે સા-
 ૩૧ સામાસામી બેઉ હજી ઉભાં શોભાનો નહીં પાર; એ-
 કના ઉપર મારે છે બાણ ગદાનો માર. ૩૨ અરજુને રા-
 દેખી તર્ત કર્યો ટંકાર; નીલધ્વજના ઉપર મુક્યાં બે

બાણો તે વાર, ૩૩ ॥વલણા ॥ યુદ્ધ થયું એમ ચાલતું ઉછળે છે
બાણ ગદાયરે; દુર્ગો કહે દેખી તેહને ધુળ સર્વ ધરાયરે. ૩૪
છત્તી શ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વિરચીતે મહાલા-
રથાંતર ગત અશ્વમેધ પર્વાણી નીલધ્વજ યુદ્ધે આગતો નામ
ચતુર્થો અધ્યાય.

કડવું ૫ મું.

॥ રાગ ભારૂ ॥ વાગી અરજુનની ત્યાંતો હાક, તેણે ઉ-
રવી ચઢી છેરે ચાક; નીલધ્વજને માર્યા બહુ બાણ, કર્યો નિ-
રબળ ત્યાં નિરવાણ. ૧ ત્યારે પક્ષ કરી તેની ત્યાંચ, આઠ્યો
હુતાશન ફેજ માંચ; તેણે અરજુનની ફેજ બાળી, દાઢી મુછો
બધાની પ્રજાળી. ૨ ત્યારે મુકી મેઘાસનું બાણ, વ્રષ્ટી વિ-
જયે કરી નીરવાણ; અગ્નિ શાંત થયો વળી જ્યારે, નીલ-
ધ્વજ કોપે ચઢયા ત્યારે. ૩ માર્યા અરજુનને હશ બાણ, ત્યારે
સઘ્યસાચી બોલ્યો વાણ; અલ્યા ભુપ તું જો મારા હાથ,
કરું સંગ્રામમાં તારી ધાત. ૪ એવું કહીને કોપ્યો અપાર,
શર વ્રષ્ટી કરી નીરધાર; વાગે યોદ્ધાને છેઠાય શીશ; ના-
હા કેટલા પાડતા ચીસ. ૫ મોટા મગહળ પૃથ્વીમાં પડીયા,
શુરા લેહેરો ખાઈ લડથડીયા; રથ ચક્ર થયાં ચકચુર, ચા-
લી શોણીતની નદી પુર. ૬ છુટે સરરર સાયક તીર, કરે અ-
રર મારથી ધીર; વાળ્યો અરજુને બાણનો છેક, હાર્યો ની-
લધ્વજ મુકી ટેક. ૭ નમ્યો અરજુનને તેણીવાર, યુદ્ધ બંધ
કર્યું નીરધાર; ગયો અર્જુનને તેડી ઘેર, કર્યો બ્રાણ્યાચાર ખુ-
શી ભેર. ૮ અશ્વ સોંપીને થયો તૈયાર, જવા અરજુન સા-
થે તે વાર; નીલધ્વજની નારી એવું જોઈ, ગંગા કાંઠે આ-
વી બળી મોઈ. ૯ થઈ બાણ રૂપે એતો નાર, દેષ અરજુન

થે અપાર; જ્વાળા એ રીતે અગ્નિમાં બેઠી, બબરૂવાદ-
 ૫ ભાથામાં પેઠી. ૧૦ તેથી અરજીનનું મોત થાશે, એવી
 કથા આગળ કહેવાશે; સુણી જન્મેજયે એવી વાત, ત્યા-
 પુછયું મુનીને સાક્ષાત. ૧૧ એક શંકા થઈ મુનીરાય, જ-
 ઇ જ્વાળાનો અગ્નિ કહેવાય; તેમાં જ્વાળા મનુષ્યની ના-
 અગ્નિ તો દેવ ત્રીદશ સાર. ૧૨ કેમ પરણાયે એની કં-
 ૧૫, કહો વિસ્તારી એ મુનીરાય; ત્યારે રૂંથી કહે સાંભ-
 ભુપ, કહું વિસ્તારી તુને અનુપ. ૧૩ હતી જ્વાળાને
 ક કુમારી, સ્વાહા નામને સ્વરૂપ ભારી; થઈ દ્વાદશ વ-
 ની બાળ, ત્યારે પુછયું જ્વાળાએ તે કાળ. ૧૪ કહો પુ-
 તમે મુને પેર, તમને પરણાવું હું કોને ઘેર; ત્યારે કં-
 ૧૬ કહે સાંભળ માય, અગ્નિ અંતે પ્રજાળેછે કાય. ૧૫ મા-
 વન્હિને હુંતો વરીશ, અનુષ્ઠાન એનું આચરીશ; એવું
 િને તૈયાર થઈ, સ્વાહા સાધન કરવા ગઈ. ૧૬ જખ્યો
 િનનો મંત્ર જે વાર, થયો પ્રસંન તેણી વાર; ગુપ્ત રા-
 ૧૭ પોતાનું સ્વરૂપ, વન્હિ વીમ્ન રૂપે થયા ભુપ. ૧૭ આ-
 ૧૮ નીલધ્વજને મુકામ, દીધો આશીર્વાદ તે ઠામ; કહે છે
 યને કંન્યા તમારી, મુને પરણાવો મહુરત ધારી. ૧૮ ત્યા-
 રાજા કહે સુણો મહારાજ, કરે કંન્યા તપશ્ચર્યા કાજ; એ-
 મનથી વચ્ચો જાત વેદ, તમને પરણાવતાં પામે ખેદ. ૧૯
 ણી અગ્ની કહેછે વચન, હુંતો નક્કીજ છું હુતાશન;
 ારે બોલ્યો રાજાનો પ્રધાન, તમે આપો પરીક્ષા નિદાન.
 એવું સુણી કોખ્યો વાયુ મિત્ર, જ્વાળા મુખમાંથી કા-
 વિચીત્ર; મંત્રી કેરી દાઢી મુછ કેશ, તેને બાળી કર્યું
 ડી વેશ. ૨૧ ત્યારે બોલ્યો ફરીથી પ્રધાન, કર્યું તર્કટનું

અનુમાન; ઇંદ્રિ જાળતી આતો કળાય, નિશ્ચય અગ્નિ તો કેમ
 મનાય. ૨૨ ત્યારે અગ્નિ થયો મુળ રૂપ, ભડકા રૂપે ભયંક-
 ર ભુપ; લાગી સભામાં દોહરા લાય, નાઠા જીવ લેછ સઉ
 ત્યાંય. ૨૩ બાળ્યાં અગ્નિએ ભુપનાં ધામ, સચિવ સુદાનાં
 ત્યાં તો તમામ; ત્યારે ભુપતી તે લાગ્યો પાય, કરો કરાનું હ-
 વે કૃપાય. ૨૪ અગ્નિ શાન્ત થયો તેણીવાર, મટ્યો ક્રોધ ત-
 મામ તે ઠાર; પછી ભુપે કંન્યાને તેડાવી, વિધી યુક્ત કરી
 પરણાવી. ૨૫ એવી રીતે પુરાણ વદે છે, માટે યજ્ઞમાં સ્વા-
 હા તો કહેછે; હોમ કરતાં સ્વાહા જે ભુલાય, તોતો આહુ-
 તી નીષ્ફળ થાય. ૨૬ હવે અરબ્જુનનો હય જેહ, આલ્યો
 માહીસ્મતી થકી તેહ; એક વન આબ્યું તેણે ઠાર, તેતો
 બીહામણું નીરધાર. ૨૭ તેમાં પડીતી એક બિલાય, તેને અ-
 ડકીયો અસ્વનો પાય, ત્યારે ચોટ્યો તે વેળા કાણ, થયું
 અરબ્જુનને તેહ જાણ. ૨૮ આપી યોદ્ધાને આજ્ઞા તે વાર, અ-
 સ્વ ચરણ ઉખેડવા સાર; તોય હાલ્યો નહીં તુરી જ્યારે, થયો
 વિસ્મય અરબ્જુન ત્યારે. ૨૯ આબ્જુ બાબ્જુ તપાસ્યું તે વાર
 દીઠો આશ્રમ વીખનો સાર; રૂંથી સૌભરીનો એ મુકામ, ધ-
 ણ્ણા વીખ વસે તેણે ઠામ. ૩૦ આબ્યો તે ઠેકાણે કુંતા તનં,
 નમ્યો સૌભરીને અરબ્જુન; પછી બોલ્યો વિજય જેડી હા-
 થ, મારૂં પ્રશ્ન મુણે મુનીનાથ. ૩૧ રૂપિ કહે તમે કોના કુ-
 માર, કેમ આબ્યો આ વન મોઝાર; ત્યારે અરબ્જુન કહે મુ-
 નીરાય, પાંડુ રાજા તો મારા પીતાય. ૩૨ મોટા ભ્રમ યુધિ-
 શ્ઠિર જેહ, અસ્વમેધ કરે વળી તેહ; મુક્યો અસ્વને ફરવા મ-
 હારાજ, આબ્યો આ ઠેકાણે મુનીરાજ. ૩૩ અમે નીકળ્યા
 રક્ષાને માટે, ધણા જોયા ગીરી અને ઘાટ; ધર્મરાયનો ના-

ને હું જ્ઞાત, નામ અરજુન માણું પ્રખ્યાત. ૩૪ ચોક્યો શિ-
લાએ અશ્વનો પાય, નથી ઉખડતો મુનીરાય; તેનું કારણ
શું મુનીદિવ, કહો કૃપા કરી તતખેવ. ૩૫ ॥ વલણ ॥ વચ-
ન સુણીને યોદ્ધા સૌભરી મુની મહારાજરે; દુર્ગે કહે
તેતો કહું અવળચંડીનું કાજરે. ૩૬ ઇતી શ્રીપાંડવ ચરીત્રે
કવી દુરગારાંકર વીરચીતે મહાભારથાંતર ગત અશ્વમેધ પ-
ર્વણી અર્જુનેન નીલધ્વજ વિજીતો નામ પંચમો અધ્યાય.

કડવું ૧ હું.

॥ રાગ આશાવરી ॥ મુનીવર કહે છે સાંભળ અરજુન
વિસ્તારી કહું વાત; એવી એ શીલા હતી પુર્વે દિગ્વિપત્તિ
સાક્ષાત. ૧ ઉદાલક મુની એને પરણ્યા બ્રાહ્મણના કુમાર;
તે અબળા તો અવધી ચાલે પતિથી ઉલટી સાર. ૨ ઉદાલ-
કે એકું જોઈને નામ ઠરાવ્યું સાર; અવળું કૃત્ય કરે તે મા-
ટે અવળચંડી નાર. ૩ એવામાં એક દીવસે આપ્યું શ્રાદ્ધ
પિતાનું સાર; ઉદાલકના તાત તણું તે સપ્તમીને સોમવાર.
૪ તે દિવસે ત્યાં આવી પહોંચ્યા મુનીવર મોટા એક; કૌડી-
ન્ય રૂપીનામ તેમનું જોનો મોટો ટેક. ૫ ઉદાલક તેને જોઈ
હરખ્યા આસન આપ્યું ત્યાંય; પ્રેમ કરીને પુજા કીધી, ચન્ન
વર્ધ મન માંય. ૬ અવળચંડીને આપી આજ્ઞા રસોધ તણી
નીરધાર; ત્યારપછી ત્યાં મુનીવર જોડા શ્રાદ્ધને માટે સાર. ૭
પિંડ વિસરજન કરીને યોદ્ધા ઉદાલક મહારાજ; અવળ-
ચંડીને કહે છે એતો કરો તમે એક કાજ. ૮ હ્યો આ પિંડ
લેઈ પધરાવો સરોવર કે નદી માંય; તે વેળા કામનીએ કીધું
અધદીત કામજ ત્યાંય. ૯ પિંડ લેઈ ઉકરડે નાંખ્યા દુષ્ટ જ-
મમાં જ્યારે; મુનીવરને તે જાણ થયું કે આપ દીધો તે વારે.

૧૦ પથ્થર થઇને પડ તું નારી મોટી એક શિલાય; શીત તા-
પને પ્રધી સેજે કષ્ટ ધનું તુજ કાય. ૧૧ અરજુન કેરા સ્પર્શ
થકી તું પામીશ વળી કિદ્દાર; તે દહાડાની શીલા થઇ એ-
વી ત્યાં વરષ હજાર. ૧૨ તેણે અશ્વને રોકી રાખ્યો ચોટાડ્યો
નિરધાર; તે માટે સૌમરી કહે એને સ્પર્શ કરો આવાર. ૧૩
અરજુન એણું સુણીને આવ્યો સ્પર્શ કર્યો જેવારે; શીલા મ-
ટીને સુંદરી થઇ ત્યાં અવળચંડીતો ત્યારે. ૧૪ કરજેડી કા-
મનીએ ક્રીધી સ્તુતી ધણી તે વાર; ત્યાર પછી પત્ની પાસે આ-
વી વરત્યો જયજયકાર. ૧૫ અરજુનનો હય ત્યાંથી ચાલ્યો વા-
યુ વેગેસાર; અંપાવતી નગરીમાં આવ્યો યજ્ઞ તણો તોખાર. ૧૬
હંસંબંજ ત્યાંનો રાજા છે મહાબળીઓ ભુપાળ; પાં-
ચ પુત્ર તે નૃપને કહાવે કીરતી યશ વિશાળ. ૧૭ સુરથ સુ-
બળને સુંદરદર્શન સમ ચોથો કુમાર; સુધન્વા તે સૌથી ના-
નો ભક્ત હરીનો સાર. ૧૮ તે રાજાએ હય બાંધીને પુરમાં
પડાવ્યો સાદ; સર્વે જણ લડવાને નિકળો મુકી મનથી વાદ. ૧૯
એક પહોરથી મોડો આવશે જે કોઇ પુઠે જન; તેલ ક-
ડામાં તેને તળીશું હશે કદી જો તંન. ૨૦ હંસંબંજની પા-
સે રહે છે બ્રાહ્મણ બે નીરધાર; શંખલીખીત નામે મહા પા-
થી કળીયુગનો અવતાર. ૨૧ અરજુન તે ઠેકાણે આવ્યા ભ-
ણી સઘળી વાત; હંસંબંજે હય બાંધ્યો છે આ વેળા સાક્ષા-
ત. ૨૨ અરજુને કીંકરને મોકલી સંદેશો ત્યાં કાવ્યો; તે સુ-
ણી હંસંબંજ રાજા લડવા માટે આવ્યો. ૨૩ વૈશમપાયન
એણીપેર બોલ્યા મુણ જનમેજયરાય; વિસ્તારી તુજને સં-
ભળાવું સેનાની શોભાય. ૨૪ સારથી મારથી પમપાળાને
સર્વે ચાલ્યા શુર; દળવાદળ સમ ચઢીને આવ્યું સરીતાવું

જ્યમ પુર. ૨૫ બકતર પાખર સર્વે પેહેયો ધર્યા ધનુષને બાણ
અવળા સવળી ભાથા બીડયા કેડ કરી નીરવાણ. ૨૬ ગુર્જ-
ગદા ને બરછી ભાલા ઉઘાડી તરવાર; મુગદળ મુશળ જંજ-
ળો એમ ગ્રહાં હથીયાર. ૨૭ કેસરની અરચાઓ કીધી સોનેરી
સુરવાળ; માથે મુગટ તેમાં તોરા ઢળકતી છે ઢાલ. ૨૮ વિ-
ધ વિધ કેરાં વાજાં વાગે થયો નગારે ધાવ; ત્રંબાળુ ગડગ-
ડીયાં ત્યાંતો બોલે કીરતી રાવ. ૨૯ ધન કૂડે નેજા અળકે થા-
ય શંખનો નાહ; શુરા તો સિંહનાહ કરે છે કાઢી મોટા સાહ.
૩૦ મહજર માંથે માવત ચઢીયા બુલ શોભે જરતારી; તેની
ઉપર ભુપતી બેઠા ધનુષ્ય બાણને ધારી. ૩૧ પાખરીયા તો
પગ નવ માંડે ઉછળે છે આકાશ; સુખપાત્રો મેનારથ સુંદી-
ર આલે તેહ પ્રકાશ. ૩૨ એવી રીતે સેના લેઇને આવ્યા ર-
ણમાં રાય; તે વેળાએ ધરતી ધરજી પડછંદા બહુ થાય. ૩૩
સુધન્વા તે વેળા આવ્યો સ્ત્રીની પાસે સાર; વિદાયગીરી લે-
વાને માટે હંસંધ્વજ કુંભાર. ૩૪ આવીને અબળાને કહે છે
આપો તમે આજ્ઞાય; અરજુન સાથે લડવા જાતું તેમાં વિજ્ઞ-
બ થાય. ૩૫ પાંડવનો ઉન્માદ ઉતાડે એક ધડીમાં આજ;
અબળા જઈ વેહેલો આવું છું જે લાવે વ્રીજરાજ. ૩૬ પ્ર-
ભાવતિ પત્ની તે વેળા પતિને તો સમજાવે; મનમાં જાણ્યું
નાથ જશે તે ફરી પાછા નહીં આવે ૩૭ ॥ વસણ ॥ કરજે-
ડીને કરગરે વનિતા તેણી વારરે; દુર્ગો કહે શ્યામા વહિ શું
ધાર્યું ભરથારેરેરે. ૩૮ ઇતી શ્રી પાંડવ ચરીત્રે કરી દુરગા-
શંકર વીરચીતે મહાભારથાંતર ગત અશ્વમેધ પર્વણી અવ-
ળચંડી આખ્યાન કથનો નામ પષ્ટો અધ્યાય.

કડવું ૭ મું

॥ રાગ કેહારો ॥ મુનીવર ઓચર્યારે, તુંતો સુણ જન્મે-
 જયરાય; અબળા ત્યાં વદીરે, લાગી પ્રાણ પતીને પાય; રાણી
 વાણી એણી પેર બોલીયાં. ટેક ૧ હું અબળા તણીરે, બુ-
 દ્ધિ પ્રાણ પતી છે હીન; તદ્દપી જે કહુરે, તે તો માનોને
 સ્વામીન; રાણી વાણી. ૨ પીયુ ના પરવરોરે, વિજય સાથે
 વઢવા આજ; પ્રભુ જેના સગારે, તેની ક્યમ લેવાશે લાજ;
 રાણી વાણી. ૩ તમને જીતશેરે, એતો કુંતાનો કુંમાર; અ-
 બળા નાથાશોરે, મારી સેજ તણા રાણુગાર; રાણી વાણી.
 ૪ હું મુખ બેઠનેરે જીવું કાળજડાની કોર; અંતરમાં વ-
 સ્યારે, મારા ચંચળ ચિત્તના ચોર; રાણી વાણી. ૫ તમ
 અભિમાનનોરે, ત્રીકમ નહીં નભવાદે ટેક; લજ્જા રાખશેરે,
 પણ અંતે છેતરશે છેક; રાણી વાણી. ૬ વાર્યું જે કરોરે,
 તો સઉ સુખડું મારે હાથ; જરા કોને માલ્યોરે લડતાં અર-
 બુન કેરી સાથ; રાણી વાણી. ૭ ભય તમ તાતનોરે, તેથી ના-
 શી જઈએ વંન; વન ફળ ખાઈનેરે, નીકે નિર્ગમીશું ત્યાં
 દિન; રાણી વાણી. ૮ હુકમ બેઠતો નથીરે, એકઠાં રહીશું
 મારા નાથ; આવું આદરોરે ત્યારે શીદ આલ્યો મુજ હાથ;
 રાણી વાણી. ૯ સુધન્વા તે સમેરે, કેહે છે કામની સાંભળ
 વાત; ધીરજ ધારીનેરે, હૈડુ રાખોને વળી હાથ; રાજ વા-
 ણી. ૧૦ આજ્ઞા તાતનીરે, તે હું લોયું જે અબળાય; તે તો
 આ સમેરે, પૃથ્વી પાતાળે પળાય; રાજ વાણી. ૧૧ એવું
 સુણીનેરે, બોલી પતીની સાથે નાર; આપો આ સમેરે, સ્વા-
 મી મુજને કાંઈ આધાર; રાણી વાણી. ૧૨ ત્યારે મોહ પા-
 મીયોરે, હંસદંવજ કેરો કુમાર; વળતિ ત્યાં કયોરે, વિનતા

ની સાથે વિહાર; રાણી વાણી. ૧૩ આપીને પ્રબરે, સુધન્વા
એ ક્રીધું સ્નાન; સજ થઈને પછીરે, સંભાર્યા શ્રીપતી ભગ-
વાન; રાણી વાણી. ૧૪ પ્રભાવતીએ કરીરે, કુંમકુંમ કેશ-
રની અરચ્યા; માળા પુલનીરે; ઘાલીને ઝોલી અખળાય;
રાણી વાણી. ૧૫ સ્વામી માહરારે, રહેજે સાવધ રણની માં-
ય; નાશી ન છુટશોરે, જેથી હસવું જગમાં થાય; રાણી વા-
ણી. ૧૬ સૈયર માહરીરે, દેશે મુજને મેહેણું સાર કાયર કંથ-
નીરે, એવું કહેશે વારંવાર, રાણી વાણી. ૧૭ વિધિ વેહેરી
થયોરે, લખીયા કર્મે અવળાલેખ; હાવે શું કરે, નથી મુને મુઝતી
ભારી એક; રાણી ૦ ૧૮ એમ કહીને પછીરે, આશીષ દીધી તે-
ણીવાર; સુધન્વા સંચર્યોરે, આયુદ્ધ ધારીને નીરધાર; રાણી
૧૯ ॥ દોહરો ॥ સુધન્વા આવી પછી લાગ્યો પિતાને પાય;
તેને દેખી ઝોલીયા કોધ કરી રાજ્ય. ૨૦ ॥ રાગ સામેરી ॥
લ'પટ બને તુંતો અહીંથી આ વેળા નીરધાર; આજ્ઞા મારી
લોપી ક્રીધો સ્ત્રી સાથે વિહાર. ૨૧ માટે દેશવટો હું દેઉં છું
તુજને આણીવાર; હાલ ઘડી વનમાંહી જાઓ કૃષ્ણ ધરી શ-
ણુગાર. ૨૨ એવું સાંભળી નાઠા ત્યાંથી શંખ લિખત મહા-
રાજ; પાપી એ બ્રાહ્મણ રીસાયા કરવા કુડુ કાજ. ૨૩ તેની
પુઠે નાઠા ત્યારે હંસધ્વજ રાજનં; શંખ લીખીતને પાયે લા
ગી ક્રીધું ત્યાં સ્તવન. ૨૪ અરે વીમ તમે પાછા આવો લા-
ગું હુંતો પાય; તમે કહો તે રીતે કરું હું આત્મજને શિક્ષા-
ય. ૨૫ ત્યારે એતો ઝોલ્યા વળતી શંખલીખીત મુની સ-
ય; સત્ય ચુક્યો તું ભુપતી માટે કરું હુંતો શિક્ષાય. ૨૬
કરેલી પ્રતીજ્ઞા તોડી વહાલી ક્રીધી પ્રજાય; તે માટે ત્યારે ત્યાં
હાવે અમથી નવ રહેવાય. ૨૭ ધર્મ શાસની માંહ લખેલો

સાંભળને તું ન્યાય; પ્રતિજ્ઞા હંતાના પુર્વજ સર્વ નરે પળા-
ય. ૨૮ પોતે પણ રહે કુંભી પાકમાં સત્ય કહું રાજન; કો-
ટીક કલ્પ સુધી તે પ્રાણી પીડા પામે તન; ૨૯ એવું સાંભ-
ળો હંસર્ધવજે કીધી ત્યાં આજ્ઞાય; સુધન્વાને તળો તેલમાં
કિંકર આ વેળાય. ૩૦ એવું સાંભળી બ્રાહ્મણ હરખ્યા શં-
ખ લીખીત મનમાંય; પ્રેમ કરીને આળ્યા પાછા ભુપની
સાથે ત્યાંય. ૩૧ દુતોએ ઉતું ત્યાં દ્રીધું તેલજ તેણીવાર,
વળતી સુધન્વાને કહે છે બેસો ભુપ કુમાર. ૩૨ એવું સાં-
ભળી રાજકુંવર તો આળ્યા પેણ પાસ, ત્યારપછી ભજ-
વા માંડ્યા ત્યાં સુંદર શ્રી અવીનાશ. ૩૩ ॥ વલણ ॥ કર-
જેડી કહે તે સમે સુણજે અરજી શ્યામરે; દુરગાના દેવ આ
સમે મોટી તમારી હામરે. ૩૪ ઇતીશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી
દુરમાશંકર વિરચીતે મહાભારથાંતર ગત અશ્વમેધ પર્વણિ
સુધન્વા સ્ત્રી સમીપે ગતો નામ સપ્તમો અધ્યાય. ॥ ૭ ॥

કડવું ૮ મું.

॥ રાગ મા૩ ॥ સુધન્વા કહે કુંજવિહારી, લાજ રાખ-
જે આ સમે મારી, તમે કીધાં અનેકનાં કામ, તેથી કષ્ટ હા-
રી પડયું નામ. ૧ ગજ ગ્રાહથી છોડાળ્યો નાથ, ઝાલ્યો ઈ-
દ્રનો દૈત્યથી હાથ; મચ્છ રૂપ ધરી લાળ્યા વેદ, મટાડ્યો મ-
હામુનીનો ખેદ. ૩ કચ્છ રૂપ ધરીને કૃપાળ, ધર્યો પવંત પી-
ઠે દયાળ; થયા વરાહ રૂપે તથાપી, હણી દંધતને ઉરવી થા-
પી. ૩ નરસિંહરૂપે હર્યો દિતીતન ભક્ત ઉગાર્યો પ્રહ્લાદ જ-
ન; વામન રૂપે છળ્યો બળરાય, ચાંચ્યો પાતાળે તેને ત-
દાય. ૪ ફરશુભ થયા હરી જ્યારે, કરી મેદીની નક્ષત્રી
ત્યારે; રામચંદ્ર થયા રઘુદેવ, માર્યો રાવણને તતખેવ. ૫

હાલ કૃષ્ણ થયા છે મહારાજ. રાખી પાંચાળી પ્રભુની લા-
જ; મારી લાજ જશે જે ય્યાગ, તેનું લાંછન તમને વિશા-
ળ. ૧ એવું કહી પડ્યો તેલની માંચ, થયું શીતળ તે વેળા-
ત્યાંચ; તળે લાગે છે તાપ અપાર, તોય દાઝે નહીં તે લગા-
ર. ૭ જુઓ હરિ કૃપા બળ એવું, ઉષ્ણ તેલ થયુ હીમ જે-
વું; થયું શંખ લીખીતને જણ, આવ્યા જેવા પરીક્ષા પ્ર-
માણ. ૮ ખોલ્યા બ્રાહ્મણ આવીને આડું, હજું તેલ તો છે ધ-
ણું ટાડું; માટે મંગાવો શ્રીફળ રાય, ત્યારે પરીક્ષા તેની જ-
ણાય. ૯ ત્યારે સેવકે શ્રીફળ આપ્યું, ખરું ખોટું તેને દીજે
માન્યું; તેને કુંવર ઉપર રીસ, નાંખ્યું તેલ કઢામાં તે દીશ.
૧૦ ફાટ્યું પડતામાં શ્રીફળ તેહ, ખેડે ભાગ થયા તેના જેહ;
આવ્યા ઉછળીને એનો ભાગ, વાગ્યા બ્રાહ્મણને લાગો લાગ.
૧૧ પુટ્યાં તે થકી તેનાં કપાળ, પડ્યા જંખવાણા દીજખા-
ળ; ફટફટ કરે સડે લોક, નાહ બ્રાહ્મણ પામીને શોક. ૧૨ પ-
છી નીકળ્યો ભુપ કુમાર, તેલ કઢા થકી નીરધાર; સ્નાન
કરીને પહેર્યાજ વસ્ત્ર, ધર્યાં આયુદ્ધને સડે અસ્ત્ર. ૧૩ નમી
પીતાને આલ્યો કુમાર, આવ્યો અરજીન ઉભા તે ઠાર; કર્યો ધ-
નુષ કેરો ટંકાર, આપી આજ્ઞા સેનાને તે વાર. ૧૪ એવું
જેઠને કુંતા કુમારે શંખનાહ કર્યો તેણીવારે; સામાસામી
મંડાયું છે યુદ્ધ, બીર્યે બીર કરે વીર્ય. ૧૫ સામાસામી વ-
ઢે કાળભાથી, અશ્વ અશ્વ ને હાથીએ હાથી; રથે રથને પા-
ળાએ પાળા, વઢે ઉછળી વીર વિશાળા. ૧૬ થયું દારૂણ
યુદ્ધ તે સ્થાન, જુવે દેવતા ખેરી વિમાન; ફોટે યોદ્ધાઓનાં
ઘણાં શીશ, મોટા મહઝર પાડે છે ચીસ. ૧૭ બાણવ્રષ્ટીએ
છાયું આકાશ, નથી દેખાતો સૂર્યપ્રકાશ; શેશ સળક્યો ને

કંપી ધરાય, આલે શોણીત કેરો પ્રભાચ. ૧૮ ડોહ્યા દિગ-
પાળ ને મેરૂ હાલ્યો, સુધન્વાએતો ધાણજ વાળ્યો; મુક્યું અ-
રજુને ત્યારે અગનાસ્ત્ર, નૃપ તંને મુક્યું વરૂણાસ્ત્ર. ૧૯ પ્રેર્યું
પારથે વાયુનું બાણ, મેધ ઉડાડ્યા ત્યાં નિરવાણ, ત્યારે સુ-
ધન્વા કોપ્યો અપાર, મુક્યું નારાયતો નીરધાર. ૨૦ તેને
છેદ્યું વિજય તે દીશ, માર્યો સારથી આણીને રીસ; સુધ-
ન્વા કહે કુંતા કુમાર, પ્રતિજ્ઞા કરતું આણીવાર. ૨૧ સુણી
અર્જુન કહે ઠીક વાર, ત્રણ બાણ થકી તને મારૂ; મારાં બા-
ણ જો નિષ્ફળ થાય, તોતો પુર્વજ નરકે પળાય. ૨૨ ત્યારે નૃ-
પ તંન કહે બાણ છેદું, સારથી સુદાં તુજને ભેદું; બાણ ત્ર-
ણ્યે તારાં ન છેદાય, ત્યારે પુર્વજ મારા પળાય. ૨૩ એવી
પ્રતિજ્ઞા બે જણે કરી ત્યારે આબ્યા તે ડેકાણે હરી, ચતરૂણ-
જ ચિંતા વિશે પેઠા, રાસ પેરોણો ઝાલીને બેઠા. ૨૪ સુધ-
ન્વાએ જોયા ધનશ્યામ, ત્યારે કર્યો તે વેળા પ્રણામ; ભલે
પધાર્યા ગિરિવરધારી, લક્ષ્મી રાખજો આ સમે મારી. ૨૫
કહે અરજુનને કીરતાર, નથી તારામાં બુદ્ધિ લગાર; વારેવા-
રે કેરૂં પ્રતિજ્ઞાય, નથી જોતો નિર્ભાળ બળરાય. ૨૬ જય થા-
વાનો દૈવને હાથ, હવે બાણ મુકો નરનાથ; તેમાં પુન્ય મુ-
ક્યું ધનશ્યામ, કૃષ્ણાવતાર કેરૂં તમામ. ૨૭ પછી અરજુનને
કહે ઈશ, મુક્ય બાણ હવે તું આદીશ; છોડ્યું આપથી બા-
ણ તે જ્યારે, સુધન્વાએ કાપી નાંખ્યું ત્યારે. ૨૮ બીજું બા-
ણ લીધું અર્જુન, તેમાં પુન્ય મુક્યું બળવંત; ફરશુરામાત્મ-
તારતું જોહ, પુન્ય મુક્યું પ્રભુએજ તેહ. ૨૯ છુટ્યું ધનુષ્ય
થકી તે બાણ ધોર ગર્જના કરતું પ્રમાણ; ત્યારે સુધન્વે બા-
ણ નિવેદ્યું, બીજું સાયક આવતું છેદ્યું. ૩૦ પુત્રી પાંડુ

વિસ્મય થાય; હવે કોણ ગતિ રધુરાય. પછી અર્જુને
જ કરી, ત્રીભું બાણ લીધું વળી ફરી. ૩૧ ઝાલ્યું શ્રી
એ તેતો ત્યાંય, ત્રણ-દેવ સ્થાપ્યા તેની માંય; બ્રહ્મા વિ-
ને શંકર જેહ; સ્થાપ્યા ત્રણે ઠેકાણેજ તેહ. ૩૨ રામાવ-
પુન્ય જે કર્યું, તે સૌ બાણના ઉપર ધર્યું; એવી રીતે કૃ-
ણી કરી, બાણ આપ્યું અરજીનને હરી. ૩૩ સંયસાચી-
લીધું તે વાર, કર્યું કોડડ મંડળાકાર; મુક્યું અરજીને
૫ તે જ્યારે, બોલ્યો સુધન્વા મુખથી ત્યારે. ૩૪ કહે કૃ-
ને ભુપકુમાર, ધન્ય ધન્ય પ્રભુ અવતાર; મારી મુક્તિ ઇ-
જદુપત્ય, તમે જે કરો તે હરી સત્ય. ૩૫ આવો બેગ ન-
રે ફરી, અંતકાળ સમે સામા હરી; પ્રભુ પેખીને કરશે
૧૨, તેના જીવતરનેજ ધિક્કાર. ૩૬ માટે જક્તપતી રા-
લાજ, મુક્તિ આપજો મુને મહારાજ; એવું કહિ સુધ-
એ સાર, બાણ મુક્યું સામું નીરધાર. ૩૭ શર આવે છે
જીન કરો, કરે ગર્જના તેતો ધણેરો; ઉડે અગ્ની તેમાંથી પ્ર-
, જાણે ઉબડશે નવ ખંડ. ૩૮ નાઠા દેવ આકાશેથી ત્યા-
જણે આવતો બાણ એ મારે; એવે આબ્યું સુધન્વાનું
૫, તેણે બેર કર્યું નિરવાણ. ૩૯ કાપ્યો અરજીનનો શર
રે, ત્રણ ભાગ પડ્યા હેઠા ત્યારે; હાહાકાર થયો તેણિવા-
પ્રોભવંશી કાપ્યા નિરધાર. ૪૦ ત્યારે બાણનો આગલ્યો
૧, ચઢ્યો આકાશમાં લેઈ લાગ; આવી વાગ્યો સુધન્વા-
હ, કંઠ કપાયો તે થકી જેહ. ૪૧ પડ્યું હેઠું સુધન્વાનું
૧, બેઉ પક્ષ રાખી જીગદિશ; સુધન્વાના શરીરમાંથી
, તેજ નિકળ્યું દીવ્ય અપાર. ૪૨ તેતો ચાલ્યું ભાનુ તુ-
ત્યાંય, પેહું માધવના મુખમાંય; પછી આબ્યું ઉડીને ત્યાં

શીશ, ત્યારે ઝાલી લીધું જુગદીશ. ૪૩ બેઠ મુસ્તકને ર-
ડયા સ્યામ, કહ્યું અરજુનને તેણે ઠામ; તારે માટે કીધો ઉ-
ત્પાત, મરાવ્યો ભક્ત મારો સાક્ષાત. ૪૪ પછી ઉછાળ્યું
મુસ્તક ઇશ, પડ્યું હંસધ્વજ કને શીશ; કર્યો ત્રીદશે જયજય
કાર, પામ્યો મુક્ત સુધન્વા કુમાર. ૪૫ હંસધ્વજે બેયું શી-
શ જ્યારે, ધણો વિલાપ કીધો તે વારે; પુત્રના ગુણ સંભારી
સાર, આસે નેત્રેથી આંસુની ધાર. ૪૬ ॥ વલણ ॥ એવું દે-
ખી તે સમે સુરથ થયો તૈયારરે: દુર્ગો કહે યુદ્ધે આવિયો નૃપનો
જ્યેષ્ઠ કુમારરેરેરે. ૪૭ ॥ ઇતી શ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુર્ગા-
શંકર વીરચીતે મહાભારથાંતર ગત અશ્વમેધ પર્વણી સુ-
ધન્વા વધો નામ અષ્ટમો અધ્યાય.

કડવું ૯ મું.

॥ રાગ દેશાખ ॥ સુરથ આવી રણમાં ઉભો બોલ્યો
તેણીવાર; અલ્યા વિભો રહે અરજુન તુજને શિક્ષા કરું આ-
વાર. ૧ મારા ભાઈને માર્યો તેતો કીધું કડુ કાજ; તેમાં તે
શું પ્રાક્રમ કીધું પુન્ય હાર્યા જહુરાજ. ૨ એમ કહીને આપ
અઢાવ્યું કીધો ત્યાં ટંકાર; અરજુન ઉપર વ્રજી કીધી બાણ
તણી નીરધાર. ૩ ત્યાર પછી ત્યાં સુરથ કહેછે સાંભળ અ-
રજુન વાત; આજ તને મુછી પમાડું યુદ્ધ કરી સાક્ષાત. ૪
એક ઘડીમાં મુસ્તક કાપું પણ પ્રણ તુજને સાહ્ય; તે માટે
મૃત્યુ નથી તારૂં પણ મુછી તો થાય. ૫ માટે કર સંગ્રામ હ-
વે તું મુકીને મરજાદ; એવું કહીને ફરીથી મુક્યું બાણ કરી
સિંહનાદ. ૬ તે વેળા કુંતા સુત કોપ્યો મુક્યાં બાણ અપાર;
સુરથનો રથ ભાગી નાંખ્યો, ઘોડા માર્યા ચાર. ૭ ધન્ય ધનુ-
ષને મુગટ પાડ્યો આણી અઢકી રીસ; સારથીનું તો નિશ્ચિ

૧. તે વેળાએ શીશ. ૮ એટલે સુરથ બેઠો વળતી બી-
 રથમાં સાર; અરજુન કેરી સેન્યાનો કરવા માંડ્યો સંહા-
 ન ગજ રથ ઘોડા માહીસ માર્યા વાળ્યો કચ્ચરધાણ; ચો-
 ધાનાં મુસ્તક ફોટે થાય ધણું બુમરાણ. ૧૦ મેવ વરણ
 ક્રુ તેને માર્યા ત્રણ ત્રણ બાણ; નીલધ્વજને હાર પ-
 યો નિશ્ચે ત્યાં નીરવાણ. ૧૧ પછી કાળાંતક બાણ ચઢ-
 માર્યા જોણીવારે; અરજુનને મુછી થઈ તેથી વિકળ થયો
 પારે. ૧૨ ત્યારપછી ત્યાં સુરથ કહેછે શ્રીહરીને નિર્વા-
 અરે પ્રભુ હું થું કહું તમને કપટી પુરૂષ પુરાંણ. ૧૩
 વાને બળતો શ્રીજી તેલ થકી બચાવ્યો; ઉમારીને
 બેલા તમે અંતે કેમ મરાવ્યો. ૧૪ તમને જે સેવે તેને
 દુઃખ લો છો મહારાજ; ભક્ત તથા ભુંડાની તમને ન-
 નારાયણ લાજ. ૧૫ બળીરાજ્યે તમને સેવ્યા જ્યારે
 હયાળ; ત્યારે તેને છેતરી ચાંપ્યો પ્રભુ તમે પાતાળ. ૧૬
 મા સ્નેહી પોતાનો તેને દળદર રાખ્યું; અત વખત સુ-
 ને આપ્યું આવણું જ્યારે ચાખ્યું. ૧૭ હરિશ્ચંદ્રે સેવ્યા
 તમને ભક્ત એતો કહેવાયો; ત્યારે દુઃખ પામ્યો એ-
 નિયને ત્યાં વેચાયો. ૧૮ પાંડવ પાંચે વનમાં ભમીયા
 થું કહું ધરા; પાંચાળી સભામાં આણી સત્ય કહું જુ-
 ા. ૧૯ તમને અર્પણ કરીને આપે સુર્ય કુંવર નીત્ય દા-
 અરજુન પાસે તેને મરાવ્યો યુદ્ધ વીશે ભગવાન. ૨૦ અ-
 શી તમને દેખાડું આ સમે મારા હાથ; બાણ રૂપી પુ-
 ન પુલ્લ માની લેજો નાથ. ૨૧ એમ કહીને સાયક મુ-
 કરીની ઉપર સાત; તેનો જઈ વાગ્યાં વિકૃતને રૂઢ્ય વિ-
 ક્ષાત. ૨૨ એવામાં કુંતા સુત કેરી વળી વેગે મુછીય

બેઠો થઈને કરમાં લીધું બાણ ધનુષ મહાકાય. ૨૩ સુરથ
 સાથે યુદ્ધ કરયુ બહુ કહેતાં ન આવે પાર; ત્યાર પછી અ-
 રજુને ક્રીધો હણવાનો વિચાર. ૨૪ અર્ધચંદ્ર તો બાણ ચઢા-
 વ્યું મંત્ર બળી નીરધાર; સુરથના ઉપર તે મુક્યું કરવાને
 સંહાર. ૨૫ તે બાણે આવીને છેદ્યું મુસ્તક તેણે ઠાર; પા-
 છું જઈ બાથામાં પેઠું કાણું નવ લાગી વાર. ૨૬ સુરથ ર-
 ણમાં મ્રત્યુ પામ્યો વરત્યો હાહાકાર; હંસધ્વજને બાણ થયું
 તે આવ્યો તેણે ઠાર. ૨૭ સુરથનું મુસ્તક બહુ સુંદીર પડી-
 યું પ્રભુની પાસ; તેને લેઈ ઉંચું ઉછાળ્યું શ્રીહરીએ આકા-
 શ. ૨૮ ગરૂડે તે મુસ્તકને ઝીલ્યું લેઈને ચાલ્યા જાય; એ-
 વામાં રસ્તામાં આવ્યો નંદીગણ મહાકાય. ૨૯ તેણે તે ઝું-
 ટાવી લીધું ગરૂડ પાસેથી શીશ; ઉમીયાના પતિને તે આપ્યું
 નંદીએ તે દીશ. ૩૦ મહાદેવે લઈ ગુંથ્યું તેને રૂંઢમાળ-
 ની માંય; એટલામાં ત્યાં આવી ઉભા હંસધ્વજ તો ત્યાંય.
 ૩૧ પુત્ર શોકથી કોપે ચઢીયા દેહ કર્યો વિકાળ; લાલચોળ
 આંખો થઈ બેઠે જાણે જેવા કાળ. ૩૨ રથ ઉપર બેસીને
 ઝાલ્યું ભુપે જ્યારે આપ, તે વેળા ત્યાં ધરતી ધરણ સુર પા-
 મ્યા પરિતાપ. ૩૩ શોણિતનો વરસાદ થયો ત્યાં ડોહ્યા સૌ
 દીગપાળ; મેરૂ હાલ્યો તારા તુટ્યા લાગી દોદશ આળ. ૩૪
 એવું જોઈ હરીએ વિચાર્યું ભુપતિ કરશે કેરું; પુત્ર શોકથી
 નિશ્ચે કરશે પારથને તો કેર. ૩૫ એમ વિચારી ભુપતી સા-
 મા ચાલ્યા દીનાનાથ; પ્રભુએ જઈ પ્રણામ કર્યો ત્યાં જોડીને
 વળી હાથ. ૩૬ હંસધ્વજે હરીને ઓળખ્યા પ્રેમે લાગ્યો પા-
 ય; ભુજ બીડી આલોગન ક્રીધું કોધ શમ્યો મહાકાય. ૩૭
 ત્યાર પછી રાજાને કેહે છે દેવકીનંદન દેવ; ભુપતી યુદ્ધ રેહે-

વા લો હાવે શાન્તિ ગ્રહો તતખેવ. ૩૮ પુત્ર તણી મુકિત મેં
કીધી આપ્યો વૈકુંઠ વાસ; તે માટે હય આપો પાછો આત્રો
અરજીન પાસ. ૩૯ અરજીન કોઈથી નવ જીતાયે ઇંદ્રતણો
એ તાંન; કોટીક યોદ્ધા મન્યુ પામ્યા ક્ષમા કરો રાજાંન. ૪૦
એણું સુણી ભુપતી મળીયા અરજીનને તે વાર; નવ વિષે
સૌને લેઈ આવ્યા વરત્યો જયજયકાર. ૪૧ ત્યાર પછી હંસ-
ધ્વજ રાયે આપ્યો ત્યાં કેનાણુ; સેન્યા લેઈને સાથે આલ્યા
ભુપતિ તો નિરવાણુ. ૪૨ અજીનનો હય ત્યાંથી આલ્યો દા-
રૂણ વનમાં જાય; શ્રીહરી હસ્તિનાપુર આવ્યા એકલા તો
ચદુરાય. ૪૩ અશ્વની પુઠે અરજીન આલ્યા સેન્યા સાથે સાર;
મહાવનમાં તે આવી પહોંચ્યો આગળ તો તોખાર. ૪૪ તે
વનમાં એક સરોવર આવ્યું શોભાનો નહીં પાર; તે ઠેકાણે
જળ પીવાને હય આવ્યો નીરધાર. ૪૫ વાજીને વારી એ
અડક્યું અંગ વિશે જેવારે; ઘોડાની ઘોડી થઈ મુંઢીર અશ્વ
તણી તે ત્યારે. ૪૬ અશ્વની થઈને આલ્યો ત્યાંથી આગળ
જેણીવાર; એટલામાં બીજું સરોવર આવ્યું ત્યાં નીરધાર.
૪૭ તેમાં જઈને જળ પીધું કે વાઘ બન્યો તે વાર; નવ મ-
જ લાંબો બે ગજ પડોળો પીતરણ આકાર. ૪૮ ફાળની
ઉપર ફાળ ભરે છે વાયુ વેગે જાય; કુંતા સુત કેસરીને જોઈ-
ને વિસ્મય મનમાં થાય. ૪૯ એટલે ત્રીજું સરોવર આવ્યું
રમ્ય જગા તે ઠાર; તેમાં જઈને વાઘ પડ્યો કે અશ્વ થયો
નીરધાર. ૫૦ ત્યારપછી તે વાજી વળતી આવ્યો તરીયા દે-
શ; પુરૂષ તણી નથી વસ્તી ત્યાંનો વશે વનિતા વેશ. ૫૧
પ્રમીલા નામે રાણી ત્યાંની મુંઢરીની સરદાર; ચંદ્રમુખી
એક પુત્રી તેને રૂપ તણો નહીં પાર. ૫૨ તે રાણી ઘણી કા-

મણગારી શીખી સર્વ કળાય; નરની નારી કરીને ફેરવે પુ-
રૂષ પશુ થઈ જાય. ૫૩ અગ્નિમાં પેશીને નીકળે જાત્રે સીંહ-
ના કાન; આકાશે ઉડીને આવે નાથે નાગ નીહાન. ૫૪ પાતા-
ળે પેશીને આવે પર્વત લેઈ ઉછાળે; પરકાયામાં પેશી બો-
લે સો થોજન તો ન્યાળે. ૫૫ અદર્શન વિધાને જાણે બહુ રૂ-
પે બની જાય; ત્રાંબાનું મુવર્ણ બનાવે દેખે એટલું ખાય. ૫૬
મુઠ ચોટ ને મારણ મોહન વશ કરવાની વાત; તે સધળું એ-
ને આવડે છે મંત્ર તંત્ર સાક્ષાત. ૫૭ રણસંગ્રામે યુદ્ધ કરી
ને જીતે શત્રુસાર; બાણ મહાને મારી જાણે એવી એનો ના-
ર. ૫૮ તેણે અરજીનનો હય બાંધ્યો હિંમત રાખી મંન; એટલે
ત્યાં સૌ સેન્યા આવી પાંડુ કેરા તંન. ૫૯ તેણે સદેશે કા-
બ્યો કે અબળા થઈ તૈયાર; કોટીક નારીઓ લઈને આવી
લડવાને નીરધાર. ૬૦ ધનુષ્ય બાણને બરછી આલી મહા
ગુર્જ તરવાર; કચ્છ બીડીને આવી સર્વે કામનીઓ તેવાર.
૬૧ ॥ વલણ ॥ તેને બેઈ કુંતા સુતે કીધો ત્યાં ટંકારે; કુ-
ર્ગો કહે તરીયા તણા યુદ્ધનો કહું વિસ્તારરેરેરે ૬૨ ॥ ધૃતિ
શ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવિ દુરગાશંકર વિરચીતે મહાભારથાંતર
મત અશ્વમેધ પર્વણી સુરથ વધો નામ નવમો અધ્યાય.

કંઠુ ૧૦ મું.

॥ રાગ મા૩ ॥ પછી પ્રમીલાએ તેણે ઠાર, સિંહનાહ ક-
ર્યો નીરધાર; જેવાં પુર્વે વઢ્યાં મહાકાળી, દૈત્યની સાથે દીન
દયાળી. ૧ તેવી રીતે કુંતા સુત સાથ, વઢે વનિતા એ તો
સાક્ષાત; મારે પ્રમીલા પોકીને બાણ, થાય એકનાં લક્ષ પ્ર-
માણ. ૨ સવ્યસાચીની સેન્યાને વાગે, તેથી ચોદાઓના પ્રા-
ણ ભાગે; થયું દારણ યુદ્ધ અપાર; કર્યો સેન્ય તણો ત્યાં સંહા-

૨. ૩ પ્રમીલાએ તો વિંધ્યા પ્રકાશી, યોગ માયાને નિશ્ચે ઉ-
પાસી, લાગી અરબુન સેન્યામાં લાય, લોહી માંસની વ્રષ્ટીજ
થાય. ૪ સર્પ વીંછીને પડે પાશાણ, સર્વ યોદ્ધા કરે બુમરા-
ણ; શબ્દ કારમા ઓચીંતા થાય, ભયંકર તે સડિને જણા-
ય. ૫ જાણે જોગણી ખાવાને આવી, એવી માયા તે સ્ત્રીએ
બતાવી; તેને બેઠને કુંતા કુમાર, ઘણો વિરમે ખમ્યો તે-
ણીવાર. ૬ પછી સંભાર્યા મુંઠર શામ, ત્યારે માયા મટી તે-
ણે કામ; થઇ સેના સડિ સાવધાન, ક્રોધ્યા કુંતા કુંવર તેણે
સ્થાન. ૭ મુક્યું નારાય ત્યાં નિરવેદ, પડ્યા પ્રેમદાને દેહે
છેલ; પછી કાળાસ્ર લેધને ત્યાંય, મુકે મંત્ર બણી વળી જ્યાં-
ય. ૮ થઇ એટલે આકાશ વાણી, કહ્યું અરબુનને ભક્તાબ-
ણી; અસ્થા અરબુન તું હરી જન, કેમ ઇચ્છે સ્ત્રીઓનું પ-
તાન. ૯ નારીના હોય કોટીક દોશ, તોયે હણીએ નહીં આ-
ણી રોશ; મટે મુનીને પુછ તુંય, યુદ્ધ કરવાનું કારણ શું-
ય. ૧૦ કહે કામની તે કરો ભુપ, તેથી કલ્યાણ થારો અનુ-
પ; મુણી આકાશ વાણીની વાત, યુદ્ધ બંધ રાખ્યું વિષ્ણુ
રાત. ૧૧ પછી પુછ્યું પ્રમીલાને ત્યાંય, કેમ યુદ્ધ કરો રણ
માંય; અબળાને આ કરવે સંગ્રામ, નથી ઘટતો તમોને આ
કામ. ૧૨ તમને જીતે નથી યશ સાર, હણું તો જાઉં નહીં
આવાર; મટે કહેને તમારી ઇચ્છાય, જેથી બેઠિતું સાડું
થાય. ૧૩ ત્યારે કામની કહે મુણો રાય, મારી વરોને તમે
કન્યાય; કહે અરબુન તે કરવું મારે, યુદ્ધ બંધ કરો આણીવા-
ર. ૧૪ પછી પ્રમીલા પ્રેમજ લાવી, તેડી અરબુનને ઘેર આ-
વી; નિધિએ કરી આપી કન્યાય, સૈન્ય સર્વે જમાડ્યું તક્ષા-
ય. ૧૫ આપી પેહેરામણું ત્યાં અપાર, રથ અશ્વ ને હાથી

ભંડાર; રાખ્યા પાંચ દિવસ તે ઠાર, પછી યજ્ઞનો આપ્યો
 તોખાર. ૧૧ થયા અરજીન જતા તૈયાર, કહ્યું રાસુને ત્યાં
 નિરધાર; ફરી આવીશું આવતાં જ્યારે, નેડી જઈશું કન્યા
 તેવારે. ૧૭ પછી અશ્વને કીધો વિદાય, તેની પુંઠળ સર્વે પ-
 ળાય; શીઘ્ર ગતિએ ચાલે કેકાણ, મહા વન ત્રિશે નિરવાણ.
 ૧૮ આવ્યો કૈંચાપુરી વીશે જ્યારે, બાંધ્યા ભીશણ દૈત્યે તે
 વારે; લક્ષ દાનવનો છે એ નાથ, અર્ધ કોશ સુધી લાંબા હા-
 થ. ૧૯ બાંધી અશ્વને જીએ છે વાટ ઉભો રહ્યો છે યુદ્ધને
 માટ; સાથે દાનવ લીધા અપાર, જેના જોર તણો નહી પાર.
 ૨૦ એવે આવ્યો ત્યાં કુંતાનો તન, તેને જોધને બોલ્યા વ-
 ચન; અલ્યા માનુશ જાત ભુપાળ, તારો આણીશ હુતોજ
 કાળ. ૨૧ નાસે વિષ્ણુ વીધિ મુને જોધ, ઈંદ્ર અંદ્ર પામે ત્રા-
 સ સોધ; એવું કહી અસુરે તેવાર, યુદ્ધ કરવા માંડ્યું નીર-
 ધાર. ૨૨ થયા દારણ ત્યાં સંગ્રામ, કેહેતાં ગ્રંથ વધે આણે
 ઠામ; વળતી અરજીને આણીને રીસ, છેહયું ભીષણાસુરનું
 શીશ. ૨૩ પછી પુત્ર હતો તેનો એક, તેણે કર્યો ત્યાં રાખ્યા
 બિશેક; લીધો તોખાર ત્યાં થકી રાય, મુક્યો આગળ ફરવા
 તહાય. ૨૪ કૈંચાપુરીથી ચાલ્યા કેકાણ, આવ્યો સિંધુ તિરે
 નિરવાણ; મહી સંગમ આગળ ગામ, મણીપુર એવું એનું
 નામ. ૨૫ તેમાં રાજ્ય કરે પારથ તન, તેનું ન મ તો બળરૂ
 વાહન; તેના સેવકે દીઠો કેકાણ, કર્યું ભુપતીને જોધ જાણ ૨૬
 બભ્રુવાહને વાંચીને પત્ર; બાંધ્યા શામકરણને તત્ર; એવે
 આવ્યા ત્યાં અરજીન રાય, મણીપુર વિશે મહાકાય. ૨૭ જો-
 ધ નગની શોભા અપાર, પુછ્યું હંસંધ્વજને તે ઠાર; પુછે અ-
 રજીન કહ્યો તમે રાય, આવું આ નગ કોનું કહેવાય. ૨૮ કોણ

જ્ય કરે છે આ ઠાર, તેનો સર્વ કહોને પ્રહાર; ત્યારે બો-
 ૧ હંસધ્વજ ભુપ, સણે પારથ સત્ય સ્વરૂપ. ૨૯ સુત ત-
 રો અહીંનો ભુપાળ, બખ્તવાહન નામ વિશાળ; તમે ની-
 યા વનમાં જ્યારે, તીર્થ યાત્રા કરવા આવ્યા ત્યારે, ૩૦
 કન કરવા પેઠા નદી માંય, એક મગરીએ ઝાલ્યાતા ત્યાંય;
 ૧ ચરણ પ્રતાપથી તેહ, થઈ અપછરા કેરોજ દેહ. ૩૧ તેની
 ૬ કયો તમે સંગ, રહ્યો ગર્ભ તે નારીને અંગ; તમે મુ-
 ગ્યા એહ નાર, પછી અપછરા રહી આણે ઠાર. ૩૨ થ-
 તે થકી તેને કુમાર, મહા તેજસ્વી પુદ્ધિ અપાર; કરે રા-
 ૬ તેતો આણે ઠાર, તેણે બાંધ્યો તમારો તોખાર. ૩૩ સુ-
 ૧ અરબુનને આવી હામ, કહ્યું સેવકને તેણે ઠામ; જાણે
 ૩ તમે ચરચાય, કેવી કચેરીની છે શોભાય. ૩૪ ફોજ કે-
 ૧ છે એને ઘેર, તેની સર્વ કહો આવી પેર; આજ્યા સેવ-
 તો તેણે ઠાર; આવ્યા સભા વિશે નીરધાર. ૩૫ બેઠો
 ૧ હાસને નૃપ તાંન, જાણે બીજે દીસે અરબુન; મહા તેજ-
 ૧ ને ધણું રૂપ, દીવંબાહુને શાન્ત સ્વરૂપ. ૩૬ મુખ હ-
 ૧ ને કમળ કાય ધર્મ શાસ્ત્ર બેઠ કરે ન્યાય; સ્વર્ગ તુ-
 કચેરી તે ઠાર, એક યોજન તેનો વિસ્તાર. ૩૭ કરે અ-
 ૧ રાઓ નૃત ગાન, આપે યાચકને ધણું માન; સુમતી ના-
 તેનો પ્રધાન; તેતો પ્રદ અને ગુણવાન. ૩૮ ત્રણ અક્ષૌણી
 ૪ સાર, તેમાં શુરા ધણા નીરધાર; બેઠ સેવકે સૌ રચ-
 ૫; પછી આવ્યા જ્યાં અરબુન રાય. ૩૯ કહી વિસ્તારીને
 ૩ વાત, સુણી ક્ષોભ પામ્યો નર જાત; હંસધ્વજને પુછી
 ૧ પી પેર, કરવો મેળાપ કે વળી વેર. ૪૦ ત્યારે હંસધ્વજ
 ૧ રાય, પુત્ર તમારો નહીં જીતાય; પીતા જાણી બે નમે કુ-

માર; તોનો લાજ રહે આણીવાર. ૪૧ એવી વાત કહી ભુ-
પે જ્યાંય, થયા માડા શકન ધણા ત્યાંય; ગીધ પક્ષી આ-
વ્યો તેણે દીશ, બેઠો અરજીનને તેતો શીશ. ૩૨ શ્વાન રડયા
ને કકાળ્યા દાગ, આડા ઉતર્યા આવીને નાગ; ચઢ્યું વાહન
ને ઢાંક્યો બાળ, જાણી બખડવાહને સાક્ષાત; ત્યારે વિચા-
ર્યું મન ॥ માં ૧. પુછ્યું પ્રધાનને વળી ત્યાંય. ૪૪ કહો સુમ-
તિ મુજને ન્યાય, યુદ્ધે આવ્યાછે મારા પિતાય; તેને નમ-
સ્તુ કે કરવો સંગ્રામ. બેમાં સાડું કીયું અભીરામ. ૪૫ ત્યારે
સુમતિ બોલ્યો વચન, સાડું તાતને કરવું નમન; માતપિ-
તાને જે દુભે પ્રાણી, તેનો નિશ્ચે પડે નર્કખાણી. ૪૬ માટે આ-
લો આ વેળા રાજન, અશ્વ આપીને કરીએ નમન; એવું
મુણીને અપ્પરા બાળ, થયો તૈયાર મળવા તે કાળ. ૪૭
સાથે કીધો તુરંગ ને વાર, મણી માણેક ભેટ અપાર; એવી
રીતે આવ્યો ક્ષત્રો રાજ, નીજ તાતને મળવા કાજ. ૪૮ આવી ભેટ મુકી પીતા પાસ, પગે લાગ્યો આણીને ઉ-
ક્તાસ; બેઠો આસને વળતી બાળ, જેમાં બુદ્ધિ ને બળ વિ-
શાળ. ૫૦ ॥ વલણ ॥ ત્યાર પછી સ્તુતી કરે, અરજીન-કેરો
તનરે; દુર્ગો કહે તેતો કહું, શ્રોતા ધરજે મનરેરેરે. ૫૦ ॥ ૬
તી શ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વિરચીતે મહાભાર્યોત-
ર ગત અશ્વમેધ પર્વણી અરજીનેન પ્રમીલા તથા ભિસણાસુ-
ર વિજીતો નામ દશમો અધ્યાય. ૧૦

કડવું ૧૧ મું.

॥ રાગ મેવાડો ॥ બખડવાહન કહે તાતજી, રોષ ધ-
રારે; બાંધ્યો અશ્વ અજાણ્યે તો આજ, માટે કૃપા કરારે. ૧
તમ તણા વિર્યથી હું થયો, રોશ નવ ધરારે; તેથી રાખો ત-

મે ભારી લાજ, માટે કૃપા કરોરે. ૨ પ્રજના કૃત્યને જોઈને, રોશ નવ ધરોરે; છોડે જેવાં ન મા બાપ થાય, માટે કૃપા કરોરે. ૩ પાશાણુ પ્રજિને વરસતાં રોશ નવ ધરોરે; તેની આગળ કંઈ ન ધરાય, માટે કૃપા કરોરે. ૪ ખેતરને વાડ ખે જતાં, રોશ નવ ધરોરે; કહો શી રીતે એ સચવાય, માટે કૃપા કરોરે. ૫ કિંકર ચોરી કરે કદી, રોશ નવ ધરોરે; તેને બાલવાનો શો ઉપાય, માટે કૃપા કરોરે. ૬ પ્રજા જ્યારે કૃપા ખાઈ જશે, રોશ નવ ધરોરે; ત્યારે શું કરે રક્ષક જન, માટે કૃપા કરોરે. ૭ કામીની કંથને મારશે, રોશ નવ ધરોરે; ત્યારે જીવે શી રીતે સ્વામિન, માટે કૃપા કરોરે. ૮ પ્રાણીનાં કૃત્યને જોઈ પ્રભુ, રોશ નવ ધરોરે; પ્રજી બંધ કરે નહી તાત, માટે કૃપા કરોરે. ૯ સત્ય કહેતાં દુઃખ નવ નડે, રોશ નવ ધરોરે; અંતે પ્રમાણ થાય એ વાત, માટે કૃપા કરોરે. ૧૦ સત્યે તપે તરણી વળી, રોશ નવ ધરોરે; વાયુ સત્યે ગતિ કરે તેમ, માટે કૃપા કરોરે. ૧૧ સત્યે મેરામણ સ્થંભીયો, રોશ નવ ધરોરે; સત્યે અવની રહી સ્થીર એમ, માટે કૃપા કરોરે. ૧૨ સત્યે અગ્નિ પેદા થાય છે. રોશ નવ ધરોરે; રહ્યું આકાશ અંતરીયાળ, માટે કૃપા કરોરે. ૧૩ સત્યે તરફે સંવદ્ધ, રોશ નવ ધરોરે; સત્યે પાપ બળે તતકાળ, માટે કૃપા કરોરે. ૧૪ માટે પીતા આલો નયમ્માં. રોશ નવ ધરોરે; કરૂં સેવા તમારી હું આજ, માટે કૃપા કરોરે. ૧૫ એવું સુણી વધો પાર્થ ત્યાં, મુખે બોલમારે; અથ્થા લંપટ બોલતાં લાજ, ક્ષત્રીની બોળમારે. ૧૬ કાયર ક્યાં તું પેદા થયો, મુખે બોલમારે; માઈ બોલ્યું તેં આ વેળા નામ. ક્ષત્રીની બોળમારે. ૧૭ અપ્સરાથી તું ઉદે થયો, મુખે બોલમારે.

રે; જાણું ગાવા બબવાનું કામ, ક્ષત્રીની ઓળખારે. ૧૮ ગુ-
 ષ્ઠકા સતી નવ જાણવી, મુખે બોલખારે; તેની કુખે તારો
 અવતાર ક્ષત્રીની ઓળખારે. ૧૯ બુદ્ધિ વિના અભ્યા બા-
 બકા, મુખે બોલખારે; તારો નાચવાનો અધિકાર ક્ષત્રીની
 ઓળખારે. ૨૦ વ્યંડળ વિર ન નીપજે, મુખે બોલખારે; મો-
 જાને ન અઢે વારી લેશ, ક્ષત્રીની ઓળખારે. ૨૧ વેત ફળે
 નહી કોઇ સમે, મુખે બોલખારે; જડ પામે નહીં ઉપદેશ, ક્ષ-
 ત્રીની ઓળખારે. ૨૨ કાંસુ સોનું નવ નીપજે, મુખે બોલ-
 ખારે; મણી સ્પર્શ થયો ખાલી જાય, ક્ષત્રીની ઓળખારે.
 ૨૩ વાંઝણી શુક્તિના પ્રસવે, મુખે બોલખારે સ્વાતી નિર
 અકારજ થાય, ક્ષત્રીની ઓળખારે. ૨૪ વણ વિચાર્યે અશ્વ
 બાંધીયો, મુખે બોલખારે; ત્યારે શું સમજ્યો નીરધાર, ક્ષ-
 ત્રીની ઓળખારે. ૨૫ હાલે નમું તે સૌ વ્યર્થ છે મુખે બોલ-
 ખારે; તારા જીવતને ધીકકાર, ક્ષત્રીની ઓળખારે. ૨૬ મુ-
 જદ્રાનો સુત તે ખરો, મુખે બોલખારે; જેણે જીત્યો કૌરવ
 કેરો સાથ, ક્ષત્રીની ઓળખારે. ૨૭ ચઠાવો જીત્યો એ એક
 લો, મુખે બોલખારે; ગુરૂ દ્રોણને દેખાડ્યા હાથ, ક્ષત્રીની
 ઓળખારે. ૨૮ એવું કહી ઉઠ્યો પારથ, મુખે બોલખારે; ધ-
 જ્ઞો ક્રોધ ચઢ્યો તેણીવાર, ક્ષત્રીની ઓળખારે. ૨૯ સર્વ સ-
 ભા જેતાં તે સમે, મુખે બોલખારે; મારી બબડવાહનને જ્ઞા-
 ત; ક્ષત્રીની ઓળખારે. ૩૦ વિનાશો વિપ્રીત મુઝયું મુખે
 બોલખારે; ભુલ્યો અરબુન તે વેળા જ્ઞાન ક્ષત્રીની ઓળખા-
 રે. ૩૧ બબડવાહન ખેઠ પામ્યો, મુખે બોલખારે; થયું સ-
 ભા વિશે અપમાન, ક્ષત્રીની ઓળખારે. ૩૨ ॥ વલણ ॥ કો-
 ધ કરી પછી ઉઠીયો બબડવાહન બાળરે; દુર્ગો કહે ધેર આ-

વીથો ત્યાંથી તો ત્રતકાળરે. ૩૩ ॥ ઇતીથી પાંડવ ચરીત્રે ક-
વિ દુરગાશંકર વીરચીને મહાભાર્થાતર ગત અશ્વમેધ પર્વથી
અખરવાહનેન અશ્વઅધ્યો નામ એકાદશે અધ્યાયઃ ૧૧

કડવું ૧૨ મું.

॥ રામ સામેરી ॥ અખરવાહને આત્રીને સેન્ય કરયું તે-
યાર; ઇષ્ટ ઉપાસન કરીને ધરીયાં આયુદ્ધ તો નીરધાર. ૧ ટો-
પ કવચ ને મોજ પહેર્યા કેડ કશી તે ઠાર; કાને કુંડળ કુસુમ
માળા કંઠ વીશે છે સાર. ૨ મુગટમાં મોતીયા તોરા બાંહે
બાજુઅંધ; અવળાસવળી ભાથા બીડયા ધનુષ ધરાવ્યું સ્કં-
ધ. ૩ ત્યાર પછી રથ મધ્યે બેઠો અરજુનનો કુમાર; ચતુરં-
ગી સેન્યા તો ચાલી શોભાનો નહીં પાર. ૪ છત્રીસે વાજાં
તો વાગે શંખનાદ તો થાય; ધજ ફરકે નેજા ચળકે માફ
જામ ગણાય. ૫ ગજ રથ અશ્વ અનોપમ આત્રે તે ઉપર અ-
સ્વાર; ધમકારે ધરતી ધરજે છે ચળકે છે તરવાર. ૭ મધ્ય-
ની અસ્વારી કરતાં સો ગણી રચના તેહ; દળવાહળ જેવું
આત્રે છે બેર કરીને જેહ. ૬ એવી રીતે રણમાં આવ્યો પ્ર-
રથ કેરો તંત્ર; એટલે ત્યાં તૈયાર થયા છે લડવાને અરજુન.
૮ નીલંબજ હંમંબજ રાજા મેઘવરણ મહાકાય; યૌનાશ્વ
અને અનુશાશ્વ તે સર્વે તતબર થાય. ૯ સામાસામી સર્વે
ઉભા મંડાવું છે યુદ્ધ; પિતા પુત્ર સંગ્રામ કરે છે વધી પ્ર-
કટ્યું વિરૂધ. ૧૦ બાણ તણો વરસાદ થયો ત્યાં દીનકર નવ
દેખાય; ગગન ગાજે બોમી ભાગે હોકારા બહુ થાય.
૧૧ ગદા ગુર્જને બરછી ભાલા લુંગળ ભીંડી પાળ; ચક્ર પ-
રીધને પટ્ટી શક્તિ ફરથી તો વિકાળ. ૧૨ એવી રીતે આ-
ગ્રહ ઉછળે ઉડે રથ આકાશ; શોણિતનો વરસાદ થયો ત્યાં

સૈન્ય મુવું બે પાસ. ૧૩ પરવતાન્ન મુક્યું પારથે પુત્ર ઉપ-
ર જોવારે, તેના ઉપર વજ્ર તણો શર મુક્યો પુત્રે ત્યારે. ૧૪
પછી પારથે ક્રોધ કરીને મુક્યું ત્યાં અનાસ; તે વેળા બ-
બરવાહને સાંધ્યું છે મેઘાસ. ૧૫ ત્યારે કુંતા પુત્રે મુતને સ-
ર્પ બાણતો માર્યું; તે વેળા ગરડાસજ મુકી કુંવરે કષ્ટ નિ-
વાર્યું. ૧૬ અર્જુન કેહે અહ્યા બાળક તુજને મારી નાંખું
કેર; એવું કહીને બાણ ચઢાવ્યું વજ્ર સમું સુખ ભેર. ૧૭
બબરવાહન ઉપર મુક્યું તેજ તણો નહીં પાર; તેને બેઠું કું-
વરે મુક્યું ચઢ બાણ તે વાર. ૧૭ અરજુનને શર કાપી નાં-
ખ્યો કડકા કીધા સાત; ત્યાર પછી કુંવરે મુકી શક્તિ એક
સાક્ષાત. ૧૯ તે શક્તિ પારથને વાગી તેથી થઈ મુછીય;
એટલે વ્રશકેતુ ત્યાં આવ્યો ક્રોધ કરી મહાકાય. ૨૦ વ્રશ-
કેતુ કેહે બબરવાહન શા છે તારા ભાર; આજ તને નિશ્ચ પ-
માડુ યુદ્ધ વિશે તો હાર. ૨૧ એમ કહીને બાણ મુક્યું એક
કર્ણ કુંવરે સાર; વાગ્યું તે બબરવાહનને રહ્ય વિશે નિરધા-
ર. ૨૨ અરજુન સુતે એવું બેઠને મુક્યું તીવ્રજ બાણ; વ્રશ-
કેતુની કાયા ભેદી રૂધીર શ્રવ્યું નિઃશ્રાણ. ૨૩ એક એક-
ને અંગે શર ચોટયા ખીલ્યા પુષ્પ સમાન; વર્ષા રતુ-
માં જેમ શીખંડી કળા કરે અનુમાન. ૨૪ હાણુ યુદ્ધ કર્યું
તે બેયે કેહેતાં ના આવે પાર; આકાશે અમર જોવાને આ-
વ્યા તેણે હાર. ૨૫ પારથ પુત્રે મંત્ર ભણીને સાયક મુક્યાં
સાત; સારથી સુદ્ધાં ઘોડા માર્યા ક્રોધ કરી સાક્ષાત. ૨૬ પછી
કાળાંતક બાણ ચઢાવ્યું આણી અહમી રીસ; કર્ણ કુંવરનું
અર્જુન પુત્રે છેદી નાંખ્યું શીશ. ૨૭ એટલે મેઘવજ્ર ભા-
રતી કોપ્યા અપરંપાર; પર્વત કેરી વ્રણી કીચી તેજો મુશળ

૨૮ તે વેળા પારથનો દિકરો દંવત ઝાઝું દાખ્યો; હ-
નજીને બાળે ચઢાવી સો યોજનપર નાંખ્યો. ૨૯ મેઘવ-
ને મછી કાઢી ત્રીશુળ મારી ત્યાંય; ત્યાર પછી મોહના-
મુકયું સર્વે સેન્યા માંય. ૩૦ એવી રીતે સૌને જીત્યા
યો કચ્ચરઘાણુ; તે વેળા અર્જુનની મુછા મટી ત્યાંતો
વાણુ. ૩૧ રાવ્યસાચી સાવધ થઈ બેઠો રથમાં જોણીવા-
વશકેતુનું મુરતક દીઠું કાપેલું તેવાર. ૩૨ ॥ વલણુ ॥ મુ-
લીધું હાથમાં અરજીને નીરધારરે, દ્વેગે કહે સુત પાં-
વિકળ થયો તે વારરેરેરે. ૩૩ ॥ ઇતિ શ્રી પાંડવ અરિ-
વી દુરગાશંકર વીરચીતે મહાભાર્થાતર ગત અશ્વમેધ પ-
ર્વે બખરવાહનેત વ્રશકેતુ વધોનામ દ્વાદશો અધ્યાય. ૧૨

કડવું ૧૩ મું.

॥ રાગ મા૩ ॥ વ્રશકેતુનું જોઈને શીશ, બોલ્યો અરજી-
તેણે દીશ; ભાઈ તારા વિના સડિ સુન્ય, કેમ આજ
હું તું સુન્ય. ૧ તારા બાપને માર્યો મેં બાળ, મારે
થયો તારો કાળ; મુને થાય ઘણો પરિતાપ, તારી મા-
જોઈશ જવાબ. ૨ મહા બાણાવળી તું કેહેવાયો, આ-
મ કરી છેતરાયો; તારૂં મર્ણુ ધણું મુને સાલે, દેવ ઉપ-
ધ નવ આલે. ૩ થયો પાંગળો હવેજ હુંય, સુભદ્ર સુ-
જાતાં તુંય; એવું કહી રડે કુંતા કુમાર, બખરવાહન
યો તેવાર. ૪ અલ્યા કાયર સુતો તું કેમ રડે રાંડની
તેમ, થયો વ્યંડળ વૈરાટ માંય, આવ્યો તે તને અ-
સ આંય. ૫ શીશ તોળી શું નીસાસા નાંખે, જેવો વા-
કાટલાં સાંખે, તુંતો નથી વણિકનો તંન, શેત્રમ વંશી
પૂઢ પાવંન. ૬ માટે કોડડ ઝાઝીને હાથ, ઉઠ સંગ્રામ ક-

૨ ભારી સાથ; એવાં સુણી વિરોધી વચન, ઉઠી બેઠા કુંતા
કેરો તન. ૭ રૂંવે રૂંવે લાગી વણી જવાળ, રકત નેત્ર થયાં
વિકાળ; મુસ્તક ઝાલેલુ તે મુકી દીધું, આપ ગાંડીવ તેતો-
જ લીધું. ૮ પછી રેવની તુલ્ય તે વાર, મુકયાં સામટાં બાણ
હજાર; વાગ્યાં પુત્રને જઈજ તેહ, જેથી ભેદાયો સધળો દેહ.
૯ ત્યારે અખરવાહને તે વાર, અધ અંદ્ર મુકયું નિરધાર; તેણે
ઉડાડ્યો મુગટ ત્યાંય, કાપી છત્ર ધબલ કાણ માંય. ૧૦ ત્યારે
અરબુને સાંગ ચઢાવી; એતો કોટીક વિજળી જેવી; મંત્ર ભ-
ણીને મુકી જેવાર, ત્યારે ખળભળ્યાં સાત પાતાળ. ૧૧ આ-
લી મર્જના કરતીજ તેહ, જાણે ફાડશે પર્વત દેહ; તેને ભેઠ
અપ્સરા કુમારે, ચક્ર બાણ મુકયું તેણીવારે. ૧૨ આલ્યું ચ-
ક્ર રૂંપે બની બાણ, જાણે ઉઘડી અગ્નીનાં બાણ; આબ્યું
સાંગની સામું સાક્ષાત, ડાઘા કકડા વળી તેના સાત. ૧૩ થ-
યું યુદ્ધ સંહાર સમાન, ઉરવીકંપ થયો તેણે સ્થાન; તુટ્યાં
નક્ષત્ર ત્યાં નીરવાણ, થયો ધુંધળો આકાશે બાણ. ૧૪ લવ-
કુશ ને શ્રી રઘુવીર, જેવા પુર્વે લડયા રણધીર; તેવા અખર-
વાહન અરબુન, સામાસામી લડે તાત તન. ૧૫ પ્રલયકાળ
નો વાયુ ત્યાં વાય, ચાલી શોણિતની સરીતાય; પછી પાર-
થ પુત્રે તેવાર, કર્યું કોડડ મંડળાકાર. ૧૬ મુકયું કાળાંતક
તેણે દીશ, છેલ્યું અરબુનનું તેથી શીશ; બુઝ્યો દૈવતાણી
ગતી જન, પામ્યો મૃત્યુ પોતે અરબુન. ૧૭ જેણે જીત્યા પ-
શુપતિ દેવ, દ્રોણ કર્ણ માર્યા તતખેવ; સ્વર્ગવાસી જીત્યો મુ-
રરાય, તેનું મુસ્તક ભોમી રોળાય. ૧૮ કાર્તિક સુદી એક-
દશી સાર, તેના ભોગો હવો સોમવાર; વળી નક્ષત્ર ઉત્તરા
ત્યાંય, હોતો વ્યાધાત યોગ ને માંય. ૧૯ સંધ્યાકાળ સમે તે

છે દીશ, પડ્યું પારથ કેરું શીશ; સર્વે સેન્યા પામી ત્યાંતો
 મર્ણ, દીસે બીહામણી સૌ ધર્ણ. ૨૦ ભુત ભૈરવને ધણું ફા-
 વ્યું, જાણે ટાંકણું તે તકે આવ્યું; લોહ માંસ ખાઈ રાજ
 થાય, કાગ ગરધણો આવે ને જાય. ૨૧ વજ્રદેહી ઉભા તેણે
 ધર, આલે નેત્રેથી અશ્રુની ધાર; નવ આંત્રે કુંવરપર લેશ,
 ધણું સોચે છે વાન્નર વેશ. ૨૨ પછી પારથનો પુત્ર ત્યાંય,
 પેઠા પાંડવ સેન્યાની માંય; ઉતારી લીધા સડિના શણગાર,
 આવ્યો નગ્ર વિષે નિરધાર. ૨૩ તેની માતા ચિત્રાંગદા જો-
 હ, બેઠી પોતાના મહેલમાં તેહ; તેને દાસીએ કહી આવી
 વાત, થઈ અરજીનની જોહ ધાત. ૨૪ પછી કીંકરિ બોલી વ-
 ચન, રૂડું જણ્યું તમે તો રતન; જેણે માર્યો પોતાતણો તા-
 ત, તમને વિધવા કર્યો વળી માત. ૨૫ એવાં દાસીનાં મુ-
 ણી વચન, ચિત્રાંગદાએ કીધું રૂદન; પછી પુત્રને ત્યાં તો
 બોલાવ્યો, ત્યારે બખ્તવાહન ત્યાં તો આવ્યો. ૨૬ કહ્યું કું-
 વરે આવી તે ધર, કેમ શોક કરો નિરધાર; ત્યારે અપ્સરા
 કેહે ધન્ય ધન્ય, માર્યો સ્વામિ મારો અરજીન. ૨૭ એણું ક-
 હિને શીશ પછાડ્યું, મારી ઢીકેને રહ્ય તાડ્યું; આલે ને-
 ત્રથી આંસુની ધાર, કરે વિલાપ કારમો નાર. ૨૮ ॥ તલણુ ॥
 આતુર થઈ અબળા કહે પુત્રને તેણીવારે; દુર્ગો કહે તેહ વિ-
 લાપથી પ્રથ્વ કંપી સારરેરેરે. ૨૯ ॥ ઈતિ શ્રી પાંડવ ચરિ-
 ત્રે કવી દુર્ગાશંકર વીરચીતે મહાભાર્થાતર ગત અશ્વમેધ પ-
 ર્વણી બખ્તવાહનેન અરજીન વધો નામ ત્રયોદશે અં ૧૩
 કડવું ૧૪ મું.

॥ રામ દેવ ગંધાર ॥ લાડકડા મુજને આ સમે રાનમાં
 બેસાડી; ડાહ્યો થઈ દીકરા મુને લોક વિશે લજવાડીરે; લાડ

કડા મુજને આ સમે રાનમાં બેસાડી. ૧ અબળાને અ-
વત્તર અધમ છે સ્વામીથી સડે સાડ; વિધવાને વસમું નીક-
ળવું ધરમાંથી કાણું વારે; લાડકડા. ૨ સ્યામાને સુત સા-
ત હશે પણ સ્વામિ વિના સડે કાચું; બળવંતા મુજ પતિ
ને લવે એટલું હંતો જાયું; લાડકડા મુજને. ૩ ઝૂરી ઝૂ-
રી જીવડો જશે નિશ્ચે દીકરા મારો; આ વખતે કોણ અમ-
ત છાંટી તાત જીવડે તારો; લાડકડા. ૪ નવ જણ્યું તેં બા-
ળક માતા કેમ નિવેડો કરશે; જ્યાં જ્યાં જઈ ઉભી રહું
ત્યાં ત્યાં ભેદી ભારે મરસે; લાડકડા. ૫ નાથ વિના હવે
નથી રહેવાતું હૈયું ફાટી જશે; મનોહર મંદીર રહેવાતું તે
મુજને ખાવા ધારે; લાડકડા. ૬ કંથ વિના કંઈ ભાર પડે
નહીં ઉભું ન રાખે કોઈ; એક પત્રક જુગ જેવી થાયે આં-
ખ્યો જાશે રેજે; લાડકડા. ૭ સ્વામી જતાં સુંદરીને ચોત્ર-
ફના વાયુ વારો; સાચું જીવું માની સેહેજે વહાણા વેરી થા-
શે; લાડકડા. ૮ કંથ વિના કંઈ ગમત થાય નહીં લુભક
સાડું પેહેરી; ઉડતું આગ ચઢે ત્યમ થાયે વાડનો કાંટો વે-
રી; લાડકડા. ૯ ખાવું પીવું ગાડું ન સુઝે નિંદ્રા તો વળી
જવે; હિલ ખોડીને વાત સુઝે નહી રામણાં ખોટાં આવે; લાડકડા. ૧૦ જ્યાં સુધી સ્વામિ માથે હોયે ત્યાં સુધી તરી-
યા મેંઘી; નાથ વખુડી નારી થઈ તે રેણું કરતાં સોંધી; લાડકડા. ૧૧ પતિવ્રતાને પતિ બહુ વાલો શેવા નિત્ય કર-
શે; પિયુ પરદેશે જાય કદીતો નિત્ય ઉઠાશી ફરશે; લાડકડા. ૧૨ કોણ કર્કશા એવી હોયે કંથ જેને નવ સાલે; હૈયામાં
હોળી ધીકે પછી મનમાં તો કેમ માણે; લાડકડા. ૧૩ દીક-
રા તુજને કેહેતાં લાજું માટે રહી મન મારી; પણ સરવસ

ખુચી લીધું તે સસ્ર વિના સંહારીરે; લાડકડા. ૧૪ વેચાતી
 વઢવાડ લેઈને જીલમ ક્યો સુત મારા; ધર્મ તણ અન્યાય
 ક્યો તેં તીર્થરૂપને માર્યારે; લાડકડા. ૧૫ આણું હીણું કર્મ
 કર્યાની ક્રેણે બુદ્ધિ દિધી; આ વળને મેં સમજણ તારી સ-
 વે સમજી લીધીરે; લાડકડા. ૧૬ સેવા પતિની નથી કીધી
 મેં નથી પીરસ્યું વળી રાંધી; આ અવસર આવ્યો તે વળ-
 તે તેંતો સુત તક સાંધીરે; લાડકડા. ૧૭ અમાગણી શીદને
 જીવી હું આણું નજરે જોવા; પ્રસવ સમે રાજ થઈ તેવી
 હલ જોડીયું રોવારે; લાડકડા. ૧૮ હાવે મુજને દીકરા મારા
 લેઈ જીને પતિ પાસે; સ્વામીનું મુસ્તક લેઈ બાળવું વમણું
 સ્વર્ગ નિવાસેરે; લાડકડા. ૧૯ એવાં માતાં વચન સુણીને બ-
 ખડવાહન રોયે; જનુનીનું કહેવા સામે એમ અન્યાય વિચારી
 જોયોરે; લાડકડા. ૨૦ ત્યાર પછી બાળક કેડે માતા વાંક ન
 થી મારો; પ્રસંગ વિના કયમ યુદ્ધ થયું હશે તેનો મન
 વિચારેરે લાડકડા. ૨૧ મુજ થકી મળવા માટે હું ગયો તા-
 તને જયારે; એટલે એમણે મેહેણાં માર્યા ના કેહેવાનાં ત્યા-
 રેરે; લાડકડા. ૨૨ હવે રડવું મુકીને માણ હું નર કંઈ બલ-
 લાવો; જેથી તાત જાણું મારા હૈવ ઉપર કરી જાએરે; લાડ-
 કડા. ૨૩ એણું સાંભળી મુંદરી યોડી સાંભળને સુત જા-
 સ; પાતાજેથી મણિ લાવું તો તાત જીવે નકી તારારે; લાડ-
 કડા. સંજીવન મણી લાવુ તેને જાણો તે છે નામની પાસે; તે
 નો વાયુ વાતાં સર્વ આણી જીવતા થાયોરે; લાડકડા. ૨૪
 ॥ વસણ ॥ એટલેથી એ રહી કયા મુજ જન્મેજયરાયરે; ક-
 યો કેહે પ્રજા આવીયા તેનો કહું મહીમાયરે. ૨૬ કૃતિથી
 ખાંડવ થશીમે કવિ દુર્ગાશંકર વિરચીતે મહાભારતમાં

ત અશ્વમેધ પર્વણી ચિત્રાંગદા વિલાપ વર્ણનો નામ ચતુર્દ-
શો અધ્યાયઃ ॥ ૧૪ ॥

કડવું ૧૫ મું.

॥ રાગ મા૩ ॥ ૫૬યો અરજુન કેરો જે દેહ, થયું સ્વપ્ન
કુંતાજીને તેહ; જાળ્યાં જળક્રીને નિંદ્રાથી માત, જાણે પુત્ર
તણી થઈ ધાત. ૧ ત્રશકેતુનું કપાયું શીશ, સૈન્ય સર્વે મુવું
આણેદીશ; એવું સ્વપ્ના વિશે દરશાયું, ત્યારે કુંતાને રડ-
વું આવ્યું, ૨ જાણી ધર્મરાજએ તે વાત, આવ્યા જ્યાં રડે
પોતાની માત; એવે આવ્યા ત્યાં શ્રી જુગદીશ, છાનાં રાખ્યાં
કુંતાને તે દીશ. ૩ પછી બોલ્યા ત્યાં દીનદયાળ, ચાલો ખ-
બર જોવાને આ કાળ; પછી સર્વે થયાં ત્યાં તૈયાર, મણીપુર
જાવા નિરધાર. ૪ દિનાનાથ ને વાયુ કુમાર, સહદેવ ને નિકુ-
ળ સાર; કુંતા માતને દ્રોપદી રાણી, સત્યભામા સાથે રક્ષ-
મણી. ૫ સર્વ આવ્યાં મણીપુર માંય, રણ ભુમિ વિશે વ-
ળી ત્યાંય; દીકું મર્ણ પામેલું તમામ, ઉભા અંજની પુત્ર તે
ઠામ. ૬ દીકું અરજુન કેરું કળંધ, નથી દેખાતું ઉપલું કંધ;
ખોળે મુસ્તક સર્વે તે ઠાર, ચાલે નેત્રે આંસુની ધાર. ૭
જાણી જપ્તરાહને તે વાત, આવ્યાં કુંતાને કૃષ્ણ સાક્ષાત;
પછી પુત્ર આવ્યો તેણે ઠામ, કર્યો સર્વેને ત્યાંતો પ્રણામ. ૮
કહ્યો કૃષ્ણને સર્વે પ્રકાર, યુદ્ધ થાવા તણો નિરધાર; થવા
કાળ થયું મહારાજ, મોટે રાખો પ્રભુ તમે લાજ. ૯ મણી
લેવા જવું જદુરાય, મોટે ચાલો કરીને કૃપાય; વળી મુસ્ત-
ક તાતનું જેહ, કોણે હર્ણ કર્યું હશે તેહ. ૧૦ મુણી કૃષ્ણ ક-
હે સાંભળ બાળ, કહું સત્ય તને આણે કાળ; દુર્યોધનનો ક-
નીષ્ઠ જાત, પામ્યો અવગતી એતો સાક્ષાત. ૧૧ થયો સ-

પં તણેા અવતાર, તેણે શીશ હર્યુ નીરધાર; માટે આ-
 લ તારી સાથે આવું, દુષ્ટ સર્પને હું ખતલાવું. ૧૨
 પછી કૃષ્ણ ને પારથ બાળ, પેઠા પાતાળમાં તતકાળ, બતા-
 વ્યો બહુનામીએ ચોર, બ્રાત દુર્યોધનનો કઠોર. ૧૩ માગ્યું
 મુસ્તક તો તેની પાસ, બબરવાહને થઈને ઉદ્ધાર; ત્યારે આ-
 પ્યું નહીં તેણે ઠામ, કર્યો કુંવર સાથે સંગ્રામ. ૧૪ હર્યો દુ-
 ષ્ટ અહીં તેણીતાર, નવ સેહેવાયો બાણનો માર; ત્યારે આ-
 પ્યું લાવી પેલું શીશ, નમ્યો કુંવરને તેણે દીશ. ૧૫ કોઈ
 ઠેકાણે આવી કથાય, તેનો વિસ્તારી કહું મહિમાય, બોલ્યા
 મુખથી દીનકથાળ; જો હું બલ્લચારી હોઉં આ કાળ. ૧૬
 તોતો મુસ્તક આવજો એહ, પડજો લેનારા પ્રાણીનો દેહ;
 એવું કેહેતામાં મુસ્તક સાર, પડ્યું આકાશથી નિરધાર. ૧૭
 કૃષ્ણભેદ તણી એ કથાય, માટે શ્રોતા ન કરવી શંકાય; પા-
 મ્યો મુસ્તક પિતાનું બાળ, એત્રી હરીની કૃપા વિશાળ. ૧૮
 આલ્યા ત્યાર પછી તેણે ઠામ, આગ્યા પુંડરીકને મુકામ;
 નાગ સર્વને એકઠા કરી, બોલ્યો બાળક તો કરગરી. ૧૯ સુ-
 ણેા નાગ તમે મારી વાત, મારા પિતા તણી થઈ ધાત; મા-
 ટે મણી તમારો છે બેહ, આપો આ વેળા મુજને તેહ. ૨૦
 પાછો આપીશ હું નીરધાર, માટે માનો તમે આણીતાર;
 એવાં સુણી કુંવરનાં વચન, બોલ્યા સર્પ વિચારીને મન. ૨૧
 અલ્યા માણસ જાત અતીર, નાશી જાને તું અહીં થકી વી-
 ર; મણી લેતાં સૌનો જીવ જાશે, કેઈ નાગ તો કરડીરે ખાશે.
 ૨૨ એવા સર્પના સુણીને બોલ, થયો કુંવર તો લાલચોળ;
 કર્યો કોડક કરો ટંકાર, મુક્યાં બાણ તે વેળા અપાર. ૨૩
 નાગે ડિડાડી વિશની જવાળ, કર્યો કોળાહળ તેણે કાળ; પ-

જુ પાત્ર છે દેવ મોરાર, તેથી ઝેર ચડ્યું નહીં લગાર. ૨૪
 કોપ્યો કુંવર ત્યાં નિરવેદ, પાડ્યા પન્નમને અંગે છેદ; પછી
 મુક્યું મેવાસ્રનું બાણ, મધુ વ્રષ્ટિ થઈ નિરવાણ. ૨૫ તે-
 માં આગોટ્યા અહિ તમામ, થયા ચીકણા તેથી તે કામ;
 ત્યારે મુક્યું પિપિત્રીન બાણ, થયો ક્રીડીઓનો સથરાંણ. ૨૬
 પેહી છીદ્રમાં પિપિત્રીકાય, ત્યારે નાગ ઘણું અડળાય; ધર્મ
 કાલાવાદા તેણીવાર, અલ્યા બાળ અમને ઉગાર. ૨૭ એ-
 વાં સુધી અહીનાં વચન, મુક્યું મેવાસ્ર પારથ તન; થઈ
 વારીતી વ્રષ્ટી પ્રકાશ, તેથી ક્રીડીઓનો થયો નાશ. ૨૮ મધ
 ધોવાઈ મયં તમામ, ત્યારે નાગ બોલ્યા તેણે કામ; ધન્ય
 ધન્ય તને નીરધાર, આજ જીત્યા તેં અમને કુમાર. ૨૯ પ-
 છી પન્નમને પ્રેમ વ્યાખ્યો, સંજીવન મણી આણી આપ્યો
 આલ્યો એટલે બળજવાહન, જેની સગાથે જીગજીવન. ૩૦
 આવ્યા પાતાગથી બેડે બદાર, રણ ભુમી વિશે નિરધાર;
 દેહ અરજીન કેરો મંધાડ્યો, પછી પેટો મણી અડકાડ્યો. ૩૧
 ત્યારે બેઠે થયો કુંતા તન દીડા સનમુખ જીગજીવન; મ-
 તા કુંતા ને વાણુ કુમર, તેને દીડાં વિજ્યે તે વાર. ૩૨ મ-
 ત્યા અરજીનને ધનશ મ, કર્યો કુંતાજીને પ્રણામ; મળ્યા સ-
 વર્ને અરજીન સાર, ત્યારે વન્યો જ જયકાર. ૩૩ પછી ક-
 ર્ણ કુંરને જીવાડ્યો, સર્વ સોતને સાથ ડીડાડ્યો; થયા જી-
 વતા સર્વે જન, ઘણો હર્ષ પામ્યો અરજીન. ૩૪ પછી બ-
 બજવાહન પુત્ર ત્યાંય, તેડી સૌને અવ્યો પુરમાંય; સમ્યો ચી-
 ત્રાંજા કેરો શોક, મળ્યા સામગીનો સડે તોક. ૩૫ લાગી
 અપ્સરા સાસુને પાય, પતિ પેખીને હર્ષ ન માય; લાત લા-
 તનાં રાંધી બોજન, જમાડ્યો સડે સાથ સ્વામિન. ૩૬ સ-

સાચીને અપ્સરાનાર, રહ્યાં બકડાં દિવસ ચારઃ સુખ
 ખ તણી કીચી વાત, મન વિરામ પામ્યુ સાક્ષાત. ૩૭ પ-
 પાંચમે દિવસે સાર, થયા અરબુન જત્રા તૈયાર; સડિ સા-
 ને કુંભ માત્ર, તેને કીધાં તે વેળા વિદાય. ૩૮ રાખ્યા
 િં થકી પ્રભુને પામ, જોડે નેડી જવાને પ્રાશ; પછી બ-
 રવાહન બળવાન, થયો સેના સહ સાવધાન. ૩૯ છોડ્યો
 િં થકી વળતિ તોખાર, ચાલ્યા તેની પુઠે નિરધાર; અશ્વ
 િં થકી ચાલ્યો પ્રદગ, આળ્યો મોઝંવજ પુર પાસ. ૪૦
 નપુરી તે નયનું નામ, વર્ણ ચારે વસે તેણે ઠામ; મોઝંવ-
 તણે જોહ તંન, આળ્યો મળ્યા કરવા વંત. ૪૧ તામ્ર-
 જ એકું તેનું નામ, અશ્વ દીડો તેણે અભિરામ; ત્યારે
 મંત્રજો નિરધાર, બાંધ્યો મક્ષત્રી સાથે તોખાર. ૪૨ ઉભો
 વા માટે સંગ્રામ, એવે આળ્યો વિજય તેણે ઠામ; દિડો
 મંત્રજો અરબુન, ત્યારે બોલ્યો તે વેળા વચન. ૪૩ અલ્યા
 રબુન પાંડુ કુમાર, ત્યારે બાંધ્યો મેં આજ તોખાર; માટે
 ગ્રામ કર મારી સાથ, આજ દેખડું મારા હું હાથ. ૪૪
 શ્રી મુક્યું તામ્રજો બાણ, હેઠ્યું અરબુને તે નિરબાણ;
 રે તામ્રજો કરી કોધ, મુક્યું વજ્રસ્ર બાણ વિરોધ. ૪૫
 ઇ વિજયે દૈવત દાખ્યું, ચક્ર બાણે તને હેદી નાંખ્યું; ત્યારે
 મરજો નિરધાર; મુક્યું ત્રીશુળ મંત્રી તે ઠાર. ૪૬ મે-
 પારથે શક્તિ તે વાર, હેઠ્યું ત્રીશુળ તે થકી સાર; ત્યાં
 મરજો નિરવાણ, મોહનાસ્ર તણું કાઢ્યું બાણ. ૪૭
 તી કોધ કરી મુક્યું તેહ, મહા તેજસ્વી કેહેવાય જોહ;
 ાવી વાગ્યું પારથને જ્યારે, થયો મોહ તેતો થકી ત્યારે.
 : પછી સર્વને વાગ્યું તે બાણ, તેથી મોહ પામ્યા નિરવા-

ણ; એક કૃષ્ણ રહ્યા તેણે ઠાર, નીદ્રા આવી તમામને સાર. ૪૯ લીધો ત્યાર પછી અશ્વ ત્યાંય, તામ્રધ્વજ આવ્યો પુર માંય; મોર્ધ્વજ પોતાના પીતાય, એને આવીને લાગ્યોજ પાય. ૫૦ કહ્યું પિતાને ગર્વ વચન, આજ જીત્યો મેં કુંતાનો તન; સર્વે સેનાને સુવાડી તાન, લાવ્યો સ્યામ કરણ સાક્ષાત. ૫૧ સુણી મોર્ધ્વજ કેહે વચન, અહ્યા મુરખ દીસે તું તન; પાંડુ પુત્રને જાણે નહીં તુંય, એમને ઓગળ્યું છું હુંય. પર ધરી આપણા જેવીજ કાય, પણ પાંચે એ દેવ કેહેવાય; એવી વાત કહી તાને જ્યારે, પુત્ર પસ્તાવો પામ્યો તેવારે. ૫૩ હવે રણમાં જાગ્યા અરજીન કિંક્યા મોહથી સર્વે જન; ત્યારે અજીને પુછ્યું તે ઠાર, સુણો શ્રીહરી વાક્ય આવાર. ૫૪ ધણો અનરથ આ વેળા થયો, કીચો રાજા આ જીતીને ગયો; લીધી આ સમે આપણી લાજ, કર્યું એકલે સમરથ કાજ. ૫૫ ॥ વલણ ॥ અરજીન કેહે છે ઓ પ્રભુ સાંભળો સરજનહારે; દુર્ગાના દેવ અહિં થકી કયમ મળશે તોખારેરેરે. ૫૬ ઇતીશ્રી પાંડવચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વિરચીને મહાભારત્યાંતર ગત અશ્વમેધપર્વણી મોર્ધ્વજ સુત તામ્રધ્વજેન અશ્વમધ્યા નામ પંચમો અધ્યાય.

કડવું ૧૬ મું.

॥ રાગ સામેરી ॥ એવું સાંભળી સ્યામ કેહે એ ભુવ ધણો સતચાહિ; મોર્ધ્વજ મહા પુન્યશાળી છે સ્વર્ગપુરી સમ ગાહિ. ૧ ધણા વર્ષથી રાજ્ય ભોગવે એત્રો એ રાજન; કુમુદતિ નામે પતિન છે તામ્રધ્વજ એક તન. ૨ તે સડે લક્ષણે પુરો છે શિખ્યો સર્વ કળાય; સ્મૃતિ સ્મૃતિને વેદ જાણે છે ક્રોધથી નવ જીતાય. ૩ હરીશ્ચંદ્ર જેવો દાતારી સત્યમાં

શ્રી રઘુરાય; યુદ્ધ વિશે શંકરના જેવો બળી જેવી પ્રભુતા-
ય. ૪ મુજથી વાહાણું કાઢ નવ બાણે જરબુવતિની પ્રાણ;
યાચક જે માગે તે આપે તન મન ધન નિરવાણ. ૫ તે મા-
ટે અરબુન તમે ચાલે દેખાડું પ્રભુતાય; એણું કહીને શિ-
ષ્ય ગુરુ થઈ ભુષતીને ત્યાં જાય. ૬ મોરુવજને મંદીર આ-
વ્યા અરબુનને ધનશામ; ત્યારે તેણે આસન આપ્યું કીજ
બાણિ તે કામ. ૭ વળતી ભુષતિ કહેવા લાગ્યો સાંભળોને
રૂપીરાય; આજ મને અતી પાવન કીધો કેમ કરી કરૂણાય. ૮
એણું સાંભળી કૃષ્ણ કહે નૃપ આવ્યાની પેર; તુજ નગરીમાં
વેવાઈ મારો આવ્યો તેને ઘેર. ૯ શુશીળશર્મા વિષ્ણુ વિચ-
ત્રણ તેને એક તનયાય; તે મુજ પુત્રની સાથે પરણિ સત્ય
કહું છું રાય. ૧૦ તે વહુને તેડવા આવતાતા ખીતા 'પુત્ર નિ-
રધાર; એવામાં એક વાધ મળ્યો તેણે જાણ્યો કુંભાર. ૧૧
ત્યારે કાલાવાલા કરીને લાગ્યો હુંતો પાય; પુત્રને બહલે મુ-
જમે ખા તું એણું કહું મેં રાય. ૧૨ તે સમે તે શાર્દૂલ બો-
લ્યો સાંભળ બ્રાહ્મણ વાત; મોરુવજનું અંગ વેહેરીને લા-
વ્ય તું તો સાક્ષાત. ૧૩ તે માટે આ દેહ તમારો વેહેરે મુત
ને નાર; તે વખતે અતિ આનંદ રાખે શોક ધરે નહીં સાર.
૧૪ અંગ વહેરતાં આંસુ આવે નેત્ર વિશે રાજન; તો એ
હાન ખપે નહીં મારે સત્ય કહું વચન. ૧૫ એણું સાંભળી
ભુષ કહે હું પ્રસન્ન થયો મુનીરાય; ધોર નર્કમય દેહ આવી-
યો વિષ્ણુ ખપમાંય. ૧૬ વળતી ભુષે આજ્ઞા આપી સે-
વકને તેવાર; કહળી સ્થંભ મગાવી બાંધ્યો મંડપ તેણે ઘ-
ર. ૧૮ બનહવી જળમાં સ્નાન કરી પછી મુતને સોંપ્યું
રાજ; ચાચકને અતિ હાન દેહને સમર્પી શ્રી વ્રજરાજ. ૧૮

શાલીગ્રામની સેવા કરીને ઘાલી તુળશી માળ; શંખગદાદિ
 ૬ ચીન્હ ધરી પછી તિલક કીધું ભાળ. ૧૯ મંડપ મધ્યે
 આવી વળતિ તેડ્યાં સુત વનિતાય; તેને નિજ કાયા વેહેર-
 વાની આપી ત્યાં આજ્ઞાય. ૨૦ તે વખતે કુમુદતી કંપી મો-
 ર્દેવજની નાર; પુત્રને બહુ પરીતાપ થયો ત્યમ વરત્યો હા-
 હાકાર. ૨૧ રાણી વળતી કેહેવા લાગ્યાં શાસ્ત્રતણે એક
 ન્યાય; હું નૃપતી અર્ધાગના માટે મુજને હ્યો મુનીરાય. ૨૨
 ત્યારે હરી કહે વામ અંગ તમે તેનું નથી ત્યાં કામ; જમણું
 અંગ વાધે માગ્યું છે ભુપતીનું અભીરામ. ૨૩ એવું સાંભ-
 ળી તામ્રદેવજ સુત બોલ્યો ત્યાં નિરવાણ; જમણું અંગ હું
 કહાવું માટે અરપું વાધને પ્રાણ. ૨૪ તે સમે શ્રી કૃષ્ણ બો-
 લીયા પુર્ણ બ્રહ્મ અવતાર; એવા વપુની ના કહી છે શાર્દૂલે
 તેણે ઠાર. ૨૫ ધૃતસાકરના મત્વે ભરેલો ભુપતી કરો દેહ;
 તેતો કેસરીએ માગ્યો છે તેમાં નહી સંદેહ. ૨૬ તે માટે ત-
 મે વાતો મુકી વેહેરો નૃપને આજ; જેથી માઝ આ વખતે
 તો થાયે સત્વર કાજ. ૨૭ ત્યાર પછી મંડપની મધ્યે ઉભો
 મોર્દેવજ રાય; કરવત લેઈને વેહેરેવા આવ્યાં પુત્ર અને પ્રે-
 મદાય. ૨૮ રાજાએ રઘુનાથને કહ્યું અંતરમાં નિરવાણ; આ-
 વી રીતે જાજે મારો પરમારથે પ્રાણ. ૨૯ કરવત તાણતાં હા-
 થ ન ચાલે કુમુદતિનો ત્યાંય; અબળાને તે વખતે આવ્યું
 આંસુ નેત્રની માંય. ૩૦ તેવું દેખી ત્રીકમ નાઠા કોપ કરી
 નિરધાર; કલ્પીત દાન ખપે નહીં મારે એવું કહ્યું તે ઠાર.
 ૩૧ ત્યારે રાણી દોટ મુકીને દ્વીજને લાગ્યાં પાય; અરે વિપ્ર
 મેં શોક કર્યો નથી સત્ય કહું મુનીરાય. ૩૨ મેં જાણ્યું સ્વા-
 મીનો આવ્યો ખપમાં અરધો દેહ; બાકીને શું પ્રાશ્નીત ફી-

૩૩ પડ્યો રેહેશે અહીં તેહ. ૩૩ એવું સમજી આંસું આ-
 ય્યું નથી મારો કાંઈ દોશ; તે માટે મુની પાછા આવો મુકી
 મનથી રોશ. ૩૪ ત્યારે હરી કેહે પ્રેમથકી કરવત તાણો
 આવાર; વિવાહ જેવો ઓછવ રાખો સુતમાતા નિરધા-
 ર. ૩૫ એવું સાંભળી અખળાએનો કરવત ઝાલ્યું હા-
 થ; સ્વામી કરે માયે મુકી સમર્થા દીનાનાથ. ૩૬
 વળતી તેને તાણવા જાયે જે વખતે અખળાય; ત્યારે ત્રીક-
 મ પ્રગટ થયા ત્યાં કોટી વીશ્વના રાય. ૩૭ સ્યામ દેહ પી-
 તામ્બર પેર્યું કોટે કૌસ્તુભ માળ; ચાર હાથને મુગટ મણી
 મય મુખ હસતું રસાળ. ૩૮ કેશવે પછી ઝાઢી લીધું કર-
 વત તેણે ઠાર; તે પુઠળ રાજને કેહે છે હાસ્ય કરી કીરતાર
 ૩૯ ધન્ય ધન્ય તુજને અવનીપતી ધન્ય તારી શ્રદ્ધાય; તા-
 રા જેવો સતવાદી કોઈ નથી વીશ્વમાં રાય. ૪૦ માગ માગ
 આ વખતે તુંતો ઇચ્છા જે મન હોય; તે પ્રમાણે આપું તુ-
 જને સત્ય કહું છું સોય. ૪૧ ત્યારે ભુપતી કેહેવા લાગ્યો સાં-
 ભળોને મહારાજ; કૃપા કરી મુજ મંદીર આવ્યા નુન્ય ર-
 હીશી આજ. ૪૨ કોટીક કલ્પ સુધી ભમે પણ પદરજ નવ-
 પમાય, તેતો મુજને દરશન આપ્યું હાવે શી ઇચ્છાય. ૪૩
 વારે વારે આપજો મુજને ભક્તિ તમારી નાથ; તેવો ભવ
 સિંધુમાં બુડતાં હેતે ગ્રહેજો હાથ. ૪૪ એવી સ્તુતી કરીને
 પુજ્યા ભુપે દીનદયાળ; પંચાગ્રત જમાડ્યું પ્રીતે કૌજ સહી-
 ત નૃપ બાળ. ૪૫ મોરૂં વજનું સ-ય જોઈને અર્જુન વિસ્મ-
 ય થાય; પોતે ભક્તિ કરતો તેનો ગર્વ મટયો તહાય. ૪૬
 પછી તે ભુપે કુંતા સુતને અર્પ્યો યજ્ઞ તોખાર; વળતી ની-
 જ સેનાને લેઈ સાથે થયો તૈયાર. ૪૭ અસ્ત્ર અનોપમ આ-

હ્યો ત્યાંથી પુઠે સર્વ પગાન; મોટા મોટા દેશ ઓળંગી વા-
જી આલ્યો જાય. ૪૮ ॥ વસણુ ॥ એ રીતે હય આવીયો ! સા-
સ્વતપુર માંહરે; દુર્ગો કેહે તેણે સમે બંધાયો પછી ત્યાંધરેરે.
૪૯ ઇતીશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વીરચીતે મહા-
ભારથાંતર ગત અશ્વમેધ પર્વણી મોક્ષદેવ ૪ આખ્યાન વ-
ર્ણનો નામ પોડયો અધ્યાય. ॥ ૧૧ ॥

કડવું ૧૭ મું.

॥ રાગ મારૂ ॥ સારસ્વત કેરો ભુપાળ, વિરવર્મા મ-
હા વિકરાળ; તેણે બાંધ્યો તુરી તતખેવ, જેનો જમાઈ તે
જમ દેવ. ૧ અતિ બળવાન છે એતો રાય, યમ રાજ તણી
મોટી સાય; આવ્યા તે ઠેકાણે અર્જુન, થયું વિદીત વાજી
બંધન. ૨ પછી ભુપને સદેશા કાવ્યો, યુદ્ધ કરવાને માટે
બોલાવ્યો; વિરવરમાએ જાણી વાત, ત્યારે તેડાવ્યો તેણે
જમાન. ૩ યમરાજ તે ઠેકાણે આવ્યા, સાત કોટી સેના
એનો લાવ્યા; એતો બીહામણી સૌ દેખાય, કાળાં મોઢાંને
કાળી છે કાય. ૪ પીળાં નેત્રને અમળા કેશ, માથાં મોઢાં
જાણે ગીરી દેશ; હળની ડાંડી જેવા લાંબા ઠંત, જીભ લાં-
બી દીસે બળવંત. ૫ આંખ્યો અંધ કુપ હોય તેવી, ના-
સીકા વઠે ગરનાળા જેવી; કણું ગંભીર ગુફા સમાન, ભુજ
પ્રક્ષ જેવા અનુમાન. ૬ ચર્ણ અવળા તે જાણે વાંકોડી, મુઠ્ઠી
ઓટલાની લટછોડી; કાળાં વસ્ત્ર પેહેથી વીકરાળ, મેશનું
કર્ણુ તીલક ભાળ. ૭ ગ્રહાં આયુદ્ધ તો તેણે દીશ, જીભ કા-
ઠે ને પાડે છે ચીસ; એવી સૈન્યા સાથે બળવાન, યમરાજ
આવ્યા તેણે સ્થાન. ૮ વીરવરમાએ કીધી તૈયારી, ફાજ
પોતા તણી શણગારી; તાણી કચકચીને કેડ બાંધી, તેમાં

તરવારને હાલ નોંધી. ૯ જેને જીત્યાની મનમાં આશા, ભા
 થા ભીડીયા છે ખેડે પાસ; નાંખ્યા અશ્વને સોનેરી સાજ,
 તેના ઉપર બેઠા ક્ષત્રી રાજ. ૧૦ મારે પાખરીયા ઘણી ફાળ
 વાગે ત્રંબાણુ તુરછ રસાળ; ચળકે ત્રીશુળને તરવાર, થાય
 ગજ ના ઝાઝી તે ઠાર. ૧૧ બાણે ઈંદ્રની આઢી સવારી, ધ-
 બ્ધ ફરકે લીલી પીળી ભારી; આણ્યું વાહળ દળ રણમાંય, પૃ-
 થ્વી કંપ થયો છેજ ત્યાંય. ૧૨ એવી સેના લેધને રાજન,
 આવ્યો ભુપતી જ્યાં અરબુન; પછી બોલ્યો સબ્યસાચી સા-
 થ સારસ્વતપુરી કેરો નાથ. ૧૩ અલ્યા જીત્યા તેં સર્વે ભુ-
 પાળ, ધર્યું વિજય નામ વિશાળ; પણ જીતું જે મુજને આ-
 જ, તોતો નિશ્ચય તું ક્ષત્રી રાજ. ૧૪ એવું કહી કર્યો સિંહ-
 નાહ, માંડ્યું યુદ્ધ તણને પ્રમાહ; સામા સમી મારે શર ચો-
 ઠ, થયો બાણુનો આકાશે ઓટ. ૧૫ બીડ્યે બીડે બાંધીને
 હોડ, મારે આયુદ્ધ અસખ હોડ; વાગે સ્થાયકને ગદા ધોર,
 ઉભય દળમાં થયો અતિ સોર. ૧૬ કોઈનાં શીશ સમુજાં
 છેદાય, કોઈનાં રહય પેટ ચીરાય; એવું યુદ્ધ બેધને તે ક-
 મ, કોણે અરબુન રાખીને હામ. ૧૭ મુક્યું વાતાસબાણ તે
 વાર, વીરવર્માને ઉડાડ્યો સાર; પડ્યો બેજન તે જઈ બા-
 ર, ત્યારે આળ્યા કૃતાંત તે ઠાર. ૧૮ ચઢી યમરાજને અલ્પિ
 રંશ બાણે અરબુનનું છેદુ શીશ; કર્યો કોડડ કેરો ટંકર,
 મુક્યું અમનાસ તો નિરધાર. ૧૯ ત્યારે પારથે ત્યાં નિરવા-
 ણુ, મેહ્યું મેઘાસ કેડુંજ બાણ; યમરાજે મુક્યું ત્યાં વાતા-
 સ, પાંડુપુત્રે મુક્યું પર્વતાસ. ૨૦ ત્યારે યમેનારાય નીલેહ્યું,
 અંગ અરબુનનું સઉ બેહ્યું; કરી ગર્જનાને ગાજ્યે ફાળ, ક-
 ર્યું સ્વરૂપતો વિકરાળ. ૨૧ ત્યારે કૃષ્ણને અરબુન કહે છે, હા-

થ જોડીને વાણી વહે છે, નોય માણસ એ જગતાત, અ
 દેવ દીસે છે સાક્ષાત. ૨૨ ઉપરાણું આ ભુપત કર્યું,
 બળ તેણે બધું હર્યું; સુણી કૃષ્ણ કહે પાંડુકુમાર, એતો
 મરાજ છે નિરધાર. ૨૩ વિરવર્માનો જમાઈ કાળ્યા,
 સંગ્રામમાં એહ આળ્યા; ત્યારે અરજીન કહે સુણો સ્થામ
 ક શંકા થઈ અભીગમ. ૨૪ દેવ પરણ્યા મનુષ્યને ઘેર
 ની વિસ્તારી કહો મુને પેર; ત્યારે કૃષ્ણ કહે સાંભળ હ
 કહું વિસ્તારીને હવે હું. ૨૫ વીરવરમાને પુત્રી છે ર
 નામ માલીની તેનું ત્રિવેક; ૨૫ રંભાથકી છે વિશાળ, ૨
 કોકીલા જેવો રસાળ. ૨૬ તેની માતાએ પાસે બોલાવી,
 છયું હારહ પ્રેમજ લાવી; સુણો પુત્રી તમે તો વચન, ક
 ગમે છે તમને રાજન. ૨૭ તેની જોડે કંઈ તાઈ લગ્ન, ક
 દાન દેઈ થાઉં મગ્ન; ત્યારે માલીની કહે સુણો માય, મુ
 ગમે છે જમરાય. ૨૮ અંતકાળે ત્યાં થાય નિવાસ, માટે
 વતાં વડે પ્રકાશ; ત્યારે માતા કહે પુત્રી મારી, એતો દેવ
 હાવે દુલારી. ૨૯ કેમ પરણે મનુષ્યની નાર, માટે તજે
 વરણા આ વાર; સુણી પુત્રી કહે સાંભળ માત, તપ ક
 હું તો સાક્ષાત. ૩૦ કરી પ્રસન પરણીશ દેવ, એવું ક
 ચાલી તતખેવ. ૩૧ આવી નેમીશીરણ્યની માંય, બેઠી આ
 નવાળીને ત્યાં; એવે આળ્યા ત્યાં નારહ રૂપી, થયા પુ
 ના ઉપર ખુશી. ૩૨ આપ્યો નારહ રૂપીએ મંત્ર, પુજા પ
 નો બતાવ્યો તંત્ર; એવી રીતે કરી ઉપદેશ, યમલોકે
 મુનીવેશ. ૩૩ આળ્યા યમરાજ કેરીજ પાસ, કહી કન્યા
 વાત પ્રકાશ; અહો યમરાજ ઇચ્છે એક નાર, તેના રૂપ
 ના નહીં પાર. ૩૪ રતિ રંભા થકી છે રસાળી, એવી અ

ળા મેં નથી ભાળી; મુણી નારદ કેરાં વચન મોહ પામ્યા
કૃતાંત રાજનં. ૩૫ કોની પુત્રી કહો રૂપીરાય, તેનો વિસ્તા-
રી કહો મહીમાય; ક્રીધો દેશ ને ક્રીયું એ ગામ, તેના તાત-
તણું શું છે નામ. ૩૬ ત્યારે નારદજીએ તેવાર, બતાવ્યું નામ
ઠામ તે ઠાર; ગયા નારદજી એવું કહી, યમે પ્રધાન બોલાવ્યો
સહી. ૩૭ કાય રોગ એવું એનું નામ, આવ્યો ઉતાવળો તે-
ણે ઠામ; કહે યમરાજ તેને તે વાર, થાયો જનમાં સર્વે તૈ-
યાર. ૩૮ પછી યમરાજે ક્રીધો ઉપાય, કરી મનુષ્યના જેવી
કાય; રોગ બતાવ્યા રાજકુંભાર, માથે મુગટને કોટે હાર.
૩૯ જન લેઈને યમરાજ ત્યાંય, આવ્યા સારસ્વતપુર માં-
ય; માલીનીએ કર્યું તપ જેહ, કહેવડાવ્યું વીરવર્માને તેહ.
૪૦ વીરવર્માએ જાણી છે વાત, પુત્રીને ઘેર આણી સાક્ષા-
ત; પછી પ્રેમ ઘણો મન લાવી, પુત્રી યમરાજને પરણાવી.
૪૧ એવી રીતે કહો યદુરાય, માલીની સતી કેરો મહીમાય;
તેને સાંભળે જે નરનાર, તેના રોગ મટે નીરધાર. ૪૨ પછી
કુંતા કુંવરે સાક્ષાત, યુદ્ધ કરવા માંડ્યું ત્યાં આઘાત; પશુ પ-
તાકા શીવનું બાણ, જેને વાગે તેનો લેછે પ્રાણ. ૪૩ મહા-
ઉગ્ર કહેવાય એ બાણ, કાઢ્યું ભાથામાંથી નીરવાણ; તેને
ચઢાવ્યું અરજુને જ્યારે ઉરવી કંપ થયો તે વારે. ૪૪ આં-
લ્યું આપથી સાયક તેહ, તેણે ભેદ્યો કૃતાંતનો દેહ; થઈ તે
થકી ત્યાંતો મુછીય, પડ્યા ઉછળીને યમરાજ. ૪૫ દેહ મટે
ન નિકળ્યો પ્રાણ, પણ મુછી થઈ નીરવાણ; પછી વીરવર્મા
તેણે ઠાર, આવી અરજુનને નમ્યો સાર. ૪૬ કરજોડીને કહે
છે ભુપાળ, ધન્ય ધન્ય કુંતાજીના બાળ; આખી ઉરવીમાં
તને પારથ, નથી જીતવા કોઈ સમ્રથ. ૪૭ તને સાચ સહા

જગદીશ, અંશરૂપે તારામાં છે ઇશ; એવે યમગજને આ-
વી શાતા, ઉઠી બેઠા થયા મૃત્યુહાતા. ૪૮ જાણ્યા કૃષ્ણને પુ-
રણુ ઇશ, સ્તુતિ કરવા માંડ્યોલે દીશ; જય જય દમોહર
દેવ, જય જય નારાયણ એવ. ૪૯ જય જય જગત પ્રતિભા
જય જય સુરેશ હયાળ; ધર્મો ધર્મને માટે અવતાર, વળી
ઉતાડના ભુવી ભાર. ૫૦ એવી સ્તુતી પ્રભુ કેરી કરી, કહે
અરબુનને પ્રભ ધરી; થયો તુજને હુતો પ્રસન, માગ માસી
પાસે તું વચન. ૫૧ ત્યારે અરબુન કહે મુણો કાળ, માગું
એટલું હુતો કૃપાળ; અશ્વમેધની મુણે કથાય, તેને તમદુત
ત્રાસ ન થાય. ૫૨ વીંછુ લોકને પામે તે પ્રાણી, માગું એટ-
લી તમ પાસે વાણી; ત્યારે ધર્મ કહે અસ્તુ રાજન, પછી ગ-
યા પોતાને સદન. ૫૩ વીરવર્મા બોલ્યો તેણીવાર, આલ્લે
નગ્રમાં કુંતા કુમાર; પછી સર્વેને તેડીને ત્યાંય, આવ્યો ભુપતી
તે પુર માંય. ૫૪ કયો પ્રાણાચાર આણીપ્રેમ, રાખ્યા ત્રણ
દિવસ તો તેમ; લેઈ પોતાની સેના તમામ, થયો તૈયાર વ-
ળતી તે ધમ. ૫૫ આપી અરબુનને ભેટ સાર, સ્યામકર્ણુ મુ-
દ્ધાં તેણીવાર; પછી પારથે છોડ્યો કેકાણ, આલ્યા તેની
પુઠે નીરવાણ. ૫૬ વાળ આલ્યો વ્રક્ષ ઝાડીમાંય, તે તો દ્રષ્ટી
થકી ન દેખાય; વેગ વાળ તણો છે પ્રચુર, આવ્યો અશ્વ તે
કુંતલપુર. ૫૭ ચંદ્રહાસ છે ત્યાં તો ભુપાળ, અતિ ભક્તને
કિરતી વિશાળ; તેણે બાંધ્યો છે તે તો તોખાર, જેના તેજ ત-
ણો નહીં પાર. ૫૮ ॥ વલાણ ॥ ચંદ્રહાસે હય બાંધીયો મળ-
વા શ્રી જહુરાયરે; દુર્ગો કહે તેને નથી યુદ્ધતણી ઇન્ધ્રાયરેરે
૫૯ ઇતી શ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વિરચીતે મ-
હાભારથાંતર ગત અશ્વમેધ પર્વણી વિરવર્મા આખ્યાન વ-

થુનો નામ સપ્તદશોઅધ્યાય. ॥ ૧૭ ॥

કડવું ૧૮ મું.

॥ રાગ સામેરી ॥ અરબુને હયને નવ દીઠા મનમાં થઈ ચિંતાય; પગલું નથી દેખાતું કોઈનું દારણ વન દરશાય. ૧ એવામાં ત્યાં આવી પહોંચ્યા નારદજી તે ધર; તેમને જોઈને નરનારાયણે કીધા નમસ્કાર. ૨ પછી પારથે મુનીને પુછી હય જડવાની વાત; કહો મુની કેકાણ હશે ક્યાં પ્રશ્ન જુઓ સાક્ષાત. ૩ તે વેળા નારદજી બોલ્યા સાંભળને અરબુન; અધ તારો કુંતલપુરમાં છે સત્ય કહું વચન. ૪ ચંદ્રહાસે રાજાએ બાંધ્યા તેતો બહુ બળવાન; ઇશ્વરનો તે ભક્ત થયો છે સાચ સદા ભગવાન. ૫ હશે દિશાને જીતી એણે વશ કીધા ભુપાળ; ઈંદ્ર જેવી શોભે છે ગાદી કીરતી અતી વિશાળ ૬ હું જાણું તમે સઘળે જીત્યા પણ એ નહિ જીતાય; યુદ્ધ ક્યાં વિણ અસ્ત્ર લેવાનો કરવો કંઈક ડિપાય. ૭ તે રાજાના નય તણી સૌ પ્રજા વણી ધરમીષ્ટ, કળ્પ ભક્ત છે નરને નારી કોઈ નહીં પાપીષ્ટ. ૮ ચોરી ચાદીને પરનીદા હિંસાને વ્યભીચાર; દ્રોહ વાતને ધરશા તે નથી સ્વપ્નામાં નીરધાર. ૯ અકાળ મોતે કોઈ મરે નહીં નથી નડતો વળી રોગ; નીરધન નથી કોઈ નરને નારી ભોગવે સૌ વૈભોગ. ૧૦ જમ લોકે કોઈ જાય નહીંને પામે મુક્તિ સર્વ; પુન્યવાન તે સઘળા પ્રાણી નથી કોઈને મન ગર્વ. ૧૧ જુદી જુદી ટાળી થઈને નિત્ય કરે ભજન; કળ્પ નામની ધુન્ય કરે છે મુકી લજ્જા મન. ૧૨ સૌને બાંધે તીલક શોભે કંઠે તુળશી માળ; શંખ ગદાદી ચીન્હ ધરે છે વાણી સત્ય વીશાળ. ૧૩ તે રાજાને નાની વયમાં દુઃખ પડ્યું અપાર; પણ પ્ર

સુએ ઉગારી લીધો એને વારંવાર. ૧૪ બાળપણથી બુદ્ધી
 મોટી પ્રભુ ઉપર શ્રદ્ધાય; શાળીંગ્રામને ક્ષણું નવ મુકે હા-
 થ થકી વિલાપ. ૧૫ એવું સુણી વિસ્મય પામ્યો કુંતા કેરો
 તંન; કર જોડી મુનીને કહે છે નમ્રતાથી વચન. ૧૬ અહો
 મુનિવર અંદ્રહાસ તે કોણ તણો કુંભાર; એને દુઃખ શી રીતે
 પડીયું કયમ રીઝયા કીરતાર. ૧૭ એ સઘળું વિસ્તારી ક-
 હોને જોથી સંશય જાય; વૈષ્ણવની લીલા સાંભળતાં દુષ્કત
 દુર પળાય. ૮ એવું સુણી નારદ બોલ્યા આણી પ્રેમ અ-
 પાર; વિસ્તારી તુજને સંભળાવું પ્રશ્ન તણો વિસ્તાર. ૧૯
 કેરલ દેશ તણો એક રાજા સુધારમીક કહેવાય; તેની સ્ત્રીને
 પુત્ર થયો તે આનંદ અંગ ન માય. ૨૦ સુધારમીક રાજાના
 પીત્રાઈ દુષ્ટ હતા નીરધાર; તેમણે તેની સાથે કીધું યુદ્ધ ધ-
 ણું તે ધર. ૨૧ સુધારમીને મારી નાંખ્યો તે પાપીએ જ્યા-
 રે; તે વેળાએ તેની સ્ત્રીએ શોક કર્યો બહુ ત્યારે. ૨૨ પત્ની-
 ની સાથે સહગમન કીધું બળી મુઠ્ઠ તે અબળાય; બાળક તે
 દાસીને સોંપ્યો તેનો કહુ મહિમાય. ૨૩ દાસી તે બાળકને
 લેઈને ચાલી ત્યાંથી સાર; કુંતલપુરમાં આવી તેણે વાસ ક-
 ર્યો નિરધાર. ૨૪ હરી ધૃત્યજ્ઞએ એતો દાસી મૃત્યું પામી ત્યાં-
 ય; બાળક નીધણીઓ થઈ બેઠો કુંતલપુરની માંય. ૨૫ ન-
 ય વીશે તે પુત્ર ફરે છે બોલાવે ત્યાં જાય; ટાહું ઉનું જે કોઈ
 આપે તે વેળાયે ખાય. ૨૬ કોઈને ઓટલે કે મંદીરમાં રાત
 પડે સુધ જાય; પ્રાતસ્કાળે સ્નાન કરીને રમવા માટે જાય. ૨૭
 શાલિંગ્રામને મુખમાં રાખે રમતી વેળા બાળ; પ્રાણ થકી
 તો વહાલા ધારે સ્નેહ થકી તે કાળ. ૨૮ બહુ રૂપાળો બા-
 ળક તેથી ઉપજે સૌને પ્રેમ; ખાવાનું બોલાવી આપે હેત

કરીને તેમ. ૨૯ ડગલી ટોપી છેટી આપે ઉપાનને રૂમા-
લ; એવી રીતે પોશણ કરે આણી અંતર વહાલ. ૩૦ કુંત-
લપુરનો રાજા કહાવે કુંતળીક નામે સાર; તેના જે પ્રધાન છે
તે તો પાપી અપરંપાર. ૩૧ રાજ્ય બધું દબાવ્યું તેણે સુણ
જન્મેજયરાય; રાજાને નીમનોક આપે છે ઉપજ પોતે ખાય.
૩૨ દુષ્ટ બુદ્ધિ છે નામજ તેનું કળીયુગનો અવતાર; હરી ક-
થાને શ્રવણ કરે નહીં નથી શ્રદ્ધા આચાર. ૩૩ તે દુષ્ટ બુદ્ધિ
ને ઘેર આવ્યું શ્રદ્ધ પીતાનું સાર; ત્યારે તેણે દીજને તેડ્યા
જમાડવા નીરધાર. ૩૪ બ્રાહ્મણ પાસે રસોઈ કરાવી શ્રદ્ધ
કર્યું તે કાળ; પછી સૌને જમવા બેસાડ્યા ત્રણ કર્યા દીજ
બાળ. ૩૫ પેલો બાળક આવી પરોંચ્યો રમનો રમતો ત્યાંય.
તેને બેઠને બ્રાહ્મણ હરખ્યા મગ્ન થયા મનમાંય. ૩૬ છે-
ટે બેસાડી દીજ પુત્રોએ પીરસ્યો તેને પાક; એકે ફેરે સર્વે
મુક્યું દાળ ભાતને શાક. ૩૭ દુષ્ટબુદ્ધીએ તેને દીઠા તેજ-
સ્વી કુમાર; ત્યાર પછી સર્વે બ્રાહ્મણની પુજા કીધી સાર. ૩૮
પાન સોપારી પૈસા આપી બોલ્યો પાપી વાણ; અહો મુની
એક પ્રશ્ન કહ્યું તે શ્રવણ કરો નીરવાણ. ૩૯ આ બાળક દા-
સીનો દીકરો રૂપે જેવો કામ; હજી ઉંમર નાનીછે તો પણ બુ-
દ્ધીને બહુ હામ. ૪૦ તો એ આગળ કેવો થાશે પરાક્રમી બ-
ળવાન; તેનો મુજને ઉત્તર આપો આ વેળા વીદ્વાન. ૪૧
તે વેળાએ બેશીએતો પ્રશ્ન કુંડળી કઢી; ત્યાર પછી તેને
વાંચીને પ્રભુતા કહેવા માંડી. ૪૨ ॥ વલણ ॥ બ્રાહ્મણ ભાવ
કરી કહે બાળકનો મહીમાયરે; દુર્ગો કહે તે સાંભળી દુષ્ટને
બળત્રા થાયરેરેરે. ૪૩ ઇતી શ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરમાશંકર
વિરચીતે મહાભારથાંતર ગત અશ્વમેધ પર્વણી અંદ્રહાસેન

અસ્વબંધો નામ અષ્ટાદસો અધ્યાયઃ ॥ ૧૮ ॥

કડવું ૧૯ મું.

॥ રાગ મા૩ ॥ બોલ્યા બ્રાહ્મણ સર્વે વાણ, મુણે દુષ્ટ
બુદ્ધી પ્રમાણ; થશે બાળક એ બળવાન, એને સાદ્ય સદા
ભગવાન. ૧ મહા મુરતી મનોહર રૂપ, રાજ્ય ભોગવશે થઇ
ભુપ; બત્રીશ લક્ષણ ને તેના ભેદ, તેને જાણીને શીખવે વે-
દ. ૨ શાન્ત સંતોષને દયા જેહ; તેને ગ્રહણ કરશે તેહ; ન્યા-
યમાં હોય વિધાતા એવો, શસ્ત્રધારીમાં શંકર જેવો. ૩ શિ-
ક્ષા કરવામાં કતાંત તુલ્ય, કીરતી રામના જેવી અમુલ્ય; શો-
ભે આસને જેવો મરાળ, વાણીમાં મેઘ જેવો વિશાળ. ૪
પછી વિપ્ર કહે સાંભળો રાય, એક આશ્ચર્ય અમને જણાય;
એનો થાશે તમારો જમાઇ, રાજ્ય ભોગવશે સુખદાઇ. ૫
મોટ રોષ ન કરશો રાજન, કહ્યું પ્રશ્ન પ્રમાણે વચન; એવી
વાણી મુણીને વિરોધ, ચઢ્યો દુષ્ટ બુદ્ધિનેજ ક્રોધ. ૬ કર્યા
વિપ્રને ત્યાંથી વિદાય, પછી વીચાર્યું મનની માંય; ચાર ચં-
ડાળ તેડાવ્યા પાસ; તેને હારદ કીધું પ્રકાશ. ૭ અલ્યા ચાં-
ડાળ સાંભળો વાત, પેસા બાળકની કરો વાત; દાસી પુત્ર એ
કહેવાય બાળ, તેને છેતરીને આણો કાળ. ૮ તેની નીશા-
ની લાવજો સાર, જાણો ઉતાવળા આણીવાર; જીવતો મુ-
કશે જો આ દેશ, તોતો છેદીશ તમારાં શીશ. ૯ મુણી ચં-
ડાળ કહે છે મહારાજ, પ્રાતસકાળે કરીશું એ કાળ; એવું
કહીને ચંડાળ જેહ, આવ્યા પોતાને મુકામે તેહ. ૧૦ પ્રાત-
સ્કાળે તેડી પેસો બાળ, ગયા વન વિશે તે ચંડાળ; એક
પ્રક્ષની નીચે બેસાડી, પછી મારવા તરવાર કાઢી. ૧૧ જા-
ણ્યો ચદ્રહાસે તે વિચાર, મુને મારવા લાગ્યા આ ધાર;

રે ચંદ્રહાસે જોડી હાથ, ભજવા માંડયા બ્રહ્માંડના નાથ.
 વારે ધાળે તમે કીરતાર, ઉભા ચંડાળ લેઈ તરવાર;
 આંના તણું તે વિચારી, મુને લેજો આ સમે ઉગારી. ૧૩
 કાજે આકાશમાં જ્યારે, મોર હાંક્યો રહે નહીં ત્યારે;
 મુ મોરલીનો સાદ જો વાર, ત્યારે નાગ ડોલે નિરધાર. ૧૪
 મ ભક્તનો સુણી પોકાર, તમે કરો છો ત્રીકમ વાર; ગંગા
 ને કરી બળે પાપ, સંત સેવ્યે ટળે પરિતાપ. ૧૫ મ-
 પામે હરિદ્ર હણાય, કામધેનુ મળે ભુખ જાય; તેમ ત-
 રી ભક્તિથી ઇશ, દુઃખ રેતું નથી જુગદીશ. ૧૬ પુર્વે ક-
 તમે કોટી કામ, ભક્ત ઉગાર્યા સુંદર સ્યામ; ગજ આહ-
 ઉગાર્યો નાથ, ઝાલ્યો પ્રહ્લાદનો પ્રભુ હાથ. ૧૭ જળ-
 ની છેતરી નાર, દેવ ઉગાર્યા દુષ્ટથી સાર; અશ્વમેધને
 મે ઉધાર્યો, જમ દુતથી તેને ઉગાર્યો. ૧૮ લીલા માનુશ-
 તમે દાખી, પાણી ઉપર પ્રથવી રાખી; ભાગ્યું બ્રહ્મા ત-
 તમે દુઃખ, વેદ વાળીને કીધુંજ મુખ. ૨૦ થયા રામ
 રૂપે મોરાર; હણી રાક્ષસ ઉતાર્યો ભાર; હાલ કૃષ્ણ થ-
 છો મહારાજ, રાખી પંચાળીની તમે લાજ. ૨૦ કેતાં
 ર ન આવે કપાળ, મોઢે લ્યો તમે મારી સંભાળ; થશે
 વેળા મોરો જો કાળ, તેનું લાંછન તમને દયાળ. ૨૧ એ-
 સ્તુતી કરી જોણીવાર, ત્યારે રીઝ્યા ત્યાં દેવ મોરાર;
 ધી લક્ષ્મીપતિએ સંભાળ, મોહ પામ્યા પેલા ચંડાળ. ૨૨
 ય્યા અંતરમાં ભગવાન, ત્યારે દુષ્ટ થયા દયાવાન; મારવા
 ટે ઉભો તો જોહ; બોલ્યો બીજાઓને મોઢે તેહ. ૨૩ આ-
 મારી સુંદર બાળ, હત્ય ભોગવીશું કીયે કાળ; થયા
 જ તમે નીચ પ્રાણી; હવે કેવા થઈશું પ્રમાણી. ૨૪ દેવ

જેવો આ દીસે કુમાર, ધન્ય ધન્ય એનો અવતાર; એની
 માની કુખે એ રતન; પુણ્ય ચંદ્રના જેવું વદન. ૨૫ માટે જી-
 વતો મુકીયે આજ, તજ હિંસા તણું વળી કાજ, બીજા આં-
 ડાસ કહે ખરી વાત; પણ ચિન્હ માગ્યું છે સાક્ષાત. ૨૬ માટે
 કરવો તેનો ઉપાય, જેથી દુષ્ટ બુદ્ધિ રાજ થાય; એવો વિ-
 ચાર કરીને જેહ, કાપી કુંવરની આંગળી તેહ. ૨૭ છઠી આં-
 ગળી છેદી તે વાર, મુક્યો જીવતો તેણે કુંમાર; આઠ્યા અં-
 ત્યજ આંગળી કાપી, દુષ્ટ બુદ્ધિને તે જઇ આપી. ૨૮ થયો
 પાપી તો મનમાં પ્રસન્ન, કર્યો રાજ ત્યાં અત્યંત
 જન; ધાર્યું મનમાં પાપીએ એવું, કર્યું નિષ્ફળ શાસ્ત્ર
 મેં કેવું. ૨૯ રહી એટલે એતો કથાય, પેલા બા-
 ળની શી ગતી થાય; ચંદ્રહાસ રહ્યો વન માંય, આઠ્યાં જ-
 નાવરાં સઉ ત્યાંય. ૩૦ કરી પાંખોથી છાંયા તે વાર, તાપ
 નીવારવા તેણે કાર; ભજે બાળક શ્રીપતિ ધરા, એક ભુપ-
 તિ આવ્યો તે દીશ. ૩૧ ચંદ્રનાવતિ કેરો એ રાય, નામ કુ-
 લીંહ તેનું કેવાય; તેણે દીઠો ત્યાં પેલો કુમાર, ત્યારે પાસે
 આવ્યો નિરધાર. ૩૨ નોતી પ્રજા તે રાજને લેશ, માટે રા-
 જ થયો તે નરેશ; પેલા બાળકને પુછી રાત, તારાં કાણુ છે
 માતને તાત. ૩૩ કેમ બેઠો તું વનમાં બાળ, નગ્ર કીયું તે
 કહે આ કાળ; સુણી બાળક બોલ્યો વચન, મારાં માત પી-
 તા નંદ તન. ૩૪ જેણે ઉગાર્યો મૃત્યુથી આજ, તેને બાળ-
 ખું હુતો મહારાજ; નથી થાતું તેનું દરસન, માટે કહું છું હુ-
 તો રૂદન. ૩૫ બાણ્યું કુર્ત્રીદે મનમાં સાર, આનો ઉત્તમ કુ-
 જનો કુમાર, અતિ ભક્તને બુદ્ધિ વિશાળ, માટે તેડી બહુ
 આણે કાર. ૩૬ એવી વિચારી મનમાં પેર, ગયો કુંવરને તે

ડી ઘેર; મેઘાવતી નામે હતી નાર, તેને લાવીને સોંપ્યો કુ-
 માર. ૩૭ લીધો પ્રેમદાએ પુત્ર જ્યારે, દુધ નિકળ્યું સ્તન
 માંથી ત્યારે; ધવરાળ્યો પછી પેત્રો બાળ, કર્યું ચુંબન તો ત-
 કાળ. ૩૮ પછી કુર્લીદ રાજાએ ત્યાંય, વિપ્ર તેડાળ્યો કચે-
 રી માંય; પાડવા પેત્રા પુત્રનું નામ; આવ્યા જ્ઞેશી પુરાણી
 તે ઠામ. ૩૯ કહે છે વિપ્રને કુર્લીદરાય, કરો પુત્ર તણી પુત્રી
 કાય; નામ પાડો તમે નીરધાર, કહો વર્ણવી ભાગ્ય વિચાર
 ૪૦ ત્યારે જ્ઞેશીએ પંચાંગ જ્ઞેયું, પ્રશ્ન કાઢતાં મનડ મો, હું
 જોઈ ભુપને કહે છે સુદેવ, સુણો કુર્લીદ કહું સત્યમેવ. ૪૧
 ચંદ્રહાસ એવુ એનું નામ, થશે ભક્ત એતો અભીરામ;
 શુરાઓનો થશે સરદાર, હશે દીશાઓ જીતશે સાર. ૪૨ દ-
 હાડે દહાડે વધશે કળાય, એવું કહી થયા વિપ્ર વિહાય; થ-
 યો સાત વરમનો તંન, ત્યારે વિચાર્યું પોને રાજનં. ૪૩
 મુક્યો નિશાળે ભણવા બાળ, વહેંચી સાકર તો તેહકાળ;
 ચંદ્રહાસ નિશાળમાં આવે, શાલીંગ્રામને સાથે તે લાવે. ૪૪
 જાય મહેતાજી બારણે જ્યારે, સૌને ધુન્ય કરાવે તે વારે; ગો-
 ખે જડતપતી કેડું નામ, બીજું બોલે નહીં તેણે ઠામ. ૪૫
 જાણી મહેતાજીએ એહ વાત, ત્યારે પુછવા માંડ્યું સાક્ષાત;
 અલ્યા બાળક ભુપ કુમાર, કેમ ભણતો નથી આણે ઠાર. ૪૬
 ત્યારે બાળક બોલ્યો તે વાર, સુણો બ્રાહ્મણ કેરો કુમાર; વેદ
 શાસ્ત્રનું તત્ત્વ વિચારો, ત્યાર પછી તમે મુને મારો. ૪૭ કંકો
 કેશવના નામનો જેહ, ભણ્યો લાવ કરી હુંતો તેહ; બીજું
 બાહલું સૌ સમજાય, કહેને કેમ કરીને સુણાય; જેના મુખ-
 માં નથી હરી નામ, તે તો જીવતો પ્રેત આ ઠામ. ૪૮ એવાં
 સાંભળી વાક્ય તે વાર, થયા વિસ્મય મહેતા સાર; જ્ઞ-

ણ્યું મન વિશે દીજે સત્ય, થયું જ્ઞાનને ઉઘાડી મત્ય. ૫૦ પ-
છી કુળ ગુરૂએ તેણીવાર; કયો ઉપવીત કરે સંસ્કાર; વેદ
વિધાને શાસ્ત્ર પુરાણ, તેને ભણાવ્યાં નિરવાણ. ૫૧ પા-
ળે અલ્પચર્ય પણું આળ, બને ભક્તતણા પ્રતિપાળ; એમ ક-
રતાં થયાં વરસ સોળ, કાયા દિસેછે કંકુની લોળ. પર ત્યા-
રે કુડીદ કરી વિચાર, સોંપ્યા પુત્રને સૌ અધીકાર; પછી
ચંદ્રહાસે તેણીવાર, થાળી ફેરવી નયનમાં સાર. ૫૩ મારા રા-
જ્યમાં કરશે નહિં જોહ, વ્રત એકાદશી તણું તેહ; તેને બાં-
ધિને મારીશ માર, કાઢી મુખીશ નયની બહાર. ૫૪ એવી
રીતે પાળે પોતે ધર્મ, કરે નહીં કદી બોદું કર્મ; ન્યાય અહલ
તોળે છે તેહ. ઘણો ભક્તના ઉપર સ્નેહ. ૫૫ ॥ વલણ ॥
ચંદ્રહાસે પછી બોલીયો બાળક તાતની સાથરે; દુર્ગો કહે તે
માગે છે આજ્ઞા ડિરવી નાથરે. ૫૦ ઇતિ શ્રી પાંડવ ચરીત્રે ક-
વી દુરંગાશંકર વિરચીતે મહાભારતમાં ગત અશ્વમેધ પર્વ
છી ચંદ્રહાસો પાળ્યાને ચંદ્રહાસ બાળ ચરીત્ર કથનો નામ
એકોત્તરીશો અધ્યાય. ૧૯

કડકું ૨૦ મું.

॥ રાગ મારૂ ॥ ચંદ્રહાસ કહે છે સુણો તાત, આપો
આજ્ઞા મુને સાક્ષાત; જાઉ જીતવા પ્રથવીના રાય, જેથી દ્ર-
વ્યને કિર્તિ પમાય. ૧ ત્યારે કુડીદ કહે સુણો તંન, કુંતલ-
પુરમાં ન કરશો ગમન; વસે દુષ્ટ બુદ્ધિ ત્યાં પ્રધાન, તે તો
પાપી ઘણો બળવાન. ૨ લીધાં આપણાં એણે સૌ ગામ,
ત્યારે વસવા દેછે આ ઠામ; માટે જાજે બધે મારા બાળ, મુ-
કી કુંતલપુર આ કાળ. ૩ ચંદ્રહાસ સુણી એવી વાણ, ચા-
લ્યો સેના લેઈ નીરવાણ; જો જો ઠેકાણે જાય કુમાર ત્યાં ત્યાં

સોભ કરે સતકાર. ૪ આપે ગજ રથ અશ્વ ભેટ, રાખે
 જાવ કરી સઉ નેટ; એવી રીતે ક્યો બધા દેશ, ઘણું દ્રવ્ય
 પ્રાપ્ત્યે એ નરેશ. ૫ જીત્યા સર્વે દિશા કેરા સુર, બાકીમાં
 એક કુંતલપુર; પછી પોતાના નગ્રમાં આવ્યો, ત્યારે કુલીદે
 પુષ્પે વધાવ્યો. ૬ મહોત્સવ ક્યો તેણે તત્ર, આખ્યાં યાચ-
 કને અંત વસ્ર; ચંદ્રહાસ અજાણે છે રાજ્ય, કરે પરમારથ બ-
 હુ કાજ. ૭ ધર્મશાળાને મંદીર જોહ, આમો ગામ કરાવ્યાં છે
 તેહ; સ્થાપ્યાં સ્ત્રીવલીંગ ગ્રામાં તે ધર, સદાવ્રત ક્યો નિ-
 સ્મર. ૮ તેથી કીરતી ચાલી તતકાળ, ઘણું લોક વખાણે
 જુગાણ; આવ્યો વરશે છે મેધ તે ધર, રોગ રહીત છે નર
 નર. ૯ ત્યારે કુલીદે કરી વિચાર, ચંદ્રહાસને બોલાવ્યો સા-
 ર; કહે છે પુત્રને કુલીદે સુર, ભેટ મોકલે કુંતલપુર. ૧૦ દ-
 ર વરશે દશ હજાર, મોહાર મોકલવાની નીરધાર; થશે એ વા-
 તમાં સાર જ્યારે, પાપી આવીને મરશે ત્યારે. ૧૧ એવી
 સુખીને વાણી તે ધર, સેવકને બોલાવ્યા તે ધર; તેને મો-
 હાસે મણી આપી સાર, લખી પત્રમાં તે નીરધાર. ૧૨ પ-
 છી કિંકરને કહે છે બાળ, જાઓ કુંતલપુર આ કાળ; દુષ્ટ
 બુદ્ધિને આપજો ભેટ, પછી આવજો નગ્રમાં નેટ. ૧૩ આ-
 લ્યા કિંકર લેઈ આજ્ઞાય, એતે કુંતલપુરમાં જાય; હતી
 એકદશી નિરધાર, કર્યું સેવકે વ્રત તે ધર. ૧૪ આવી ના-
 લ્ય સરોવર માંદા, કીધું તિલકને છાપ ત્યાંય; પછી આવ્યા
 સભા વિશે તેહ, મુકી ભેટ ત્યાં લાવ્યાતા જોહ. ૧૫ આવ્યો
 પાણીને પત્ર તે વાર, દુષ્ટ બુદ્ધિએ લીધો તે ધર; પછી કું-
 તને ચોળખ્યા જ્યારે, બોલ્યો હાસ્ય કરી દુષ્ટ ત્યારે. ૧૬
 અજ્યા ચીઠી કાની તમે લાવ્યા, નાહી ઘોષ સભા વિશે આ-

વ્યા; પામ્યો કુર્લીંહ શું આજ મર્ણ, એવું જણાય છે આ-
 ચર્ણ. ૧૭ સુણી સેવક બોલ્યા વચન, ધણું જવો અમારો
 રાજન; આવી વાણી શું બોલ્યા મહારાજ, ખોટા ભાષણ-
 થી જાય લાજ. ૧૮ પુત્ર કુર્લીંહ કેરો પ્રકાશ, તેનું નામ રૂડું
 ચંદ્રહાસ; તેણે જીતી દીશાઓ તમામ, ભેટ મોકલી છે આ-
 ણે કામ. ૧૯ એવાં સુણીને તેનાં વચન, ક્ષોભ પામ્યો ધણો
 દુષ્ટ મન; લીધી ભેટ ગણીને તે વાર, ચીઠી આપી સીધા
 તણી સાર. ૨૦ ત્યારે સેવક બોલ્યા વચન, તમે સાંભળો વા-
 ત રાજન; આજ એકાદશી છે અમારે, નથી ખાતું પીતું
 આણી વારે. ૨૧ ત્યારે પ્રાણને ચઢ્યો કાળ, બોલ્યો ક્રોધ
 કરી વીકરાળ; અલ્યા ઉન્મત્ત છો તમે સર્વ, ધણો રાખો છો
 મનમાં ગર્વ. ૨૨ થયો ગર્વિષ્ટ કુર્લીંહરાય, માટે કરજ હાલે
 શિક્ષાય; એવું કહી ઉઠ્યો નીરધાર, માર્યો સેવકને ધણો
 માર. ૨૩ નાઠા કીંકર પામીને ત્રાસ, આવ્યા ચંદ્રહાસ કેરી
 પાસ; કહી સધળી તેમણે વાત, માર માર્યા તણી તો સાક્ષાત.
 ૨૪ હાલે પાપી જે પેલો પ્રધાન, સેન્યા લેઈ થયો સાવધાન.
 ત્યારે વિષયા નામે કુમારી, બોલી પીતાની સાથે વિચારો.
 ૨૫ પિતા જય પામી વેહેલા આવળે, મારે માટે વર બો-
 ણી લાવળે; પછી દુષ્ટ બુદ્ધિએ તે ઠાર, સોંપ્યો પુત્રને રા-
 જ્ય વેવાર. ૨૬ કરવા કુર્લીંહને શિક્ષાય, ચંદનાવતીમાં આ-
 લ્યો રાય; જેના અંતરમાં અતી રીસ, આવ્યો ઉતાવળો
 તેણે દિશ. ૨૭ ॥ વલણ ॥ ચંદનાવતીમાં આવીયો પાપી દુ-
 ષ્ટ પ્રધાનરે; દુર્ગો કહે પછી પરવર્ગો તેતો સભાને સ્થાનરેરે.
 ॥ ઇતીશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવિ દુરગાશંકર વીરચીતે મહા-
 ભારથાંતર મત અશ્વમેધ પર્વણી ચંદ્રહાસ કુંતલપુરે આગ-

તો નામ વિંશેઁ અધ્યાયઃ ॥ ૨૦ ॥

કડવું ૨૧ મું.

॥ રાગ સામેરી ॥ તેને બેઠને સુપતિ ઉડયા ત્યાં તો
મળવા કાજ; હેત કરીને આસન આપ્યું ખબર પુછી મહા-
રાજ. ૧ દુષ્ટયુદ્ધિ કહે રાય તમારે નહોતી પ્રજા નિરધાર;
તે માટે આ દીકરો કહેને ક્યાં થકી લાવ્યા સાર. ૨ કુર્લી-
દ કહે હું વનમાં ગયોતો યગયા કરવા કાજ; તે વનમાંથી
આણ્યો એને સોંપ્યું સરવે રાજ. ૩ છઠી આંગળી કાપી
કોમળે બાળકની નિરધાર; પરાક્રમી એ પુત્ર કહાવે પ્રસન્ન
એને કિરતાર. ૪ ત્યારે દુષ્ટને શરતજ આવી ઓળખ્યો
પેલો બાળ; મારવા માટે મોકલ્યાતા મેં વન વિષે ચંડા-
ળ ૫ તે ચંડાળે આંગળી કાપી આપી મુજને સાર; બા-
ળકને જીવાડ્યો તેમણે તેતો આ કુમાર. ૬ વિપ્રતું કહેવું
સાચું પડશે માટે કહું ઉપાય; પછી એ વાતને મનમાં રા-
ખી ભોજન કરવા બય. ૭ જમી ઉઠી એકાંત જગ્યાએ પ-
ત્ર લખ્યો નીરધાર; વૈશમપાયન કહે જનમેજય તેનો કહું
વિસ્તાર. ૮ સ્વસ્તશ્રી કુંતલપુર મધ્યે મહનને માલમ થા-
ય; ચંદનાવતી પત્ર લખ્યો છે તુજ તાતે અન્યાય. ૯ અ-
હીંથી જે કાગળ લઈ આવે આપે તુજને જેહ; તેને તો તું
વિષ દેજે બાધ પ્રેમ કરીને તેહ. ૧૦ રૂપ કળા ગુણ બદ્ધ
નહીં અને કરવો નહીં વિચાર; નાત ભતને કુળ પુછવું
નહીં વિષ દેવું આવાર. ૧૧ એવો પત્ર લખીને આપ્યો ચંદ્ર-
હાસને ત્યાંય; પછી પાપી કહે બચ્યો તમે તો કુંતલપુરની
માંય. ૧૨ ચંદ્રહાસ તૈયાર થયો ત્યાં કુર્લીદ કેરો બાળ; ૨૪
બેડાવી બેઠો તેમાં મહાબળીયો તતકાળ. ૧૩ કુંતલપુરમાં

વેગે આવ્યો એક દિવસમાં સાર; તે ઠેકાણે સરોવર દીઠું
 શોભાનો નહીં પાર. ૧૪ તેના ઉપર આગ હતો ત્યાં ઉતર્યો
 નૃપનો આળ; ઋક્ષ તળે મુકામ કરીને શયન કર્યું તે કાળ.
 ૧૫ શીતળ વાયુ વાયો તેથી આવી ગઈ નીદ્રાય; સારથી પશુ
 સુતો તે વેળા ઇશ્વરની ઇચ્છાય. ૧૬ અંદ્રહાસના અંગરખા-
 ની કસે બાંધેલો પત્ર; તેતો ઉઘાડો હાલે છે વાયુથી વળી
 તત્ર. ૧૭ એવામાં ત્યાં વીખ્યા આવી સખીઓ લેઈને સં-
 ગ; રતિ રલાથી રૂપાળી તે ગૌર ઘણું છે અંગ. ૧૮ તેણે
 ભુપતિને જોયો કે આવી પોતે પાસ; અંદ્રહાસનું રૂપ જો-
 ઇને પામી મન હુલાસ. ૧૯ સખીઓને વિહાય કરીને એ-
 કલી રહી તે ઠાર, પછી પેલો કાગળ છોડીને વાંચ્યો ત્યાં
 નીરધાર. ૨૦ વિખ દેખે એવું વાંચીને વિખ્યા ઉઘ ઊઠાસ;
 પછી મનમાં પસ્તાગા લાગી નાખીને નિશ્વાસ. ૨૧ વિખ્યા-
 એ વિચાર કર્યો કે લખતાં લુહ્યા તાત; વિખ્યાનું વિખ
 લુહે લખીયું પ્રેમ થકી સાક્ષાત. ૨૨ મારો ભાઈ વિખ દેખ-
 ને હણશે તેથી થશે હત્યાય; આવો પતિ મુજને ક્યાં મળ-
 શો માટે કહું ઉપાય. ૨૩ એવું વિચારી નેત્રનું કાઢ્યું વખ-
 થી કાળજી સાર; તે થકી અક્ષર એક વધાર્યો વિખયાએ નિ-
 રધાર. ૨૪ ત્યાર પછી તે કાગળ બાંધ્યો વળતી આવી ધેર,
 અંદ્રહાસ જાગ્યો તે વેળા ઉપાન પછી શી પેર. ૨૫ જાગી-
 ને મુખ જોયું વળતી તર્ત થયો તૈયાર, રથમાં બેસી રાજ-
 કુંવર તે આવ્યો તેણિવાર. ૨૬ પ્રધાનનું ઘર પુછી આવ્યો
 નય વિષે જે વારે; અબળાઓ તેને દેખીને મોહ પામી છે
 ત્યારે. ૨૭ એવામાં મહનને કોઈએ ખબર કહી નીરધાર, તે
 થી તેતો સામે આવ્યો દુષ્ટતણો કુમાર. ૨૮ અંદ્રહાસને સ-

જન મળ્યો ત્યાં વરત્યો જોજોકાળ; ત્યાર પછી તેડીને આવ્યો
તેહ પોતા કેરે દાર. ૨૯ મહને ઘણું સનમાન કરીને પુછી પી-
તાની વાત; કેમ પધાર્યા રાજકુવર અહીં તેનો કહે સાક્ષાત.
૩૦ તે વેળાએ કાગળ આપ્યો નૃપ પુત્રે નિરધાર; મહને પ્રેમ
કરીને વાંચ્યો કરમાં લઇ તે ધાર. ૩૧ તે કાગળમાં એવું ની-
કળ્યું મુણ જનમેજયરાય; પત્ર લઇને આવે તેને દેજો તું વિ-
ખ્યાય. ૩૨ નાતજાતને ફળ જેવું નહીં કરવો નહી વીચાર
જેમનેમ કરીને વિષયા દેવી એવું નીકળ્યું સા . ૩૩ એવું
વાંચી બાળક હરખ્યો અંતરમાં અપાર; બ્રાહ્મણને બોલા-
વિ પુછ્યું લમ તો તેણીવાર. ૩૪ જોશી કહેછે હાલ ઘડી છે
શુભ મહુરત રાજન; માટે વિખયાને પરણાવો આ વેળા
મહન. ૩૫ ॥ વલણ ॥ પરણાવવા નિજ બેનને મહનને હરખ
વ માયરે; દુર્ગો કહે વિખયા વરી તેનો કહું મહીમાયરે. ૩૬
ધત્તી શ્રી પાંડવ ચરીજે કવી દુરમાશંકર વિરચીતે મહાભ-
રથાંતર ગત અધ્યમેધ પર્વણી ચંદ્રહાસ મહન સમામયો ના-
મ એકવિસો અધ્યાય. ૨૧

કંડવું ૨૨ મું.

॥ સમ માફ ॥ દુષ્ટબુદ્ધિને દીકરે ત્યાંય, ૨૨વો મંડલ
અમંગલામાંય; તેમાં ચંદની બાંધી તે ધાર, હાંડી લક્ષ્મી
ની કાઢી હાર. ૧ ઘણું ચિત્ર કહાવ્યું વિશાળ, વાળું તેડ-
ખ્યાં ત્યાંતો રસાળ; પછી કુળના તેડાવીને જન, કર્યું મણ-
સિ કેરું પુજન. ૨ મહશાન્તિ આદી શુભ કર્મ, તેને આમ-
રું પાળીને કર્મ; પછી પરણાવી બેનને ત્યાંય, દીધું જનની
મોક્ષરા માંય. ૩ ચંદ્રહાસને વિખયા આપી, નાંખ્યું આયોજનું
કરે કાળી; આપી પહેરામણી તેણીવાર, હીરા માણેક મોતી-

ના હાર. ૪ ગજરથને ભુમી તોખાર, તેની સંગાથે સોનું
 અપાર; શાલ દોશાલાને પટકુળ, જેવું જેને ઘટે અનુકુળ.
 ૫ કૃયું યાચકને અતિ દાન, થયા ભીખારી ભુપ સમાન; હ-
 તું જેટલું ધરમાં ધન, તેને વાપરી દીધું મહન. ૧ હતો ભં-
 ડાર ઉપર વ્યાળ, ઘણા દહાડાનો જુનો વિશાળ; દ્રવ્યના ર-
 હું તેમાં જે વારે, આલ્યો પનંગ ત્યાં થકી ત્યારે. ૭ હવે અંદ-
 નાવતિની માંય, કર્યો પાપીએ જીલમ ત્યાંય; દુષ્ટબુદ્ધિ કો-
 ખ્યો નિરવેદ, કર્યો કુડીંદ રાજને કેદ. ૮ લુંટી લીધો બધો દ-
 રખાર, માર્યો ભુપતિને ઘણો માર; એવો નગ્રમાં વરતાવી
 કેર, આલ્યો દુષ્ટબુદ્ધિ પછી ઘેર. ૯ મળ્યો મારગમાં પેલો
 સાપ, તેને પુછ્યું ત્યાંતો મતિપાપ; કેમ આલ્યા તમે નામ
 દેવ કોણે કાઢી મુક્યા તતખેવ. ૧૦ ત્યારે ભુજગ કેહે સર-
 વથી, વાલની વીંટી કોશમાં નથી; કીધો તમારે પુત્રે વિવા-
 હ, અંદ્રહાસને આપી કન્યાય. ૧૧ તેમાં વાવર્યું સરવે નાણું,
 નાહો તે થકી એટલું જાણું; એવી સાંભળી વારતા જ્યારે,
 પામ્યો મુરછા પાપી તેહવારે. ૧૨ ઘણી રહ્યમાં ઢીકો મારી,
 આલ્યો ઉતાવળે દુરાચારી; મળ્યા મારગે જાન્યક પ્રાણી, તે-
 ભે કીરતિ સારી વખાણી. ૧૩ ધન્ય ધન્ય દુષ્ટબુદ્ધિ રાય,
 તમ પુત્રે તો કીધો વિવાય; પુત્ર મારગમાં હહવાળી, આપી
 દક્ષણા અમને રૂપાળો. ૧૪ એવી યાચકની સુણી વાત, થ-
 યો બે મણો ત્યાં ઉતપાત; માર્યો યાચકને ત્યાંતો માર, દ્રવ્ય
 ખુંચી લીધું નીરધાર. ૧૫ પછી આવ્યો પોતાને સહન, ત-
 તં બોલાવ્યો પુત્ર મહન; ઘણી ગાળો તનુજને દીધી, આં-
 ખ્યો કારમી તે વેળા કીધી. ૧૬ ત્યારે મહન કહે તાત,
 નથી રહેવા દીધું દ્રવ્ય જાત; પત્ર પ્રમાણે રીત સૌ કીધી, અ-

દ્રહાસને વિષયા દીધી. ૧૭ દુષ્ટ કહે લાવ્ય કાગળ એહ, વિ-
ખયા છે કે વિખળ તેહ; જ્યેષ્ઠ પાપીએ પત્રમાં જ્યારે, વિષ-
યા એવું નીકળ્યું ત્યારે. ૧૭ પછી દુષ્ટે ત્યાં કીધા વિચાર,
મારી નાંખાવું ફરી આવાર; એવું ધારીને તેડયા ચંડાળ,
તેને ત્રાસ દેખાડયા વિશાળ. ૧૯ અહ્યા ચંડાળ સાંભળો
વાત, કેમ તે દહાડે કીધી નહીં ધાત; મુને આંગળી લાવી
દેખાડી, મુક્યો જીવતો બાળક કાઢી. ૨૦ માટે મારો ફરી થ-
કી તમે, પુનઃ કરવા પ્રેરીશું અમે; કાળીકાના દેવાલયમાં
છાનામાના સંતાઈ રહેજ્યો ત્યાંય. ૨૧ ચંદ્રહાસ આવે તેણે
દીશ, છેદો છેતરી રાત્રાએ શીશ; આજ જીવતો રહેશે જો તે-
હ, તોતો છેદીશ તમારો દેહ. ૨૨ એવું કહીને આવ્યો ધરમાં-
ય, ચંદ્રહાસને બોલાવ્યો ત્યાંય; મુણે જામાત્ર માઈ વચન,
કરો દેવીનું તમે પુજન. ૨૩ આજ રાત્રી જતાં મધરાત, જળે
એકલા તમે સાક્ષાત; પુનઃ કરીને આવજો ઘેર, એવી પાપી
એ બતાવી પેર. ૨૪ ચંદ્રહાસ કહે સાડ પીતાય, એવું ક-
હીને ઉઠ્યો મહાકાય; ચંદ્રહાસને મહન જેહ, તેને બેઠેને
ઝાઝો સ્નેહ. ૨૫ આવી મહનને કહી વાત, દેવી પુજન કે-
રી પ્રખ્યાત; હવે એવાએ નમ્રનો રાય, કુંતળીક નામે તો ક-
હેવાય. ૨૬ થયો માંદો શરીરેજ તેહ, ધણે દુર્બળ છે તેનો
દેહ; તેણે તેડાવ્યા વિપ્ર તહાય, રીષ્ટ આરોગ્ય જાણુવા રાય.
૨૭ મુણી વિપ્ર વધા સરવેથી, રાય રીષ્ટ તમારૂં તો નથી;
ત્યારે રાજ થયા રળીઆત, પુછ્યું લગ્ન તે દહાડે પ્રખ્યાત.
૨૮ ચંપકમાલીની નામે કુમારી, ચંદ્રહાસને આપવી ધારી;
પછી મોકલ્યો સેવક જન, તેડાવ્યો ત્યાં પ્રધાનનો તન. ૨૯
તેને કહ્યું રાજાએ તે વાર, લાવો ચંદ્રહાસને આ ધાર; મા-

રી પુત્રીને હું પરણાવું, કન્યાદાન દેઈ ખુશી થાઉં. ૩૦ સુ-
 ણ્યાં મદને એવાં વચન, ત્યારે થયો તે મનમાં પ્રસન્ન; આ-
 વ્યો અંદ્રહાસ કેરી પાસ, કરી વારતા તેની પ્રકાશ. ૩૧ લ-
 મને તેડે છે અહીંનો રાય માટે ચાલો કરીને કૃપાય; અંદ્રહા-
 સ કહે સત્ય એ વાત, પણ આજ્ઞા કરી તમ તાત. ૩૨ માટે
 મારાથી કેમ અવાય, દેવી પુજવાને કોણ જાય; ત્યારે મહન
 કહે હું તો જાઉં, દેવી પુજને વહેલો અહીં આવું. ૩૩ એકું
 કહીને મહન જોઈ, ચાલ્યો અંડીકા પુજવા તેહ; અંદ્રહાસને
 મોકલ્યા ત્યાંય, કુંતળીક હતો નૃપ જ્યાંય. ૩૪ કૃષ્ણ પશુની
 ડાળી નીશાય, મોઢે મોઢું ન મોઢનું દેખાય; એવી રીતે પ્ર-
 ધાન કુમાર, આવ્યો દેવી પાસે નીરધાર. ૩૫ પેસવા જાય
 દેશમાં જ્યારે, માર્યું ખડમ અંડાળે તે વારે; વાગ્યે મર્મ
 જગ્યા વિશે ધાય, પામ્યો મત્સ્ય તે પુત્ર તદાય. ૩૬ રામ રા-
 મ કહેલાં ગયો પ્રાણ, ઓળખ્યો અંતજેએ પ્રમાણ; ત્યારે
 નાકા તે અંત્યજ જન, ત્રાસ પામીને આવ્યા સહન. ૩૭
 ॥ વલ્લભ ॥ પ્રધાન પુત્રને ઓળખ્યો અંડાળે તે વારે; હુ-
 ઝો કહે વિસ્મય થઈ નાકા તે નીરધારેરેરે. ૩૮ ઇતી શ્રી માં-
 ડવ વરીતે કવી દુરગાશંકર વિસ્તીતે મહાભારત્રાંતર મત
 અશ્વમેધ પર્વણી અંદ્રહાસ પરણે નામ તથા મદન મત્સ્ય
 પ્રાપ્તો નામ દ્વાવિષો અધ્યાય. ૨૨

કડવું ૨૩ મું.

॥ રામ સામેરી ॥ અંદ્રહાસ તો ચાલી આવ્યો કુંતળી-
 ક નૃપની પાસ; ભુપતીએ ત્યાં આસન આપ્યું આણીને ઉ-
 દ્દાસ. ૧ ત્યાર પછી તે કન્યા આપી કરી કુળનો વહેવાર;
 નમ વિષે વરધોડો નિકળ્યો શોભાનો નહીં પાર. ૨ અંદ્રહા-

સ હય ઉપર બેઠો શોભે સુરપતિ તુલ્ય; શાલ ઓઢી પીતા-
 મ્મર પેહેર્યું માથે મુગટ અમુલ્ય. ૩ ચારે બાજુ અમ્મર થા-
 ચે વાજે વાજાં સાર; ખમા ખમા એમ મુખથી બોલે ચોત્ર-
 ફથી ચોપહાર. ૪ દુષ્ટ બુદ્ધીના મહેલ તળે થઈ ચાલ્યો નૃ-
 પનો બાળ; પાપીએ તે નજરે દીઠો પડી પેટમાં ફાળ. ૫
 ચંદ્રહાસને તેણે પુછ્યું ક્યાં છે તમારો સાળો; પુત્ર કરવા
 કેમ ગયા નહીં તેતો સંશય ટાળો. ૬ ચંદ્રહાસ કહે મારે બ-
 હલે ગયો તમારો તંન; મુજને તો કન્યા પરણાવા તેડાવ્યો
 સંજન. ૭ એવું સાંભળી દુષ્ટબુદ્ધિએ માથું કુટ્યું ત્યાંય;
 ઘડતો ને આખડતો આવ્યો દેવી દેવળ જ્યાંય. ૮ મહન મુ-
 વેલો ભેલો તેણે પુત્ર પોતાનો સાર; તે વેળાએ પોતે મારી
 પેટ વિષે તરવાર. ૯ દુષ્ટબુદ્ધિ પણ અત્યુ પામ્યો વરત્યો
 કાળો કેર; પુત્ર પીતાની ધાત થઈ તે ખબર ગઈ છે ઘેર.
 ૧૦ ચંદ્રહાસને જાણ થયું કે તર્ત થયો તૈયાર; ચંડીકાને દે-
 રે આવ્યો કુડીંદનો કુમાર. ૧૧ કુંડ કરી આરાધન ક્રીધું દે-
 વીનું તે ઠાર; જાંગતણું કાપીને હોમ્યું માંસ પોતાનું સાર.
 ૧૨ તઢધી દેવી પ્રસન્ન થયાં નહિ ત્યારે લીધી તલવાર; મુ-
 સ્તક કાપી હોમી દેવું એવો કર્યો વિચાર. ૧૩ કુંડ ઉપર
 તલવાર મુકી કે પ્રગટયાં માતા ત્યાંય; જગદંબાએ આડી
 લીધું શસ્ત્ર પેલું કરમાંય. ૧૪ માગ માગ એમ કહેવા લા-
 ગ્યાં મહાકાળી માતાય; રાજકુંવર કહે એટલું માગું આ-
 વે જીવતા થાય. ૧૫ મુજને લક્ષ્મી હરીની આપો જેથી મુ-
 ક્ષિત પામું; લક્ષ ચૌરાશી કુંડતણી નિશ્ચે પીડા વામું. ૧૬
 તે વેળાએ જગદંબાએ ક્રીધિ ત્યાં કરણાય; ચંદ્રહાસનો સ-
 સાળોસરો તેને કર્યો જીવતાય. ૧૭ પછી માતા અંતરબ્યા-

ન પામ્યાં જોતામાં નિરધાર; સમાસામી સર્વે મળ્યા વરત્યો
 જયજયકાર. ૧૮ દુષ્ટબુદ્ધિએ ત્યારે જાણી કુંવરની પ્રભુ-
 તાય; દેષપણું મુકી દીધું પછી આણી કુંપળતાય. ૧૯ નગ્ર
 વિશે આળ્યા તે વળતી સુધર્યું સર્વે કાજ; ત્યાર પછી કુંત-
 ણીકે સોંપ્યું ચંદ્રહાસને રાજ. ૧૦ તે વેળાએ મદનને કીધો
 ચંદ્રહાસે પ્રધાન; ચંદનાવતીથી તર્ત તેડાળ્યાં માતપીતા તે
 સ્થાન. ૧૧ નારદ કહે છે અર્જુન પ્રત્યે એવો એ રાજન, ત્ર-
 ણસે વર્ષ રાજ્ય કરે છે કુડીંદ કરો તન. ૧૨ યુદ્ધ કર્યે એ
 નહીં જીતાએ કુડીંદ પુરનો નાથ; ચંદ્રહાસને રણમાં દેખી
 કંપે સુરનો નાથ. ૧૩ શાલીગ્રામ શીલાને સેવ્યે કૃપા કરી
 જમદીશ; તે મોટે નારદજી કહે છે ભજવા વ્રંદા ધરા. ૧૪
 ચંદ્રહાસનો મહીમા કીધો પેહોંચ્યા મનના કોડ; શ્રોતાજન
 સર્વે તમે જોડો જયજય શ્રી રણછોડ. ૧૫ ॥ વલણ ॥ અર-
 જુન જોલ્યો તે સમે સાંભળને રૂપીરાયરે, દુર્ગાનો પતિ
 ક્યમ થયા શાલીગ્રામ શીલાયરેરે. ૧૬ ઇતી શ્રી પાંડવ ચ-
 રિત્રે કવી દુરગાશંકર વિરચીતે મહાભારથાંતર ગત અશ્વ-
 મેધ પર્વણી ચંદ્રહાસેન દેવી પ્રસન્ન કૃતો નામ ત્રયોવીશો
 અધ્યાયઃ ॥ ૨૩ ॥

કડવું ૨૪ મું.

॥ રાગ માઝ ॥ જોલ્યા નારદજી તેણી વાર, તુંતો સાંભ
 જ કુંતા કુપાર, શાલીગ્રામ હરીની કથાય, કહું વિસ્તારી
 તુજને રાય. ૧ એક સમે પુરંધર દેવ, ગયા કૈલાસમાં તત-
 ખેવ; અતી ગર્વથી દેવનો નાથ, જોલ્યો વાસવ શીવની
 સાથ. ૨ મુને યુદ્ધ આપો ત્રીપુરારી, નહીતો હર્ષ કરું તુજ
 નારી; એવું સાંભળીને શીવરાય, જોલ્યા ક્રોધ કરી મહાક્ર-

ય. ૩ અલ્યા દુષ્ટ શું બોલ્યા વચન, જાવાનું થયું સ્વર્ગ
આસન; કોઈ ચોક્કો એવો પેઢા થાશે, તારી સંપત્તિ તે લુપ્તી
જશે. ૪ એવું કહીને થયા વિકરાળ, પુરુહુતનો આણુવા
કાળ; જોયું શુરપતીએ તે સ્વરૂપ. ત્રાસ પામી થયો તદરૂપ.
૫ નાગે ત્યાં થકી દેવનો રાય, તોય શંકર શાન્ત ન થાય;
વળ્યો પરશેવો શીવને ત્યાંય, પડ્યું બિંદુ કમંડળ માંય. ૬
બન્યું ઈંડ પ્રસ્નેહનું વાર, ફાટ્યું કમંડળ તેણીવાર; ત્યારે
ત્રીસુળ ધારીએ ત્યાંય, ઈંડ મુંકી દીધું કુંડમાંય. ૭ તેમાં
માયું નહીં તેહ જ્યારે; નાંખ્યું સરોવર વીશેજ ત્યારે; થયું તે
ટલું પર્વત પ્રાય; ત્યારે શંકર વિસ્મય થાય. ૮ આપી આજ્ઞા
ત્રીસુળીએ ત્યાંય, નાંખો નદીને કહે નદીમાંય; સુણી શે-
વકોએ નાંખ્યું તેહ; મહાસરિતા વીશેજ જેહ. ૯ થયું તે કે-
કાણે મોઢું ઇંડ, નદી સોષણ કીધી પ્રયંડ; ત્યારે શંકરના
ગણે સાર, કર્યો ઇંડમાં ઝાઝો પ્રહાર. ૧૦ તોય ફાટ્યું નહીં
એહ જ્યારે, નાંખ્યું સાગરમાં પછી ત્યારે; વધ્યું સો ગણું
ઇંડ તે ઠાર, સિંધુ સોષના માંડયો અપાર. ૧૧ ત્યારે અબ્ધિ
ને ચીંતાતો થાય, જીવ જંતુ ધણા ગભરાય; એવામાં ઇંડુ
ફાટ્યુંજ તેહ, થયો પુત્ર તેમાં થકી જેહ. ૧૨ મહા કાળના જે-
વું સ્વરૂપ, જાણે બીજે હીરણ્યકશ ભુપ; પામ્યો અર્જુન તે
થકી ત્રાસ, આવ્યો રાગ પતી કેરી પાસ. ૧૩ કહી પુત્રની
તેહને વાત, ત્યારે ત્રાસ પામ્યો તે સાક્ષાત; પછી સાગરને
સુરરાય, આવ્યા પરમેષ્ઠી પાસે તદાય. ૧૪ કહિ બ્રહ્માને
સઘળી પેર, ત્યારે સૃષ્ટા કહે આણિ મહેર; એવો જોયો નથી
મેં બાળ, ચાલો સગાથે આવું આ કાળ. ૧૫ એવું કહિ
પિતા મહધીર, આવ્યા તેમને લેઈ સીંધુ તીર; પેતા બાળ

તે બોલાવ્યો જ્યારે, આવ્યો લિંગીને નેહ વારે. ૧૬ બા-
લી દાઢી અગ્નિની સાર, બેડો બોળા ત્રિશે નીરધાર; પુછ્યું
બ્રહ્માએ તેને વચન, અગ્નિ બાળક તું કોનો તન. ૧૭ ત્યારે
બોલ્યો તે બાળક કુદ્ર, મારાં માત પીતા તો સમુદ્ર; સુષ્ટિ
માગરને કહે વિધાતા, પુત્ર તારો એ આનંદ દાતા. ૧૮ કરે
રક્ષણ તેનું આચાર, ત્યારે સીંધુ બોલ્યો તેણે ઠાર; પાડે
પીતામહ એનું નામ, જોઈ જન્મ વેળા આણે ઠામ. ૧૯ સુ-
ણ પરમેષ્ઠી કહે નીરવાણ, એનું નામ જળધર જણ; પ-
છી બ્રહ્માને ત્રિદશરાય, થયા ત્યાં થકી બેડે વિદાય. ૨૦ હવે
મથુરાંપુરીનો ભુપ, નામ કૌત્યક તેનું અનુપ; તેને પ્રદા
નામે પુત્રી એક; થઈ પરણાવા જેવી તે છેક. ૨૧ ત્યારે કૌત્યકે
પ્રેમજ લાવી, જળધરને તે પરણાવી; સોંપ્યું મથુરાંપુરીનું
રાજ ગયો કૌત્યક તપને કાજ. ૨૨ પછી જળધરે તેહકાળ
જીત્યા પૃથ્વી તણા તો ભુપાળ; કાટી બોતેર રાક્ષસ બેહ,
સર્વે નોરીમાં રહ્યા તેહ. ૨૩ સિંધુપુત્ર સભા કેસી માંય, થ-
યું કૌતક તો વળી ત્યાંય; પડ્યું રાહુનું ઉચેથી શીશ, પા-
મ્યા વિસ્મય સર્વે તે દિશ. ૨૪ તેને પુછ્યું જળધરે સાર,
કેમ આવ્યાને કોના કુમાર; ત્યારે બોલ્યો ત્યાં રાહુ વિચીત્ર
તારા તાતનો હુંનો હું મીત્ર. ૨૫ રૂપી કપ્યપ કેરો કુમાર; ના-
મ રાહુ મારૂ નીરધાર; તુજ તાતની દોલત જેહ, ગયા ત્રીદ-
શ હુંડીને તેહ. ૨૬ ઘણો ખેહ પામ્યો તારો તાત, થયા કુ-
ર્ખાળને રંક જાત; એવું સુણ્યું જળધરે જ્યારે, થયો તતબ-
ર લડવા ત્યારે. ૨૭ કર્યો દેવની સાથે સંગ્રામ, રત્ન ખુંચી
લીધાં તેણે ઠામ; માર્યો મુરસેન તણો કુમાર, કાઢ્યો સ્વર્ગ થ-
કી નીરધાર. ૨૮ નાઠો પુરહુત પામીને ત્રાસ, આવ્યો તેતો

સ્વયંભુની પાસ; કહ્યું સૃષ્ટાને રાખો શર્ગ, મારે માથે આ-
વ્યું આજ મળું. ૨૯ જાળધરે સંગ્રામમાં નોડ્યો, સ્વર્ગ લુ-
ટી લીધું ને નસાડ્યો; સુણી સૃષ્ટા કહે સુરપતીરાય, એતો
મારા થકી ન જતાય. ૩૦ માટે આવતું મારી સંગ્રામ, વી-
નવીએ શ્રીવૈકુંઠનાથ; એવું ધારીને બ્રહ્માને શક, આવ્યા
જ્યાં હતા ધારણ ચક્ર ૩૧ કહી દુઃખની સરવે વાત, ત્યારે
વિષ્ણુ વધા ત્યાં સાક્ષાત; ચાલો સંગ્રામ કરવા આવું જીતી
દુષ્ટને રતન અપાવું. ૩૨ એવી વાતવને કહી વાણી, ચ-
ડ્યા સંગ્રામે પુરૂષ પુરાણી; થયું જાળધરને તે જાણ, ત્યા-
રે લીધું ધનુષ્યને બાણ. ૩૩ ચાલ્યો યુદ્ધમાં રૈયતનો નાથ,
ત્યારે, વ્રંદા બોલી પતિ સાથ; અરે સ્વામી ના જશો આવ-
ર, એતો વિષ્ણુ પ્રપંચી અપાર. ૩૪ જે તે સીતે કરી હેઠ હે-
શે, મારું એવાતન ખુંચી લેશે; સુણી જાળધર કેહો નાર,
રાખો હિંમત હૈયે અપાર. ૩૫ હેત્રા માત્રમાં જીતું મોરારી,
નાંખુ ત્રીદશને ડેર મારી, પછી વ્રંદાએ પુષ્પની માગ, કા-
લી કંથને કોટે વિશાળ. ૩૬ કહ્યું તે વેળા તેણે વચન, સ્વા-
મિ છું હું સતી શુદ્ધ મન; મારું સત્ય જે વેળા પળાશે, ત્યા-
રે જાણા આ નિશ્ચે સુકારો. ૩૭ તેથી આવશે તમારે અંત
સત્ય વાત કહું મારા કથ; પછી પરાવાર કેરો તંન, આ-
વ્યો જ્યાં ડિભા જુગજીવન. ૩૮ સાચા સામી મંડાય છે યુદ્ધ
તક્કાર થયા નથી શુદ્ધ; સિંધુપુત્રને સ્યામળા કેરો, થયે
સંગ્રામ ત્યાંતો ધણેરો. ૩૯ કરી કેશવે દ્રષ્ટી ત્યાં વક્ર, મુક્યું
મંત્રી મુદરશન ચક્ર; વાગ્યું જાળધરને તે જઈ, તારે ધાર તે
વી ખાંડી થઈ. ૪૦ સિંધુ સુતને અડક્યું નહીં એહ, આવ્યું
પાછું પછી ચક્ર તેહ; મુક્યાં માધવે બાણ અપાર, તેમ જાણો

નહીં એ લગાર. ૪૧ મારે ઉછળી સિંધુ કુમાર, ત્રાગે વિષ્ણુ
 ને તેતો અપાર; ત્યારે વિચારીને પછી મન, નાક ત્યાં થકી
 ભુગણવન. ૪૨ ॥ વલણ ॥ જળધર ઘેર આવીયો જીતી રણ
 સંઘામરે, દુર્ગાના દેવ હારીયા ત્રાપ્યા સુર તે કામરેરે. ૪૩ ઈ-
 નિશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરભાશંકર વીરચીતે મહાભારથાં-
 તર ગત અશ્વમેધ પર્વણી જળધરોત્પત્તી કથનો નામ ચતુ-
 વીસો અધ્યાય: ॥ ૨૪ ॥

કડવું ૨૫ મું.

॥ ગગ સામેરી ॥ ત્યાર પછી ત્રીદશને વિષ્ણુ
 આવ્યા શીવની પાસ, શંકરને સ્યામળીઓ કહે છેદુઃખ ભા-
 ગો અવિનાશ. ૧ જળધરે મુજને જીત્યો માર્યો બહુ વિ-
 ધ માર, ચક્ર મુકેલું પાછું આવ્યું ખાડી થઈ વળી ધાર. ૨
 તે વેળા શંકર કે મારી થાઓ બધા સેનાય, સિંધુ સુતનો
 નાશ કરું હું આ વેળા જહુરાય. ૩ એવામાં નારદજીએ ત્યાં
 કીધી એક કળાય, છાના માના આવી પહોંચ્યા જ્યાં જળ-
 ધર રાય. ૪ સિંધુ સુતે આસન આપ્યું આણીને હુલાસ;
 જળધર કે' કેમ પધાર્યા દેવ રૂપી મુજ પાસ. ૫ નારદજી કે'
 સર્વે વસ્તુ તારે ઘેર શોહાવી; પણ એક રત્ન રૂપી રામા છે
 તે તુજ ઘેર ન આવી. ૬ પ્રહ્લા કરતાં વીશ વણું છે રૂપ એ-
 માં નીરધાર, પણ યોગીને હાથ પડી છે વ્યર્થ એનો અવ-
 તાર. ૭ મશાણનો રહેવાશી શંકર તેને ઘેર એ રત્ન; ના-
 રદજી કે' તેને લાવો કરીને ઝાઝો યત્ન. ૮ સિંધુ સુત બો-
 લ્યો તે વેળા એક ધડીમાં લાવું, જે એ જોગી ના આપેનો
 જમપુરીએ મોકલાવું. ૯ એણે કહીને સિંધુ પુત્રે સ્વર ભા-
 ણે મોકલાવ્યો, તેની સાથે શંકર ઉપર સદેશો મોકલાવ્યો.

૧૦ સ્વર ભાનુને સિંધુ સુત કહે તતઘર વેગે થાઓ, શંકરને કહીએ તમારી અબળા આપી જાઓ. ૧૧ સિંધુ સુત ને સોંપો નારી પછી લ્યોને મન્યાસ, નહીંતો યુદ્ધ કરવાને આવો પોએ મનની આશ. ૧૨ રાહુ ત્યાંથી ચાલી આવ્યો ગિરી કૈલાસે સાર, જળધર કેરો સદેશો શીવને કહ્યો નિરધાર. ૧૩ સાંભળતાંમાં શીવજી કોપ્યા માર્યો ઝાઝો માર, સ્વરભાનુ જીવ લેઢને નાહો શ્વાસ ભર્યો નિરધાર. ૧૪ જળધરને જાણુ કર્યું તેણે આવી જે વારે; સિંધુ સુત સંગ્રામે ચઢ્યો સૈન્યા લેઢને ત્યારે. ૧૫ શંકર નીજ સેના લેઢ આવ્યા ભુત ભૈરવને પ્રેત; સામાસામી યુદ્ધ થયું ત્યાં પ્રભુ કરે સકેત. ૧૬ જળધરની સેના મારી શીવજીએ તે ઠાર; દેવત તણાં નો મુસ્તક છેઢ્યાં કોપ્યા અપરંપાર. ૧૭ સિંધુ પુત્રે શુક ગુરૂને તેડાવ્યા તતકાળ; તેનો રણમાં આવી પહોંચ્યા ઔમુર્ષીના બાળ. ૧૮ સેનાને સજીવન કીધી મંત્ર થકી તે ઠાર; શંકરે તેણું દેખીને જરા પછાડી સાર. ૧૯ તેમાંથી એક કૃત્યા નીકળી દીસતી વિકાળ; તેને જોઈને પ્રસન્ન થયા ત્યાં પરમાત્મા પશુતાળ. ૨૦ તે વેળા પક્ષીપતી પડ્યો હૈતની સેનામાં; શુકગુરૂને લાવ્યો તેનો ચાંચમાં ધાલી ત્યાંય. ૨૧ શીવજીએ કૃત્યાને સોંપ્યા ઔમુર્ષીના બાળ; પછી તેને કહે સંતાડી દે ઉઢર ત્રિશે આકાળ. ૨૨ કૃત્યાએ યોનીમાં રાખ્યા શુકગુરૂને ત્યારે; ઔમુ મતને એમ બ્રહ્મ કરીને સંતાડ્યા તે વારે. ૨૩ પછી હૈત્યોને મારવા માંડ્યા ત્રીશુળીએ તેવાર; જળધર તે જોઈને કોપ્યો ગદા પ્રહી નીરધાર. ૨૪ ધોર ગદા શંકરને વાગે તેથી બહુ પીડાય; ઉમાપતીનાં આયુધ સરવે તેતો નિષ્ફળ જાય. ૨૫ તે વેળા કહે છે શીવજી

વિષ્ણુને નિરધાર; માર નથી સેહેવાતો માધવ પામીશ હું
 તો હાર. ૨૧ નારાયણ કહે ધિરજ રાખો જઈને હું આ-
 વું છું; જેતે રીતે સીંધુ સુતનું મોત પુછી લાવું છું. ૨૭
 એવું કહીને વિષ્ણુ આવ્યા કમળા પાસે સાર; લક્ષ્મીને ક-
 હે પીયર વધારો મુજ અર્થે આવાર. ૨૮ બ્રાત તમારો જા-
 નધર તે શી રીતે મરાય; પડપંચે જઈને તે પુછો મોત તણી
 મહીમાય. ૨૯ સાંભળતાં લક્ષ્મી રડીયાં કેશવ કાળો કેર; મુજ
 મૈયરનું માઠું તાક્યા મિથ્યા વધાર્યું વેર. ૩૦ નારાયણ કહે
 જારી તમારો પતિવ્રતાનો ધર્મ; સ્વામી કહે તે પાળવું પડે
 જીવ કદી કુકર્મ. ૩૧ માઈ કહું નહીં માનોનો લેછશ હું સ-
 ન્યાસ; તમે તમાઈ ગમતું કરજો એમ બોલ્યા અવિનાશ.
 ૩૨ તે વેળા લક્ષ્મીજી કંપ્યાં કરજોડીને નીરધાર; બ્રાતતણું
 મૃત્યુ પુછવાને તર્ત થયાં તૈયાર. ૩૨ કમળા ત્યાંતો આવી
 પહોંચ્યાં જાનધરની પાસ; અરે વીરા તેં આશું માંડ્યું ઠા-
 રણુ યુદ્ધ પ્રકાશ. ૩૪ ફક્ત કરીને કમળા કહે છે શંકર ક્યમ
 જીતાશે; વીરા તારો વધ સાંભળતાં હૈયું ફાટી જશે. ૩૫ જા-
 નધર કહે ભગની મારી નવ કરશે ચોંતાય; તારી ભોજઈ
 સત્ય ચુકે નહીં ત્યાં મુચી જય થાય. ૩૬ કમળા કહે છે ક્યમ
 હું માનું ધિરજ ક્યમ ધરાય; જાનધરે ત્યારે દેખાડી પુ-
 ન્ય તણી માળાય. ૩૭ બેની માળા કરમાયાની નિશાની તું
 જાણ; વ્રંદા કેઈ સત્ય ચુક્યાનું નિશ્ચે આ એધાણ. ૩૮ પ-
 છી કમળાં વૈકુઠે આવ્યાં પુરષોત્તમની પાસ; સત્ય ચુક્યાની
 વાત હતી તે કીચી સર્વ પ્રકાશ. ૩૯ વિષ્ણુ મુચી શીવ પા-
 સે આવ્યા વિસ્તારી કહી વાત; મહાદેવને માધવ કહે જા-
 એ છળવાને સાક્ષાત. ૪૦ એટલે શીવજી આલ્યા ત્યાંથી

ઉમાકાંત અનુપ; માયા કરી મહાદેવે લીધું જાળધરનું રૂ-
પ. ૪૧ શીવ વિષ્ણુનાં મુસ્તક કરીને ઝાડી લીધાં હાથ;
એવી રીતે વ્રંદા પાસે આવ્યા ભોળાનાથ. ૪૨ વ્રંદાએ વિ-
ચાર કર્યો કે હરી હર નવ મરાય; તેના જેવાં મુસ્તક લેઈ
કાણ આવ્યો કપટી કાય. ૪૩ પછી પ્રેમદાએ શીવને ઓળ-
ખ્યા એટલે બોલી વાણ; અરે પિનાકી આવું કરવું ઘટે ન-
હીં નીરવાણ. ૪૪ શંકર એવું સાંભળી લાગ્યા નાક ત્યાં-
થી ધસ; સિંધુ મુતને પાસે આવ્યા નારદજી તે દિશ. ૪૫
શંકરનું તેને સંભળાવું વિસ્તારીને કૃત્ય; નારદ કહે પણ
નવ ચુકી તે તારી સ્ત્રીતો સત્ય. ૪૬ તે માટે બહલો વાળવા-
ને શંકરની ધરકાય ભોળાની સ્ત્રી છે ભોળી નીચે એ
હેતુસાથ. ૪૭ નારદજીનાં વાક્ય સુણીને તનખર એનો થયે
શંકર કેડું રૂપ ધરીને ગીરીજા પાસે ગયો. ૪૮ પાર્વતિએ
મંત્ર વિચાર્યું તર્ત આવ્યા ભરથાર; વ્રંદા સત્ય ચુક્યા વિષ્ણુ
પાપી કેમ મુઓ આવાર. ૪૯ તે માટે પરીક્ષા જેવા ઉપજા-
વી એક નાર; પોતાના જેવી તે કીધી રૂપ વિશે નીરધાર.
૫૦ તેને મોકલી કપટી પાસે તે વેળાએ ત્યાંય; જાળધરની
પાસે આવી ઉભી અભળા જ્યાંય. ૫૧ મોહ થયો સિંધુ મુ-
તને ત્યાં વિર્ય વહુટયું સાર; તે વેળા પારવતી બોલ્યાં કો-
ધ કરી નિરધાર. ૫૨ અહ્યા દુષ્ટ નાસી જા અહીંથી નહીં
તે દેહશ આપ; મિથ્યારૂપ મહાદેવનું લીધું પ્રત્યુ થાશે મ-
ત્તિ પાપ. ૫૩ જાળધર જીવ લેઈ નાઠો આવ્યો રણની માંય;
શંકર પણ ફીકા પડી આવ્યા પ્રણની પાસે ત્યાંય. ૫૪ શં-
કર કહે છે વિષ્ણુ મુજને ઓળખ્યા તેણે ઠાર; તે માટે હું
ચુક કરું તમે જાઓ આવાર. ૫૫ ॥ વલણ ॥ વચન સુ-

ણીને સ્યામળો તર્ત થયા તૈયારરે; દુર્ગાના દેવ પરવર્યા છ-
ળવા વ્રંદા નારરેરેરે. ૫૬ ઇતિ શ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુર-
ગાશંકર વિરચીતે મહાભારથાંતર ગત અશ્વમેધ પર્વણિ જા-
ળંધર શીવ યુદ્ધે આગતો નામ પંચ વીશે અધ્યાય.

કડવું ૨૬ મું.

॥ રાગ મા૩ ॥ આલ્યા તે સમે દિન દયાળ, સાથે લી-
ધો ગરૂડ તે કાળ; મથુરાં નગરી થકી ઇશ, ઉભા એક ગા-
ઉ જુગદીશ. ૧ માયા રૂપી બનાવ્યો ત્યાં બાગ, તેમાં ખુ-
બી કરી મહા ભાગ; પછી મનમથને ત્યાં બોલાવી, ઇચ્છા
પોતાની તેને સુણાવી. ૨ જાણ્યો આ સમે મથુરાં માંય,
પેસો વ્રંદાના દેહની માંય; કરો વ્યાકુળ તેનું શરીર, હરો
આસંમે તેહની ધીર. ૩ ત્યારે મનમથ કહે સાડ ઇશ, એવું
કહીને આલ્યો તેણે દિશ; ગયો મનમથ મથુરાં જ્યારે, થયા
ત્રીકમ તપશી ત્યારે. ૪ હાડબંધ બાંધ્યો જટાધારી, પેહરી
પાવડીયો સુખકારી; લસ્મ ચોળીને પુસ્તક પાસ, વાળ્યું
આસન શ્રી અવિનાશ. ૫ કર્યો શીષ્ય સુપણ્ડને ત્યાંય, ધુણી
ધીખાવી આશ્રયમાંય; ધરી શુન્ય સમાધિ દયાળ, જોગી રૂપ
થયા જગપાળ. ૬ પેહો વ્રંદાના દેહમાં કામ, જોગી નીંદ્રા થકી
તેણે કામ; મધ્યરાત્રી ગઈ છે તે કાર, થઈ વ્યાકુળ તે સમે
નાર. ૭ તેને સ્વપ્નમાં દરશાવ્યું ઇશ, જાણે સ્વામીનું છે-
દાયું શીશ; ત્યારે દાસીને કહ્યું તે કાળ, ચાલ કંથની કાઢી-
એ ભાળ. ૮ એવું સુણીને દાસીએ સાર, રથ જોતરી દીધો
તૈયાર; ખેડી વ્રંદા નંદા તેહમાંય, ચાલી સ્વામીને શોધવા
ત્યાંય. ૯ રથ હાંક્યો નંદાએ જે દીશ, ત્યારે ભૈરવી કર્કળી
શીશ; બોલે ઉલકને રડે શ્વાન, થયા દુષ્ટ શુકન તે સ્થાન.

૧૦ વાયુ વેગે હાંક્યો રથ જેહ, નથી ઉભો રહેનો કહીં તેહ; એમ ચાલતાં થયું પ્રભાત, આવ્યો એટલે બાગ સાક્ષાત. ૧૧ તેને જોવાને નંદા તે વાર, હેઠી ઉતરી ત્યાં નીરધાર; ગઈ બાગમાં દાસી તે જ્યારે, દીપે આશ્રમ સુંદર ત્યારે. ૧૨ એક પ્રજ્ઞની હેઠળ ત્યાંય, દીઠા શીષ્ય ગુરૂ બાગમાંય; તેના તેજ તણો નહીં પાર, જાણે શંકરનો અવતાર. ૧૩ કહ્યું નંદાએ પ્રંહાને તેહ, તપશી તણી વારતા જેહ; બાધ ચાલો તમે મારી સંગ, તજે શોકને આણો ઉમંગ. ૧૪ ગુરૂ શીષ્ય બેઠા આ ઠેકાણે, તેતો ત્રીકાળની વાત જાણે; સુણી પ્રંહા કહે ચાલો આવાર, સ્વામીનો પુછીએ સમાચાર. ૧૫ પછી ચાલ્યાં બેઉ જણ સાથ, જોડ્યા તપસીને આવી હાથ; એવામાં એક હરણી વાઘ, આવ્યાં આશ્રમમાં મહાભાગ. ૧૬ કર્યો કેશરીએ કોપ ત્યાંય, મારી મગલી આશ્રમ માંય; ત્યારે પ્રંહાએ કીધો પોકાર, ત્રાહ્ય ત્રાહ્ય કહ્યું તેણીવાર. ૧૭ સુણ્યો શ્યામળે શબ્દ તે જ્યારે, બેયું બેગીએ ઉચું તેવારે; બોલ્યા બહુનામી ચેલાની સાથ, લીધો ચીપીયો તે વેળા હાથ. ૧૮ કહે શીષ્યને સુંદર શ્યામ, કોન રંડી આજ હે આ ધમ; ત્યારે શીષ્ય કહે તપધારી, ગુરૂજી વાઘે હરણીને મારી. ૧૯ એવો જોઈને જીલમ સાર, વટેમારગુ કરે પોકાર; એવું સાંભળી જગદાધાર, બોલ્યા ક્રોધ કરી તેણે ધાર. ૨૦ જલ જાને તુંહી સારદુલ, એવો શ્રાપ દીધો અનુકુળ; તેથી વાઘ મુઠો તેણે ધમ, ત્યારે શીષ્ય બોલ્યો રાખી હામ. ૨૧ કરો કૃપાનિધી કડ્ડણાય, થઈ આશ્રમ વિશે હત્યાય; ત્યારે સાધવા શ્યામળે લાગ, કર્યો જીવતાં હરણીને વાઘ. ૨૨ એવું દેખીને પ્રંહા તેવાર, કાલાવાલા કરે નિરધાર; કહે છે ચો-

ઝીને અબળા ત્યાંય મારો સ્વામી ગયો રણુમાંય. ૨૩ તેતો
 કુશળ કે પડ્યો દેહ, કહો પ્રશ્ન મારું યોગી તેહ; ત્યારે જેમ જે
 મ પ્રીયા લાગે પાય, તેમ તેમ ગુરૂ મોંઘા થાય; બણીવારે
 બોલ્યા ગીરધારી, તુંતો સાંમળને મતી નારી. ૨૫ ચુકી ચ-
 તુર થઈને નાર, શીઠ જવા દીધો ભરથાર, તારું અમ-
 ડ્યું નસીમ બધું, એવું કહીને ડસકું ખાધું. ૨૬ પછી
 માયા કરી જુગદીશ, પડ્યું જળધરનું ત્યાં શીશ; હાથ મ-
 ઝને અંગ તમામ, દીઠું પ્રદાએ તો તેણે ડામ. ૨૭ ઓખ-
 જ્યો પતી પ્રદાએ જ્યારે, કરવા માંડ્યો વિલાપ તે વારે; ત્યા-
 રે યોગી થયા પ્રસન્ન, કર્યો જીવતો સિધુનો તંન. ૨૮ એવી
 રીતે હરી છેતરે છે, જળધર તો યુદ્ધ કરે છે; મટ્યો પ્રદા-
 નો શોક તે ડામ, થયા જળધર ઘનસ્યામ. ૨૯ નંદા પ્રદાને
 વીઠણનાથ, આવ્યાં નય વિગે સડિ સાથ; જેવા પરીક્ષા ચ-
 તીની નાર, પુછી પુર્વની વાત તે ડાર. ૩૦ કહ્યું તે સમજું
 અવિનાશ, ત્યારે આવ્યો સ્ત્રીને વિશ્વાસ; કર્યું એકઠું ત્થ
 તો શયન, તજી સદેહ તારૂણી મન. ૩૧ સત્ય ચુકાવ્યું
 સ્યામળે ત્યારે, કર્યું કુત્સિત કર્મ તે વારે; હવે સંગ્રામમાં નિરુ-
 ધાર, પામ્યો અણવનો સુત હાર. ૩૨ કોપ્યા કયાળી ત્યાં
 નિરવાણ, લીધું કાળાંતક કેરું બાણ; મંત્ર ભણીને મુક્યું લે
 દીશ, છેદ્યું જળધર કેરું શીશ. ૩૩ તેવું તે શીશ આકાશે
 ચડ્યું, પ્રદા વિષ્ણું સુનાં છે ત્યાં પડ્યું; જેવું જીવતીએ
 જ્યારે શંશ. ત્યારે ઓળખ્યા શ્રી જુગદીશ ૩૪ પછી કોઈ
 કરી બોલી નાર, મુને જાણ કરી નિરધાર; મારે થાજે તમે
 તો પાશાણ, શાલીગ્રામ શીલા નિરવાણ. ૩૫ મુણી સ્યામ
 તો બોલ્યા પ્રત્યક્ષ, થશે વિનતા તમેતો પ્રક્ષ; તારા પતિ-

એ કર્યો અન્યાય, પીડ્યા બ્રાહ્મણને દેવ ગાય. ૩૧ તેને મા-
ટે કર્યું મેં આ કર્મ, નહોતો વિહારનો વળી મર્મ; માટે ક-
ળશે માડું વચન, થશે પ્રજા તમાડુંજ તન. ૩૭ સામાસામી
થયા એમ શ્રાપ, પછી પ્રજા પામી પરીતાપ; કહે કૃષ્ણને કા-
મીની તેહ, વિના વાંકે કરી પ્રજાતેહ. ૩૮ માટે અનુગ્રહ કરો
આચાર, જુઓ વિચારી જગદાધાર; ત્યારે વિષ્ણુ કે સ્થાપ
કરીશ, પ્રજા થઈશ ત્યાં તુને વરીશ. ૩૯ તારા વિના ન કર-
વું ભોજન, એવું આપ્યું હરીએ વચન; પછી પ્રજાએ લી-
ધું તે શાશ્વ, બળી મુઠ જોતાં જુમદીશ. ૪૦ થઈ તુજસી
તેલેજ નાર, ત્યારે પાશાણ થયા મોરાર; શાલી માષ રૂથે
ધનસ્થામ, વર્યા પ્રજાને વિષુ તે ઠામ. ૪૧ કહે છે અર્જુનને
રૂક્ષીરાય, કહ્યો ગુપ્ત તને મહીમાય; તેને સાંભળશે નરના-
ર, સેથી થાશે તેનો તો ઉદ્ધાર. ૪૨ પ્રભુમાં દોશ દેખશે જો-
હ, પડે નર્કના કુંડમાં તેહ; એવું કહીને બ્રહ્મ કુંવર, મથા
નરહણ નિરધાર. ૪૩ પછી અર્જુને ક્રાધે વિચાર, કહેવરા-
વ્યો સદેશો તે ઠાર; કહું સેવકને કહેજો એવું, આઠ્યા અ-
ર્જુનને હરી જોડે. ૪૪ ॥ વલણ ॥ સેવક ત્યાંથી સંચર્યો આ-
ણી મન ઉશ્ચાસરે; દુર્ગો કહે તે આવીયો ચંદ્રહાસની પાસ
રેરે. ૪૫ ઇતી શ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુર્ગાશંકર વિરચી-
તે મહાભારતમાંતર ગત અશ્વમેધ પર્વાણુ વિષ્ણુના પ્રજાસત્ત્વ
હરણ કૃત્તનામ પડાવશે અધ્યાયઃ ॥ ૨૧ ॥

કડવં ૨૭ મું.

॥ રાગ સામેરી ॥ વૈશંપાયન એણીપેર બોલ્યા સાંભ-
ળ જુપકુમાર, વળતી કીકર કહેતો લાગ્યો ચંદ્રહાસને સાર.
૧ અહો જુપતી વચન સાંભળો હું કહું તે સાક્ષાત, તમારે

પાહર આવ્યાછે અરજીન ને જગતાત. ૨ તે તમને મળવા
તેડછે ચાલોને ભુખળ: એવું સાંભળી તત્ક્ષણ ઉડ્યો કુલીંક
કેરો બાળ. ૩ પુત્રપો વિધ વિધનો લીધો મણી મોતીના
હાર, તેમ ઘણું સુવર્ણ રાખીયું ભેટ મુકવા સાર. ૪ વાગતે
માજતે આવી તેણે કીધો ત્યાં પરણામ; વળતી બેડિની પુ-
ત્ર કીધી ભેટ મુકી તે ધામ. ૫ ત્યાર પછી તેડીને ચાલ્યો
ચંદ્રહાસ બાળવાન, ઘેર લાવી ભોજન કરાવ્યું સર્વેને તે
સ્થાન. ૬ કરજોડી પછી કહેવા લાગ્યો હરીને નૃપનો બાળ આ-
જ તમે મુને પાવન કીધો હયા કરી હયાળ. ૭ એવું સાંભ-
ળી ઇશ્વર કહે ભાઈ તુજ ભક્તિને ધન્ય, તારા જેવો ત્રણ
લોકમાં નથી બીજો કોઈ અન્ય. ૮ વળતી પુત્રને ગાદી સોં-
પી ચંદ્રહાસે તે ઠાર, ત્યાર પછી સેન્યા લેઈને સાથે થયો તૈ-
યાર. ૯ શ્યામ કરણને છોડ્યો ત્યાંથી સુણ જન્મેજયરાય,
તેની પુઠે અર્જુન મુદ્ધાં સર્વે ચોદ્યા પળાય. ૧૦ તેવો તે હ-
ય બધે ફરે પણ બાંધે નહી કોઈ રાય, સામા આવી સબ્ય-
સાચીને લાગે સરવે પાય. ૧૧ એવી રીતે વાજી ફરીયો ન-
વે ખંડ સૌ દેશ, મોટાં મોટાં વન્ન સરીતા ઓલંગ્યાં અશેષ,
૧૨ ત્યાર પછી હયં સિંધુમાં થઈ પરવરીઓ પાતાળ, તે વે-
ળા અરજીનને પ્રગટી ચીંત્યા તો વિશાળ. ૧૩ ત્યારે ત્રીકમ
કહેવા લાગ્યા પારથને તે ઠાર, આ ઠેકાણે ઉભી રાખો સેનાને
નિરધાર. ૧૪ પાંચ પુરૂષ મ્હબળીઆ તેને સાથે લેઈએ રા-
ય, વળતી પાતાળે પરવરીએ આપણ આ વેળાય. ૧૫ હં-
સંબળ મોર્ચળ રાજ ચંદ્રહાસ રાજન, તેવો બખ્તવાહનને
વળી કરણ કેરો તન. ૧૬ એતો સરવે અતીરથી છે કોઈથી
નવ છતાય; તે માટે સંગાથે લેવા એમ કહ્યું જહુરાય. ૧૭

ત્યારે વિજ્યે સેના સોંપી મેઘવરણને સાર વળતી પાણી ઉતરીઆ સાતે જણ નીરધાર. ૧૭ સિંધુ મારગે થઇને આવ્યા પાતાળે તતકાર, તે ઠેકાણે વિપ્ર દીકા એક તેજ-સ્વી વીશાળ. ૧૯ તેણે શીર ઉપર મુક્યું છે વડનું પાંદડું સાર, પણકુટી વિના બેઠા છે તપ કરવા તે ઠાર. ૨૦ એવું દેખી હરીને પુછી અરજીને એક વાત, અરે પ્રભુ આ મુનીવર કેરૂ કામ જીત્યો સાક્ષાત. ૨૧ રહેવાનો આશ્રમ નથી બાંધ્યો નથી કોઈ માણસ પાસ; ચિકળ પુરૂષની પેઠે મુક્યું માથે પત્ર પ્રકાશ. ૨૨ ત્યારે કૃષ્ણ કહે કીરટી નથી ગાંડા મુનીરા-જ, એમનાં દર્શન કરવા માટે ચાલો જઈએ આજ. ૨૩ એમ કહીને આવ્યા ત્યાંતો અરજીનને જગતાત, વળતી મુ-નિને પાયે લાગ્યા પ્રેમ થકી સાક્ષાત. ૨૪ ત્યારે વિપ્રે હરીને દેખી કીધો નમસ્કાર, ભાવ કરી ઉઠીને મળીઆ વરત્યો જયજયકાર. ૨૫ તે સમે કરબેડી કહે છે કુંતા કેરો તંન, અહો વિપ્ર કેમ પત્ર ધર્યું છે શીર ઉપર પારંન. ૨૬ એવું સાં-ભળી બગદાલભ્ય તો બોલ્યા તેણે ઠાર, થોડું જીવ્યા માટે ભાઈ નથી બાંધ્યું ધરખાર. ૨૮ ત્યારે અરજીન કહેવા લાગ્યો મુનીવરને નીરવાણ, તમારા આયુષ્ય તણું તો કેટલું છે પ્ર-માણ. ૨૯ એટલે હાસ્ય કરીને બોલ્યા મુનીવર તેણે ઠાર, અરજીનને સંભળાવા લાગ્યા આયુષ્યનો વીસ્તાર. ૩૦ ચૌહ ઈંદ્રનો નાશ થયે એક મનુનો કાળજ થાય, એવા ચૌહ મ-નુ ઉપજ્યે દિન બ્રહ્માનો કહેવાય. ૩૦ તેવા સત સંવત્સર જીવી બ્રહ્મા પામે નાશ, તે વેળાએ એક રૂંવાડું તોડું છું પ્ર-કાશ. ૩૧ એવાં સાડા ત્રણ કોટી છે રોમ દેહમાં રાય, તેટલા બ્રહ્મા નાશ થયે મુજ દેહનિ હાની થાય. ૩૨ એ પ્રમાણે થો-

કું આયુષ્ય માફ તો નિરધાર, તે માટે આશ્રમ નથી બાંધ્યો
 તબ્બે વળી સસાર. ૩૩ સર્વકાળ સંસાર વિશેનો શોકને
 મોહ પમાય, કામ ક્રોધને ગર્વ નડે ત્યમ ભક્તિ જ્ઞાન તબ્બે.
 ૩૪ લેણ દેણથી આવી મળે સઉ પુત્ર અને પરીવાર, તેહું
 યુદ્ધ કરવા માટે વધે લોભ અપાર. ૩૫ તે પાપે ફરી દેહ ઉ-
 પજે તેમાં પ્રગટે રોગ; દળદરને દુર બુદ્ધી આવે રૂચે નહીં
 કાંઈ ભોમ. ૩૬ એવું સાંભળી સગ્ય સાચીનો સ્તબ્ધ થયો
 તે દાર, અંતરમાંહિ ભણ્યો પોતે જુઠો સૌ વહેવાર. ૩૭ ત્યાર-
 ૨ પછી બ્રહ્માણને કહે છે કુંતા કેરો તંન, કાયા કર્મથી કીચો
 થાય છે વ્યાધી તો ઉત્પન્ન. ૩૮ તે સત્રણું વીસ્તારી કહોને
 મુજને આણીવાર, જેથી પુન્યમાં પ્રીતી થાયે પાપ ન થાય ભ-
 આર. ૩૯ ॥ વક્ષણ ॥ એવું મુણીને બોલીયા રાજી થઈ
 રૂક્મિણયરે, દુર્ગા કહે તેતો કહે કર્મ તણો મહીમાયરેરેરે. ૪૦
 ઇતિ શ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વિરચીને મહાભાર-
 થાંતર ગત અશ્વમેધ પર્વણી બગદાલભ્ય અરજુન સવાલે
 નામ સક્ષવિંશો અધ્યાયઃ ॥ ૨૭ ॥

કડવું ૨૮ મું.

॥ રાગ માફ ॥ મુની કહે સુણ કુંતા કુમાર, કહુ કર્મને
 તુંને પ્રકાર; સુણા ઉપજે જે થડી ત્રાસ, થાય સંસાર દેખી ઉ-
 દાસ. ૧ મધપાન કરે જન જેહ, દંત રોગી થશે વળી તેહ
 અભક્ષા ભક્ષ જે પ્રાણી કરે, ગુહમ વાયુને રોગે તે મરે. ૨
 ઉષ્નર મુખે જમે પીયે પાણી, તેને કમી નડે નિરવાણી; બિ-
 લાડીતું ખાધેલુ જે ખાય, તેના મુખની વાસ ગંધાય. ૩ ભ-
 ક્તિ ભેદ કરે જન જેહ, વિના કારણથી તેડે સ્નેહ; કરે કં-
 કાસ જમતાં અબેગ, તેને થાશે અજીરણ રોગ. ૪ અતીથી

આવેલો પાછો ફરે, મંદાગ્નિ વાયુ તેને વિસ્તરે; વિષ ખવ-
સવીને રાજી થાય, તેતો વાન્તિને રોગે પીડાય. ૫ વાટ પા-
છી છુટે નરનાર, થાય પાંગળો તે નિરધાર; મિથ્યા વહનારા
જેહલા જન, કહી રોગી થશે ક્ષીણ તન. ૬ દેશ રાખીને દી-
લમાં દુલ્લય, તેની નિરખણ રહે નત્ય કાય; પરીતાપ તણું
રચે મુખ, મંદ મંદ આવે તેને શુભ. ૭ અગ્નિ મુકી બાળે
ધરખાર, તેને રોગ થશે અતિસાર; ધર્મશાળાને દેવ સકંન,
મુત્ર વિષ્ટા કરે તેમાં જન. ૮ અંધ કોષ્ટ પડે તેને સાર, દુઃખ
પામે તે પ્રાણી અપાર; ગર્ભપાત કરે નારી જેહ, રેહેશે વાં-
ઠણી જકતમાં તેહ. ૯ ઋદ્ધ બાળ ગુરૂ પહેલું ખાય, તેને ચું-
ક તણો વ્યાધી થાય; દેવ મંદિરનું કંડ સ્થાન, તેને આળ ચ-
ડે છે નિદાન. ૧૦ પક્ષપાત કરે જન જેહ, મારામારી કરે ભં-
ગ દેહ; ત્યાગી થઈ ભોગવે અખળાય, તેને પક્ષાત વાયુ તે
થાય. ૧૧ એક દ્રષ્ટીએ જુવે જે વણું, એક લોચન જશે તે
તણું; ચોરે પુસ્તક બોલે અન્યાય, જન્મ અંધ પ્રાણી તેતે
થાય. ૧૨ દેવ બ્રાહ્મણનું ખાય ધન, તેનું પત્યથી પીડાય તં-
ન્ય ગ્રાંધુ ચોર્યાથી રકત વિકાર, પાંડુ રોગી કાંસુ હણનાર.
૧૩ સોનું ચોરે તે કુખડો થાય રૂપું ચોર્યાથી કોડીલી કાય
મત્ત તેલ ચોરે નરનાર, તેના સાંધા રહે નીરધાર. ૧૪
અંન વસ્ત્ર ચોરે મતિ પાપ, થાય દરિદ્રી તેતોજ આપ; સ-
સનો ચોર કાયર હોય, શીળી ચાકાં પડે દેહમાંય. ૧૫
જુડી સાફી પુરી લાંચ ખાય, તેતો બોખડો રહે દુષ્ટ કાય;
માતાની સાથે કરે ગમન, થાય વ્યંહળ તેનું તો તન. ૧૬
ગુરૂપતિનો જે કરે સંગ, મુત્રકલ્પ થશે તેને અંગ; કન્યા
કુંવારી હશેજ તેહ, તેને ભોગવશે પાપી જેહ. ૧૭ રક્તકોહ

થશે તેની કાય, તેમાં જીવ પડી ફેડી ખાય; ભગિની બેડે ભોમવે ભોગ, તેને તો થશે ક્ષયનો રોગ. ૧૮ બ્રાત પત્નિ સંગાથે જે રમે, તેને રકત પીત રોગ દમે; મિત્ર પત્નિને ભોમવે નર, તેનું વારે વારે ભાગે ધર. ૧૯ ગોત્ર ગમની અતી પાપી થાશે, હર્ષ રોગથી તેતો પીડાશે; વિધવા તણો કરે વિહાર તેને વિસ્ફેટક થશે સાર. ૨૦ પુત્ર પત્નિનું પાપ અપાર તેથી મુળ થશે નિરધાર; પતિવ્રતાને ભોમવે જેહ, તેને થાય છે દુષ્ટ પ્રમેહ. ૨૧ પશુ સંગાથે આચરે કામ, રહે મુરખો તે અક્ષીરામ; પાખંડી થઇને જે પુન્નય, તેને રોગ જળંધર થાય. ૨૨ રાખે વિસ્વાસ તેને જે વાય, તેની થાશે કઠો હર કાય; સમ ખાઇને બોલે અસત્ય, તેની તો થાશે વીકળ મત્ય. ૨૩ રથું પ્રાશ્વીતમાં ઘણું દુઃખ, પુન્ય દાનથી પમાય મુખ; વારે વારે અવતરવું ને મરવું, લક્ષ્યોરાશી કુંડમાં ફરવું. ૨૪ જ્યારે સંસાર સરવે તબ્બય, આશા તૃષ્ણાને લોભ હણાય; થાય જીવને શીવનું જ્ઞાન, ત્યારે મુક્તિ આપે ભગવાન. ૨૫ મોટે પાંડુ રાજના કુમાર, મુક્યું પાંદડું માંથે મેં સાર; એવાં મુણી મુનીનાં વચન, પામ્યો વિસ્મય તો અરજન. ૨૬ માન્યો કાળ તણો ભયભારી, મટ્યો ગર્વને તૃષ્ણા નીવારી; લાગ્યો બ્રાહ્મણને પછી પાય, જાણી ઇશ્વર જેવા તહાય. ૨૭ પછી મુનીએ આશીશ દીધી, દેવકી સુતની પુન્ન કીધી; ત્યાંથી આલ્યા પછી નીરધાર, સવ્યસાચીને સરજનહાર. ૨૮ ફરી પાતાળ માંહી કેકાણ, પછી આવીયો પૃથ્વીમાં જાણ; નિકળ્યા સૌ ખારણે ત્યારે, પાંચ મહારથી સુદાં તે વારે. ૨૯ આગ્યા ફેગ હતી-તેણે કામ, કયો તે કેકાણે વિશ્રામ; ત્યાંથી અસ્વ આલ્યો નિરધાર, કુરુપુરીને મા-

૨૦ સૈન્ય સરવે પુઠે પળાવું, એટલે હસ્તીના પુ-
ર આવ્યું; ગયા આગળ શ્રી જુગદીશ, મળ્યા ધર્મને પુરણ
ધર્મ. ૨૧ કહી ખબર તો તેણીવાર, આવ્યા અરજીનજી ની-
રધાર; સુણ્યો સદેશો એવો જે વારે, આવ્યા ભુપતિ ભાગો-
ળે ત્યારે. ૨૨ સામા સામી મળ્યા એકે જ્ઞાન, પછી સૌને મ-
ળ્યા નૃપ નાથ; વાજતે ગાજતે તેણીવાર, આવ્યા નગ્રમાં લે-
ધ તોખાર. ૨૩ પછી દીક્ષા યુધિષ્ઠીરે લીધી, સર્વે વિપ્રની
પુજીતો કીધી; આપે આહુતી કુંડની માંય, વેદ મંત્ર ભણે
વિપ્ર ત્યાંય. ૨૪ આવ્યા તેત્રીસ કોટી ત્યાં દેવ, સીદ્ધાચારણ
કિન્નર એવ; થયા ભુપતી ભેગા તમામ, હૈયે હૈયું દળાય તે
કામ. ૨૫ પુર્ણાહુતી સમો થયો જ્યારે, અસ્વ વધેયો રાજાએ
ત્યારે; થયો દિવ્ય સ્વરૂપે કેકાણ, ગયો સ્વર્ગ વીશ નીરવા-
ણ. ૨૬ તેનો દેહ હતો વળી જેહ, હોમ્યો પ્રાક્ષણે યજ્ઞમાં
તેહ; પછી ભુપતીએ નિરધાર, આપી દક્ષણા વિપ્રને સાર.
૨૭ લખી શાસ્ત્ર વિષેનો જેટલી, આપી અવનીપતિએ તે-
ટલી; પછી કરવા અવજ્ઞથ સ્નાન, થયા તૈયાર સર્વે તે સ્થા-
ન. ૨૮ ધર્મ દ્રૌપદીને વાયુ તંન, સુભદ્રાની સાથે અરજીન;
ફક્ષમણીને દારીકાં નાથ; એવી રીતે આજ્યા સહિ સાથ. ૨૯
સામા સામી ઉડાડે ગુલાલ, છાંટે હળદરને દધિ ભાળ; વા-
ગે વાજત્ર ત્યાં નીરધાર, કરે વિપ્રતો વેદ ઉચાર. ૩૦ ॥ વ-
લણ ॥ એવી રીતે આજીઆ અવજ્ઞથ કરવા કાજરે; દુર્ગો
કહે તે સોલતા જાણે સુરપતી રાજરેરેરે. ૩૧ ધર્મી ત્રી પાંડવ
ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વિરચીતે મહાભારથાંતર ગત અ-
શ્વમેધ પર્વણી રૂપિણી કર્મ મહીમા કથનો નામ અષ્ટાવિસો
અધ્યાયઃ ॥ ૨૮ ॥

કડલું ૨૬ મું.

॥ રાગ મામેરી ॥ વૈશંભાયન ઐણીપેર ઓઢ્યા સુ-
ણ સતવાદી રાય, વળતી સૌને તેડી આઢ્યા યુધિષ્ઠિર નહા-
વાય. ૧ સરીતા ઉપર આવી કીધું સર્વે મળીને સ્નાન; ત્યા-
ર પછી બ્રાહ્મણને આપ્યાં તે વેળાએ દાન. ૨ એવી રીતે અ-
વશ્વથ કરીને ભુવતી આઢ્યા ત્યાંય, તે સમે યુધિષ્ઠીરને
તો ગર્વ થયો મનમાંય. ૩ એટલામાં એક નોળવો આવ્યો
ઉભો તેણે કાર; તેતો અરધો સોનાનો છે સોભાનો નહીં પા-
ર. ૪ તેને દેખી ધર્મે પુછ્યું ધીરજ રાખી મન, અરે ભાઈ
શી રીતે થયું હેમ તણું તુજ તન. ૫ ત્યારે નોળવો કહેવા
લાગ્યો હરી ઈચ્છથી તેહ, વિમ્ર તણું એહું અડક્યાથી બ-
નીઓ આવો દેહ. ૬ એવું સાંભળી ધર્મ ઓઢીયા ખરેખરી
કહે વાત, કીયા વિમ્રનું એહું અડક્યું તેતો કહે સાક્ષાત. ૭
ત્યારે નોળવો કહેવા લાગ્યો અહભુત એ વિલાસ, કામ્યક
વનમાં રહું છું કુંતો પૈલ રૂપીની પાસ. ૮ શીલોંછ વૃત્તી તે
તો પાળે ભજતા શ્રી ભગવાન, તેને ઘેર એક સંત પધાર્યા
ધસ્વર રૂપ નિદાન. ૯ તેમને દેખી પૈલ મુનીએ કીધો નમ-
સ્કાર, ત્યાર પછી જમવા ઉઠાડયા પ્રેમ થકી નીરધાર. ૧૦
તણુ માણસ તે મુનીને ઘેર છે તેટલું રાંધ્યું અંન, એ સઘણું
સ તે આરોગ્યું પછી સંતોષ્યા મન. ૧૧ મુનીવરના ધર્મનાં મા-
ણસે કીધો ત્યાં ઉપવાસ, તદ્દપી કંઈ ઉદ્દેશ ન પામ્યાં
અંતરમાં ઉક્લાસ. ૧૨ તેવારે બ્રાહ્મણે ઢોળ્યું એહું બારણે
સાર, તે તો મારા ઉપર પડીયું નીશ્ચે ધર્મ કુમાર. ૧૩ જોડલા
વપુમાં એહું અડક્યું થયો તેટલો રાય, બાકીનો અધુરો ર-
હો સત્ય કહો એ ન્યાય. ૧૪ મેં જાણ્યું યુધિષ્ઠીર કેસા પુ-

ત્ય તણે નહીં પાર, તે માટે ત્યાં જઈને આજોટું યજ્ઞ વિષે
નીરધાર. ૧૫ એવું સમજી આજોટયો હું યજ્ઞ વિષે રા-
જન, તો પણ તેવો દેહ થયો નહીં હેમનું આપું તંન. ૧૬
માટે વિમ્ર તણા એઠાથી યજ્ઞ તમારો જેહ, તેતો તુચ્છ ધણો
રાજાજી તેમાં નહીં સંદેહ. ૧૭ એવું સાંભળી યુધિષ્ઠિરનો
ઝવં મટયો તે કાળ, અંતરમાં અતિ વિસ્મય પામ્યા પાંડુ
નૃપના બાળ. ૧૮ વળતી પેલો નોળવો ત્યાંથી પામ્યો
અંતર્ધ્યાન, ત્યાર પછી મુકામે આબ્યા કુંતાના સતાન. ૧૯
તે દેકાણે યુધિષ્ઠિરે વહેંચ્યો શુભ શીરપાવ, જેવું જેને જો-
ધએ તેવું આપ્યું આણી ભાવ. ૨૦ પ્રાહ્મણને પણ ધટે તે
ટહું દ્રવ્ય આપ્યું સાક્ષાત, એવી રીતે યજ્ઞ કરીને ભુપ થ-
યા રળીઆત. ૨૧ ॥ વલણ ॥ યજ્ઞ કથા પુરી થઈ પોહોં-
ચ્યા મનના કોડરે; શ્રાતા સડિ ભાવે વહો જય જય શ્રી ર-
ણછોડરેરે. ૨૨ ઇતી શ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાસંકર વી-
રચીતે મહાભારથાંતર ગત અસ્વમેધ પર્વણી ધર્મસ્ય ઝવં
ભંજો નામ એકોનત્રીસો અધ્યાય. ૨૯

કડવું ૩૦ મું.

॥ રામ માફ ॥ બોલ્યા વૈશમપાયન વાણ, મુણો ભુપ
અતુર મુજાણ; યજ્ઞ કર્યા પછી તેણે ઠાર, રાજ્ય ભોગવે
ધર્મ કુમાર. ૧ એ તમાં ત્યાં બે વિમ્રના બાળ, આબ્યા વહ-
તા વઢતા તેણે કાળ; તેને યુધિષ્ઠિરે પુછી વાત, કેમ વહો-
છો વિમ્ર સાક્ષાત. ૨ મુણી બોલ્યા ત્યાં પ્રાહ્મણ એક, જેનોસ-
ત્ય વિષે બાએ ટેક; અહો ભુપતી સાંભળો વણ, કહું હકી-
કત હું પ્રમાણ. ૩ માફ ॥ પેતર સુંદર જેહ, સોંપ્યું આવા
આ વિમ્રને તેહ; તેમાંથી જડ્યો છે એને માલ, મહાસો ભ-

રેલો અર વિશાળ. ૪ તેને નાંખી ગયો મારે મામ. ક્યું અણ
 ઘટતું એવું કામ; મારા ભાગ્યનું હોય જો ધન, તોનો મુજ-
 ને જડે રાજન. ૫ એતી પાસેથી મારેજ સાર, દાણ લેવા
 તણો અધિકાર; માટે અરજી સુણીને ભુપાળ, સંઘરાવો
 આ જડેલો માલ. ૬ એવું સાંભળ્યું વાક્ય જે વારે, પ્રતિવા-
 દી મોલ્યો વિપ્ર ત્યારે; અરે રાજાજી કરો વિચાર, મુને મા-
 લ જડયો એહ સાર. ૭ પણ ખેતર એનું કહેવાય, માટે મારા
 થી કેમ રખાય; એના વૃદ્ધોનું હોટેલું ધન, નિશ્ચે નીકળ્યું
 એહ રાજન. ૮ એનો અધીકારી છે એ આપ, મુને વાવર-
 તાં એસે પાપ; પાકે ખેતરમાં જે રમાળ, તેનો માફીક હું
 તો ભુપાળ. ૯ ફાવે તે કરો ધર્મ કુમાર, તોય દ્રવ્ય એ નથી
 લેનાર; એવું સુણી યુધિષ્ઠિરે ત્યાંય પુછ્યું કૃષ્ણને સમા-
 ની માંય. ૧૦ અહો જક્તપતી જદુરાય, આને ન્યાય તો
 શી રીતે થાય; દ્રવ્ય સોંપવું એ કોને આજ, તેનો ઉત્તર ક-
 હો મહારાજ. ૧૧ કયો તે સમે કૃષ્ણે વિચાર, હાલ દ્વાપર-
 યુગ છે સાર; કળી ખેસવા કરો પ્રકાશ, હજુ બાકી રહ્યો એ-
 ક માસ. ૧૨ એવું સમજીને દેવાધી દેવ, કહે ધર્મનેતો તત-
 ખેવ; નાંખો આ સમે મુદત રાય, ત્રીસ દહાડા પછી થશે
 ન્યાય. ૧૩ રાખો ત્યાં સુધી કળજે ધન, હાલ કાઢી મુકો
 વિપ્ર તન; એવું સુણીને પાંડુ કુમારે, કયો વાયદો વિપ્રને
 ત્યારે. ૧૪ એક માસ પછી દ્વીજ દેવ, પાછા આવજો અહીં
 તતખેવ; થશે તે દહાડે તમારો ન્યાય, એમ કહીને આપી
 રજાય. ૧૫ ગયા પ્રાહ્મણ તો પછી ઘેર, ખાન પાન કરે ખુશી
 ભેર; વીત્યો એવામાં માસ તે કાર, બેઠો કળીયુગ નીરધાર.
 ૧૬ ત્યારે ખેતરવાળો જે વિપ્ર તેણે વિચાર્યું મનમાં ક્ષીમ;

જાણી જોઈ હું મુરખો થયો, દ્રવ્ય આવેલું સોંપવા ગયો
 ૧૭ માટે કચેરીમાં વહેલો જાણુ, ભુપતિને કહી ધન લાણુ;
 એવામાં બીજે વિષે તે ઠાર, કર્યો અંતરમાંહી વિચાર.
 ૧૮ અહો કેવો હું ભોળીઓ જન, જડેલું મયો આપવા
 ધન; હવે ધર્મને સમજાવી પેર, દ્રવ્ય લાણુ બધું મારે ધેર.
 ૧૯ એવો વીચાર કરીને મન, આલ્યો ઉતાવળો દીજ તન-
 ન; તેણે સમે ખેતરનો પતી, મળ્યો મારગમાં મહામતી.
 ૨૦ ખેડે ભેમા થઈ પછી ત્યાંય, આળ્યો રાજ સભા કેરી
 માંય; યુધિષ્ઠિરને દેઈ આશીશ, કહેવા લાગ્યા પછી તેણે
 દીશ. ૨૧ ખેતરવાળો કહે મારોછે માલ, માટે આપો મુને
 મહીપાળ; ત્યારે ખેડુત બ્રાહ્મણ જેહ, કહેવા લાગ્યો રાજા
 નેજ તેહ. ૨૨ દ્રવ્ય જડેલું છે તે તમામ, આપો ભુપ મુને
 આણે ઠામ; એવી બે જણની સુણી વાણ, કર્યો ન્યાય પ્રભુ-
 એ પ્રમાણ. ૨૩ અરધું અરધું વેહેંચીને તે ઠાર, દ્રવ્ય આ-
 પ્યું બ્રાહ્મણને સાર; પછી આજ્ઞા માગી જગતાત, આળ્યો
 દ્વારકાં વિશે સાક્ષાત. ૨૪ રાજ્ય કરેછે ધર્મ ભુપાળ, સુખ
 સર્વેને ત્યાંતો વિશાળ, માગ્યો વરસે છે મેઘ તે ઠાર, દુધ ગા-
 યો કરેછે અપાર. ૨૫ રોગ હળદરને ચોર જેહ, નડે, નહી
 ક્રોધનેજ તેહ; સર્વકાળે ફળે તરૂં સાર, તેમ પાપ ન થાય લ-
 ગાર. ૨૬ ॥ વલણુ ॥ એવી રીતે પૃથ્વીમાં સુખ પામે પ્ર-
 જાપરે, દુર્ગો કહે પછી ધર્મનો વ્યાસની પાસે જાયરેરેરે.
 ૨૭ ઇતીશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વિરચિતે મ-
 હાભારથાંતર ગત અસ્વમેધ પર્વણી ધર્મ સભામાં વિપ્રયો;
 કૃષ્ણેન ન્યાય કૃતો નામ ત્રીસો અધ્યાય. ૩૦

અસ્વમેધ પર્વ સમાપ્ત.

વ્યાસાશ્રમ પર્વ.

૩૩૩૩૩૩૩૩૩૩૩૩

॥ શ્રી ગણેશાય નમાઃ ॥ અથ વ્યાસાશ્રમપર્વ પ્રારંભ્યતે ॥
 વૈશમપ્રયન એણીપેર બોલ્યા મુણ સતવાદી રાય, વીસ્તા-
 રી સંભળાવું હાવે વ્યાસ પર્વ મહીમાય. ૧ દ્વારામતીમાં
 આઠમા જ્યારે કેશવ દીન્નદયાળ; ત્યાર પછી ધર્મરાયને
 ઉપજ્યે બેઠ વીશાળ. ૨ રાજ્યભોગ રૂચે નહીં સધળા એ-
 મ્મ ખાવા ધમ્ય; તેવી રીતે અન્ન ન ભાવે આવે નહીં નીંદ્રા-
 ય. ૩ તે માટે તૈયાર થઈને ધર્મ ભુપતિ જેઠ; વ્યાસ મુનીને
 આશ્રમ આવ્યા હણવા મન સંદેહ. ૪ તેને દેખી દ્વેષાચ્છને
 દીધું આદરમાન; વળતી નૃપને પુછવા લાગ્યા પારાશર સં-
 તાન. ૫ અરે ધર્મ કયમ ઉઠાશી છો અંતરમાં અપાર; વ-
 ળી એકલા શા કારણ આવ્યા તેતો કહો નીરધાર. ૬ તે સ-
 મે યુધીષ્ઠીર બોલ્યા સાંભળો રૂશીના તન્ન; રાજ્ય માયું પ-
 લુ મુખ ન આવે શોકાતુર રહે મન્ન. ૭ તેનું કારણ તપાસીને
 કહોને વીમ્ન કુંભાર; જેથી મારા મનની થાયે શાંતી આશી-
 વાર. ૮ ત્યારે હાસ્ય કરીને બોલ્યા વ્યાસમુની તે કામ, અ-
 હો ભુપતિ એ સર્વે છે કળીયુગ કેરું કામ. ૯ જો તુજને સં-
 ભળાવું હાવે કૃત્ય એનાં નીરધાર, જેણે કરીને દુઃખ પામે
 છે દેવી જીવ અપાર. ૧૦ જ્યમ જ્યમ એતો મોટો થાશેતો
 ત્યમ ત્યમ વધશે પાપ; વેદ ધર્મને કોઈ નહીં માંને કલ્પીત
 મત પ્રતાપ. ૧૧ હાન પુન્યને યજ્ઞ યાગ વૃત દિગ્ ગુરૂની સે-
 વાય; તે ઉપરથી શ્રદ્ધા જશે વધશે બહુ ત્રણાય. ૧૨ જુદે
 થકી જય લાભ પામશે સ્ત્રીઓ ખાશે માર; પાપીએ ઘેર પૈસો

તેમજ દાતા દુર્ગળ સાર. ૧૩ પીતા પુત્રમાં વેર ઘણું વળી
 વ્રદશે સ્ત્રી ભરથાર; તેવી રીતે ઉંચા કુળથી નાશ થાશે આ-
 ચાર. ૧૪ પૃથ્વી રસકસ ચોરી લેશે ઘરશે સૌમાં સ્વાદ જ-
 ડ પંડીતનાં છીદ્ર ખોળશે કરશે મીથ્યાવાદ. ૧૫ ચોરી ચા-
 ડી હિંસા નીંદા કપણ પણ અભીમાન; તેને કરતાં ભય ન-
 હીં આણે નરનારી નીંદાન. ૧૬ પંકતી ભેદને લોભ રાખશે
 પીશે અણુગળ નીર; હાડ માટી ખાશે ભાવે અજ્ઞાની અધી-
 ર ૧૭ રસ્તે જતાં લુટી લેશે પ્રજાજાણે ઘર ગામ; ગૌ ધ્વા-
 નાણેને માળે ભાંડ હણુસે તેનો ઠામ. ૧૮ પાખંડીને પાયે
 નમસે રંકને દેસે આંચ; વળી કોઈ રીતે ભય દેખાડી લેશે
 નીચે લાંચ. ૧૯ દેવાલયને અન્નછત્ર શુભ વ્રત્તી શાશન જ-
 હ; તેનું તો ઉછેદન કરસે તેમાં નહીં સદેહ. ૨૦ ગર્જ વિ-
 ના શરણે આવ્યાનિ કરસે નહીં કોઈ સાચ; તેમ ગુરૂને છેત-
 રી ભણુસે સ્વારથની વિધાય. ૨૧ કટુ ભારણને કન્યાય વિ-
 ક્રય કરસે પ્રાણી સર્વ; તેણું જુદું આળ મુકસે ફિલમાં આ-
 ણી ગર્વ. ૨૨ વિશ્વાસનું સર્વસ લુટે જુઠા સોગન ખાય; પો-
 તે ખોટું કરે તેવી અન્યને દે મલાય. ૨૩ માતા પીતાને ગા-
 જો દેસે પુજ્યનું કરે અપમાન; સાળાને કંસાર જમાડે બને-
 વીને ખડ ધાન. ૨૪ અંતરમાં અતિ વેમ રાખીને જસે દુષ્ટ-
 ને શર્ણુ; દોરા ધાગા હાથે બાંધી ડાખણું મુણુસે કર્ણુ. ૨૫
 જ્યેનમાગીને મ્લેચ્છ ગરોડા તેને પુછસે જ્ઞાન; વળી તેની
 બાધાઓ લેસે પુત્ર થવા નીંદાન. ૨૬ પશુ માટે ચરવા
 મુકેલી પૃથ્વી પડતર સાર; તેને ખેડી અન્ન વાવશે દયાતણ
 નિરધાર ૨૭ હરી કથાને ઉચ્છવ તેમાં ઉપજશે નહીં ભાવ;
 ભાંડ ભવૈયા ગુણકા તેને દેશે શુભ શીરપાવ. ૨૮ અનાથ

જીવનું મૃત્યુ કરતાં ડરશે નહીં અજ્ઞાન; તેવી રીતે વ્રહ્મ કેફી ને આપસે કન્યાદાન. ૨૯ ઝાઝું શું કહું ભુપતિ તુજને વર્ણવી આણે ઠાર; સ્વારથમાં ફાવે તે કરશે કળીયુગમાં નરનાર. ૩૦ ત્યારે વ્યાસ મુનીને કહે છે કરજેડીને ધર્મ; અહો મુનીવરવરણ તણાં કહો જુદાં જુદાં કર્મ, ૩૧ ॥ વલણ ॥ એવું સાંભળી બોલીયા વ્યાસમુની તે ઠારે; દુર્ગો કહે તેતો કહે કળીનો વર્ણુ વિચારેરેરે. ॥ ઇતિ શ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વિરચીતે મહાભારથાંતર ગત વ્યાસાશ્રમ પર્વણી વ્યાસ સમીપે ધર્મ આગતો નામ પ્રથમો અધ્યાય.

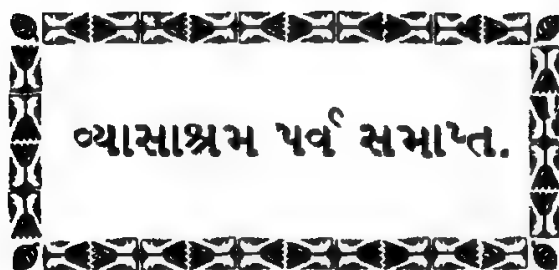
કડવું ૨ જી.

॥ રાગ ભારૂ ॥ બોલ્યા વૈશમપાય વચન, સુણો સતવાહિ નૃપ તન; પછી વ્યાસ મુની તેણે ઠાર, કે'છે વર્ણનો સર્વ પ્રકાર. ૧ કળિયુગના બ્રાહ્મણ જેહ. થશે કુશકાથી સોંધા તેહ; નહીં લાગે તેનો વળી શ્રાપ, જેવો ડંશ કરે બોબો સાપ. ૨ સ્નાન સંધ્યા મુકી નીરધાર, કરશે વિમ્ર તો નીંધા અપાર કશિ કાશદુ વેપાર જેહ, રેહેવું દાશ થઇ વળી તેહ. ૩ તેને આચરશે અશીરામ, ટેક તજી પોતાના તમામ, તેવી રીતે દેવી ભક્ત થઇ, ખાશે દોરે માટી દીલ દેઇ. ૪ રેહેશે કૃષ્ણ કથાથી વિમુખ, અન્ન વસ્ત્રનું અત્યંત દુઃખ લેશે શુદ્ધનું પ્રત્યક્ષ દાન, અતી અંતરમાં અભિમાન. ૫ નીચ વર્ણુનું રાંધશે અન્ન, તેવું પુત્રી વેચી લેશે ધન; વિના બોલાવે જમવા જાય, વિષ વેલી શીખી રાજી થાય. ૬ એવા કળીના બ્રાહ્મણ સાર, હાવે ક્ષત્રીનો કહું પ્રકાર; રાજ પુત્રો મરાશ્ત્રીયા જેહ, થશે મ્લેચ્છના કિંકર તેહ. ૭ યુદ્ધ વાત સુણી નાશી જાય, તેમ કેફ કરી ઝોકાં ખાય, મવમાંસને સેવે અપાર,

લાવે ભીલકાકી તની નાર. ૮ વળી વ્રધોએ આપેલું જે-
 હ, તેને ખુંચી લેશે દેઈ છેહ; દ્વિજ ધેનું સતી સાધુ જનન
 તેનું કરશે જાણીને હેલત. ૯ પુજ્ય પાસે કરાવીને કામ
 આપે અવસર આવેજ દામ; તેમ વૈશ્ય કળીયુમ કેરા, અતી
 પાપીને વહેમી ઘણેરા. ૧૦ કુડાં કાટલાં રાખશે તેહ, મીઠું
 મીઠું ખોલી દેશે છેહ; કહેશે સ્વાર્થમાં જીહું વચન, વળી
 ઓળવે મુકેલું ધન. ૧૧ તેવો દશાંશ ધર્મ વિભાગ, નહીં
 વાવરે આણીને રાગ; વાવેક્ષેત્રમાં કસુંખી પાન, તેવું મી-
 થ્યા રાખે અક્ષીમાન. ૧૨ દ્રવ્ય ખુટતાં નિશ્ચય રાય, કરશે
 જીવની હાથે હત્યાય; વ્યાજ આકરું લેશે અપાર, વ્રક્ષ કોમ-
 જાં કાપશે સાર. ૧૩ ક્રિયા શાસ્ત્રમાં કહિ જેટલી, નહીં કરે
 વિધીએ તેટલી; તેમ પરણાવેલી કન્યા જેહ, ફરી પરણા-
 વશે આણી સ્નેહ. ૧૪ તજી સુપાત્ર વિપ્ર નીદાન, દેશે વ-
 ખાણે તેહને દાન; કલ્પીત ધર્મનો કરશે આશરો, મુકી મા-
 રગ પુર્વનો ખરો. ૧૫ હવે શુદ્ર કળીના રાજનન, તેતો શી-
 ખશે વેદ વચન; ધરશે સંન્યાશીના જેવો વેશ, કરશે ગુરૂ
 થઈ ઉપદેશ. ૧૬ સમદમ આદિ જે કીયાય, વળી વિદ્યાને
 સર્વ કળાય; તેમાં પ્રવિણ થાશે પ્રચુર, તેવું હૈયામાં રાખશે
 શુર. ૧૭ ભક્તિ ભાવને શ્રદ્ધા આચાર, દાન પુન્યને તત્ત્વ
 વિચાર; તેને આચરશે શુદ્ર વર્ણ, કહે- વિપ્રનાં ખોટાં આ-
 ચાર્ય. ૧૮ એમ વર્ણાશ્રમની કીયાય, થાશે ઉલટ પાલટ રાય
 તેવી રીતે કળીમાં તમામ, બનશે આશ્ચર્યકારક કામ. ૧૯ રા-
 જા લાંચવાને મ્હેચ્છ જાત પીડે પ્રજાને નીત્ય સાક્ષાત; ખં-
 ડ વ્રધી કરે ઈંદ્રિયાય, કર્મ પાકે ને કંઈ બળી જાય. ૨૦ કલ્પ-
 વ્રક્ષ આદી તરૂં જેહ, વર્ષે વર્ષ ફળે નહીં તેહ; ગ્રામ દેવ જશે

સ્વર્ગમાંય, નાણાંચર્મનાં ચાલસે ત્યાંય. ૨૧ તેમ અકાળે મા-
ણસ મરે, પૃથ્વી ડોલેને નક્ષત્ર ખરે, દુધ દેશે નહીં પુર્વ ગા-
ય, નીર નવાણમાંહી મુકાય. ૨૨ દેવ મેલા ફળે વહેલા સા-
ર, લાગે ઉંચાને અત્યંત વાર; વધે વર્ષમાં ગ્રહણ અતી વટે
સુખ દાતા સોમવતી. ૨૩ રોગ દુરભીક્ષ ને રંકતાય, તેથી
હમેશ પ્રાણી પીડાય; વર્ષ એકાદશ થાતાં સાર, ધરે મર્ભતો
નાનેરી નાર. ૨૪ તેમ પંદર વર્ષે નરેશ, થશે પુરૂશના ઉજળા
કેશ; રાંધ્યું અન્ન વેચાસે રાજન્ન, બ્રહ્મરેસે નિરંતર મન્ન
૨૫ ગુણ ઔશધિમાંથી પળાસે, વર્ણાવર્ણનો વિચાર જાસે ધ-
ટસે તિર્થનો મહીમાય, સત્યવાદિ સદૈવ પીડાય. ૨૬ કામ ક-
પુરનો હાર કરે, હંસ જેવાં પક્ષી ભુળે મરે; તેવી રીતે પંડિ-
તને દુઃખ, શેઠને સર્વ વાતનું સુખ. ૨૭ જેહ પ્રાણી પછસા
હાર થાશે તેતો કુળવાન ડાહ્યો ગણાસે; ફળસે શુદ્રનું વ-
હેલું વચન, ખાશે વ્રતમાં પ્રેમ ભોજન્ન. ૨૮ વીંછી સર્પને
વિચીત્ર કાય, તેવી સાંપડે સ્ત્રીને પ્રજાય; વસા પાપના થાશે
અઢાર, ધર્મ ચણું રેસે એક સાર. ૨૯ તેતો સમુળો જ્યારે
ભાગસે ત્યારે અવતાર પ્રભુનો થાશે; કરશે દુષ્ટનો એહ સં-
હાર હરસે વેળામાંહી ભુમી ભાર. ૩૦ એવું સુણી યુધિષ્ઠી-
ર ભુપ, કહે વ્યાસને વાક્ય અનુપ; આવા કળી વિશે મહા-
રાજ, કેમ રે'વાય મારાથી આજ. ૩૧ ત્યારે કે'વા લાગ્યા રૂષિ-
રાય, ગાળો હીમગીરી જઈ કાય; પુત્ર અભિમન્યુ કેરો જે-
હ, પરિક્ષીત પવીત્ર છે તેહ. ૩૨ તેને સોંપીને રાજ વહેવાર
જાઓ સ્વર્ગ વીશે નિરધાર; એવું વ્યાસનું સુણી વચન,
ચાહ્યા ત્યાં થકી પાંડુના તન. ૩૩ આઠ્યા નગ્ર વિશે મહી-
પાળ, જેના ચિત્તમાં ખેદ વિશાળ; એવામાં શ્રી હરિએ વિ-

પ્રી, યાહવાસ્થાવળી કરવી ધારી. ૩૪ થયું પર્વ પુરું આણે
ર, માટે શ્રોતા બોલો હરી સાર. ૩૫ ॥ વલણ ॥ વૈકુંઠે
વા તથો વીણુ કરતા વિચારે, દુર્ગો કહે શ્રોતા સુણો ક-
તેનો વિસ્તારેરેરે. ॥ ઇતી શ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરભાશં-
ર વીરચીતે મહાભારથાંતર ગત વ્યાસાશ્રમ પર્વણી ધર્મ
ય વ્યાસેન કળી મહીમ્ કથો નામ દ્વીતીયો અધ્યાયઃ

મુશળ પર્વ.

૩૩૩૩૩૩૩૩૩૩૩૩

૧ ॥ શ્રી ગણેશાય નમઃ અથ મુશળ પર્વ પ્રારભ્યતે ॥ રા-
ગ સામેરી ॥ ઢાળ. ॥ વૈશમપાયન એણીપેર બોલ્યા મુણ
સતવાદી રાય; વિસ્તારી તુજને સંજ્ઞાવા મુશળ પર્વ કથા-
ય. ૧ શ્રી કૃષ્ણે વિચાર્યું મનમાં દ્વારામતિમાં સાર; યાદવ મ-
ત્યુ પામ્યા વિના નહીં ઉતરે ભુભાર. ૨ એવું સમજી હરી-
એ કીધે દુરબુદ્ધિ ઉત્પન્ન; એટલે સડે ઉન્મત્ત થયા ત્યાં યુદ્ધ-
રાયના તંન. ૩ તેથી તે યાદવના છોકરા ભેગા થઈ નીરધાર,
બ્રાહ્મણની મશકરી કરવાનો કીધો મન વિચાર. ૪ સીંધુકાંઠે
તપ કરવાને બેઠા છે ભુદેવ; અત્રીને અંગીરા તેમાં બ્રમુરશી
સુર સેવ્ય. ૫ હરી ઇચ્છાથી યદુ પુત્રોએ તર્કટ કર્યું તે ઠામ;
સાંભ કુંવરને સ્ત્રીનાં લુભડાં પહેરાવ્યાં અમીરામ. ૬ વળતી
ત્યાં જઈ પુછવા લાગ્યા બ્રાહ્મણને વચન; આ નારીને શું
અવતરશે તનયા કે વળી તન્ન. ૭ તે કાળે વિપ્રોએ જોયું
ધ્યાન ધરી તે ઠાર; ત્યારે તો કુતુહળ દીકું યાદવનું નીરધાર.
૮ એટલે ક્રોધ કરીને બોલ્યા બ્રમુરશી વચન; અરે દુષ્ટ
સાંભળજ્યો હવે કર શીક્ષા બળવન્ન. ૯ એનાથી મુશળ અ-
વતરશે આ વખતે પ્રકાશ; તેથી સર્વે યાદવકુળનો થશે ક્ષણ-
માં નાશ. ૧૦ એટલે બાળક નાઠા ત્યાંથી ભય પામીને મન;
ત્યાર પછી શણગાર ઉતાર્યો આવીને સહન્ન. ૧૧ તે વ-
ખતે ત્રતકાળ નિકળ્યું મુશળ મોઢું એક; તેતો હેરણ જેવું
જડું વજ્ર સરીખું છેક. ૧૨ તેને લેઈ બાળક સૌ આવ્યા
ઉમ્મસેનની પાસ; વળતી સરવે વાત કહી ત્યાં આણિને ઉ

હસાસ. ૧૩ તેને સાંભળી ઉગ્રસેન તો આઠ્યા પ્રભુને ઘેર,
ત્યાર પછી વિસ્તારી ક્રીધિ બાળકની સૌ પેર. ૧૪ તેને સાં-
ભળી કૃષ્ણ બોલિયા સાંભળો સરવે બાળ, પ્રભાસમાં જઈએ
મુશળને ઘસી નાંખો આ કાળ. ૧૫ તેનો સરવે ભુકો લેધ
ને નાંખજો સાગર માંય, તેથી વીઘ થશે નહીં માઠું આપ-
ણુને વળી ક્યાંય. ૧૬ એવું સાંભળી આલ્યા ત્યાંથી યાદવ-
ના કુમાર, પ્રભાસમાં આવીને તેને ઘસવા લાગ્યા સાર. ૧૭
ઘસતાં ઘસતાં બાણ જેટલું બાકી રહ્યું જે વારે એટલે તેને
નાંખી દીધું અબધીમાંહી ત્યારે. ૧૮ તેને એક માછલીએ
મળીયું ઇંચરની ઇચ્છાય તેનું કારણ એ છે એથી કરસે હ-
રી લીલાય. ૧૯ જીજી થઈ પ્રત્વીમાં પડીયું મુશળ તો વળી
તત્ર, તેની ઉગી પાન કારમી ફરશી જેવાં પત્ર. ૨૦ વળતી
પેલા બાળક આઠ્યા દ્વારામતિમાં રાય, ખાન પાન ખઈ
રમત કરે છે આનંદમાં દીન જાય. ૨૧ એવામાં નારદજી આ-
ઠ્યા વસુદેવ કેરી પાસ, ત્યારે ત્યાં કરજેડી નમીયા કૃષ્ણ
પીતા પ્રકાશ. ૨૨ આસન આપી પુજા ક્રીધી વળતી બોલ્યા
વાણ; અહો મુનીવર કશ્યા ક્રીધી મુજ ઉપર નીરવાણ. ૨૩
હાવે આપો જ્ઞાન મુજને જેથી પાપ પળાય, શ્રીમદ ભાગવત
ધર્મ સુણાવો શ્રી હરીનો મહીમાય. ૨૪ એવું સાંભળી નારદ
બોલ્યા સાંભળો ત્રીકમ તાત, ગુહ્યવાત સંભળાવું તમને અથઈ-
તી સાક્ષાત. ૨૫ પુર્વે નવ યોગેશ્વર મુનીને જનકે પુછ્યું
જ્ઞાન; તેમાં ભાગવત ધર્મ કહ્યા છે તે તો કહું નીહાન. ૨૬
એક દિવસના સમાયોગમાં જનક રાયને ઘેર, યોગેશ્વરે ન-
વે જણ આઠ્યા આણી મનમાં મેર. ૨૭ તે સરવેનાં નામ
સુણાવું વીસ્તારી રાજનન, જે સુણવાથી પાપી જન પણ થા-

ય સદા પાવન્ત. ૨૮ પહેલો કવી બીજો હરી ત્રીજો અંત્રીક્ષ
સાર, ચોથો તો પ્રમુદ્ધ કહાવે તત્ત્વદર્શી નીરધાર. ૨૯ પાંચમો
પીપલાયન પરમાણો છઠો આવીહો, સાતમો દુમીલ શ્રેષ્ઠ
ગુણી ત્યમ ચમસ આઠમો સોત્ર. ૩૦ નવમો તો કરભાજન
કાવે બ્રહ્મનીષ્ઠ બળવાન, એવી રીતે નામ એહનાં પ્રથક પ્ર-
થક નીદાન. ૩૧ નારદ કે તે યોગીશ્વરની જનકે તેણીવાર
પ્રેમ કરીને પુજા કીધી પાય નમ્યા નીરધાર. ૩૨ વળતી મી-
થીલાનો પતી બોલ્યા સાંભળોને મહારાજ, વચ્ચતણી ઉત્પ-
ત્તિ સ્થીતી લયશ્રવણ કરાવો આજ. ૩૩ વળી ભગવંત
સ્વરૂપ બતાવો રહે ધારણામાં, ત્યમ કહો અષ્ટાંગને યોગકર્મ
ભેદ સૌ ત્યાં. ૩૪ ॥ વલણ ॥ એવી વાણી સાંભળી જનક
તણી તે ઠારે, દુર્ગા કે પછી બોલીયા યોગેશ્વર તે ઠારેરેરે.
છતી ત્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વીરચીતે મહાભાર-
થાંતર ગત મુશળ પર્વણી વીપ્રશ્રાપાત મુશળનીર્ગતો નામ
પ્રથમો અધ્યાયઃ ॥ ૧ ॥

કડવું ૨ જુ.

॥ રાગ માઝ ॥ બોલ્યા વૈશમપાયન વચન, સુણો સત્ય
વાદી નૃપ તન; કંબળ તાતને કહે મુનીદેવ, અતી પ્રેમ થકી
તતખેવ. ૧ હવે જનકની સુણી વાણી, બોલ્યા કવી અતી
પ્રીતી આણી; અહો ભુપતી સાંભળ વાત, જેથી થાય સદા
સુખ શાન્ત; મન કાયા વાચા આદી જેહ, કહી ઈંદ્રિયો સ-
ધળી તેહ; તેણે કરી જે કર્મ કરાય, તેનાં અર્પવાં કંબળને
રાય. ૩ તમ મતછાદી સડિ અવતાર, તેનાં ગાવાં ચરીત્રજ સા-
ર; વેમ તજીને સુણવાં કર્ણ, નવ રાખવું ખેટું આચર્યું. ૪
લાજ તજીને કીર્તન કરવું, તેડું મુર્તિ તણું ધ્યાન ધરવું; તે

થી પામેછે ચીત્ત વીરામ, થાય વિજ્ઞાન તો અભીરામ. ૫
 પછી હરી યોગી બોલ્યા વાણ, મુણે ભુપ ચતુર મુબલ;
 કૃષ્ણ ભક્તમાં છે ત્રણ ભેદ, ઉત્તમ મધ્યમ કનીષ્ઠ વેદ. ૬
 કહું તેહનાં આચર્યું સાર, અથ ઇતિ થમી નીરધાર; સર્વ પ્રા-
 ણીમાં દેખે રમેશ, રમનાથમાં પ્રાણી અસેશ. ૭ સર્વ ભુતમાં
 દ્રષ્ટિ સમાન, એહ ઉત્તમ ભક્ત નીદન; હવે મધ્યમ ભક્ત
 તો સાર, રાખે ભેદ બધામાં અપાર. ૮ સાધુ ઇશ્વર ને મુ-
 ર્ખ ડાહ્યો, શત્રુ મિત્ર પોતાનો પરાયો; તેમાં મિત્રતાને દે-
 શ રાખે, કપા દ્રોહપણું તેથી દાખે. ૯ તેતો મધ્યમ ભક્ત કે
 હેવાય, સમદર્શીથી કનીષ્ઠ રાય; કેવળ મુર્તિને શેવે અપાર
 તણ તત્વજ્ઞતાનો વિચાર. ૧૦ વીણું ભક્ત વીશે નથી
 પ્રીતિ, એતો કનીષ્ઠ ભક્તની રીતી; તેને મોક્ષ થતાં લાગે
 વાર, એવું હરી યોગી બોલ્યા સાર. ૧૧ ત્યારે અંતરીક્ષ
 ઓચર્યા વાણી, મુણે ભુપતી વાત પ્રમાણી; કહું પ્રત્યય ઉ-
 હભવ સાર, જેથી વેમ મટે નીરધાર. ૧૨ પ્રભુ માયા થકીજ-
 ક્ત થયું, તેવું તેને બળે સ્થીર રહું; થાય તેનાથી અંતે સં-
 હાર. તેને પ્રત્યય કહે વેદ ચાર. ૧૩ શત વર્ષ અનાવ્રષ્ટી થા-
 ય, તપે આદીત્ય બાર કળાય, શેષ સહસ્ર મુખથી ત્યારે
 જ્વાળા નીકળશે તેણીવારે. ૧૪ તેથી ત્રીલોકતો બળી જા-
 ય, દેવ દાનવ માનવા રાય; પડે તે સમે મેવની ધાર, હસ્તી
 મુંઢ જેવી નીરધાર. ૧૫ તેથી જક્ત બધું બુડી જશે, સર્વે
 જીવ પ્રભુમાં સમાશે; તેણે સમે નારાયણ દેવ, નીંદ્રાવાન થશે
 તતખેવ. ૧૬ તેમ ફરીથી દેવકી તંન, કરે માયાથી જક્ત રા-
 જન, ત્રણ ગુણથી લે ત્રણ રૂપ, બ્રહ્મા વિષ્ણુ ને શીવ અનુ-
 પ. ૧૭ પછી વિષ્ણુમાં પેશીને સાર, કરે ઉત્પત્તિ સ્થિતી સં

હાર; કહયો પ્રલયનો એ પ્રકાર, જેવો પુછયોતો તેવોજ સાર. ૧૮ તેમાં સંશય નથી જરાય, શ્રવણ કરવાથી પાપ પામ્યાય; હવે આવીરહોત્ર યોગીશ, બોલ્યા પ્રેમ આણી તેણે દિશ. ૧૯ અહો ભુપતી સાંભળ વાત, કહું કર્મનો ભેદ સાક્ષાત; કર્મ અકર્મ વિરમ સાર, એવા ભેદ તેમાં નીરધાર. ૨૦ તેને આચરે જક્ત તમામ, નીજ ઇચ્છા થકી અભીરામ પણ વેદ વિરૂદ્ધ જે કર્મ, એતો જાણવો નિશ્ચે અધર્મ, ૨૧ કહું વેદના કરવાનું જેહ, કરવું નિષ્કામથી વળી એહ; તેથી બાધકી પ્રાણી ન થાય, દેહ મુકતાં મોક્ષ પમાય. ૨૨ મહાત્મા પુરૂષોત્તો હમેશ, રાખે રહ્યમાંહી રમેશ; કરે માનસી તેની પુંજય, જેથી કર્મ ફરી નવ થાય. ૨૩ ત્યારે ધુમીલ બોલ્યા વચન, સુણ મીથીલાપતી રાજન; પ્રભુ અનંત છે જગદિશ, જેનો પાર ન પામે વાગીશ. ૨૪ કોઇ ગર્વ ધરી કહે પ્રાણી, ઈશનું રૂપ લીધું મેં જાણી; એતો કેવળ મુખે જન, મિથ્યાવાદી ને અપુરું મન. ૨૫ એક વખતે કરણે રાજન, ધરયું નરનારાયણ તન; પછી બદ્રીવ વિષે એહ, બોડા તપ માટે આણી રનેહ. ૨૬ ત્યારે ઈંદ્રે વિચારીયું મન, લેશે આ સમે મારું આસન; તેથી ગંધર્વ અપ્પરા સાર, મોકલ્યાં ત્યાં નીરધાર. ૨૭ તેણે કરયું ત્યાં જાયન અતી, તોયે ડગ્યા નહીં મહામતી; પછી પરમાત્માએ તેહ હાર, નવી બનાવી ગંધર્વ નાર. ૨૮ મધવાયે મોકલ્યાંતાં જેવાં થયાં તેપણ સઘળાં તેવાં; તેને દેખી સ્ત્રિયોને ગંધર્વ, મોહ પામીઆ આવેલાં સર્વ ૨૯ વળતી લીલા પ્રભુ તણી લહી, સ્તુતી કીધી તેણે શુભ સહી; પછી ગયાં મુકામે તે રાય, એવી વીચીત્ર પ્રભુ લીલાય. ૩૦ એવું મીલે કહું જે

બારે, બોલ્યા ચમસ હર્ષથી ત્યારે; મુણ જનક ક્ષત્રીય રાજ
 કહું વર્ણનો પ્રકાર આજ. ૩૧ પરણુ મુખ થકી નીરવાણ
 થયા બ્રાહ્મણુ આદ્ય પ્રમાણ; તેમ બાહુથી ક્ષત્રી તમઃમ; વૈષ્ય
 આંખો થકી અભીક્ષમ ૩૨ શુદ્ધ ચર્ણથી થયા સાક્ષાત, અનુ-
 ક્રમે ઉંચી નીચી જાત; ક્ષત્રી વૈષ્યને શુદ્રના સાર, બ્રાહ્મણુ
 ગુરુ જાણો નિરધાર. ૩૩ માટે બ્રાહ્મણુથી રહે વિમુખ, તેતો
 નર્કમાં પામશે દુઃખ, એવું મુણીને જનક ભુપ, બોલ્યા શ્ર-
 દ્ધાથી વાક્ય અનુપ. ૩૪ યુગ ચારની માંદા યોગીશ, કેવે રૂ-
 પે પુબ્ધય છે ઇશ, વળી વિપ્રાદી સર્વે પ્રબળય, કેવે રૂપે કરેછે
 સેવાય. ૩૫ એવો ઉપાસ્ય ઉપાસક બેઠ કહો કપા કરીને
 સુવેદ; ત્યારે કર બાજન યોગી રાય, બોલ્યા અનાદી કેરો પ્ર-
 થાય. ૩૬ સત્યયુગમાં તો જગતાત, શુકલ વર્ણુ ધરેછે સાક્ષા-
 ત; જુજ ચારને ઉપવીત ધારી, ગ્રહે ડંડ કમંડળ ભારી.
 ૩૭ પેહેરે વલકલ ને મ્રગચર્મ, પાળે પરમહંસ થઇ ધર્મ; તે-
 ના સેવક સર્વે જન, દેવ ગંધર્વ આદી પાવન. ૩૮ શાન્તી
 સમ દ્રષ્ટીપણે નિદાન, ધરે લોકો તે ઇશાનુ ધ્યાન, તેવા ત્રેતા
 ની માંચ નૂરેશ, થાય પ્રભુતો હીરણ્ય કેશ. ૩૯ શુદ્ધ સૈના
 જેવું જેનું વર્ણુ તેવાં વસ્ત્રને રૂડું આચર્ય; ભક્ત તેહના સ-
 ધર્માં જન, વેદ ત્રયીથી કર્તા પુજન. ૪૦ યજ્ઞયાગ થકી નીર-
 વાર, થતા પ્રસંન જગદ્ધાર; તેમ દ્વાપરમાં ધનસ્થામ, સ્થા-
 મ વર્ણુ ધરે અભીરામ. ૪૧ પીત વસ્ત્ર ને તેજ અપાર, શો-
 બે શ્રી વસેલાંછન સાર; ત્યારે સેવક સવળા પ્રાણી, પરીચ-
 ર્યા કરે પ્રેમ આણી. ૪૨ ચડાવેછે ધણા ઉપચાર, તેથી પ્ર-
 સન્ન થાય મોરાર; તેવી રીતે કુળીયુગ માંદા, વીણુ કૃષ્ણ
 વર્ણુ ધરે ત્યાંચ. ૪૩ જુજ ચારને આયુદ્ધ ચાર, પીત વસ્ત્ર

ઘણા અસંકાર; પ્રગટ વીશ્વમાં પુરણ રૂપ, કળા અસંખ્ય
કૃતી અનુપ. ૪૪ થોડા સેતક તે કાળે જન, કરે કીર્તન ભ-
ક્તિ પાવન; તેથી ત્રિવિધી પાપ પળાય, રામ કૃષ્ણ કેહેતાં
મોક્ષ થાય. ૪૫ એમ યોગેશ્વરે તેણે સ્થાન, કહ્યું જનક ભુ-
પને જ્ઞાન; તેનું તેજ કહે મુનીરાજ, કહ્યું વસુદેવ તુને આ-
જ. ૪૬ ॥ વલણ ॥ એવું કહી નારદ ગયા બ્રહ્મલોકની માં-
યરે; દુર્ગો કહે પછી આવીયા ઈદ્રાદિક સુર ત્યાંયરેરે. ૪૭
છતી શ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વીરચીતે મહાભા-
રથાંતર ગત અશ્વમેધ પર્વણી નારદેણ વસુદેવ પ્રતી જ્ઞાન કથ-
નો નામ દ્વીતીયો અધ્યાય. ॥ ૨ ॥

કડવું ૩ નું.

॥ રાગ મા૩ ॥ વૈશમપાયન એણીપેર ઓહ્યા સુણ સ-
તવાદી રાય; ત્યાર પછી ત્યાં શું નીપજ્યું તેનો કહ્યું મહિમા-
ય. ૧ પ્રભુની પાસે દેવ આવીને કહેવા લાગ્યા સાર; અહો
ઘશ ચાલોને હાવે વૈકુઠે નીરધાર. ૨ ધર્મ ભક્તિનું સ્થાપન
થયું દુષ્ટો પામ્યા મર્થ, ઉરવી કેરો ભાર ઉતર્યો વરત્યુ મુભ-
આચર્યુ. ૩ ગોકુળ મથુરાં દારામતિમાં રહીને દીન દયાળ;
ત્રણ પ્રકારે લીલા કીધી જેમાં ભેદ વિશાળ. ૪ ત્યારે શ્રી હ-
રી કેવા લાગ્યા સાંભળો સુર વચન; હજી ભાર ઉતર્યો નથી
પુરો પૃથ્વીનો બળવન. ૫ જ્યાં સુધી બહવ જીવે છે અતિ
મરવી જગમાંય; ત્યાં સુધી હુંતો નહીં આવું પર્મધામ છે ત્યાં-
ય. ૬ ચદુ કુળનો સંહાર કરાવી આચીશું તત્કાળ; એવું ક-
હીને બંધ રહ્યા ત્યાં વીસ્વ તણા પ્રતીપાળ. ૭ દેવ તદ્વા સ્વ-
ર્ગે સંચરીયા પ્રભુને લાગી પાય; ત્યાર પછી ત્યાં કેવી કર્તા
શ્રી હરીતો લીલાય. ૮ દારામતિમાં થાવા લાગ્યા ઓચી.

તા ઉત્પાત તેને દેખીને ત્રાસ પામીયા યાદવ સૌ સાક્ષાત. ૬
 તે કાળે શ્રી કૃષ્ણ બોલીયા સાંભળે યાદવ તંન; વીપ્ર શ્રાપ
 આપણને નરશે ભ્રગુ કેરું વચન. ૧૦ માટે જીવનું સાર્યક
 કરીએ આ વખતે નિદાન; પુણ્ય ક્ષેત્ર પ્રભાસમાં જાણું છો-
 ડીને આ સ્થાન. ૧૧ દ્વીજ પુજનને હોમ યજ્ઞવ્રત ધ્યાન ભ-
 જન તપ જેહ; તે સવળું ત્યાં જઈને આચરીએ તેમાં નહી
 સદેહ. ૧૨ એમ કહી સરવેને તેડી અત્રીનાશી, અવનીશ પ્ર-
 ભાસ પાટણ માંહી ચાલ્યા રથમાં બેસી ઇશ. ૧૩ એવામાં
 ઉદ્ધવજી આવી લાગ્યા પ્રભુને પાય; અહો નાથ મુને તેડી ભ-
 ઓ સંગાથે યદુરાય. ૧૪ વીરહ તમારો નહી સેવાયે મારા-
 થી ક્ષણ એક; નિમીશ માત્ર યુગ જેવી થાસે દારણ દુખમાં
 છેક. ૧૫ એવું સાંભળી કૃષ્ણ બોલીયા ઉદ્ધવજીની સાથ;
 સ્નેહ ધરીને કેવે લાગ્યા ઝાડી તેનો હાથ. ૧૬ અરે ભક્ત સાં-
 ભળ મુજ વાણી આ વખતે નીરધાર; તારાથી છોટા નથી
 હુંતો રહ્યો રહ્યમાં સાર. ૧૭ સર્વ જગામાં મુજને દેખે ભે-
 હ રહીત જે જે જન; તેને માયા બાધ કરે નહીં વ્યથા ન પામે
 મન. ૧૮ તે વિશે અતિજ્ઞાન ભરેલો પુરવેનો ઇતિહાસ; વી-
 સ્તારી સાંભળાણું તુજને સાંભળને પ્રકાશ. ૧૯ કોઈ વખતે
 યદુકુળનો ધરડો યદુરાજ બળવાન; વન વીસે નીકળ્યા-
 તા પોતે ફરવાને નીદાન. ૨૦ તે વખતે અવધુત દીકા ત્યાં
 અત્રી રૂશીના તંન; તેનો પુષ્ટ શરીરે સાજ તેજસ્વી પાવં-
 ન. ૨૧ તેને દેખી પુછવા લાગ્યા યદુરાજ તે કાર; અહો થો-
 ગી કેમ એકલા રહોછો આ વનમાં નીરધાર. ૨૨ વળી લુ-
 ગડાં ને અન્ન વીના કેમ કાયાથી છો પુષ્ટ; તે સવળું વી-
 સ્તારી કહોને સાંભળી થાઉં સંતુષ્ટ. ૨૩ ત્યારે અવધુત કે-

વા લાગ્યા સાંભળને તું રાય; હું મારી સમજણથી વધુ-
 એ પુષ્ટ રહું સદાય. ૨૪ જેને નથી આત્માની બુદ્ધિ તેતો
 મુરખ જન; તેને શાસ્ત્ર ભણે શું થાયે સત્ય કહું વચન. ૨૫
 વીશય ભોગને નિંદ્રા કરવી ખાલું ભય નીરધાર; તેતો પ-
 શુ ને માણસમાં છે પરંપરાથી સાર. ૨૬ તેમાં જેને જ્ઞાન હો-
 ય છે તેતો માનવી દેહ; ખીજા સરવે પશુ પ્રમાણે શ્રંગ બી-
 નાના એહ. ૨૭ ઇંદ્રીઓ છતાય પોતાની તેતો મીઠા સમા-
 ન નિકર એ શત્રુથી ભુંડી વેદ કહે નીહાન. ૨૮ દુરલભ આ-
 મુને દેહ પામી ઓળખ્યો નહીં આત્માય; તેને આત્મહત્યા-
 રો ભણો જીવ્યું એળેભય. ૨૯ ચોવીસ જણથી જ્ઞાન પામીને
 કર્યા ગુરૂ મેં જેહ; તે સંપળું આખ્યાન વરણું સાંભળ તજી
 સદેહ. ૩૦ પ્રૈવી વાયુ વ્યૌમ અને જળ અગ્ની રાત્રીનાથ;
 રવી હોલો ને અજગર સીંધું પતંગ તેની સાથ. ૩૧ ત્યમ
 મધમાંખી હાથી હરણી મીન પીંગળા નાર; કુરર કુમારી
 અલંક નાનું સર્પ અને લવાર. ૩૨ કરોળીયોને ભમરી સુંદ-
 ર વળી પોતાની કાય; એવી રીતે ચોવીસ જણથી લીધી
 શુભ શીક્ષાય. ૩૨ ॥ વલણ ॥ ત્યારે પછી અવધુત કહે ય-
 હુને ગુરૂની વાતરે; દુર્ગો કહે શ્રોતા મુણે તેનો કહું સાક્ષા-
 તરેરેરે. ૩૩ ધૃતિ શ્રી પાંડવ ચરિત્રે કવિ દુરગાશંકર રીર-
 થીતે મહાભારથાતર ગત મુશળ પરવણી ઉદ્ધવ કૃષ્ણ સંવા-
 દો નામ ત્રીઓ અધ્યાય. ॥ ૩ ॥

કડવું ૪ થું.

॥ રામ માફ ॥ પછી અવધુત બોલ્યા વચન, મુણ વ

હુરાજી બળવંન; કહું વીસ્તારી ગુરૂની વાત, જેથી ઉપજે
જ્ઞાન અમાધ. ૧ ખેદે પૃથ્વીને સધળા પ્રાણી, મળમુત્ર કરે
નીરવાણી; તહથી કરે સહન એહ, નથી જાતીજ પાળે તે-
હ. ૨ તેવા હૈવાધીન એવા જન, કરે પીડા કદી મારે તન;
તોયે કહિં છું તેને આશીશ, ક્ષમા રાખી અતિ તેણે દીશ. ૩
જાયુ સરવ ઉપર થઇ જાય, તોયે નિહોશી રહે છે સદાય;
સારી માઠી સુમધીજ જેહ, નથી રાખતો પાસેજ સૈહ. ૪
તેજો સંસારમાં કડું સાર, તહથી નવ ચુકું વીચાર; વીધય
કરતાં વીશયનું ફળ, નથી ગ્રહણ કરતો પ્રબળ. ૫ તેમસ-
ધળે બ્યથ્યું આકાય, ઘટઘટની માંઘ પ્રકાશ; તોય જીનન
એતો ન કહેવાય, અજ્ઞાને કરી બુદ્ધજ થાય. ૬ તેવી રીતે
બીજા દેહો માંય, બીજન આત્મ ન દેખું હું ક્યાંય; સરવેમાં
દ્રષ્ટી રાખું સમાન, રાગ દેશ તણને નીહાન. ૭ હવે પ્રાણી
તણી સુણો વાત, નીજગુણ ન છોડે સાક્ષાત; સર્વ જીવાને
પરીત્ર કરે, જેમાં પેસે તેવો રંમ ધરે. ૮ તેવો નીશ્વળ
સ્વભાવ જેહ, સંમદોશથી નવ તણુ એહ; જ્ઞાનીને મન જ્ઞા-
ની બ્યગ્રાધ, અજ્ઞાનીને અજ્ઞાની દેખાઉ; રવી કીરણથી રો-
સે છે વારી, પાછુ મેઘદારે આપે ભારી; વળી ઘટાદી પાત્ર-
ની માંય, ભેદ રૂપે ભાસે પોતે ત્યાંય. ૧૦ તેમ હંદ્રીયો થકા
રાજન, વીશયતાંણી લેઉ નીજ તન્ન; તેતો અરથીને આનું
સદાય, પણ લીપ્ત ન થાઉ જરાય. ૧૧ તેવો દેહપાધી જ-
હી જુખ, ભેદવાન હું ભ્રમુ અનુપ; અગ્ની સરવે વસ્તુ ખઇ
જાય, તોયે ભ્રષ્ટ પોતે નવ થાય. ૧૨ હોમે હુત દ્રવ્ય કોઇ
જન્ય; તેને ખાઇને કરે પાવન્ન; તેમ સારૂ માહુ કોઇ પ્રાણી
આપે અન્નાદિક સ્નેહ આણી. ૧૩ તેને ખાઇને નિહોશી ર-

હું અન્ન દાતાતણું સુભ ચહુઃ બ્રીજે ગુણ અમીથકી ભુપ
લીધે દગ્ધપણાનો અનુપ. ૨૪ તેવી રીતે વેરાગ્યે નરેશ, સ-
રવે કર્મ પ્રજાળુ હમેશ; કળાયંદ્રની કહેવાય જેહ, વધે ઘટે
નીરંતર તેહ. ૧૫ પણ પોતે અવીકારી સાર, પુરણ પ્રકાશક
નીરધાર; તેમ જન્માદી જેહ વીકાર, રહ્યા દેહ વીશે નિરધા-
ર. ૧૬ આત્મા તો છે સદા અવીકારી, તેને જાણે મુની પ્ર-
હ્લાર્યાઈ; હવે કપોતથી લીધું જ્ઞાન, તેનો કહું તુને આંણે સ્થા-
ન. ૧૭ જેથી સંસાર ચઢની માંહ, નવ અસક્ત થવાય ત્યાં-
ય; કપોત પક્ષીએ આણી ઉમંગ, કયો કપોતની કરે સંગ.
૧૮ થઈ તે થકી તેને પ્રજાય, ત્યારે ત્રસ્યા વધી પડી રાય;
એવામાં હોડોહોડી પ્રત્યક્ષ, ગયાંત્રેવા માટે કંઈ ભક્ષ. ૧૯ તેણે
સમે હીંચકે તે કાળ, નાંખી બચ્યાંના ઉપર જાળ; ત્યારે ક-
પોતની આવી ત્યાંય, તે ઠાર, પડી જાળની માંય. ૨૦ એ-
વું વિપ્રીત દેખી તે ઠાર, પડી જાળમાં પોતેજ સાર; તેથી
કપોતને થયો ખેદ, મુરછા પ્રાપ્ત થઈ નીરવેદ. ૨૧ અરેરે મા-
રી પત્ની ને બાળ, તેનો નાશ થયો આણે કાળ; માટે જીવી
ને શું કહું આજ, હું પણ પ્રાણનો કરતાજ. ૨૨ એવું સમજી
કપોત ત્યાંય, પડ્યો પોતે પણ જાળની માંહ; એમ કુ-
ટુંબા શકતથી રાય; કરી પક્ષીએ આત્મ હત્યાય. ૨૩ તેવું દે-
ખીને અદ્ભુત કામ, તજ્યું કુટુંબ મંતો તમામ; જેણે ક-
રી મુખી છું હમેશ, નથી કોઈ દહાડો થાતો ક્લેશ. ૨૪ તે
મ અજગરતો નીરધાર, પડ્યો રહે મુખ વિકાશી સાર; તે
માં આનાયારો આવે જેહ, તેનો ભક્ષ કરે છેજ તેહ. ૨૫ તેવું
દેખીને હુંતો હમેશ, નથી પ્રયાસ કરતો લેશ; એક આસને
એથી રાજન્ન, ધરૂં ધ્યાન સદાય પાવન્ન. ૧૬ કેમજે મુખધ

દ્રીયો કેરું, દુખદાહકિ અંત્યે ઘણેરું; સ્વર્ગ નક મળે એ રી સ-
ત્ય, નથી જાતી જન્માદી વીપત્ય. ૨૭ હવે સીધુ ત્રિશે અ-
ભીરામ, આવે સરીતાવહિ તમામ; તોય વધે નહીં કદી એ-
હ, તેમ જાતાં ઘટે નહીં તેહ. ૨૮ તેવી પ્રાપ્ત થતાં કંઈ વસ્ત
વળી નાશ થાયે તે સમસ્ત; હર્ષ શોક તો હું નવ પામું, સ-
ર્વકાળની માંય વીરામું. ૨૯ પડે પતંગ દિપતી માંહ, પ્રાણ
જાય છે તેહનો ત્યાંય; તેને જોઈને હું તો રાજન, દ્રષ્ટી મોહ-
ન થાઉ અધન્ન. ૩૦ દ્રવ્ય તારણિથી છોટા રહુ, સચ્ચીદાન-
હ મુખથી કહું; જીવો મક્ષીકા કેર અજ્ઞાન, મધમેગું રે એ-
હ સ્થાન. ૩૧ તેને લોલથકી નવ ખાય, ઉપર બેસી રહે છે
સદાય; તેવામાં આવે પારધી જન, તેતો પુટા હરે બળવાન.
૩૨ ત્યારે હાથ ધસે સુણ રાય, કેટલીઓનાતો પ્રાણ જાય; એવું
દેખી હું તો નીરધાર, નથી સંગ્રહ કરતો લગાર. ૩૩ તૃપ્ત
થાતાં વધારાનુ અન્ન, નવ રાખી મુકું કોઈ દત્ત; જેથી આ-
નંદ રહે છે અપાર, ચીંતા પ્રાપ્ત ન થાયે લગાર. ૩૪ કરી
કાષ્ટની હાથણિ જોઈ, મોહ પામે મુકે ડોક શોધ; તેથી પડે
અજાડીની માંહ, નીત્ય પસ્તાય છે પછી ત્યાંય. ૩૫ તેવું
દેખી મોટા મુનીરાય, નથી દ્રષ્ટીએ જોતા ત્રીયાય; કાષ્ટ પુ-
તળીનો પણ તેમ, નથી સ્પર્શ કરતા આણી પ્રેમ. ૩૬ મગી
રાગ સુણી સ્તબ્ધ થાય, તેથી પારધી હણે તદાય; માટે પ્રા-
પ્ત્ય આણું વાત જોહ, નથી સુણનો આણીને સ્નેહ. ૩૭ અ-
પ્સરા માનથી જીવો ભુપ, ભુલ્યા શ્રંગી પોતાનું સ્વરૂપ; મો-
હ પામી થયા બ્રહ્મ ત્યાંય, તપ હાર્યા તેવું કાણુમાંય. ૩૮ મીન
માંસના લોભે હણાય, કોટા વાગે તેથી પ્રાણ જાય; તેવું દે-
ખી મોટા મુની જન, સ્વાદ કર્તા નથી નીશ દત્ત. ૩૯ જે-

છે જીતી નથી રસનાય, તેતો અજ્ઞાની પ્રાણી કહેવાય; હવે
ત્રણાતણી મુણે વાત, જેથી ઉપજે શાન્તિ સાક્ષાત. ૪૦
પુર્વે વીદેહ નગ્રમાં સાર, હતી પીંગળા મુણકા નાર; તેણે સ-
ત્રી પડી તે વેળાય, કરી સ્થાનકમાંહી શોભાય. ૪૧ શઞ્ચા
પાથરી શ્રેષ્ઠ રાજન્ન, પછી ચીંતવ્યો પુરૂષ મન્ન; દ્રવ્ય ઇ-
ચ્છાથકી એહનાર, જીવે ખારીએ વારંવાર. ૪૨ તેથી ની-
દ્રાતજી ઉતકર્ષ, તોય આવ્યો નહીં કોઈ પુરૂષ; થયો એવા-
માં પ્રાતસ્કાળ, ત્યારે પામી તે ખેદ વિશળ. ૪૩ નીજ બુ-
દ્ધીને ધીકકારી રાય, રૂપ ગુણ કળાને તદાય; એવું દેખીને
હુંતો ભુપાળ, નીરાશી રહું છું સદાકાળ. ૪૪ કંઈ બ્રહ્મ
ગુરૂનું ભજન્ન, આશા ત્રણા છોડી નીજ મન્ન, તેણે કરીને
પસ્તાવો થાય, આઠે જામ આણંદમાં જાય. ૪૫ ॥ વક્ષણ ॥ હ-
તાત્રેય એમ આપતા નૃપને નિરમળ જ્ઞાતરે; દુરગો કહે તે
તો કહે ઉદ્ધવને ભગવાનરેરેરે ૪૬ ધૃતિ શ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી
દુરગાશંકર વીરચીતે મહાભારથાંતર ગત મુશળ પર્વણી અ-
વધુતેણુ યદુ પ્રતિ નીજગુરૂ દર્શિતો નામ ચતુર્થો અધ્યાય. ૪

કડવું ૫ મું.

॥ રાગ સામેરી ॥ વૈશમપાય એણીપરે બોલ્યા મુણ
સત્યવાદી રાય; વળતી હતાત્રૈ નૃપને કે છે નીર્મળ જ્ઞાન કથા-
ય ૧ કુરર નામનો પક્ષી તેણે માંસ ગ્રહું મુખમાંય; ત્યારે તે-
ને બીજાં પક્ષી વઢવા લાગ્યા ત્યાંય. ૨ એટલે તેણે નાંખી દી-
ધું માંસ ગ્રહેલું એહ; તેથી તેને શાન્તી આવી તેમાં નહીસં-
દેહ. ૩ તે જોઈ વીશયોદ્ધભવ વસ્તુ ઈંદ્રીય વલ્લભ જેહ; તે-
ને મેંતો નાખી દીધી તજીને તેનો સ્નેહ. ૪ કારણ કે વીશ-
યોદ્ધભવ વસ્તુ દેખી દ્રષ્ટે સાર; પ્રાણી પ્રાણીના દેશી થાએ

પક્ષીવત નીરધાર. ૫ બાળકને નીંદા સ્તતીનું નથી દીલમાં જ્ઞાન; સર્વ કાળ આનંદી રે' છે કુખાતણું એક ભાન. ૬ તેની રીને માન અને અપમાને કરીને રાય; હર્ષ શોક પામું નહી હુંતો આનંદી સદાય. ૭ તે પ્રમાણે કુમારીથી ગણ લીધે મેં જોહ; તે સરવે તુજને સાંભળાવું સાંભળજે યદુ એહ. ૮ એક વખત શીક્ષા માટે હું ગયો ગામની માંય; ત્યારે એક કુમારી દીઠી વણ પરણેલી ત્યાંય. ૯ તેને ઘેર ગયો તે કાળે દીઠો એક પ્રકાર; પરદેખી પરાણા ત્યાંનો આઠ્યાતા નીરધાર. ૧૦ માત પીતા તેના ઘેર નહોતાં હતી એકલી બાળ; તેણે ડાંગેર ખાંડવા માંડી પ્રેમ થકી તતકાળ. ૧૧ ત્યારે કરનાં કંકણ તેનાં ખડખડીયાં તદાય; ૧૨ તેથી તેણે એક કાઠીને એક રાખીયું રાય. એટલે ખડખડ થાતું તું તે બંધ રહું તે કામ; ત્યારે સ્ત્રીને સાડ લાગ્યું અંતરમાં અભીરામ. ૧૩ તે દેખી વિચાર કર્યો મેં સાંભળને ભુપાળ; બહુ જાણના સંયોગે થાએ ખટપટ કોઈ કાળ. ૧૪ એવું દેખી આલ્યો હુંતો ત્યાં થકી નરેશ; માટે એકલો વનમાં રહીને સંભાર મુદેશ. ૧૫ તેવો એક દીવસ મેં દીઠો લવારનો તો ખેલ; બાણ બનાવા બેઠોતો તે મેળવી સવળો મળ. ૧૬ તે વખતે તેની આગળ થઈ ચાલી ભુપ સવારી; પણ તેણે કશું એ નવ દીઠું એક ચીતથી ભારી. ૧૭ તે પરમાણે બહુ બનીના વીશય ભોગ દેખાય; પણ ચીત માડ વ્યગ્ર ન થાશે હ્રો નહી એકતાય. ૧૮ તેણે કરીને તાપ ત્રીવેધી નથી પીડતા તંત્ર; નીશ્વળ થઈ અંત ધ્યાન થાયછે તપ તીરથ પાવંત્ર. ૧૯ તેમ સર્પ વસવાને માટે નથી કરતો પ્રયાસ; પી કીલીલા રાક્ષમાં રહે છે સત્રી દીન પ્રકાશ. ૨૦ તેણું દેખી મે

નવ ક્રીધો અદારંભ રાજન્ન; ગીરી ગુફા મેદાનમાં રહું છું
 શાન્તી પામી મનં. ૨૧ અદારંભ કરવાથી જીવને ઉપાધી
 બહુ થાય; પડે આખડે ત્યારે ઉપજે અંતરમાં ચીંતાય. ૨૨ ક-
 રોળીયો પોતાના સુખથી તંતુ કાઢે સાર; તેની જાળ બ-
 નાવી સુંદર તેમાં રહે નીરધાર. ૨૩ તે રીતે કીધેલી જાળને
 કાઢ વચને બધું જાય; એવો હરી માયાનો આતો ખેલ બ-
 ધી કહેવાય. ૨૪ પ્રથમ વીશ્વ ઉપજાવે પોત પોતાથી રાજનં;
 ત્યાર પછી સરવેને કરશે પ્રલય વીશે પ્રાશન્ન. ૨૫ એવું સ-
 મજી એ માયાથી દુર રહું સહાય; જેથી કશું આવર્ણું નડે
 નહીં છેવટ મુક્તિ થાય ૨૬ ભમરી ધર કાઢવનું કરીને એ-
 જ મુકે તે માંય; વળતી તેને સ્નેહ ધરિને ચટકો મારે ત્યાં-
 ય. ૨૭ તેથી એજ મટીને એતો ભમરી નીશ્વ થાશે; પાંખો
 આવી ઉડવા શીખે જ્યાં ધારે ત્યાં જાશે. ૨૮ તે માટે મહા
 મોટા મુનીઓ સ્નેહ ધરી નીરધાર; કશી વસ્તુ ચીંતવતા
 નથી રાખે તત્વ વિચાર. ૨૯ જેજે પ્રાણી જેજે વસ્તુ ચીંત-
 વશે હમેશ; તેતે રૂપે થાયે તેતો તજી પોતાનો વેશ. ૩૦ તે
 થી સડિનો સ્નેહ તજીને રહુ એકલો સહાય; પ્રભુ વીના ચીં-
 તવું નહીં બીજું જાણીને મીથ્યાય. ૩૧ તેવી રીતે નીજવપુને
 મં ગુરમાન્યો આકાળ; તેની સમજણ તુજને કહુછું સાંભળને
 ભુપાળ. ૩૨ જે કાયાના સુખને માટે પ્રાણી કરે પ્રયાસ; સ્ત્રી
 યાદિકને પાળે નીત્યે દુઃખ વેડી પ્રકાશ. ૩૩ તે કાયાતો પડી
 જાય છે તજી મીત્રતા સ્નેહ; એક ઘડી રાખી નથી રહેતી
 અવધી નીત્યે એહ. ૩૪ તેવું સમજી માફ એવું નથી મા-
 નતુ મનં; નીર મંબંધી રહું છું નીત્યે જગત વીશે પાવં-
 ન. ૩૫ કંઈ વસ્તુની આશ ન કરતાં કર પરમારથ કાજ;

જેણે કરીને કર્મ ન વળગે કૃપા કરે પ્રજરાજ. ૩૧ એવી
રીને અવધુત કે છે સાંભળોને રાજન; ચોવીશ જણથી
જ્ઞાન પામીને કર્યા ગુરૂ બળવન. ૩૭ જેમાં ગુણ અતી ઉ-
ત્તમ દીઠા તેમે લીધો સાર; તેણે કરીને રાજી રહું છું રૂઢ
પુષ્ટ નીરધાર. ૩૮ એવી રીને અવધુત યદુનો ઉત્તમ આ
સંવાદ; શ્રી કૃષ્ણે ઉદ્ધવને કહ્યો આણીને આલ્હાદ. ૩૯ ત્યા-
ર પછી વળી કહેવા લાગ્યા ઉદ્ધવને ભગવાન, સ્નેહ વાત
પડતિ મુકીને રાખો રહ્યમાં જ્ઞાન. ૪૦ હુંતો સઘળે બ્યાપી
રહું છું ઘટઘટમાં હમેશ; મુજ વીના ઠાલી નથી વસ્તુ જડ
ચૈતન અશેશ. ૪૧ જન્મ મરણ મારે વિશે નથી એતો કહે-
વા માત્ર; જેવું મારો ભક્ત ચીંતવે તેવું બતાવું ગાત્ર. ૪૨
ધર્મ ભક્તીને માટે ધરું છું યુગેયુગે અવતાર; તોપણ મુજને
કર્મન વળગે પેસે નહીં વિકાર. ૪૩ મુજ મહીમાને કોઈ ન-
વ જાણે અકળીત છું સહાય; વેદ સરીખા થાકે કહેતાં ભુલા
પડે શીવરાય. ૪૪ નિશ્ચે નગ્રમાં વાસ માયરો નીરગુણ શુદ્ધ
સ્વરૂપ; તેને તો કોઈ વીરલો જાણે ભક્તીથી અનુપ. ૪૫
ભક્ત થકી અળગો નથી હુંતો સદા રહું તે પાસ; રાત દિ-
વસ રક્ષા કરું તેની જાણી મારો દાસ. ૪૬ સેવકની લગ્ન
સાચવતાં જાય કદી મુજ લાજ; તો પણ તે દીલમાં નવ આ-
ણું કરું તેહનું કાજ. ૪૭ તે માટે ઉદ્ધવજી મારી માનોને આ-
જાય; બદ્રીવનમાં તપ કરવાને જાઓ આવેળાય. ૪૮ થા-
ડે દહાડે મુજ ઇચ્છાથી પડશે તમારો દેહ; તે વખતે વૈકુંઠે
આવશે તેમાં નહીં સંદેહ. ૪૯ મુજ આજ્ઞાનો લોપ કરી
કોઈ કરશે શુભ સાધન; તો પણ ભવ બંધન નવ છુટે થારો
નર્ક પતન. ૫૦ એ રીતે ઉપદેશ કરીને શ્રી કૃષ્ણે તે ઠાર;

ચર્ણુતણી પાદુકા આપી ઉદ્ધવને નિરધાર. ૫૧ તેને પ્રેમથ-
ક્રી લેધને ઉદ્ધવજી બળવાન; બદ્રીકાશ્રમ પ્રત્યે ચાલ્યા ન-
મીને તેણે સ્થાન. ૫૨ ત્યારે સઉ યાદવને તેડી વસુદેવ કેરા
બાળ; પ્રભાસ પાટણ માંહી આવ્યા ત્વરાથકી ત્રતકાળ. ૫૩ તે
ઢેકાણે શંખોદ્ધારમાં કર્યું તમામે સ્થાન; ત્યાર પછી મનગમતાં
આપ્યાં બ્રાહ્મણને તો દાન. ૫૪ હોમહવન બાદી સાધન તે
કીધાં તેણે ઠાર; તે પુઠે મધુપ ન કરીને થયા મદોન્મત સા-
ર. ૫૫ વિનાશકાળે બુદ્ધિ બગડી વીપ્રીત સુજી પેર; એક
એકને ગાળો છાંડે ત્યમ ભારી નાંખે ઠેર. ૫૬ સામાસામી
શસ્ત્ર વાવરે હયા તજી સાક્ષાત; પીતા પુત્રનો પ્રાણ હરે છે બ્રા-
તને મારે બ્રાત. ૫૭ વળી પેલા મુશળના રજની ઉગીતી જે
પાન; તેનાં પાંદડાં તોડી મારે એકએકને તે સ્થાન. ૫૮ તે
ણે કસીને શીશ છોદાએ વીપ્ર આપથી નાય; એવી રીતે સર્વે
યાદવ નાશ થયા તદાય. ૫૯ અહુર સાત્વકી સાંબ અનીર-
દ્ધ કંતવર્માને કામ; તે સધળા પણ અત્યુ પામ્યા શેજે તેણે
કામ. ૬૦ તેવું દેખી શંકરશણે યોગ કળાથી ત્યાંય; હસીનાજે
તાં દેહ પડીઓ ગયા સ્વધામની માંય. ૬૧ તે વખતે દા-
રક શારથીને કેહેવા લાગ્યા સ્યામ, અરે બાઇતું સાંભળ
હવે મુજ વાણી અભીરામ. ૬૨ મારો દેહ પડ્યા પછી જા-
જે દારામતી સાર, તે પુઠે સરવેને કેજે આવો આ પ્રકાર. ૬૩
વળી અરજુન આવ્યા તે તેને કેજે મારા વીર, સર્વે જણને
તેડી જાએ રાખી મનમાં ધીર. ૬૪ કારણ કે બે ચાર દીવસ
માં વીઘ્ન કારમું થાશે; કનકપુરી દારામતી તેતો સાંધુમાં
બાળાશે. ૬૫ તે માટે પારથને કેજે સંદેશો સાક્ષાત; તેણે
કસીને મુકિત પામીશ નીચે મારા બ્રાત. ૬૬ એવું સાંભળી

હાડકને તો ઉપજ્યો મનમાં ખેદ, તો પણ હરી આજ્ઞા પા-
ળીને ઉભા ત્યાં નીરવેદ. ૧૭ ઘણા દીવશ રથ હાક્યો જો-
ણે ગ્રહી પસોણો રાશ; તેનાથીતો કેમ જીરવાયે પ્રયણનો
વીલાસ. ૧૮ ॥ વલણ ॥ વળતી વનમાળી વીણ, વીશ્રત-
ણા કીરતારરે; પ્રક્ષની નીચે આવીઆ, દુરમાનો શીરદારરેરે-
રે. ઇતિ શ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરમાશંકર વીર ચીતે મહા-
ભારથાંતર ગત મુશળ પર્વણી કૃષ્ણેન યાદવાસ્થળી કતા-
નામ પચ્ચમે અધ્યાય. ॥ ૫ ॥

કડવું ૧ હું.

॥ રાગ માઝ ॥ બોલ્યા વૈશમપાયન વાણ. સુણો ભુ-
પ ચતુર સુભણ; પછી યાદવનાથ કૃપાળ, બેઠા પીંપળા
નીચે ઢ્યાળ. ૧ તેને મુળે એટલી તદ્દાય, પગ ઉપર ચઢા-
વ્યો પાય; આવ્યા તે સમે દેવ આકાશ, પ્રભુની લીલા જો-
વા પ્રકાશ. ૨ તેતો સ્તુતી કરે તેણે ઠાર. જયજય પ્રભુ અ-
વતાર; એવામાં એક પારધિ જન્ન, આવ્યો ધનુશ લેઈ રા-
જન્ન ૩ તેણે દુર રહી શુભ વર્ણ, દીઠો યાદવ નાથનો ચર્ણ;
તેમાં પદમ છે તે તો શોભાય, જાણે વીહંગ પક્ષીની કાય. ૪
તેથી જાંતી પામી નીરવાણ, માર્યું હોંસકે તીક્ષણઆણ; તે
તો વાળુ પ્રભુને જો વારે. દીવ્ય રૂપ થયાછેજ ત્યારે. ૫ ભુ-
જ ચ્યારને તેજ અપાર, શંખચક્રાદી આયુદ્ધ સાર; હેવા
રૂપ થકી તેણે દીશ, ચઢ્યા ગરૂડ ઉપર ઇશ. ૬ તેણે સમેદે-
વે નીરધાર, કરી પુષ્પની વ્રષ્ટી અપાર; વાગે દુંદભી આ-
કાશ માંય, નાચે અપ્સરા ઇંદ્રની ત્યાંય ૭ રાગ સુંદીર ગં-
ધર્વગાય, વેદ વખાણ કરે તદ્દાય; એવું જોઈ પ્રભુનું પ્રયાણ,
જયજય કહે સુલપાણ ૮ સુણો શ્રોતા તમે આણે સ્થાન,

૬૩ શંકા તણું સમાધાન; કોટી બ્રહ્માંડ કેરો જે નાથ, તેતો હ-
 ણાયા હીમર હાથ. ૯ તેણું કારણ એહ પ્રકાશ, બીજી ઠેકાણે
 વર્ણવ્યું વ્યાસ; બાણ મારનારો પુરૂષ જેહ, હતો પુર્વે વાન્નર
 દેહ. ૧૦ વાળી નામ તેનું નીરધાર, ક્રીષ્કીંધા નગરીનો
 રહેનાર; તેણે સમે બ્રહ્માંડના ભુપ, હતા ક્ષત્રીમાં રામસ્વરૂપ.
 ૧૧ ત્યારે વાળી તણો ક્રીધો નાશ, પછી આપીયું વેણ પ્ર-
 કાશ; જ્યારે કૃષ્ણ રૂપે હું થઇશ, તેહ કાળે આ વેર દેઇશ.
 ૧૨ માટે બાણ તેહનો આણે ધાર, કયો કપા થકી અંગીકાર;
 બીજી કારણ સાંભળો જન્ન, જેથી સંશય ના રહે મન. ૧૩
 પેલા મુશળને થોડો ભાગ, મળ્યો માંછલાંએ બેઠા લાગ;
 તેને હીમ્મરે ચીરી જે વાર, ભાગ લોહનો નિકળ્યો ત્યારે.
 ૧૪ તેનું બનાવ્યું સુંદીર બાણ, વાગ્યું પ્રભુને તે નિરવાણ;
 તેથી તત્કાળ લીલા વિસ્તારી, શ્રાપ વિપ્રનો પોતે વિચારી.
 ૧૫ ગયા સ્વધામે વૈકુંઠરાય, જેનો અગમ્યછે મહીમાય;
 ભતાં ભતાં કળા એક ક્રીધી, શક્તિ અરજીનની તાણી લી-
 ધી. ૧૬ જેણે કરી જીત્યો સડે ભુપ, હર્યું સામ્રથ એહ અનુ-
 પ; સત્ય ધર્મ ધરામાંથી જેહ, ગયા પ્રમુતી સંગથે તેહ.
 ૧૭ બળ કળીનું વાઘ્યુ તે ધાર, હરી ઇચ્છા થકી નીરધાર;
 એણું દેખીને દારૂક જેહ, આવ્યો દ્વારામતી વિશે તેહ. ૧૮
 કહ્યો સર્વને તે સમાચાર, યાદવાસ્થળી કેરો પ્રકાર; સુણી
 સરવેને ઉપજ્યો શોક, કલેશ કરવા માંડ્યો અલોક. ૧૯
 પછી અરજીને સાંભળી વાત, ત્યારે કરવા લાગ્યો આંસપાત;
 મુછાં પામી પડ્યો હેડો ભુપ, કરે વીલાપ ત્યાંનો અનુપ.
 ૨૦ અહો નાથ હગો કયો ભારી, મુને મુકીને ગયા મોરારી;
 ધણીવાર રાખી મારી લાજ, કર્યું કોંકરના જેણું કાજ. ૨૧

છેવટ તરછોડયો તમે માહારાજ, નવ ઘટયું એ તમને આજ;
 એવાં વીલાપી કહી વચન્ન, શાન્તિ પામ્યો કુન્તા કેરો તન્ન.
 ૨૨ ત્યારે સારથી બોલ્યો તે ઠાર, સુણો પાંડુ રાજના કુમાર;
 મુને કૃષ્ણે કહી છે જે વાત, કહ્યું તમને તેતો સાક્ષાત. ૨૩
 સર્વે કુટુંબ એમનું જોહ, તેતો સોંપ્યું તમનેજ એહ; માટે
 તેડી જાણ્યો તેને રાય, હસ્તીનાપુરમાં આ વેળાય. ૨૪ એવામાં
 શ્રી કૃષ્ણ કેરી નાર, થઈ સતી પ્રભુ સાથે સાર; વળી બીજી
 ચાહવની વાંમ, બળી મુઠ પોતે તેણે ઠામ. ૨૫ તેમાં સાંભ-
 લી ભુપ કુમાર, રહી જીવતી કેટલી નાર; તેને તેડીને કુંતા-
 નો તન્ન, ચાલ્યો હસ્તીનાપુર પાવંન. ૨૬ ત્યારે મારગ માં-
 હી સાક્ષાત, મળ્યા હોટર કાબાની જાત; તેણે યુદ્ધ કર્યું અ-
 તીધાર, તેથી હારીઓ ઈંદ્ર કીશોર. ૨૭ પછી તસ્કરોયે તે-
 ણે ઠાર, હર્યા સ્ત્રીયો તણા સણગાર; તેહ જોઈ રહ્યો ગુડા કે-
 શ, પણ ચાલ્યું નહી લવ લેશ. ૨૮ હેવી હૈવ ગતી મુણ રા-
 ય, કોઈ પ્રાણી થકી ન કળાય; જેના બાણના મારથી સાર,
 હાર્યા ઉમા તણા ભરથાર. ૨૯ તેનું તે બાણને તેહ આપ, તે-
 મ અરજીન તેનો તે આપ; તોય કાબાથી હાર્યો તે ઠામ, એ-
 વી ઇચ્છા પ્રભુની તમામ. ૩૦ હવે કુરુપુરીમાં સાક્ષાત; થ-
 વાં લાગ્યા ધણા ઉતપાત; રડે શ્રાવને કર્કળે કામ, અશ્વ હા-
 થી ઝુરે મમાભાગ. ૩૧ વાયુ ધોર ભયાનક વાય, જાણે દિ-
 શાઓમાં લાગી લાલ્હ; થયો આદીત્ય ધુધળો વર્ણ, દાઢે તા-
 રા ઢૂટી પડે ધર્ણ. ૩૨ અતી વીહયુતનાપાત થાય, મેઘ રક્ત
 નો ઢળે જણાય; હેલું દેખી યુધીષ્ઠીર ભુપ, થયા ચીંત્યાથી
 બ્યાકુળ રૂપ. ૩૩ કરવા લાગ્યા તે કાળે રૂદ્ધન, અરે અબો
 નહીં અરજીન; એને વીતી ગયા બહુમાસ, હારીકાં નગ્ર માં-

હી પ્રકાશ. ૩૪ અહો આચાર્ય હાલું જણાય, હરી રહીત થૈ-
શું ધરાય; જેણે ઉગાર્યા વારંવાર, તેણે તજ્યો હશે દેહ સા-
ર. ૩૪ કૃષ્ણ પ્રત્યક્ષ છતાં સાક્ષાત, નવ થાય આવા ઉતપાત;
માટે દ્વારામતીમાં વિશાળ, કશું વિકન હશે આણે કાળ.
૩૬ એવો પસ્તાવો કરી તે ઠાર, ધર્મ ઉદ્દેગ પામ્યા અપાર;
ખાન પાન ગમે નહી લેશ, રહે અંતરમાં અંતી કલેશ. ૩૭
મ બલણ ॥ એવામાં યાત્રા કરી, આવ્યા ભક્ત વીદુરરે; દુઃ-
ખે કહે તેનો મળ્યા, ભાવ થકી ભરપુરરેરે. ઇતીશ્રી પાંડવ
ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વિરચીતે મહાભારથાંતર ગત મુ-
શળ પર્વણી કૃષ્ણ સ્વધામ ગતો નામ શણે અધ્યાય.

કડવું ૭ મું

॥ રાગ સામેરી ॥ વૈશમપાયન એણીપેર બોલ્યા મુ-
ણ સતવાદી ભુપ, યુધીષ્ઠીર વીદુરને દેખી શાન્ત થયા અનુ-
પ. ૧ વળતી પોતે પુછવા લાગ્યા ગદગદ થઈ તે ઠાર, અહો
વીદુર દ્વારામતિ કેરો કહોને સમાચાર. ૨ જેણે હમને દુઃખ
જાળથી ઉગાર્યા બહુ વાર, તેવા હરી સંભરેછે વળી કો-
ઈ હહોડો નીરધાર. ૩ સર્વે યાદવ સુખીયા છે કે દુખીઆ
આણે કાળ, તે સઘળા શું કામ કરેછે તે કહો દાશી બાળ.
૪ તેમ તમે ક્યાં ક્યાં જઈ આવ્યા તીરથમાં રાજન્ન; તે
સરવે વીસ્તારી કોને જે મુણી થઉ પાવન્ન. ૫ તમ જેવા
હરી ભક્તને અડક્યે તીરથ પાવન થાય, દર્શનથી દુઃખ જા-
યે તતક્ષણ જ્ઞાન રહ્યમાં થાય. ૬ એવાં નૃપનાં વાક્ય સુ-
ણીને વીદુર વદા તે કાળ, યદુ કુળના ક્ષય વીના કીધી સર્વે
વાત વીશાળ. ૭ કારણ કે તે વાત મુણીને ઉપજે ધર્મને
કલેશ, માટે એટલુ છાંતું રાખ્યુ વીદુરે નરેશ. ૮ વળતી ભો-

જન કરીને મુતા રાત્રીએ પ્રકાશ, એટલે વીદુર આઠ્યા પો-
 તે અંધરાયની પાસ. ૯ ગાંધારી ધૃતરાષ્ટ્ર એ બેઠે તે કેવા
 લાગ્યા સાર, અરે મુરખ કયમ બેસી રહોછો, આ વખતે ની-
 રધાર. ૧૦ ઘોર કળી આઠ્યો તે ભુઓ વીપ્રીત આ વેળાય,
 માટે હીત કરો આત્માનું ધારો નહીં મળે ફરી આકાય. ૧૧ જ્યે
 પુત્ર તમારા માર્યા તે આપે છે અન્ન, તેને ભક્ષ કરી મુઘ રોછો
 જયમ અજગર બળવંન. ૧૨ શત્રુનું આપેલું ખાવું શ્વાન
 ની પેઠે સાર; તેથીતો વીષ્ટા બહુ સારી જીવતને ધીક્કાર. ૧૩
 કયા જર્જરી ભુત થઈ પણ જીવ્યાની છે આશ; અરે આ-
 થી આશ્ચર્ય શું બીજું વિશ્વની માંય પ્રકાશ. ૧૪ એવાં ભક્ત
 નાં વાક્ય સુણી ધૃતરાષ્ટ્રને તેની નાર, વીદુરજીની સાથે થ-
 યાં બવાને તૈયાર. ૧૫ પાછલી ખટધડી રાત્રી રેતાં દાશી
 કેસ તન્ન; કંપતીને તેડીને ચાલ્યા વન્ન વિશે પાવન્ન. ૧૬
 ધર્મ રાય તે નથી બળુતા આવી છે નીંદ્રાય, ત્યાર સોરા
 વીદુર તેને લેઈ વેગે ચાલ્યા બાય. ૧૭ તે વનમાં ધૃતરાષ્ટ્રે
 પાડ્યો યોગ કળાથી દેહ, ગાંધારી સતી થઈ પુઠે તેમાં નહી
 સદેહ. ૧૮ એવું દેખી વીદુરજીને ઉપજ્યો બહુ સંતોષ,
 અન્ન હાતાનું સાડ ઇચ્છ્યુ નવ રાખ્યો મન રોશ. ૧૯ જે
 પ્રાણી જેનું ખાઈને અવગુણ માંને મન, વળી તેનું તો
 ભુંડું ઇચ્છે દુઃખ દેછે બળવન્ન. ૨૦ તે પ્રાણી કુતરાથી
 ભુંડે નર્ક વિશે નહીં ઠામ, કોઈ કહ્યે મુક્તિ નવ પામે કૃ-
 પા કરે નહીં રામ. ૨૧ પ્રાતાઃકાળે ધર્મ બળીયા બળી સર્વે
 વાત, ત્યારે તતક્ષણ શોક ખામીને કીધાં આંસુ પાત. ૨૨ એવા
 માં અરજીન ત્યાં આઠ્યો સુણ જન્મેજય રાય, તેતો નીચું
 શીશ નમાવી ધર્મને લાગ્યો પાય. ૨૩ તે વખતે શોકાતુર હિંદો

પારથને ભુષાળ; ત્યારે તેને પુછવા લાગ્યા યુધીષ્ઠીર તતકા-
ળ. ૨૪ અરે બ્રાત કયમ ઉદાશીછુ સાચી કેને વાત, વળી
મુખકુ દીસે કયમ ઝાંખુ તેજ રહીત સાક્ષાત. ૨૫ ના કરવા-
નાં કૃત્ય કર્યાથી આવિ રીતે થાય, તેતો હું તુજને સંભળા-
વું જેથી સંશય જાય. ૨૬ સમજણમાંકે અણુ સમજણમાં
કરશે જે વ્યભીચાર; તેવી રીતે શ્રીકૃળ કેરૂ પીશે સુંદરી
વાર. ૨૭ ત્યમ વીધવાને ગર્ભિણી ગુણકા રજસ્વળા હોય
જેહ; તેની જોડે ભોગ ભોગવે તજ મનથી સદેહ. ૨૮ મહ
ભોજનને જીવ મારવો કરવું મીથ્યા વેર, તેવું ધરડાં
ખાળક પેલું જમવું આનંદ ભેર. ૨૯ આવાં હીંણાં કર્મકર્યા-
થી થાશે ઝાંખુ તંન, તેમાંનું નીશ્ચે કંઈ થયું તારાથી અર-
જન. ૩૦ એવું સાંભળી પારથ બોલ્યો મહગદ કંઠે વાણ,
અરે બ્રાત શ્રી કૃણે કીધું વૈકુંઠ પ્રયાણ. ૩૧ યાદવ સર્વે મૃત્યુ
પામ્યા મહી મહી કરીને કલેશ, દ્વારામતી સીંધુએ બોળી
આ વખતે નરેશ. ૩૨ પ્રભુએ મારૂ બળ હરી લીધું, સત્ય
કહું છું બ્રાત; જેથી ચોરે લુટ્યો મુજને મારગમાં સાક્ષાત. ૩૩
જેના બળથી શીવને જીત્યા સ્વર્ગે ભણ્યો વિધાય, ત્યાં રા-
ક્ષસ લોકોને મારી મુરની કીધી સાય. ૩૪ વળી દ્રુપદની પુ-
ત્રી આણી મચ્છને ભેદી બ્રાત, ત્યમ સવળા રાજની મધ્યે
કીધી મોટી ખ્યાત. ૩૫ તે રીતે મધવાનું બાળ્યું ખાંડવ વ-
ન નીરધાર; લંકાપુરીથી સોનું આણ્યું જીતિ પવન કુમાર.
૩૬ એ રીતે કૌરવ રત્નાગર ઉતર્યો રણમાં પાર, દ્રોણ લી-
સ્મને મણે પમાડ્યા માર્યો મુર્ય કુમાર. ૩૭ તેવા હરીયે ઠ-
ગ વિદ્યા કરી છેતર્યો મુજને આજ, એતો નવ મુજથી સે-
વાયે કથળ્યું સર્વે કાજ. ૩૮ એકઠા ખાતા ફરતા એ-

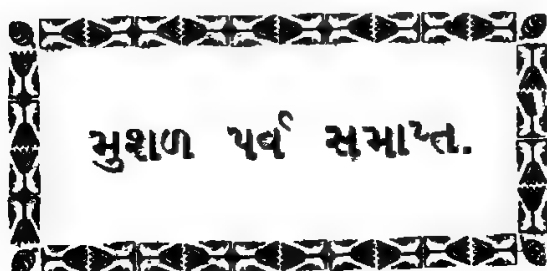
કઠા સુતા બ્રાત, તે હરી મારો ત્યાગ કરીને ગયા આજ !
સાક્ષાત. ૩૬ એવાં વાક્ય સુણીને કીધો યુધિષ્ઠિરે ખેદ, ત્યમ
આસનથી હેઠા પડીયા મુછા થઇ નિરવેદ. ૪૦ તે સમે કું-
તા મુલદ્રા તેણે જાણી વાત, ત્યારે સરવે કર્યા લાગ્યાં નેત્ર-
થી આંસુ પાત. ૪૧ ત્યાર પછી એક માસ વીતીયો મુણ
જનમેજયરાય તો પણ ધર્મ તણા મનમાંથી નથી મટતી ચી-
તાય. ૪૨ ॥ વલણ ॥ એટલે કળીયુગ આવીયો, યુધિષ્ઠિર
નૃપ પાસરે, દુર્ગો કહે શ્રોતા સુણો, કહુ તે વાત લીલાયરેરેરે.
ઇતિ શ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરમાશંકર વીરચીને મહાભા-
થાંતર ગત મુશળ પર્વણી અરબુન યદુ પુર્યાત ગ્રહે આગતો
નામ સમ્પ્રભો અધ્યાયઃ

કડવું ૮ મું.

॥ રામ લાવણીનો ॥ કળીયુગ કારણ રૂપ ધરી જ્યાં
ધર્મ સભા છે ત્યાં આવ્યો; અરધો દેહ બ્રાહ્મણનો અરધો યવ-
ન તણો પણ બતાલાવ્યો. ૧ પથ્થરની માળા પેહેરીને મુસ્તકને
મુડન કીધું; ઉપવીતને ધારણ કરી પુસ્તક વેદ તણું કરમાં લી-
ધું. ૨ યુધિષ્ઠિરે તેને જોઈને પુછ્યું કેણ અહ્યા ચાચકતું છે,
એક શરીર એ વેશ ધર્યા છે તેહ તણું કારણશું છે. ૩ કળી
કહે સુણ રાય ધર્મતું વાત કહું તુજને મારી, મળવાને માટે
આવ્યોછું જોઈ કીરતી જાહેર તારી. ૪ મુજ ઘેરથી હું મળ-
વા આવ્યો મારગમાં કૌતક દીધું, નીચ કાગ પક્ષીને વીંટી
હંસ તણું ટાળું બેઠું. ૫ વળી એક પાડો પ્રોઠ દેહી છે દ્વાદ-
શ મુખથી ત્રણ ખાએ, પણ નથી થાતું પુર પેટનું ત્રણાતો
વધતી જાય. ૬ એક ઘડાનું પાણી તેણે પાંચ ઘડા એક પુર્ષ
ભરે, તે પાંચેનું પાણી ભરતાં એક અધુરો રહેછે ખરે ૭

માય વાછડી વનમાં બેઠાં વાછડીને ગૌ ધાવે, વત્સ તણા
 રતનમાં દુધ દિહું એહ વણું અહમુત કાવે. ૮ વ-
 ણુ સરોવર સારાં શોભે અનુકીત રચના છે ત્યાંહી, વચ્છું
 મુકી દે છે પાણી છેલ્લાનું છેલ્લા માંહી. ૯ ત્યારે ધર્મે તેની
 સાથે જ નજરે સધણું જોયું, હંસ કુવો ગૌ સરોવર દીઠાં પાછા
 માંતો ચીત પ્રોયુ. ૧૦ વળતી ભુપતિ કેવા લાગ્યા તકંટીતુ
 ક્રોધ આવ્યો છે; માયા કરી મુજને દેખાડ્યું ક્રોધ ક્રોધ
 બનાવ્યો છે. ૧૧ એટલે કળી કે કળીયુગ હું છું નથી ક્રોધ
 બીજે માયાવી; મારા અમલમાં થાશે તેવી માયા મેંતો બ-
 તલાવી. ૧૨ નીચ કાગ જેવો ક્રોધ રાજ અવની માંહી
 અવતરશે, હંસ જેવા બ્રાહ્મણને ક્ષત્રી સેવા સઉ તે-
 ની કરશે. ૧૩ એક પેટને માટે ઉદ્ધમ બાર ગણા સરવે કરશે
 પણ પુરૂ નહીં થાય પેટનું ભટકીને ભુખે મરશે. ૧૪ એક
 તાત તો પાંચ પ્રજાનું દુઃખ પામી પુરૂ કરશે, તે પાંચે મળી
 એક તાતનું કારજ કશુએ નવ સરશે. ૧૫ દીકરીનો પૈશા
 લેઈ માતા પીતા મોજ ગાજ માંણે, ખાનપાન ખુબ રેખ-
 ખ કરે પણ દોશ નહીં દીલમાં આણે. ૧૬ બંધુ વર્ગપર હેત
 નહીં આવે સાસરીયાં સારાંજ થશે, બેન બીચારી જાયનીરાશી
 સાળી સાલ્લો લેઈ જશે. ૧૮ એ પાંચે મુજ કાંમ કલાં ને
 પાંચ ગામમાં હું રહું છું. સોનું સિંહયુત દારૂ હીંસા એજ
 ગામ સાચું કહું છું. ૧૮ સતયુગે દાપર ત્રેતા કરતાં મુજમાં છે
 અવગુણ ભારી; મારા અમલમાં મહા દુખ પાંચે પ્રભુ સ્નેહીપર
 ઉપકારી. ૧૯ હરી સેવકનેશુરો પણ નહીં પેટપ્રજા બહુ પુષ્કારો
 છળભેદીને છૈયાં છોડ પાંખડીતો પુજશે. ૨૦ તપ સાધનને ચા-
 મ સમાધી બ્રાહ્મણ સૌ ભુલી જશે, હરીના ગુણને ઉંચા મુ-

કી ચીત પૈસામાં લલચાશે. ૨૧ અાની રસકસ ચોરી લેશે
અન્ન ઘણું ઓછું પાકે; જાતે દરીદ્રી હોય તથાપી સાંભાનું
ભુંકે તાકે. ૨૨ મીથ્યા ભાષણ મુખથી કાઢે જર કરમ જીવ-
તી કરશે, પુરૂશ ઘણા પણ એવા થાશે પરનારી પુઠે ફરસે.
૨૩ અવગુણ કહેતાં પાર ન આવે ગુણ છે મુજમાં બે કામે
એક મળું દીજને આપેતો સહસ્ર ગણું સરવે પામે. ૨૪ જ-
ન્મ ધર્મે તે પડતાં સુધી તપ કરશે બહુ દુઃખ પામી, પણ મ-
ન વશ કરી ક્ષણું ભજસેતો મળશે દુર્ગાનો સ્વામી. ૨૫ હે-
લું સાંભળી ધર્મરાયને ખેઠ ઘણો મનમાંહી થયો, એટલે ક-
ળીયુગ ઉભોતો તે નિશ્ચે ત્યાંથી ઘેર ગયો. ૨૬ ધર્મે અંતર
માંહી વીચારયું આ યુગમાં કયમ રહેવાશે, બુદ્ધિને મન ભ્ર-
ષ્ટ થાશે ત્યમ જ્ઞાન વાત તે બુધાસે. ૨૭ એમ વીચારી
સ્વર્ગે જાવા મનસુખો મનમાં કીધો, દુઃખ રૂપી ત્રણાને વૈ-
ભવ મન્ન થકી છોડી દીધો. ૨૮ ॥ વલણ ॥ મુશળ પર્વ પુ-
રૂં થયું પોત્તી મનની આશરે, દુર્ગો કહે સહિ બોલજો જય
જય શ્રી અવીનાશરેરેરે ઇતી શ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરમા-
સંકર વીરચીતે મહાભારથાંતર ગત મુશળ પર્વણી ધર્મ-
સ્ય કળીના નીજ રૂપ દર્શીતો નામ અષ્ટમો અધ્યાય.

યાંન પર્વ.

શ્રી ગણેશાયનમઃ અથ યાંન પર્વ પ્રારભ્યતે.

॥ રાગ ભારૂ ॥ બોલ્યા વૈશમપાયન વાંણ, મુણે ભુ-
પ ચતુર મુજાણ; પછી યુધિષ્ઠીરે તેણે ઠાર, કર્યો સ્વર્ગે જા-
વાનો વીચાર. ૧ થયો પ્રભાત કાળ જોડલે, સ્નાન ઠાન કર્યુ-
જ તેડલે; વળતી વીચારીને મનમાંય, તેડ્યા નગ્નના શ્રીમં-
ત ત્યાંય. ૨ તેહ કાળે ઘણા રૂશીરાય, આવ્યા હરી ઇચ્છા-
થી તદ્દાય; બીજી ઉત્તમ વર્ણ અપાર, આવી સભા વીશે
નીરધાર. ૩ તેજે સમે યુધિષ્ઠીર ભુપ, પુછી પારથને વાત
અનુપ; મુણ સંવ્યસાચી મારા બ્રાત, બેસ ગાદીએ તુંતો
સાક્ષાત. ૪ રૂડી રીતથી પાળો પ્રજાય, કરો કુંતા માતની
સેવાય; હુંતો ગાળીશ હીમાળે દેહ, તેમાં નથી જરાય સં-
હ. ૫ એવી પ્રર્મની સાંભળી વાણિ, બોલ્યો અર્જુન ઉદ્દે-
ગ વાણી; અહો બ્રાત શી બોલો વાચાય, તમે વીના
મેં કેમ રહેવાય. ૬ જેમ ક્ષાર વિના લુખુ અન્ન તેમ તમે વી-
ના આ સદન; મોટે મુખ તણું નથી કાજ, હુંતો આવીશ
સંગાથે આજ. ૭ બેસ ગાદીએ જે આ વેળાય, તોતો કુંતા-
માતની આજ્ઞાય; કદી ઉરવી આ જાય પાતાળ, છોડે મ-
ર્યાદા સિંધુ વિશાળ. ૮ મેરૂ ચળે પડે ધ્રુવ અંગ, સતી કરે
કુટીલતા સંગ; તોય તજી તમારી સેવાય કેમ રાજ્યગાદી
ભોગવાય. ૯ એક મુણી ધર્મે તેણે ઠાર, પુછ્યુ બીમાદી
ત્રણને સાર; ત્યારે તેણે પણ કહી નાય સાથે જવાને રા-
ખી ઇચ્છાય. ૧૦ એમ સાંભળ ભુપ કુમાર, થયો પાંચેનો

એક વીચાર; પછી અમ્મીમન્યું કેરો તન્ન, નામ પરીક્ષત છે
 પાવંન. ૧૧ તેને સોંપવા સમસ્ત ધન્ન, પુછ્યું સભાને ભુપે
 વચન્ન; સુણી રાજી થયા સઉ પ્રાણી, આપી આજ્ઞા ત્યાં-
 તો પ્રમાણી. ૧૨ તેહ કાળે આણીને ઉલ્લાસ, તેડયો અમ્મી-
 મન્યું પુત્ર પાસ; પછી બ્રાહ્મણોને લાગી પાય, શુભ મુહુર્ત
 પુછીયું રાય. ૧૩ સુણી બ્રાહ્મણ બોલ્યા તમામ, હાલ શુ-
 ભ વેળા અમ્મીરામ; ત્યારે યુધીષ્ઠીરે ત્રતકાળ, સ્થાપ્યો
 ગાદીએ ઉત્તરા બાળ. ૧૪ શુભ તીલક સ્વસ્તે કીધુ, આ-
 શીર વચન વીપ્રનું લીધુ; વાગે વાજંત્ર ત્યાંતો અપાર, ગા-
 ય મંગળ ગાંધવીનાર. ૧૫ યશ યાચકો તો ઉચરેછે, બણા
 કાળ જીવો એવું કહેછે; તેણે સમે મોટા મુનીરાય, કહેછે
 કુંવરની પ્રભુતાય. ૧૬ અહો ભુપતી તમારો બાળ, થશે
 ધર્મ તણો પ્રતીપાળ; ન્યાયમાં તો વિધાતાના જેવો, શસ્ત્ર
 ધારીમાં શંકર જેવો. ૧૭ ક્ષમા માંહી ધરાતુલ્ય જાણો, બ-
 ળમાં બીજે બળી પ્રમાણો; નીતી માર્ગમાં નીશ્ચે વીહુર,
 ભક્તી કરવામાં પ્રહ્લાદ શુર. ૧૮ તેજ કાન્તમાં સુર્ય સમાન
 શુભ કીરતીમાં રામ નીદાન; રૂપમાં રતી નાથની જોડ, સ-
 હા સેવશે શ્રી રણછોડ. ૧૯ બીજે શોભા વીશે મુરરાય,
 કોઈ પ્રાણી થકી ન જતાય; થોડે દહાડે પ્રધ્વીને ઉગારી,
 દેશે દંડ કળીનેજ ભારી. ૨૦ એનું કરતાં મુખે વખાણ,
 થાકે સરસ્વતી નીરવાણ; માટે થોડું કહું હમે ભુપ, પણ
 પુત્ર તો દેવ સ્વરૂપ. ૨૧ એવાં વીપ્રનાં સુણી વચન, થયા
 પ્રસન્ન પાંડુના તન્ન; આપ્યાં તે સમે દાન અપાર, કહેતાં
 ગ્રંથ વસે નીરધાર. ૨૨ પછી પુત્ર અનીરૂદ્ધ કેરો, વજ્રનાળ
 છે ડાહ્યો ધણેરો; તેને માકલ્યો મથુરાં માંય, કર્યો રાજ્યા

લીસેક ત્યાંય. ૨૩ બનાવ્યો તેહ દેશનો રાય, પાળી શ્રી
 કશ કેરી આજ્ઞાય; રહ્યો યાદવનો તેથી વંશ, કપા ઇશ્વર-
 ની અવતંસ. ૨૪ હવે પાંડુના પાંચે કુમાર, બીજે દીવસે
 થયા તૈયાર; આવ્યા કુંતાની પાસે તદ્દાય, જાતી વેળા લે-
 વાને રજાય. ૨૫ નમ્યા માતાને આણિ ઉક્તાસ, પછી બો-
 લીયા ધર્મ પ્રકાશ; અહો જનુની આપો રજાય, હમે માળી
 શું હીમાળે કાય. ૨૬ દુષ્ટ કળીનો દીલમાં ત્રાસ, માટે પા-
 મીશું સ્વર્ગ નીવાસ; પુત્ર અભીમન્યુ કેરો જેહ, મહા વી-
 અક્ષણ છેજ તેહ. ૨૭ એતો કરશે તમારી સેવાય, નહી લો-
 પે કહાપી આજ્ઞાય; એવાં ધર્મનાં મુણી વચન્ન, કર્યું કુંતાયે
 ઝાઝુ રૂદન્ન. ૨૮ પછી કહેવા લાગ્યાં તેણે ધામ, અરે પુત્ર
 શું બોલોછો આમ; આવો જુલમ શી રીતે સેહુ, સુના મં-
 દીરમાં કયમ રહુ. ૨૯ પુત્ર વિનાનો વ્યર્થ વેપાર, આઠે પો-
 ર ઉઠાશી અપાર; માટે આવીશ સંગાથે તન્ન, સત્ય માન-
 જે એહ વચન્ન. ૩૦ ત્યારે બોલીયા ધર્મ કુંમાર, મુણો મા-
 વડી એક પ્રકાર; દુષ્ટ પંથ હિમાલય કેરો વાયુ વાય ત્યાં
 ટાહો ધણેરો. ૩૧ તેતો શીરીતે તમે સેવાય, શ્વાસ લેતાં
 સાડ શુભ થાય; હજુ પરીક્ષીત નાંનો બાળ, તેની રાખેજ
 કોણ સંભાળ. ૩૨ તેહ માટે તમે જનેતાય, ઘેર બેઠાં લજે
 વ્રજરાય; તોય કુંતાનો ના મટયો કલેશ, ત્યારે આપતા
 જ્ઞાન નરેશ. ૩૩ ॥ વલણ ॥ યુધીષ્ઠીરે માતને કીધે જ્ઞાન
 પ્રકારે; દુર્ગે કહે શ્રોતા મુણો કહુ તેનો વીસ્તારેરેરે. ૩૪
 ॥ ઇતી શ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વીરચીતે મહા-
 ભારથાંતર ગત યાંન પર્વણી ધર્મેણ પરીક્ષતસ્ય રાજ્યાલ્લિ-
 શેક કતો નામ પ્રથમોઽધ્યાય. ૧ ॥

કડવું ૨ જી.

॥ રાગ સામેરી ॥ ઢાળ ॥ વૈશમપાયન એણીપેર ઓ-
લ્યા સુણ સતવાદી રાય; વળતી કુંતાજીને કેહે છે યુધિષ્ઠી-
ર મહાકાય. ૧ અહો માત સાંભળો મુજ વાંણી માયા પ્રભુ-
ની જેહ; તે સરવેને મોહ પમાડે તેમાં નહીં સંદેહ. ૨ હજી
શોક ને માઈ તાઈ શત્રુ ને વળી મીત્ર; તે સઘળું માયાથી
થાયે વાત તેની વિચીત્ર. ૩ એ માયાથી જકત થયું આ
સચરાચર સાક્ષાત; તે સર્વે સમજવું તમને આ વખતે મુજ
માત. ૪ પ્રથમ પ્રભુએ ઇચ્છા કીધી તેથી પ્રગટી એહ; તે-
નાથી મહત્ત્વ ઉપજ્યું તેમાં નહીં સંદેહ. ૫છે તત્ત્વે કરી
અહંકારની ઉત્પત્તી થઇ સાર; જેણે કરીને સત્ય મનાયે
જુઠો આ વેવાર. ૬ તેમાંથી ગુણ ત્રણ નિપજ્યા સત્ય રજ
તમ જાણ; જેનાથી બ્રહ્માંડ ભરાયું સત્ય કહું નીરવાણ. ૭
તમો ગુણનાં પંચભુત તેમ પ્રધ્વી જળ આકાશ; તેજ વાયુ
એ પાંચે મળીને પ્રગટયો દેહ પ્રકાશ. ૮ રજો ગુણથી ઇંદ્રી-
યો દશ પેંઠા થઇ તે ઠાર; તેવી રીતે સત્ત્વ ગુણથી અંતસ-
કર્ણ આર. ૯ તેમાં દેવ ચતુર્દસ બેઝા ઇંદ્રીયો તે ઠામ; તેવા
પ્રાણ રહ્યા તે મધ્યે પાંચેતો અભીરામ. ૧૦ શબ્દ સ્પર્શ ને
રૂપ રસ ગંધ વીશય કહાવે એહ; તેતો તન માત્રા પ્રમાણો
વધુની મધ્યે તેહ. ૧૧ તે સઘળું એકંદર થઇને પ્રગટ થયુ
વીરાટ; તેમાં આત્મા પેઠો ત્યારે હાલ્યો એતો ઘાટ. ૧૨ તે
વધુના ત્રણ ભેદ કહ્યા છે કારણ સુક્ષ્મ સ્થુળ; પંચીકરણ
થી તેહ જણાએ જ્ઞાનીને અનુકુળ. ૧૩ તેમાં સાક્ષી રૂપે રેહે
છે અવીનાશી ભગવાન; તદ્દાપી તેને દોશ ન વળગે અવી-
કાસી નીહાન; આત્મા પણ અવીકારી જાણો અજરામર કે

હેવાય; બળે શળેની વપુમાં રહીને શસ્ત્રથી નવ છેદાય. ૧૫ માયાના આવર્ણથી એને જીવ કહે અજ્ઞાન; પણ એ તો નિર્દોશી ભાશે જ્યારે થશે વીજ્ઞાન. ૧૬ નખશીખ સુધી વ્યાપી રહ્યો એ રૂંદે રૂંદે અનુપ; દેહ તણા અધ્યાસને લીધે પોતે થયો તદરૂપ. ૧૭ એવા એક આત્માથી ઉપજ્યા અસંખ્ય કોટી જીવ; તે સરવે ઉપાધી મટતાં અંત્યે થાએ શીવ. ૧૮ એક આત્મા સઘળે ઠેકાણેથી જુદા ત્રણ પ્રકાર; સુરત શબ્દને સ્વભાવ ન્યારા ઉપાધીથી નિરધાર. ૧૯ સંગદોષથી રૂપ પોતાનું લુપ્ત્યો છે આત્માય; તેણે કરી ઉપાધી સાથે હમેશાં અથડાય. ૨૦ અભીમાને કરી ઈંદ્રીયા સૌ કર્મ કરે છે જેહ; તે સઘળું પોતે માંને છે તેમાં નહીં સંદેહ. ૨૧ શીત ઉજ્ય ને ક્ષય ત્રહી તે દેહતણા છે ધર્મ; હર્ષ શોક ત્યમ મનને થાયે સંકલ્પ વીકલ્પ પર્મ. ૨૨ ક્ષુધા ત્રશા તો પ્રાણને લાગે બુદ્ધિને જ્ઞમ થાય; ચીત સઘળામાં ચોટી જાએ અભીમાને મનાય. ૨૩ આત્મા તો અવ્યક્ત રૂપ છે નીર્દોશી હમેશ; આવી રીતે જાણે તેતો ન વ બંધાયે લેશ. ૨૪ તે વખતે કુંતાજી મોહ્યાં સાંભળો મારા તંન; કેત્રી રીતે વરત્યા થકી છુટે એ બંધન. ૨૫ ત્યારે પ્રીતી આણી બોલ્યા પોતે ધર્મ કુમાર; અહો માત સાંભળ જ્યો હવે પ્રશ્નનો ઉત્તર સાર. ૨૬ પ્રથમ કરે સતસંગ જ્યાય રે ત્યારે આવે જ્ઞાન; તેથી સૌ અજ્ઞાન હણાશે બળશે પાપ નીહાન. ૨૭ જ્ઞાનીનાં લક્ષણ સંભળાવું તે મુણજ્યો તમે માય; વળી ગુરૂની શકતી વખાણું નીશ્ચે આ વેળાય. ૨૮ ભક્તીને વૈરાગ્ય જેહમાં રાગ દેશ નહીં મંન; ઈંદ્રીયો જીતે છે સર્વે અભ્યાસે પાવન. ૨૯ ક્ષમા દયાને લોભ પશું

નહીં સઘળે દ્રષ્ટી સમાન; દાતા શુરો નીર્ભય જ્ઞાની નીરકા-
મે દે દાન. ૩૦ લાલ હાની નીર્માન માન ત્યેમ સ્તુતી ની-
ધા વળી જોહ; તેમાં હર્ષ ને શોક ન આણે નવ રાખે સદે-
હ. ૩૧ હું ને મારું મનથી નવ કહે તજે ત્રણાનો રોગ; તે
વી રીતે વીષ્ટા જેવા જાણે સઘળા ભોગ. ૩૨ ગુરૂ ભક્તી
માં તત્પર નીત્યે ગુરૂ વચને વીશ્વાસ; કુળાચાર લોપે નહીં
તેવો કોઈ કાળે પ્રકાશ. ૩૩ તે પ્રાણીને જ્ઞાની કહેવો દર્શ-
નીય નિષ્પાપ; જેના સંગથી શાન્તી ઉપજે ટળે ત્રીવીધીતા-
પ. હવે ગુરૂનાં લક્ષણ કહું તે સાંભળોને તમે માત; જ્ઞા-
નીથી વીશિશ કેટલાં ચીન એમાં સાક્ષાત. ૩૪ સદાકાળ
આનંદી રહે છે જાણે સૌ વિધાય; વળી પાપીને શુદ્ધ કરેછે
એવી જેની કૃપાય. ૩૫ વીશય થકી લેપાય નહીં તેમ ની-
શ્વળ જેનો ટેક; વીમળ જ્યોત વીજ્ઞાનની ચીત્તમાં ભુલે ન-
હી વીવેક. ૩૬ યોગ માર્ગને સાંખ્ય એ બેઉનો મત રાખે
સમાન; જેવો જન અધીકારી હોયે તેણું આપે જ્ઞાન. ૩૮
પોતે મુક્ત તથાપી કરશે પરમારથ ઉપદેશ; કશી વાતમાં
વેમ ન રાખે કોઈ ઉપર નહીં દેશ. ૩૯ સોના આદી ધાતુ
તેનો જાણી ન કરે સ્પર્શ, તેવી રીતે મોહ ન પામે સ્ત્રી દેખી
ઉત્કર્ષ. ૪૦ તેમ પ્રભુ વીણ કોઈ વસ્તુમાં પ્રીતિ નહીં લગા-
ર, સંગ દોશથી ભાન ન ભુલે શ્રી હરીમાં એક તાર. ૪૧ હેવા
જનને ગુરૂ પરમાણો બ્રહ્મનિષ્ઠ બળવંન, તેની સેવા કરતાં
નાસે આત્માથી અજ્ઞાન. ૪૨ અંત્ય વખત મુક્તિ પમાએ
શુદ્ધ થઈ સાક્ષાત; તે માટે ગુરૂસેવા કરવી સત્ય માનજે
માત. ૪૩ જે વસ્તુના યોગ વિયોગે શોક મોહથી સાર, પ-
સ્તાવો કરશે તે પ્રાણી બંધાશે નીરધાર. ૪૪ રશભ દેવના

પુત્રને પુર્વે થયું સ્નેહથી દુઃખ, તે સંવળું સંભળાવું તમને
 સાંભળો માત પ્રમુખ. ૪૫ ભરત નામ તે ભુપતું કાલે સતરા
 દી રાજન, તેણે હાણુ તપ આચરીયું ઘર મુકી ગયો વન્ન.
 ૪૬ યોગ કુળાથી ધ્યાન ધરી ત્યાં ભજવા માંડ્યા ઇશ; તે-
 વામાં એક કૌતક પ્રગટ્યું જોતાં તેણે દીશ. ૪૭ હરણી પાછ-
 ન વાય પડ્યોતો હણવાને નીરધાર. તેથી હરણી દોડી આ-
 વી ભુપ હતા તે ધાર. ૪૮ તે ઠંકાણે સરીતા કુદતાં વીમીત
 બનીયુ કામ, હરણી કેરો ગર્ભ હતો તે પાત થયો અભીરા-
 મ. ૪૯ પરીપકવ એ ગર્ભ થયો તો હરી ઇચ્છાથી માત, તે-
 ને પડતો મુકી નાઠી હરણીતો સાક્ષાત. ૫૦ તેણું દેખી ભ-
 તું ભુપને કયા ઉપજી મન્ન, તેથી પેણો ગર્ભ આણી ઉછે-
 યો બળવન્ન. ૫૧ તેની જોડે સ્નેહ થયો બહુ દેખીને ખુશી
 થાય પુત્રના કરતાં વાલુ માન્યું ખવરાવીને ખાય. પર હે-
 વામાં એ હરણુ બાળતો ગયું વન્નમાં નાશી; તેથી નૃપને
 શોક ઉપજ્યો થયા ઘણા ઉદાશી. ૫૩ તે કાળે પસ્તાવો ક-
 રતાં પડ્યો પોતાનો દેહ, તેથી હણીનો જન્મ આવીયો તે-
 માં નહીં સદેહ. ૫૪ ॥ વલણુ ॥ માટે સ્નેહ તજી તમે સમ-
 રો જગદાધારરે, દુર્ગો કહે એમ માતને કહે છે પાંડુ કુમારરે-
 રેરે. ॥ ઇતી શ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વીરચીતે મહા-
 ભારથાંતર ગત યાંન પર્વ ધર્મેણુ કુંતા પ્રતીજ્ઞાન કથનો ના-
 મ દ્વીતીયો અધ્યાય. ૨

કડવું ૩ જી.

॥ રામ માર ॥ વળી ધર્મ કહે સુણો તા ૧, કહ્યું માયા
 નુ રૂપ સાક્ષાત; અધકાર રૂપે છેજ એહ, સર્વને દુખ ઠાઈ
 ક તેહ. ૧ તેમાં કષ્ટ પામે ઘણા જન, ભુલે આત્માનું રૂપ

પાવન્ન; મરે અવતરે ને કરે કર્મ, નવ જાણે સનાતન ધર્મ. ૨ જ્ઞાન ભક્તિને પુન્ય લુલાય; શ્રમ કરેલો નીષ્કુળ જાય; તે-
ને સાચીજ માની ખચીત, કરે પ્રાણી સાથે પ્રાણી પ્રીત. ૩ વળી પ્રીયાદી પુત્રને માટે, ધન લેગુ કરી મુર્ખ દાટે; તેની
મજુરી એળેજ જાય, એહ, દ્રવ્ય કદી ન પમાય. ૪ જ્યમ કીડીનું સાંચેલું અન્ન, ખાય તેતરાં ખોદી પાવન્ન; તેમ કો-
થલને પાળી કાગ, પુઠે ખેહ પામે મુણી રાગ. ૫ મધ માં-
ખસેનું પારધી લેછે, ત્યારે તે પણ હાથ વસેછે; ખોદે ઉઠર
ને સુવે વ્યાળ. ચોરે તરકર ડાંડે ભુપાળ. ૬ હેત્રી ધર્મ કહે
દુષ્ટ માયા, તેમાં અજ્ઞાની પ્રાણી ગુંચાયા; કોણ પ્રેમદાને કો-
ણ માત, કોણ પુત્ર અને કોણ તાત. ૭ જીવને જીવમાં શી
જુદાઈ, એક આત્મા બધે મુખદાઈ; અજ્ઞાને સડે જુદાં જ-
ણાય, તેમ શત્રુને મિત્ર મનાય. જેના આરંભમાં મળે
મુખ, તેના પરીણામે ઘણું દુઃખ, તેવું આરંભમાં દુઃખ ભા-
સે, તેને પરીણામે મુખ થાશે. ૮ વિશયમાં પ્રેમ એ મોટો
પાસ, તોડ્યો નહીં તુટે નહીં પ્રકાશ; જેવો ભમરો કમળમાં
બંધાય, સર્પ રાગ મુણી કેહ થાય. ૯ ખુવે મોરથી પતંગ
પ્રાણ, મીન લોભે મરે નીરવાણ; એમ દેનેહ થકી મુણમા-
ય, પ્રાણી વારંવાર લેટાય. ૧૦ દેહ છુટતાં સળધી જન્ન, ન-
થી મળતાં ફરી કોઈ દન્ન; મળે એવું કહે કોઈ સાર, તેતો
જન્મોત્તરે નીરધાર. ૧૧ સંસકાર પુરો થતાં માત, થાય વિ-
ભેદ તેનો સાક્ષાત; જેવી રીતે રાત્રી પડતાં સાર, થાય ભે-
માંજ પક્ષી અપાર. ૧૨ પ્રાતઃકાળે ઉડી જશે એહ, નથી
લેમાં થતાં વળી તેહ; તેમ પુત્રાદી સળધી જેહ મારાં મના-
ય અજ્ઞાને એહ; તેથી વાસના રહે તેની માંય, ત્યારે જ-

ન્મ લેવો પડે ત્યાંય. ૧૫ એહ સર્વછે માયાનું કામ, ભુલે તે-
હમાં. પ્રાણી તમામ; માટે તેને છોડી દેઈ માત, ઘેર બેઠાં
ભજે જગતાત. ૧૬ પાળો પરીક્ષતને આ કાળ, નાનો જ-
ણીને લેજે સંભાળ; થશે તે અંતે કલ્યાણ, તેમાં ફેર
નથી નીરવાણ. ૧૭ એમ માતાનું મનાવી મન્ન, આલ્યા ત્યાં
થકી પાંડુના તન્ન; આવ્યા દ્રૌપદી રાણીની પાસ, પછી બો-
લીયા ધર્મ પ્રકાશ. ૧૮ અહો રાણી સુણો એક વાત, જેથી
પામીયે સુખ સાક્ષાત; જાણું હીમાળે હમારે સાર માટે આ-
જ્ઞા આપો આણી વાર. ૧૯ તમે કરજે કુંતાની સેવાય, તે-
થી છેવટ મુક્તિ પમાય; એવી ધર્મની સાંભળી વાણી, બો-
લ્યાં દ્રૌપદી આંસુડાં આણી. ૨૦ અરે કંથ શુ બોલોછો આ-
ણું હું તો તમારી સંગાથે આવું; વેઠ્યું આજ સુધી દુઃખ
અતી, હવે અળગી કરો કેમ પતી. ૨૧ અંદ્રચકોરને જળ
મીન, કહો કેવી રીતે રહે બીન; તેમ કુંજર વીલોભી વીત્ત
એહસર્વને પુર્વની પ્રીત. ૨૨ તેથી અળગાં થતાં દુઃખ થાયએ
ક નીમીશતો યુગ જાય, માટે મુકી જસો નીરવાણ, તોતો ત-
જીશ માહરા પ્રાણ. ૨૩ એવાં સતિનાં સુણી વચન, થયા પાં-
ડુના પુત્ર પ્રસન્ન; સાથે લીધાનો કર્યો વિચાર, પછી આલ્યા
ત્યાંથી નીરધાર. ૨૪ આવ્યા માતા પાસે રણધિર, રા-
ણી હૈયામાં અત્યંત ધીર; વળતી સોંપ્યો પરીક્ષીત બાળ,
આણી નેત્રમાં આંસુ વિશાળ. ૨૫ વસ્ત્ર શણગાર પેહેર્યા
જેહ, સર્વે ઉતારી મુઠ્યાજ તેહ; ધર્યા વલ્કલ અંગે નીદાન,
બાંધી જટા તજી અભીમાન. ૨૬ ચોગી રૂપે થયા પાંડુ તન્ન
કર્યું કુંતાએ ત્યારે રૂદન; પછી સંભારી જગતના તાત, આલ્યા
ભાગોળે પાંચે ભ્રાત. ૨૭ તેની પુઠે પુઠે અભીરામ, આ-

બ્યાં દ્રોણદી રાણી તે ક્રમ; તેહ સમે તે નમ્રના જન્ન, પાસે
આવીને કરતા રૂઢન. ૨૮ તેને યુધીષ્ઠીરે આશ્ર્ય જ્ઞાન, તે-
થી શાન્ત થયા તેણે સ્થાન; આવ્યા વળાવી સરવે ઘેર, દે-
વી દેવની દાણુ પેર, ૨૯ ॥ વલણુ ॥ વળતી ત્યાંથી આ-
લીયા પાંડુ પુત્ર પ્રકાસરે, દુર્ગે કહે તેહ માર્ગમાં કર્તા જ્ઞાન
વીલાસરેરે. છતીશ્રી પાંડવ ચરિત્રે કવી દુરમાસંકર વીર-
ચીતે મહાભારત્યાંતર મત યાંન પર્વણી પાંડુ પુત્રે હીમાલય
પ્રતિ પ્રયાણુ કતો નામ ત્રિતિયા અધ્યાય.

કડવું ૪ શુ.

॥ રામ સામેસી ॥ વૈશમપાયન એણિપેર બોલ્યા મુ-
ણુ સતવાદી વાત; ત્યાર પછીથી પાંડવ આલ્યા પંચ વિશે સા-
ક્ષાત. ૧ રસ્તે જતાં શિખામણુ દે સૌને ધર્મકુમાર; તે સખ-
ણું સંભળાવું તુજને પ્રેમથડી આ કાર. ૨ યુધિષ્ઠીર કહે
સંભળો વિર શ્રદ્ધાથી મુજ વાત; આદમી કેરો બેઠ બતા-
વું કીયા થકી સાક્ષાત. ૩ નિસ્કામીને નીર્માનિ વળી નીલો-
ભી જન સાર; સવળે પરમાત્માને દેખે બુદ્ધી છે ઉદાર. ૪
એવા જનને દેવ પ્રમાણે દર્શનથી દુઃખ જાય; તેનો સંગ થ-
તામાં તતલણુ શાંતિ તો પમાય. ૫ વીપતે વિરો વાંછી મું-
દર ઉઠ્યે નમ્ર સ્વભાવ; યુધે શુભે યશનો લોભી પુન્યથી
માને લાવ. ૬ જ્ઞાન કયા મુણુવી હમેશાં એ રૂપી વ્યસન;
એવા નરને સ્ત્રીદુજ જાણે સંગ તેનો પાવન. ૭ વર્ણાશ્રમના
ધર્મ જાણુસે કરશે શુર સેવાય; વિનય અને વીવેકે વરતે
શુભે અતી શ્રદ્ધાય. ૮ દેશકાળ દીક્ષમાંહી વિચારી બોલે
સાચી વાત; તેને તો પંડિત જાણવા બીજા મુરખ જાત. ૯
દ્રોહ વ્રાતથી રાજ થાશે પાળે નહીં નીજ ધર્મ; વેદ શાસ્ત્રથી

હિલો આવી કરશે ખોટાં કર્મ. ૧૦ હોંસા કરતાં દોશ ગણે
 નહીં ન કરે ગુરૂ સેવાય; એવા નરને રાક્ષસ બાણો આસુરી
 સહાય. ૧૧ રસ્તે જાતાં નડશે નિશ્ચે ધીવરાવી ધન ખાય;
 જેની પુઠે પડશે તેને છોડે નહીં જરાય. ૧૨ અવિચારીને
 અનાચારી દેશી મેલો જેહ; તેને તો પીશાય બાણવો તેમાં
 નહીં સદેહ. ૧૩ વ્યભીચારીને માથ્યા માંની દીલમાં ક્રોધ
 અપાર; ના ખાવાની વસ્તુ ખાયે શ્રદ્ધા નહીં લગાર, દુષ્ટ
 વચન મુખથી ઉચ્ચારે મુકે બુદ્ધ આળ; ધર્મરાય કહે તેને
 કેવો જક્ત વિશે ચંડાળ. ૧૪ તે માટે હું કહું તે માંને રા-
 ખીને વિશ્વાસ; આ વખતે નવ ચીતમાં કરવી કંઈ વસ્તુની
 આશ. ૧૫ હીમાલયનો પંથ કઠીણ છે વાટે વીધ અપાર
 તે માટે સાવધ થઈ ચાલો સમરી જગદાધાર. ૧૬ હાસ્ય ક-
 રીને વાત ન કરવી ધરવો નહીં અભીમાન; તેવી રીત રાગદે-
 શ ભય તજવાં તેહ નીહાન. ૧૭ દુષ્ટ પુરૂશ ક્રોધ આવી પ-
 જવે મારગમાં નીરધાર; તો પણ તેને સાંખી રહેવું ગ્રહેવું ન-
 હીં હથીયાર. ૧૮ માત તાતને પુત્ર પ્રેમહા સગાં સખધી જે-
 હ; તે સર્વેનું સ્મરણ ન કરવું યાદ લાવીને સ્નેહ. ૧૯ એતો
 સઉ સંસ્કારે કરીને પ્રાણી એકઠાં થાય; લેણ દેણ પ્રમાણે
 રાખે પ્રીતી ને ઇરશાય. ૨૦ પોત પોતાનું લેણું થાયે પુરૂ
 જેણીવાર; તે વખતે તે નાશ પામે છે ક્ષણું નવ લાગે વા-
 ર. ૨૧ પુન્ય ભક્તીને પરમારથ કૃત સહગુરૂની શેવાય; તે
 વીના જે અન્ય આચરે તેતો નરકે જાય. ૨૨ માયા નારી
 નાગણી જેવી ઉપજાવીને ખાય; તેથી દુર રહો તે પ્રાણી
 દુઃખમાં ના પીલાય. ૨૩ જક્ત વ્રક્ષનું મુળ હરી છે ડાળાં
 બીજા દેવ; તે માટે તેને છોડી નવ કરવી અન્યની શેવ. ૨૪

મણી કરતાં મોઘો મુનશા દેહ ફરી ફરી નવ્ય પમાય; જ્ય-
મ રંભા એકવાર ફળે છે પુનરથી નવ્ય વહાય. ૨૫ એવી
રીતે શીક્ષા કહી યુધિષ્ઠીર રાજન્ત; હસ્તીનાપુર મુશી આ-
લ્યા પંથ વિશે પાવન્ન. ૨૬ તેની પુકે પાંચાળીને ચારે
બંધવ જાય; રાત પડયે વિશ્રામ કરે છે દિવસે પંથ પળા-
ય. ૨૭ શીતળ જળમાં સ્નાન કરીને ફળપુલ ખાયે તેહ;
અંતરમાં હરીને સંભારે આંખી ઝાઝો સ્નેહ. ૨૮ એવી રી-
તે કષ્ટ વેડતાં થોડા દીનમાં સાર; કેદારેશ્વર આવી પહોંચ્યાં
જ્યાં બેઠા ત્રીપુરાર. ૨૯ તે ઠેકાણે સ્નાન કરીને પુજ્યા ઉ-
મયા નાથ, તેવી રીતે કર જોડીને વંદ્યો મુનીનો સાથ. ૩૦
વળતી બદ્રીવનમાં જઇને નીરખ્યા ધમ કીસોર નરનારા-
યણુ નામ તેહનું તપનું ઝાઝું જોર. ૩૧ ત્યાર પછી સર્વેનેકહેછે
યુધિષ્ઠીર તે ઠાર; મૌન પણે આલો મુજ પુકે કાય ધરી આ-
વાર. ૩૨ એવું કહીને ચાલ્યા ત્યાંથી કુંતામુત રાજન; નિ-
ચી દ્રષ્ટી રાખી ચાલે વસ્ય કર્યું છે મન્ન. ૩૩ એટલામાં
ત્યાં ઝાડી આવી હાણુ વન દેખાય; ચારે બાજુ પક્ષી બો-
લે વાયુ શીતળ વાય. ૨૪ તેમાં થઇને પાંડવ ચાલ્યા સ-
તવાદી ભુપાળ; ત્યારે ઈંદ્રે મન વિચારયું છેતરું આંણે કાળ.
૩૫ કેવી રીતે વ્રત પાળેછે કુતાના કુંભાર; નેનો મહી મા જોવા
મોટે મોકલું સુંદીર નાર. ૩૬ એવું અંતરમાંહી વિચારી સુ-
રપતીએ રાજન્ન; રંભા આદી અપ્પરા મોકલી છળવા પાંડુ
તન્ન. ૩૭ ॥ વલણ ॥ શોભા શી કહું તેહની રતીથી અઠકાં
રૂપરે; દુરગો કહે તેહ દેખીને મોહ પામે મુની ભુપરેરેરે. ઇતીશ્રી
પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વિરચીતે મહાભારથાંતર ગત
યાંન પર્વણી પાંડવ કેદારેશ્વર ત નીર્ગતો નામ અતુર્યો અધ્યાય.

યાંન પર્વ સમાપ્ત.

સ્વર્ગારોહણ પર્વ

૭૩૩૩૩૩૩૩૩૩૩૩

॥ રાગ ભારૂ ॥ બોલ્યા વૈશમપાયન વાણુ, સુણો ભુ-
પ ચતુર સુભણુ; પછી ઈંદ્રની પ્રેરેલી નાર, આવી માર-
મમાં નીરધાર ૧ તેતો હરણુ કરવા મન્ન, બોલી હાસ્ય ક-
રીને વચન્ન; અહો પાંડવ સાંભળો વાત, કહુ તમારે માટે
સાક્ષાત. ૨ કરો હમારી સંગાથે ભોગ, રૂડી રીતથી અંગ સં-
ભોગ; તેણે કરી તમારૂં આ ધ્રમ, મન્ન પામશે નીચે વીરા-
મ. ૩ જન્મ ધરી જે પુરશે સહી, સંગ સુંદરીનો કર્યો નહીં;
તેને એળે મથો અવતાર, સત્ય માનજે ભુપ કુમાર. ૪ મ-
મ લોચની અંપક વર્ણુ, ગજ ગામી કામી સુ આચર્ણુ; ચંદ્ર
મુખીને મોઢુ કપાળ, વેણી વાસુકી શખ્દ રસાળ. ૫ કીર
નાશીકા કોમળ કાન, સ્તન વર્તુલ એઉ નીદાન; બ્રગુટી વાં-
કી નેત્રમાં મેંશ ધનુષાકૃતી પાંપણ દેખ. ૬ અણીઆળી
હનુ નીરધાર, તેમાં છુંદણું લીલુંજ સાર; માલ ગૌરને ગૌ-
ળ દેખાય, દંત દાઢમ કળી કહેવાય. ૭ કટી સીંહથી પાતળી
દીસે, તેણું સ્થુળ પણું પ્રષ્ટ વિશે; હાથ હાથીની સુંઢથી સા-
રા, નખતો જાણે ઉજવળ તારા. ૮ ઉરૂ કહળી સ્થંભ પ્રમા-
ણુ, ચર્ણુ કલ્પલતા નીરવાણુ; ઉદર પોયણી પત્ર સ્વરૂપ,
નાભિતો જાણે અમૃત કુંપ. ૯ ધર્યાં સણગાર અંગે અખંડ,
પ્રેમ પાસને જાણે પ્રચંડ; હીરા જડીત છે અલંકાર, મન મ-
નોજ બુદ્ધિ અપાર. ૧૦ ચર્યું ચંદન સુગંધીવાન, વઝાડે
વાળુ ને કરે ગાન; તેવી તારણી ગાલી હસ્ત, નવ વીનો-
દ કીધો સમસ્ત. ૧૧ તેવો પુત્રની સજ્યામાં સાર, નવ કી

ધો હંમેશ વીહાર; તેમ અધર અમ્રત જેહ, નવ પ્રેમ થકી
 પીધું તેહ. ૧૨ તેતો કેવળ નીર્ભાંગી પ્રાણિ, એમ અપસરા
 બોલી વાણી; તોય પાંદુરાબના કુમાર, નવ ચિત્તથી ચાળ્યા
 સમાર ૧૩ ત્યારે પ્રેમદાયે ત્રતકાળ, ઘણું ગાયન કીધું ર-
 સાળ; ઉર રહ્યને નાશી દેશ, તેને દેખાડે છે ત્રીયા વેશ.
 ૧૪ તેણું દેખી યુધિષ્ઠીર ભુપ, નીચુ બેઠને બોલ્યા અનુપ;
 અરે મુંઠરીઓ મુશો વાત, હમેતો શુદ્ધ ક્ષત્રીની બત. ૧૫
 ચંદ્ર કુળ હમાર પાવન્ન, ગુરૂ દ્રોણ મુની બળવત્ત; માટે કે-
 મ થાયે દુષ્ટ કામ, પર પ્રીયાછે માત તમામ. ૧૬ જેણે મ-
 નુષ્યનો દેહ ધરી, પ્રભુ સાથે પ્રીતિ નવ કરી; તેતો વ્યંડળ
 પ્રાણી કહેવાય, નીત્ય કર્મ વિશે ગોથાં ખાય. ૧૭ મોક્ષ ક્ષ-
 તાને દુષ્પ નીવારી, જકત કર્તા જદુ કુળ તારી; જેણે પેરયું પી
 તાંબર પીણું, ધર્યું શ્રી વત્સલાંછન શીણું. ૧૮ મોર પુગડ
 મોરલી હાથ, કોટી બ્રહ્માંડ કેરાજ નાથ; કોટે કૈસ્તુભ મોતી-
 ની માળ, સત સુર્યના જેણું કપાળ. ૧૯ કોડે કહેરો કુંડળ
 કાન, હાથે પોંચીને બાજુ નીહાન; સ્યામ વર્ણને ક્રાન્તિ ર-
 સાંગી, મોહ પાંખે મુની સામુ ભાળી. ૨૦ તેમ જેહના ના-
 મની તુલ્ય, નવ આવે કીયાઓ અમુલ્ય; જેની કટાક્ષે કંપે
 કાળ, ત્રાસ પામે અસુર વીશાળ. ૨૧ તેવા પ્રભુની ભક્તિનો
 જેહ, નવ કીધી તણ ત્રીયા સ્નેહ; તેતો ખરેખરો પર સા-
 ર, પમુ બતીથી ભુંડા અપાર. ૨૨ માટે કહું માની તમે
 નાર, ખસો મારગમાંથી આવાર; હાલો કરવા થકી અંતર-
 ય, નથી લાભ તમોને જરાય. ૨૩ કદી પશ્ચિમ ઉમશે ભા-
 જ, થશે હોંમ હુતાશન બાળ; તોય પાંચેમાંથી એક બ્રાત,
 નહીં ચળીએ હમે સાક્ષાત. ૨૪ હેવી ધર્મની મુણી વાળ્યાય,

લાગી અપ્પરાઓ સડિ પાય; પછી આવી એના સ્વર્ગ માં-
ય, કહી ઈંદ્રને ખખર ત્યાંજ. ૨૫ ત્યાર એતો થયો રળીયા-
ત, જોઇ ધર્મનો ટેક સાક્ષાત; પાંચો આશ્ચર્ય મન્નવી માંય,
કર્યું વખાણ મુખથી ત્યાંય. ૨૬ ॥ વલણ ॥ એ રીતે ઈંદ્રે
લહી પાંડવની પ્રસુતાયરે; દુર્ગા કે પછી શું થયું તેનો કહ્યું
મહિમાયરેરેરે. ઇતિ શ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વિર-
ચિતે મહાભારતમાંતર ગત સ્વર્ગારોહણ પર્વણિ ઇન્દ્રેણ ધર્મ
સ્ય પરિક્ષા કૃતો નામ પ્રથમો અધ્યાય.

કડવું ૨ જી.

॥ રામ માફ ॥ બોલ્યા વૈરાગરાયન વચન, મુણે સ-
ત્યવાદી નૃપ તન; પછી પાંડુ રાજના કુમાર, ચાલ્યા ત્યાં થ-
કી આગળ સાર. ૧ દીકું મેલન મોટું તે કાળ, વીશ યોજ
ન લાંબુ વિજ્ઞાળ; તેથી પામી ત દીક્ષનાં ત્રાસ, નથી મન
સ્વ કોઇ પ્રકાશ. ૨ થયા શુકન માડા તે ઠાર, જાણે દૈવ કો-
પ્યા નિરધાર; વાયુ ઘોર ભયાનક વાય, રેણું ઉડીને નેત્રપુ-
રાય. ૩ ફરકે લોચનને ડાબુ અંગ; વળી ગાત્ર થયાં સડિ
ભંગ; શખ્દ કારના શ્રવણે મુણેરાય, જાણે લાગી દીશાઓ-
માં લાલ. ૪ સર્પ આવી આડા ઉતરે છે, તેના ઉંચેથી તા-
રા ખરે છે, રડે શ્વાનને મોર શીયાળ, દીસે ધુધળો કશ્યપ
ખાળ. ૫ તેવી સર્વ બાબુ ભણી ભુખ, કરે લુકડી શખ્દ એ-
નુપ; એવાં દેખીને આશ્ચર્ય કામ, ધર્મ ખેડ પામ્યા તેણે ઠા-
મ. ૬ પછી આગળ ચાલ્યા જોવારે, એક પર્વત આવીયો
ત્યારે; તેની શોભા તણે નહીં પાર, જાણે માંખણનો પીંડ
સાર. ૭ તેહ પર્વતમાં એક ગામ, કોટી દૈત્ય રહે તેણે ઠામ;
મેઘનાદ ત્યાંનો શીરદાર, તેતો અમુર પાપી અપાર. ૮ ત્ર-

શુ તાડ જેની જેની કાય, જાણે બીજે હીરણ્યકાશય; પશુ
 પક્ષીને માણસ જાત, તેની જોતાં જોતાં કરે ઘાત. ૯ એવો
 દુષ્ટ છે એ મતી પાપ, કરે સત્ય વાદીને સંતાપ; તેના નથ્ર
 પાસે થઈ સાર, આઘ્યા પાંડુ રાજના કુમાર. ૧૦ ત્યારે નારદ
 બ્રહ્માના તંત્ર, આગળ દૈત્યની પાસે પાવનન; તેને અસુરે આ
 પીયુ' માત્ર, પછી કહેવા લાગ્યો તેણે સ્થાન. ૧૧ અહો દે-
 વ રૂશી મહાગજ, કેમ કપા કરી તમે આજ; એવું સાંભ-
 લી વાક્ય તે ઠાર, બોલ્યા પરમેષ્ટી કેરા કુમાર. ૧૨ અથ્વા
 રાક્ષસ સાંભળ વાત ત્રેતા કેવળ મુર્ખ સાક્ષાત; શુક ધેનુ'
 નામે મામો તારો તેને નિશ્ચે અરબુને મંહાર્યો. ૧૩ તેતો આ-
 વ્યા તારા નથ્ર પાસ, સાથે સુંદરી એક પ્રકાશ; માટે લેને
 માંમા તણું વેર, લાવ્ય તારૂણી તેહની વેર. ૧૪ એવી મુનીની
 સાંભળી વાંણી, ઉડ્યો અસુર તો ક્રોધ આણી; ઝાલી હાથ-
 માં એક ગદાય, આવ્યા પાંડવ પાસે તદાય. ૧૫ પછી કેહે
 વા લાગ્યો તેણે ઠાર, અથ્વા ઉમા રહો પાંડુ કુમાર; વઢોમા-
 હરી સાથે પ્રકાશ, જેથી પોંચે તારીજ આશ. ૧૬ શુકધેનુ'
 મામો મારો રંક, તેને માર્યો તને વણ વંક; તેથી લેઉ હુ'તો
 આજ વેર, માફ આજ તમોનેજ ઠેર. ૧૭ એવું કહીને ઉ-
 ચ્ચારી ગાળ, તોય ના બોલ્યા પાંડુના બાળ; નીચુ જોઈ
 પોતે આલ્યા જાન, જેના ધ્યાનમાં છે જહુરાય. ૧૮ ત્યારે
 મેઘનાદે કળા કીચી, દ્રૌપદ મુતાને ઉપાડી લીધી; વળતી
 ખંધોલે બેસાડી સાર, આવ્યા નથ્ર વિશે નીરધાર. ૧૯ કરે
 તે સમે સતી રૂદન, ધરજે થરથર કોમળ તન; એવું દેખી
 પ્રકોહર વીર, ઘણો ક્રોધે ચઢ્યો રણધીર. ૨૦ પણ ધર્મની
 નથી રજાય, માટે શમશમીને રહ્યો રાય; હશે કુપુત્ર જહ્ન

માં જેહ, તોડે જ્યેષ્ઠ મર્યાદા તેહ. ૨૧ મોટા ભાઈ પીતા
ને સમાન, તેણું ના ગણે તે અજ્ઞાન; હાવે રાક્ષસે આવીને
ઘેર, કરી સંતાડવા કેરી પેર. ૨૨ રાખી માદ્રીએ દ્રોપદ બા-
ળ, તેની પુઠે મુક્યા રખવાળ; જેમ કંડીયા માંહી ભુજંગ,
અતી પછાડે પોતાનું અંગ. ૨૩ તેમ દ્રોપદ કેરી કુમારી, ૨-
ડે કેહખાના વિશે ભારી; પછી પામીને વીરામ મન્ન, કર્યું
શ્રી હરી કેરું સ્તવન. ૨૪ ॥ વલણ ॥ પાંચાળી પ્રભુની કરે
અરણ તેણે ધરે; દુર્ગા કહે શ્રોતા મુણે કહું તેનો વિ-
સ્તારેરેરે. ઇતી શ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરમાશંકર વિર-
ચીતે મહાભારતમાંતર ગત સ્વર્ગારોહણ પર્વણી અમુરેણ દ્રો-
પદી હર્ણ કતો નામ કીર્તીયો અધ્યાય.

કડવું ૩ બું.

॥ રાગ પદનો ॥ બાળકડી તેતો બોલ્યુરે આશુરે
કીધું એ પ્રભાણે છે. વાડીલા ચડજ્યો વારેરે નંદના લાલા,
તુજ વીના કોણ ઉગારેરે કાંનજી કાળા ટેક. અહો કૃષ્ણ આ
દુખમાં ઉગારો સામું જોઈ, નથી બેઢી બીજે કોઈરે; નંદના લા-
લા. ૧ વારે વારે શ્રીજી ઉગારી રાખ્યા ટેક, તેતો કેમ ભુજ્યા
છેકરે; નંદના લાલા. ૨ આખી ઉમ્મર પાળી છેવટે છેડે
રણછોડ, તોતો બાનાને બોડેરે નંદના લાલા. ૩ જેની બેને
લક્ષિત તેનીતે તેને લાજ; જ્યમ જળના બોળે ઝાઝરે; નં-
દના લાલા. ૪ ભક્ત તમારો થઈ કરશે કોઈ અપરાધ, પણ
ન ગણે તેનો બાધરે નંદના લાલા. ૫ તેવી રીતે મારૂ જો
હોય કદી કુકર્મ, તદપી રાખોને ધર્મરે; નંદના લાલા. ૬ સાં-
મળીઆ તમે સવળે બ્યાપ્યાછે વિશ્વાધાર, અવીનાશી ધ-
ર્મો અવતારરે; નંદના લાલા. ૭ કર્તા હર્તા ભર્તા જમભોક્તા

સીંહ જીવતાં સીંહણને દુઃખ દેછે જે શીયાળ. ત્યારે તેને
સીંહ ન કેવો શ્રાનથી તુચ્છ વીશાળ. ૧૭ હેત્રાં વાક્ય કહ્યાં
બીમે બહુ યુધીષ્ઠીરને સાર, તોપણ નવ બોલ્યા કંઈ મુખ-
થી પેતે ધર્મ કુમાર. ૧૮ ત્યારે વીરવ્રજોદ્ધર આલ્યો વાયુ
કેરો તન્ન, મેઘનાદનાપુરમાં આવ્યો નિમીસ વિશે બળવ
ન્ન. ૧૯ ત્યાં આવીને પર્વત કેરૂં શીખર હતુ વળી જેહ, તે-
ને ત્રોડી કરમાં લીધું માહાભારે વળી એહ. ૨૦ વળતી પુર-
માં પેશી ક્રીધો સીંહનાહ ભુપાળ, તેથી સરવે રાક્ષસ ત્રાસ્યા
બળભળ્યાં પાતાળ. ૨૧ વાયુ સુતનો શબ્દ સુણીને દ્રુપદ
તણ્ણી કુમાર, અંતરમાં અતી આનંદ પામી હીમત અદકી
ધારી. ૨૨ ત્યાર પછી પવનાત્મજ આવ્યો પાંચાળીની પા-
સ, જેના બળને કોઈ નવ પોચે ક્ષત્રી નામે ત્રાસ. ૨૩ તેને
દેખી રક્ષક નાહા ભય પામીને મન્ન, એટલે બીમે ખાંધે લી-
ધાં પાંચાળી પાવન્ન ૨૪ વળતી માળીયું તોડી નાંખ્યું શો-
ભીતું અપાર, તે પુત્ર દ્રૌપદીને મુક્યાં ગુપ્ત જગાયે સાર.
૨૫ મેઘનાદને ખગર થઈ તે મુણ જન્મેજયરાય, એટલે એ-
તો લડવા આવ્યો કરમાં લેઈ ગદાય. ૨૬ તેની પ્રહો આયુ-
ધ લેઈને આવ્યા હૈત્ય અપાર, ત્યારે વ્રજોદ્ધરતો ઉભો સ્વ-
સ્થ થઈ તે ઠાર. ૨૭ વળતી તક્ષણ વઢવા લાગ્યો વાયુ કે-
રો બાળ, રાક્ષસને તો રોળેછે જ્યમ સીંહ હણે શીયાળ. ૨૮
પેલા પર્વત કેરૂં શીખર આલ્યુ છે વળી જેહ, તેણે કરી સં-
હાર કરેછે તેમાં નહીં સદેહ. ૨૯ કેટલાને હડકોટે પાડી ચ-
ણે આંખે રાય, તેવી રીતે કેટલા જણની કચરી નાંખે કાય. ૩૦
હેવી રીતે કુંતા પુત્રે યુદ્ધ કર્યું જે વારે, તેણું દેખી મેઘનાદ
પણ કોપે ચઢીયો ત્યારે. ૩૧ બીમસેનના ઉપર ક્રીધો ગદા-

નો પ્રહાર, શૈલ શીખર કરમાંથી પાડ્યું હેઠું તેણીવાર. ૩૨ વળતી બેઉ જણ કરવા લાગ્યા મહા યુદ્ધ તે કાળ, સામા સામી ઢીકા મારે તાંણીને વીશાળ. ૩૩ આંટી ધુટી મડદા પાટુ દાવ પેચથી દેછે, એક એકને ત્યમ બાથ ભરાવી હેઠ-
ળ નાંખીદેછે. ૩૪ તેવામાંતો લાગ બેઠને વિકર્યો વાયુ બા-
ળ, કેશ ગ્રહીને હેઠો નાંખ્યો પાપીને તે કાળ. ૩૫ વળતી તેની છાતીઉપર બેસીને નીરવાણ, તાળવામાંહી ઢીકા મા-
ચો તેથી નીકળ્યો પ્રાણ. ૩૬ એ પરમાણે પાપી રાક્ષસ મ્રત્યુ
ખમ્બો જ્યારે, એટલે ત્યાં દેવોએ ક્રીધી પુરુષ પ્રજ્ઞી તે વા-
રે. ૩૭ ॥ વલણ ॥ હુંહુંબી વાગ્યાં દેવનાં વરત્યો જ્યજ્ય-
કારરે, દુર્ગો કહે પછી શું થયું તેનો કહું વીસ્તારરેરેરે. ઇ-
તીશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરમાશંકર વીરચીતે મહા ભાર-
થાંતર ગત સ્વર્ગો રોહણ પર્વણી ભીમેન મેવનાહ વધો નામ
ત્રતીયો અધ્યાય. ૩

કડવું ૪ શું.

॥ રાગ સામેરી ॥ વૈશમપાયન એણીપેર બોલ્યા સુણ
સતવાદી રાય; વળતી વાયુપુત્રે ક્રીધિ સુંદીર એક કળાય ૧
ગીરી ગુફામાં શહેર હતું એ રાક્ષસનું રાજન્ન; તેને મોઢે
ઢાંકણું વાસ્યુ પથ્થરનું પાવન્ન. ૨ ત્યારપછી દ્રૌપદ પુત્રીને
મુક્યાંતાં જો ઠાર; ત્યાંથી તેને લેઘને ચાલ્યો વેગથક્રી નીર-
ધાર. ૩ એવી રીતે કામ કરીને પ્રકોહર રણધીર; ધર્મરાય
ની પાસે આગ્યો રાખી મનમાં ધીર. ૪ પુઠે છોયે જણ
ચાલ્યાં પાંખી મન સંતુષ્ટ જ્યમ જ્યમ આગળ ચાલે ત્ય-
મ ત્યમ શીત નોંડે છે દુષ્ટ. ૫ હીમ ગીરીના બરફે કરીને થ-
યા સ્યામળા દેહ; નાક નેત્રથી પાણી ટપકે તેમાં નહી સંદે-

હ. ૧ પચીસ યોજન જાતાં ગળીયું દ્રૌપદી કેરૂં તન્ન; તે વખતે પાંડવે કીધું શોક થકી રૂઢન. ૭ ધર્મરાય બહુ જ્ઞાની રાજા તેને શોક ન થાય; પણ પત્નિનું સુખ દરશાવા કીધા ખેદ તદ્દાય. ૮ દ્રૌપદી જેવી અબળા હોય તો નથી તે ત્યાગનું કામ; ઘેર બેઠાં ગોવીંદ મળે છે તાપ ટળે અભીરામ. ૯ હરીશ્ચંદ્ર પ્રહ્લાદ વીદુરજી વીભીષણ બળીરાય; તે સઘળા ત્યાગી નોતા પણ કૃપા કરી જદુરાય. ૧૦ સ્ત્રી વિના સંસાર વ્યર્થ છે મંદીર તો મશાણ; વંશ રહે નહીં વીપત પડે છે વ્યાધીમાં નીરવાણ. ૧૧ રાંભા ધરનું રત્ન જાણવું હૈવે કરસો મીત્ર; સુખ દુખમાં વીશ્રામ રૂપ છે જે હોય સાર ચરીત્ર. ૧૨ વળતી પંદર યોજન ચાલ્યા ત્યાંથી તો ભુપાળ; એટલે નીકુળ કેરૂં ગળીયું ગાત્રજ તેણે કાળ. એવું દેખી ચ્યારે ભાઈએ શોક કર્યો તે ઠાર; તેનું કારણ મુનીવર કહે તું સાંભળ ભુપ કુમાર. ૧૪ લીંબુ વ્રક્ષનું ફળ કડવું પણ મીઠી તે ની છાંય; ત્યમ બંધવ અજ્ઞાની હોયે તોયે પોતાની બાંધ. ૧૫ ધન વિના જીવન સુનું છે પુત્ર વિના પરીવાર; તેની રીતે જ્ઞાત વિનાની શુન્ય દીશાઓ સાર. ૧૬ દારૂણ દુઃખમાં બંધન હોય તો નિશ્ચે વારે ધાય; અશક્તીમાં આધીન રહે છે નીત્ય કરે સેવાય. ૧૭ જેણે ભાઈને શત્રુ જાણ્યો દેશ ધર્યો તે સાથ, તેને તો નપુશક જાણો નીચ નકટ સાક્ષાત. ૧૮ ત્યાર પછી નીકુળને રડીને ચાલ્યા ચારે વીર, થરથર સરવે ગાત્ર થાય છે હાર્યા મનની ધીર. ૧૯ દ્વાદશ યોજન જાતાં બનીયું પાંદુ વીપ્રીત કામ, સહદેવ બેશી અત્યુ પામ્યા દેહ ગળ્યો અભીરામ. ૨૦ તે ઠેકાણે ત્રણે બંધવ પામ્યા બહુ પરીતાપ, તેની પુઠે આગળ ચાલ્યા વીલપીને અણમાપ. ૨૧

હેવામાં બે યોજન જાતાં ગળ્યો જીમનો દેહ, તેનું જળ થ-
 ઇ રેણો આલ્યો તેમાં નહીં સદેહ. ૨૨ ત્યાં તેનું પ્રાકમ સં-
 ભારી રડ્યા યુધીષ્ઠિર રાય. ત્યાર પછી ત્યાં શું નીપજ્યું
 તેનો કહ્યું મહિમાય. ૨૩ યોજન એક ગયા જે વખતે બેડે જ-
 ણા બળવાન, એટલે અરજીન કેરી ગળી ગઇ કાયા તેણે
 સ્થાન. ૨૪ તે કાળે યુધીષ્ઠિર ભુપે મુકી મનથી હામ, અ-
 રજીનનું ડાહ્યાપણ સંભારી રૂઢન કર્યું તે હામ. ૨૫ રાત દિવસ
 આજ્ઞામાં રહેનો કરતો બહુ સેવાય, તે માટે ઉદ્દેગ પામીયા
 યુધીષ્ઠિર તથાય. ૨૬ ત્યાર પછી યુધીષ્ઠિર આલ્યા ત્યાં થકી
 આગળ સાર, એટલે માન સરોવર આવ્યું શોભાનો નહીં પા-
 ર. ૨૭ જેમાં હંસ જનાવર રહે છે પાકે મોતી શુદ્ધ, આસ-
 પાસ વ્રક્ષો બહુ સુંદર જળતો જાણે દુધ. ૨૮ તેહ સરોવર
 માંડી નાહ્યા કુંતાના કુમાર, ત્યારે ટચડી આંગળી કરની
 ખરી પડી તે ઠાર. ૨૯ તેનું કારણ મુનીવર કહે તું સાંભળ
 પરીક્ષીત તન્ન, દ્રોણને માટે ધર્મ બોલ્યાતા બુદ્ધ તો વચન.
 ૩૦ નર કુંજર વા એમ કહ્યું તું તેનું લાગ્યું પાપ, તેથી
 ટચડી આંગળી ગળી ગઇ અસત્યને પ્રતાપ. ૨૧ તેવીરીને પોત
 પોતાના દોશે કરીને સાર, દ્રૌપદી આદી સર્વે ગળ્યાં તે હરી
 ઇચ્છા નિધાર. ૩૨ વળતીમાન સરોવર માંડી સ્નાન કરી
 રાજન્ન, યુધીષ્ઠિર તો આગળ આલ્યા સમરી દેવકી તન્ન. ૩૩
 એટલે વાસવ તેડવા આવ્યો મુંદીર લેઈ વિમાન, તેમાં બ્રે-
 મ ધરીને બેઠા કુંતાના સંતાન. ૩૪ ॥ વલણ ॥ ત્યાર પછી
 સ્વર્ગે ગયા ધર્મ યુધીષ્ઠિર રાયરે, દુર્ગો કહે પછી શું થયું
 તેનો કહ્યું મહિમાયરેરે. ઇતી શ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરમા-
 શંકર વિરચીને મહાભારથાંતર ગત અશ્વમેધ પર્વણી

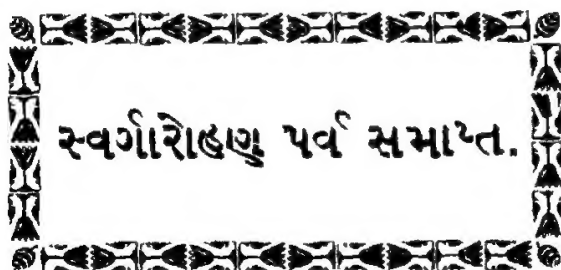
||દી સર્વે સ્વર્ગે ગનો નામ ચતુર્થા અધ્યાય. ૪

કડવું ૫ મું.

|| રાગ મા૩ || બોલ્યા વૈશમપાયન વાંણ, સુણો ભુ-
ચતુર સુબલ; ગયા સ્વર્ગમાં ધર્મ જે વારે, મળ્યા બ્રાત
તાનાજ ત્યારે. ૧ દ્રૌપદી નારી સુદાં સાક્ષાત, દીકાં દ્રષ્ટી
તે ત્યાં પ્રખ્યાત; વળી દીકા ત્યાંનો જહુરાય, જેની શોભા
વર્ણવી જાય. ૨ શ્યામ દેહ અને ભુજ ચાર, પીત વસ્ત્ર
દુર્યુ નીરધાર; ધર્યા અરધાંગે સોધુ મારી, મહાં આયુદ્ધ
કાદીભારી. ૩ ત્યારે યુધીષ્ઠીર લાગ્યા પાય, અતી પ્રેમ આ-
ને તદાય; બોલ્યા તે સમે નંદ કુમાર, સુણો ધર્મ તમે
ભણીવાર. ૪ ચાલો દેખાડુ નર્કના કુંડ, જેમાં પડ્યો દુર્યો-
ન મુંઢ; સુણી ભુષ થયા રંગીયાન, ચાલ્યા જ્ઞેવાને માટે
ક્ષાત. ૫ આગ્યા કુંડની પાસેજ જ્યારે, દીકો દુર્યોધન તે-
વારે; દુષ્ટ નર્કમાં ડમકાં ખાય, ઉચો આવેને હેઠળ જાય.
હેવુ દેખી યુધીષ્ઠીરે સાર, કહ્યું દુર્યોધનને તે વારે,
લ્યા આવ કાઢું મારા બ્રાત, જેની થાય તને સુખ સાત.
સુણી દુર્યોધન બોલ્યો વાણ, અરે ધર્મ શું બોલે અબલ,
રો કાઢ્યો ન નીકળું છોક, હેવો નીશ્ચળ માહરો ટેક. ૮
લે નાંખ્યો મુને આણે કાર, નેતો કાઢશે કોઈ સમ સાર,
વું સુણીને દેવકી તન્ન, યયા નક્ષત્ર પોને પ્રસન્ન. ૯ કા-
યો દુષ્ટને કુંડથી બાહાર, અતી કપા કરી નીરધાર; ત્યારે
યો કળી રૂપે એહ, તેમાં નથી જરાય સંદેહ. ૧૦ તેણે સ-
પાંડવ પાંચે બાળ, થયા શીવ રૂપે ત્રતકાળ; બન્યાં દ્રૌપ-
પાર્વતી દેહ, શુદ્ધ કાળી સ્વરૂપેજ તેહ. ૧૧ હરીહર ભે-
થયા ત્યાંય, ઈંદ્ર રાજના સ્વર્ગની માંય; ત્યારે વાસવે

આણી ઉદ્ધવસ, કરી બેડિની સ્તુતી પ્રકાશ. ૧૨ પછી શીવ
કૈલાસમાં ગયા, પાર્વતી સાથે સુખીઆ થયા; કર્યો શ્રી કૃષ્ણે
વૈકુંઠે વાસ, કોટી સુર્યનો જ્યાંછે પ્રકાશ. ૧૩ સુણે શ્રીતા
તમે નરનાર, થયો પુરૂષ ભારથ સાર; પર્વ અષ્ટાદશ તે-
નાં જોહ, બુદ્ધાં બુદ્ધાં રચ્યાં છેજ તેહ. ૧૪ પદ બંધને સેકી
ભાષાય, બસેં તણ છે તેના અધ્યાય; તેને સાંભળે જે પ્રેમ
આણી શુદ્ધ ચરીત્ર શીવનું જાણી. ૧૫ તેના તાપ હણાએ
નીહાન, મળે અંત્ય સમે ભગવાન; અષ્ટાદશ રાજની હત્યા-
ય, ગઈ શ્રવણ કરતાં કથાય. ૧૬ સંવત વીક્રમનો આણીવા-
ર, ઓમણીસેને અડતાળી સાર; માસ કારતીક શ્રેષ્ઠ ક-
હેવાય, કૃષ્ણ પક્ષ તણી ત્રતીયાય. ૧૭ બુધવારને વેળા પ્ર-
ભાત, ઋગક્ષીર નક્ષત્ર સાક્ષાત; થયું પુરું તે દહાડે આખ્યા-
ન, જેમાં ધણે ઠેકાણે છે જ્ઞાન. ૧૮ રચ્યો ગ્રંથ રહી નાર
ગામ મહા રોગ વિશે રાખી હામ, મુળ વતન ખંભાત
શહેર, મહાકાળી તણી શીર મેહેર. ૧૯ વીપ્ર વર્ણુ ની માં-
હ્ય પ્રખ્યાત, શ્રીગોડ માળવી જ્ઞાન સાક્ષાત; પક્ષ નવીન
શ્રેષ્ઠ નિહાન, વેદ યજુર શોભાય માન. ૨૦ ગોત્ર ભારદ્વાજ
ગુરૂ હંસ, શાખા માર્કંડેયની અવતંગ; પીતા પાઠેક આદી-
ત્ય રામ, માતા રૂક્ષમીણી અમીરામ. ૨૧ દુર્ગારામ એવું અ-
ભીધાન, વય વરસ ત્રીસ નીહાન; તેમાં ગ્રંથ રચ્યા ધણી સા-
ર લેઈ વ્યાસ કૃતિનો આધાર. ૨૨ ઉદ્ધમ કૃષ્ણ કથાનો સ-
દાય, પાંચ પક્ષની જાણું વિધાય, ગુરૂ કપાથી પાંખીને જ્ઞા-
ન રચ્યું રસીકતો આ આખ્યાન. ૨૩ તેમાં હોય કદી કંઈ
દોશ, તોય શ્રીતા ન ધરશો રોશ; કલ્પ ભેદ તણી છે કથાય
તેનો પાર કદી ન પમાય. ૨૪ ભુલ સુધારી વાંચજે સાર

।ખી દીલમાં શ્રદ્ધા અપાર; તેણે કરીને થાશે આનંદ, ન-
હ નડે માયા કેરો ફંદ. ૨૫ ॥ વલણ ॥ મહાભારત પુર થ-
યોચ્યા મનના કોડરે, શ્રોતા જન સઉ યોલજે જય જય
હી રણછોડરેરે. ઇતીશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર
વેરચીતે મહા ભારથાંતર ગત સ્વર્ગારોહણ પર્વણી ગ્રંથ
પરી પુર્ણા નામ પંચમો અધ્યાય:

ઘતિશ્રી મહાભારતનાં અઢારે પર્વ
સમાપ્ત.

